

The Project Gutenberg eBook of Niilo Bonpoika Sture 1: Kultainen kaulaketju, by C. Georg Starbäck

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Niilo Bonpoika Sture 1: Kultainen kaulaketju

Author: C. Georg Starbäck

Translator: Uuno Kahma

Release date: August 9, 2015 [EBook #49661]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK NIILO BONPOIKA STURE 1: KULTAINEN
KAULAKETJU ***

Produced by Tapio Riikonen

NIILO BONPOIKA STURE I: KULTAINEN KAULAKETJU

Kolmijaksainen historiallinen romaani

Kirjoittanut

C. GEORG STARBÄCK

Suomentanut Uuno Kahma

Werner Söderström, Porvoo, 1899.

KULTAINEN KAULAKETJU

Kolmiosainen historiallinen kertomus Kaarlo Knuutinpojan (Bonden), Eeerik Puken, Krister Niilonpojan ja Kristofer-kuninkaan välisestä taistelusta.

Ei maailmass' yksikään
Ole ainian onnea saanut;
Sen rattaan kun saanet sä pyörimään.
Se kohta on pyörimästä laannut.

KANSANLAULU.

SISÄLLYS:

I. OSA: Erik Puke.

- I. Engelbrektin haudalla.
- II. Merirosvon tytär.
- III. Kauppasaksat.
- IV. Silfverhättan.
- V. Eeerik Puken pidot.
- VI. Söderköpingissä.
- VII. Eräs aamu Kaarlo Knuutinpojan luona.
- VIII. Luostarisisar.
- IX. Morsian ja sulhanen.
- X. Harakerin kirkossa.
- XI. Viimeinen päivä.

II. OSA: Krister Niilonpoika Wasa.

- I. Vanha muisto.
- II. Kaulaketju.
- III. Hautajaiset.
- IV. Mantelimaito.
- V. Lehmuksen alla.
- VI. Marskin sinetti.
- VII. Häät.
- VIII. Neuvostossa.
- IX. Folkungatorni.
- X. Tupa Altunan kirkon luona.
- XI. Räfvelstassa.
- XII. Löytö.

III. OSA. Kristofer-kuningas.

- I. Kukkarokivi.
- II. Kuninkaan viesti.
- III. Kurjen ajo.
- IV. Kurjen päällikkö.
- V. Kristofer-kuningas.
- VI. Ennustus.
- VII. Kaksi neuvonantajaa.
- VIII. Harmaa Haukka.
- IX. Mennynt.
- X. Haukkamestarin veljenpoika.
- XI. Viipurin linnanherra.

ENSIMMÄINEN OSA.

Eerik Puke.

I.

Engelbrektin haudalla.

Örebrohon ratsasti joukko ratsumiehiä. Se oli jaettu useampiin osastoihin. Ensinnä tuli moniaita yksinkertaisia asemiehiä, jotka voivat nähtävästi vaivoin hillitä virmoja ratsujansa. Vähän matkaa näistä ratsasti erinomaisen uhkealla ja säveällä hevosella vanhempi mies yllään pitkä kaapu, jollaisia piispat siihen aikaan käyttivät matkoillaan. Hänen vierellään ratsasti nuorukainen, leppeillä kasvoillaan omituinen ilme tyyneyttä, voimaa, päättäväisyyttä ja jumalisuutta. Aivan näiden perässä tuli huovijoukko, etunenässä kaksi harmaapäistä miestä. Käskevästä silmäyksestä, jolla toinen tuontuostakin vilkaisi takana tulijoihin, saattoi päättää hänet koko ratsujoukon päälliköksi.

Piispankaapuun puettu mies oli Strengnäsin piispa Tuomas. Hän oli tulossa Segersjön piispankartanosta, joka oli Hjelmariin etelärannalla lähellä Göksholmia. Huovit olivat hänen seurueensa; tämän ajan tapa oli sellainen, että ylhäisillä herroilla, sekä hengellisillä että maallisilla oli aina suuret seurueet aseellista väkeä mukanaan, kun he mailla matkustelivat, ja useinkin mitattiin heidän arvoaan seurueittensa suuruuden mukaan. Nuorukainen hänen rinnallaan oli Niilo Bonpoika. Hän kuului siihen laajaan sukuun, jonka kilven toinen puoli oli maalattu mustaksi, toinen valkeaksi, ja jolla senvuoksi oli nimi Natt och Dag [Yö ja päivä]. Yhdeksännestä vuodestaan asti oli hän oleskellut Tuomas-piispan luona. Aikaisemman lapsuutensa oli hän viettänyt kodissaan, osittain Bergundassa, osittain Ekesjössä, jotka molemmat ovat Smålannissa. Siihen asti oli hänen kasvatuksestaan pitänyt huolta etupäässä äitinsä, rouva Kaarina Sture sekä eräs nuori teini Vexiön piispankoulusta. Piispan luona oleskelu oli ollut kuin kotona aletun opetuksen jatkoa, vaikka hän samalla oli piispan aseenkantajana. Tähän aikaan oli hyvin tavallista, että ylhäisten miesten pojat palvelivat nuoruudessaan piispoja ja muita arvossa pidettyjä miehiä, mikä muistuttaa sitä entisaikain tapaa, että isä antoi poikansa jo varsin nuorena jonkun ystävän kasvatettavaksi, ettei häntä liiaksi hemmoiteltaisi kotona.

Piispan kasvot olivat vakavat, melkein pä surulliset, kun hän ratsastaessaan katua pitkin katseli milloin linnaa, milloin kaupungin kirkontornia. Sama surumielisyys näkyi painavan koko seuruetta, erittäinkin näytti huovien päällikkö karmealta. Yksi ainoa poikkeus oli, jota ei suru näyttänyt painavan, nimittäin viimeksi mainitun vierellä ratsastava ritari.

Tämä mies oli sangen kummallisen näköinen sekä kasvojensa että pukunsa puolesta. Syvät arvet, joita oli ristin ristin hänen otsallaan ja toisella poskellaan, osoittivat hänen olleen monissa kuumissa taisteluissa. Nämä merkit olivat rumentaneet alkuaan ehkä hyvinkin kauniit kasvot, nyt olivat ne todellakin kauheat. Nenä oli tyvistetty, ja leuka oli halkinainen. Hänen kasvonsa ilmaisivat sekä tavatonta voimaa että kestävyyttä. Samoja ominaisuuksia hohti myöskin sankkain kulmakarvain alta säihkyvistä silmistä. Tukka oli lyhyeksi keritty melkein harjamainen, niinikään parta. Pukuna oli hänellä viheriä ihokas, ja hartioilla riippui kantapäille asti yltävä viitta, joka oli molemmin puolin halki leikattu, joten vasemmalta oli näkyvissä leveä lyömämiekka ja oikealta suuri puukko eli tikari; käsivarret olivat aivan vapaat. Päässä oli hänellä matala, tummanharmaa, leveälierinen hattu.

Ja tämä mies oli ainoa, mitä oli hymyilevää koko joukossa piispasta alimpaan asemieheen asti. Näyttipä melkein siltä, että ritari sai hillitäkin itseään äänekkääseen nauruun purskahtamasta. Vähän väliä katsoa vilkaisi hän yksitotiseen huovipäällikköön, huulensa liikahtelivat, häntä näytti haluttavan puhua; puhumishalunsa hän kuitenkin hillitsi. Ainoastaan kun hän sattui katsahtamaan edellä ratsastavaan nuoreen Niilo Bonpoikaan, hävisi hymy, ja vakava ilme tuli hänen kasvoilleen; mutta sekin vaihtui heti, ikäänkuin itseään peläten, huolettomaan hymyyn.

Muutamia porvareita ja sattumalta kaupungissa oleskelevia talonpoikia tuli saattoa vastaan; he pysähtyivät ja paljastivat kunnioittaen päänsä kaikkien rakastamalle piispalle, jonka jokainen tiesi Engelbrektin ystäväksi. Mutta kun piispa oli ratsastanut sivu, jäivät he kummastellen katselemaan viheriäpukuista, valkoviittaista ritaria. Korkeat herrat olivat jotenkin yleisesti tunnettuja, sillä he liikuskelivat aina vähin ylt'ympäri maassa, eritoten olivat Tuomas-piispan seuralaiset kansalle tuttuja, mutta tätä ritaria ei kukaan tuntenut. Jos hänellä olisi edes ollut ritarikunnan merkki viitassaan, niin olisi häntä voinut luulla johonkin sellaiseen kuuluvaksi, mutta sitäkään ei hänellä ollut.

Piispa pysähtyi vasta rakennetun luostarin eteen; sieltä tuli oitis muutamia munkkia, jotka nöyrästi auttoivat häntä alas hevosen selästä. Samassa ajaa karahutti vastaiselta puolelta joukko ratsumiehiä piispaa kohden. Niiden etunenässä ratsasti korkeavartaloinen ritari, jonka kasvot olivat avomieliset ja miehekkäät. Hänen yllään oli punainen, kultaneuleinen ihokas ja hartioillaan liehui lyhyt, vaaleansininen levätti. Leveällä rinnalla oli kullalla ommeltu monikoristeinen vene — Bonde-suvun vaakuna. Saavuttuaan piispan luo pysähtyi ritari tervehtäin sekä astui ratsultaan, jonka ohjokset eräs miehistä otti haltuunsa.

"Jumala siunatkoon teitä, kunnianarvoisa isä, piispa Tuomas", lausui hän käyden piispaa kohden, "en luullut teitä täällä tapaavani!"

"Enemmän on minulla syytä ihmetellä sitä, että näen teidät täällä, herra marski... Teillä on kiirekin, ikäänkuin vihollista ajaisitte."

"Näinä aikoina ei jokainen, jonka tapaa, ole ystävä, vaikka nyt toivon ystäväni tavanneeni!" vastasi marski tuttavallisesti hymyillen. "Mutta koska te nyt olette täällä", lausui hän vielä, "niin pyydän keskustelua kanssanne tulevasta Vadstenan kokouksesta ja muista tärkeistä asioista."

"Olkaa tervetullut, herra marski, minua ei estä mikään teitä kuulemasta!"

Piispa ja marski, herra Kaarlo Knuutinpoika (Bonde), läksivät yhdessä luostariin. Luostarisalissa lausui piispa Niilo Bonpojalle, Kaarlo-herran astuessa eteenpäin:

"Paljoa enemmän olisin halunnut puhua sinulle, poikani, mutta me näemme toisemme vielä Engelbrektin haudalla!"

Nuorukainen lähti katsoen luottavasti kasvattajaansa; piispa kääntyi marskiin päin ja pyysi häntä istumaan.

Oli ollut jo iltapuoli — päivä oli kaunis kevätpäivä toukokuun lopulla — piispan ratsastaessa Örebrohon, senvuoksi tuli ilta, ennenkuin Niilo Bonpoika sai toimitetuksi kaikki aseenkantajan tehtävät. Marski oli yhä vielä hänen herransa luona, ja hän oli kahden vaiheella, menisikö keskustelevain herrain luo vai piispan määräämälle omituiselle yhtymäpaikalle.

Silloin tuli katua pitkin mies, joka jo kaukaa näytti tarkastelevan nuorukaista ja lähenei häntä sitten hymyillen.

"Tämäpä hyvin sattui, Niilo Bonpoika", sanoi hän, "en osannut toivoa näkeväni sinua täällä; onko herrasikin täällä?"

Niilo Bonpoika myönsi tämän, mutta näytti niin totiselta, että ystävänsä kysyi syytä siihen.

"Te kysytte sitä, Herman Berman", sanoi hän. "Minussa ainakin herätti tämä kaupunki, sen linna ja kirkko kohta vakavia ajatuksia. Vielä on kirkko suuren sankarimme väen hallussa ja hänen omat maalliset jäännöksensä, jotka sinne ovat haudatut, ovat tuskin vielä ehtineet kokonaan kylmetä."

"Me emme tunne paljon toisiamme", vastasi Herman, "sentähden ei minulla ole oikeutta vaatia luottamustanne, mutta minä tiedän, kuinka te häntä rakastitte, ja kuinka kallis hänen muistonsa on teille, ja sen enempää en tarvitse tarjotakseni kättäni ja ystävyttäni. Jos tarvitsette joskus ystävää, johon voitte kaikessa luottaa, niin muistakaa Herman Bermania? Nyt lähden puhuttelemaan herranne, piispaa!"

Herman meni luostarin portista sisään; Niilo jäi seisomaan ja kuunteli menijän kannusten kilinää, jonka yhtäkkiä hämmensi lyhyt naurunhohotus ja samassa tuli luostarin käytävästä näkyviin se, josta ääni lähti. Nauraja oli viheriä ritari.

"Täällä te seisotte, junkkeri Niilo", sanoi hän seisattuen kiviportaille, "täällä te seisotte haaveillen kultakannuksista ja ritariketjuista, he-he-he... Kunnia ja kulta ... he-he-he ... kuinka se laulu taas onkaan ... kunnia ja kulta..."

"ne lentää tahtoi niinkuin lintuset, vapaina kiertää maat ja manteret!"

Naurava ritari katseli, silmissään omituinen loiste, Niilo Bonpoikaa, joka puolestaan ei tiennyt, kuinka käsittäisi ritarin sanat. Vertailu nuoruuden ylpeäin unelmain ja vanhuuden katkeran kokemuksen välillä tuli niin odottamatta, ja hänen naurunsa, tuo hytkivä — niin sanoaksemme — puolinauru tuntui melkein pilanteolta, ikäänkuin ei ritari itse olisi ajatellut sanainsa sisempää tarkoitusta, tai kuin olisi hän juuri naurullaan halunnut peittää sitä, että sen tajusi.

Äkkiä väistyi ritari porttikäytävään ja piiloutui portin taa, jossa jo oli pimeä. Niilo Bonpoika katseli

ihmeissään ympärilleen keksiäkseen syytä hänen kummalliseen käytökseensä. Hän ei kuitenkaan nähnyt muuta kuin erään naisen tulevan katua pitkin. Mutta hänen tulonsa ei mahtanut olla siihen syynä, varsinkin kuin nuorukainen huomasi, naisen tultua lähemmäksi, hänet äidinisänsä, herra Sven Sturen kaukaiseksi sukulaiseksi. Iältään oli tämä Svenin tytärtä, Niilon äitiä, Kaarina-rouvaa nuorempi. Niilo olisi mielellään tehnyt niinkuin ritariakin, jos se olisi käynyt laatuun — hänkään ei suuria välittänyt Bengta-rouvasta. Nyt ei hänen kuitenkaan auttanut muu kuin seisoa missä seiso, sillä Bengta-rouva oli jo hänet huomannut; hän pysähtyi ja tuijotti hetken Niiloon läpitunkevilla silmillään. Vastenmielisesti näkyi hänkin vastaavan nuorukaisen kunnioittavaan tervehdykseen.

Mitään lausumatta jatkoi hän kuitenkin matkaansa, katsahtaen sentään pari kertaa taakseen, ikäänkuin peläten nuorukaisen lähtevän häntä seuraamaan.

Nyt pilkisti viheriä ritari varovasti portin takaa, ja nähdessään Bengta-rouvan kääntyvän eräässä kulmassa kadun toisessa päässä, astui hän notkein askelin kiviportaita alas ja riensi kiireesti hänen jälkeensä. Niilo Bonpoikaa ihmetytti tämä ja hän päätti äkkiä seurata ritaria, nähdäkseen miksi tämä niin innokkaasti tavotteli kiinni samaa, jota ensin oli huolellisesti välttänyt.

Hänkin siis läksi katua pitkin, kääntyi samassa kulmassa, jossa Bengta ja ritariakin olivat kääntyneet, ja kiiruhti kulkuaan, etteivät nämä pääsisi hänen näkyvistään. Vihdoin hän pysähtyi ja ilme hänen kasvoillaan muuttui. Hurskas totisuus, joka oli haihtunut, kun hän innoissaan yritti saada selkoa salaperäisten iltakulkijain vehkeistä, ilmestyi niihin taas. Hän näki nimittäin aivan edessään kirkkomaan muurin, sitten hän kuitenkin lähestyi epäröivän askelin hiljaista pyhästää.

Ikäänkuin ajatuksiaan kootakseen ja valmistuakseen kohtaamaan Tuomas-piispaa, joka oli määrännyt tämän yhtymäpaikaksi, seisautui hän kirkonportilla ja teki hartaasti ristinmerkin. Kirkkomaan tuuheain puitten suojassa oli yhtä pimeää kuin luostarikäytävässäkin, ja tuuli humisi puissa kuin liiteleväin henkien siipien suhina. Mieliala muuttui juhlalliseksi ja synnytti suuria yleviä tunteita, varsinkin sen sydämeen, joka oli matkalla suuren Engelbrektin haudalle. Niilo Bonpoika tunsu elävästi astuvansa pyhälle paikalle sinä hetkenä. Vähän aikaan lisäsi taikauskokin vainajain leposijan vaikutusta ihmismieleen suuremmissa määrässä kuin nykyään. Näin myöhäiseen aikaan päivästä sai siis olla varma, etteivät asiaankuulumattomat häiritsisi, jos sydämen toiveet kutsuisivat jotakuta tällaisella paikalla käymään.

Kirkkomaan varjot olivat senvuoksi myöskin hyviä liittolaisia niille, jotka halusivat kenenkään kuulematta vaihtaa sanoja ja salaisuuksia. — Tänä iltana näytti Örebron kirkkomaan tulevan tällaisten kohtausten paikaksi.

Noustessaan kirkon portaille kuuli Niilo Bonpoika vähän sivultapäin kahden henkilön keskustelevan. Sitä tuntui jo hetkisen kestäneen, ja näyttiin jo saavutun siihen asti, että ääntä piti korottaa paremman ponnin antamiseksi sanoille. Hän kuuli selvästi sanat:

"Kautta elämäni, Eerik, sinun pitää ottaa tämä koriste, sitten saat tulla kertomaan, jos löydät itseäsi mahtavampaa miestä Ruotsin valtakunnassa."

"Rakas sisarkultaseni, te tahdotte minun hyväni, ja minä kiitän siitä", vastasi miehekäs, mutta hillitty ääni, "mutta hyvä miekkani raivaa minulle onneni tien ilman koruannekin. Hyvät neuvonne ovat suuremman arvoiset kuin tuo koru, ja onhan se aina minun saatavissani!"

"Älä halveksi sitä, Eerik", puhui edellinen ääni, "siinä koristeessa asuu ihmeellinen, salattu voima ... sinun pitää ruveta sitä kantamaan ja sitten sinä ratsastat kumoon ylpeän marskin... Minä tiedän, missä se on, ja minä tuon sen sinulle ... luota minun sanoihini!"

Sitten lakkasi puhe, ja Niilo Bonpoika kuuli jonkun lähtevän kirkolta vastaiseen suuntaan. Mutta hän kuuli myöskin lyhyen, hillityn naurun muutamalta kirkkomuurista pistävältä kiveltä ja luuli näkevänsä sieltä valkean manttelin vilahtavan. Siitä selvisi täydellisesti hänelle, kuka oli toinen keskustelijoista, ja hän painui kiireesti kirkkoon päästäkseen kohtaamasta viheriää ritaria.

Omituisia ajatuksia kohosi nuorukaisen mieleen, kun hän astui hämärään äänettömään templiin, jota oli vaan muutamia kuorin oikealla laidalla palavia vahakynttilöitä valaisemassa. Siellä arvasi Niilo Bonpoika Engelbrektin haudan olevan, ja läksi siis sinne. Kuta lähemmäksi hän tuli tätä paikkaa, sitä enemmän hälvenivät ne ajatukset, joita äskeiset salaperäiset sanat olivat herättäneet; hänen mieleensä ilmestyi toisia kuvia, ja hänen sydämensä tykytti yhä kovemmin.

Viimeisten vuosien muistot heräsivät hänen mieleensä, ja hän näki nyt selvemmin kuin koskaan kohtaamansa "miehen piskuisen", jonka haudalla hän nyt kävi. Hän oli luvannut Engelbrektille Skällnoran tienhaarassa — silloin kuin ylhäiset herrat, etenkin herra Tuure Tuurenpoika (Bjelke) ja Niilon oma setä herra Niilo Steninpoika (Natt och Dag), tätä niin katkerasti pilkkasivat — ettei koskaan tarttuisi aseisiin muuten kuin Ruotsin rahvaan hyväksi. Nyt hän tunsu tämän lupauksensa niin elävästi,

kuin olisi hän vastikään sen lausunut. Ja hänen sydämessään syntyi vakava päätös uskollisesti se pitää; tämä antoi hänelle ihmeellisen sisäisen rauhan; hänestä tuntui kuin olisivat hyvät henget hänen askeleitaan ohjaamassa.

Hän pani kätensä hartaasti ristiin, lankesi polvilleen ja rukoili Jumalan äitiä, pyhää Eerik-kuningasta ja Engelbrektiäkin saattamaan hänen nöyrät rukouksensa Jumalan istuimen eteen ja tuomaan sieltä hänelle rohkeutta ja voimaa taistellakseen kaiken hyvän ja jalon puolesta ja vaeltaakseen moitteettomana ritarina elämänsä läpi.

Kiivas ruoskanläiske keskeytti hänen rukouksensa. Hän seisoj vähän syrjässä haudalta, hiukan ulompana kynttiläin valaisemaa piiriä. Tämä ja vielä enemmän haudalla rukoilevan itsensäruoskijan oma mielentila olivat estäneet hänet nuorukaista huomaamasta.

Haudalla oleva mies oli puettu pyhiinvaeltajan pukuun; hatun ja sauvan oli hän laskenut viereensä, kaapun oli hän ottanut yltään, joten hartiat ja selkä olivat paljaina. Piestessään itseään niin että verta tihkui pitkinä viiruina, risti hän kätensä, lankesi kasvoilleen kivillättiä vasten päästään sydäntä särkeviä huokauksia ja huudellen:

"Voi minua, voi minua, viheliäistä", voihi hän, "että niin taisin unhottaa kunnian ja uskon ... kyykäärme minä olen, voi, voi ... myrkyllisellä hampaallani minä pistin kantapäähän sitä, joka hyvä oli..."

Sitten tarttui hän taas ruoskaan ja ulvoi kuin mielipuoli, kun piiskan terävät piikit iskivät hänen lihaansa.

Niilo Bonpoika seisoj vapisten eikä voinut kääntää silmiään parannuksen tekijästä, jonka katumus oli niin silminnähtävä, ja näky vaikutti häneen yhä valtavammin, kun hän huomasi onnettoman orpanakseen, murhamieheksi, Maunu Pentinpojaksi.

"Minun tekoni on musta kuin yö", puhui onneton jatkaen lyömistä, "taivaan kaikki tähdet eivät voi sitä valkeaksi tehdä, mutta verta vuotakoon ... verta, verta ... päivä syntyy verisenä ... ja veri on minut puhdistava, ja kun viimeinen veripisarani vuotaa, niin silloin kenties musta katoa ja sieluni saa juoda päivän valoa"; sitten iski hän raskaan ruoskan niin syvään selkäänsä, että hän vaipui aivan voimatonna lattialle.

Silloin tuli toiselta puolen esiin kynttiläin valaisemalle alalle korkea haamu. Se oli marski Kaarlo Knuutinpoika. Tapaus näytti tehneen häneen saman vaikutuksen kuin Niiloonkin. Hän näytti hämmästyneeltä ja samalla sääliiväiseltä, ja hän teki kädellään liikkeen ikäänkuin torjuakseen silmistään tuota hirveätä näkyä. Hänen huulensa liikahtelivat, mutta hän ei saanut mitään sanotuksi. Katuja tarvitsi rauhaa, häntä ei saanut häiritä.

Vihdoin nousi Maunu Pentinpoika ylös, veti pyhiinvaeltajakaapun ylleen, otti hattunsa ja sauvansa, mutta polvistui vielä ja rukoili. Sitten nousi hän ylös, rukous oli häntä rauhoittanut. Silloin huomasi hän marskin.

Hän seisahtui ja koko ruumiinsa vavahti. Mutta samassa pani hän kätensä ristiin rinnoilleen ja taivutti päätään alaspäin.

"Maunu Pentinpoika", kuiskasi marski katsoen sukulaistaan sekä suoramielisesti että ankarasti.

"Niin", vastasi tämä, "tässä on Maunu Pentinpoika sinun edessäsi, Kaarlo Knuutinpoika ... ja jos tahdot henkeni ottaa, niin ota! Se ei kuitenkaan voi minun rikostani sovittaa... Vaikka minä eläisin sata vuotta ja minulla olisi yhtä monta elämää, niin ei se voisi tekemättömäksi tehdä sitä, mitä Maunu Pentinpoika on tehnyt..."

"Ruotsin valtakunnan päämiehenä olisi minun velvollisuuteni ottaa sinut kiinni ja saattaa sinut vastaamaan valtakunnan neuvoston eteen..."

"Estelemättä seuraan sinua, Kaarlo, jos se on tahtosi", sanoi Maunu, "mutta sen tiedän, etteivät neuvoston hyvät herrat voi panna minulle suurempaa rangaistusta, kuin jonka itse olen itselleni tuominut."

"Suuri Jumala, jonka kasvoin edessä tässä seisomme", sanoi marski juhlallisella äänellä nostain oikean kätensä ylöspäin, "suuri Jumala olkoon todistajani, että aioin vaatia ankaralle tilinteolle hallitusveljeni murhamiehen ... mutta kun näen katumuksesi, sukulaiseni, ja kun ajattelen, kuinka suuri muutos on täytynyt tapahtua hurjassa luonteessasi, ennenkuin olet tähän päätökseen tullut, niin näen siinä Jumalan sormen enkä voi, vaikka tahtoisinkin tässä ryhtyä maallisiin rankaisukeinoihin... Jumala ja Pyhä Eerik sen minulle anteeksi antakoot samoinkuin uskon, että se jalo mies, jonka tomun päällä nyt

seisomme, sen anteesi antaa..."

Oli hetkinen äänettömyyttä; Maunu Pentinpoika nyhykytti kuin lapsi.

"Tahdon myöskin lausua puolestanne hyvän sanan valtakunnan neuvostossa", lisäsi marski sitten, "ja jos teille on rauha mahdollinen, niin minä tiedän keinon, joka voi tuoda hyvää teille itsellenne, suvullenne ja maallenne, että nimittäin..."

Maunu Pentinpoika kohotti päätään ja katsoi kysyvästi marskiin.

"Että nimittäin", jatkoi tämä, "palvelette sitä asiaa, jota vainaja palveli, ja jota minäkin parhaimman taitoni ja kykyni mukaan palvelen. Ritarikilpeni kautta", jatkoi hän nähdessään kuulijansa hämmästyvän, "ja niin totta kuin tahdon kunnialla ajaa tätä rahvaan ja Ruotsin valtakunnan asiaa, joka on yksi, kuten meitä opetti se piskuinen mies!"

"Aivan niin. Sehän on kuin Ruotsin valtakunnan päämiehen suusta puhuttu", sanoi sointuva, mutta kiivas ääni kirkon perältä, ja samassa astui sieltä hämmästyneiden miesten näkyviin ritari, jalassaan korkeat saappaat ja yllään sininen ihokas, jossa oli pieniä kiiltäviä nappia ylhäältä alas asti; hartioilla oli lyhyt, tumma levätti, joka oli heitetty oikean olkapään yli, niin että tuli näkyviin käsivarsi ja vartalo, jotka olivat niin jäntevät ja voimakkaat, että ne voivat saada melkein Kaarlo Knuutinpojankin kadehtimaan. Hän oli sentään marskia lyhempi.

"Oletteko te täällä Örebrossa, herra Eerik Puke", vastasi marski äänellä, joka ei ollut suopea, "luulin teidän olevan parhaillaan Tukholman linnassa kiittelemässä herra Eerik Niilonpoikaa (Gyllenstjerna) viimeisestä?"

"Luulenpa melkein, että te itse voitte sen asian parhaiten toimittaa, herra Kaarlo", vastasi herra Eerik tuimasti. "Te osatte taidon, jota ei se jalo mies osannut, joka tässä lepää ja jonka sielua Jumala armahtakoon ... tarkoitan taitoa voittaa varustettuja linnoja miekan iskutta..."

"Mitä tarkoitatte, herra Eerik?" kysyi marski tahtomatta itseään hillitä.

"Arvelen, että Nyköpingin linna antaa riittävän selityksen siihen, mitä minä tarkoitan... Piiritys oli päässyt hyvään alkuun; Engelbrekt itse ja reipas Herman Berman olivat siitä huolta pitäneet, mutta miehistöpä saikin päähänsä jättää linnan teille eikä Engelbrektille... Nyt näette, herra Kaarlo, että minulla on tarkoituksenne selvillä. Ja niin totta kuin elän ... Jumalan ja hyvän miekkani kautta, te ette vedä minua nenästä!"

Asia olikin niinkuin Eerik Puke sanoi, vaikkei hän malttamattomuudessaan voinut olla esittämättä marskiin nähden vähemmän kauniissa valossa sitä, että miehistö oli linnan jättänyt hänelle eikä Engelbrektille. Herra Juho Kaarlonpoika (Färla) oli tuonut sen sanoman piiritetyiltä, ja Tukholman valtakunnan neuvosto päätti lähettää marskin sinne sopimusta tekemään. Tämä tapahtui puolipaaston aikoina. Vähää ennen marskin lähtöä teki herra Eerik Niilonpoika, jonka kuningas oli pannut Tukholman linnan päälliköksi jalon Hannu Kröpelinin jälkeen, öisen hyökkäyksen siihen kohtaan piirityskehää, jota Eerik Puke johti. Siellä oli oteltu tuimasti ja jumalatiesi kuinka herra Eerik Puken olisi käynyt, ellei marski olisi tullut apuun. Tätä seikkaa tarkoitti marski alkaessaan puhuttelemaan Eerik-herraa. Tämä meni kuitenkin kiivaudessaan paljoa kauemmas kuin oli viisasta.

"Ellen pety", jatkoi hän, "niin on aikomuksenne pitää samaa peliä täällä Örebrossa Engelbrektin omain miesten kanssa, ja jos linna on hallussanne, niin on voitto teidän ... mutta minä revin rikki sen kudoksen, jonka te olette niin taitavasti kokoon punoneet, olkaa siitä varma, marski Kaarlo! Ja te Maunu Pentinpoika", kiihtynyt ritari löi kädellään miekkaansa ja polkaisi jalkaansa, "te lähdette minun kanssani ... minä en ole yhtä valmis kuulemaan teidän liukasta kieltänne."

Hän tarttui Maunu Pentinpojan selässä riippuvaan pyhiinvaeltajahiippaan, ja tämä ei estellyt vähääkään vaan näytti vastustamatta tyytyvän kohtaloonsa. Tämä kummastutti Eerikiä niin, että hän irroitti kätensä.

"Ei, ei, herra Eerik", keskeytti Kaarlo, "tässä pysyköön minun sanani; minä olen antanut Maunu Pentinpojalle vallan lähteä rauhassa täältä."

Nyt tempaisi Eerik tuimasti miekkansa, ja hänen silmänsä paloivat hurjasti ikäänkuin heijastaen miekan väikettä. Hän ei muistanut kiihkossaan muuta kuin sen, että Engelbrektin murhaaja pääsi menemään vihatun Kaarlo Knuutinpojan mahtikäskystä.

"Tartu miekkaasi, kurja marski", huusi hän raivoissaan, "taikka hakkaan sinut paikalla maahan."

"Engelbrektin haudalla en paljasta miekkaani, herra Eerik", lausui Kaarlo aivan tyyneesti, "iske vaan,

jos haluttaa ja jos luulet voivasi siitä vastata; minä olen aseetonna edessäsi."

Marskin sanat vaikuttivat kuin taikavoima, Eerik pudotti miekan kädestään; se pudota helähti kivilattialle, näyttipä melkein siltäkin, kuin olisi häntä haluttanut rientää tarjoomaan kättään marskille. Mutta hän maltoi mielensä äkkiä.

"Te olette oiva ritari, herra Eerik", jatkoi marski, "ja te tiedätte, mitä ritarille kuuluu, mitä meillä lieneekin kaunaa välillämme... Herra Maunu Pentinpoika ei tahdo välttää rangaistusta; jos tahdotte, on hän valmis seuraamaan teitä tällä hetkellä, ja kärsimään mitä rangaistuksia tahdotte... Olette sen itse nähnyt... Ja niin ollen luuletteko ritarin tehtäväksi kiiruhtaa rankaisemaan ennen lakia?"

Eerik-herra ei vastannut. Hän vaipui mietteisiinsä ja otti miekkansa lattialta, mutta marski jatkoi Maunu Pentinpoikaan kääntyen:

"Mene rauhassa, sukulaiseni, minun sanani nojalla ... kun asianne tulee neuvoston eteen, niin voin minä todistaa katumuksestanne!"

Maunu läksi, ritarit jäivät paikoilleen; kumpikin tuntui odottavan, että toinen aloittaisi keskustelun.

"Mielelläni näkisin, että lähtisimme täältä ystävinä; tarkoitan, että se joka tässä lepää, näkisi sen mielellään. Sillä minä vannon, Eerik Puke, minä tahdon samaa kuin hänkin ... minä tahdon vapauttaa isänmaamme muukalaisten vallasta!"

"Te puhutte sievästi, marski", vastasi Eerik, "eikä tämä ole ensi kertaa, jolloin se tuudittaa minut uneen. Mutta minä sanon teille suoraan, minä pelkään puhettanne... Engelbrektin nimi kuuluu kauniilta suussanne, ja varmaan on moni seuraava teitä vaan senvuoksi, mutta minun täytyy katsoa sitä vaan koreaksi verhoksi, joka peittää niitä portaita, joita myöten te aiotte kohota valtaan ja kunniaan... Ja sepä ei teille tule koskaan onnistumaan, niinkauan kuin Eerik Puke elää, ja — uskokaa minua! — minä vedän puolelleni Ruotsin rahvaan ytimen..."

"Ja mistä päätätte, ett'eivät äskeiset sanani tarkoittaneet totta...?"

"Siitä marski", vastasi Eerik katseltuaan häntä hetkisen, "että te kaadatte parhaat puut naapurinne metsästä tehdäkseenne tilaa omalle tuvalle... Mutta olkaa huoletta, minä en käy kimppuunne kuin varas yöllä, te saatte sitä ennen minulta kunniallisen taisteluvaatimuksen!"

Eerik läksi ulos, ja hänen tanakat askeleensa kajahtelivat temppelessä. Kaarlo-herra seiso hetkisen äänetönnä katsoen hänen jälkeensä. Sitten lausui hän joitakin epäselviä sanoja, vetäisi viitan ympärilleen ja läksi hänkin pois.

Niilo Bonpoika oli koko ajan ollut liikkumatonna erään muurinkulman takana. Hän tunsu kyllä kaikki nämät henkilöt, mutta hänet oli niin tyrmistänyt tämä näky, sekä katujan hurja itsensä kiduttaminen että ritarien keskustelut, ettei hän tullut ajatelleeksikaan astua esiin heidän pariinsa. Kun hän lopulta sai älynneeksi, ettei hänen sopinut olla näkymätönnä kuulijana, niin oli se jo myöhäistä.

Näiden miesten kohtaaminen, jotka nyt olivat ensimmäisiä Ruotsissa, näytti kuitenkin kuin sallimuksen sormelta, joka tahtoi hänelle viitata, millä kannalla asiat olivat, ja mikä hänen oli valittava nyt, jolloin kohta oli alkava hänen oman, itsenäisen toimintansa aika. Valitseminen ei ollut helppoa. Eerik Puken avoin, miehekäs ja ritarillinen, joskin vähän kiihkeä ja maltiton käytös ei voinut olla syvästi vaikuttamatta nuorukaisen mieleen. Mutta näitä ominaisuuksia ei suinkaan puuttunut marskiltakaan. Ja molemmat sanoivat tahtovansa kulkea Engelbrektin jälkiä. Eerikin syytökset marskia kohtaan voivat johtua kateudesta, ja kiihkoissaan saattoi hän niitä ainakin pahoin liioitella. Oli kuitenkin toisellakin puolen asioita, jotka saivat Niilo Bonpojan arvelemaan. Valtakunnanpäämiehen vaalista Tukholmassa kerrottiin yhtä ja toista. Se oli pantu toimeen aivan äkisti vuoden alussa, ja Engelbrektiä ei valittu, kun valitsijat olivat pelkkiä herroja, vaikka marskin sitten täytyikin luovuttaa osa vallasta hänelle, niinkuin oli jo päätetty herrainpäivillä Arbogassa. Tämä kaikki asetti marskin vähemmän kauniiseen valoon, sitä ei Niilo Bonpoika voinut itseltään salata. Ja jos vielä sekin oli totta, johon Eerik-herra viittasi, että nimittäin marski oli Juho Kaarlonpojan (Färlan) avulla saanut anastetuksi Nyköpingin, ja että tämä juonittelu oli jo tapahtunut Engelbrektin eläissä, niin vieroitti se nuorukaista yhä enemmän marskista, ehkä tämän lempeä luonne kohottikin hänet kilpailijaansa paljoa ylemmäksi.

Mutta vaikka taasen Eerikin tarkoitukset olisivatkin jalommat kuin marskin, niin oli sentään eri kysymys, kumpi näistä paremmin kelpaisi johtamaan Ruotsin valtakuntaa, kiihkeä, intohimoinen, maltiton Eerik-herrako, vai mukautuvainen ja enemmän harkitseva Kaarlo, jonka toiminnalta siltä ei suinkaan puuttunut voimaa.

Nuorukaisen näitä miettiessä tuli Tuomas-piispa kirkkoon. Hän teki ristinmerkin ja seisahtui kädet ristissä haudan eteen. Rukousta lukiessaan, tipahti kyynel toisensa perään hänen poskilleen.

Rukoiltuaan kääntyi hän ja kasvoilleen tuli surumielinen ilme, kun hän havaitsi Niilo Bonpojan.

Tämä astui piispan luo, joka laski juhlallisesti kätensä hänen päänsä päälle.

"Jumala kaikkivaltias ja taivaan kaikki pyhät siunatkoot sinua, poikani", sanoi hän liikuttettuna, "juuri tässä paikassa, tämän kaikista jaloimman ja parhaimman miehen haudalla, olen tahtonut antaa sinulle siunaukseni, kun meidän nyt tulee toisistamme erota."

"Vieraalla ritarilla on siis ollut muutakin asiaa kuin kutsua minua kuolevan äitini luo?"

"On, poikani", vastasi piispa, "alkaa jo olla se aika, että sinusta tulee mies puolestasi, ja tämän viimeisen vuoden, joka siihen vielä on, tulet sinä isäsi tahdon mukaan seuraamaan jotakin urhoollista ritaria oppiaksesi oikein käyttäytymään sekä sodan että rauhan toimissa."

"Ja tiedättekö te, hurskas isä, kuka on tänä vuodeksi määrätty minun herrakseni?"

"Isäsi, ritari Bo, on siksi valinnut marskin ja valtakunnan päämiehen, herra Kaarlo Knuutinpojan!"

Nämä sanat tekivät nuorukaiseen niin huomattavan vaikutuksen, että piispa katsoi tarpeelliseksi kysyä sen syytä. Niilo kertoi silloin juurtajaksain mitä oli nähnyt. Piispa mietti tarkoin, mitä nuorukainen kertoi, ja sanoi sitten:

"Varjelkoon Herra armossaan Ruotsinmaata sisällisestä sodasta... Herra Eerik on urhokas ritari ja hän nautti suuresti Engelbrektin suosiota, mutta marski on kuitenkin valittu valtakunnan päämieheksi, ja Engelbrektkin tunnusti hänet siksi... Tarkoitin, että voit olla rauhallisena isäsi valinnan johdosta, poikani, marskin hovissa tulet sinä ainakin oppimaan kaikkia tapoja ja toimia, mitä ritarille kuuluu ... ja mitään sellaista ei hän ole sinulle tehtäväksi määräävä, joka sotisi Jumalaa ja Ruotsin lakia vastaan..."

Piispa keskeytti äkkiä puheensa, pani kätensä nuorukaisen olkapäälle ja katsoi kauan kysyvästi ja tutkivasti häntä silmiin.

"Mutta eräästä asiasta tahdon sinulle puhua", jatkoi hän sitten, "ja sen lupauksen vaadin sinulta tässä Jumalan ja Engelbrektin varjon edessä ... älä koskaan unhotta, että se tarkoitus, jonka puolesta Engelbrekt eli ja toimi, on ylevin tarkoitus, mikä ruotsalaisella ritarilla voi olla... Lupaa minulle siis, ettet koskaan, mitä ikänä tapahtuneekin, erota omia tarkoituksiasi Ruotsin rahvaan asiasta ... Jumalan avulla Ruotsin rahvaan puolesta — se olkoon elämäsi tunnuslause!... Silloin saattaa vanha Tuomaspiispa tyynnä sulkea silmänsä, kun hänen aikansa tulee, ja rauhallisesti lähteä täältä tietäen työnsä hyvin tehneensä!"

Piispa oli liikuttettu ja samoin Niilo Bonpoika. Mutta sitten laski tämä katse varmana kätensä ja kosketti hautakiveä lausuen:

"Minä vannon sen, hurskas isä, Engelbrektin tomun kautta, ja niin totta kuin Jumala ja pyhä Eerik minua auttakoot!"

"Niin kuulkoon Jumala kaikkivaltias valasi, poikani, antakoon sinulle armoa ja voimaa sitä täyttämään kaikissa elämäsi vaiheissa!"

Niilo Bonpoika polvistui, ja piispa laski kätensä hänen päälleen siunaten häntä.

Temppeleissä vallitsi juhlallinen hiljaisuus, ja vahakynntilät paloivat kirkkaammin, ikäänkuin osoittaen, että Engelbrektin henki oli saapunut valaa todistamaan ja antamaan voimaa piispan siunaukselle.

II.

Merirosvon tytär.

Niin tulisella vauhdilla kuin kahden vankan hevosen kavioista lähti, siirtyi Niilo Bonpoika ja viheriä ritari Örebrosta Ekesjöhön, joka jälkimmäinen paikka on neljä runsasta peninkulmaa samannimisestä kaupungista.

Hevoset olivat vaahdosta ihan valkeina, kun he tulivat sillalle, joka vei saarelle rakennettuun Ekesjön vankkaan kivikartanoon, jota nykyään kutsutaan Ekesjön hovitulaksi. Kartano oli aikoinaan kuulunut

Nydalan luostarille, mutta oli v. 1420 vaihdon kautta joutunut Margareta-kuningattaren ensi vuosilta tunnetun merirosvon Sven Sturen käsiin, jolla oli sitäpaitsi koko joukko muita taloja. Sven-ritari oli aluksi johtanut kuningattaren miehiä Gotlannissa kuningas Albrektin poikaa, Eerik-herttuata vastaan, mutta oli pian luopunut kuningattaresta ja liittynyt herttuaan. Hän kokosi kohta ympärilleen niin kutsutut vitaliveljekset eli muonaveljekset, ja hänen rosvolaivansa kiertelivät sitten kaikkia pohjoisia meriä. Herttuan kuoltua nimitti leskiherttuatar Svenin Gotlannin päälliköksi, ja kun hän sitten täältä kuulutti, että jokainen, joka tahtoi häntä auttaa, sai turvapaikan Gotlannin linnoissa, niin tuli tämä saari noiden "Jumalan ystävien ja kaikkein vihamiesten" keskuspaikaksi, kuten nämä merisissit itseään nimittivät. Kun Margareta sitten onnensa ja viisautensa avulla vihdoinkin — vuonna 1398 — sai karkoitetuksi rosvot Gotlannista, niin läksi Sven-ritari monen muun keralla Pohjaan s.o. Pohjanlahteen jatkaakseen siellä taisteluaan kuningatarta vastaan. Mutta syksyllä samana vuonna täytyi hänen myöntyä sovintoon hänen kanssaan.

Samoihin aikoihin häätyi eräs toinenkin mahtava herra, joka oli pitänyt yhteyttä Svenin kanssa, nimittäin tunnetun drotsivainajan Bo Juhonpojan poika, Knut Bonpoika, sopimaan kuningattaren kanssa. Näiden herrain vallassa oli vuoden 1398 kuluessa ollut kaikki linnat ja varustukset Pohjanlahden ympärillä, joten heidän liittonsa ei suinkaan ollut mikään halveksittava mahti. Mutta kun rauha kerran oli tehty, näytti kuningatar kokonaan unhottaneen heidän entisen elämänsä ja käytti näitä vanhoja merirosvoja sitten moniin tärkeihin toimiin. Ritari Sven eleli sittemmin hiljaisuudessa maatiloillaan Smälannissa kuolemaansa asti.

Hänen tyttärensä Katariina oli naimisissa Bo Steeninpojan (Natt och Dagin) kanssa, jolle hän synnytti kaksi poikaa ja yhden tyttären. Poikain nimet olivat Svante ja Niilo, tytär, Märta, tuli naimisiin Pietari Arviidinpojan (Ribbingin) kanssa. Niiloa hän piti näistä rakkaimpana. Hän oli nuorin ja lahjakkain. Vanhemmalla veljellä oli hidas ja sävyisä luonne, hän eli mieluummin hiljaisuudessa isänsä tiloilla eikä koskaan halannut kotisarkaa ulommaksi. Märta oli lapsista vanhin; hän oli jo aikaisin joutunut naimisiin ja oli ollut jo useita vuosia leskenäkin.

Svante seisoi pihalla tervehtäen veljeään, kun tämä tuli pitkää siltaa myöten, joka liitti linnansaaren mantereeseen.

"Kuinka äitimme jaksaa?" kysyi Niilo ensimmäiseksi tervehdittyään veljeään.

"Eipä kukaan tietäne, koska hänen viimeinen hetkensä tulee", vastasi Svante. "Hän makaa raihnaana ja kuihtuneena ja heikontuu päivä päivältä; mutta nyt hän kai itsekin luulee loppuhetkensä tulevan, koska hän on sinut kutsuttanut luokseen. Isämme oli täällä, mutta lähti eilen pohjoiseen päin ... sanoi pidettävän Vadstenassa herrainkokousta, johon hänenkin oli matkustaminen."

"Lääkkeet eivät siis auta häntä?" kysyi Niilo, heittäen ohjat muutamalle vanhalle palvelijalle, joka juoksi saapuville. "Toivoisin, ettei hän koskaan olisi lääkkeitä käyttänyt ... juuri siitä päivästä alkaen, jona hän niitä rupesi ottamaan, on hän yhä huonontunut."

"Eikö hän itse sitä huomaa?..."

"Ei, ja Bengta-rouva sanoo..."

"Bengta-rouvako?" keskeytti Niilo ja katsoi kummastellen veljeään, "mitä Bengta-rouva täällä äitimme luona tekee?"

"Hänhän täällä kaikesta huolta pitää äitimme sijasta", vastasi Svante, "ja hän myöskin määrää lääkkeitä, sillä hän on hyvin harjaantunut yrttitaitoon ja osaa keittää niistä hyvin terveellisiä juomia."

"Mutta eihän Bengta-rouva ennen ollut mikään äitimme ystävä!" lausui Niilo aikoen nousta portaille.

"Hän on viime vuosina paljon muuttunut... Nykyään on hän pelkkää hyvyttä ja ystävällisyyttä äitiämme kohtaan."

"Ha-ha-ha", kajahteli viheriän ritarin kuiva naurunhohotus sivultapäin, ja veljekset näkivät hänen kaihtavan kädellään silmiään aurinkoa vasten ja katselevan muuatta otusta, joka lähestyi siltaa maanpuolelta, sekä hymisevän itsekseen:

Totuus ja usko on sortunut maan;
Ne karata mielivät maailmaan!

"Jos minun nimeni on Svante", huudahti vanhempi veli, hänkin kaihtaen silmiään, "niin tuolla tulee Bengta-rouva itse ja ratsastaa reippaasti kuin Ekesjön paras huovi."

Tulija oli todella Bengta-rouva, joka ratsasti rivakasti sillan yli. Selittämätön vastenmielisyys valtasi

Niilon, kun hän erotti miesmäisen rouvan terävät piirteet. Hän oli rientämäisillään porstuaan ennättääkseen äitinsä luo ennen vierasta, mutta Svante tarttui hänen käteensä ja pidätti häntä sanoen:

"Ei niin, veljeni, Bengta-rouva ei kuuna päivänä anna sinulle anteeksi, jos menet tiehesi, kun kerran jo olet hänet nähnyt."

Niiloa ei näkynyt haluttavan noudattaa veljensä varoitusta ja varmaankin olisi hän tehnyt, kuten aikoi, ellei Bengta-rouva itse olisi ollut jo siksi lähellä, että voi huutaa häntä pysähtymään. Hän oli jo kivikartanon oven edessä.

"Ei kiirettä, ei kiirettä, Niilo Bonpoika", huusi hän äänellä, joka kuului käskemiseen tottuneelta, "äitisi ei ole niinkään rynnäköllä otettavissa ... siihen hän on liian heikko, ja sinä et, luulenma, halunne hänen kuolemaansa tuntollesi."

"Ha-ha-ha", nauroi viheriä ritari, mutta katsoi kohta maahan, kun Bengta-rouva heitti häneen salamoivan silmäyksen.

"Pidä huolta ratsustani, viheriä roikale", sanoi Bengta-rouva nousten satulasta keveästi ja näppärästi kuin kaksikymmenvuotias ja heittäen ohjat ritarille, jonka kasvoilla oli alituisen puolihupsu naurunvirnistys.

Tämä ei ollut tietävinäänkään, otti vaan ohjat, mutta sieppasi ne niin tulisesti, että päitset pääsivät hevosen päästä, ja se hyppäsi säikähtäen sillalle päin. Siellä sai sen kuitenkin helposti kiinni Bengta-rouvan palvelija, joka nyt vasta saavutti nopsan emäntänsä. Tämän tumma iho muuttui kellanviheriäksi, kun hän katseli hyvätuulista ritaria, joka suitset kädessä naureskeli tavallista nauruaan vähääkään huolimatta siitä, mitä oli tapahtunut.

"Valjastakaa tiukemmin, paljoa tiukemmin, Bengta-rouva", sanoi hän, "te ette pääse koskaan perille tällaisilla suitsilla, ha-ha-ha..."

Bengtän silmät säkenöivät, ei sentään niinkään kiukusta ja harmista, vaan enemmän siitä että hänessä syttyi halu tutkia tyystiin ritarin tarkoitukset. Mutta tämän kasvoista ei näkynyt mitään älyn merkkiä, vielä vähemmän mietittyjä tarkoituksia. Mitä Bengta-rouva lienee ajatellutkin, ei hän kuitenkaan tahtonut pilata tärkeitä hetkeä.

Hän kohotti ylpeästi päätään ja astui porstuaan veljesten seuraamana. Kun hän portaitten yläpäässä ruokasalin ovella katsahti taakseen, näki hän vihatus ritarin alhaalla astelevan heidän peräänsä.

Salissa oli aivan äänetöntä. Kaarina-rouvan pienet neitsyet istuivat kalpein poskin työssään. Lauluja ei nyt kuulunut heidän huuliltaan, joita he tavallisesti työtä tehdessään laulelivat, silloinkin Kaarina-rouva itse oli mukana. Ja kun Bengta-rouvan pitkä, tuima vartalo ilmestyi saliin, hypähtivät he ylös kuin säikähtyneet kyyhkys.

"Onko kukaan käynyt Kaarina-rouvan luona tänään?" kysyä niuhaisi Bengta-rouva.

"Ei, jalo rouva", vastasi vanhin neitsyistä, "rakas rouvamme on nukkunut koko aamun ja nukkuu vieläkin!"

"Nukkuu ... hm; jaha, se on hyvä, lapset ... kuka on käynyt hänen luonaan minun poissa ollessani?"

"Ei kukaan muu kuin hänen veljensä, ankara Bo-ritari sekä Märta-rouva ja nuori Svante-herra ... eikä se ole yhtään vahingoittanut häntä; hän on voinut paremmin kuin usein ennen, ja eilen, kun Bo-herra lähti täältä, sanoi hän haluavansa muuttaa tähän huoneeseen tänä päivänä kuullakseen meidän laulavan työssämme, sitä hän sanoi ikävöivänsä, siitä on niin pitkä aika, kuin hän on saanut sitä kuulla, sanoi hän..."

"Hyvä, hyvä ... odottakaa täällä Niilo Bonpoika, minun täytyy valmistaa äitiänne!"

Tämän sanottuaan meni hän katsomaan erääseen viereiseen huoneeseen. Kesti melkoisen kauan, ennenkuin hän taas tuli näkyviin. Ikkunat olivat auki, joten tuuli puhalteli huoneen läpi. Veljekset asettuivat erään ikkunan viereen; Niilo nojauti sitä vastaan ja - laski päänsä kättensä varaan katsellen rantaa ja järveä, joka päilyi syvästä ja sinisenä metsäistä, korkeata vuorenrintettä vastaan. Paimentytön laulu helähteli järven toiselta puolen, ja kuunnellessaan näitä tuttuja ääniä, tuntui Niilosta siltä kuin olisi järvi ollut täynnä ihania kangastuksia hänen lapsuutensa ajoilta. Hän näki isänsä ja äitinsä, vanhan äidinisänsä, Sven-ritarin, jonka pitkä parta oli hopeanharmaa ja kasvot tyykeät, mutta jonka käsi oli sentään usein hänen poskiaan silitellyt.

"No, Jumala armahtakoon minua, vanhaa varista", huusi silloin eräs ääni hänen selkänsä takana, ja

kaksi kättä läiskähti yhteen, "totisesti se on pieni Niilo-herra ilmielävänä ... pieni, sanoin ... hänestä on tullut jo suuri, uljas ritari..."

Niilo kääntyi ja hymyili ystävällisesti nähdessään talon harmaapäisen palvelijan. Hän seiso siinä ääneensä nyyhkien ja kuivaten kyyneleitä esiliinallaan.

"No, Herran rauhaa, Helka-muori", sanoi nuorukainen syleillen häntä, "olethan iloissasi, kun minä taas olen kotona ... ja sanoppa nyt minulle täysi totuus eräästä asiasta, josta tahdon yhtä ja toista tietää."

Hän veti eukon ikkunankomeroon ja kysyi häneltä, mitä hän tiesi Bengta-rouvasta. Muori ei tiennyt enempää kuin Svantekaan, mutta hän esitti asiat sentään aivan toisenvärisiksi kuin Niilon sävyisä veli oli ne esittänyt.

"Sen minä sanon, Niilo, vaikka olenkin näin vanha", lausui hän, "että jos laitatte Bengta-rouvan pois äitinne talosta, niin teette työn, jota ette ikipäivänä kadu."

"Niin minä aionkin, Helka, ainakin minä koetan sitä", vastasi Niilo.

"Jos se jollekin onnistuu, niin teille ainakin, Niilo... Jumalan äiti, tehän olette ilmeinen Sven-herra vainaja."

"Mutta sano minulle vielä, Helka-muori, kuka tuo valkoviittainen mies on, joka toi minulle sanan äidiltäni?"

"Valkoviittainen mies ... hm, kukako hän on", sanoi eukko yskäisten, "väliin on hän tuntunut minusta ikäänkuin tutulta ... mutta olkoon kuka tahansa, Niilo, niin hänen jälkensä kasvavat ruusuja ... totisesti!"

Vanhus nyökäytti päätään, ja pari kyyneltä tipahti hänen uskollisista silmistään.

"Mitä tarkoitat, Helka? ... sinä puhut hänestä hyvää ... mitä isäni näytti hänestä pitävän?"

"En tiedä, lieneekö hän ollut isänne, Bo-ritarin näkyvissäkään ... hän ei ole, kumma kyllä, ollut täällä juuri nuulloin, kuin Bengta-rouvan tulon edellä, paitsi silloin kun hän ensi kertaa tuli tänne. Siitä lienee nyt kolmisen vuotta, ja kukaan muu ei häntä tuntenut silloin kuin Kaarina-rouva. Ja hän itki silloin, mutta oli samalla hyvin iloinen. Siitä alkain näyttää kuin kipu lieventyisi aina viheriän ritarin tullessa..."

"Hän käy siis rakkaan äitini luona?"

"Siellä hän käypi ... ja joka kerta kun hän tarttuu Kaarina-rouvan huoneen oveen, olen aina tuntemaisillani hänet, mutta sitten hän kääntyy toisaalle, on taas kuin ennenkin ja nauraa takkuiseen partaansa."

"Tietääkö Bengta-rouva hänen käynneistään äitini luona ja suvaitseeko hän niitä?"

"Hän ei tiedä siitä mitään ... ritari näkyy osaavan valita oikean ajan, niin tölhöltä kuin hän näyttääkin."

Nyt avasi Bengta Kaarina-rouvan huoneen oven, seiso jäykkänä ja salamyhkäisenä kynnyksellä sekä viittasi käskevästi kädellään. Niilo astui nopeasti ovelle, josta Bengta-rouva väistyi antaen hänelle tietä. Sisään tultuaan sulki Niilo heti oven.

Kamarissa oli pimeää kuin haudassa. Päivänvalo ei päässyt yhtään sisään. Kaksi paksua vahakynttilää paloi pöydällä suuren uudinsängyn vieressä, valaisten sen kultahesuja ja sukuvaakunaa, joka oli sängyn keskikohdalla, missä uutimet yhtyivät.

Avarasta vuoteesta näkyivät kalpeat, kuihtuneet kasvot. Silmätkin olivat kuopalla, ja kuivunut käsi viittasi tulijalle tervehdykseksi. Ilonväre näkyi kuitenkin valaisevan sairaan kasvoja.

Niilo polvistui vuoteen viereen ja suuteli innokkaasti ojennettua kättä.

"Tervetullut kotiisi, siunattu poikani", lausui sairas vapisevalla äänellä, "äitisi on kauan, kauan ikävöinyt sinua."

"Hyvä Jumala olkoon kiitetty, että pääsin tulemaan nyt, kun sinä vielä voit puhua ja tuntea poikasi!"

"Niin sinun pitikin tulla, Niilo ... minä olin niin laskenut ... minulla on tärkeitä asioita sinulle kerrottavana ... äidinisäsi puolesta. Toivoin saavani puhua ne salaisuudet sinulle todistajitta ... mutta minä olen liian heikko ... vai kuinka, Bengta ystäväni, etkö luule minun sitä kestäväni...? Minähän

tunnen itseni nyt virkummaksi, kuin olen ollut pitkiin aikoihin..."

"Te kuulette, mitä hän sanoo, Bengta-rouva", sanoi Niilo, hieman tuimuutta äänessään, sekä nousi ylös, "äitini tahtoo puhua minulle kahden kesken!"

"Mielelläni, hyvin mielelläni uskoisin sinun kestävän", vastasi puhuteltu, katsoen läpitukevasti sairaaseen, "mutta jos voimasi pettäisivät ... olenhan sanonut sinulle, Kaarina, että tautisi on senlaatuinen, että se voi äkkiä kääntyä kuolemaksi, ja jos se nyt sattuisi tapahtumaan, ennenkuin olet rakkaalle pojalleesi saanut kaikki sanotuksi mitä hänen tulee tietää ... niin kuinka silloin pääsisit rauhassa lähtemään täältä. Ja tunnethan sinä vanhan ystäväsi, Bengtan, enhän minäkään sinulta mitään salaa, ja olenhan minä jo niin vanha, että voin pitää suuni kiinni... Poikasi ja isäsi nimessä pyydän, että sallit minun olla läsnä keventäissäsi sydäntäsi!"

Niilo katsoi kummastellen puhujaan, hän tuntui nyt peräti toiselta kuin ennen. Sekä ääni että kasvot olivat aivan toiset kuin tavallisesti. Sairas oli vaiti hetkisen.

"Ehkä olet oikeassa", sanoi hän sitten, "mutta vanno Herramme kalliin piinan ja kuoleman kautta, ettet kenellekään ilmoita, mitä kuulet minun kertovan pojalleni... Kun vannot sen, niin saat jäädä tänne!"

Bengta-rouva vannoi. Kaarina-rouva katseli sitten kauan poikaansa, ikäänkuin lukeakseen joka piirteen tämän avoimilla kasvoilla. Sitten hän alkoi.

"Muistatko äidinisäsi, poikani ... vanhaa Sven-ritaria..."

"Hän piti lapsistamme enimmin sinusta, Niilo", jatkoi hän, kun Niilo vastasi myöntäen hänen ensi kysymykseensä, "senvuoksi jätti hän sinulle perinnön, kalleimman, mitä hänellä oli ... mutta kahdella ehdolla, ensiksi, että ottaisit hänen nimensä ... toiseksi, että vapaasti ja pakotta ottaisit hänen lahjansa vastaan... Sano nyt mitä ajattelet ensimmäisestä ehdosta ... Tahdotko ottaa äidinisäsi nimen ja kutsua itseäsi Stureksi?"

"Sano ensin, äiti", kysyi Niilo, "olisitko mielissäsi, jos minä sen tekisin?"

"Minä en saa sitä sanoa, poikani ... ennenkuin olen päättänyt, sitten saat sen tietää!"

"Jos isäsi tahto oli, että minä saan pitää isäini, Natt och Dagien vaakunan, niin tahdon ottaa nimen Niilo Sture."

"Kiitos, poikani", lausui Kaarina-rouva, pyyhkien hikiliinalla silmiään, "kernaasti saat pitää isiesi sukumerkin ... nimen isäni vaan tahtoi minun kauttani jatkuvaksi, kun ei hänellä ollut yhtään poikaa ... ja minuakin se ilahuttaa, sillä isäni muisto on minulle rakas, ja minä tiedän, että sitä nimeä sopii kunnialla kantaa!"

Hän pyyhki hiukset nuorukaisen otsalta ja katsoi taasen häneen läpitukevasti kuten äskenkin.

"Nyt toinen ehto", sanoi hän kotvasen perästä koetettuaan koota ajatuksiaan, "äidinisälläsi oli eräs kallis kalu, kultainen kaulaketju, joka oli niin kallisarvoinen, ettei maailman kaikki aarteet vastaisi sitä. Siinä oli kaksitoista seraafinpäätä yhteen liitettynä, ja jokaisessa oli kallis pyhäinjäännös; yhdessätoista oli luusirunen yhdestätoista apostolista, ja kahdennessatoista oli Pyhän Paavalin veripisara. Sitäpaitsi on tällä kaulaketjulla se ominaisuus, ettei onni koskaan petä sen kantajaa. Äidinisäsi oli saanut sen kunniallisessa kaksintaistelussa Kristuksen haudalla. Hänellä olikin siitä pitäin pelkkää onnea ja myötäkäymistä, kunnes koriste kerran varastettiin häneltä. Se tapahtui Landskronan edustalla Gotlannissa, kun hän koetti siellä estää Konrad v. Jungingenia ja saksalaisia joukkoja maihin nousemasta. Sitten kävi hänelle kaikki tyynni huonosti. Hänen täytyi luopua Gotlannista ja vetäytyä Pohjaan, linna toisensa perään joutui kuningattarelle, ja lopuksi täytyi hänen nöyrytyä ja luopua kuningas Albrektista... Kuningatar uhkasi anastaa kruunulle äidinisäsi kaiken omaisuuden, niin avuton hän silloin oli..."

Puhuminen näkyi kovasti rasittavan sairasta, mutta Bengta-rouvalla oli varalla malja, jonka hän toi sairaalle tukien tätä juodessa. Juoma virkisti nähtävästi; tämä teki juoman antajaan merkillisen vaikutuksen, hän seurasi yhä tarkemmin Kaarina-rouvan pienimpiäkin liikkeitä. Tämä tarttui poikansa käteen ja kertoi yhä edelleen:

"Odottamatta sai äidinisäsi koristeen takaisin, ja kaikki muuttui oitis. Hän pääsi kuningatar Margaretan suureen suosioon, sai pitää maatilansa ja kaikki kävi taas hyvin. Kun hän sitten viimeisenä elinvuotenaan tunsu voimainsa vähenevän; tuumaili hän, kenelle antaisi kalleuden, ja päätti lopuksi, että sinä tulisit sen saamaan, jos sinulla olisi rohkeutta noutaa se. Kuolinvuoteellaan hän kertoi minulle tämän sekä ilmaisi, mihin oli koristeen piilottanut. Ellet sinä tahdo koristetta, niin pysy se kätöksissäsi"

tuomiopäivään asti. Sano nyt ensiksi, haluatko omaksesi kaulaketjun vai et?"

"Olethan sinä, äiti, sanonut", sanoi Niilo hetken mietittyään, "ja niin on kunnianarvoisa Tuomas-piispa myös opettanut, että miehen onni on hänen omassa rinnassaan ja hyvässä miekassaan..."

Kaarina-rouva suuteli ihastuksella poikansa otsaa, ja taivaallinen rauha sädehti hänen lempeissä silmissään.

"Jumalan äiti olkoon kiitetty, poikani", sanoi hän, "en melkein tohtinut toivoa sinulta tällaista vastausta! Kiitos siitä, ja ole varma, että tulet onnelliseksi, vaikket koskaan näkisikään äidinisäsi koristetta."

"Äidinisäni ei siis ehdottomasti tahtonut, että ottaisın ketjun vastaan?"

"Tahtoi, tahtoi, rakas poikani ... ja senvuoksi että jaksot kieltäytyä siitä, saat nauttia onnea kaikkein korkeimmalla mitalla. Nyt sanon, mihin äidinisäsi on tämän aarteen kätkenyt, ja kuinka sinä sen löydät."

Bengta-rouva oli koko ajan ollut aivan hiiskahtamatta paksuin uudinten takana varjossa. Mutta hänen mustat silmänsä paloivat kamalasti ja kasvonsa olivat vääntyneet kuin kuolleen, niin että jos joku olisi hänet silloin nähnyt, olisi nyt epäilemättä kammolla kääntynyt hänestä. Kun Kaarina-rouva nyt alkoi kertoa, mihin aarre oli kätkeyty, kumartui hän vähän eteenpäin, huulensa avautuivat ja silmänsä liekehtivät perkeleellisesti.

"Visborgin naistuvan alla", jatkoi Kaarina-rouva, "on suuri holvihuone, jonka toisessa päässä on linnankirjurin pöytä papereineen. Kymmenes kivi ulkoseinässä tästä kulmasta lukien on irtonainen, sen alla on rautalevy, johon on piirretty eräs merkki ... minä en tiedä mikä se merkki on, äidinisäsi ei tahtonut sitä ilmoittaa. Hän sanoi, että jos joku muu kuin asianomainen saisi tietää sen, niin olisi koko salaisuus mennyttä... Etkä sinäkään joutuisi kenellekään ilmaisemaan sitä etkä voisi lähettää ketään muuta sitä aarretta noutamaan, kun et tunne merkkiä, joka on koko salaisuuden avain..."

Sairas nojauti patjoihin ja peitti silmänsä laihalla kädellään ikäänkuin häntä olisi rasittanut isävainajansa kertomuksen muisteleminen, jonka hän tahtoi nyt sanasta sanaan esittää tarkasti kuuntelevalle pojalleen.

"Siihen aikaan kuin äidinisäsi oli Visbyn käskynhaltijana", jatkoi hän sitten, "sai hän sattumoisin tietoonsa erään salaisen komeron Silfverhättanissa. Sitä peittää kivi, joka myöskin on helposti irtiotettavissa, kun sen tietää. Silfverhättanin tornin kolmannessa osastossa on nelikulmainen huone, jota ympäröi kaksi käytävää päällekkäin. Ylemmässä näistä on eräässä seinässä merkki ja aivan samalla kohtaa vastaisessa seinässä on kivi, jonka alla löytyy äidinisäsi onnenketju."

"Nyt pelkään, että puhut liiaksi, Kaarina ystäväni", lausui Bengta-rouva astuen esiin sängyn takaa, "sitähän minä jo sanoin, kas nyt!..."

Lieneekö sitten ollut siitä, että sairastunut oli liiaksi puhunut, kuten Bengta-rouva sanoi, vai siitä että tämä käytöksellään liian selvästi huomautti sairaalle, että salaisuus oli nyt useamman kuin yhden tiedossa — Kaarina-rouva makasi todellakin nyt kalpeana kuin ruumis sängyssään.

Tämä avulias ystävä otti kiireesti muutaman maljan, kostutti siinä olevalla nesteellä sairaan ohimoita ja piti sitä hänen nenänsä edessä. Hetkisen kuluttua näkyikin siitä jo hyviä seurauksia. Sairas avasi silmänsä. Hän katseli levottomasti ensin poikaansa sitten Bengta-rouvaa. Hän ojensi kätensä heitä kohden, katseli Bengta-rouvaa syvästi ja rukoilevasti ja sanoi hänelle:

"Vala, Bengta, vala ... älä unhota sitä, ja ole pojalleni yhtä ystävällinen, kuin olet näinä viime vuosina ollut hänen äidilleen!"

Kaarina-rouva veti taasen poikansa luokseen ja suuteli häntä vielä kerran, sitten hän viittasi kädellään haluten jäädä yksin. Niilo lähti hitain askelin ja vilkaisi useita kertoja taakseen, mutta Bengta-rouva seisoı kankeana ja suorana päänaluksen takana, ettei sairastunut häntä nähdä. Niilo katsoi säikkymättä hänen kärkeviin silmiinsä, ja huulillaan oli jo sana, mutta silmänsä esti häntä sitä lausumasta. Hän lähti huoneesta.

Niilo oli mietteissään koko illan ja keskusteli kauan Helka-muorin kanssa. Erottuaan hänestä aikoi hän lähteä pihan yli omaan ja veljensä huoneeseen. Silloin tapasi hän nauravan ritarin.

"Ha-ha-ha", alkoi hän, "tunneteko te sitä suurta kaupunkia, nuori Niilo-herra ... tarkoitan sitä, jossa kerran laulettiin tätä laulua Valdemar Atterdagista:

"Kiiruhda pois, ratsus jos voi,
Jo guutien torvet vastahas soi..."

"Parempi, ettet ois tullutkaan
Sä guuteja vastaan taistelemaan..."

"... oletteko käynyt Visbyssä, Niilo Bonpoika?..."

Vaikka ritari näöstä päättäen aivan sattumalta kysyi tätä, niin katseli hän kuitenkin tutkivasti nuorukaista. Tämä kalpeni vähäisen, kun ritari niin äkkinäisesti muistutti hänen tulevaa matkaansa, mutta hän koetti vastata tyyneesti:

"En ole käynyt Visbyn suuressa kaupungissa ... minä lähdän huomenna isäni tahdon mukaan Vadstenaan yhtyäkseen siellä valtakunnan päämieheen, Kaarlo Knuutinpoikaan..."

"Kauaksi ette siis tänne jäänyt... ha-ha-ha", saneli ritari ja lähti hyräillen alkamaansa pilkkalaulua Valdemar Atterdagista: "Valdemar, jos luvan saa" j.n.e.

Seuraavana aamuna tuli Niilo aikaisin suureen saliin, ennenkuin palvelijatkaan olivat vielä liikkeellä. Hän kuunteli kauan äitinsä ovella, mutta sieltä ei kuulunut mitään. Vihdoin ilmestyi se neitsy, joka nukkui Kaarina-rouvan huoneen vieressä. Niilo kysyi häneltä, oliko emäntänsä hereillä, ja oliko Bengtarouva hänen luonaan.

"Kaarina-rouva on hereillä", vastasi tyttö, "Bengtarouva ei ole siellä nyt. Hän meni huoneeseensa vähän sydänyön jälkeen!"

Vastaus teki Niiloon hyvän vaikutuksen, hän avasi hiljaa oven ja meni äitinsä huoneeseen, jossa äiti ja poika saivat nyt pitemmältä rauhassa keskustella. Niilo lohdutteli äitiään vakuuttaen hänen kyllä vielä virkistyvän sekä kehotti häntä laskemaan Jumalan kauniin päivän paistamaan huoneeseen eikä sulkemaan itseään kuin hautaan, sekä antamaan neitsyjensä tulla sisään laulamaan laulujaan, joista hän ennen niin piti. Tämä vaikutti ihmeen elvyttävästi sairaaseen. Hän ei tosin mitään luvannut, vaan puristi ystävällisesti poikansa kättä.

"Mitäpä iloa minulle olisi äidinisäni kaulaketjusta, äiti" lausui Niilo, "ellen saisi sitä sinulle näyttää, kun kerran saan sen käsiini, mikä taitaa kauankin viipyä, ellei marskille sattuisi aivan odottamatonta asiaa Visbyhyn."

"Tapahtukoon se sitten kun ehtii, poikani", vastasi Kaarina-rouva, "joko minun eläissäni tai kuoltuani! Käyköön sinulle, niinkuin vanhassa laulussa lauletaan:

"Enkelit Herran
Sieluas suosikoot aina!"

Viereisestä huoneesta rupesi kuulumaan askeleita ja ääniä. Niilo otti hellät jäähyväiset äidiltään ja meni sinne. Salissa oli Svante ja Märta-sisar keskustelemassa viheriän ritarin kanssa. Samassa astui Bengtarouva sisään ja seisahtui kummastuneena nähdessään Niilon tulevan sairaan huoneesta.

Hän astui nopeasti Kaarina-rouvan huonetta kohti ja teki Niilolle käskevän liikkeen, että tämä päästäisi hänet sisään. Mutta Niilo ei ottanut viittausta ymmärtääkseen.

"Äitini tervehtää teitä", sanoi hän, "ja kiittää teitä ystävydestänne ja kaikesta mitä olette hänelle tehneet, mutta pyytää, ettette tästälähin enää näkisi vaivaa hänen tähtensä."

Hurja tuli leimahti Bengtarouvan silmissä, ja hän yritti tarttua oveen tiuskaisten:

"Houritko sinä, poika, vai oletko aivan järjiltäsi ... päästä minut paikalla äitisi luo, jos hänen elämänsä on sinulle rakas", samassa laski hän kätensä nuorukaisen olkapäälle.

Näytti siltä, että Niilon oli väistyminen. Hänen käsityksensä siitä, mikä oli soveliasta, ei kernaasti sallinut hänen käyttäjä väkivaltaa naista kohtaan, mutta olihan tässä tärkeä asia kysymyksessäänkin. Hän koetti vielä sanoilla taivuttaa tuimaa rouvaa luopumaan yrityksestään, mutta huomasi kohta sen turhaksi.

Silloin tuli hänelle apu aivan odottamattomalta taholta.

Sekä Svante että Märta olivat aivan tyrmistyneinä Niilon rohkeudesta, mutta naurava ritari astui rauhallisesti ja kasvojaan väräyttämättä Bengtarouvan luo ja tarttui hänen käteensä. Ritari muistutti tätä tehdessään suuresti suurta taalalaiskoiraa, joka erinomainen koirarotu nykyään on miltei sukupuuttoon kuollut. Samoin kuin nämäkin nähdessään herransa joutuvan pulaan tai vaaraan, astelevat äänettöminä, mutta tanakasti ja varmasti vihamiehen luo ja iskevät vankat hampaansa sen

jalkaan — samoin tarttui tämä puolihupsu ritari Bengta-rouvan käteen ja veti hänet hymyillen ja kohteliaasti kumarrellen huoneen toiseen päähän vähääkään välittämättä niistä kiihkeistä kummastuksen, ylenkatseen ja vihan ilmauksista, jotka tällöin vaihtelivat arvoisan rouvan kasvoilla.

Sitten lauleskeli hän, naama ja ääni niin ystävällisenä kuin olisi hän sanonut suuria kohteliaisuuksia:

"Riennä nyt, kiirehtäin ratsullasi eteenpäin, Valdemar, jos luvan saat!

"... tunnetteko sen viisun, rouva Bengta?"

Kummallista ritaria näytti oikein huvittavan leikitä ylpeän rouvan kanssa, eikä hän ollenkaan näyttänyt aikovan laskea häntä irti.

Niilo Bonpoika sisarineen ei pitkään hetkeen päässyt hämmästyksestään tointumaan. Niilolle se lopulta muuttui iloiseksi kiitollisuudeksi, toisten mielissä heräsi arkuus ja pelko, joka yhä kiihtyi, kun rohkea nuorin veli lausui:

"Kun Ekesjö on nyt kauan ollut puolittain kotinanne, niin lienee teillä kaikenlaista puuhaa ennen lähtöänne, minä pyydän senvuoksi sinua, sisareni, auttamaan Bengta-rouvaa tavarain kokoomisessa ja sinua, veljeni Svante, katsomaan että kaikki on kunnossa lähtöä varten... Älkää pahastuko, rouva Bengta!... Te olette itse tähän syypää, kun ette uskonut sanojani!"

Viheriä ritari talutti nyt yhä hymyillen jalon rouvan ovelle päin, ja tämä seurasi melkein vastustelematta, etteivät saliin jääneet saisi liian paljon iloita hänen vahingostaan. Tultuaan ovelle, kääntyi hän Niiloon päin sanoen terävästi:

"Me emme eroa ainaiseksi, Niilo Bonpoika ... me näemme vielä toisemme!"

Mutta ritari lauleskeli, yhä kumarrellen koreasti Bengta-rouvalle:

"Kai astun sisään kohta,
Valdemar, jos luvan saa,
Voi pihamaalla vuottaa!"

Vähää myöhemmin samana aamuna lähti Niilo Bonpoika Ekesjöstä Vadstenaan.

III.

Kauppasaksat.

Eräänä heinäkuun päivänä seisoj Kalmarin kaupunginmuurin edessä, meren rannalla, linnasta vähän etelään päin muudan mies, joka puvustaan päättäen oli kauppasaksa. Tätä osoitti sekin, että hän lakkaamatta tirkisteli merelle päin ikäänkuin jotakin laivaa vartoen. Hän oli pitkä ja laiha, yllään oli pitkä, tummanruskea viitta jostakin ohuesta kankaasta, vyötäisille solmitusta vyöstä riippui nahkalaukku ja tappi, josta näkyi pari sulkakynää ja puukonpää. Hänen tummanharmaan hattunsa alla, joka muuten melkoisesti muistutti nykyaikaisia kesähattuja, oli samanvärinen vaate, joka peitti niskaa ja kaulaa. Etupuolelta saattoi tämän vaatteen vetää suun suojaksi tahi laskea alas leuvan alle. Nyt oli se niin ylös vedettynä, ettei ollut paljon muuta näkyvissä kuin silmät. Tämä oli nähtävästi tuulen takia, joka raivokkaasti pieksi rantoja sekä kiskoi kauppasaksan viittaa painaen sitä tiukkaan hänen ruumistaan vastaan, joten tuli selvästi näkyviin hänen ruumiinsa muoto, jota kelpasikin nähdä. Sillä hänen käsi- ja jalkavartensa pyöreys ja ruumiin lihasrakenne osoitti, ettei ollut hyvä arvostella miehen voimia hänen jäsentensä hoikkuuden mukaan.

Ulapalle oli juuri ilmaantunut eräs laiva ja laskenut ankkuriin; sitä näkyi saksa parhaastaan tarkastelevankin, vieläpä niin innokkaasti, ettei ensinkään huomannut muuatta, joka tuli häntä kohti, ennenkuin tämä oli aivan hänen vieressään. Silloin kääntyi hän, ja tulija puhutteli häntä, ennenkuin hän ennätti mitään kysyä. Hänkin oli kauppasaksa, pukukin oli hänellä samanlainen; hänen viittansa oli vaan toisenvärinen, nimittäin vaaleansininen, ja suojavaatetta ei hänellä ollut hatun alla.

"Selvänä lähtöön!" sanoi sininen huomattavan tyytyväisenä, "jaala on jo ankkurissa!"

Ruskea katsoi häneen kysyvästi, ja hänenkin silmiinsä vilahti tyytyväinen ilme.

"Pyhän Johanneskastajan luostarissa", vastasi sininen toisen kysyvään silmäykseen, "abbedissa tuli itse alas ja oli niin sukeasuinen, että kyllä kelpasi!"

"Jaha", sanoi ruskeanuttuinen, "no sitten ei tällä paikalla enää yhtä enempää tarvitakaan!"

"Enpä minä niin luule", sanoi sininen, "niinkauan kuin hän on Pyhässä Johanneksessa, ei hän pois lennä. Hänellä on jo siimat ulkona, hänen luonaan kävi heti kaksi herraa, ensiksi drotsi, vanha herra Krister Niilonpoika ja hänen jälestään Turun piispa Maunu!"

"Hm ... ne ovat viisaita ja varovaisia miehiä, ja pitävät varmaan kuninkaan puolta, jos niillä on jokukaan pelättävä kotonaan. Ja elleivät merkit petä, niin on rikas marski juuri sellainen pelätin ... minä luulen, ettei Kaarlo-herra tule tähän kokoukseen, vaan jää Eerik Pukea kurittelemaan..."

"Siinä te olette aivan oikeassa ... marski läksi Fågelvikiin, silloinkuin minä lähdin Söderköpingistä, ja matkustaa luultavasti sieltä Nyköpingiin. Fågelvikiin asti seurasi häntä setänsä, vanha herra Kaarlo Tordinpoika sekä kaksi tämän lasta, nuori Tord-herra ja neiti Briita ... ne ovat nyt täällä Kalmarissa vanhan Kaarlo-herran mukana. Marskin seurueessa oli nyt aseenkantajana nuori Niilo Bonpoikakin... Hm, teki vanhalle sydämelle oikein hyvää katsella sitä poikaa, hm..."

Toinen kauppasaksoista oli selvästi jo heittänyt sen ajatuksen, että heitä oli yksi liikaa tällä vartiopaikalla, hän katseli — samalla kuunnellen sinipukuisen puhetta — laivaa, joka juuri oli laskenut ankkuriin, ja näki sen purjeita reivattavan ja venettä laskettavan siitä vesille.

"Minä ratsastin vähän heidän edellään", jatkoi sininen, "olin heidän tullessaan juuri pysähtynyt muutamalle mäelle aterioimaan. Vanhan Kaarlo-herran rouva, Cecilia ajoi tyttärensä kanssa — joka on vielä aivan lapsi, ei kymmenen vuotta vanhempi — kattovaunuissa, jotka pala palalta kohosivat mäelle. Perässä tulivat herrat miehineen; niiden joukossa oli pari ulkomaalaistakin, jotka laskivat loruja Cecilia-rouvan kanssa ja mielistelivät pikku Briita-neitiä, joka kuitenkin ei huomannut heitä vähääkään, vaan katseli aivan toisaalle, ja olisittepa nähnyt kuinka hän ilahtui, kun Niilo Bonpoika ratsasti vaunujen ääreen tuoden hänelle kourallisen kukkasia ... se oikein koski minuun vanhaan äijään, hän oli minusta Jumalan enkeli kerrassaan..."

"Aikamme on kallista, ja minä ymmärrän sinua täydellisesti", keskeytti ruskea, "vaikket puhuisikaan kuin olisit neljääkymmentä vuotta nuorempi, Birger!"

"Se on nyt vaan niin", jatkoi Birger hymyillen, toisen huomautuksesta välittämättä, "niin se on, että vaaka tosin on tasapainossa, mutta kallistuu sittenkin sinnepäin, että marski on tai ainakin tulee Ruotsin mahtavimmaksi mieheksi, kun Engelbrekt kerran on poissa. Hän jakoi Vadstenan kokouksessa kalliita lahjoja ulkomaalaisille herroille, jotka tietysti saivat siitä yhä paremmat käsitykset hänestä... Senvuoksi he juuri pyrkivätkin pienen Briita-neidin suosioon, sillä hän kuuluu olevan marskin silmäterä; sentähden heidän naamansa pahoin synkkenivät, kun Niilo Bonpojan kukkaset niin ilahuttivat lasta ja saivat Cecilia-rouvankin hymyilemään... Sitten pääsivät vaunut mäelle ja pysähtyivät odottamaan muita herroja, jotka ratsastivat hiljaksen ja mäelle tultuaan pysähtyivät nekin... Silloin kirkaisi Briita-neiti äkkiä ja katseli tien viereen, josta alkoi jyrkkä mäen törmä, ulottuen pieneen syvään laaksoon alhaalla. Vietos kasvoi ruohoa, siellä täällä oli puu ... näytti siltä kuin siitä olisi joskus maailmassa kulkenut tie, vaikkei ihmisten kulettava."

Vaikka kertomus oli vähän pitkäväteinen, ei toinen kuitenkaan malttanut olla sitä kuuntelematta, näyttipä hän tarkkaavaiseltakin, vaikka hän usein samalla katseli laivaa kaihtaen kädellään silmiään. Vene oli vielä kiinni laivan kyljessä, siitä syystä hän luultavasti niin kärsivällisesti kuuntelikin sinipukuisen kertomusta.

"Ja nyt ehkä voisit ruveta lähentelemään juttusi loppua, Birger", sanoi hän tuttavallisesti, melkein leikkillisesti.

"Aivan paikalla", vastasi Birger. "Tyttö leikki kukilla ... minä näin sen hyvin ... ja oli pistänyt ne suureen raskaaseen kultasormukseen, joka riippui hienoista kultavitjoista hänen kaulassaan. Sitten pisti hän — ikäänkuin salatakseen, kuinka huolellisesti hän koetti säilyttää kukkia — sekä sormuksen että kukat pieneen hansikkaaseensa. Eräs ulkomaalaisista herroista sanoi hänelle jotakin, mutta hän ei huolinut sitä kuunnella, vaan kurottautui laidan yli katsomaan alaspäin, jossa marskin miehet istuivat ja josta Niilo Bonpoika viittaili hänelle ystävällisesti. Mutta silloin tarttuivat vitjat muutamaa nutunnappiin, ja kun hän samassa nousi seisoaalleen, niin katkesivat vitjat, ja hansikas sormuksineen vieräi rinnettä alas... 'Mitä nyt?' kysyi marski kiivaasti, mutta lapsi itki vaan huutaen: 'hansikkaani, hansikkaani', viittaellen sormellaan alaspäin. 'Eikö muuta', sanoi marski nauraen, mutta Briita-neiti ei tyytynyt siihen vaan huusi: 'joka antaa minulle hansikkaani, saa tulla ritarikseni!' sekä katseli ympärilleen, eikö ketään sellainen onni muka viehättänyt. Saksalaiset herrat olivat hyvin touhuissaan,

ja marski ja vanha Kaarlo-herra nauroivat täyttä kurkkua tytön oikulle ... muukalaiset ratsastivat sitten laaksoon päin tullakseen hansikkaan luo sivultapäin, mutta Niilo Bonpoika — sitäkö oli kerrassaan ilo nähdä — syöksyi heti asian kuultuaan arvelematta jyrkännettä alas ... minä pelkäsin, että hän tarvelee sekä itsensä että hevosensa, mutta kaikki kävi hyvin, hän toi hansikkaansa takaisin oikulliselle omistajalleen!"

"Hm, hm", mutisi ruskea, "aivan kuin äidinisänsä, ilmeinen äidinisänsä...!"

"Ja pieni Briita-neiti kalpeni ensin kuin palttina, kun Niilo syöksyi alas, mutta taputti sitten riemusta käsiään ja vuoroin nauroi ja itki, kun hän tuli taas ylös. 'Hyvin tehty, hyvin, Niilo Bonpoika', huusi marski taputtaen poikaa olkapäälle, ja lausui sitten nauraen: 'mitä sinä nyt annat ritarillesi kihlauslahjaksi, Briita?' Tuo pieni enkeli tuli hehkuvan punaiseksi, mutta älysi kohta tehtävänsä sekä ojensi nuorukaiselle hansikkaansa, josta otti pois sormuksen kukkineen. 'Kiitos, arvoisa neiti!' sanoi Niilo, 'minä pidän kiinni sanastanne ja rupean teidän ritariksenne!' Vieraat herrat tulivat nyt paikalle ja olivat kateudesta haljeta."

"Hyvä, hyvä, Birger", sanoi ruskeapukuinen varsin tyytyväisen näköisenä, "mutta tämä kaikki ei nyt ole muuta kuin paljas, tyhjä pikari ... kaada nyt kerrankin siihen se viinipisara, joka sinulla on ... käydään asiaan... Tuleeko hän vai ei..."

"Hän tulee, hän on jo täällä, ja, katsoppas, senvuoksi arvelenkin, että meidän pitää molempain olla paikalla ... nyt on juuri oikea aika, sillä marski sanoi Niilolle, kun tämä oli ottanut hansikkaan, kiittäen sen antajaa: 'siihen on sinulla nyt Kalmarin matkalla kyllin tilaisuutta, Niilo, ja pidä nyt puoliasi, sillä eipä sitä tiedä mikä tuuli sillaikaa puhaltaa, kun sinä olet Visbyssä?' niin hän sanoi..."

"Sinä olet aivan oikeassa, Birger", sanoi ruskea, "pidä sinä silmällä maanpuolta, minä vartioin merta!"

Samassa saivat saksat muuta tekemistä. Ankkuroidusta laivasta laski vesille vene, jolla lähdettiin maalle päin. Laivuri itse näytti istuvan takateljolla. Kauppasaksat kaihtivat yhtäkaa silmiään, ja kumpikin huomasi kaupungin rannasta lähtevän niinikään veneen, jossa istui vanhempi mies palvelijan puvussa.

"Elleivät silmäni petä auringon valon tähden, niin on tuo soutaja eukkomme palvelija."

"Hän se on, Birger", lausui ruskea, "mennään häntä vastaan. Hän näkyy viisastuneen niistä opetuksista, joita sinä annoit hänelle Söderköpingissä. Hän ei aio päästää yhtään tilaisuutta käyttämättä, ja tämä laiva tulee hänelle kuin käskettynä. Tule, tule ... minun veneeni on täällä kivien takana ... ja onneksi on laiva niin likellä meitä, että me saavutamme laivurin veneen yhtäkaa kuin tuo toinenkin!"

He astuivat heti veneeseen ja Birger tarttui airoihin ja souti reippaasti. Olisi luullut, ettei hän ole koskaan ollut muuna kuin merimiehenä, sellaisen vauhdin antoi hän veneelle ja niin taitavasti osasi hän halkoa aaltoja. He tulivatkin niin pian perille, ettei mies ollut ennättänyt vaihtaa kuin pari sanaa laivurin kanssa.

"Te menette Visbyhyn", kuulivat he hänen sanovan, "hyvä on, laivuri, otatteko minut ja veljeni mukaanne niin saatte siitä hyvän palkan ... koska lähdette?"

"Kiire näkyy sinulla olevan, mies, päästä Visbyhyn", sanoi laivuri silmäten epäluuloisesti vanhaa palvelijaa, "muta minä en ole valmis ennenkuin olen purkanut lastini täällä Kalmarissa ja ottanut uutta Visbyhyn."

"Halloo, laivuri!" huusi nyt ruskea kauppasaksa veneestään, "aiotteko Visbyhyn?"

"Kyllä se varmana pysyy, sinne minä lähden, mutta aikooko koko Kalmarin kaupunki muuttaa Visbyhyn, vai onko teillä rutto nurkissanne ... tahdotteko tekin sinne?"

"Viisi Unkarin kultakolikkoa, laivuri, jos otatte minut ja veljeni laivaanne", huusi palvelija vähän kärsimätönnä.

"Viisi kultakolikkoa", toisti laivuri; hänellä ei tuntunut olevan mitään asian päättämistä vastaan.

"Minä aion Visbyhyn", lausui ruskeapukuinen saksa väliin, "ja minun nähdäkseni ei teidän pitäisi suotta kiirehtiä, minä tarvitsen paljon tilaa laivalla, ennätättehän te sopia kaupastanne sitten lähtiessä."

"Kymmenen kultakolikkoa, ja puolet siitä nyt!" huusi palvelija ääntään korottaen.

Laivuri katseli tyhmistyneenä veneitä omistajineen, mutta rämähti sitten leveään nauruun. Mutta

silloin vetäisi sinipukuinen, joka koko ajan oli tutkien katsellut laivurin kasvoja, veneensä tämän veneen viereen ja tarttui sen laitaan. Sitten kohosi hän niin seisoalleen kuin voi, suojasi suutaan tuulelta ja sanoi puoleksi kuiskaten:

"Jumalan rauha, laivuri Bartel, tunnette kai minut, viimeksi tavattiin Hampurissa seitsemän vuotta sitten."

Laivuri astahti taaksepäin, niin että vene keikahti pahasti, töllisteli sitten silmät selällään sinipukuista kaupppamiestä sysäten karkealla, känsäisellä kädellään hiuksiaan korvan taakse.

"Niinkö on asia", sanoa tokaisi hän ja kääntyi sitten palvelijaan päin ja viittasi rantaa kohti sanoen: "ei ole kiirettä, hyvä mies, tule sitten kun lasti on purettu, ja kun ollaan valmiit purjehtimaan!"

Mutta palvelija otti nahkakukkarosta kymmenen kultarahaa ja piti niitä kädessään, että ne kiilsivät kuin tuli aurinkoa vastaan.

"Tästä saat kymmenen kolikkoa käsirahaksi, laivuri", huusi hän ja viittasi soutajaansa viemään venettä lähemmäksi, "kymmenen kolikkoa käsirahaksi, laivuri, ja samanverta lisäksi kun ollaan Visbyssä."

"Ei, sanon minä", ärjäisi laivuri Bartel, "ei, vaikka antaisit kaikki kaksikymmentä paikalla! Mene jalkaisin, maanmoukka, tahi juokse, jos haluttaa, meri on merimiesten ... anna solua, Ulf, että päästään perille tästä."

Vene kiiti kuin nuoli rantaa kohden. Palvelija jäi tuntuvasti jälkeen. Hän oli yrittänyt puhutella kauppasaksojakin.

Sadatellen istuutui hän katsoen toisten veneitä, jotka liukuivat kuin keijukaiset aaltojen yli, ja hänen veneensä oli kuin raskas möhkäle, joka ei kiirettä pitänyt.

* * * * *

Maa oli tulvanaan pahoja seurauksia siitä, että kuningas Eerik oli rikkonut Ruotsin herrain kanssa vuonna 1436 tekemänsä sopimuksen. Hän oli tosin lupauksensa mukaan asettanut drotsin ja marskin, mutt'ei ollut antanut niille tarpeellista valtaa; hän anteli myöskin linnat ja läänit vasten neuvoston tahtoa kunnianttomille rosvoille, raoille naistenraiskaajilille ja kirkonvarkaille, joille ei mikään ollut pyhää ja joilla ei ollut muuta lakia kuin oma tahtonsa, himonsa ja pyyteensä ja jotka olivat kentiesi vielä riettaampia kuin Engelbrektin karkoittamat voudit.

Arbogan herrainpäivillä alussa vuotta 1436, jotka pidettiin sen johdosta, että kuningas oli rikkonut sopimuksen, huhuttiin että kuningas tulisi keväällä heti jättien lähdettyä Tukholmaan ja antaisi sen linnan sisarensapojalle, Bogislaw-herttualle, josta sitten tehtäisiin Ruotsin kuningas; samalla oli hirveä kohtalo valmistettu Tukholman ruotsalaisille porvareille, jotka piti surmattaman viimeiseen mieheen. Tämä sai herrat lähtemään viipymättä Tukholmaan, ja kun heidän täytyi väkisin tunkeutua kaupunkiin, niin syttyi siitä uudelleen sota kuninkaan kanssa. Tämä tapahtui Engelbrektin vielä eläissä, ja hänen tuli herrain päätöksen mukaan sitten uudelleen lähteä kiertämään valtakuntaa ja ottamaan linnat kuninkaan "verikoirain" käsistä. Kuninkaan asettama marski valittiin kuitenkin sitten herrain juonten takia valtakunnan päämieheksi, ja Engelbrekt kiersi maita päätöksen mukaan, kunnes sairastui Axevallan edustalla, jolloin hänet toimitettiin Örebrohon.

Kun linnoja sitten Engelbrektin käskyn mukaan piiritettiin ja kun rupesi näyttämään siltä, että Ruotsin valtakunta täydellä todella joutuisi uskottoman kuninkaan käsistä pois, niin ehdotti tämä valmistavan sovintokokouksen pidettäväksi Vadstenassa, johon tulisi Hannu Kröpin, eräs toinen ritari ja parin hansakaupungin edustajat. Ruotsin neuvosto valmistautui myöskin ottamaan tähän kokoukseen osaa ja lähetti siitä sanan Engelbrektille. Tällä Tukholmanmatkallaan huhtikuun 26 ja 27 päivän välillä vapaudensankari silloin murhattiin hänestä nimensä saaneella Engelbrektinsaarella, joka on Göksholman edustalla Hjalmarissa. Tämä tapaus näytti nyt melkoisesti muuttavan kuninkaan toiveita.

Ei tosin puuttunut niitä, joilla oli rohkeutta ja tahtoa astua Engelbrektin jälkiä, mutta kenelläkään ei ollut hänen kykyään eikä kukaan niin elävästi ja lämpimästi käsittänyt ruotsalaishenkeä kuin hän. Tämä vainaja oli suuri ja merkillinen senvuoksi, että hän niin täydellisesti ymmärsi aikansa ja sen tarpeet, ja että hän itse oli tämän ajanhengen täysi olennoitsemus. Hänen toimintansa tarkoitti kaikkialla missä hän liikkui, kansan etua, eikä hänessä voida havaita merkkiäkään itsekkäistä pyyteistä. Sentähden Ruotsin kansa rakastikin niin rajattomasti Engelbrektiä, ja senlaiseksi häntä kuvaavat kaikki aikalaisensa, jotka kykenevät etuluulottomasti häntä arvostelemaan. Lybeckiläinen Herman Corner, joka oli Engelbrektin aikalainen, kertoo kronikassaan että "hän oli uusi Saul, jonka Herra oli valinnut ja varustanut voimalla suojaamaan kansaansa ja kukistamaan oikeuden vihاميةhiä. Häntä ei johtanut ylpeys eikä vallanhimo, vaan sääli niitä onnettomia kohtaan, joita tanskalaiset voudit räökkäsivät, ja

joitten valituksille kuninkaan korvat olivat aina kuurot."

Engelbrektin vertaa ei ollut Ruotsin miehissä hänen eläissään eikä sellaista tullut hänen kuoltuaan.

Hän oli kuin vuoren huipulla kasvava yksinäinen honka, jonka kaaduttua metsän muut puut ovat jotenkin yhtäläisiä. Toinen voi olla hiukan toista korkeampi, yksi voi olla muita jonkunverran vankempi, mutta yhtään ei ole sellaista, jonka latvasta näkisi kaikkein muiden yli. Tämmöiseen tasakorkeaan metsään voi verrata kaikki ne herrat, jotka jäivät valtakunnan ensimmäisiksi hänen kuoltuaan, jota voi kutsua Ruotsiin nähden vuosisatansa miehiksi. Jonkunverran eroa oli tietysti näilläkin miehillä — toinen oli toista rikkaampi ja mahtavampi, toisella oli suurempi vaikutusvalta kuin toisella, ja toinen voi olla henkisestikin lahjakkaampi, — mutta nämä eroavuudet eivät suurta vaikuttaneet kokonaisuuteen. Ei yksikään näistä herroista voinut tulla niin täydellisesti Ruotsin kansan mieheksi kuin Engelbrekt. He ajattelivat ja toimivat jokainen yöllä omaa etuaan silmällä pitäen, ja he käyttivät kansaa omain tarkoitustensa välikappaleeksi. Senvuoksi ei yksikään heistä kyennytkään esiintymään Engelbrektin voimalla, vaan he ontuivat sekä oikealle että vasemmalle puolen.

Siitä sai kuningas taas tuulta purjeisiinsa, ja mainitussa Vadstenan kokouksessa päätettiin heinäkuun 3 päivänä välirauha ja määrättiin uusi kokous pidettäväksi Kalmarissa heinäkuun 15 päivänä, jolloin hansakaupunkien piti olla välittäjinä. Kuningas Eerik tuli tähän kokoukseen — viimeiseen, jossa hän keskusteli ruotsalaisen neuvostonsa kanssa — mukanaan suuri joukko ruhtinaita ja herroja. Hänen seurueessaan oli kolme pommerilaista herttuaa, monta saksalaista kreiviä ja viisitoista tanskalaista neuvosherraa. Ruotsin neuvosto oli valinnut kaksi piispaa ja viisi maallikkoneuvosta puolustamaan Ruotsin oikeutta kuningasta vastaan, — tanskalaisten puolesta oli ne viisitoista neuvosherraa, ja välittäjinä oli kahdeksan edusmiestä hansakaupunkien puolesta. Kokous kesti kauan, se loppui vasta syyskuun 1 päivänä.

Eräänä päivänä heinäkuun lopulla työn päätyttyä Pyhän Kristoferin kokoussalissa, jossa neuvotteluja pidettiin, lähti kaksi kokouksen jäsentä kulkemaan erästä katua, joka johti toisen asunnolle. Nämä miehet olivat drotsi, herra Krister Niilonpoika (Wasa) ja Turun piispa Maunu Tavast. Molemmat olivat vanhoja miehiä, drotsi oli istunut neuvostossa Albrekt-kuninkaan ajoilta asti, ja piispa lähestyi kahdeksattakymmentään.

"Näin lukuisaa kokousta ei Kalmarissa ole ollut", sanoi drotsi astuessaan, "sittenkuin Margareta-kuningatar, Jumala olkoon hänen sielulleen armollinen, piti täällä suuren kokouksensa lähemmäs kolmekymmentä vuotta sitten ... aina kun kuljen tästä Kristoferilta asuntooni Berend Voghlerin taloon, niin muistan vanhan Kaarlo Ulfinpojan, Toftan herran ... hän oli silloin majaa minun nykyisessä asunnossani..."

"Kun Jumala olisi sallinut, herra Krister", lausui piispa, "suuren kuningattaremme ja herra Kaarlo Ulfinpojan kauemmin elää ... niin olisi paljon ollut toisin, ja paljon verta olisi jäänyt vuodattamatta! Kunpahan armollinen kuninkaamme ja herramme olisi, kuten kanslerina ollessani usein hänelle uskalsin sanoakin, ottanut vaaria kasvatusäitinsä, kuningatar-vainajan esimerkistä, ja asettanut tekonsa viisaammasti..."

"Ja kun ei Jumala olisi rangaissut meitä, hurskas isä", keskeytti drotsi, "tuolla Engelbrektillä ja hänen talonpojillaan... Toivon kuitenkin että pahin on jo Jumalan avulla ohi, ja rauha ja sopu taas pääsevät valtaan!"

"Teidän kannaltanne katsoen olette ehkä oikeassa, herra Krister", vastasi piispa, "ja minä toivon niinkuin tekin, mutta minä en ole yhtä mieltä Engelbrektistä ... minä päinvastoin pidän varmana, ettei hän eivätkä talonpojat olisi koskaan nousseet kapinaan, jos armollisella kuninkaallamme, Eerikillä, olisi ollut kuningatarvainajan henki... Katsokaamme nyt herra Krister, että asiat tulevat täst'edes paremmalle tolalle!"

"Niinpä se on, niinpä se on", sanoi drotsi, ja he jatkoivat hiljaan kulkuaan, kunnes saapuivat drotsin asunnolle.

Täällä alkoi drotsi, pyydettyään ensin piispaa istumaan, avonaisemmin puhumaan, mitä hänellä oli sydämellään. Maunu-piispa oli tämän ajan oppineimpia miehiä. Hän oli opiskellut Pragissa ja saanut siellä maisteri-arvon, sitten hän oli ollut Turussa arkkidiakoonina, kunnes vuonna 1412 valittiin piispaksi, johon virkaan itse paavi hänet vihki Roomassa. Hän oli toimekas ja valpas, joten hän saavutti hiippakuntalaistensa suosion ja rakkauden niin suuressa määrin, että häntä pidettiin Pyhän Briitan aikaisen Hemming-piispan jälkeen Turun parhaana piispana. Hän oli lämmin rauhan ystävä, jonkavuoksi hän innokkaasti suosi Margareta-kuningattaren aatetta, että Ruotsin, Norjan ja Tanskan valtakunnat ikuisiksi ajoiksi yhtyisivät yhdeksi. Kuningas Eerikiä palveli hän uskollisesti, niinkauan kuin oli vähäkin toivoa, että tämä kuningas rupeisi kulkemaan Margaretan raivaamaa tietä. Ja kun tämä toivo aivan hävisi, niin liittyi hän unioonin suosijoihin koska hänen mielestään unioonin ystävä oli sama

kuin rauhan ystävää.

Siinä asiassa olivat Krister Niilonpoika ja Maunu-piispa yhtä mieltä, vaikkei Kristeriä muuten johtaneetkaan aivan samat periaatteet kuin piispa.

"Me olemme, kuten hyvin tiedätte, piispa Maunu", sanoi Krister-herra, "koettaneet nyt vastaisen varalta ehkäistä kaikkea, mikä voisi rikkoa valtakuntain välisen rakkaan sopimuksen, me olemme panneet ehdoiksi, että Ruotsin valtakunnan lakia on noudatettava, että linnoja ja lääniä tulee kotimaisten miesten hallita, ja me olemme monen mutkan perästä saaneet määrättyksi, mitä 'kotimaisella miehellä' ymmärretään, että se ei tarkoita tanskalaista eikä norjalaista, kuten Jumala paratkoon suuri kuningatarvainajakin tahtoi, vaan että se tarkoittaa synnynnäistä ruotsalaista; vielä olemme koettaneet korjata, mitä siitä unioonikirjasta puuttui, jonka Margareta-kuningatar, Jumala hänen sieluun armahtakoon, toi Pyhän Kristoferin kokoussaliin hyväksyttäväksi, mutta..."

Drotsi yskäisi ja heitti taakseen pitkän, kultaneuleisen samettiviittansa, joko siitä syystä, että huoneessa oli liian lämmin tahi että hän tarvitsi aikaa keksiäkseen sanoja sen asian esittämiseksi, jonka piti "muttaa" seurata.

"Minä en usko, hurskas isä, piispa", jatkoi hän sitten, "että rauha ja sopu palaa valtakuntaan tämän Kalmarin kokouksen hedelmäksi!"

Maunu-piispa katsoi tutkivasti drotsiin ja nojauti kyynäspäilleen pöytää vasten sekä päästi raskaan huokauksen.

"Ei ole sanottua", jatkoi Krister-herra, "että se välttämättä tapahtuu, mitä minä pelkään, mutta viisaina miehinä tulee meidän sitä ajatella, ja ehkäistä ja parantaa pahaa, niin kauan kuin vielä on aika ... enkö ole oikeassa, piispa Maunu?"

"Kun ei vaan, herra Krister, pahan ehkäiseminen tulisi pahan synnyttämiseksi ... arvelen, että te tarkoitatte..."

"Sanokaa pois, piispa Maunu, sanokaa pois ... tiedämmehän, ettei voi olla muuta kuin yksi, joka saattaisi meteliä nostaa Ruotsin valtakunnassa."

"Totta kyllä, totta kyllä, mutta herra Kaarlo Knuutinpoika on kuninkaan marski, ja mikäli tiedän, on olemassa eräs toinen, jota hän saisi pelätä enemmän kuin kuningasta, jos hän yrittäisi vastustella täällä tehtyjä päätöksiä. Sitäpaitsi näkyy hän siksi arvostavan teitä itseänne, herra Krister, ettei hän teidän tietämättänne mihinkään ryhdy, varsinkin kun te olette valtakunnan ensimmäinen virkamies."

"Te unhotatte, piispa Maunu", sanoi drotsi hymyillen, "että nuoren, arvoisan sukulaiseni käsissä on Nyköpingin linna ja että hän juuri teidän oleskellessanne Tukholmassa ennen tänne lähtöämme, anasti Engelbrektin miehiltä Örebron linnan. Luuletteko todella, että hän näihin linnoihin tyytyy... Toinen, jota sanoitte Kaarlon täytyvän pelätä ... tarkoitatte Eerik Pukea ... on kylläkin valtakunnan rauhalle vaarallinen, mutta uskokaa minua, kun sanon, että sukulaiseni, herra Kaarlo Knuutinpoika on vaarallisempi. Bengta-rouva on siinä aivan oikeassa, ja hänen neuvonsa näyttää viisaalta. Meidän täytyy sulkea tulva purona. Jos herra Kaarlon aikomus on, kuten Bengta-rouva sanoo, vallata jollakin tavoin Visborgin linna Gotlannissa ja jos se hänelle onnistuu, niin kyllä häntä sitten enää on mahdoton ehkäistä, vaikka hän pyrki kuinka korkealle hyvänsä."

"Mutta minä", sanoi piispa epäilevästi päätään pudistaen, "pidän sittenkin herra Eerik Pukea rauhan vaarallisimpana vihollisena."

"Juuri tämän rauhan tähden, jota minäkin pidän pyrkimysteni ylimpänä päämääränä, minä uskon, ettei ole haitaksi katsella järjen silmillä asioita, ennenkuin se jo on myöhäistä ... sentähden olen koettanut saada tietooni, mitä Kaarlo-herran aseenkantajalla on Gotlantiin asiaa."

"Oletteko saanut siitä selvän, herra Krister...?"

"En, en, hurskas isä, piispa Maunu, en ole saanut, mutta toivon saavani, minä toivon ... odotan luokseni herra Pentti Steeninpoikaa..."

"Herra Pentti Steeninpoikaa", huudahti piispa vastenmielisyydellä ja melkoisesti hämmästyneenä, "se mies ... minä en tahtoisi olla tekemisissä sen miehen kanssa ... minä pidän kyllä kuten muutkin Engelbrektin kuolemaa onnellisena tapahtumana, mutta en voi myöskään, enempää kuin muutkaan, suvaita sitä miestä, joka lainasi kätensä rikokseen, ja herra Pentin yli lankee varjo niin pahoin, että..."

"Mutta meidän täytyy, piispa Maunu, kylään tullaksemme usein käydä teitä, jotka eivät kulje ruusutarhain läpi!... Pentti-ritari on Niilo Bonpojan setä, enkä minä vähääkään arvellut kutsuessani teidät tänne..."

"Harvoin auttavat huonot keinot hyvää asiaa herra drotsi!" lausui piispa nousten ylös pois lähteäkseen.

Mutta samassa avattiin ovi, ja herra Pentti Steeninpoika sekä Niilo Bonpoika tulivat sisään.

"Kiitos, herra Krister", sanoi herra Pentti tervehdittyään piispaa ja pudistettuaan drotsin kättä. "Te olette pitänyt kunniallisesti sananne..."

Hänet keskeytti se, että ovi taas avattiin, ja kynnykselle ilmestyi pitkä, sinipukuinen kauppasaksa. Hän kumarteli liukkaana näköisenä oikealle ja vasemmalle, mutta drotsi katsoi häneen suuttuneena ja sanoi:

"Mitä tahdot mies ... kuka olet ja mitä täältä haet?"

"Anteeksi, ankara ritari", vastasi tämä nöyrästi murteellisella ruotsinkielellä, "aika on kallista, minä kuljen herrani asioilla..."

"Ja kuka on herrasi?"

"Herra Henrik Rapasilfver Lybeckistä, ankara herra", vastasi kauppamies nöyrästi, mutta kuitenkin joltisellakin rohkeudella, mikä osoitti hänen ennenkin olleen korkeiden herrain kanssa tekemisissä. "'Riennä', sanoi herra Henrik Rapasilfver, 'mene drotsin luo tekemään tili viimeisestä laivanlastista, jonka saimme tänne Lybeckiin häntä varten', sanoi hän, 'mutta älä tule takaisin ilman drotsin kuittia'..."

"Herrasi odottakoon kuitenkin huomiseen, mies", vastasi Krister-herra, mutta saksa pudisti itsepintaisesti päätään.

"Voin odottaa, ankara herra drotsi, kunnes nämä herrat ovat lähteneet", sanoi hän, "pääni on täynnä nahkoja, muonavaroja ja numeroita ... minä istun järjestämään papereitani, sillaikaa kuin te neuvottelette näitten ankarain herrain kanssa, ja tekemään kaikki valmiiksi, ettei teillä ole muuta kuin panna nimenne alle... Tunnette kai herra Henrik Rapasilfverin ja tiedätte, ettei hänen kanssaan ole hyvä leikitellä, erittäinkään näinä aikoina, jolloin Ruotsin kohtalo — sopii sanoa — on hänen kädessään."

Aivan totta ei tämä ollut, mutta lybeckiläinen Henrik Rapasilfver oli kuitenkin yksi välittäjiä, vieläpä vaikuttavimpia niistä, ettei todellakaan ollut viisasta riitautua hänen kanssaan. Tästä syystä ja kun ei drotsilla ollutkaan puhuttavana mitään, jota toimelias kauppamies — joka jo oli laukustaan ottanut paperin ja alkanut vähääkään häiriintymättä sitä tutkia — saattaisi hyödykseen käyttää, niin päätti hän antaa saksan tehdä tahtonsa mukaan.

Muut katselivat tosin vähän kummissaan, miten mies oli niin rohkea ja drotsi niin myöntäväinen, mutta keskustelu alkoi.

"Teidän toiveenne on siis tyydytetty?" kysyi drotsi Pentti-herraan kääntyen.

"Armollinen herramme, kuningas, lupasi tänään", vastasi puhuteltu, "antaa Kalmarin linnan minun ja Bo-veljeni haltuun!"

"Kalmarin linnan?" huudahti piispa, jota tämä tieto niin ilahutti, että hän unhotti vastenmielisyytensä herroja vastaan, joita kuninkaan armo oli kohdannut. "Kiitetty olkoon Jumala ja Pyhä Eerik, armollinen herramme, kuningas, tahtoo siis selvästi näyttää, että hän täydellä todella aikoo pitää sen liiton, joka parin päivän perästä vahvistetaan hänen ja Ruotsin valtakunnan välillä!"

"Sitä hän näkyy todella tahtovan", sanoi ritari Pentti, "ja koska minun on tästä teitä kiittäminen, herra Krister, niin olen koettanut ... koettanut näyttää, kuinka minäkin suosin rauhaa... Olen tuonut tänne veljenipojan... Hän tuli mukaani kuninkaan luota, joka lupasi hänen matkustaa omalla laivallaan Gotlantiin..."

"Hm ... sepä oli hyvä asia ... hm", yskähti drotsi, "sinulla näkyy olevan hyvä onni, nuori mies!"

Jos drotsi olisi havainnut, miten kauppasaksa vaanien vilkaisi papereistaan häneen, niin olisi hän varmaan ruvennut epäilemään hänen kauppa-intoaan. Nyt ei hän sitä huomannut, mutta näki sen sijaan Pentti-herran silmäin omituisesti välähtävän, samassa kuin hän lausui:

"Ja koska nuori sukulaiseni tietää teidän ja Tanskassa asuvain sukulaistenne ansioksi kuninkaan osoittaman suosion, niin on hän nyt tullut tänne teitä hyväntahtoisuudestanne kiittämään!"

Drotsi nyökkäsi hyvin ystävällisesti nuorukaiselle ja sanoi aivan välinpitämättömästi, ikäänkuin vaan jotakin sanoakseen eikä vastausta saadakseen:

"Minua ilahuttaa, että olen voinut sinua vähän auttaa, reipas poikaseni ... sinulla mahtaa olla tärkeitä asioita toimitettavana, koska olet niin innokkaasti sinne halunnut... Sinä näytätkin hyvän ystävän arvoiselta!"

"Kiitoksia, ankara herra drotsi", vastasi Niilo Bonpoika punastuen, "sekä siitä että olette puhunut minusta hyvää kuninkaalle että hyvistä ajatuksistanne minusta... Jumalan avulla toivon, ettette siinä tule pettymään."

Drotsi istui katsellen lattiapalkkia ja näytti jo kokokaan unhottaneen Niilon, mutta Maunu piispa katseli mielihyvällä nuorukaisen avomielisiä ja jaloja kasvoja.

"Te olette ritari Bon ja rouva Kaarina Sturen poika", sanoi hän tarttuen ystävällisesti Niilo Bonpojan käteen, "äidinisänne, ankara Sven-ritari, oleskeli paljon Visbyssä — tarkoitan, että teillä on kaiketi siellä nyt toimitettavana joitakin sukuasioita?"

Piispan kysymys tuntui aivan luonnolliselta, ja hänen vastauksestaankin näkyi teeskentelemätön hyväntahtoisuus.

"Olette aivan oikeassa, kunnianarvoisa herra", vastasi Niilo, "minä käyn siellä eräällä äitini antamalla asialla!"

"Mutta olkaa varovainen, nuori mies", sanoi drotsi siirtäen tutkivan katseensa lattiasta Niiloon ja sitten uudelleen lattiaan. "Omituisia huhuja liikkuu matkanne johdosta, sanotaan että kuljette herranne, marskin, yksityisissä asioissa... Ajat ovat pahat, nuorimies, voitaisiin helposti luulla sinun toimittävän asioita, jotka olisivat vahingoksi Ruotsin valtakunnalle ja sille yhteydelle, jonka tulee valtakuntain välillä olla..."

"Sellaisia huhuja ei kukaan rehellinen mies voi kuitenkaan uskoa, ankara herra", vastasi Niilo. "Herrallani, marskillä, ei ole mitään muuta tekemistä matkani kanssa, kuin että hän antoi minulle siksi aikaa vapautta palveluksestani... Kaikki sellaiset puheet ovat pahain kielten juoruja."

"Huhuilla oli kuitenkin tällä kertaa ääni, joka ei ollut juorujen tapainen ... sanoppa, nuori mies, tunteeko isäsi, ankara Bo-herra, matkasi tarkoituksen?"

Nuorukaisen katse osoitti hämmästyä ja harmia, kun hän vastasi:

"Ei"

"Siinäpä se on!" sanoi drotsi, "siinäpä se on ... ja minä kysyn sinulta vielä: voitko ilmoittaa isällesi matkasi tarkoituksen?"

"En!" vastasi nuorukainen taas.

"Nyt näette itse, Niilo Bonpoika", jatkoi drotsi, varsin synkkänä, "olenko väärässä sanoessani teille: varokaa, etteivät huhut käänny teitä itseänne vastaan ja lyö teitä herranne asemasta."

"Mutta minä annan sanani siitä, ankara herra drotsi", huudahti Niilo Bonpoika hehkuvin poskin, silmissään loukatun ylpeyden liekki, "minä annan sanani siitä, ettei herrani, marski ole missään tekemisissä Visbyn-matkani kanssa!"

Drotsi hymähti sen näköisenä, kuin olisivat nuorukaisen sanat vaan vahvistaneet hänen epäluuloaan.

"No, jos niin on laita, kuin sanot, Niilo Bonpoika", sanoi hän, "niin en tahdo sanojasi epäillä, mutta tottele sitten minun neuvoani ja lykkää matkasi sopivampaan aikaan... Minä olen vanha, ja tunnen maailman ja sen juonet, sinä et kadu, jos teet neuvoni mukaan."

Niilo Bonpoika kumarsi kunnioittavasti vanhalle herralle vastaamatta hänen hyväntahtoiseen neuvoonsa, mutta hohtava puna hänen poskillaan osoitti selvästi, mitä hän siitä ajatteli. Maunu-piispa nousi myöskin ja lähti yht'aikaa Niilon kanssa drotsin asunnosta, joten sinne jäi ainoastaan herra Pentti Steeninpoika ja saksalainen kauppias, joka näkyi tykkänään unohtuneen.

"Olen puhunut veljeni kanssa", sanoi Pentti-herra piispan ja Niilon mentyä, "mutta hän kieltää jyrkästi, herra Krister."

Drotsi katseli kauan Pentti-ritaria, ikäänkuin oikein perinpohjin käsittääkseen Bo Steninpojan kiellon merkityksen.

"Sitten ei ole muuta neuvoa", sanoi hän vihdoinkin, "kuin että te, joka olette nuorukaisen lähin

sukulainen, ryhdytte toimiin. Tuumikaa sitä, minä arvelen, että se on jotenkin helppoa Kalmarin linnanherralle!"

Miehet kuiskailivat vielä puoliääneen muutamia sanoja, hyvästelivät sitten toisiaan, jonka jälkeen Pentti-herrakin lähti. Nyt kääntyi Krister-herra kauppiaan puoleen, joka selaili papereitaan äimistyneenä ja kiukustuneena.

"Eikös ollutkin niin kuin minä sanoin", sanoi hän lyöden kädellään otsaansa, "olen nyt saanut laskun loppuun, herra drotsi, ja nyt näen olleeni oikeassa ... minä sanoin mestari Henrik Rapasilfverille lähteissäni: 'onko viimeisetkin kustannukset otettu lukuun?' ... 'kyllä ne ovat', vastasi hän, mutta ne eivät ole, syyttäköön Henriikki-mestari itseään ... syyttäköön itseään ... katsokaapa, tässä..."

Hän näytti pitkää paperiaan drotsille, mutta tämä katsahti siihen vaan hieman sekä työnsi sen pois.

"Kuuleppas, mies", sanoi drotsi, "mestari Henrik Rapasilfverin laskut eivät tavallisesti ole sellaisia."

"Ei, ei ... eivät ne todellakaan ole sellaisia", lausui saksa vilkkaasti, "ei, mutta nyt hän on saanut apulaiseksi muutaman nuoren miehen, joka on liikkeeseen tottumaton, ja hän on tehnyt tämän laskun, katsokaas ... te näette, että se on tottumatonta käsialaa...? No niin, olkoon opiksi Henriikki-mestarille, tietäköön, että vanhempi on aina kokeneempi ... hm, hm ... olen harmaantunut hänen palveluksessaan, tiedän hyvin, kuinka asiat kulkee ... parin päivän perästä on kaikki kunnossa, ankara herra drotsi, luottakaa siihen, luottakaa siihen...!"

Kauppasaksa kumarsi ja lähti ovelle päin, mutta käännähti äkkiä ja katseli pyöreillä silmillään drotsia.

"Kuulkaa, ankara herra", sanoi hän, "minä voin tehdä teille palveluksen, jos niin tahdotte."

Drotsi ällistyi. Hän ei tiennyt, miltä kannalta ottaisi tämän äkkinäisen tarjouksen.

"Se nuori mies, joka täällä oli", jatkoi kauppiamies, "ja joka ei suuresti näkynyt huolivan teidän neuvoistanne, on reipas nuorimies!"

Nyt syttyivät vihan salamet drotsin silmiin, joita harmaat kulmakarvat varjostivat, mutta saksa ehätti jatkamaan:

"Herrani, mestari Henrik Rapasilfver on nähnyt hänet, ja luulen että hän mielellään tutustuisi häneen ... olisikohan kovin sopimaton teko tätä ylhäistä nuorukaista kohtaan, jos Henriikki-mestari kutsuisi hänet laivalleen, joka on täällä sataman suussa Danzigiin lähdössä... Ollisikohan sopimatonta kutsua nuorukaisen sille laivalle ... ehkä olisi joku muukin kuin Henriikki-mestari siitä mielissään!"

"Ja mitä hyötyä siitä minulle olisi?" kysyi drotsi puoleksi leppyneenä.

"Eräs teille rakas nuorimies häätyisi silloin lykkäämään erään matkansa... Kaikki käy kuin sattumalta ... nuorukainen juo viiniä ... nukkuu ... unhotetaan antaa käsky hänen laskemisestaan maihin, tuuli kiihtyy... Hän suuttuu, mutta mitäs tehdä meren aavalla selällä... Koetetaan selittää asiaa minkä osataan ja pyydetään häneltä anteeksi sekä luvataan tuoda hänet viipymättä takaisin Tukholmaan... Henriikki-mestarin laiva lähtee Danzigista sinne... Asia menee mainiosti, Henriikki-mestarin kaan ei tarvitse tietää silta mitään, sillä kaksi säilyttää salaisuuden aina paremmin kuin kolme ... toisin sanoen, me ymmärrämme kai nyt toisemme, ankara herra, ja te muistanette minua tämän palvelukset johdosta."

Krister-herra koetti näyttää välinpitämättömältä, mutta äänessä tuntui kuitenkin suurta tyytyväisyyttä, kun hän vastasi:

"Jos mestari Henrik Rapasilfver kutsuu Niilo Bonpojan laivalleen, niin sen täytyy olla hänelle hyvin mieleen, ja ehkä on sekä hänelle itselleen että Ruotsin valtakunnalle hyödyksi että hän saa tutustua mestari Henrik Rapasilfverin kekseliäiseen apulaiseen."

"Teidänkin täytyy sentään vähän auttaa asiaa, ankara herra, että se varmemmin onnistuisi ... älkää kiivastuko, tarkoitan vaan, että jätätte asian kokonaan minun haltuuni, ettei esimerkiksi äskeinen ankara ritari turhanpäiten pilaisi koko yritystä... Minä lupaan, että tämä nuori mies on Henriikki-mestarin laivalla huomenna ennen puoltayötä. Voitte varmuuden vuoksi niihin aikoihin tulla ratsastelemaan meren rannalle, kaupungista etelään päin nähdäksenne sen itse. Jos ei yritykseni sattuisi onnistumaan, niin onhan teillä sitten keinoja montakin, kuten äskeisen ankarin ritarin apu tai joku muu."

Drotsi piti tämän viisaana ja antoi miehen mennä ihmetellen hänen älykkäisyyttään ja kekseliäisyyttään.

* * * * *

Seuraavana päivänä hikoilivat herrat kuten ennenkin samettiviitoissaan Pyhän Kristoferin kokoussalissa, mutta ulkona salmella hyppelivät aallot välkkyen auringonpaisteessa, laivat kiikkuivat ankkuroituina, kuninkaan laivat linnan vieressä, kauppalaivat lähempänä kaupunkia.

Tuuli kiihtyi illan tullen, ja pienet aaltoset, jotka olivat päivällä ikäänkuin leikkineet ja kisailleet, rupesivat näyttämään leveitä, valkeita hammasrivejä.

Rannalla linnan eteläpuolella käveli taasen ruskeapukuinen kauppasaksa edestakaisin, kasvot miltei vielä tarkemmin pääverhon suojassa, koska tuuli oli nyt tuimempi kuin edelliskerralla. Hänen vieressään asteli sinipukuinen, ja rannalla oli vene ja siinä kaksi parrakasta soutajaa, aivot kädessä ollakseen aina valmiina lähtemään. Saksat näyttivät nyt kuitenkin tähystelevän enemmän maalle kuin merelle päin.

"Akka on mennyt, kuten sanoin", vakuutti sininen innokkaasti, "eikä hänellä liene erikoista kiirettä palata."

"Mutta tästä ei ole yhtäkään venettä lähtenyt, jossa hän olisi ollut... Jos hän siis on lähtenyt, niin ei hänestä liene meille estettä."

Samassa kuului linnan puolelta omituinen ääni, jonka tuulessa läpättävät purjeet synnyttävät, kun ne höllälle lasketaan. Kääntyen sinnepäin näkivät he laivan puikkivan esiin salmesta ja kääntävän keulansa pohjoista kohti.

"Kuninkaan laiva!" mutisi sininen.

"Kuninkaan laiva!" matki ruskea, "se on kuninkaan laiva, mutta..."

"Hän on lähtenyt Kråkerumiin, niin sanoi hurskas Inga-sisar, ja sieltä noutaa kuninkaan laiva hänet Visbyhyn ... se on varma!"

"Jumalan ja Pyhän Eerikin nimessä, Birger, ottakoot vaan hänet laivaansa Kråkerumissa tai missä mielensä tekee ... mutta tavallista kummempat purjeet täytyy kuninkaan ruuhella olla, jos he aikovat päästä Bartel-mestarin edelle... Kun tuo nuori herra nyt vaan saataisiin laivalle ja purjeet pystyyn!"

Nopeita, kevyitä askelia rupesi kuulumaan kaupungista päin, miehet erkanivat äkkiä toisistaan, ja sininen lähti maalle päin. Oli ihana, valoisa kesäyö. Pian tuli näkyviin hoikka miesvartalo kivenheiton päähän kauppamiehistä.

Samassa kuului kavion kopsetta vähän tuonnempaa ja öisestä hämärästä tuli näkyviin hyvin verhottu ratsastaja asemiehen seuraamana. Hän ratsasti rantaa pitkin vähän matkaa rannalla olijoista.

"Minä olen tässä, nuori herra!" huusi sininen mies tulijalle, joka rupesi nopeammin astumaan.

"Missä on uutishankkijasi, ukkoseni?"

"Täällä veneen vieressä ... astukaa rohkeasti, nuori herra, aika on kallista; minä jo luulin, ettette tulekaan, kun olette niin kauvan viipynyt."

He tulivat pian veneen viereen.

"Astukaa veneeseen, Niilo Bonpoika", sanoi hän teeskennellyllä, mutta käskevällä äänellä.

Niilo Bonpoika kavahti taakse päin ja tarttui äkisti lyhyeen miekkaansa, mutta samassa tarttui kaksi vankkaa kättä hänen vyötäisiinsä. Vastustaminen oli mahdoton. Kädet kiristivät hänen käsiään kuin rautapihdit. Hän oli voimakas ja notkea, mutta tässä eivät hänen voimansa riittäneet mihinkään, hänen täytyi vastustamatta tyytyä kohtaloonsa, huutaminen ei olisi auttanut, jos hänen ylpeytensä olisikin sallinut sillä tavalla apua pyytää, sillä ranta oli aivan autio. Tumma ratsumieskin, joka oli vähän ylempänä rannalla, olisi tuskin huutamalla ottanut apuun lähteäkseen, koskei itse tekokaan, joka tapahtui aivan hänen nenänsä edessä, näyttänyt vaikuttavan hänessä mitään auttamishalua.

Vene lähti rannalta kiikkuen kuohuvilla laineilla ja hävisi muutaman laivan tienoille, joka näytti olevan aivan valmis purjehtimaan.

Mikäli vene eteni, lähestyi tumma ratsumies rantaa ja katseli siinä hetkisen ulappaa ja laivaa, jota kohti vene oli mennyt. Sitten käänsi hän hevosensa, vetäisi viitan tiukempaan ja lähti ratsastamaan kaupunkiin päin.

IV.

Silfverhättan.

Ottaen vaariin pienimmänkin seikan, mikä voisi hänet vapauttaa, istui Niilo Bonpoika näöltään tyynenä veneessä. Jos häntä kiristävät rautakourat olisivat vähänkin hellittäneet, niin olisi hän paikalla syöksynyt mereen, mutta ne ympäröivät häntä kuin valetut. Hän yritti kääntyä nähdäkseen miehen kasvot, jonka käskevä ääni oli häntä suuttanut, muttei onnistunut. Hän oli keskiveneessä, takana istuivat ne miehet, jotka olivat houkuttelleet hänet satimeen.

Tultuaan laivan viereen lausui taasen sama teeskennelty, käskevä ääni:

"Ylös nyt, Niilo Bonpoika, vastustus on aivan hyödytöntä ... mutta aikamme on kallista!"

"Sitokaa se nuori herra, ettei hän potkisi", sanoi raaka ääni laivan laidalta, "tuuli on hyvä, eikä tässä ole aikaa viivytellä."

"Ei!" vastasi käskevä ääni, "ei tarvitse!"

Soutajat pitivät venettä nuoraportaitten kohdalla. Silloin juoksi rautakourainen mies kantaen Niiloa sylissään kummastuttavan notkeasti ja varmasti niitä myöten ylös, veneessä olijain pitäessä niitä yhtä jäntevästi kiinni alapäästä.

Kohta tulivat soutajatkin ja toinen kauppamies laivan kannelle.

Mutta Niilo Bonpoika vietiin viipymättä kannen alle ja salvattiin laivurin kajuuttaan.

Hän kuohui harmista petoksen tähden, joka oli häntä kohtaan tehty, ja hetkinen kului, ettei hän osannut mitään ajatella. Hän kuuli päänsä päältä merimiesten askelia, sekä huomasi laivan kiikunnasta, että se jo halkoili aaltoja, jotka kohisten pyyhkivät sen laitoja moniaita tuumia hänestä.

"Mihinkähän minua viedään?" oli ensimmäinen selvä ajatus, josta johtui yhä uusia ja uusia kysymyksiä siitä, kenelle voisi olla hyötyä hänen pois viemisestään, ja miksi se tapahtui juuri nyt j.n.e. Näistä ajatuksista johtui hän luonnollisesti ajattelemaan, mitä tarkoitusta varten oli lähtenyt matkalle Kalmariin ja Visbyhyn, samassa tuli hänen mieleensä Bengta-rouvan teräväpiirteinen naama, mikä sai hänet niin äkkiä hypähtämään laivapenkiltä pystyyn, että löi päänsä kattohirteen.

"Bengta-rouva!" huudahti hän äkkiä taasen istuutuen ja pyyhkäisten kädellään päätään. Sitten koetti hän ajatella syytä, miksi tämä nainen häntä niin kiihkeästi vainosi, kunnes sielultaan ja ruumiiltaan väsyneenä laskeusi kovalle penkille ja nukahti siihen.

Hän lienee nukkunut joitakuuta tuntia, kun heräsi siitä, että ovi avattiin.

Hän näki ovesa karkeat, harmaapartaiset kasvot, joissa oli sentään leikillisyyttä ja suopeuttakin, mikä sai Niilon niihin vähin mieltymään.

"Nouskaa nyt ylös, nuori herra ja katselkaa vähän ympärillenne", lausui partaniekka, "nyt ollaan hyvällä tuulella, kuten aina, kun susi on saanut saaliin näkyviinsä... Katsokaas, me ajamme takaa kuninkaan laivaa, joka näkyy keulasta suoraan edessäpäin ja menee samaan suuntaan kuin mekin..."

"Sanokaahan ensin, mihin päin me purjehdimme, ukkoseni," vastasi Niilo, "niin ymmärrän paremmin mitä tarkoitatte."

"Mihinkäkö menemme?" lausui mies leveästi hymyillen, "ettekö tiedä, että me seilaamme aivan suoraan Visbytä kohden?"

"Visbytäkö?" huudahti Niilo tarttuen kiihkeästi miehen käteen, "sanotteko, että menemme Visbyhyn?"

"Jollette usko, niin sama se", vastasi mies rauhallisesti, "kauvan ei tässä mahda kulua, ennenkuin sen tornit ja monet kirkot rupeavat näkymään, jos vaan tätä tuulta kestää ... ja elleivät merkkini petä, niin saamme kohta niskaamme tuikean myrskyn, ja silloin ei kuninkaanlaiva voi päästä Visbyn satamaan, vaikka onkin nyt päässyt niin paljon meidän edellemme."

Puhuessaan lähti mies astumaan portaita myöten kannelle, johon Niilo Bonpoika seurasi häntä aivan hänen selkensä takana. Ylhäällä tähystelivät kaikki innokkaasti erästä purjetta taivaanrannalla, ellei laivuri, joka ei ollut kukaan muu kuin Niilon herättäjä, käskenyt muuta tekemään. Eräs merimiehistä lähestyi laivuria, joka tarkasteli merta ympärinsä, laajensi sieraimiaan ikäänkuin lähestyvää myrskyä

vainuten sekä pisti molemmat kätensä leveään nahkavyön alle.

"Jos olen rehti hollantilainen, laivuri Bartel", sanoi merimies, "niin tuo kuninkaanlaiva vetää tuiman myrskyn perässään."

"Sen parempi minun mielestäni ... sitten ei se osaa satamaan, vaan saa seilata ulapalle, ja sillaikaa menemme me maihin..."

"Mutta myrskystä voi tulla sellainenkin, ettemme mekään, mestari Bartel..."

"Kautta viiden haavan, mies, mitä sanoja tohdit heittää vasten naamaani?" huudahti vilkas laivuri, "oletko näinä kymmenenä vuotena, jotka olet kanssani purjehtinut, vielä nähnyt sellaista ilmaa, joka on vienyt ruorin Bartel Voeth'in kourista? sano, mies ... ja laskettele sitten vasta ennustuksiasi!"

Niilo Bonpoika katsahti tutkivasti laivuriin, ja merimies asteli keulaan päin. Bartel Voeth oli kuuluisimpia ja pelätyimpiä merirosvoja niiltä ajoilta, jolloin kuningas Eerik kävi hyödytöntä sotaansa Holsteinin kreivejä vastaan, mikä päättyi silloin, kuin Engelbrekt alkoi vapautussotansa. Niilo oli monta kertaa kuullut hänestä puhuttavan ja aina mitä hurjimpain ja uhkarohkeimpain seikkailujen yhteydessä. Erityisesti keuhuttiin hänen rohkeita hyökkäyksiään norjalaista kauppakaupunkia Bergeniä vastaan vuosina 1428 ja 1429. Edellisenä vuotena ryösti hän kaupunkia ja otti kaiken piispantalossa olevan kullan ja hopean, jälkimmäisenä voitti hän seitsemällä laivalla koko norjalaisen laivaston sekä saatuaan avukseen muita vitaliveljeksiä meni uudelleen ryöstämään kaupunkia sekä rikasta kuninkaankartanoa ja piispantaloa. Sitten vei hän saaliin Hampuriin, jossa se tasattiin.

Tässä sodassa olivat hansakaupungitkin kuningas Eerikin vihollisina; hän oli suututtanut niitä pyrkimällä avaamaan valtakuntansa englantilaisille ja hollantilaisille kauppamiehille, Mutta tämän sodan tapaukset kuuluvat Bartelin vaiherikkaan elämän myöhempään jaksoon. Hänestä kerrottiin aikaisempiakin tarinoita, jotka saattoivat Niilo Bonpojan — ellei juuri tuntemaan rakkautta häntä kohtaan — niin ainakin erityisesti huomaamaan häntä. Hän oli nimittäin kuullut Bartelin nimeä mainittavan Knut Bonpojan (Gripin), Albert Styken sekä äidinisänsä Sven Sturen nimien yhteydessä niiltä ajoilta, jolloin nämä miehet yksinään kävivät sotaa mahtavaa Margareta-kuningataria vastaan.

Bartelin nimen herättämät ajatukset väistyivät kuitenkin muiden tunteiden tieltä, jotka nyt olivat aivan muuttuneet hyvään päin, kun hän kuuli laivan aikovan juuri Visbyhyn. Mutta eräs seikka pani hänet hyvin ymmälle, nimittäin miksi hänet oli väkisin pakotettu matkalle, johon hän olisi vapaastikin lähtenyt ja mielellään maksanutkin. Vielä enemmän ihmetytti häntä kuninkaanlaivan takaa-ajo, jota Bartel näytti pitävän paljolla tärkeämpänä kuin Visbyhyn tulemistä. Hän tiedusteli senvuoksi miksi kuninkaanlaivaa vainottiin.

"Miksikö?" kysyi Bartel vähän tyytymättömästi, "miksikö vainoomme kuninkaanlaivaa?... Sen saatte tietää... Kun Bartel Voeth on jotakin luvannut, niin hän sen myöskin pitää ... ja nyt minä olen luvannut olla Visbyn satamassa ennen tuota kuninkaanlaivaa ja sen minä teenkin... Herramme ristin nimessä, sen minä teen, tahi ajan tämän laivan kaikkineen päivineen upoksiin!"

Niilo Bonpoikaa kammotti, mutta hänen täytyi kuitenkin ihmetellä miehen tahdon lujutta ja pelottomuutta.

"Olkaa siis rauhassa, junkkeri Niilo", lisäsi merikarhu, "jompikumpi tässä tapahtuu ... joko valkenevat lumme meren pohjalla, tahi saatan teidät maihin Visbyhyn yhtä vapaana, kuin toin teidät väkisin laivalleni Kalmarissa!"

"Te puhutte kuin kunnan mies, Bartel Voeth", lausui Niilo, "sanokaahan minulle nyt vaan eräs asia, niin olen tyytyväinen ... sanokaa, miksi toitte minut väkisin laivallenne... Tuskin tiedän, voinko pitää niitä ystävinä vai vihamiehinä, jotka toivat minut tänne."

"En minäkään tiedä", vastasi Bartel leveästi hymyillen, "mutta sen minä tiedän, että joka tekee minulle ystäväntyön vasten tahtoanikin, sitä minä pidän ystäväni, niinpian kuin olen saanut tietää asian oikean laidan. Sangen vähän minä tunnen teidän asioitanne, junkkeri, mutta sen luulen havainneeni, että teillä on sekä ystäviä että vihamiehiä... Jälkimmäistä laatua on eräs juuri tuossa laivassa!"

"Ja senvuoksiko pidätte kaikki purjeet levällään näin kovassa myrskyssä?"

"Senvuoksi, junkkeri Niilo, senvuoksi...!"

"Voitteko vielä sanoa, kuka se vihamieheni on, mestari Bartel?"

"Miksen minä sitä voisi, tällä laivalla ... se on Bengta-rouva!"

Tämä tieto teki nuorukaiseen erinomaisen vaikutuksen. Hän katsoi laivuriin kuin kaikkietävään, ja tämä hymyili vaan älykkäästi. Oli aivan selvää — jos Bengta-rouva todella oli kuninkaan laivalla ja oli hänen vihamiehensä, jota hän ei suinkaan voinut epäillä — oli aivan selvää, että hänellä oli ystäviä rosvolaivalla, ja että siis ne miehet, jotka toivat hänet väkisin laivalle, tekivät sen parhaassa tarkoituksessa. Mutta silloin nousi kysymys: miksi he käyttivät väkivaltaa, kun kerran hyvin tiesivät, ettei heidän olisi tarvinnut muuta kuin yksinkertaisesti selittää asian, niin hän olisi seurannut heitä vastustelematta, vieläpä olisi ollut heille kiitollinenkin, Tätä ajatusta etemmäksi ei hän päässyt. Hän kääntyi Bartel-mestarin puoleen, joka näytti olevan odottamattoman avomielinen, mutta hänellä oli nyt täysi puuha laivan johtamisessa myrskyn yhä yltyessä.

Vielä oli eräs asia, joka häntä suuresti kummastutti. Hän ei ollut vilaukseltakaan nähnyt niitä miehiä, jotka olivat tuoneet hänet Bartel-mestarin laivalle. Keitä ne olivat ja miksi ne olivat piilossa? Näitäkään kysymyksiä ei hän osannut selvittää. Hän arveli aluksi tätä salaperäisyyttä paljaaksi sattumaksi sekä päätti tarkasti vartioida laivan kannella, mutta tunti kului tunnin perästä heitä näkymättä, joten hän huomasi vahtimisen turhaksi. Yhden ainoan kerran näki hän kumartuessaan alaspäin kannelta aivan laivan kokossa pään sekä leveähartioisen miehenselän kohoavan senverran, että pääsi näkemään kuninkaanlaivaa edessään mutta katoavan taas yhtä äkkiä kuin oli ilmestynytkin. Hän luuli pään asennosta tuntevansa sen siniseksi kauppasaksaksi, mutta mentyään isonmaston luo tarkemmin nähdäkseen miestä, vaipui se alaspäin niin äänettömästi kuin varjo tai purjekankaan palanen. Niilo riensi kohta siinä olevalle laivaluukulle, mutta se oli suljettu, eikä sen alta kuulunut risahdustakaan, jos myrskyn pauhinan tähden olisi mitään voinut kuullakaan.

Iltapäivällä yltyi myrsky täydelliseksi hirmumyrskyksi. Kuninkaanlaiva oli aikoja sitten kadonnut näkyvistä, vaikka Bartel-mestari kyllä vakuutteli näkevänsä yhä vielä sen mastonhuiput kuohujen välistä ja lausueli, ettei junkkeri Niilon tarvinnut niin kauan olla levotonna.

"Jos tätä kestää vielä hetkinen", sanoi hän pudistaen päältään vettä, jota kannen yli vierähtänyt aalto oli räiskyttänyt, "niin olemme päässeet Visbyn satamansuun sivu, ja silloin saamme heittää takaa-ajon ... kuninkaalliset saavat silloin sangen ikävästi tanssailla ulapalla ... ne eivät näy tuntevan vesiä ... ne päästävät liiaksi pohjoiseen... Näette, että me kohta tulemme niitten ja maan väliin, ja silloin ne menkööt, mihin mielensä tekee."

Meri riehui kuohuten ja vaahdoten, ja rosvolaiva hyppeli kuin lastu aaltojen harjalla, se kohosi korkeuteen jättiläisaaltojen kohotessa ja laski taas alas, mutta juuri kuin meri oli sen nielemäisillään kitaansa, murtui laine ja valoi vedellään laivan kantta. Mutta Bartel-mestari tunsu haahensa perinpohjin ja samoin ne vedet, joilla hän purjehti, ja hän seiso i tyynenä ja karmeana peräkeulassa katsellen ympärilleen silmillään, jotka paloivat kuin hiilet tuuhean, kastuneen tukan alta.

Niin kului päivä ja tuli yö. Mutta myrskyä kesti yhä, se näytti pikemmin kiihtyvän kuin taltuvan, ja niin jatkui sitä vielä koko seuraavan päivän. Vasta kolmannen päivän aamuna alkoi tyyntyä, ja Bartel-mestari tuli herättämään Niiloa sillä iloisella sanomalla, että hän sinä päivänä saisi astua Visbyn laivasillalle. Niin kävikin. Sen päivän iltana laski rosvolaiva ankkuriin Visbyn edustalle, joka loisti muuriensa takaa ylpeänä ja rikkaana ilta-auringon hohteessa. Uloinna etelässä näkyi Visborgin linna neljine torneineen — *Kellotorni* ja *Blacken* ja näitten takana *Seilitorni* ja *Hoikka Heikki*. Aivan laivan edessä kohosi kaupunginmuurista Silfverhättan lujana kuin kallio muita tornia korkeammalle, joista oli lähinnä Silfverhättania tunnettu *Neitsytorni*. Silfverhättanin vieressä oli rantaportti, josta kävi sisään ja ulos ihmisiä samoin kuin muistakin rantaan johtavista porteista.

"Ette te nyt tule juuri kuninkaallisesti maihin", sanoi Bartel-mestari Niilo Bonpojalle käskettyään laskea veneen vesille, "mutta te tulette kuitenkin, ja kuten näette, ei satamassa ole kuninkaanlaivaa. Ne ovat kaikki kauniisti Kalmarin linnan edustalla, ja se, jota me ajoimme, on kaukana täältä, jollei se ole jo laskenut ankkuriin merenpohjan rauhalliseen satamaan... Sillä sitä tahtovat kuninkaan perämiehet vähän liiaksi rakastaa, Herman von Vagen erittäinkin..."

"Paljon kiitoksia hyvästä matkasta, mestari Bartel!" vastasi Niilo. "Jos vielä voitte saattaa minut täältä poisinkin, kun olen toimittanut asiani, niin teette minulle niin suuren työn, etten sitä koskaan unhotta."

"No, ja koska olette saanut asianne valmiiksi, junkkeri", kysyi laivuri kädet vyöhön pistettyinä, "katsokaas, asia on sellainen, että minä en viivy kauan yhdessä satamassa."

"Minä toivonkin saavani pian asiani valmiiksi", vastasi Niilo, "luulen pääseväni jo tänä päivänä linnasta..."

"Linnastako...?" keskeytti Bartel, "linnassako teillä on asioita toimitettavana, ja luulette pääseväne sieltä tänään?"

"Niinpä juuri, mestari Bartel, miksei se kävisi laatuun?"

"Mitä asiaanne tulee, niin se on hyvinkin mahdollista", vastasi laivuri, "mutta eri asia on se, pääsettekö sinne edes sisään, junkkeri... Onko teillä mitään asiaa kuninkaalta, tai voitteko antaa mitään merkkiä siitä, että kuljette hänen asioitaan?"

Nuorukaisen kasvoista näkyi, ettei hän ollut sitä ajatellut, ja ettei hänellä ollut tarpeeksi valmistuksia päästäkseen linnaan.

"Sitten te kyllä saanette pysyä sen porttien ulkopuolella, junkkeri", jatkoi laivuri läjähyttäen kämmenellään vyötään, ikäänkuin osoittaakseen, ettei sanaansa ollut vähääkään epäileminen.

"No, olkoon niin, ei kuitenkaan kestä monta päivää, luulen", lausui Niilo päättäväisesti, "ennenkuin kuningas Eerik tulee itse tänne, ja silloin nähdään kieltäkö hän sisään pääsemästä marskin aseenkantajaa, jonka hän on vielä itse luvannut kuljettaa tänne!"

"Jos niin uskotte, junkkeri", sanoi laivuri varmasti, "niin uskotte sitä, joka ei koskaan tule tapahtumaan... Katsokaas, tuuli on nyt aivan kääntynyt siitä, kuin kuningas Eerik sen lupasi... Minä en tiedä kuinka tässä käypi, mutta katson viisaimmaksi, ettei lähde sellaiselle matkalle, jossa varmaan täytyy luovia ... ja sentähden, junkkeri ... katsokaas, minulla ja vanhalla Sven-ritarilla on höyhentämätön hanhi vielä välillämme, ja ... ja te olette hänen tyttärensä poika, ja senvuoksi..."

Bartel-mestari yskähti ja näytti yrmeältä miettiessään, mitä sanoisi.

"Älkää panko pahaksenne, junkkeri", sanoi hän sitten, "minä hankin teille kortteerin kaupungissa, ja hyvän hankinkin... Kauanko tullette olemaan täällä ja lähdettekö minun vai jonkun muun kanssa, lienee vaikeata nyt päättää."

Bartel-mestari astui nyt veneeseen, ja Niilo Bonpoika seurasi häntä. He tulivat kohta maalle ja lähtivät rantatörmää ylöspäin Silfverhättanin porttia kohden. Niilo ei voinut olla ohi käydessään katsahtamatta tutkivasti suurta tornia, mutta laivuri astui kiireesti, joten Niilo ennätti vaan pikimmältään vilkaista korkeaa kaupunginmuuria pitkin linnantorniin päin, mihin hänen täytyi välttämättä ensiksi päästä saadakseen käsiinsä Silfverhättanin avaimet tai oikeammin sen aarteet. Koko suuressa kaupungissa ei ollut muuta kuin tämä torni ja Visborgin linnan neitsykammio, joista hän jotakin välitti. Pitkät kadut, jotka vilisivät nuorta ja vanhaa, tiheään sullotut kalkkikivitalot jyrkkine porraspäätyineen ja kapeine pieni- ja suurikokoisine ikkunoineen, kirkot ja luostarit, — tämä kaikki oli uutuutensa nähden nuorukaiselle hauskaa katsella, muttei voinut sen enempää hänen mieltään kiinnittää.

Silfverhättanin portilta lähtivät he kulkemaan *Hansakatua* pitkin. He kävivät sitä itäänpäin, kulkien ensiksi koko kaupungin läpi ulottuvan *Välikadun* poikki n.k. *pienelle Hansakadulle*, josta he pian tulivat *Pyhän Katariinan* eli harmaaveljesten luostarikirkon pääportille. Tätä luostaria ympäröi laajat rakennukset munkkeja varten, joten se otti suuren alan ulottuen n.k. *Suurelle torille* asti. Harmaaveljesten luostari on jotenkin keskellä kaupunkia, ja torilta luoteeseen, 125 askeleen päässä siitä, kohosi vierekkäin, ainoastaan katu väliä — *Sisarkadun Sisarkirkot*, pohjoinen ja eteläinen, eli kuten niitä myöskin kutsuttiin *Pyhän Laurin* ja *Pyhän Drottin* eli *Pyhän Kolminaisuuden* kirkot. Pohjoisessa likempänä pohjoista kaupunginmuuria kuin harmaaveljesten luostarin läntistä muuria, josta laivuri Bartel ja Niilo Bonpoika olivat tulleet, oli mustaveljesten luostari, jonka kirkon nimi oli *Pyhän Nikolauksen kirkko*, ja jonka tornista kerrottiin kahden suuren hohtokiven loistavan aurinkona öiseen aikaan ja johtavan laivoja merellä. Tarinoita merimerkkeinä loistavista jättiläissuurista hohtokivistä kerrotaan muualtakin kuin Visbystä, ja ne näyttävät tarkoittavan jonkinlaisia majakkalaitoksia, vaikka asian oikea laita pidettiin salassa, koska ne tuottivat tuloja keksijöilleen, tässä esim. mustille veljeksille.

Näitä kulki eräs saatto laulaen torin yli, juuri kun Bartel-mestari ja Niilo tulivat sinne, ja kaupunkilaiset, joita jostakin syystä oli enemmänä koolla, väistyivät kunnioittavasti munkkein tieltä, jotka kulkivat saatossa juhlallisina ja hartaina. Toiselle puolen toria oli seisahnut joukko ratsumiehiä, jotka myöskin odottivat munkkisaaton ohi menemistä.

Tämän joukon etunenässä oli mahtava mies, jonka kasvot olivat ylpeät ja tuimat ja jonka käsi nojasi miekan kahvaa vasten. Tuskin olivat munkit päässeet torin luoteiskulmaan jatkaakseen kulkuaan katua pitkin sisarkirkkojen ohi, niin tämä mahtava herra kannusti hevostaan ja karahutti miestensä seuraamana torin yli välittämättä jalan kulkijoista, jotka hädin tuskin ennättivät korskuvain hevosten jaloista.

Mutta pyhän Katariinan kulmassa oli tungos suurempi, ja sieltä kuului samassa tuskanhuuto, ja kopea ritari näytti kiivaasti lyövän jotakuta. Kumeaa tyytymättömyyden murinaa kuului joukosta mutta ei sen enempää. Ei kukaan rohjennut ehkäistä hänen lyöntiään. Niilo Bonpoika tunkeutui paikalle, vaikka Bartel-mestari yritti pidättää häntä hiasta, ja hän pääsikin kohta seisomaan päin ylpeän herran kasvoja. Hän näki kohta, mitenkä asian laita oli.

Eräs vanha vaimo oli ajettu kumoon ja makasi tiedotonna hevosten edessä, ja muuan halpaan pukuun puettu nuorukainen piti oikealla kädellään tanakasti kiinni hevosen suitsista ja koki vasemmalla torjua miekanlappeen lyöntiä. Hänen käsivarresta vuosi verta, ja hän näytti olevan nääntymäisillään, mutta silminnähtävästi näkyi hän päättäneen uskaltaa henkensä maassa makaavan vanhuksen edestä.

Niilo riensi nopeasti esiin ja nosti vaimoraukan maasta jättäen hänet parille katselijoista ja kääntyi sitten tuimaan ritariin päin. Pitäen lyhyttä miekkaansa päänsä päällä suojana ritarin raskasta lyömämiekkaa vasten astui hän verta vuotavan nuorukaisen eteen, joka heitti mielellään ohjokset nähtyään vaimon pelastuneeksi.

Mutta pöyhkeä ritari oli niin hölmistynyt tästä, ettei muistanut käyttää miekkaansaakaan, vaan antoi sen vaipua alas. Ympärillä seisovilta pääsi puoleksi tukahutettu ilonhuuto nuorukaisen rohkean teon johdosta.

"Mitä rohkenet tehdä, uskalikko!" huusi vihdoinkin ritari, jota ärsytti kansan mieltymyksen mutina.

"Sitä mikä on jokaisen ritarillisen miehen velvollisuus", vastasi Niilo, "suojella turvattomia väkivaltaa vastaan!"

"Rohkea kana on opettanut sinua kaakottamaan, poika", lausui taasen ylpeä herra, "mutta minä kykenen pistämään sinut häkkiin, jossa unhotat sellaiset laulut." Hän kääntyi sitten lähimpäin miestensä puoleen. "Ottakaa nuo molemmat ja pankaa ne tukkiin!... Etkö sinä ole sama, joka karkasit työstäsi viime viikolla?"

Tämän hän sanoi haavoitetulle nuorukaiselle, joka näytti unhottaneen oman tuskansa katsellessaan uhkeaa nuorukaista, joka oli uskaltanut ruveta häntä puolustamaan.

"Sitä laulua, jota minä laulan", lausui Niilo Bonpoika pelottomasti, "ette te saane minua unhottamaan, ja mitä häkkiin tulee, niin saadaan nähdä, eikö Ruotsin valtakunnassa ole laki ja oikeus vielä voimassa... Minä olen valtakunnan marskin Kaarlo Knuutinpojan aseenkantaja, ja te ette niinkään vanginne minua ilman laillisia syitä... Mitä tähän" — hän osoitti kädellään takanaan seisovaa, yhä vielä vapisevaa poikaa, — "mitä tähän tulee, niin en tiedä millä oikeudella te käytte hänen kimppuunsa keskellä kaupunkia, joka ei, mikäli tiedän, kuulu teidän tuomioalanne."

Niilo Bonpojan uljas puhe rohkaisi lyötyä, verta vuotavaa nuorukaista. Hän huusi ojentaen molempia käsiään ritaria kohden:

"Te tiedätte kyllä, ankara ritari, että minut on väkisin raastettu linnaan ja pakotettu työtä tekemään, ja ettei teillä ole mitään oikeutta käskeä minua!"

Mutta ritari ei tahtonut kuunnella nuorukaisten puhetta, yhtä vähän sen, joka sanoi olevansa Ruotsin marskin aseenkantaja, kuin senkään, joka väitti vasten tahtoaan joutuneensa työhön Visborgin linnaan. Hän vaan pikemmin kiihtyi sekä käski seuralaisiaan ottamaan kiinni molemmat kukonpoikaset. Ja yhä synkemmäksi muuttui ympärillä olijain mieli, ja yhä kumeammaksi kävi heidän tukahutettu nurinansa.

Silloin astui väkijoukosta esiin pitkä mies, yllään tumma, avara takki ja kaulassaan kultaketjut. Se oli vanha valkohapsinen mies, jonka kasvot olivat jalot ja avonaiset. Hän ojensi sauvansa ratsumiesten ja nuorukaisten väliin ja lausui edellisten johtajalle:

"Antakaa olla, ankara ritari, jättäkää asia toistaiseksi, kunnes tulee päivä, jolloin se voidaan laillisessa järjestyksessä tutkia."

Ritari tempasi nyt äkkiä suitsia ja painoi kannukset ratsunsa kupeisiin, niin että se nousi pystyyn ja oli syöksymäisillään vanhan pormestarin päälle. Mutta jos hän siten luuli vaikuttavansa pelkoa vanhukseen ja väkijoukkoon, niin hän pahoin erehtyi. Sillä viimeksi mainittu osoitti sanoilla ja liikkeillä suuttumustaan, ja uusia joukkoja tuli yhä lisäksi, niin että näytti pian tulevan ilmi tappelu linnanväen ja porvarien välillä.

Keskiajalla vallitsi kaikkialla, varsinkin Euroopan mannermaalla kaupunkien ja aatelin välillä vihamieltä, ei ainoastaan niissä kaupungeissa, jotka olivat syntyneet ritarilinnain ympärille ja vähitellen saavuttaneet vapauden ja itsenäisyyden, vaan niissäkin, joitten viereen tai läheisyyteen oli, kuten Visbykin, linna myöhemmin rakennettu. Visborgin linnaa oli alettu rakentaa silloin kuin saksalaisritarit omistivat saaren Albrekt-kuninkaan ja Margareta-kuningattaren sodan aikana, jolloin vitaliveljekset vielä purjehtivat pohjoisilla merillä. Ja sitä ei oltu rakennettu kaupungin viereen eikä läheisyyteen, vaan sen muurien sisäpuolelle, niin että niiden lounainen kulma sekä siinä olevat tornit "Seilitorni" ja "Hoikkaheikki" tulivat linnarakennuksen kahdeksi sivuksi, ja uusia olivat vaan sen pohjoiset tornit "Kellotorni" ja "Blacken". Ritari Trugot eli, kuten hänen nimeään sekä lausuttiin että kirjoitettiin, Trued Hase oli ollut linnanhaltijana koko sen ajan, jonka Visby saarineen oli ollut kuningas Eerikillä. Hän oli

myöskin tarkastanut linnan rakentamista, jonkavuoksi harmaaveljekset, joita ritari suuresti suosi, merkitsivät päiväkirjaansa, että hän "rakennutti suurimman osan Visbyn linnaa" — sellaiseksi kuin se silloin oli. Sillä myöhemmin siihen rakennettiin lisäksi uusia tornia ja uusia muureja entisten ulkopuolelle kaupunkiin päin.

Hyvin tyytymättöminä olivat Visbyn porvarit nähneet linnaa rakennettavan, ja kun saksalaisritarit jättivät Gotlannin ja Visbyn kuningas Eerikille ja kuningatar Margaretalle v. 1408, ja kun edellinen kolme vuotta sen jälkeen kävi saarella, niin täytyi hänen juhlallisesti vakuuttaa porvareille, ettei heidän eikä vieraiden kauppamiesten tarvitse linnan tähden kärsiä mitään ikävyyksiä. Mutta ikävyyksiä ei voitu välttää, ja varsinkin linnaa rakennettaessa sattui tuon tuostakin selkkauksia. Vaikka ne ylipäätään olivat vähäpätöisiä ja helposti tynnytettäviä, niin oli linnanväen ja porvarien väli kuitenkin kireänlainen, ja sitä täytyi kestääkin, niinkauvan kuin edellisillä oli muistossaan entisen suuruutensa ajat ja jälkimmäisillä taas tämän ajan ominainen aatelineen ylenkatseensa kauppamiestä ja käsityöläistä kohtaan. Trued-ritari oli täydellinen aikansa lapsi. Mutta samanlainen oli harmaapäinen pormestarikin, Herman Mynter.

"Heittäkää kiukkunne ritari Trued", lausui jälkimmäinen tynnellä arvokkuudella, "jos on jotakin tapahtunut, josta teillä on valittamisen syytä, niin on oikeus tapahtuva, mutta laillisessa järjestyksessä. Vielä on Visbyllä lakinsa ja laillinen järjestyksensä, eikä se kuulu Visborgin linnanhaltijan alaan — siitä on meillä kuningas Eerikin oma lupaus!"

Sitten hän astui syrjään ja teki sauvaansa ojentamalla sijaa, josta ritari pääsisi esteettömästi menemään.

"Viiden haavan kautta, pormestari", ärjyi ritari hypitellen hevostaan, "luulenpa, että kuningas Eerik piankin vetää mustan viivan teidän vapautenne yli!"

Mutta hän katsoi kuitenkin parhaaksi käyttää hyväkseen pormestarin tekemää tietä päästäkseen pois väkijoukon keskeltä, joka ei suinkaan näyttänyt ystävälliseltä. Hän ajaa karahutti senvuoksi harmaaveljesten luostarin ohi, niin että katu säkenöitsi hänen hevosensa paukkuvain kavioiden alla.

Väkijoukko hajautui vähitellen, mutta vanha pormestari seiso i miettien paikallaan ja katseli katuun. Kohottaessaan silmiään näki hän äskeisen uljaan nuorukaisen, jonka puku, ryhti ja jalo olento niin selvästi osoittivat hänen kuuluvan yhteiskunnan ylempiin, ottavan runnellun, köyhän eukon syliinsä ja lähtevän reippaasti astumaan. Häntä seurasi parrakas laivuri ja edellään kävi nuorukainen, joka oli tarttunut ritarin ratsun suitsiin silloinkuin vaimo oli ollut jo melkein sen kavioin alla. Pormestarikin liittyi surusaattoon ja saapui kohta köyhään asuntoon, missä herraspoika laski vaimon kurjalle vuoteelle.

Kun Niilo oli auttanut sairasta vaimoa, minkä osasi, sekä pannut siteen nuorukaisen käsivarteen, missä toimessa laivuri häntä innolla auttoi, kääntyi pormestari hänen puoleensa ja tarttui hänen käteensä.

"Kiitos, kiitos, nuori mies", lausui hän, "vanhaa sydäntäni on ilahuttanut, mitä olen nähnyt teidän tänä iltana tekevän. Se on muistuttanut mieleeni entisiä päiviä, sekä voiman että vallan puolesta suurempia Visbyn porvareille. Silloin ei kuningas Valdemar Atterdagkaan olisi tohtinut tehdä sitä, mitä Trued-ritari nyt teki... Mutta ne ajat ovat menneet, eivätkä enää palaa...!"

Huokaus päätti vanhuksen lauseen: Mutta Niilo Bonpoika puristi lämpimästi hänen kättään lausuen:

"Kaikella on ehkä kuitenkin loppunsa, ehkä teidänkin kaupunginne onnettomuudella, vanha herra... Kun olemme täyttäneet, mitä Engelbrekt mantereella alotti, niin on ehkä teidänkin kaupungistanne ja Gotlannista jotakin sanomista, vaikka tämä maa, Jumalaparatkoon, näyttää nykyään olevan kuin Eerik-kuninkaan yksityistä omaisuutta."

Pormestari hymyili surumielisesti katsellen kuitenkin mielihyvällä nuorta, lämminsydämistä lohduttajaa. Mutta hänen hymystään huomasi, että hän piti nuorukaisen sanoja pelkämästä nuoruuden lämmöstä lähteneinä, joita ei todellisuus voinut vastata, hän oli kauan elänyt ja paljon kokenut.

Nyt yskäisi merikarhu astuen vähän lähemmäksi pormestaria, joka avasi silmänsä levälleen ikäänkuin nyt vasta huomaten hänet.

"Olimme juuri tulossa teille, Herman Mynter", sanoi hän. "Te tuntenette minut, niinkuin näyttää, ja vaikkei teillä aina olekaan ollut parhaita ajatuksia minusta, niin tiedän teidät kuitenkin rehti mieheksi, ja sentähden olin tulossa teille."

Pormestari näytti yhä kummastuneemmalta, ja hänen kasvonsa kysyivät selvästi, mitä mies oikeastaan tahtoi, sekä kehottivat tätä pian esittämään asiansa. Ja Bartel-mestari noudatti kehotusta.

"Tämä nuori herra on Niilo Bonpoika, jonka isä on herra Bo Steninpoika ja äiti rouva Kaarina Sture, hän tarvitsee kortteeria kaupungissa olonsa ajaksi, ja minä ajattelin, että te voisitte sen antaa."

"Sydämestäni", lausui pormestari vilkkaasti, "tarjoan teille kodin luonani niin kauaksi kuin viivytte kaupungissa, nuori mies... Ja jos voin teitä jollakin auttaa, niin saatte luottaa minuun, tässä on käteni, Niilo Bonpoika!"

Katsottuaan vielä kerran vaimoa ja rasittunutta nuorukaista, joka oli hänen pojanpoikansa, läksivät he pois. Bartel-mestari meni alakäsin meriporteille päin, pormestari vieraineen läksi asunnolleen.

Täällä sai Niilo aikaa miettiä asemaansa ja matkansa tarkoitusta, jonka toteuttaminen näytti nykyisin kaikelta muulta kuin helpolta. Ensiksi täytyi hänen huomata mahdolltomaksi linnaan pääsyn. Hänen täytyi odottaa kuninkaan tuloa. Sitten sai nähdä, oliko Bartel-mestarin ennustuksissa perää vai ei, ja mitä sitten olisi tehtävä. Mikään ei estänyt häntä ainakaan lähemmin tarkastamasta Silfverhättania sekä koko kaupunginmuuria torneineen, varustuksineen ja hautoineen. Ja tämän päätöksen pani hän toimeen jo seuraavana päivänä. Ystävällinen pormestari auttoi häntä siinä, ensiksi hankkimalla hänelle esteettömän pääsyn kaikkialle sekä vielä opastamalla häntä ja selittämällä joka kohtaa.

Hänen esiintymisensä ensi iltana oli ollut yhtä suureksi mielihyväksi muillekin läsnä olijoille kuin pormestarille, ja ne, jotka eivät olleet läsnä, saivat pian siitä kuulla. Senvuoksi kohtasi Niiloa kaikkialla, missä liikkui, ystävällisiä ja iloisia katseita, ja kaikki näyttivät halukkailta täyttämään hänen toiveensa jo ennenkuin hän ennätti niitä lausuakaan. Hän tutustui senvuoksi pian muurin moniin torneihin, etenkin Silfverhättaniin.

Tämä kalkkikivistä tehty torni oli vankka muurinpuolustaja. Se oli nelikulmainen ja kolmiosainen, jotka olivat päällekkäin. Koillisella seinällä oli käytävä ensimmäiseen osastoon. Siellä oli runsasvetinen kaivo, josta kaupungin asukkaat ovat ottaneet vetensä meidän päiviimme asti. Vastaisella, lounaisella, seinällä on vieläkin jäljellä kiviset ulkoportaat, jotka veivät tornin toiseen osastoon, jonka jakoi kahtia eräs välimuuri. Tämän osaston sisäänkäytävästä oli lounaismuurissa portaat ylimpään kerrokseen.

Tultuaan tähän osastoon huomasi Niilo Bonpoika, juuri kuten äitinsä oli kertonutkin, sisemmän huoneen ympärillä nelikulmaisen käytävän. Hän kävi sisämuurin vierustaa, jota valaisi heikosti kuusi ulkomuurissa olevaa ampumareikää, ja tuli siten erälle ovelle keskihuoneen luoteisseinällä. Tässä huoneessa oli puoleksi hämärä, vaikka Niilon siellä käydessä oli sydänpäivä. Totuttuaan sen hämäryyteen huomasi hän vastaisella, kaakkoisella, seinällä tikapuut, jotka johtivat eräeseen kaarikäytävään muurissa. Hän riensi sinne ja tuli siten samanlaiseen käytävään kuin edellinenkin, mutta tässä oli kaksitoista suurta ampumareikää ulkomuurissa, joten se oli melkoista valoisampi.

Hän oli siis nyt sillä paikalla, mihin äidinisänsä, Sven-ritari, oli kätkenyt kalliin aarteensa. Hän oli ehkä hyvinkin lähellä sitä, vaikka hän turhaan haki muurista merkkiä, joka olisi osoittanut, että kivi oli otettu irti ja pantu taasen paikoilleen. Hän koetti tarkastella pienintäkin halkeamaa muurissa, mutta kaikki oli turhaa. Hän kulki useita kertoja käytävän läpi ja pysähtyi joka ampumareialle koetellen muuria ja astui sitten alas sekä lähti hitain askelin kaupunkiin päin.

Hänellä oli innokkaana ja palvelevaisena oppaana nuorukainen, jonka hän oli ensi iltana pelastanut pahan ritarin käsistä. Hänen nimensä oli Brodde ja hän seurasi Niiloa kaikkialle, eikä näyttänyt osaavan kylliksi osoittaa kiitollisuuttaan. Vähitellen Niilokin mieltäytyi häneen suuresti.

Muutaman päivän perästä tuli kuningaskin vihdoin kaupunkiin ja meni linnaan asumaan. Niilo riensi heti sinne, mutta linnan portti oli ja pysyi kiinni. Muutamat kuninkaan miehistä, joilta hän kysyi, kuuntelivat tosin hänen sanojaan ja katosivat hetkiseksi, mutta pysyivät palattuaan jyrkästi vaiti. Tämä vimmastutti nuorukaista, ja hän oli päästämäisillään suustaan sanoja, joita hän jälestäpäin olisi katunut, mutta äitinsä muisto hillitsi häntä. Hän piti aluksi tätä Trugot-ritarin syynä, joka pelkäsi hänen valittavan kuninkaalle. Hän toivoi senvuoksi saavansa kohdata kuningasta linnan ulkopuolella, mutta pettyi siinäkin.

Lopulta lakkasi hän toivomasta saada asiaansa tällä kertaa toimitetuksi ja mietti jo heittää aarteen noutamisen suotuisampaan aikaan sekä palata herransa, marskin, luoksi jollakin Tukholmaan tai Söderköpingiin menevällä laivalla. Oli jo kulunut pari viikkoa siitä, kuin hän tuli Visbyhyn, eikä hän ollut vielä hituistakaan lähempänä tarkoitustaan.

Hän meni eräänä aamuna Silfverhättaniin päin, jonka portilta hän tavallisesti kävi katsomassa merelle. Hänen päänsä oli täynnä ajatuksia. Hän muisteli kotiaan, ajatteli mitä marski ja Tuomas-piispa nykyään puuhailivat, hän ikävöi nyt enemmän kuin ennen heitä. Silloin juoksi yhtäkkiä uskollinen Brodde häntä vastaan huutaen hengästyneenä:

"Tärkeä uutinen, junkkeri, Silfverhättan näkyi miellyttävän muitakin kuin teitä!"

Niilo kysyi kummastuen, mikä oli hätänä. Ensi ajatuksenaan oli, että jompikumpi kauppamiehistä, joita hän oli turhaan etsinyt Visbystä, oli taasen selittämättömistä syistä toiminut hänen hyväkseen ja näyttänyt tornissa tai sen lähellä herättäen siten nuorukaisen huomiota. He olivat luultavasti joko palanneet maihin sillä veneellä, jolla Niilo oli viety Bartelin laivalle Kalmarissa, tai, jos he todellakin olivat mukana Visbynmatkalla, niin olivat he samalla laivalla palanneet, tahi olivat he nyt vasta saapuneet Visbyhyn, ja silloin voi hän toivoa pääsevänsä palaamaan heidän laivallaan takaisin mantereelle. Nuorukaisen sanoman ensi vaikutus vaihtui siis pian kummastuksesta mielihyväksi; hänen kasvonsa ilahtuivat siitä niin, että se teki sanantuojuillekin hyvää.

"Minä seisoin eilen illalla", kertoi tämä, "teistä erottuani täällä satamassa katselemassa merelle länteen päin, jossa te olette sanonut sen suuren maan olevan, joka on teidän kotimaanne, ja ajattelin, että kun teistä tulee kerran jalo ritari, niin minä tulen sinne tarjoutumaan teidän palvelukseenne ... oli niin hauska sitä ajatella ... niin silloin näin laivan laskevan satamaan. Minä näin heti, että se oli kuninkaan laivoja, ja pari miestä huusi samassa, että se oli Herman von Vagenin laiva, jonka oli luultu hukkuneen siinä suuressa myrskyssä, jolloin te tulitte tänne... Se olikin Herman von Vagenin laiva, minä kuulin sen sittemmin ... myrsky oli ajanut sen kauas Suomenlahteen, jossa se oli saanut niin pahan vian, että korjaaminen vei isot ajat..."

"Ja tätä uutista sinä pidät minulle hyvin tärkeänä?" kysyi Niilo epäluuloisesti; hän nimittäin aavisti hämärästi nuorukaisen saaneen jollakin tavoin vihiä siitä, mikä hänelle tärkeä henkilö laivalla oli tullut, ja että hän siis voisi todella saada häneltä mitä tärkeimpiä tietoja.

"Malttakaa hiukan, junkkeri Niilo, saatte kohta tietää... Laivalta lähti vene, jossa oli soutajia lukuunottamatta laivuri Herman von Vagen ja vielä kaksi miestä, toinen pitkä, laiha ja harmaapäinen, palvelijan näköinen, toinen, joka näytti olevan hänen herransa, oli tummaverinen ja synkän näköinen; ja hänellä oli sellaiset silmät, jotka voivat lävistää muureja... Minä näin ne heti, sillä he kävivät aivan minun ohitseni, ja miehen palavat silmät vetivät minua perässään, en ymmärrä mistä syystä..."

"Sinä seisot Silfverhättanin luona? sanoit, ja kuitenkin kulkivat miehet sinun ohitsesi?" kysyi Niilo, salaamatta kuitenkaan, miten tärkeinä hänkin näitä tietoja piti.

"Ne menivät Silfverhättaniin, herra Niilo", vastasi nuorukainen, "ja ne menivät vielä torniinkin."

"Ja siihen loppuu sinun tarinasi, Brodde, enkä minä ymmärrä sen tärkeyttä!" lausui Niilo.

"Te päätätte nopeammin kuin tavallisesti", vastasi Brodde hymyillen. "Minä seurasin miehiä torniinkin, ja niillä oli sellainen into ja ne tunsivat niin hyvin kaikki käytävät, että osasivat liikkua siellä kuin kotonaan, eivätkä ensinkään huomanneet minua..."

"Kuuleppas, Brodde!" Niilo lausui tämän niin varmasti, että Brodde hypähti. "Jos sinä joskus tulet ritari Niilo Bonpojan palvelukseen, tai jos todella, kuten sanot, haluat vastaisuudessa palvella sitä ritaria, niin saat kerrassaan heittää vaanimasta ihmisiä ... käy suoraan ja iske rintaan, jos tarvitaan, vaan älä koskaan takaapäin!"

Niilo kohotti varottaen oikeaa etusormeaan Broddelle, joka näytti hyvin nololta ja viattomalta.

"Mutta vihollisia vastaan ... ankara herra, vihollisia vastaan?" sanoi hän.

"Ei koskaan, Brodde, kuule, ei koskaan ... vahva ja vapaa mies sanoo, ennenkuin iskee?"

"Te tarkoittatte siis, ettei vihollisia saa vakoilla?" kysyi Brodde taas, joka ei oikein käsittänyt tätä ritarillista oppia.

"Sitä tarkoitan, Brodde ... ainoastaan petolliset ja arvottomat epäilevät vihollistensa harjoittavan kavaluutta! Ja enempiä en tahdo kuulla, mitä vaaniessasi pääsit kuulemaan..."

"Te olette liian tulinen nyt, ankara herra", sanoi Brodde alakuloisena, "mutta minun täytyy sittenkin sanoa, että te teette viisaasti, jos pidätte silmällä niitä miehiä ... ne ovat teidän vihamiehiänne, ja ne kulkevat Silfverhättanissa samoilla asioilla kuin tekin."

"Millä asioilla luulet minun sitten siinä tornissa kulkevan?"

"En tiedä sitä, mutta ne mainitsivat teidän nimeänne, ja toinen sanoi, että he kuitenkin olivat teidän edellänne, niin ne sanoivat, herra Niilo, enkä minä voi ymmärtää sen tietämistä miksikään synniksi..."

Nähtävästi oli Brodden unelma vastaisesta palvelustoimestaan ankaran ritarin, herra Niilo Bonpojan luona enemmän kuin pelkkä hurskas toivomus. Hän näytti todella surulliselta lausueessaan viimeisiä sanoja, hän ikäänkuin anteeksi pyyteli työtään, ettei se vaan tulisi esteeksi hänen unelmansa toteutumiselle. Tämä vaikutti Niiloonkin.

"Sinä pidät minusta todellakin, Brodde", lausui hän, "minä olen kyllä sen huomannut, ja sanonpa senkin, että minäkin pidän sinusta ja otan sinut asemiehekseni, kun se aika tulee ... mutta, katsoppa, senvuoksi sinun täytyykin olla aivan minun mieleni mukaan, ymmärräthän...?"

"Ehkä", vastasi Brodde iloisesti, "mutta kyllä siihen aikoja kuluu, ennenkuin opin pitämään vihollisen varomista vääränä... Katsokaas, paholainen kuljeskelee valoa karttaen pimeässä, ja joka tahtoo saada sen kerrassaan käsiinsä ja katkoa sen kavalat verkot, niin sen täytyy itsekin liikkua pimeässä, niin on isoäitini sanonut, ja niin sen täytyy ollakin ... niin minä ajattelen..."

"Brodde", sanoi Niilo, joka oli hänen puhuessaan miettinyt aivan toisia asioita, "Brodde, meidän pitää huolellisesti vartioida Silfverhättania... Näitkö, mihin ne miehet läksivät tornista?"

"Linnaan, junkkeri Niilo, ja ne astuivat hyvin kiireesti, ikäänkuin eivät Herramme antamat kaksi jalkaa olisi oikein riittäneet."

"Sitten ei kestä kauan, ennenkuin kohtaloni on päätetty", lausui Niilo. "Meidän täytyy huolellisesti vartioida, Brodde", lisäsi hän sitten, "öin ja päivin täytyy meidän vuorotellen olla tornissa, ja koska yö on vaarallisempi kuin päivä, niin otan minä yövartion osalleni."

"Parempi on kuitenkin meille kummallekin, luulen, että tehdään päinvastoin, junkkeri Niilo ... minä olen tottuneempi pimeään kuin te!..."

"Asia olkoon niinkuin sanoin", keskeytti Niilo varmasti, "sinä oleskelet tornin keskihuoneessa päivillä, minä istun siellä öillä... Ja nyt, Brodde, astu ylös, minä pidän huolta, ettei sinun tarvitse olla nälissäsi siellä!"

Huolestuneena ja päätään pudistaen astui Brodde torniin. Niilo seurasi häntä ja näytti missä hän istuisi, mutta meni itse tikapuita myöten ylempään kerrokseen ja viipyi siellä kotvasen. Tultuaan sieltä sanoi hän Broddelle, ettei hän millään ehdolla lähtisi vartiopaikaltaan pois, minkä tämä lupasikin.

Niilo kuljeskeli koko aamupäivän linnan ympärillä pitäen tarkasti silmällä, ketkä menivät sinne tai tulivat sieltä. Kerran näki hän muutaman sinitakin, joka muistutti hänestä Kalmarissa näkemäänsä kauppasaksaa, mutta hän ei erottanut hänen kasvopiirteitään; sitäpaitsi oleskeli tässä kaupungissa niin paljon sinitakkeja, että hän oli jo useammin kuin kerran saman näyn tautta pettynyt. Sinitakki oli ilmestynyt erään korkean rakennuksen takaa, joita oli useita "Blacken"-tornin porttia vastapäätä. Samalla hetkellä kuin Niilo luuli näkevänsä sinitakin, tuli Blacken-tornista pitkä, viheriäpukuinen mies, jolla oli yllään ruskea mantteli. Vaikka hänellä oli aivan samanlainen pääverho lakin alla kuin ruskeapukuisella kauppasaksalla oli ollut — mikä muuten oli jotenkin yhtäläinen kuin se rautaverho, jota ritarit pitivät kypärinsä alla, mistä se valui kaulan ja hartioin yli jättäen ainoastaan kasvot paljaksi — niin oli hänen käynnissään ja liikkeissään jotakin nauravaa ritaria muistuttavaa. Hän kävi kiireesti linnan edessä olevan kentän ohi ja katosi samaan kulmaan, josta sininen oli ilmestynyt. Niilo ei voinut olla hymähtämättä ajatellessaan, kuinka helposti ulkomuoto voi pettää.

Päivällisen aikaan tuli hän itse Brodden luokse torniin. Siellä ei ollut ketään käynyt, jonka vuoksi Niilo läksi taasen vartioimaan linnan eteen. Mutta kun hän illalla meni torniin päästämään Broddea, sai hän ihmeekseen kuulla erään miehen käyneen siellä, joka oli ollut puettu lybeckiläisen kauppasaksan pukuun, pitkään siniseen viittaun. Odottamatta kysymisiä kertoi Brodde tarkoin sinitakin käynnistä.

"Hän aikoi mennä ylös", sanoi hän, "mutta kun minä sanoin: seis, niin seisautui hän vetäen suutaan nauruun sekä kysyi: miksei? ... silloin minä sanoin, että joku oli sen kieltänyt ja ettei se käy laatuun. Onko se joku itse käynyt tornissa tänään? kysyi hän taas sekä tuli tyytyväisen näköiseksi, kun minä vastasin: on; sitten kysyi hän vielä, oliko kukaan muu käynyt siellä senjälkeen, ja kun minä vastasin ettei siitä tule mitään, niinkauan kuin minä olen täällä, veti hän taasen suutaan hymyyn ja lähti pois... Se ei ollut kumpikaan eileisistä miehistä, ei kumpikaan."

"Hyvä on", sanoi Niilo, "nyt minä tulen sinun sijaasi, ja sinä voit lähteä kotiisi!"

Brodde meni, ja Niilo kuuli hänen askeltensa kolinan yhä heikommin, mutta yhtäkkiä se ikäänkuin lakkasi, alkoi kuulua taasen yhä kovemmin ja nopeammin, joten poika oli selvästi uudestaan torniin nousemassa. Kohta ilmestyivätkin hänen uskolliset kasvonsa ovelle.

"Herra, herra, toinen niistä vaanii täällä alhaalla!"

"Toinen niistä ... sinä puhut epäselvästi, Brodde ... kuka minua vaanisi ... tulinhan juuri itse katua myöten tänne?"

"Niin tulittekin, mutta te unhotatte, että häijyys karttaa valoa ja liikkuu pimeässä... Olkaa varuillanne, herra Niilo! ... ettekö sallisi minun jäädä teidän luoksenne yöksi...? Se paholaisnaama piilottui eräeseen

taloon tässä lähellä, ja minä olen varma, että hän on nähnyt teidän tulevan tänne ja odottaa nyt vaan minun pois lähtöäni päästäkseen vaan teidän kanssanne tekemisiin!"

"Ole rauhassa, Brodde", tyynnytti Niilo levotonta auttajaansa, "lyhyessä miekassani on hyvä terä, eikä kukaan pääse elävänä etemmäksi kuin minä tahdon ... mene siis kotiin ja tule huomenaamalla aikaisin takaisin ... silloin on taas sinun vuorosi!"

Niilo lisäsi vielä muutamia syitä saadakseen Brodden uskomaan pelkoansa turhaksi, ja tämä lähtikin vihdoin, vaikka vastahakoisesti sekä päätti vartioida omalla tavallaan. Hän meni suoraa päätä epäilemäänsä taloon, mutta siellä ei ollut ketään. Hän asettui vahtimaan toiseen kulmaan, mutta kaikki oli äänetöntä, eikä mitään epäiltävää tapahtunut. Pari porvaria kiiruhti kaupunkiin portista; portit sulettiin, ja yön hiljaisuus levisi kaikkialle, ainoastaan kaupungin sisästä kuului yhä heikkenevä, suurille kaupungeille ominainen melu.

Brodde rupesi todella uskomaan erehtyneensä, ja kuullessaan kirkkojen tornikellojen lyövän päivän viime tunnin alkamista, päätti hän juosta kipaista kotiinsa hetkiseksi tullakseen sitten taas vartioimaan.

Hän oli tuskin lähtenyt kun hänen epäilemästään talosta ilmestyi kiersilmäinen mies, joka läksi nopein, mutta varovaisin askelin liikkumaan talorivin vierustaa pitkin etelään päin. Tultuaan Silfverhättanin edustalle, pysähtyi hän vilkuillen joka taholle; hän kuunteli, vilkaisi taasen ympärilleen sekä jatkoi sitten varovaista käyntiään eteenpäin. Hän astui kadunkulman ohi ja katseli taas. Sitten pysähtyi hän äkkiä ja kääntyi. Hän kuuli takanaan keveitä ja nopeita, melkein kuin juoksevan askeleita. Hän hiipi erään rakennuksen nurkalle pistäen toisen kätensä varovasti selkäänsä taa. Tässä kädessä oli hänellä jotakin, joka näytti solmitulta liinalta, mutta joka mahtoi jotakin erityistä sisältää, koska käden kohdalle maahan ilmestyi pieni valokehä, kun hän sitä joskus kohotti.

Juokseva läheni nopeasti. Tämä oli varreltaan lyhyempi kuin edellinen, mutta hänen ruumiinsa oli pehmeäpiirteisempi ja päätään hän piti enemmän pystyssä. Nurkkauksessa olija riensi nopeasti esiin, he näkyivät ei ainoastaan tuntevan toisensa, vaan päättäneen kohdatakin toisiaan, joskaan eivät juuri siinä, missä nyt kohtasivat.

"Ahdasta porttikäytävässä, Udd", sanoi viimeksi tullut hillityllä äänellä, "nuuskija oli salvata tien, mutta Pyhän Briitan olkoon kiitos, linnassa on useampia kuin yksi portti... Onko tie selvänä, Udd ... pääsemmekö tänä yönä perille?"

"Minä luulen niin", kuiskasi Uddiksi kutsuttu, "siellä on istunut pääskynen koko päivän, kuten näyttää; nyt se on lähtenyt pois, mutta toinen pääskynen on tullut sijaan ja istuu siellä nyt...!"

"Ja tämä pääskynen on..."

"Se on *hän!*" vastasi Udd, lausuen hyvin omituisella äänenpainolla sanan: hän.

Oli hetkinen äänettömyyttä, jolloin lyhyempi näytti jotakin miettivän.

"Mitä ajattelet, Udd?" kysyi hän vihdoin, ja silmänsä välähtivät kamalasti mustan otsan yli vedetyn päähineen alta.

"Minä ajattelen vaan, että aarre näkyy vaativan verta!" vastasi Udd pitkäveteisesti ja yhdenäänisesti. Sitten he taas olivat vaiti hetkisen.

"Odottamisesta ei ole suurta hyötyä", sanoi vihdoin toinen miettien, mutta päättäväisesti, "uusi päivä ja uusi este, aika on kallista ja Eerik odottaa... Niin, Udd, sen täytyy tapahtua nyt heti ... verta vuotakoon kuitenkin vasta viime hädässä... Onhan sinulla...?"

"On!" vastasi Udd vetäen vyötäisiltään näkyviin nuoran pään.

Sitten he lähenivät kiireesti ja varmasti Silfverhättania. Suljettuaan rautaoven takanaan veti Udd kädestään pois liinan, jonka alta ilmestyi sarvilyhty. Hän antoi lyhdyn toverilleen, irroitti nuoran vyötäisiltään ja sitten alkoivat he yhdessä astua tornin portaita ylös.

* * * * *

Ylhäällä kolmannessa kerrassa istui Niilo Bonpoika kuunnellen tarkasti pienintäkin rapinaa. Ulkomuurissa olevista kuudesta ampumareiästä tuli sisään hieman valoa mutta keskihuoneeseen, jossa hän oli, pääsi sitä niin heikosti, ettei seinä edes voinut erottaa. Hänen mielikuvituksensa siirsi seinät yhä etemmäksi, niin että hänestä lopulta tuntui, kuin olisi hän ollut yksinään kiinteällä kohdalla suuressa avaruudessa; maa meluineen oli kuin syvällä hänen allaan, ja tähdet vaelsivat hänen pänsä yli. Vihdoin oli hän istuvinaan tornin huipulla, jonka ympäri äidinisänsä oli pannut kultaisen kaulaketjunsä. Hän näki sen hohtavan ja kimaltelevan ja ihmisten katselevan sitä alhaalta ja yrittävän

päästä ylös sitä ottamaan, mutta eivät onnistuneet.

Sanomaton rauha valtasi silloin hänen mielensä, ja hän oli näkevinään Engelbrektin ja Tuomaspiispan viittaavan taivaaseen päin, missä tähdet äänettöminä vaelsivat, ja hänestä tuntui kuin äidinisänsä ja äitinsä hymyilisivät hänelle ystävällisesti, ja hän ajatteli: mitä sinä teet taikakoristeella, jos saavutat kaikkivaltiaan avun, sen avun, joka asetti tähtivyön luomakuntansa koristeeksi! — ja hänestä näytti, kuin olisivat nuo rakkaat haamut kuulleet tämän, sillä ne nyökyttivät päätään ja hymyilivät hyväksyväisesti hänen sydämensä ajatuksille.

Hän oli puolittain unessa, puolittain valveilla. Mutta hän havahtui aivan hereille kuullessaan erästä ovea suljettavan. Hän nojauti ovea vastaiseen seinään istuen niiden tikapuitten vieressä, jotka veivät ylempään käytävään. Hän kumartui eteenpäin kuunnellen. Askeleita kuului alhaalta, ne tulivat rappuja myöten ylöspäin, ja samalla rupesi näkymään valon kajastusta, joka yhä lisääntyi, mikäli askeleet lähenivät.

Äkkiä ilmestyi ovelle tumma varjo, jonka takana eräs käsi piteli lyhtyä.

Niilo hyppäsi ylös, tirkisti tummaan varjoon, muttei voinut erottaa sen kasvoja, koska valo tuli takaa. Mutta sen sijaan näki hän tämän selän takaa kasvot, jotka vilahtivat hänen näkyviinsä niin äkkiä ja niin selvään, että hän siitä melkein tyrmistyi.

"Mitä tahdotte täältä?" pääsi hänen huuliltaan melkein itsestään, mutta hän ennätti tuskin sen lausua, kuin ovelle oleva varjo heittäytyi hänen päälleen. Se oli voimakkaampi ja raskaampi häntä, joten hän vaipui maahan.

Jo ensi hetkenä olivat hänen kätensä ja jalkansa lujasti sidotut, ja hän makasi suullaan lattialla.

Hän kuuli sitten niiden menevän sanaakaan lausumatta tikapuita myöten ylös, jolloin alhaalle tuli pimeä. Hetkisen perästä kuuli hän ylhäältä kitisemistä ikäänkuin kiveä olisi otettu muurista, ja sen jälkeen heti huudon, joka ilmaisi suurta iloa.

"Nyt saadaan nähdä", huusi sama ääni yhdellä hengenvedolla, jolloin Niilo selvään tunsu sen Bengta-rouvan ääneksi, "nyt saadaan nähdä, kuka voi Eerikiäni vastustaa, vaikka hän rupeisi tavoittelemaan Pyhän Eerikin kruunua!"

Sitten vilahti valo taas ja Niilo kuuli heidän astuvan alas. He seisautuivat hänen viereensä.

"Minun mielestäni olisi parasta", sanoi karkea ääni, "murskata paikalla tuon kallo!"

Tähän sanaan ei vastattu mitään, mutta Niilo odotti surmaniskuaan. Sitä ei kuitenkaan tullut, vaan he läksivät kiirein askelin portaita myöten alas ja kohta kuuli Niilo rautaovea suljettavan alhaalla.

Tultuaan Silfverhättanin edustalle läksivät he pohjoiseen päin, mutta kääntyivät pian kaupungin sisään. He olivat juuri päässeet Pyhän Olavin kohdalle, kun Brodde lähenei kiireesti vastaiselta puolen Silfverhättania.

V.

Eerik Puken pidot.

"Tässä on Ruotsinmaan kaunein neito!" huudahti vanha, harmaapäinen naispalvelija ihastuneena pyyhkien uhkeata tukkaa kasvoilta, jotka täydellä syyllä saivat kenen tahansa niin huudahtamaan.

Kaunis neito, jonka kasvoja muutenkin tuntui verhoavan surumielinen varjo, ei kuitenkaan näyttänyt ottavan armollisesti vastaan näitä sanoja.

"Älä laske leikkiä, hyvä, rakas Inga-muori!" lausui hän, "tämä aika ei todellakaan ole leikin ja naurun aika, ja mieluummin minä olisin menemättä herra Eerik Puken pitoihin, ellei isäni olisi niin ankarasti tahtonut meitä jäämään pitoihin asti."

"Kaarlo-ritari tietää kyllä, mitä tahtoo", lausui vanhus taasen varmasti, "mutta kaikki ei aina käy toivojen mukaan, ja jos tämä asia menee niinkuin meinataan, niin en minä pyydä kehua ymmärtäväni

ennusmerkkiä. Eivätkö suitset pudonneet aamulla ristiin hevosen eteen, asemiehen sitä satuloidessa, kun ankara herramme oli lähdössä ratsastamaan herra Eerik Pukan kanssa... Ei, ei, siitä ei tule mitään... Älkää pelätkö, Kaarina-neiti, siitä ei tule mitään... Teitä varten on tehty toinen tie, niin olen sanonut ja siinä pysyn."

"Ja tiedätkö sitten niin varmaan, muori kulta, mitä minä siitä ajattelen?" kysyi neito, miettiväisenä leikkien pitkällä kulta- ja purppuraompeleisella nauhalla, joka riippui hänen vasemmalla käsivarrellaan olevasta, samoin tehdystä renkaasta.

"Niin totta kuin olen syntynyt Suuri-Bjurumissa, herra isänne maatilalla", vastasi vanhus innokkaasti, "niin vakuutan varmasti, ettei herra Eerik Puke vie teitä koskaan rouvanaan kattonsa alle! Ei, ei ... antaa vuoden kulua, niin oikea tulee, hän, eikä kukaan muu, ja se on herra Kaarlo Knuutinpoika... Niin se on, te kaikkein kaunein neiti!" Tätä sanoessaan suuteli vanhus ihastuksella neidon silkkipehmeätä tukkaa.

"Sinä haaveilet, Inga-muori, sinä haaveilet", huudahti Kaarina taivuttaen punastuvia kasvojaan hieman eteenpäin, muka selvittääkseen erästä solmua kultatupsussa, "marski, joka on rikkain herra Ruotsinmaassa, ja minä, köyhä tyttö, vähäarvoisen ritarin tytär!"

"Puhukaa noin sitten vasta, kun olette ensin antanut hänelle rukkaset, neiti rusoposki!"

Vanhus laski hiuskiherän kädestään ja kääntyi katsomaan, ettei silmäteränsä pitovarusteista vaan mitään olisi unohtunut; samalla hän mutisi itsekseen puolittain suuttuneena siitä, että sanojansa epäiltiin:

"Minä en käynyt turhaan Bjurumin ympäri teidän syntymisenne jälkeisenä jouluyönä, kukkaseni!"

"Mutta jos minä, ritari Kaarlo Orminpojan tytär, voisin estää sisällistä sotaa ja verenvuodatusta Ruotsin miesten väliltä", lausui Kaarina nousten ylös ja ristien kätensä keveästi huokaisten, "niin eikö sekin olisi ylevä asia? Naisten asia on rauhan rakentaminen, eivätkä kuninkaas yksin tarvitse Margareta Fridkullaa."

Inga-muori katsoi neitoa kummastuneena, ikäänkuin ei voisi oikein uskoa, mitä kuuli.

"Verenvuodatusta ... rauhan rakentaminen", lausui hän änkyttäen, "kuka on pannut nuo houreet päähäsi, kaunoiseni, ja kuinka sinä sitä estäisit, jos niin pahaa olisi tapahtuakseen?"

"Antamalla käteni herra Eerikille, hyvä muoriseni", vastasi Kaarina, "minä voin hillitä ritarin kiivaan mielen, minä olen kokenut sen, ja hän tarvitsee uskollisen ystävän paremmin kuin rikas marski, sellaisen ystävän, joka aina löytää tien hänen sydämeensä."

"Pyhä Jumalan äiti! mitä te puhutte, neiti Kaarina", sanoi eukko, "annanpa vaikka mitä, niin ne ovat harmaamunkin puheita, joita te niin innokkaasti kuuntelitte, kun hän puhui herra isänne kanssa."

"Olette oikeassa! Mutta se vanha munkki on viisas ja hurskas mies ja hyvin perehtynyt kaikkiin asioihin... Hän tosin ehkä pitää Engelbrektiä suurempana, kuin isäni myöntänee... Hän oli viivoittamassa laivareittiiä Teljessä, jonka Engelbrekt alkoi, kuten olet kuullut..."

"Ja tämä hurskas munkki pani teidän päähänne, kukkaseni, että..."

"Vaiti, vaiti, hyvä muori", keskeytti neito, "hän ei pannut mitään päähäni, mutta hän ja isäni puhuivat mahtavista herroista, marskista, Eerik-herrasta ja tuosta urheasta ritarista, herra Broder Sveninpojasta sekä drotsista, vanhasta Krister Niilonpojasta, ja hän sanoi, että varmaan syntyy yhteentörmäys mahtavien herrojen välillä, ellei ilmesty rauhanimpeä, joka osaa tynnyttää myrskyn... Sanat juurtuivat sydämeeni, minä tahtoisin tulla rauhanimmeksi Ruotsinmaalle."

Kaunis tyttö vaikeni luoden silmänsä alas, mutta lisäsi äkkiä:

"Mutta kuinka te voitte vietellä minua näin loruamaan, Inga-muori, ikäänkuin olisin kuninkaan enkä ritari Kaarlo Orminpojan tytär?"

Sitten tarttui hän vanhuksen vyötäisiin, kiepautti häntä ympäri ja suuteli häntä poskelle.

"Älä nyt henkeä minusta hypitä, tyttöhuipakko, vaan tee neuvoni mukaan, ne tulevat kaikki herra Eerikin pitoihin, juuri samaiset mahtavat ... voithan sinä tulla rauhanimmeksi, kukkaseni panematta pakkoa sydämesi tunteille..."

"Mutta sinä et tunne sydäntäni, muori kulta ... ja sinä pysyt hyvänä, tulkoon herrakseni ja isännäkseni kuka tahansa, sen minä tiedän paremmin kuin sinä itse, rakas kulta muoriseni!"

Kuinka lieneekään, niin näkyivät rauhanimpihoureet juurtuneen syvemmälle neidon mieleen, kuin hän tahtoi myöntää, sillä ne eivät haihtuneet hänen mielestään, ei kotona eikä matkalla pitoihin eikä vielä pitosalissakaan. Ja kun hän sinne tultuaan ei voinut olla huomaamatta kaikkien häntä katselevan ja kun hän itsekin tunsu kauneutensa, vaikkei hän kyllä pitänyt sitä niin suurena kuin ihastuneet ritarit ja nuorukaiset, niin juolahti hänen mieleensä heti päätös käyttää valtaansa miessydänten yli lepyttämällä ja yhdistämällä, mikä oli särkynyttä tai oli särkymäisillään. Ja hän tunsu onnea ajatellessaan voivansa hiljaisuudessa edistää suurta ja jaloa asiaa, ja tämä sisäinen rauha kuvastui hänen suurissa, tummansinisissä silmissään lisäten hänen tavatonta suloaan. Kaunis hän oli käydessään pitosalin poikki, yllään oli hänellä sininen silkkihame ja vyötäisillään koruommeltu, helmillä koristettu vyö, joka ajan tavan mukaan riippui lantioilla.

Herra Eerik Puken huoneet olivat täpötäynnä vieraita, ritaria ja asemiehiä sekä ylhäisten ritarien rouvia ja neitosia. Oli hyvinkin tavallista että Tukholmassa pidettiin pitoja koko linnan piirityksen ajan. Rikas marski, herra Kaarlo Knuutinpoika, oli koko tämän ajan, varsinkin valtakunnan päämieheksi tultuaan, pitänyt melkein vapaata pöytää talossaan. Se oli vetänyt montakin hänen puolelleen, joten hänen talonsa tuli ensin juominki-ilojen ja leikkien ja sitten vakavampain asiain keskukseksi. Hänen rouvansa, Briita Turentyttären (Bjelken) kuoltua toukokuun alussa oli "valtakunnan pöytä" — kuten riimikronikka kertoo — tosin jonkunverran supistunut, mutta keväällä alkoivatkin kuninkaan miesten ja valtaherrain kokoukset ja keskustelut.

Nyt oli Vadstenan kokouksen ja siellä tehdyn päätöksen jälkeen aselevon aika, joten huvit ja ilot pääsivät taas suurempaan vauhtiin. Mutta itse piirittämislle oli tämä aselepo varsin haitallinen, sillä se esti linnan antaumista, joka muuten olisi epäilemättä tapahtunut; siellä vallitsi nimittäin sellainen nälänhätä ja siitä syntyneet taudit, että suurin osa miehistöä kävi sauvojen varassa, ja 133 oli kuollut ja haudattu etulinnaan. Tämä sai Eerik Puken kiihkoon, samoin kuin Örebron linnan anastaminenkin, ja hän ajatteli itsekseen, että marski oli tehnyt kaiken tämän juonittelakseen valtakunnan johdon itselleen. Hänen kiihkoisa ja intohimoinen luonteensa kuohui tästä, ja hän oli jo useita kertoja, vaikka marski pitikin persoonallisella etevämmyydellään ja sillä, että tarkoin tunsu vastustajansa luonteen, häntä tilapäisesti vaikutusvallassaan, ryhtynyt kirjoittamaan taisteluvaatimusta puolustaakseen asiaansa julkitaistelussa. Hän oli aina valmis tarttumaan miekan kahvaan, ja niin mielellään kuin hän sallikin Engelbrektin kaltaisen miehen johtaa itseään, yhtä mahdoton oli hänen taipua kenenkään muun tahtoa noudattamaan. Jos hän näki vilaukseltakaan merkkiä siitä, että marski pyrki valtaan, niin sai se herra Eerikin tulin ja tauloihin, niin ettei hän muistanut muuta kuin suuttumustaan.

Valloitettuaan Nyköpingin tarvitsi marski kaiken vaikutusvaltansa kuumaveriseen, mutta siltä ritarilliseen Eerik-herraan, lauhduttaakseen hänen kiukkunsa ja epäluulonsa. Kun marski sitten, tultuaan Vadstenasta Tukholmaan, kutsui luokseen herra Eerik Niilonpojan (Gyllenstjernan) ja ilmoitti hänelle aselevon päätöksen, ja kun hän senjälkeen otti luokseen Engelbrektin miehet, jotka antoivat Örebron linnan hänen käsiinsä, niin ei hän olisi enää voinut millään hillitä Eerik Pukea, ellei olisi aivan odottamatta saanut liittolaisekseen vanhaa drotsia, herra Krister Niilonpoikaa, joka tuli pian Vadstenan kokouksen jälkeen kotiin Suomesta, seurassaan Turun piispa Maunu Olavinpoika (Tavast). Tämä ei tosin mitenkään muuttanut ritarin päätöstä, mutta se sai hänen siirtämään tuonemmaksi sen toimeen panemisen, koska hän ymmärsi tarvitsevansa suurempia voimia näitten herrain vastustamiseksi ja koska hänen täytyi asettua tarkemmin harkitsemaan nyt syntyneitä uusia olosuhteita. Vielä oli eräs seikka, jota Engelbrektin ystävä ei voinut olla huomioon ottamatta; hän ymmärsi, että jos hän pakottaisi marskin liittymään drotsiin, joka tiettiin kuningas Eerikin ystäväksi, niin olisi kuninkaan helpompi saada valtakunta taasen haltuunsa.

Silloin lähtivät valitut neuvosherrat Kalmarin kokoukseen, ja marski käytti taitavasti siten syntyneitä väliaikaa sovittaakseen mahdollisuuden mukaan välejänsä herra Eerik Puken kanssa. Ja sellainen oli Eerik-herra, että hän otti kuunnellakseen puheita sovinnosta Ruotsin miesten kesken toteuttaakseen Engelbrektin aikeita; hän piti väliin varsin luonnollisenakin, että Kaarlo koki vetää Engelbrektin ystäviä puolelleen. Siinä käytti Kaarlo paljon erästä hyvää keinoa, hän lupaili ystävilleen suuria läänityksiä, joille joka ruotsalainen oli tähän aikaan sangen perso. Suuren läänityksen, liiatenkin linnaläänin toivo, oli sellainen houkutin, ettei Eerik Pukekaan voinut sitä vastustaa, ainakaan niinkauvan kuin uskoi Kaarlons puheita siitä, että hän aikoi kulkea Engelbrektin teitä ja vapauttaa valtakunnan muukalaisten sorrosta.

Tällä kannalla olivat asiat, silloinkuin Eerik kutsui pitoihinsa sekä marskin että hänen Tukholmassa olevat ystävänsä.

Pitotalo oli iloa ja hilpeyttä täynnä, kun Kaarlo Orminpoika ja hänen rouvansa, Ingeborg Pentintytär, sekä tyttärensä, Kaarina-neiti astuivat sisään. Eerik-herra tuli kohteliaasti tervehtien heitä vastaan iloa ja ystävällisyyttä loistaen. Pöytä oli katettu, odotettiin vaan marskia, ennenkuin aterialle istuttiin.

Seura odotteli pakinoiden marskin tuloa, mutta kotvasen kuluttua toi eräs hänen miehiään herra

Eerikille sanan, ettei marski voinut tulla ennenkuin myöhemmin, mutta ettei Eerik-herra antaisi hänen viipymisensä mitenkään häiritä muita vieraita.

Kaarina, joka aikeessaan pysyen piti koko illan Eerik-herraa näkyvissään, huomasi värin hänen kasvoillaan muuttuvan, marskin sanoman saatuaan. Sitten hän kääntyi takanaan seisovaan pitkään, tummapukuiseen ritariin ja vaihtoi hänen kanssaan silmäyksen, joka ei neitoa miellyttänyt. Miehet olivat lähellä häntä, joten hän kuuli heidän joka sanansa, vaikka hänen siitä syystä täytyi olla vastaamatta useihin ympärillä olevain neitojen kysymyksiin, mikä taasen sai useamman kuin yhden huulille salamyhkäisen hymyn sekä vahvasti monen arvelun siitä, että Kaarinasta tulisi Eerik-herran rouva. Hänen käytöstänsä pidettiin siis aivan luonnollisena, koska sydämensä lemmitty seiso vieressä. Nuoret tyttöset jatkoivat vilkasta puheluaan ja tyytyivät kaikille rakkaan Kaarinan vastaväitteisiin.

"Tiedättekö", kysyi tumma ritari puoliääneen, "kuka on marskia estämässä teidän luoksenne tulemasta, herra Eerik? Se on Herman Berman!"

Tämä nimi vaikutti merkillisen tyynnyttävästi Eerik-herraan, se päästi hänet kaikista epäluuloista. Hän vastasi ritarille:

"Se mies viivytäköön marskia niinkauan kuin haluaa ... rehellisempää ja uskollisempaa sydäntä tuskin oli Engelbrektin rinnalla..."

"Mutta saatte nähdä, että Hermanista tulee marskin mies!"

"No, mitäs siitä, Broder Sveninpoika ... jos marski pysyy sanassaan, niin tulemme kait hänen miehikseen vähän joka mies!"

"Se saatanee nähdä", vastasi Broder Sveninpoika, "nyt Söderköpingin kokouksessa, jonka valtakunnan jalot herrat päättivät Kalmarissa panna toimeen kuninkaan kanssa Mikonmessun aikana ... silloin saatanee nähdä pysyykö marski sanassaan, vai ei. Kaksi mahdollisuutta on. Kuningas joko tulee, mikä olisikin parasta, sillä silloin alkaisi vanha tanssi uudelleen, ja silloin olisimme me, te ja minä, herra Eerik, ainoat, jotka tohtisimme voimakkaasti heiluttaa miekkaa Engelbrektin esimerkin mukaan, sillä saatte pitää varmana, että marski väistyisi silloin kuin kettu koirajoukon edestä. Tämä on toinen mahdollisuus. Toinen ja todennäköisempi on se, ettei kuningas tule, ja mitä siitä seuraa?"

"Mitä siitä seuraa?" toisti Eerik hajamielisesti, katsellen palvelijoita, jotka kantoivat ruoan sisään suurissa vadeissa.

"Siitä seuraa se, että marski valtaa kaikki linnat, ja silloin on juuri hän, eikä kukaan muu, Ruotsinmaan herra."

"Hyvän miekkani kautta", huudahti Eerik, mutta hillitsi itsensä, kun tynniluontoisempi Broder Sveninpoika tarttui hänen käsivarteensa.

"Hiljaa, hiljaa, Eerik Puke", lausui hän, "olkaa varuillanne ... pitojen päätyttyä keskustelemme tästä enemmän. Tyynnyttääkseni teitä tahdon vaan sanoa: rahvas on meidän, ja etupäässä juuri teidän... Ilman teitä ei yksikään talonpoika yhdy Kaarlo-herraan, ja teidän ei tarvitse kuin polkaista jalkaanne, niin on sotajoukko koolla."

Eerik ei unhottanut isäntävelvollisuuksiaan; hän riensi pitämään vieraistaan huolta, ja aterian kestäessä ei voinut huomata hänen mitään muuta ajattelevan kuin hetken rattoisuutta. Hän haasteli ja laski leikkiä kohteliaasti ylhäisten rouvain ja ritarien kanssa, maljat kiersivät ahkerasti pöytää, ja sukkelat palvelijat juoksivat edestakaisin pöytäin ja ruokahuoneitten väliä.

Pöydästä noustuaan vetäytyivät useimmat vieraat sisähuoneisiin, saliin jäi vain joitakuita — niiden joukossa neiti Kaarina Kaarlontytärkin. Hän jäi ikäänkuin sattumalta seisomaan sille ovelle, josta naiset olivat vastikään menneet ja josta Eerik tuli samassa.

"Jos minä olisin nyt toimittanut tanssit, neiti Kaarina", sanoi Eerik katsellen hänen hymyileviä, ihania kasvoja, "niin olisin kentiesi saanut tanssia teidän kanssanne ensi tanssin!"

"Kuka tietää, ankara ritari", vastasi Kaarina leikkisästi, "olisitteko todella niin halukas tanssimaan ensi tanssin minun kanssani?"

"Paljon, paljon enemmän, neiti Kaarina, tekisin sen kuin voittaisin palkinnon turnajaisissa kenenkään muun ihanan immen kädestä Ruotsin valtakunnassa!" vastasi Eerik tulisesti.

"Nyt osasitte oikeaan, herra Eerik", hymyili Kaarina, "koko elämä on turnausta, ja sekin tanssi tulee voiton palkinnoksi."

"Ja voittaakseni sen palkinnon olen valmis ajamaan kuoliaaksi parhaan hevoseni, jos te niin tahdotte, arvoisa neiti!"

"Ritarit voivat leikillä luvata paljon...!"

"Niin kyllä, neiti Kaarina", keskeytti Eerik äkkiä vakavaksi käyden, "ritari voi todella, kuten sanotte, luvata paljon leikillä, mutta jos nyt sanoisin, etten laske leikkiä... Niin aionkin nyt teille sanoa, minä olen aikaisesta nuoruudestani asti ollut melkein yksinäni maailmassa, että tuskin tiedän, mitä leikki on, kun on kysymys ylhäisestä neidosta ... mutta minä luulen, että jos minulla olisi ollut uskollinen ystävä, jolle olisin aina voinut sydämeni avata, niin olisi paljon ollut toisin, ja paljon nykyistä muuttuisi toiseksi..."

Ritari puhui liikutetulla äänellä, ja selvää oli, mitä hänen huuliltaan oli tulemaisillaan. Mutta Kaarina-neiti joko ei tahtonut päästää asiaa siihen asti, tai ei hän pitänyt hetkeä siihen soveliaana, hän osasi naisellisella hienoudella johtaa keskustelun toisaalle.

"Voitteko te niin noudattaa hyvän ystävänne neuvoa, ritari Eerik", sanoi hän katsoen häneen niin lämpimästi ja ystävällisesti kuin rakkaaseen veljeensä. "Minä näin tänä yönä unta, joka sanoo aivan toista."

"Mitä unenne sanoo, neiti Kaarina?" kysyi Eerik innokkaasti, "jos se sanoo muuta, kuin mitä itse sanon, niin se ei puhu totta!"

"Minä uneksin meneväni haukka kädessä metsästäämään isäni metsään Bjurumissa", vastasi Kaarina huomioon ottamatta ritarin viimeisiä sanoja, "haukkani oli komea lintu, niin vankkasiipinen ja terävänokkainen, ettei sen vertaista ollut missään. Ratsastettuani kotvasen laskin sen vapaaksi ja päästin sen lentämään, ja se kohtasi toisen haukan, jonka kanssa se rupesi kiivaasti tappelemaan. Minä huusin takaisin haukkaani, mutta se ei kuullut..."

"Huonosti harjoitettu, neiti Kaarina", lausui Eerik iloisesti, "huonosti harjoitettu, teidän kesyttäjänne ei tuntenut tehtäväänsä ... minä annan teille haukan ... jos suotte sen ilon minulle ... haukan, jonka vertaa saatte hakea seitsemän kuninkaan valtakunnasta!"

"Unessani olin pitävinäni juuri teidän haukkaanne, herra Eerik."

Loistavin katsein tarttui Eerik hänen käteensä, eikä hän vetänyt sitä pois.

"Ja kuinka päättyi haukkain taistelu, neiti Kaarina ... voittiko minun haukkani lähdettyään teidän kädeltänne?"

"Jos se olisi totellut huutojani, olisi se varmaan voittanut", vastasi neito, "nyt se ei niitä kuullut, ja senvuoksi..."

"Se putosi kuolleena maahan?" kysyi Eerik niin totisena, kuin olisivat keskustelleet todellisuudesta eikä unennäöstä.

"Se putosi kuolleena maahan", toisti Kaarina, "ja toinen haukka lensi pois saaliineen, joka oli kärpännahkamantteli, päällään kolme kruunua..."

Uni näkyi vaikuttavan valtavasti Eerikiin. Hän kääntyi pois painaen toista kättään otsaansa vasten, ja toisella hän piti Kaarinan kättä puristaen sitä kiivaasti. Sitten katsahti hän äkkiä ylöspäin ja silmänsä liekehtivät.

"No, pudotkoon sitten kuolleena maahan, neiti Kaarina", sanoi hän, ääni omituisesti värähdellen, "niiden kolmen kruunun tähden vaan ... sitä ennen ei kukaan saa niitä saaliikseen. Ei ... ei kukaan! kuuletko, neiti Kaarina."

"Näettehän nyt, herra Eerik ... vähän te välittäisitte minun sanoistani, vaikka ne ovat ystävän sanoja!"

Eerik katsoi taas häneen, ja salamat hänen silmissään sulivat, hänen sydämestään loisti nyt tällä hetkellä lapsensielu.

"Näennäinen ryöstö voi usein muuttua pelastukseksi", jatkoi neito, "ja minä tiedän varmaan, herra Eerik — olen usein kuullut teidän isäni kanssa puhuvan — että te tahdotte niinkuin hänkin ja jokainen ritari, kuolla niiden kolmen kruunun edestä."

"Niin, niin, arvoisa neiti", lausui Eerik juhlallisesti kättään kohottaen, "se on palava rukoukseni Jumalan äidille ja Pyhälle Eerikille, ja ne vievät rukoukseni kaikkivaltiaan istuimen eteen, se on varma toivoni!"

Mutta Kaarina tarttui hänen käteensä sulkien sen omiinsa, ja sanomaton ilon loiste syttyi hänen ihaniin silmiinsä. Hän oli nyt todellinen, vastustamaton rauhanimpi. Samoin kuin Hagbard, joka oli katkonut sankariraivossaan vahvimmatkin rautakahleet, salli sitoa itsensä armaansa, Signen hiuskarvalla, samoin sitoivat kauniin Kaarinan katseet ja sanat kiihkeän ja vallattoman Eerik Puken.

Samassa näkyi ulko-oven kynnyksellä korkea, ritarillinen vartalo. Se oli marski, jonka katse heti kiintyi Eerik-herraan ja kauniiseen Kaarinaan, ja hänen kauneille piirteilleen kohosi äkkiä puna, kun hän huomasi neidon niin tulisesti tarttuvan Eerikin käteen. Kumpikaan näistä ei huomannut tulijaa eikä salissa sattunut olemaan ketään muutakaan, joka olisi voinut huomauttaa isännälle pitojen huomattavimman vieraan tuloa. Tämä ei ehkä olisi ollut siitä aivan mielissäänkään, sillä hän näytti haluavan katseellaan imeä neidon joka piirteen, ja korvillaan kuunnella pienintäkin sanaa hänen huuliltaan.

"Teillä on suora ja uskollinen sydän, herra Eerik", sanoi Kaarina, "lupaatteko minulle, että kuuntelette minun neuvoani, ennenkuin teette tärkeimmän päätöksenne, ettekä tee kuten haukkanne teki unessani ... lupaatteko sen ritarisanallanne!"

"Tässä on käteni siitä", vastasi Eerik tulisesti, "ja vielä varmuudeksi annan", hän otti nopeasti sormuksen antaen sen neidolle, "annan teille tämän sormuksen, ja jos joskus katsoisitte minun unhottaneen lupaukseni, niin lähettäkää minulle tämä sormus ... silloin en ota askeltakaan ennenkuin olen puhunut teidän kanssanne ... sen lupaan kristillisenä ritarina kaiken kautta, mikä on minulle pyhää ja rakasta."

Nyt astui marski esiin, ja vielä käydessään Eerikiä kohden, joka riensi kohteliaasti häntä vastaan, katseli hän Kaarinaa, joka tuli ensin hohtavan punaiseksi ja sitten lumivalkeaksi.

"Sydämen pohjasta tervetullut", lausui Eerik, tarttuen marskin käteen, "voin tuskin odottaa teidän saapuvan pitoihini."

"Tärkeät asiat", vastasi marski kartellen ja tervehtäen samassa kylmän kohteliaasti Kaarinaa, joka vastasi hänen tervehdykseensä tavallisella iloisella hymyllään, vaikka terävämpi silmä, kuten marskin ehkä tällä kertaa, olisi kenties huomannut hänen ryhtinsä hiukan kankeaksi, ehkäpä kylmäksikin.

Eerik oli pelkkää ystävällisyyttä ja iloisuutta. Sen lienee vaikuttanut keskustelu Kaarina-neidon kanssa ja, kuten hän ainakin luuli, varma tieto neidon tunteista häntä kohtaan, tahi oli hänellä aivan täysi valta itsensä ylitse tällä hetkellä, jolloin yleinen hilpeys oli siinä hyväksi avuksi, pää-asia on vaan, että hän oli marskia kohtaan todella huomaavainen, ja hänen luontainen avomielisyytensä teki hänen ystävällisyytensä vastustamattomaksi, vieläpä ihastuttavaksikin.

Marski, joka aina osasi hallita itseään, ei jäänyt kylmäksi isäntänsä ystävällisyydelle, vaan näkyi kokonaan unhottaneen sen ikävän vaikutuksen, jonka Eerikin ja Kaarinan välinen kohtaaminen oli tehnyt häneen alussa.

Monet vieraista tulivat taas saliin kuultuaan marskin saapuneen. He auttoivat isäntää pitämään seuraa hänelle, kun hän istui pöytään palvelijain kiireesti kantaessa ruokaa takaisin ja kaataessa viiniä pöydällä oleviin suuriin hopeamaljoihin. Iloinen ja vilkas keskustelu pääsi pian vauhtiin, ja tuon tuostakin joi isäntä maljan marskin kunniaksi.

"Minulle on sydämestäni rakasta", lausui marski vihdoinkin katsoen leppeästi Eerikiin, "näin ystävyydessä juoda maljan viiniä teidän pöydässänne, herra Eerik, ei kauvan sitten odotin teiltä aivan toista!"

"En minäkään luullut sen hetken pian koittavan", vastasi Eerik, "jolloin me juomme ystävänmaljoja yhdessä. Mutta kun ajattelen, kuinka tärkeätä on Ruotsin miesten vetää yhtä köyttä, niin olen antanut vanhain vihain mennä, ja se olkoon tästä aikain kerrassaan unhotettu."

"Te olette oikeassa ... ajat vaativat yhteisvoimia, ja jos me olemme yhtä puolta, niin ei muukalaisten mielivalta enää pääse Ruotsin maata ja kansaa vallitsemaan, ja sen asian vuoksi minä tyhjennän tämän maljan pohjaan!"

Herrat kivistivät maljojaan, mutta sivulta pöytää, aivan läheltä kuului muutamia sanoja, jotka saivat heidän kumpaisenkin katsahtamaan sinnepäin. Siellä puheli muuan tummansiniseen samettiviittaan puettu, pitkä ritari erään hengellisen miehen kanssa, jonka ulkomuoto muistutti lukukamarin hiljaista työntekijää. Ritarin piirteet olivat ankarat, melkein synkät, mutta vaikea oli sentään sanoa, olivatko hänen lausumansa sanat tarkoitetut maljojaan kivistävään herrain kuultaviksi, vai johtuiko se keskustelusta, että hän ne lausui erityisellä painolla.

"Käyskennelköt ne aina tulikumia rautoja pitkin, joilla on sutten kavala mieli", oli ritari lausunut,

mutta näytti muuten innokkaasti kuuntelevan oppineen papin oikaisua ja selitystä. Eerik ja marskikin saivat kuulla, kuinka ritarin olisi tullut sanoa, koska siinä vanhassa laulussa, jota lause tarkoitti, oli niin ja niin.

"Minä en ole koskaan tiennyt, että te, Broder Sveninpoika", sanoi Eerik nauraen, "olette niin perehtynyt papillisiinkin asioihin!"

"Syviä totuuksia on vanhoissa lauluissa", vastasi Broder Sveninpoika, "ja minä toivoisin, että tekin, Eerik, tuntisitte joitakuita niistä. Samassa laulussa on toinen kohta tällainen, että 'älä usko vihamiehen kauniita...'"

"Ei, ei, ankara ritari", yskäisi pappi kumartaen kunnioittavasti marskille, "te panette sanat väärään järjestykseen ... näin ne värsyt kuuluvat:

"Vihamiehiisi

Et sä luottaa mahda,

Ehkä ne kauniist' haastaa...

"niin se on, juuri niin ... vihamiehiisi, jaa-a, parasta on hillitä kieltänsä ... niin, hyvä on ottaa oppia muitten erehdyksestä."

Oppinut näkyi olevan halukas pitämään oikean esitelmän tämän vanhan "Aurinkolaulun" värssyn johdosta, eikä tummalla ritarilla tuntunut olevan mitään sitä vastaan. Mutta tämä ei ollut ensinkään Eerik-herran mieleen, hän oli niin hilpeällä tuulella, ettei vähääkään älynnyt sanain alla piilevää merkitystä, vaikka oppineen alottaman esitelmänkin olisi jo pitänyt saada häntä huomaamaan, että tässä oli sivutarkoituksia.

"Ei, ei, hurskas herra", huusi hän, "ei tuo saarna sovi nyt tänne pelkkien ystäväin keskelle. Hei, Broder Sveninpoika, ottakaa malja viiniä ... teidän onneksenne, marski Kaarlo."

Ja Eerik-herra joi, synkkä ritari joi myöskin, ja marski vastasi ystävälliseen maljaan; keskeytynyt puhelu vilkastui taas, ja Eerik oli pelkkää avomielisyyttä, kuten hänen tapansa oli juominkitiloissa.

"Niin", lausui marski, "minulle on rakkaampaa, kuin voin sanoa, että te puhutte ystävyiden sanoja, Eerik Puke... Te olette sentään ollut pahin vihamieheni, sen olen kokenut sekä teiltä itseltänne että muilta kuullut..."

"En tahdo sitä kieltää", vastasi Eerik laskien raskaan kätensä pöydälle, "tiedäppä, Kaarlo, ettei Tukholman ja Kalmarin välillä ole sitä haukea, jolle olisi enemmän koukkuja laskettu, kuin minä olen laskenut sinulle!"

Marski ei tuntunut olevan selvillä, kuinka käsittäisi isäntänsä, tosin avomielisen, mutta varomattoman lauseen. Hän siirsi katseensa Eerikistä hopeavatiin, jolla viinimaljansa seiso, ja veljellinen hymy oli jäähtymäisillään hänen huuliltaan. Mutta ennenkuin hän vastasi, päästi hänet pulasta sisähuoneista tuleva sisarensa, rouva Margareta Knuutintytär, joka oli herra Niilo Steninpojan (Natt och Dagin) kanssa naimisissa. Hän kuuli Eerikin viime sanat ja löi kämmenensä yhteen huudahtaen enempiä arvelematta:

"Jumala antakoon teille tuollaiset sanat anteeksi, herra Eerik! Olen usein nähnyt teidän istuvan veljeni pöydässä, ja usein juovan hänen oluttaan, ja syövän hänen leipäänsä, mutten koskaan odottanut teiltä tuota!"

Tuikkeen rouvan sanat olivat kuin tulta tappuroihin. Eerikin posket hehkuivat, hän nousi puoleksi seisoalleen antaakseen samalla mitalla takaisin ja näyttääkseen, että kavaluutta harjoittaa muut, vaan ei hän, mutta samassa näki hän sen huoneen ovella, josta Margareta oli tullut, olennon, joka sai hänen paikalla malttamaan mielensä. Kaarina-neiti seiso siellä suloisena ja lempeänä kuin tähti ukkospilvien välillä myrsky-yönä.

Marskikin oli ehtinyt tyyntyä sekä muistaa, että Eerik Pukun ystävyys oli hänelle nykyisin siksi arvokas, ettei sitä kannattanut pilata huomauttamalla jo menneitä asioita, ja myöskin että nyt oli vaarallisempaa kuin koskaan saada hänet vihamiehekseen. Hän sivuutti ikävyyden senvuoksi johtamalla keskustelun toisaalle, joten kaikki kävi kuin ennenkin pois lähtöön asti.

"Minä ratsastan huomenna Nyköpingiin", lausui marski hyvästellessään, "ja viivyn siellä Söderköpingskokoukseen asti. Arvatakseni aiotte tekin sinne, herra Eerik, minä odotan siis teitä Nyköpingin linnassa, niin voimme lähteä sieltä yhdessä kokoukseen!"

"Sen matkan tahdon ratsastaa kanssanne, marski", vastasi Eerik, jonka helposti ärtyvä mieli ei vielä ollut aivan leppynyt äskeisen puuskan jälkeen, "mutta sen sanon sinulle, ettet päästä vainukoiriasi

irralle, sillä silloin minä suoraan sanoen, jos tapaan niitä, isken kuonolle että sen muistavatkin."

Hän lausui tämän leikkisällä äänellä, mutta asia oli itsestään ikävä. Eerik-herra oli nimittäin jo paljoa aikaisemmin valittanut neuvostossa sitä, että marski vietti miestensä avulla Eerikin miehiä puolelleen. Marski oli sitten vastannut, ettei hän tiennyt siitä mitään, ja jos asiassa oli siis perää, niin vastatkoot hänen miehensä siitä, ja senvuoksi oli Eerik vaatinut marskia kaksintaisteluun. Tämä oli ottanut vastaan hansikkaan, mutta oli vaatinut asiaa lykättäväksi, kunnes Tukholman linna oli valloitettu, ja tähän ei Eerikin sopinut olla suostumatta. Eerikin sana voi siis tarkoittaa hyvinkin totta, miten leikkisellä äänellä hän sen lausui.

"Minä annan tähän saman vastauksen", vastasi marski myöskin leikkisästi, "kuin silloin annoin mustaveljesten luostarituovassa, herra Eerik!"

"Siihen minä tyydynkin", vastasi Eerik, "mutta tietäkää kuitenkin, että muutamat sanovat teidän iskevän, kun minä uhkaan."

"Minä tiedän kyllä", vastasi marski, "että muutamat tahtovat kylvää eripuraisuutta minun ja teidän välillenne ... mutta varmaa on, ettei se ole minun syyni, jos ne kylvökset kantavat hedelmiä ... minä luotan teidän ystävyteenne. Eerik Puke!"

"Te voittekkin täydellisesti luottaa, Kaarlo, te muistanette ne sanat, jotka lausuin teille viimeksi Örebron kirkossa!"

Marski kääntyi ovelle väkinäisesti hymyillen. Siellä seisoi synkkä ritari tummansinisessä viitassaan, ja hänen katseensa näkyi haluavan lävistää Kaarlon, mutta hänen korkealla otsallaan oli miehevä tyyneys. Marski katsoi häntä silmiin sivu kulkeissaan sekä lausui:

"Me emme ole vaihettaneet monta sanaa tänä iltana, ritari! Te menette myöskin Söderköpingiin?"

"Minä menen sinne!" vastasi Broder Sveninpoika kasvojaan hiukkaakaan värähyttämättä.

IX.

Söderköpingissä.

Oli synkkä, kolkko syysilta. Taivas oli raskaitten pilvien peitossa, ja kylävuono kohoili levottomasti päästellen kumeita huokauksia rantaa kohden, ikäänkuin tuskissaan aavistaen myrskyn tuloa, josta oli jo nähty enteitä. Sade rapisi Nyköpingin linnan ikkunoihin, ja tuuliviirit vinkuivat edestakaisin. Linnan takana olevassa kaupungissa rupesivat tulet toinen toisensa perään sammumaan, ja sen asukkaat alkoivat päivän vaivoista väsyneinä mennä levolle. Linnassakin vallitsi hiljaisuus. Ainoastaan porttitornista kuului silloin tällöin vartiomiehen raskaita askelia tahi joku katkonainen sana vartion muuttuessa.

Mutta linnassa istui muutamassa lahdelle antavassa huoneessa kaksi miestä keskustelussa, ja kasvonilmeistä päätäten oli keskustelu tärkeäkin. Ne olivat marski Kaarlo Knuutinpoika ja Nyköpingin linnanhaltija, Juhana Kaarlonpoika (Färja).

"Drotsi on tullut Kalmarista", lopetti jälkimmäinen lauseensa — "Turun piispa Maunu ja monet muut herrat, sekä tanskalaiset ovat myöskin tulleet. Ne neuvottelevat Djurnäsissä, ja drotsilla on ylin ääni joukossa... Hän lienee tullut siihen päätökseen, että kuninkaan tahdon alle alistuminen on hänelle ainoa keino pysyäkseen mahtavimpana miehenä valtakunnassa. Senvuoksi seuraavat tanskalaiset herrat häntä niin halukkaasti, ja sen saatte nähdä, että kun kuninkaan tultua ruvetaan Kalmarin sopimusta toteuttamaan, niin jaetaan linnaläänit aivan drotsin tahdon mukaan ... minä luulen, että tekin saatte hyvin katsella, mitkä läänit tulevat teidän käskynne alaisiksi."

Marski istui syviin ajatuksiin vaipuneena, ja hänen tummat kulmakarvansa synkistyivät yhäti Juhana-herran kertoessa. Mutta muuten istui hän aivan hiljaa nojaten päätään vasenta kättään vasten. Kynäspää lepäsi pöydällä, jota peitti punainen verho, ja oikea kätensä oli oikealla polvella, jonka hän oli asettanut vasemman yli. Vaitioloa kesti vielä kauvan Juhana Kaarlonpojan lopetettua, mutta yhtäkkiä kysyi marski:

"Tiedättekö, ovatko kuninkaan linnanvoudit tulleet ja ovatko nuo jalot herrat olleet heidän kanssaan

tekemisissä?"

"Henrik Klaunpoika Turusta ja Mathias von Kolen Elfsborgista", vastasi Juhana, "olivat tulleet minun kertojani lähtiessä kaupungista, mutta sitä hän ei tiennyt, oliko drotsi keskustellut heidän kanssaan. Mutta minusta on tässä nyt kylliksi, mitä olen kertonut ... drotsi ei ole leppeä teitä kohtaan ja vielä vähemmin leppeä hän on herra Eerik Pukea kohtaan... Jos hän uskaltaa mennä sinne, niin..."

"Uskaltaa?" toisti Kaarlo-herra hieman hymyillen.

"Lienette oikeassa", jatkoi Juhana, "sitä sanaa ei todellakaan sovi hänestä käyttää, mutta jos hän tulee sinne, niin, niin saanee hän sen maksaa hengellään, ja sitten luulee kai drotsi saavansa teidätkin masennetuksi... Te olette niinmuodoin karhun ja ketun välillä, herra Kaarlo, mutta minusta näyttää, että kettu on teille karhua vaarallisempi."

"Mutta heidän ei ole niinkään helppo pyytää karhua ansaansa... Jos kuningas tulee, ja nuo aiheet viedään perille, ja jos herra Kristeristä tulee valtakunnan mahtavin mies, niin silloin taitaa täällä syntyä sellainen peli, jota Krister-herra ei aivan helposti unhottane... Jos kuningas taas ei tule ... no niin, silloin saamme nähdä, mitkä neuvot silloin ovat parhaita ... mutta kummassakin tapauksessa karhu pelastuu, ja minun toimestani!"

Juhana-herra katsoi kummissaan marskia, eikä voinut olla kysymättä, oliko nyttemmin ystävyys syntynyt hänen ja Eerik Pukien välille, ja mikä oli saanut aikaan tämän merkillisen ja ilahuttavan seikan. Marski antoi karttelevan vastauksen, johon Juhana lisäsi katsovansa asiaa ilahuttavaksi, koska Eerik-herran puolella oli rahvas, joka seuraisi häntä, jos julki taistelu syttyisi marskin ja drotsin välillä. Kaarlo nyökäytti myöntäväisesti, mutta ei näyttänyt haluavan siitä sen enempää keskustella, jonka vuoksi Juhana-herra toivotti hyvää yötä ja läksi.

Tuli hirvittävä yö, myrsky riehui, ulvoi ja pauhasi linnanmuureja vastaan, ikäänkuin olisi mielinyt syöstä kumoon koko valtavan rakennuksen. Pöydällä palavan vahakynttilän liekki häälyi ja heilui, vaikka pöytä oli hyvän matkaa ikkunalta, ja leikkaeltu seinälaudoitus natisi pahoin.

Mutta marski ei huomannut myrskyn ulvontaa ulkona eikä sen vaikutuksia huoneessa; hän käveli edestakaisin huoneessa kädet selän takana; silloin tällöin hän pysähtyi ja lausui sanasen, mutta jatkoi taas kävelyään.

Vasta puoliyön jälkeen sammui kynttilä hänen huoneestaan.

Samaan aikaan heittivät pilvenkorkuiset laineet erään laivan Södermanlannin saaria vasten. Se oli kuin jättiläiskistu, jota aalto heitteli toiselle, kunnes se vihdoin aivan avutonna törmäsi kallioita vasten. Yli myrskyn kuului silloin kauhea huuto, sitten kamala ryske, ikäänkuin tuo suunnaton ruumisarkku olisi murskautunut vielä suurempain jättiläisleukain välissä. Ankara aalto kohosi ikäänkuin katselemaan tätä kamalaa hävitystä sekä valahti kallioille ja niiden saaliille sanomattomalla raivolla ja vimmallalla, ja sitten oli kaikki kuin ennenkin. Aalto ajoi aaltoa, ne kohosivat korkeuteen ja katselivat kiukusta vaahdoten, eikö ehkä jotakin ollut jäänyt niitä varten, sekä vajosivat taasen syvyyteen vetäen muassaan lankun, laivan raa'an tai ihmisruumiin. Mutta vajonneen aallon sijaan tuli taasen uusi, ja jos jossakin näkyi mies taistelevan elämästään, tulivat aallot yhä rajummiksi, kunnes joka elämän kipinä oli sammunut ja kaikki jäljet hukuneesta laivasta hävinneet.

Peräti harvat pääsivät pelastumaan ajelehtivilla lankuilla tai muilla laivan osilla jollekin asumattomalle luodolle, mutta vaan odottaakseen vielä julmempaa kuolemaa. Sillä myrsky pikemmin kiihtyi kuin asettui, ja kesti niin kauvan, ettei ollut maalta avun toivomista. Pari ajautui saarten väliin, ja laineet heittivät ne puolikuoliaina mantereelle, mistä kalastajat aamun koittaessa korjasivat heidät.

Aurinko nousi veripunaisena valaisemaan hurjaa, raivostunutta merta, jonka laineet näyttivät haluavan irtautua maaemosta ja lentää kuten myrskyn ajelemat pilvetkin avaruuden helmaan. Mutta aaltoa sitoo maahan vahvat siteet; kuinka keveänä ja voimakkaana se kohonneekin korkeuteen päin, niin sen juuria kytkee aina maahan vankat kahleet, se valahtaa takaisin, — mutta avaruuden vapaat lapset kuinka mustia ja raskaita lienevätkin, pakenevat pois keveästi, ikäänkuin säikähtäen maallisten sukulaistensa voimatonta vapaustaistelua.

Suojassa myrskyltä, korkeain honkain välissä, joitten oksain läpi savu voi päästä jotenkin vapaasti kulkemaan, oli kalastajamökki, missä eräs harvoja laivahylystä pelastuneita makasi aamulla. Muutaman tunnin uni oli virkistänyt häntä: hän heräsi ja katseli ihmeissään ympärilleen, kunnes yön kauhut, taistelu aaltojen kanssa ja rannalle joutuminen vähitellen muistuvat hänen mieleensä. Hän katseli ympärilleen iloisena ja kiitollisena nähdessään vaatteensa tulen edessä kuivamassa. Vanha eukko ja keski-ikäinen mies seisoivat niitten vieressä ja näyttivät tarkastelevan kankaan hienoutta ja sille ommeltuja koristuksia.

"Se on varmaa, Rafwel", sanoi eukko, "se oli kuninkaan laivoja, ilmakein oli hyvin kuninkaantapainen..."

"Älä saata minua katumaan, mitä olen tehnyt, äiti". lausui mies tehden torjuvan liikkeen, "äläkä yllytä pahaa henkeäni valloilleen...!"

"Tällaista kangasta olivat kuninkaan miesten vaatteet, kun hän viime syksynä kulki saaristossa ja asetti linnaan uuden vouden", jatkoi eukko huolimatta, saattoiko miehelle sillä tuskaa. "Ilkeä Juhana Fleming oli mukana, minä näin hänet, sen verikoiran... Se kähisi kuninkaan turvissa... Voi, voi, sitä naisten häpäisijää? Minä olin näkevinäni Marjetin yöllä ... hän seisoi kalpeana ja korvennettuna sänkyä vieressä valittaen ja kosta huutaen julmurille, ja hän osoitti millä paikalla se tapahtui, sekä missä murhaaja hänet sitten ripusti halkotulelle savuun tukehtumaan... Sen konnan sanotaan vielä istuvan Stegeborgissa vallassa ja kunniaa ... kosta, kosta hänelle!"

Eukko seisoi tulen edessä, hiukset hajallaan pienen, mustan päähineen alla. Hän oli kamala nähdä; kasvonsa, jotka eivät muuten olleet rumat, väentyivät kammottavasti, kun hän huusi hirveitä kirouksia Juhana Flemingin yli. Ja puheellaan ja kostonhuudoillaan kiihdytti hän sekä itsensä että miehen, joka lähemmin tarkastellen näkyi olevan puettu miespalvelijan pukuun. Häneen vaikuttivat vaimon sanat manauksen tavoin.

Hän tempasi epätoivon vimmallalla kirveen ja kääntyi mennäkseen sänkyä kohden, mutta seisahtui samassa nähtyään haaksirikkoisen kasvot; hänen katseensa lauhtui ja tyyntyi, ja kirves vaipui hänen kädestään.

"Marjetin muiston kautta!" huudahti hän, "onko tämä näky, vai eikö se ole ... ettekö te ole nuori Niilo-herra, Niilo Bonpoika?"

"Kuten näet, Rafwel, minä olen todellakin Niilo Bonpoika, ja kaikkein viimeiseksi olisin odottanut surmaani sinun kädestäsi ... oletko jo kauvan ollut poissa herrasi, piispan luota ... vai etkö enää ole hänen palveluksessaan?"

"Minä olen hänen armonsa, piispan suostumuksella Herman Bermanin palveluksessa", vastasi mies, mutta lisäsi vakavalla äänellä: "Älkää tuomitko aivan kovasti minua, miesparkaa ... minulla oli rakas kullannappu ... Marjet oli hänen nimensä, hän oli tämän Gjörin-muorin tytär ... mutta Juhana Fleming, tuo voudinpeto, ryösti ensin hänen kunniansa ja sitten hänen henkensä ... se tapahtui Tummasaarella puolitoista vuotta sitten ... ja nyt me luulimme teitä kuninkaan mieheksi...!"

"Älkäämme puhuko enää siitä, Rafwel", sanoi Niilo, "mutta hyvä olisi, jos rajoittaisit vihasi ryöväriin yksinään. Moni hyvä mies, joka ei ehkä hyväksy hänen tekoaan enempää kuin sinäkään, voi siten joutua kärsimään syyllisen sijasta, jos niin menettelet, kuin nyt aioit..."

"Kyllähän te olette oikeassa", lausui mies, "mutta minä arvelen sittenkin, ettei Eerik-kuninkaan miesten joukossa ole monta, tuskinpa yhtäkään, joka ei olisi surmaa ansainnut."

"Mutta", sanoi Niilo pienen vaitiolon perästä, "sinä ansaitset sittenkin kiitokseni siitä, mitä olet minulle tehnyt, minä en sitä koskaan unhota... Jos nyt teet apusi aivan täydelliseksi, niin on kiitollisuuteni sitä suurempi... Sanoppa ensiksi, tiedätkö, missä herrani, marski, on nykyään?"

"Hän kuuluu tulleen muutamia päiviä sitten Nyköpingin linnaan, niin kerrottiin kun eilen iltapäivällä kuljin kaupungin läpi."

"Hyvä ... vastauksestasi kuulen, että olen lähellä Nyköpinkiä. Siitä en siis tarvitse sen enempää kysyä..."

"Hummelsvik on lähin kylä", lisäsi Rafwel, "ja siitä on puolitoista peninkulmaa kaupunkiin!"

"Voitko hankkia minulle hevosen, Rafwel ... minun täytyy päästä marskin luo niin pian kuin suinkin!"

Rafwel lupasi sekä riensi ulos; Niilo nousi, puki ylleen jo kuivaneet vaatteet pakinoiden Gjörin-muorin kanssa, joka nyt oli aivan toisen näköinen kuin äsken sekä puheli lempeästi ja ystävällisesti.

Ennen tunnin kuluttua istui jo Niilo hevosen selässä ratsastaen Nyköpinkiä kohden minkä hevosen kavioista lähti. Siellä valmistettiin suurella puuhalla Söderköpinkiin lähtöä, missä piti painavia asioita toimitettaman Kalmarin päätösten mukaan. Kuningas Eerik oli luvannut tulla sinne ottamaan vastaan valtakunnan hallinnon saman Kalmarissa tehdyn sopimuksen mukaan. Tässä viimeksi mainitussa kaupungissa oli kuningasta jo pyydetty jäämään maahan, mutta hän ei, kuten tiedämme, suostunut siihen pyyntöön.

Tärkein, ja ainakin Ruotsin herroille painavin, niistä asioista, jotka olivat Söderköpingsissä

ratkaistavat, oli linnalääni-kysymys ja niiden jako synnynäisten ruotsalaisten kesken. Ruotsin jokainen herra, jolla oli vähänkin merkitystä, toivoi pääsevänsä siinä suhteessa asianomaisten huomioon, joten oli syytä otaksua kokouksen tulevan sekä loistavaksi että lukuisaksi. Mutta paitsi yksityisiä herroja etuineen oli muodostumaisillaan olevilla puolueillakin etuja valvottavana. Oli jo huomattavana kaksi puoluetta päämiehineen — toinen, jonka päänä oli vanha drotsi, Krister Niilonpoika (Wasa), ja toinen, jonka johtajana oli nuori, loistava, onnen ja luonnon lahjoista rikas marski, Kaarlo Knuutinpoika (Bonde). Yleensä liittyivät vanhat sekä pappisherrat edelliseen, nuoret jälkimäiseen puolueeseen. Mutta sitäpaitsi vaikuttivat sukulaisuussuhteet paljon monen puoluekantaan. Drotsia tukivat hänen oman sukunsa jäsenet, sekä se suku, jonka kilpimerkkinä oli häränotsa ja joka myöhemmin esiintyy nimellä Oxenstjerna. Marskiin taas yhtyivät. Bonde- ja Bjelkesuvut, Natt och Dag-suku jakautui kummankin puolueen kesken.

Kumpikin puolue halusi rauhaa, mutta eri mieltä olivat ne siinä, millä keinoilla rauha olisi hankittava. Krister Niilonpoika tahtoi antautua kuninkaan vallan alle tahi paremmin, hän huomasi sen ainoaksi keinoksi ylläpitääkseen omaa arvoansa sekä säilyttääkseen vaikutusvaltaansa valtakunnan ensimmäisenä miehenä. Kaarlo Knuutinpoika taasen tahtoi saada rauhaa toimeen säilyttämällä Ruotsin riippumattomuutta, hän ei suostunut vähääkään supistamaan niitä vaatimuksia, jotka Engelbrekt ja rahvas olivat määränneet Eerikin kuninkaaksi tunnustamisen ehdoksi. Ja tätä tarkoitusta ajoi Kaarlo rehellisesti, vaikka hänellä samalla oli toinenkin tarkoitus, mikä muuten oli tähän aikaan sama joka herrasmiehellä Ruotsissa, nimittäin oman valtansa lisääminen.

Syyn näitten puolueitten syntyyn ymmärrämme, kun muistamme, kuinka ahtaassa piirissä näiden miesten täytyi liikkua. Toisella puolen oli kuninkaanvalta, toisella yhtä mahtavana rahvaan valta. Kuningas ja kansa olivat ne navat, joitten ympärillä kaikki kieppui. Rahvas oli Engelbrektin johdolla astunut varman askeleen eteenpäin. Se oli ikään kuin muistuttanut olemassa olostaan sekä heittänyt hämmästyneitten herrain eteen määrätyn ehdon: joko minun kanssani tai minua vastaan, jompikumpi!

Vaikeampaa on havaita, mikä tällöin sai toiset liittymään uuteen yhteiskuntamahtiin ja toiset kuninkaaseen. Lienee yhtä väärin luulla edellisten toimintaa ohjanneen selvän ja elävän käsityksen kansan asian oikeudesta, kuin katsoa jälkimmäisten kokonaan unhottaneen isänmaansa. Arvattavasti luuli kumpikin ajavansa hyvinkin oikeaa asiaa. Lähimmäksi totuutta tulemme ehkä, jos oletamme, ettei Kaarlo Knuutinpoika alussa enempää kuin Krister Niilonpoikakaan, ajatelleet omia etujaan etemmäksi, vaikka heidän keinonsa antoivat sittemmin heidän toiminnalleen kuninkaallisen tai kansallisen värin, kunnes olot lopulta itsestään kehittivät edellisestä ruotsalaisuuden todellisen asianajajan. Kuningas tai kansa tahi kumpikin *keinona*, mutta oma etu *päätahtoisena*, lienevät olleet sekä Kristerin että Kaarlon toiminnan vaikuttimina ensi aikoina Engelbrektin kuoleman jälkeen.

Mutta toista keinoa oli vaikeampi käyttää kuin toista. Jos rahvas kaipasikin Engelbrektin kauas näkevää silmää, niin oli sillä kuitenkin johtajinaan miehiä, jotka eivät ruvenneet alistumaan kenenkään alle, joka näytti vähänkään taipuvalta pettämään kansan asiaa. Eerik Puke ja Broder Sveninpoika olivat niitä miehiä. He olivat urhoollisia ja rohkeita, mutta myöskin uhkamielisiä sotilaita. Rahvas rakasti heitä, mutta kummallakaan ei ollut Engelbrektin kykyä tarttua asiain johtoon. Tämä selittää heidän suhteensa marskiin. Hän tahtoi saada heidät puolelleen, koska rahvas seurasi heitä; ellei se onnistuisi, niin olivat ne tehtävät jollakin tavoin vahingottomiksi. Sillä siihen asti olivat asiat nyt kehittyneet — sen ymmärsi Kaarlo tarpeeksi hyvin — että kysymyksessä oli hänen oma kukistuksensa tai kestämisensä.

Drotsi oli osannut hyvin käyttää tuttavuuksiaan hyödykseen. Hänen puolellaan oli monta Ruotsin piispaa sekä tanskalaiset sukulaisensa; Kaarlo tiesi täydelleen, mitä ne merkitsivät ja hän oli asettanut toimintansa sen mukaan. Perin tärkeitä näitten aikeitten toteuttamiselle olivat tiedot, joita Niilo Bonpoika toi saapuessaan aamupäivällä Nyköpingin linnaan.

Herransa otti hänet hyvin ystävällisesti vastaan. Hän sai kertoa alusta pitäin vaiheensa Kalmariin lähdöstään asti. Ja Niilo kertoi juurta jaksain kaikki, paitsi mikä koski hänen omia asioitaan. Marski kuunteli tarkkaavasti. Kun nuorukainen kertoi, miten kuningas oli äkkiä muuttanut mieltään sulkemalla hänet Visborgin linnasta, niin katsoi marski tämän vahvistavan, mitä jo ennestään tiesi drotsista ja hänen salaisista juonistaan.

"Asiaasi et niinmuodoin saanut toimitetuksi. Niilo?" kysyi marski Niilon vaiettua.

"Asiaani", vastasi tämä vitkaan, "kyllä sekin toimitettiin..."

"Mutta ei toivojesi mukaan, kuten näyttää", lisäsi marski tarkastellen häntä.

"Sitä johtopäätöstä ette voi tehdä ulkomuodostani, herra. Minulla on vielä uutisia, jotka lienevät valtakunnalle tärkeämpiä kuin se, mitä nyt olen omista vaiheistani kertonut, vaikka olette niitä kuunnellut niin hyväntahtoisesti."

"Ja nämä uutiset koskevat kuningasta, arvaan", sanoi marski vilkkaasti.

"Hän ei tule Söderköpingiin...?"

"Juuri niin, ja enemmänkin ... minä luulen, että on sangen kummaa, jos hän enää milloinkaan astelee maan päällä!"

"Mitä sanot, Niilo?" huudahti Kaarlo hypähtäen ylös synkän aavistuksen valtaamana.

"Minä tiedän itse pelastuneeni varmasta kuolemasta ainoastaan Jumalan ihmeellisen armon kautta. Sillä kun minä jätin kuninkaan, ei hänen laivallaan ollut kuin yksi ainoa, jolla oli vähänkään pelastumisen toivoa!"

"Kerro minulle kaikki tyynni, pienimpään asti, Niilo!" kehotti marski, "asia on paljoa tärkeämpi, kuin luuletkaan! Kun jätit kuninkaan, sanoit ... mihin jätit hänet ... puhut, kuin olisit itse ollut hänen laivallaan."

"Niin minä olinkin ... minä kerron alusta alkain. Kuningas oli jostakin syystä, jota en voi ymmärtää, suuttunut minuun. Hän vaati Visbyn neuvostoa jättämään minut hänen haltuunsa, mutta kun se ei onnistunut vanhan, rehellisen Herman Mynterin säikkymättömän vastustuksen tähden, niin koetti hän ottaa minut kiinni viekkauksella ja väkivallalla, niin että pelastuin vaarasta ainoastaan hyvän ystäväni avulla. Voitte siis käsittää, että ikävöin pois Visbystä, mutta oli aivan mahdotonta saada laivakyytiä Tukholmaan tai Söderköpingiin; vasta moniaan viikon kuluttua luultiin erään laivan lähtevän tänne. Harmitellessani tätä tuli muutamana iltana myöhään luokseni eräs mies, joka kysyi, halusinko lähteä Söderköpingiin. Minä otin tarjouksen ilolla vastaan. 'Seuratkaa sitten minua rantaan', sanoi hän, ja minä seurasin. Sinne tultuamme olivat kaikki kuninkaan laivat valmiina purjehtimaan. Mies vei minut suoraan sille laivalle, missä kuningas itse oli, sekä käski minun pysymään piilossa eturuumassa, jos mielin lähteä mukaan. Kun kysyin miksi hän vei minut juuri kuninkaan omalle laivalle, vastasi hän, että se oli ainoa, millä voin matkustaa, koska hän tunsu sen perämiehen; sitten hän vielä vakuutti, että kaikki käy hyvin."

"Kuka se mies oli, joka vei sinut laivalle?" kysyi marski.

"Voitte ehkä pitää sitä kummana, mutta minä en sitä tiedä... Veneeseen astuessamme oli jo pimeä ja laivalle tultuamme en nähnyt miestä ennenkuin sinä hetkenä, jolloin lähdin sieltä."

"Kummalta tuntuu kertomuksesi!" lausui marski, "mutta jatka, minä haluan kuulla kuinka sitten kävi."

"Aamulla nostivat laivat ankkurinsa ja lähtivät merelle, mutta kuningasta vainosi taas vanha, kova onnensa", jatkoi Niilo. "Olimme tuskin tulleet ulapalle, niin syntyi myrsky, niin rajua, ettei sanoin voi sitä kuvata... Minä olin koko päivän komerossani, mutta olo siellä oli siksi tukalaa, etten pimeän tultua enää jaksanut pysyä siellä, vaan nousin kannelle. Laivan kokassa paloi lyhty valaisten kirkkaasti pimeydessä; ettei minua sen vuoksi tunnettaisi, siirryin varoen laivan laitaa myöten keskilaivalle. Varovaisuuteni oli kuitenkin aivan tarpeeton, sillä myrsky ja hukkimisen vaara oli kokonaan vallannut kaikkien huomion. Vaara oli vielä suurempi senvuoksi, että kaikki muut laivat purjehtivat kuninkaan laivalla palavaa lyhtyä kohden, joten aina vähäväliä liukui laiva aivan meidän vieritsemme ja joka hetki sai pelätä yhteentörmäystä. Minä kuulin miesten sanovan toisilleen, että ainoa pelastumisen keino olisi kääntyminen, mutta siihenkin tarvittiin mies, joka tuntisi asiansa perinpohjin. Minusta oli kuitenkin Gotlantiin palaaminen vielä paljoa suurempi kauhistus kuin myrskyn tuoma vaara ... senvuoksi päätin itsekseni hypätä ensimmäiseen muista laivoista, joka saapuisi niin lähelle, että hyppääminen kävisi päinsä."

"Mutta miksei kuningas käskenyt sammuttamaan lyhtyä laivallaan", kysyi marski, "sittenhän olisi yhteentörmäykset vältetty?"

"Kuningas Eerik on sama aina", vastasi Niilo, "sekä laivalla että ratsastellessaan valtakunnissaan ... muuta syytä en voi ymmärtää, miksi hän antoi lampun palaa, vaikka kyllä näki, mihin vaaraan se saattoi hänen oman laivansa... Kuitenkin näin hänen sinä yönä kalpenevan pelosta!"

"Sinä olit siis hyvinkin lähellä kuningasta..."

"Hän oli yhtä lähellä minua, kuin te nyt... Hän tuli keskilaivalle, ja miehet seisoivat pelästyneinä hänen ympärillään... Perästäpäin näkyi molemmilla puolin kaksi suurta varjoa ... kaksi laivaa lähestyi taas, jotka saattoivat tuhota kuninkaan laivan lyhdyn vuoksi. Ne kohosivat ja laskivat, onnettomuus voi sattua minä hetkenä hyvänsä. Se, joka purjehti tuulen alla, voi kuitenkin väistyä, mutta tuulen puolelta tulevalle oli se sula mahdottomuus... Minä pidin tarkoin silmällä sitä laivaa sekä päätin varmasti toteuttaa aikeeni, jos kuningas suostuisi laivan kääntämiseen..."

Marski katseli kummastuneena nuorukaista, joka kertoi niin rauhallisesti hurjasta seikkailustaan, ja

olipa hänen katseessaan jotakin epäilyksen tapaistakin siitä, että hän (Niilo Bonpoika) todella voisi niin häikäilemättä antautua sellaiseen vaaraan, Niilo ei välittänyt siitä sen enempää, vaan jatkoi:

"Minä kuulin kuninkaan huutavan epätoivoissaan miehistölle: 'eikö ole ketään laivalla, joka ottaa pelastaakseen laivan?' ja silloin näin saman miehen, joka oli tuonut minut laivalle. Hän astui kuninkaan eteen lausuen: 'Jumalan avulla tahdon pelastaa laivan, mutta yhdellä ehdolla, kuningas...' 'Se myönnetään ennenkuin sen lausutkaan', huusi kuningas ja mies lausui ehtonsa..."

"Mitä hän tahtoi...? Sen miehen tahtoisin nähdä väkeni joukossa, etkö tuntenut häntä?"

"Luulen nähneeni hänet ... mutta kun juuri sillä hetkellä pidin silmällä varjoa laivan perällä, ja kaikki oli kuin hiuskarvan varassa, niin on mahdollista, että erehdyin ... hän muistutti erästä miestä, jonka näin äitini luona Ekesjössä käydessäni viimeksi häntä katsomassa."

"No, ja mitä hän tahtoi?" keskeytti marski hänet uudistaen äskeisen kysymyksensä.

"Hän tahtoi, ettei laivan satamaan tultua siitä päästettäisi ulos yhtäkään, ennenkuin hän oli tyystiin tarkastanut jokaisen..."

"Ja kuningas Eerik suostui siihen?"

"Kuningas suostui siihen sekä antoi miehistön ja laivan hänen käskettäväkseen, ja hän riensi heti perään tarttuakseen peräsimeen ... Ensi käskyksi kuulin hänen määräävän laivan käännettäväksi, ja olin heti huomaavinani sen alkavan väistyä sivullepäin. Tämä oli kuitenkin sillä hetkellä onni, sillä samassa toi eräs aalto muutaman perässä tulevista laivoista aivan sen viereen..."

"Ja sinä uskalsit hypätä...?"

"Minä uskalsin, ja voin tuskin käsittää, miten se onnistui... Minä kuulin läpätunkevan äänen huutavan: sammuttakaa lyhty! ja samassa tartuin vieressä kulkevan laivan mastotouviin sekä hyppäsin sen kannelle... Mutta tämä laiva ei tullut enää satamaan; kuinka lienee käynyt kuninkaan laivan, onnistuiko rohkean merimiehen täyttää yrityksensä, vai saiko se saman kohtalon, saanemme vastedes tietää..."

Niilo kertoi sitten vielä haaksirikosta sekä pelastuksestaan, mutta marski istui yhäti pää käsien varassa, ikäänkuin ei enää olisi yhtä vilkkaasti ja tarkkaavaisesti kuunnellut kertomusta, ehkei tahtonutkaan sitä keskeyttää. Ja kun Niilo lopetti, istui herransa kauan äänetönnä. Kun hän vihdoinkin rupesi puhumaan, niin katseli hän suurilla silmillään läpätunkevasti Niiloon.

"Etpä taida tulla tämän matkan jälkeen kuningas Eerikin ystäväksi!"

"En ollut hänen ystävänsä ennenkään, herra Kaarlo!" vastasi Niilo tyyneesti. "Mutta yhtä varmaa on myöskin, että jos Eerik-kuningas olisi kansan mielen mukainen kuningas, niin ei tämä matka olisi minun mieltäni muuttanut... Jos laki, oikeus ja vala olisivat kuningas Eerikille pyhiä, niin lähtisin itse kysymään häneltä, miksi hän minua vainoo."

"Mutta nyt minä teen sen sinun puolestasi..."

"Ei, älkää sitä tehkö!" keskeytti Niilo. "Mitä minun ja kuninkaan välillä lieneekin, niin olkoon se siksi — jos hän enää elääkään — kunnes tulen omaksi miehekseni ... minä ajan silloin itse asiatani, sitä en unhota."

Marski antoi aseenkantajansa tehdä tässä oman mielensä mukaan. Hän nousi ylös, ja Niilo lähti.

Seuraavana päivänä oli lähdeittä Söderköpingiin.

* * * * *

Paljon kansaa, rahvastakin, oli kokoontunut Söderköpingin isoon kaupunkiin siksi päiväksi, jona marskia ja muita pohjoisesta tulevia herroja odotettiin saapuviksi. Joukko ylhäisiä rouvia ja neitoja oli myöskin saapunut, ja monet ikkunat porraspäätyisissä rakennuksissa olivat täynnä uteliaita kasvoja. Tiedettiin, että sekä Itä- että Länsi-Götanmaan ja Smålandin aateli oli mennyt marskia vastaan Kolmordenin tälle puolen asti, ja sitäpaitsi oli huhuttu kuninkaan kuolleen, mikä puolestaan oli hyvinkin lisännyt väentulvaa, koska arvattiin tärkeitä asioita kokouksessa tapahtuvan. Eräs kuninkaallinen laiva sitä laivastoa, jonka piti kulettaa kuningas Gotlannista, oli edellisen päivän hirmumyrskyssä ajautunut avutonna maihin Itä-Götan saaristoon, ja muutamat haaksirikkoisista olivat tuoneet sanan siitä Söderköpingiin.

Vanha drotsi ja tanskalaiset herrat oleskelivat Djursnäsin talossa, joka oli peninkulman päässä Söderköpingistä, ja harkitessaan juuri tärkeitä asioitaan saivat he sanoman kuningasta kohdanneesta onnettomuudesta. He eivät tulleet kaupunkiin, mutta kuninkaan linnan herrat astelivat edestakaisin

kaduilla välittämättä niistä vihan ja vastenmielisyyden katseista, joita he näkivät kaikkialla — heitä katselivat vihoitellen sekä ylhäiset naiset että kaupunkilaiset ja maarahvas.

Eräässä kaupungin suurimmista rakennuksista sen kadun varrella, jota ritarien piti tulla, näkyi ikkunassa kahdet nuoret kauniit kasvot, toiset lapsen, toiset korkeintaan kaksikymmenvuotiaat. Heidän takanaan seisoj vanhempi mies, jonka puku osoitti hengellistä säätyä. Hän kertoi jotakin neidolle ja lapselle, jotka näyttivät hyvin tarkkaavaisesti kuuntelevan sitä. Lapsen kasvot varsinkin säteilivät mielihyväästä ja ihmettelystä. Hengellinen mies oli kaupungin koulumestari. Hän oli edellisenä päivänä toimittanut eräitä herra Kaarlo Tordinpojan (Bonden) asioita, jonka kanssa hän oli vanhastaan tuttu, ja nyt oli ritarin tytär, vilkas Briita-neiti, joka joitakuuta aikoja sitten oli saanut ihmeellisen halun kuulla jotakin näinä aikoina kuuluisasta talonpoikaisjohtajasta, Engelbrektistä, pyytänyt häntä kertomaan, mitä tiesi tämän sankarin käynnistä Söderköpingissä syksyllä 1434.

Briitan vieressä oleva nuori, kaunis neito, joka myöskin kuunteli vanhaa koulumestaria osanotolla, joskin katseensa väliin oli vähän haaveksiva, oli Kaarina Kaarlontytär. Hän ei näyttänyt kuitenkaan aivan kiintyneen kertomukseen, koska hän tuon tuostakin kuullessaan pienenkin äänen luuli ritarisaaton tulevan, ja käänsi päänsä katsellakseen kadulle; näin ei Briita tehnyt — joko siitä syystä että hän oli lapsi ja voi siten paremmin kokonaan antautua kuuntelemaan koulumestaria, tahi oli asia sellainen, että se luonnostaan viehätti häntä.

Koulumestari tunsu puolestaan asian varsin hyvin. Hän kertoi juurta jaksain kaikki tapahtumat, missä Engelbrekt oli ollut asuntoa, kutka olivat käyneet hänen luonaan, hänen keskustelustaan Itägotan rahvaan kanssa, talonpoikaisjoukon jakamisesta j.n.e.

"Yksi ainoa asia on minulle epäselvä", lopetti koulumestari, "nimittäin hänen viimeinen iltansa täällä; hän jäi tänne sotajoukon lähdettyä ja läksi hämärän tullen kortteeristaan Kaikkien Sielujen kappeliin ... rukoiliko hän siellä Jumalaa ja valtakunnan suojeluspyhiä suuren asiansa onnistumiseksi, vai oliko hänellä siellä joku salainen kohtaus, sitä en ole saanut koskaan tietää. Itse näin hänen tulevan sieltä, hän astui hevosensa selkään ja ratsasti pois yhden ainoan miehen seuraamana; mutta muutamat sanovat erään munkin lähteneen kappelista samalla kuin Engelbrektkin ... mutta sitä minä en tiedä. Katsokaas, tästä näkyy hänen majatalonsa ... se on tuo kulmatalo tuossa vasemmalla... Sen ulkopuolella seisoj mies pitäen hänen hevostaan, ja minä seisoj toisella puolen rukoillen hiljaisen rukouksen hänen puolestaan, kun hän lähti..."

Nyt katsoj Briitakin ikkunasta ulos ja näki, kuten koulumestari sanoi, talon. Mutta sitten jäi hän katselemaan erästä vanhaa munkkia, joka seisoj sillä kohtaa kadulla ja näkyi jo ison aikaa tirkistäneen ikkunaan.

"Mitähän tuo munkki tahtoo", sanoi hän aivan tarkoituksetta, "minä luulen että hän tuijottaa sinuun noin, Kaarina."

"Minuunko?" lausui Kaarina katsoen uudestaan kadulle, "mitäpä munkki minusta huolisi ... se on mustaveljes, mutta nyt hän menee eteenpäin ... hän näyttää kovin mieltäväseltä, nyt hän taas pysähtyy ja kääntyy takaisin ... katso, katso, Briita, kääntyykö hän tännepäin?"

"Ei, nyt hän taas menee", sanoi Briita kumartuen ikkunasta ulos, "nyt häntä tuskin enää näkyy väkijoukosta."

Nyt kuului äkkiä melua ja rähinää kadun päästä sekä kiiruhtavain ihmisten hälinää, joka syntyy aina kun jotakin erinomaista ja kauan odotettua tapahtuu, mikä vetää puoleensa ihmisjoukon huomion. Ja hälinän seasta kuului ensin heikosti, sitten yhä kovemmin kaikuvaa sotasoittoa. Marski tuli kauan odotettuine ritarisaattoineen. Katu täyttyi ihmisistä, ja tungos tuli yhä suuremmaksi, kuta lähemmäksi saatto saapui. Nyt kuului soitto aivan läheltä, kohta täytyi odotettuun ehtiä sen ikkunan kohdalle, missä Kaarina ja Briita istuivat.

Oli uhkeata nähdä näitten ritarien ratsastavan upeilla hevosillaan kalleissa varustuksissaan. Monella oli yllään kiiltävät haarniskat, sukumerkit kilvissään ja usein kypärissäänkin. Ylhäisimmät ja rikkaimmat kannattivat haarniskoitaan ja kypäriään aseenkantajillaan. Niin tekivät marski itse ja Eerik Puke, ritari Kaarlo Tordinpoika, Broder Sveninpoika ja Guse Niilonpoika, Söderköpingin panttiherra, ynnä monet muut.

Marski veti ennen muita kaikkein katseet puoleensa. Hän ratsasti mustalla, erinomaisen kauniilla hevosella, ja ryhtinsä oli niin jalo, silmänsä katselivat ympärilleen niin miehekkään vapaasti, että hän herätti kaikissa ihmettelyä, vieläpä rakkauttakin, sillä ruotsalaisen mieleen ei mikään niin vaikuta kuin ritarillinen ja miehekäs esiintyminen. Aivan kuninkaallisella arvokkuudella tervehti Kaarlo joka suunnalle, ja väkijoukko näkyi hänen vuokseen unhottavan kaikki muut koko suuressa saatossa. Herra Eerik Puke ratsasti harmaalla hevosella lähinnä marskia seuraavassa rivissä. Hänkin oli uljas ritari ja

osasi uhkeasti käyttäytyä, mutta hänen suuruuttaan ei nyt kukaan havainnut. Broder Sveninpoika ratsasti tummansinisessä manttelissaan hänen rinnallaan, sitten seurasivat muut ritarit, joita oli valtava joukko, mikä täytti pitkän kappaleen katua.

Tultuaan sen talon eteen, jossa Kaarina ja Briita istuivat, pysäytti marski äkkiä hevosensa ja katsoi ylös. Hän silmäeli Kaarinaa ja ilonhohde värähti hänen kauniille kasvoilleen, mutta kohta ilmestyi niihin jäinen kylmyys. Hän tosin tervehti, mutta helposti voi huomata hymyilyn tarkoittavan hänen lemmikkiään, pientä Briita Kaarlontytärtä. Tarkka silmä olisi nähnyt saman vaihteen Kaarinan kasvoilla. Niille kohosi lämmin hymy, kun hän ensiksi näki marskin, mutta kuoli pois ihan itsestään, ja hän vetäytyi takaisin ikkunankoloon huomaamatta Eerik Puken hänelle lähettämää loistavaa katsetta. Ja nyt hän kuunteli tarkkaavammin kuin tähän asti, mitä koulumestari kertoi Briitalle:

"Katsokaa, tuolla ratsastaa herra Guse Niilonpoika", lausui tämä osoittaen erästä ritaria, joka ratsasti saaton keskipaikoilla, "häinkin saa kiittää Engelbrektiä panttioikeudestaan Söderköpingiin. Hänen sukulaisensa, herra Pentti Niilonpoika, lainasi kuningas Eerikille v. 1419 3,000 hopeamarkkaa ja sai siitä kaupungin pantiksi; ritarin kuoltua, vuonna 1420 luulen, otettiin pantti takaisin kruunulle ... mutta Engelbrektin tultua annettiin ritarin suvulle oikeudet takaisin!"

Saatto kulki edelleen. Kohta olivat ritarit sivu, ja perässä tulivat heidän huovijoukkonsa, kukin herransa merkin suojassa. Ensinnä tulivat marskin miehet, ja niitä oli valtava joukko.

"Ei, katsokaa, siinäpä hän nyt on!" huusi Briita äkkiä lyöden kätensä yhteen, somilla kasvoillaan sellainen ilon ilme, että sekä Kaarina että koulumestari katsahtivat miesjoukkoon nähdäkseen ketä hän tarkoitti.

"Kuka, Briita?" kysyi Kaarina ja koulumestarin silmäyksestä näki, että hän kysyi samaa.

"Niilo Bonpoika!" vastasi Briita nyrpeissään siitä, etteivät muut käsittäneet ketä hän piti tärkeämpänä kuin kaikkia ritareita yhteensä, vieläpä niinkin tärkeänä, että kaikkein olisi pitänyt älytä se ihan itsestään. Mutta sitten havaitsi hän äkkiä puhuneensa liikoja ja koetti auttaa asiaa lisäämällä: "hän on kertonut minulle kaiken mitä tiesin Engelbrektistä, ennenkuin tapasin teidät, ja hän katosi äkkiä Kalmarissa sanomatta minulle sanaakaan jäähyväisiksi, vaikka hänen pitää olla minun..."

"Sinun ritarisi!" sanoi Kaarina hymyillen sekä suudellen kaunista vilkasta lasta poskelle. "Ja sinä tuotat kunniaa opettajallesi, sillä Engelbrektillä on suvussasi tuskin yhtäkään hartaampaa ihailijaa, kuin sinä olet!"

"Kaarina, mitä sanotte?" kysyi Briita puoleksi suuttuen, "onko sitten niitäkin, jotka eivät ihaile Engelbrektiä!"

"On, nuori Niilo Bonpoika kyllä ihailee häntä, sen kyllä tiedän, mutta ajattelehan vaan hänen orpanaansa, herra Maunu Pentinpoikaa!"

"Voi, kuinka sinä olet paha, Kaarina", huusi Briita, kyyneleitä silmissään, sekä kätki päänsä Kaarinan rinnalle. "Kuinka saatat lausua hänen nimeänsä!"

Kaarina hyväili hellästi tunteellisen tytön päätä sekä koetti kaikin tavoin tynnyttää surua, jonka oli ajattelemtaan herättänyt hänessä, ja vanha koulumestari hymyili lempeästi, vaikka tuon nimen kuuleminen oli hänessäkin herättänyt ikäviä tunteita.

"Nyt haluaisin mennä Kaikkien Sielujen kappeliin", sanoi Briita sitten nostaen katseensa rukoilevasta Kaarinaan. "Minä tahtoisin rukoilla rukouksen samalla paikalla, missä Engelbrekt rukoili, kaikkein niitten edestä, jotka kulkevat hänen teitään ... ja sinähän tulet myös, Kaarina, tulethan."

Kaarina vastasi suudelmalla ja he valmistausivat lähtemään.

* * * * *

Marski meni omaan taloonsa, joka oli aivan Pyhän Laurinkirkon eli nykyisen kaupunginkirkon vieressä. Paitsi sitä taloa, jota yhä vieläkin kutsutaan Bosgårdiksi, oli hänellä toinenkin talo, jota myöhemmin kutsuttiin Kuningattarentaloksi. Kumpikin oli maineessa komeutensa tähden, ne olivat, sanottiin — kaupungin kaunistuksia. Bosgårdissa vilisi ritaria ja asemiehiä, jotka joko kuuluivat marskin seurueeseen tahi kävivät muuten omiaan tai muiden asioita toimittamassa. Isossa salissa oli tungos suuri, ja marski kutsutti eteensä yhden kerrallaan, kunkin ilmoittauksen mukaan.

Eerik Pukekin oli odottamassa, ja hänen vieressään seisoi sinisessä manttelissaan tumma ritari, herra Broder Sveninpoika. Hänelläkin oli marskille jotakin sanomista ja hän oli jo siitä puhunut, mutta marski oli lausunut, että hänen täytyy ensiksi suorittaa tärkeämmät asiat, ritari sai siis odottaa, ja hänen tummat silmänsä salamoivat yhä synkemmin. Kerran hän jo tarttui miekkansa kahvaan, ja Eerik-herra

kääntyi suuttuneena marskista pois. Tämä tapahtui ritari Pentti Steninpojan (Natt och Dagin) käydessä marskin eteen, jolloin tämä lausui hänelle kuuluvalla äänellä, että neuvoskunta ottaisi hänen asiansa käsiteltäväkseen nyt Söderköpingissä, sekä lisäsi vielä toivovansa asian päättyvän mitä parhaiten ja kysyi tietoja hänen pojastaan, Maunu Pentinpojasta.

Pentti-ritari läksi pois pää pystyssä ja ylpein askelin. Eräs marskin miehistä saattoi silloin hänen eteensä vieraan asemiehen, joka toi sanan drotsilta ja muilta Djurnäsissä olevilta herroilta sekä pyysi hänen tulemaan sinne, ja marski vastasi hetken mietittyään tulevansa huomenaamuna.

Nyt näytti tulleen Broder Sveninpojan aika astua asiaansa ajamaan, mutta silloin tuli esiin muuan lihavahko mies, jonka tuuheain kulmakarvain alta tirkistelivät vaanivat silmät. Marski tervehti häntä ystävällisesti ja viittasi häntä puhumaan. Hän oli Vestmanlannin ja Taalainmaan entinen vouti, Jösse Eerikinpoika, oikea alkusyy koko siihen tapahtumasarjaan, joka syntyi Engelbrektin johtamasta taalalaisten kapinasta. Hän ei näyttänyt järin alakuloiselta, vieläpä, kun hän sivumennen huomasi Engelbrektin ystävät, vilahti hänen kasvoilleen vahingonilon ilme.

"Minä arvelen, että te olette nyt Ruotsinmaan mahtavin mies, herra marski," lausui hän kumartaen, "ja minä ja moni muu toivomme, että teidän käsivarressanne on kylliksi pontta pakottamaan uppiskaiset talonpojat kuuliaisuuteen..."

"Älkää sanoko niin, Jösse Eerikinpoika," keskeytti marski innolla, joka melkein näytti levottomuudelta. "Muita tässä on pakotettava kuin talonpoikia, mutta kuulustaa siltä, että te olette elänyt syrjässä viime aikoina, koska ette ole selvillä, miten asiat ovat kehittyneet Engelbrektin ensi esiintymisen jälkeen... Mikä on muuten asianne, Jösse Eerikinpoika?"

"Jos siinä erehdynkin," lausui tämä, "niin en ainakaan siinä erehdy, että teillä nyt on Ruotsinmaassa valta, ja senvuoksi tulen teiltä pyytämään turva- ja vakuuskirjaa itselleni ja omaisuudelleni."

Marskin kasvoilla näkyi levottomuutta, pelkoa sekä mielihyvääkin voudin imartelun johdosta. Hänen katseensa etsi engelbrektiläisiä, sitten se harhaili epäröivänä sinne tänne, mutta kääntyi viimein taasen voutiin.

"Te saatte turvakirjan," sanoi hän sitten, mutta lisäsi ikäänkuin osoittaakseen, ettei hänen valtansa ulottunut antamaan tarpeeksi suurta turvaa: "tahdon antaa teille sanan varoitukseksi, Jösse Eerikinpoika..."

"Minä kiitan teitä hyvästä tarkoituksestanne, herra marski," sanoi vouti, "mutta minä en epäile teidän valtaanne, varsinkin kun se yhtyy sen pyhästön valtaan, jonka aion ottaa asuinpaikakseni."

"Mihin aiotte sitten asettua?" kysyi marski.

"Vadstenaan!" vastasi vouti äkkiä ja suurella varmuudella.

"Älkää olko kovin varma!" lausui marski, "talonpojat suovat teille paha kaikki ja vainoovat henkeänne."

"Mutta minä luulen pitäväni puoliani", vastasi vouti, ja siihen loppui hänen keskustelunsa.

Marski kääntyi sitten kohteliaasti hymyillen Broder Sveninpojan puoleen.

"Nyt ankara ritari", sanoi hän, "esittäkää minulle, mitä teillä on sydämellänne... Koska ratsastitte kanssani kaupunkiin, niin luen teidät ystäviini kuten herra Eerik Pukenkin."

"Paljon siitä, mitä aioin teille sanoa", vastasi ritari kylmästi, "on haihtunut muistostani seisoesnani tässä kuuntelemassa ... yhden neuvon tahdon kuitenkin antaa teille, jonka voitte painaa mieleenne... Älkää päästäkö unhottumaan, minkä vuoksi olette kehunut taistelevanne, marski... Pahoja huhuja on liikkeellä ja yhtä ja toista kuiskaillaan miehestä mieheen ... ja sanon teille suoraan, kaikki ei näytä aina puhuvan teidän puolestanne; saattaa käydä niin, että joku, jota pidätte ystävänänne, voi pitää juttuja tosina."

"Paljon kiitoksia neuvostanne, jalo ritari, ja minulta saatte toisen takaisin", vastasi Kaarlo pisteliäästi sekä katsoi läpitukevasti ritariin, "älkää tuhlatko neuvojanne turhanpäiten, ne voivat siten joutua helposti hylkykaluksi!"

Samalla käänsi marski selkänsä ritarille sekä astui sisähuoneisiin. Broder Sveninpoika jäi seisomaan kiukusta kalpeana, ja Eerik ei antanut hänelle kiihkossa perään. Hän polki jalkaansa lattiaan, niin että tömähti sekä läksi ulos Broder Sveninpojan seuraamana.

Oli jo ilta, eräs Pohjolan syystaivaan kauniita iltoja. Kadut olivat yhä vielä täynnä miehiä ja vaimoja.

Ritarit joutuivat pian ylhäisen herrajoukon keskelle, joten he eivät saaneet kahdenkesken keventää sydämeltään yhteistä harmitaakkaansa. Mutta Broder Sveninpoika kohtasi erään miehistään, joka tuli katua pitkin ja käytti sitä tekosyyksi lähteäkseen kohta pois muitten joukosta, koska hänellä muka oli tärkeitä ilmoitettavia miehilleen. Hän keskustelikin miehen kanssa innokkaasti pitkähkön aikaa, ja lähti hänestä erottuaan kiireesti astumaan erästä kappelia kohden, joita tähän aikaan oli kolmen kirkon lisäksi kuusi kappaletta Söderköpingsin kaupungissa. Se kappeli, jota kohti Broder Sveninpoika astui, oli Kaikkien Sielujen kappeli, ja sen lähistöllä tuli häntä vastaan eräs mustaveljes. Tämä ja ritari tervehtivät toisiaan, jonka jälkeen he astuivat yhdessä pyhästään.

Sisässä oli täysi hämärä. Kuun säteet, jotka tunkivat tuuheain lehtipuiden läpi pienille ikkunoille ja niistä kappeliin, tekivät hämärän omituisen salaperäiseksi, vaan eivät voineet sitä poistaa. Munkki meni edellä ja pysähtyi taajimpaan varjoon, mutta meni sieltä sitten alttarille asti. Siellä hän kääntyi ikäänkuin tutkiakseen kappelin hämärää. Oli hetkinen äänettömyyttä. Hän olisi kuullut pienimmänkin risahduksen; mutta kaikki oli hiljaista. Kappeli olikin niin pieni, että jos siellä olisikin joku muu ollut, niin olisi munkin ja ritarin täytynyt välttämättä nähdä se; sitäpaitsi kävi tässä kappelissa harvoin kukaan muu kuin virkaatekevä pappi joskus messua pitämässä. Nähtyään varmaksi, ettei kappelissa ollut ketään muita kuin hän itse ja ritari, heitti munkki päähineensä taaksepäin ja astui ritarin luoksi.

"Mitä teillä on minulle drotsin puolesta sanomista", sanoi tämä kärsimättömästi, "kiiruhtakaa ... mitä sanan tuotte minulle herra Kristeriltä?"

"Herra Krister tuo itse sanansa teille, ankara ritari!" vastasi munkki, "ja jos voisitte nähdä, tuntisitte minut herra Kristeriksi."

"Sen parempi, herra Krister, sitten arvelen että asianne on pian ajettu ... mitä tahdotte?"

"Minä tunnen teidät, Broder Sveninpoika", alkoi drotsi, "että minun tuskin tarvitsee monella sanalla kertoa, mikä on saanut minut haluamaan tätä salaista keskustelua, teidän kanssanne... Te ymmärtänette sen tapahtuneen valtakunnan tähden, ja minä arvelen, että nyt tulee urhoollisten ja säikkymättömien miesten toimia enemmän yksimielisesti kuin koskaan, kun emme tiedä, onko armollinen kuninkaamme ja herramme kuollut vai elossa, ja kun rauha näkyy riippuvan hiuskarvan varassa..."

"Kuningas Eerik ei ole koskaan ollut armollinen kuningas", lausui Broder Sveninpoika äänellä, joka osoitti kiihtynyttä mielentilaa. "Mitä rauhaan taas tulee, niin ei teistä ole sen turvaajaksi ... minä sanon mieleni suoraan ja häikäilemättä, herra drotsi, että kuulisitte, ettei teidän ja minun ja niiden miesten välillä, joita Engelbrektin henki elähyttää, voi koskaan mitään yhteyttä syntyä."

"Te erehdytte", sanoi drotsi, "erehdytte suuresti, ankara ritari... Ajatelkaapa vaan, mistäpäin suurin vaara uhkaa, niin luulen että käsitämme toisemme... Tanskasta se ei uhkaa, tahi jos vaara sieltä uhkaakin, niin se on pienempi ja helpompi voittaa kuin se vaara, joka jo on aivan niskoillamme, kunnianhimoinen..."

Drotsi yskäisi, ikäänkuin hänen olisi ollut vaikea lausua nimeä, jota tarkoitti, mutta kun ritari oli ääneti eikä ruvennut häntä auttamaan sen lausumisessa, niin täytyi hänen tehdä se itse.

"Kunnianhimoinen marski, herra Kaarlo Knuutinpoika... Katsokaas, ritari, hän on, ellen aivan pahoin erehdy, yhteinen vihollisemme, ja vihollinen, joka on vaarallinen ... sillä ellemme ole yksistä puolin, niin saatte kohta nähdä, että hän ottaa kaikki linnat haltuunsa, ja silloin on Ruotsissa valta ja mahti hänen... Ymmärrättekö tarkoitukseni, ritari?"

"Täydellisesti!" vastasi Broder Sveninpoika, "mutta te unhotatte erään seikan, herra drotsi, nimittäin, että jos marski saavuttaa tämän vallan, rahvaan suostumuksella, ja jos hän täydellä todella rupeaa kansan mieheksi ja katsoo valtakunnan parasta, niin on kaikki kuin pitääkin."

"Rahvaan", toisti drotsi, "rahvaanko ... marski rahvaan mieheksi... Näettekö unta, ankara ritari ... saatatteko hetkeäkään luulla, että rikas ja mahtava Kaarlo Knuutinpoika rupeisi uudeksi Engelbrektiksi? Ei, ei, siitä ei tule koskaan mitään!"

Ritari ei vastannut, ja drotsi käsitti hänen vaitiolollaan myöntävän hänen sanansa tosiksi, mikä ei aivan väärin ollutkaan, sekä jatkoi sitten suostuttavalla äänellä:

"Te huomaatte siis, Broder Sveninpoika, että hän on meidän yhteinen vihollisemme ... ja hän on helposti voitettu jos, kuten monesti olen sanonut, toimimme yhdessä... Jos hänen valtansa on kukistettu, niin me olemme herroja, ja silloin vasta voimme toivoa rauhaa ja lepoa valtakuntaan."

"Ja kuinka aiotte kukistaa marskin vallan?" kysyi ritari ikäänkuin drotsin lausuntoon suostuen.

"Juuri siitä haluan teidän kanssanne puhua", vastasi drotsi varovasti. "Teillä ja herra Eerik Pukella on kylliksi voimaa tehdä suuri työ valtakunnan hyväksi ... minä arvelen, että te voisitte miestenne avulla..."

Drotsin oli taaskin vaikea lausua ajatustaan, mutta nyt tuli ritari arvelematta apuun.

"Me voisimme, minä ja urhoollinen ystäväni Eerik Puke", sanoi hän, "me voisimme kaapata haltuumme marskin persoonan..."

"Niin ... juuri niin ... ja me voisimme yhteisesti syyttää häntä neuvostossa tahi hiljaisuudessa ... hiljaisuudessa, ymmärrättehän, toimittaa hänet pois tieltä!"

Herra Kristerillä oli nähtävästi suunnitelma valmiina, jonka toimeenpanijaksi hän etsi miestä. Mitä hän tähän saakka oli lausunut oli vaan kuin koettelua; hän tahtoi tutkia, oliko tämä mies oikeata laatua ja eikö hän ehkä itsestään keksisi jotakin hänen ajattelemistaan keinoista, joten hän (drotsi) voi helposti johtaa hänet siihen, mikä hänestä näytti parhaalta. Mutta näitä keinoja ei hän päässyt esittelemään, sillä ritari katkaisi kerrassaan kaikki sensuuntaiset yritykset. Hän laski nimittäin raskaan kätensä mairittelevan ukon olkapäälle lausuen:

"Teidän ei tarvitse sanoa enempää, drotsi Krister ... olen kuullut aivan tarpeeksi, ja nyt saatte kuulla sydämeni ajatuksen kerta kaikkiaan! Minä pelkään marskista samaa kuin tekin, mutta minä tahdon uskoa hänestä parasta niinkauvan kuin suinkin. Kun toivoni on loppunut, niin tiedän mitä minun tulee silloin tehdä ... mutta sen sanon teille, drotsi Krister ... etten konsanaan tahdo olla teidän kanssanne missään tekemisissä, ja ellei päälaellanne olisi noita harmaita karvoja, niin vaatisin miekkani terällä teitä tilille siitä, että olette uskaltanut tummentaa myrkyllisellä hengityksellänne kirkasta kilpeäni... Siinä on teille Broder Sveninpojan sana. Ja niin minä vihaan salajuonitteluja, että jos marskille tapahtuu jotakin pahaa ... niin saatte te hyvän miekkani kautta siitä vastata, drotsi, vaikka päätänne peittääkin valkeat hapset..."

Kiihtynyt ritari läksi, ja hänen jykevät askeleensa kajahtelivat kappelissa. Drotsi seisoi ääneti kuunnellen hänen astuntaansa ja pysyen paikallaan, mikä sitten lieneekin painanut hänen jalkojaan. Mutta äkkiä hän havahtui ja tempasi munkkipäähineen kasvoilleen. Kappelin ovelta kuului askeleita, ja nuorekas ääni huusi:

"Briita, Briita ... oletko täällä?"

Mutta Briitan vastausta ei kuulunut, vaan sen sijaan kävi musta munkki hänen sivuitseen ovea kohti. Huutaja kirkaisi ja riensi pihalle, johon drotsikin kohta tuli. Kappelin edustalla tuuheitten puiden alla näki hän selvästi kuunvalossa pari henkilöä, jotka näyttivät jotakin odottavan. Ne olivat neiti Kaarina Kaarlontytär ja vanha koulumestari.

Drotsi meni aivan hiljaa vastaiselle suunnalle eikä etennyt puiden varjosta ennenkuin kappelin toisella puolen. Mutta sittenpä häneltä jäikin näkemättä, mikä olisi ollut hänelle tärkeintä, nimittäin pienen tytön juoksevan kappelista koulumestarin ja Kaarinan luo. Juoksija oli Briita Kaarlontytär, joka oli aikomuksensa mukaan mennyt rukoilemaan Kaikkien Sielujen kappeliin, eli kuten hän sitä kutsui, Engelbrektin kappeliin. Kaarina ei ollut halunnut mennä sinne, vaan oli mieluummin kuunnellut koulumestarin kertomusta ja legendaa Pyhästä Ragnhildista, Inge-kuninkaan kuningattaresta. Koulumestari oli vienyt hänen ajatuksensa kauas nykyisyydestä ja syyttännyt hänen sieluunsa ihmeellisen voiman yksinkertaisella ja koruttomalla tarinallaan pyhimyksen kohtalosta. Vasta kun se oli loppunut, muisti hän Briitaa sekä juoksi kappeliin, mutta säikähti munkkia, jonka hänen mielikuvituksensa välttämättä selitti samaksi munkiksi, joka häntä oli katsellut niin tarkkaavasti iltapäivällä. Ennenkuin hän ehti säikäyksestään tointua, oli Briita jo hänen vieressään.

Mutta Briita oli vielä nyreämpänä. Hänellä oli itku kurkussa, eikä häneltä saatu sanaakaan suusta. Hän ei tyyntynyt ennenkuin Kaarina ja koulumestari olivat luvanneet viedä hänet marskin luo. Tämä ei ollut kuitenkaan tavattavissa.

Briita nukkui lohduton illalla. Hän oli kuullut enemmän kuin kokematon, hurskas lapsensydämensä voi kestää. Hän näki unessa synkkäin haamujen vainoovan ritaria, jonka yllä oli Broder Sveninpojan tummansininen mantteli. Hän oli näkevinään Engelbrektin etäältä ojentavan kätensä vainottua ritaria kohden, joka taasen ei voinut koskaan päästä sinne asti. Aamulla herätessään oli hänen ensi ajatuksenaan Broder Sveninpoika, toisena sukulaisensa, Kaarlo Knuutinpoika. Nyt toivoi hän pääsevänsä hänen puheilleen sadakseen kertoa hänelle, kuinka rehellinen ritari Broder Sveninpoika oli. Mutta tänäkään päivänä hän ei saanut tavata marskia.

Hän oli ratsastanut aikaisin aamulla miehineen Djursnäsiin, eikä tulisi luultavasti takaisin ennenkuin seuraavana aamuna.

* * * * *

Viekas drotsi ymmärsi hyvin, ettei hänen kannattanut odottaa yritystensä varten apua Broder Sveninpojan ja Eerik Puken kaltaisilta miehiltä. Sellaiset miehet olisivat vaan enemmän vahingoksi kuin hyödyksi hänelle, jos hän saisi ne puolelleenkin. Hänen täytyi siis laatia aivan toisia suunnitelmia saadakseen korkeimman vallan käsiinsä, ja niitä hän nyt mielti ratsastaessaan Djurnäsiin päin. Itsestään on selvää, että hänen vihansa nyt kääntyi etupäässä juuri näitä miehiä, rahvaan suosikkeja kohtaan, varsinkin kun hän piti rahvasta itselleen vaarallisena juuri näitten miesten kautta.

Seuraavan päivän kokouksessa esiintyi hän tavallisella tyyneydellään, nähtävästi nauttien siitä etuudesta, minkä hänen ikänsä ja hopeanharmaa tukkansa tuotti. Läsnä olivat myönsivätkin sen hänelle empimättä, tanskalaiset herrat ystävineen senvuoksi, että hän oli heidän tarkoitustensa ainoa asianajaja, Kaarlo Knuutinpoika teki sen viisaan miehen myöntävyydellä. Hänelle, joka tunsikin hetken tilan paremmin kuin drotsi itsekään ja joka tiesi, mikä vaara voi syntyä rahvaan puolelta, jos sen miehiä ajattelemattomasti suututettiin, oli helppoa toistaiseksi väistää toista, itsessään pienempää vaaraa, nimittäin drotsia ja muita tanskalaisystäviä. Kun drotsi siis esitti päätöksen, jonka hän oli tehnyt muitten herrain kanssa jo ennen Kaarlon tuloa, että nimittäin Kalmarin päätökset pantaisiin voimaan, olkoon kuningas elossa tai ei, ja että sekä hän itse että marski uudistaisivat uskollisuuslupauksensa kuninkaalle ja ottaisivat sitten kuninkaan nimessä saman lupauksen muilta herroilta, niin hän suostui siihen, vaikka hyvin huomasi, mitä sillä tarkoitettiin.

Tämä toimenpide teki nimittäin tyhjäksi hänen valitsemisensa valtakunnan päämieheksi, joka oli tapahtunut drotsin Suomessa ollessa ja jota hän ei hyvin ymmärrettävistä syistä hyväksynyt, koska se pani hänet, valtakunnan ensimmäisen virkamiehen marskin alaiseksi. Mutta tästä ei tehty mitään päätöstä, joten marski voi vastakin toimia valtakunnan päämiehenä kuten ennenkin, ja senvuoksi ei hän ruvennutkaan tekemään hyödyttömiä vastaväitteitä.

Päivä päättyi siis täydellisesti drotsin mielen mukaan, ja hän ratsasti vallan tyytyväisenä Söderköpingiin seuraavana päivänä, missä voutien piti luovuttaa linnat ja läänit. Tämä ei kuitenkaan tapahtunut aivan drotsin mielen mukaan. Sillä marski otti ne kaikki vastaan marskinvirkansa perustuksella sekä läänitti ne poiskin taas. Mutta linnalupaukset annettiin sekä marskille että drotsille — ne herrat, jotka saivat linnoja läänityksikseen, vannoivat heille läänitysvalan luvaten pitää läänijään uskollisesti valtakunnan käytettävänä sekä antaa ne takaisin drotsille ja marskille, kun he vaativat niitä, sekä, jos näistä toinen kuolisi, pitää niitä toisen käytettävänä, ja molempain kuoltua neuvoston tai neuvoston valitseman päämiehen käytettävänä.

Siten oli muukalaistenkin vaikutus tehty kokonaan mahdottomaksi, joten marski luuli nyt olevansa varma rahvaankin suosiosta, koska oli selvää, ettei tätä seikkaa pidettäisi kenenkään muun kuin hänen ansionaan. Tämä lienee ollut siihenkin syynä, että marski katsoi tarpeelliseksi linnoja läänittäessään muistaa sekä uniooniystäviä että niitä, joihin hän itse voi varmasti luottaa. Niinpä sai vanha herra Hannu Kröpelin Turun linnan lääneineen, ja herra Niilo Steeninpoika (Natt och Dag), marskin lanko, Stegeborgin linnan lääneineen. Mutta tässä hän erehtyi. Broder Sveninpoika loukkaantui syvästi kun hän itse ja Eerik Puke jäivät aivan ilman lääniä, ja hänen katkeruutensa lisääntyi yhä päivän kuluessa huomattavasti selvästi kaikesta sen asian joutuvan aivan syrjään, jonka edestä hän oli toiminut.

Kun linnaläänit oli jaettu ja uudet lääniherrat olivat vannoneet valansa, niin nousi drotsi seisomaan ja syytti — pidettyään ensin pitkän esipuheen — herra Eerik Pukea suurista vallattomuuksista sekä vaati hänelle ei sen pienempää kuin kuoleman rangaistusta. Salissa syntyi yleinen hiljaisuus, ja kun herra Eerikiä kutsuttiin vastaamaan syytöksiin, ja kun hän lähestyi huoneen päässä olevaa pöytää, jonka ääressä marski ja drotsi istuivat, niin tunsivat läsnä olivat samankaltaista painostusta kuin ukonilman edellä. Drotsikin laski silmänsä ja tuijotteli pöytäliinaan Eerikin liekitsevän katseen polttaessa häntä. Mutta Eerik-herralla oli vähän ystäviä tässä kokouksessa. Useimpain katseista puhui pahansuonti ja viha sekä jonkunlainen mielihyvä siitä, että nyt saisivat tyydytystä heidän sydämissään kytevät tunteet, joita ritarin yleinen arvo ja rahvaan suosion kannattama valta oli synnyttänyt. Kaikilla heillä oli olevinaan kolhauksia kostettavana ja arvonsa loukkauksia rangaistavana. Varmaa on myöskin, että kiihkeä, avomiellinen ja ajattelematon Eerik oli pelkällä esiintymiselläänkin tehnyt vihamieheksi kaikki, jotka eivät voineet suvaita tahi eivät ymmärtäneet hänen vapaata, miehekästä ja avonaista luonnettaan. Ei ollut yhtäkään koko herrakokouksessa joka ei vaistomaisesti tuntenut, että kuumaverinen ritari pilaisi nyt auttamatta asiansa hillittömällä kiukullaan, joka paloi hänen silmistään ja väräsi hänen huulillaan.

Mutta joukossa oli eräs, joka ei tahtonut asian menevän niin kauaksi — Kaarlo Knuutinpoika.

Hän nousi puolustamaan Eerikiä, ennenkuin tämä ehti suutaan avata, ja puhui sellaisella voimalla, että drotsin täytyi antaa syytöksen raueta, ja kaikki Eerikin salaiset vihamiehet saivat purra hampaitaan yhteen ja kätkeä vihansa toisiin aikoihin.

Tämä oli ystävänsä työ marskilta, jonka arvo Eerikin täytyi tunnustaa, ja ensi hetkenä hän innoissaan

unhotti pettyneet toiveensa linnanlääninkin saannista. Mutta näin ei ollut Broder Sveninpojan laita. Hän käsitti marskin esiintymisen vaan siksi, että hän koki sitoa sekä Eerikin että hänet ja heidän kauttaan rahvaan itseensä, tarvitsematta itse sitoutua mihinkään, kuten olisi käynyt, jos hän olisi antanut heille linnaläänejä. Hän ei luottanut enempää kuin koskaan ennenkään marskiin. Ja hän sai epäilyksilleen lisää tukea siitä, mitä samassa tuokiossa tapahtui.

Nyt otettiin nimittäin käsiteltäväksi herra Pentti Steeninpojan ja herra Maunu Pentinpojan juttu Engelbrektin murhan johdosta. Tässäkin asiassa esiintyi marski, mutta ei yhtä suurella lämmöllä ja voimalla kuin Eerik Pukea puolustaessaan; — mutta sitä ei tarvittukaan, sillä jos olisi pantu toimeen äänestys, niin olisi epäilemättä verrattomasti suurempi osa äänestänyt vapauttamista kuin rankaisemista. Tuomiota ei kuitenkaan langetettu täällä; herra Pentti, joka oli yksinään läsnä, anoi omansa ja poikansa asian lykättäväksi laillisen tuomioistuimen ratkaistavaksi; heidät laskettiin senvuoksi vapauteen, kunnes asiaa voitaisiin laillisesti käsitellä. Tämä ja marskin äskeinen esiintyminen ynnä muisto Maunu Pentinpojan katumuksen teosta Engelbrektin haudalla sai Eerikinkin puolestaan lupaamaan herra Pentille ja hänen pojalleen rauhaa.

Mutta Broder Sveninpoika ei voinut enää hallita kiukkuaan. Eerikin lausussa rauhansanansa murhaajalle, löi hän kiivaasti kätensä miekkaansa ja teki jyrkän käännöksen. Kaikkien silmät kääntyivät siihen päähän salia, missä hän oli, ja Eerik Pukekin astahti askeleen taaksepäin ikäänkuin vasta ystävänsä miekan helähtäminen olisi saanut hänen näkemään asian toisessa valossa. Mutta se oli jo myöhäistä; tehty kuin tehty, sitä ei enää käynyt muuttaminen enempää kuin julmistunutta ritaria kävi palauttaminen. Hän meni varmoin askelin ovelle, jonka drotsin ja marskin vahtimiehet avasivat hänelle, ja lähti pois.

Broder Sveninpojan lähtö ei tehnyt Eerikiä lukuunottamatta keneenkään sellaista vaikutusta kuin marskiin. Väri vaihtui hänen kasvoillaan, kun hän näki korkeavartaloisen ritarin lähestyvän ovea, ja kun tämä oli poissa, katseli hän tutkivasti Eerik Pukea.

Mutta jällellä olevat neuvottelut veivät pian kokonaan hänen huomionsa, ja kokouksen loputtua näkyi hän tykkänään unhottaneen tapahtuman. Moniaat herroista, muitten muassa Eerik Pukekin, olivat jo lähteneet salista, ja marski keskusteli vilkkaasti drotsin kanssa, kun heidät keskeytti ulkoa lähestyvä askeleet.

Samassa avattiin ovi, ja herra Broder Sveninpoika astui sisään. Hän kävi suoraan marskin luo heittäen hansikkaansa hänen eteensä, kasvoillaan mitä katkerin suuttumuksen ilme.

"Nyt, marski Kaarlo", huusi hän iskien kiivaasti miekkaansa, "nyt tahdon tapella kansanne kerran elämästä ja kuolemasta!"

Marskin posket kävivät kuolonkalpeiksi, ja suuret silmänsä katselivat suuttunutta ritaria. Drotsi vavahti ikäänkuin haaste olisi häntä tarkoittanut, sekä asettui syrjempään lähemmäksi muita herroja, joten marski jäi enemmän erilleen. Kului hetkinen ennenkuin marski vastasi, ja yhä vimmaisemmaksi muuttui Broder Sveninpojan katse.

"Varokaa, ankara ritari", sanoi marski vihdoin "ettette malttamattomuudessanne hairahdu ottamaan askelta, jota molemmat kadumme!"

"Turhaa, marski", sanoi ritari, "joka on kärsivällisesti odottanut tipan toisensa perään vuotaessa maljaan, se ei tee malttamattomasti varrottuansa sitä hetkeä, jolloin malja täyttyy... Nyt on se hetki tullut, ja minä tyhjennän sen teidän päähänne, marski ... ottakaa hansikkaani, tahi minä sanon kaikkein näitten herrain kuullen, että olette joka miehen hylky."

"Ritari, te unhotatte, kuka olette, ja missä me olemme..."

"Minä en unhotta mitään", huusi Broder Sveninpoika keskeyttäen, "verellä, sydänverellänne, marski, ettekä millään muulla voi viruttaa kilvestänne niitä tahoja, joista kansan suu kertoo... Minä seison tässä rahvaan nimessä, Engelbrektin nimessä ja jokaisen kunniallisen ritarin nimessä, ja minä syytän sinua, Kaarlo Knuutinpoika, että olet kullalla ostanut Maunu Pentinpojan murhaamaan suuren virkaveljesi valtionhoitajan, ja minä syytän sinua, että olet pettänyt kansasi, jonka menestys on aina huulillasi, minä syytän sinua, että pyrit valtaan Ruotsinmaassa sortamalla sekä vapaasukuisia että alhaisia ... joko kavaltajakorvasi nyt kuulivat, mikä asia on minun ja sinun välilläsi ratkaistavana?"

Marski peräytyi pari askelta ja silmänsä leimusivat kuin talviaurinko lumikentille, joita se ei jaksanut sulattaa.

"Kostoa huutaa murhatun sankarin veri, voimakkaan käden turvaa huutaa avuton talonpoika... Ja te, marski, te otatte puolustaaksenne murhaajaa, ja kansanmiehet, murhatun lähimmät ystävät, te syrjäytätte talonpojan pahinten vihamiesten tieltä ... mutta, hyvän miekkani kautta, minä en tahdo

lepoa nauttia, ennenkuin sen terä on juonut sinun mustaa vertasi, niin totta kuin Jumala ja kaikki pyhimykset kuulkoot!"

Ritarin sanain vielä kajahdellella luostarisalissa, ja herrain seistessä tuijottavin katsein tämän kuulumattoman rohkeuden tähden, yskäisi vanha drotsi sekä lausui:

"Tämä on nurjan kilven kantamista valtakuntaa kohtaan, ja Ruotsin laki säättää siitä rikoksesta kuoleman rangaistuksen."

Broder heitti murhaavan, ylenkatsetta osoittavan, silmäyksen harmaapäiseen teeskentelijään, mutta drotsi, jonka oli vaikea salata tyytyväisyyttään päästessään näin enemmittä mutkitta tästä harmittavasta miehestä, ei välittänyt mitään ritarin halveksumisen osoituksista, vaan jatkoi sukulaiseensa, marskiin, kääntyen:

"Me olemme tässä, poikani, drotsina ja marskina kuninkaan sijassa, ja joka kohottaa kätensä meitä vastaan, häiritsee kokousrauhaa, rikkoo yhteisen rauhan ... meidän ei tarvitse epäröidä..."

Marski viittasi kädellään drotsille sekä lausui nyt itse:

"Mitä olen sanonut teille ja muille", lausui hän tyynellä äänellä, vaikka katseestaan hehkui suuttumus, "siinä pysyn... Minä tahdon pitää rahvaan asian omanani, mutta en siltä anna joka kansanmiehen säättää tahdolleni lakeja... Niitä syytöksiä, joita olette heittänyt vasten kasvojani, en voi niinkauan luotani torjua, kuin olen valtakuntaa johtamassa ... mutta kun kaikki on saatettu hyvään loppuun, niin olen valmis vastustamaan teitä miekkani terällä, missä tahdotte ... siinä on sanani, Broder Sveninpoika!"

Marskin tyyneys, jota ritari piti petollisuuden ja teeskentelyn suurimpana ilmauksena, saattoi hänet raivoon; hän otti hansikkaansa lausuen:

"Sitten ei sinun tarvitse odottaa kauan, ennenkuin saat minusta kuulla, kurja marski, ja silloin kyllä vedät miekkasi, jos rinnassasi on pisarakaan rohkeata verta, mutta siihen asti voit kantaa tätä rehellisen ritarin muistona!"

Näin sanoen viskasi hän hansikkaan vasten marskin kasvoja sekä poistui.

Nyt ei marski enää voinut vihaansa hillitä; nyt ei enää tarvittu drotsin huomautusta, että marskin persoonassa oli kuninkaallista ylhäisyyttä loukattu, saadakseen hänen käskemään miehiään ottamaan ritarin kiinni ja tuomaan hänet vangittuna takaisin.

VII.

Eräs aamu Kaarlo Knuutinpojan luona.

Oli seuraavan päivän varhainen aamu. Päivä ei ollut vielä täydellisesti valjennut Briita-neidin, marskin veljentyttären jo ollessa valmiiksi puettuna lähteäkseen talosta, jossa isänsä asui Söderköpingin kokouksen aikana.

Meidän aikalaisistamme tuntuu näin varhainen hetki kyllä sotivan kaikkea terveellistä ja viisasta elämänjärjestystä vastaan. Työmiehet vaan puuhailevat niinä vuorokauden hetkinä, ylhäisemmät nauttivat silloin unta ja lepoa. Mutta tähän aikaan olivat ylhäiset ja alhaiset siinä yhtäläisiä, että rakastivat päivänvaloa työtä tehdessään, ja yön pimeyttä levätessään. Silloin ei vielä ollut päässyt se kummallinen tapa valtaan, että yö tehdään päiväksi ja päivä yöksi, eikä tästä ollut vielä tullut ylhäisyyden ja paremmuuden tuntomerkkiä, joka tekee yksinkertaisen väen kanssa sekaantumisen ylhäisille mahdottomaksi. Yksityiselämä oli yksinkertaisempaa ja luonnollisempaa; tällöin oli ruotsalainen herra vielä — ainakin peräti harvoilla poikkeuksilla — rahvaan esikuvana, eikä elämä hänen talossaan paljoakaan eronnut varakkaampain talonpoikain elämästä.

Ei ollut siis mitään erikoista, että ritari Kaarlo Tordinpojan kodissa oltiin jo ylhäällä, mutta se oli kuitenkin vähän kummaa, että Briita oli jo niin aikaisin valmiina lähtemään kaupungille, joka oli iso ja verraten väkirikas. Tytön liikkeissä olikin aivan erityistä intoa, ja tuontuostakin hän pyyhki punaiseksi itketyitä silmiään.

Hän lähti kuin lentäen huoneesta ja riensi kadulle. Hän kulki lyhintä tietä Bosgårdiin, eivätkä jalkansa tahtoneet saada häntä kyllin nopeasti perille. Vihdoin hän tuli sinne, mutta marskin miehet vartioivat

sitä ankarasti, joten sisäänpääsyn laita näytti olevan niin ja näin. Ilokseen hän kuitenkin huomasi, että miesten päällikkönä oli tuttu mies, jota hän heti huusi luokseen.

"Päästä minut marskin luo!" pyysi hän ujosti ja rukoilevasti.

"Ankarasti kielletty päästämästä ketään sisään ja ulos!" vastasi päällysmies, mutta hymyili sentään herttaisesti tytölle kirkkaan kypärinsä alta.

"Se kielto ei voi tarkoittaa minua, Pentti Gunnarinpoika... Tiedättehän, että minä pääsen aina sukulaiseni, marskin, luo. Minä olen yrittänyt päästä hänen luokseen eilen ja toissa päivänä, enkä ole päässyt, ja minun pitää tavata häntä välttämättä!"

"Kyllä te tietysti pääsettekin, Briita-neiti ... mutta vähän myöhemmin ... nyt ei käy laatuun!"

Kauniin lapsen kasvoille kuvastui syvä tuska, ja hänen pitkiin silmäripsiinsä kihoili kyneleitä. Hän oli vaiti hetken, mutta äkkiä nosti hän silmänsä, joista loisti toivoa.

"Onko Niilo Bonpoika siellä?"

"Kyllä!" vastasi Pentti Gunnarinpoika, "luuletteko, että hän voisi teitä auttaa?"

"Ei hän ehkä voi, mutta minä haluaisin mielelläni puhutella häntä ... pyytäisittekö häntä tulemaan tänne!"

Päällikkö hymyili säälivästi tyttöselle sekä lähetti erään miehistä pihaan. Hetken kuluttua tuli mies takaisin, ja Niilo Bonpoika tuli pian hänen perästään. Hänen kasvonsa olivat synkät ja totiset, Briitankaan näkeminen ei saanut karkoitetuksi pilveä pois, vaikka hänellä oli melkoinen vaikutusvoima Niiloon.

Briita uudisti pyyntönsä Niilolle, mutta hänkin pudisti surullisesti päätään.

"Olettehan te minun ritarini, Niilo Bonpoika", sanoi hän harmistuneella äänellä. "Jos vaan tietäisitte, mitä minulla on Kaarlo-herralle sanomista, niin olisitte varmaan yhtä innoissanne kuin minäkin saattamaan minua hänen luokseen..."

"Jumala tietää, että mielelläni teitä auttaisin, mutta marski on kieltänyt ankarasti ... en ole vielä itsekään nähnyt häntä tänäpäivänä."

Mutta Briita ei laskenutkaan niin helposti ritariaan. Hän osasi ahdistaa häntä niin joka puolelta, että tämä vihdoin lupasi kysyä marskilta, saisiko Briita tulla hänen luokseen, sekä läksi sisään. Briita odotti, ja pelko ja toivo vaihteli hänen hienoilla, ilmeikkäillä kasvoillaan.

Viipyi pitkähkö aika, ennenkuin Niilo Bonpoika tuli takaisin tuoden sanan, että hän sai viedä Briitan marskin luo, mutta hänen katseensa oli surullinen ja äänensä vapisi, niin että se kummastutti Briitaa ja tuntui vielä lisäävän hänen omaa tuskaansa.

Niilo tarttui hänen käteensä kulettaen häntä vartiomiesten läpi. Kumartaen sulettiin suuri tammiportti heidän takanaan, ja Briita astui sykkivin sydämin ritareineen pihaan. Se oli täynnä aseellisia miehiä, jotka olivat asettuneet keskellä pihaa suureen kehään, jossa oli punaisiin vaatteisiin puettu mies kädessään raskas miekka, jonka kahva oli niin pitkä, että siihen voi hyvin tarttua kaksin käsin. Punainen mies näkyi odottavan jotakin. Miekan kärki oli maassa, ja hän piti sen kahvaa toisessa kädessään.

Kamala aavistus täytti tämän nähdessään Briitan mielen, ja aavistus toteutui, kun hän huomasi pihan toisesta päästä tulevan korkean, siniseen mantteliin puetun ritarin kahden miehen taluttamana. Se oli Broder Sveninpoika, eivätkä hänen avomieliset rehelliset kasvonsa olleet koskaan kauniimmin hohtaneet kuin tällä hetkellä. Hänen otsansa oli niin tyyni ja katseensa niin kirkas, että pelkkä hänen näkemisensä olisi vetänyt tuhansia käsiä vihollisilta hänen puolelleen.

Mutta näiden tuhansien sijasta oli nyt vaan vapiseva tyttönen, heikko lapsi, hänen viimeisenä liittolaisenaan.

Kasvot lumivalkeina ja sydän kiivaasti tykyttäen juoksi hän ritaria taluttavia miehiä kohden sekä huusi käsiään ojentain:

"Odottakaa, odottakaa, sitä ei saa tehdä, sitä ei saa tehdä ... minä tahdon puhua marskin kanssa!"

Miehet pysähtyivät. He tunsivat marskin suosikin, eivätkä käsittäneet, miten hän oli päässyt sisään ja mikä hänelle antoi rohkeutta tulla miesten ja heidän verisen tekonsa väliin. Niilo Bonpoika lähestyi hitaasti vetääkseen tytön takaisin, mutta tämä tarttui molemmiin käsiin ritariin, itki ja pyysi odottamaan,

kunnes hän oli saanut puhutella marskia.

Kaikki huomasivat, että vitkastelu oli aivan hyödytöntä, ja lapsen oli niinikään mahdotonta saada armahdusta ritarille, jonka vuoksi he toivoivatkin tästä tarpeettomasta viivykkeestä päästävän niin pian kuin suinkin. Mutta ritari kumartui ja nosti tytön käsivarrelleen.

"Lapsi, lapsi", sanoi hän liikuttettuna, "kuka on sinut lähettänyt ... ei tämä näky ole sinua varten."

"Jumalan äiti on minut lähettänyt", vastasi tyttö, "ja tätä ei olisi koskaan tapahtunut, jos minä olisin eilen saanut puhutella marskia."

"Sinä et siis katso minun ansainneen tällaista kuolemaa?" vastasi ritari.

"En, en ... te olette urhoollinen ritari ja sukulaiseni rehellinen ystävä; minä sen tiedän ... minä kuulin joka sanan kappelissa... Teidän pitää elää, ritari, ja kaikki tulee hyväksi jälleen... Voi, odottakaa vaan, kunnes olen saanut puhutella marskia! Vastustakaa, taistelkaa!... Te voitte kyllä suojella itseänne näiltä miehiltä!... Muutaman silmänräpäyksen kuluttua on marskin käsky täällä!"

Ritari hymyili surumielisesti suudellen Briitan otsaa sekä laski hänet hiljaa maahan. Sitten otti hän manttelinsa alta kultaiset ritarivitjansa, ripusti ne lapsen kaulaan ja pani kätensä hänen päänsä päälle.

"Jumala siunatkoon sinua, lapseni, ja antakoon sinulle suurimman onnen, minkä kuolevainen voi saavuttaa... Mutta salli minun nyt mennä ... marski itsekään ei voi tätä enää toiseksi muuttaa... Ja kun kasvat suureksi kerran, niin anna Broder Sveninpojan vitjat silloin sille, josta enimmin pidät."

Hän suuteli lasta vielä kerran, ja silmänsä olivat kyyneleitä täynnä. Sitten hän talutti hänet Niilo Bonpojan luo, viittasi kasvot taivaalle käännettyinä, että hän veisi hänet pois, sekä astui varmoilla askeleilla mieskehään, jossa punainen mies seiso i tarttuen nyt molemmin käsin miekkaansa.

Briita melkein lensi portaita ylös marskin asuntoon.

* * * * *

Kaarlo Knuutinpoika käveli levotonna huoneessaan. Hän mietiskeli tarkoin kaikkea, mitä edellisinä päivinä oli tapahtunut ja etenkin eilistä kohtausta kokouksen jälkeen. Hän seisahtui vähäväliä, milloin suuren takan eteen, johon kamaripalvelija oli jo tehnyt tulen, milloin erään ikkunan eteen, josta raskas verho kaihtoi päivän valon. Mutta hän ei pysynyt missään kauempaa, häntä ikäänkuin joku voima ajoi paikasta toiseen. Raamatulliset kuvat, joita oli ommeltu seinille ripustettuihin tapetteihin kukkasköynnösten väliin, näyttivät katselevan kummastunein silmin talon herraa, jonka harhaileva katse ei tuntunut löytävän rauhaa.

Mutta hän seisahtui äkkiä kuuntelemaan. Kuului askeleita, ensin hiljaan etäämpää, mutta ne kovenivat vähitellen, kunnes eräs käsi tarttui lukkoon ja sisään astui muuan vanhanpuoleinen mies.

Tulija oli marskin hovimestari, perheen vanha palvelija, joka tunsu suvun kaikki asiat ja palveli sitä järkähtämättömällä uskollisuudella.

Marski katsoi levottomalla jännityksellä hovimestaria, joka pudisti surullisesti harmaata päätään sanoen: "Hän ei suostu, herra, ankara ritari ei suostu..."

"Ei suostu?" toisti marski, "Eikö hän suostu ... onko hän sitten oikein ymmärtänyt sinua?"

"Täydellisesti!" vastasi harmaapää, "ja hän kutsuu teitä vaan horjuvaiseksi... Minä pyysin ja rukoilin häntä, mutta hän vaan hymyili taputtaen minua olalle sekä sanoi: 'Broder Sveninpoika pitää ritarikunniaansa siksi suuressa arvossa, ettei rupea raukkamaisella paolla sitä ainiaaksi tahraamaan! sano niin herrallesi'... Uljas ritari hän on, marski, sen minä sanon, niin vanha kuin olenkin, ja mielellään olisivat vanhat silmäni nähneet häntä säästettävän siitä katkerasta maljasta, jonka te nyt tarjootte hänelle..."

"Kuinka arvelet, vanhus? ... olenko voinut toisin tehdä, tahi voinko muuta tarjota ritarille?"

"Mistäpä minä, vanha miesparka, tietäisin", vastasi hovimestari surullisesti hymyillen. "Kukin vastatkoon teoistaan... Minä en ole koskaan ymmärtänyt korkeita herroja... Muistan vielä, mitä ne tekivät vanhalle Maunu-kuninkaalle, ja senkin muistan, kuinka saksalainen Albrekt-kuningas sitten menetteli maassa saksalaisine sukulaisineen, jolloin nuo korkeat herrat saivat syödä karvaita hedelmiä kylvöstään... He tekevät ja toimivat toisin kuin rahvaan mies; kun ne sanovat yhtä, niin ne ajattelevat toista, kuten tekin nyt, herra Kaarlo... Te ette tahdo ritarin kuolemaa nyt, mutta ette myöskään tahdo kunniallisesti sopia hänen kanssaan, kuten miehen tulee..."

"Jos olisin yksityinen mies, niin tiedä, ukko, että mielelläni sopisin hänen kanssaan!"

"Kauan olen elänyt ja paljon nähnyt, ja monen kuolinvuoteella olen seissyt ja kuullut heidän jäähyväisensä tälle elämälle... Tiedättekö herra Kaarlo, mitä olen pitkän vaellukseni aikana kokenut — ja yhä uudestaan kokenut?"

Kaarlo ei puhunut mitään, nyökäytti vaan kehoittaen palvelijaa jatkamaan.

"Niin, sen olen nähnyt, ettei mahtava mies elämänsä lopulla ajattele mahtiaan, vaan ainoastaan sitä, missä hän on joka ihmislapsen kanssa samankaltainen, omaa vajavaisuuttaan... Hänen rikkautensa, asemiehensä, arvonsa valtakunnassa ja kuninkaan hovissa eivät silloin ole hänelle minkään arvoisia, vaan sen arvokkaampaa on se, mitä hän on tehnyt kaiken tämän komeuden takana... Kaikkia niitä töitään ja kaikkia ajatuksiaan, joita hän on tehnyt ja ajatellut pelkkänä ihmisenä, niitä hän silloin muistaa, ja ne yksin, — jos ovat olleet hyviä — saattavat hänen sydämelleen lohdutusta antaa."

"Valtakunta ... valtakunta on kait jonkun arvoinen, niinkauan kuin mies elää ja voi toimia", lausui marski hetkisen kuluttua tuijottaen takassa kytevään tuleen, joka oli sammumaisillaan.

Sanat eivät tuntuneet vaikuttavan mitään vanhukseen, joka lisäsi, tosin nähtävästi odottamatta sen mitään muutosta vaikuttavan herran mielessä:

"Ei ole valtakunta koskaan kärsinyt hyvän työn tautta ... raskaspa olisikin silloin valtakunnan herran osa!"

Samassa tuli sisään niiden miesten päällikkö, joitten tuli olla ritarin mestauksessa läsnä, sanomaan, että kaikki oli valmiina ja että odotettiin vaan marskin käskyä.

Kaarlo-herra näytti vieläkin epäröivämmältä; hänen täytyi pakottaa itseään näyttääkseen tyneltä ja pysyttääkseen ominaista ulkonaista arvokkuuttaan, jota hänessä oli aina. Vanha palvelija vetäytyi ikkunankoloon ja pani kätensä ristiin rukousta supisten.

"Jumala on todistajani", huudahti Kaarlo vihdoin, "etten mielelläni tahtoisin tämän urhoollisen ritarin kuolemaa, mutta", hän pysähtyi ja oli vaiti pitkän ajan, jolloin hän tuntui vielä kerran miettivän, mitä asiassa oli raskauttavaa ja lieventävää, sekä lausui sitten, "mutta minä en voi antaa olla sen tapahtumatta ... sen täytyy tapahtua valtakunnan vuoksi...!"

Hän viittasi päällysmiehelle, joka lähti. Mutta samassa näkyivät Niilo Bonpojan vakavat, kalpeat kasvot ovella.

"Anteeksi, herra, että tulen vasten käskyänne luoksenne, mutta sukulaisenne, neiti Briita", sanoi hän, "odottaa ulkona eikä anna rauhaa ennenkuin pääsee teidän puheillenne."

"Briita, Briita", huusi marski, "mitä lapsella on tähän aikaan sanomista ... ja miten voin ottaa hänet vastaan, ennenkuin tämä verinen työ on päättynyt...? Vie hänet kotiin, Niilo Bonpoika, ja sano, että itse tulen päivällä hänen luokseen..."

Mutta Niilo kertoi hänelle jo sanotun, että marskia on mahdoton tavata, mutta hän oli silloin itkenyt niin katkerasti, ettei hän raatsinut kieltää koettamasta parhaan mukaan puhutella marskia, ja että jos hän itse näkisi surullisen sukulaisensa, ei hänkään voisi olla laskematta häntä luokseen. Marski suostui vihdoin ja pyysi Niiloa kiiruhtamaan, että Briita ehtisi tulla pihan yli, ennenkuin ritaria tuotiin.

Tämä ei kuitenkaan onnistunut, kuten tiedämme; Briita Kaarlontytär tuli sukulaisensa luo Broder Sveninpojan vitjat kaulassaan.

"Peräytä käskysi, Kaarlo", huusi hän rientäen marskin luo, "ritari on sinun paras ystäväsi, ja minä olen tahtonut puhua siitä sinulle saatuaani sen tietää ... mutta peräytä käskysi, ellet tahdo Briitan kuolevan surusta."

Kaarlo katsoi kummastuneena lasta. Mutta miten hän voisi uskoa sanaa, joka voi olla joko kiihtyneen mielikuvituksen tuote, tahi jonkun kuolemaantuomitun ystävän vaikuttama, joka tietäen, kuinka paljon marski piti tyttösestä, tahtoi hänen avullaan pelastaa ritarin hengen.

Briita kertoi nopeasti ja niin lyhyesti kuin voi käynnistään Kaikkien Sielujen kappelissa sekä mitä siellä kuuli. Marski oli nostanut hänet polvelleen ja kuunteli häntä yhä tarkkaavammin. Mutta kun tyttö lopetti, hyppäsi hän kiihkeästi ylös ja juoksi viereiseen huoneeseen, joka antoi pihalle. Hän avasi kiireesti ikkunan ja huusi ulos:

"Odottakaa, odottakaa!"

Mutta samassa kuului raskas lyönti, ja marski tuli vasta pitkän ajan kuluttua takaisin.

Hänen kasvonsa olivat kalmankalpeat, ja kätensä vapisivat ankarasti. Hän otti tytön syliinsä ja suuteli häntä sanoen:

"Rukoile sukulaisesi edestä, lapsi ... pahat voimat ahdistavat häntä!"

Sitten hän peitti kasvonsa käsillään ja meni sisempiin huoneisiin vetäen oven perässään kiinni.

* * * * *

Myöhään illalla kulki eräs saatto hiljaa ja juhlallisesti Kaikkien Sielujen kappelia kohden. Niitä ei ollut monta, mutta kuusi munkkia kantoi olkapäillään jotakin arkunnäköistä, jota peitti paarivaate. Heitä seurasi muutamia muita, jotka lauloivat hiljaa hautauslaulua.

Vähän matkaa näistä astui pitkä mies, yllään tummasta kankaasta tehty, kantapäille ulottuva viitta.

Tultuaan kappeliin, jonka kuorissa paloi muutamia vahakynttilöitä, laskivat munkit taakkansa lattialle ja asettuivat sen ympäri kehään. Eräs Pyhän Laurin pappeja toimitti hautajaismenot.

Oven suussa seiso i se korkeavartaloine mies, joka oli seurannut saattoa. Hän jäi seisomaan kun munkit menivät pois, ja kappeliin tuli hiljaisuus. Silloin hän astui kuoriin, lankesi polvilleen arkun viereen, sekä jäi siihen rukoilemaan. Silloin kuului ovesta askeleita, ja Kaikkein Sielujen kappeliin tuli vielä kaksi henkilöä, jotka niinikään astuivat kuoriin päin, mutta jäivät seisomaan. Vahakynttiläin valossa näkyivät Krister Niilonpojan piirteet ja eräät kalpeat, laihat kasvot, joitten ilme oli terävä ja katse syvä, eloisa. Puvusta näkyi, että mies oli hengellisiä, ja jos katseli sitä — se oli erinomaisen hienoa samettia — ja miestä itseään, hänen ylpeää, käskevää katsettaan ja ryhtiään, niin huomasi helposti hänen kuuluvan maan rikkaimpiin ja ylhäisimpiin sukuihin. Hän oli Krister Niilonpojan tyttärenpoika, Juho Pentinpoika (Oxenstjerna), vielä vallan nuori mies, joka ei ollut tähän asti mainittavasti vaikuttanut yleisiin tapahtumiin, eikä edes niihin erikoisesti sekaantunutkaan; mutta hän seurasi niitä kotkan tarkkaavaisuudella, jonka terävä silmä näkee ja seuraa saalista, vaikka hän itse liitelee vielä näkymätönna pilvien välissä.

Sekä hän että Krister-herra katselivat rukoilijaa, ja jälkimmäisen kasvoilla väreili laimea hymy, edellisessä näkyi kuitenkin ensi kummastus yhä enemmän väistyvän uteliaisuuden tieltä. Häntä halutti saada selville, mitä tämä ilmiö oikeastaan merkitsi.

Rukoilija nousi vihdoin, katseli vielä hetkisen kädet ristissä arkkua ja kääntyi sitten oveen päin pois mennäkseen. Hän säpsähti huomattessaan takanaan olijat, mutta saavutti heti malttinsa ja katseli kirkkain katsein ja otsa pystyssä herroja silmiin. "Rakas ystävä tahi sukulainen mahtaa tuossa arkussa maata", lausui herra Krister pistäen kätensä koruommellun samettinutun alle — "ja koska kuollut ei minun tietääkseni kuulu jälkimmäisiin, niin kuulunee hän kaiketi edellisiin ... kuka on tässä arkussa, jota te näin raskaasti murehditte, Kaarlo poikani?"

"Te sanotte oikein, rakas isä", vastasi marski, se hän oli, "tässä lepää eräs ystäväni."

"Vai niin ... minulle sanottiin, että täällä Kaikkein Sielujen kappelissa luetaan sielumessuja Broder Sveninpojan edestä?"

"Aivan niin", vastasi marski, "ankara ritari Broder Sveninpoika lepää tässä arkussa, ja munkit ovat vasta laulaneet messun hänen sielunrauhansa puolesta."

"Olen jo senkin kuullut, poikani", jatkoi Krister-herra, mutta yhä katkerammalla äänellä, "sanotaanpa niinkin, että te olette pitänyt kaikesta huolen, hankkinut vihityt kynttilät ja pyhän messun..."

"Ja kaikki mitä olette kuullut, rakas isä, on aivan totta ... minä olen sen kaiken tehnyt!"

"Sen voin ymmärtääkin nähdessäni teidän rukoilevan petturin arkun vieressä... Mutta sitä en todellakaan arvannut odottaa valtakunnaan marskilta. Ketä on kunnioitettava ja ketä on arvossa pidettävä, kun syyllisille ja tuomituille annetaan tällaisia kunnianosoituksia?"

Drotsin ääni oli kiivas ja moittiva; hän puhui kuten suuttunut isä ajattelemattomalle pojalleen. Hän näytti, ehkä käyttikin marski-nimitystä, kokonaan unhottaen miehen vallan ja korkean yhteiskunta-aseman ja puhutteli häntä nyt vaan nuorena sukulaisenaan. Kaarlo Knuutinpoika oli näet hänen sisarensa pojanpoika ja siis Juho Pentinpojan pikkuserkku. Tämän sukulaisuuden nojalla ja koska nämä mahtavat ja toisiaan epäilevät miehet tahtoivat antaa toisilleen kaikkea ulkonaista kunnioitusta, niin he kutsuivat toisiaan isäksi ja pojaksi, mikä oli muuten ajan tavan mukaistakin — silloin ei vielä oltu keksitty luonnollisille suhteille luonnottomia nimityksiä.

Vanhaa herraa katkeroitti ja suututti tässä erittäinkin se, että hän luuli varmaan marskin vainajalle

osoittamallaan kunnioituksella tahtovan voittaa rahvaan suosion ja sysätä mestauksen koko syyn hänen niskoilleen. Kaarlo ymmärsi hänen ajatuksensa, ja sai siitä asean, jota ei jättänyt käyttämättä.

"Suokoon Herra", sanoi hän, "että joka ritari Ruotsinmaassa olisi tämän kaltainen... Broder Sveninpojan muisto on minulle aina oleva pyhä... Ja kuulkaa, mitä sanon, rakas isä ... luulen, että monikin niistä, jotka nyt katselevat vapaasti ympärilleen, saisi kalveta, jos todella ruvettaisiin tutkimaan, kenen povessa oikeastaan piilee petturinsydän!"

Marskin vielä puhuessa sai vanha Krister-herra sangen epämieluisasti hämmästyä. Nuori Niilo Bonpoika astui kiirein askelin kappeliin ja lähestyi herraansa. Mutta nuorukaisen katse oli tyyni, kiukuton ja hän tervehti drotsia sellaisella tavalla, että tämä huomasi saavansa häneen nähden olla rauhassa. Mitä taasen Kaarlloon itseensä tuli, niin rauhoitti häntä yleensä se seikka, ettei Visby eikä Visborg olleet joutuneet marskin käsiin.

"Olen käskynne mukaan odottanut koulumestaria", sanoi Niilo ojentaen Kaarlolle pergamenttikääryn, josta riippui vahasinetti, "hän antoi minulle tämän teille tuotavaksi!"

"Sinä tulet parhaaseen aikaan, Niilo", huudahti marski ottaen pergamentin, "minä voin nyt antaa tämän tehtävän hyvään todistajain nähden. Tämä pergamentti", hän piti sitä lähimmän vahaliekin valossa, että drotsi ja Juho Pentinpoika voivat sen selvästi nähdä, "tämä pergamentti sisältää ritarivainajan viimeisen tahdon, ja minä lähetän uskollisen ja luotettavan asepalvelijan viemään sitä hänen vanhalle isälleen Asslöfin kartanoon Hallantiin. Sinä, Niilo, saat ratsastaa sinne, ja annettuasi testamentin vanhan Sven Tordinpojan käteen tervehdä häntä minulta ja sano, ettei tämä suru olisi häntä koskaan kohdannut, ellei ilkeys olisi kutonut verkkojaan vainajan ja minun välilleni!"

Niilo otti testamentin, kumarsi ja läksi. Marski kääntyi sitten drotsiin.

"Me kohtaamme toisemme Tukholmassa", sanoi hän. "Arvelen, että saavutte sinne yhtä pian kuin minäkin, vaikka matkustattekin meritietä — tuuli puhaltaa hyvästi pohjoiseen päin ... minäkään en aio odottaa itseäni, vaikka minun täytyykin mennä Nyköpingin kautta."

Sitten hän tervehti heitä ja lähti. Drotsi jäi tyttärenpoikineen kappeliin, mutta molemmat olivat vaiti, kunnes edellinen vihdoinkin lausui kuin itsekseen:

"Korkealla ratsulla ajaa ylpeä sukulaiseni ... mutta voi sattua, että jalat katkeavat hänen altaan!"

"Se tapahtuu vasta alamäessä!" lausui tyttärenpoika viekkään ivallisesti hymyillen.

VIII.

Luostarisisar.

Vähän toista kuukautta Söderköpingin kokouksesta istui herra Eerik Puke eräänä koleana syyspäivänä Kastelholman linnassa Ahvenanmaalla. Päänsä oli vasemman käden varassa, ja oikea käsi liikkui edestakaisin pöydän syrjää myöten. Ritarin aatokset olivat kuitenkin aivan toisaalla, se näkyi katseesta ja omituisesta hymystä hänen huulillaan.

Hän oli vasta moniaita päiviä sitten tullut matkalta Pohjaan, joksi Pohjanlahtea ympäröivää maata silloin kutsuttiin. Hänellä oli siellä yhtä ja toista kuntoon pantavaa, sillä hän ei ollut käynyt niillä mailla siitä asti, kuin hän pari vuotta sitten Engelbrektin kehotuksesta ryhtyi hänen kanssaan miekka kädessä ahdistamaan Norrlannin routeja. Hän valtasi silloin osaksi itse, osaksi päällysmiestensä kautta paitsi Kastelholmaa, joka hänellä siitä alkain oli läänityksenä, vielä Faxehusin, Styrnåsholman ja Kryssborgin. Tämän ajan muistot ehkä juuri kajastelivatkin hänen mielessään, ja niihin sekautui kenties levottomuutta nykyisen ja vastaisen ajan johdosta. Söderköpingistä lähti hän marskin kehoituksesta samana päivänä jona kokous loppui, ja hänen lähtiessään oli Broder Sveninpoika mennyt kaupungin edustalle miestensä luo, mikä esti heitä enää toisiaan tapaamasta, — ja siitä lähtien ei hän ollut saanut mitään tietoja marskilta eikä Broder Sveninpojalta. Sanomat eivät siihen aikaan lentäneet niin sukkelaan maitten yli kuin meidän päivinämmme.

Mutta istuessaan siten mietteissään kuuli hän erään miehistään linnantuvassa laulavan:

Ja Maarianmessun aikoina

Se juttu tapahtui,
Ne Faxehusin sytytti,
Ja lieskat siitä leimahti.
Faxehus on nyt mustana vallan.

Ritarin kasvoille levisi hymy, kun tutun kansanlaulun säveleet rupesivat kuulumaan. Mies jatkoi lauluaan, joka kilpaili kansan suosioista Engelbrektinlaulun kanssa. Toisten linnantuvassa olevain miesten suostumushuudot keskeyttivät laulajaa vähäväliä:

Ja Delsbosta he kulkivat
Nyt Delsbon rajahan,
Ja miesten päitä listivät
Kuin kortta laihon lakean.
Faxehus on nyt mustana vallan.

Regnsjöss' on hätä surkea,
Ja Mo'ssa samaten,
Ne pakoon ei voi lähteä,
Kun veneet heiltä vietiin pois.
Faxehus on nyt mustana vallan.

Laulun sanat muistuttivat siksi elävästi ritarin mieleen niitä aikoja, jolloin hän sai mielinmäärin antaa ulkomaisille voudeille selkään, että hän johtui ajattelemaan niitä päiviä ja niitten muistoja. Hänen mielensä ei kuitenkaan viipynyt niissä kauemmin kuin laulu kuului. Hän oli yleensä päivän, hetken lapsi. Hän eli nykyajassa, se oli hänen maailmansa, menneisyydestä ei hänen luonteensa paljoa välittänyt; ainakaan ei hän siitä piitannut ottaa oppia elämää varten. Enempää ei hän huolinut tulevaisuudestakaan, eikä yrittänyt selvittää itselleen, mitenkä tulevaisuus ottaisi entisyydestä ja nykyisyydestä kehittyäkseen. Oli siis peräti harvinaista, että Eerik Puke oli tällaisten tunnelmain vallassa, ja se tapahtui ainoastaan silloin kuin tätä kansanlaulua tai Engelbrektinlaulua laulettiin. Ne vaikuttivat häneen loihdun tavoin. Ne tyventivät hänen kiihkeän, hurjan luonteensa, mutta vaan saadakseen sen sitten taas kootuin voimin kääntymään siihen ainoaan asiaan, jonka vuoksi ritari nykyään eli.

Tämä asia oli Engelbrektin kuoleman kostaminen ja hengen ja veren uhalla estäminen ketään niistä, jotka olivat — hänen arvelunsa mukaan — olleet lähempää tai etäämpää siihen vaikuttamassa, saamasta palkakseen siitä Ruotsin valtakuntaa.

Huhut, jotka Broder Sveninpoikakin heitti vasten marskin kasvoja, väittivät Kaarlo Knuutinpoikaa oikeaksi alkusyyksi rakastetun sankarin kuolemaan. Hänen sanottiin maksaneen Natt och Dag-herroille melkoisen rahasumman murhasta sekä antaneen murhaajalle turvakirjan. Edellistä seikkaa uskottiin jotenkin yleisesti, jälkimmäinen oli syntynyt vasta myöhemmin, ehkä Söderköpingin kokouksen johdosta. Kaarlo Knuutinpoikaan johtivat siis aina lopuksi ne ajatukset, joita nämä kansanlaulut herättivät. Niinpä nytkin, ritari nousi istumasta ja alkoi kiivaasti kävellä edestakaisin lattiaa pitkin. Hän ei havainnut sitäkään, että torven ääni kajahti tornista, vaan jatkoi kävelyään, kunnes eräs hänen miehistään astui sisään.

"Viesti marskilta!" lausui hän. "Tukholmasta on tullut laiva tähän edustalle sekä tuonut muassaan marskin asemiehen ja erään luostarisisaren Skeningestä, joka myöskin pyytää päästä linnaan teidän puheillenne!"

"Luostarisisar", huudahti Eerik iloisesti hämmästyen, kuten näytti, "olisikohan se ... anna niitten tulla pian, anna niitten tulla!"

Mies katosi, ja hetkisen kuluttua tuli sisään Dominikaanikunnan pukuun puettu nunna ja hänen perässään marskin mies. Nunna vei merkitsevällä liikkeellä sormensa huulilleen estäen siten linnanheraa lausumasta kysymystä, joka oli hänen kielellään. Perässä tuleva asemies ei huomannut vähääkään tätä salaista merkinantoa.

"Jalo marski lähettää minun kauttani teille veljellisen tervehdyksensä", sanoi nunna; Eerikin silmät välähtivät kuullessaan hänen äänensä, "minä olen matkalla Turkuun marskin asioissa, ja hän pyytää teitä hankkimaan minulle laivakyydin sinne."

"Onko tuo jalo herra siis ottanut luostarisisariakin palvelukseensa?" kysyi Eerik epäillen.

"Minä kävin marskin luona sisarluostarin asioissa, ja keskusteltuani hänen kanssaan toivon asiani menestyvän hyvin. Te voitte nyt antaa marskin sanansaattajan lausua asiansa ensiksi, minä sanon sitten sanottavani."

Marskin asemies antoi herraltaan kirjeen, jonka ritari heti avasi ja luki. Se oli koko Helsinglannin kruununverojen läänityskirja, ja Helsinglanti tarkoitti koko Norrlantia. Eerikin kasvat kirkastuivat ja hän katsoi iloisesti hymyillen sen tuojaa.

"Herrani, marski, pyytää samalla tervehtiä teitä ja sanoa", lausui tämä, "että voitte täydellisesti luottaa häneen, ja mitä kulkupuheita kuullettekin, niin pyytää hän teitä vaan muistamaan — mitä hän jo on sanonutkin — että kaikki tapahtua valtakunnan hyväksi, ja ettei teidän tule tuomita, ennenkuin olette häntä itseään puhutellut."

"Missä herrasi oli tätä kirjettä lähettäissään?" kysyi Eerik.

"Tukholmassa, ankara herra", vastasi mies. "Herra Eerik Niilonpoika on antanut kaupungin linnan, kuten muutkin kuninkaan voudit, ja drotsi on ottanut etulinnan, herrani, marski aatelislinnan."

"Hyvä ... mene nyt linnantupaan juomaan miesteni kanssa tulomaljasi."

Mies meni ja Eerik jäi kahdenkesken nunnan kanssa, jonka käteen hän tarttui puristaen sitä lämpimästi. Sitten hän vei hänet tammipöydän luo ja pyysi häntä istumaan penkille.

"Rakas Bengta-sisareni," sanoi hän, "kaikkein viimeiseksi olisin sinua odottanut tänne ... mikä on saattanut sinun matkustamaan meren yli tähän vuodenaikaan, ja mitä tarkoitat marskilta tuomillasi terveisillä?"

"Kaulaketju!" vastasi nunna katsellen synkästi hehkuvien silmien eteen, heitettyään päähineen pois.

Mutta Eerik katseli häntä, ikäänkuin ei olisi oikein ymmärtänyt hänen tarkoitustaan.

"Kaulaketju", toisti Bengta senvuoksi, "merirosvon loihdittu koriste, jonka olen sinulle luvannut ja jonka sinä kerran saatkin!"

"Ha-ha-ha", nauroi Eerik laskien kätensä sisarensa olkapäille ja katsellen häntä silmiin, "ja sen kapineen tähden sinä, sisarkulta, matkustelet maat ja mantereet... Heitetään pois se juttu, minulla on tärkeämpääkin sinulta kyseltävänä."

"Mitään sinulle tärkeämpää ei ole olemassa kuin se koriste", sanoi nunna terävästi, "sen avulla sinä olet Ruotsin valtakunnan mahtavin mies, sen avulla sinä varmaan kukistut... Muista että sisaresi sen sanoo. Mutta minä olen pannut päähäni", lisäsi hän, "että sinä sen vielä saatkin. Veljemme Kaarlon kuoleman jälkeen, ja kun poikanikin — Jumala armahtakoon heidän sielujaan! ... lähtivät täältä ... olen siirtänyt sinuun kaiken toivoni..."

"Entä veljemme Ragvald, Bengta-sisar ... etkö häntä muista?"

"En, en ... hänestä ei ole suuriin töihin ... ei, mutta sinä Eerik olet hyvällä alulla, sinulla on rahvaan suosio; jos kuljen etelämetsissä Itägotanmaalla, jossa sinulla on maatiloja tahi pohjoismetsissä [muinoin kutsuttiin Kolmordenin ja Tivedenin eteläpuolella olevaa Itägotanmaata etelämetsiksi, näiden pohjoispuolella olevaa seutua pohjoismetsiksi], niin kaikkialla ne sinua rakastavat ja senvuoksi antaa Herra, kun sinä kerran saat pyhimysketjun kaulaasi, sinulle voiman ja kunnian ennen muita ja panee vihollisesi sinun astinlaudaksesi."

"Neuvosi ovat, Bengta, paremmat kuin pyhimysketju... Jos sinä olisit aina vierelläni, niin mitä tekisin kaulaketjulla?... Sinun pääsi sisareni ja minun miekkani voivat yhdessä valloittaa kuningaskunnan!"

"Minä en lähdekään luotasi enää saatuani koristeen... Minulla on se ollut jo kahdesti kädessäni, kolmannella kertaa tiedän kyllä sen pitää... Niin totta kuin elän, niin lienevät pahat henget sitä vartioimassa, koska tuo mies tulee joka kerta kuin..."

"Mikä mies, Bengta ... puhut pelkkiä arvoituksia", keskeytti Eerik kärsimättömästi, "kahdesti on koriste ollut kädessäsi, sanot...?"

"Niin, kahdesti", vastasi Bengta, "ja kummallakin kertaa on eräs mies tullut tielleni viemään koristeen minulta. Siitä on nyt kahta vaille neljäkymmentä vuotta, kun sain sen ensi kerran, silloin aioin sitä Kaarlo-veljellemme, mutta vuosi ei ollut kulunut umpeen, ennenkuin se minulta vietiin... Minä en kuitenkaan päästänyt sitä näkyvistäni, minä tiesin missä se oli, tahi oikeastaan tiesin tien sen piilopaikkaan, vaikka sain vuosia odottaa ja koetella mieleni kärsivällisyyttä ... nyt se taas oli minulla; minä olin tuomassa sitä sinulle; olin kuninkaan omalla laivalla, ja siellä se minulta otettiin."

Bengta väenteli epätoivoisena käsiään ja hänen vaaleat huulensa puristuivat hurjasti yhteen.

"Haluaisinpa tietää, kuka uskalsi ottaa sen sinulta kuninkaan omalla laivalla ... kerro, kerro, sisar!"

"Me olimme siinä hirveässä myrskyssä, joka raivosi kuukausi sitten", kertoi Bengta, "oltiin menossa Söderköpingin kokoukseen ... kuningaskin aikoi mennä sinne, ja hänen laivallaan olin minäkin, varmassa turvassa, kuten luulin..."

"Yksi kysymys, Bengta", lausui ritari, "Herramme puun kautta en vielä tiedä, onko kuningas elossa vai onko hän kuollut?"

"Hän pelastui kuten minäkin ja vielä eräs kolmaskin!"

"No, Jumala armahtakoon, kun olisi upponnut samalla", huudahti kiihkeä Eerik, mutta sisarensa sai hänen malttamaan mielensä; hän lisäsi kiireesti, "tarkoiton kuningasta, ymmärräthän! Mutta paha henkesi meni kaiketi kylmää tietä...!"

"Paha henkeni ilmestyi sillä kertaa kuninkaan ja minun pelastajanani... Kun myrsky riehui kauheimmillaan ja kaikki luulivat laivan hukkuvan, huusi kuningas, eikö miehistöstä kukaan voinut pelastaa laivaa, ja silloin tuli hänen eteensä pitkä mies, joka lupasi pelastaa laivan, jos kuningas antaisi hänen tarkastaa jokaista laivalla olijaa, ennenkuin maihin mentiin."

"Siitä miehestä minä pidän, Bengta", huudahti Eerik mielihyvillään, "hän tunsu asiansa pohjia myöten... No, hän pelasti laivan?"

"Hän vei sen maihin Kaarlonsaarien kohdalle Gotlantiin... Päivä koitti juuri, ja minä jouduin kuin valittuna ensiksi hänen tarkastettavakseen..."

"Ja hän löysi, mitä etsi ... kaulaketjun?"

"Hän löysi sen ... ja samassa natisi laiva, ikäänkuin hajoomaisillaan ollen ... 'Sukkelaan veneisiin', huusi mies silloin, 'laiva uppoo', ja kuningas sekä muutamat muut hyppäsivät veneeseen, minä tulin myöskin kuninkaan kanssa; miten sinne pääsin, en voi käsittää... Maihin tultuamme näimme sekä kuninkaan oman laivan että erään toisen, joka oli pysynyt meidän laivamme perässä, vaipuvan meren syvyyteen kaikkineen päivineen..."

Bengta-rouva tai -sisar, joksi häntä myöskin kutsuttiin, koska hän oli poikansa kuoltua mennyt Pyhän Inkerin sisarluostariin Skenengeen, kuvasi vaikuttavalla kaunopuheisuudella tätä myrskyä, jonka vertaa eivät kokeneimmatkaan merimiehet voineet muistaa, ja veli oli pelkkänä korvana. Sen asian ymmärsi hän paremmin kuin kaulaketjutarinan, vaikka tämä salaisine tenhovoimineen oli aivan ajanhengen mukainen eikä sentähden ollut vaikuttamatta Eerik Pukeenkaan, jonka luonne muistutti suuresti niitä entisiä aikoja, jolloin kaikkein mielessä oli ylinnä luottamus omaan voimaan.

"Paha henkesi pääsi siis suureksi osaksi vaivastaan", lausui hän, kun sisar lopetti.

"Mitäpä hän muuta tahtoikaan kuin kaulaketjun ... ja se on kyllä hänen huostassaan?"

"Ja hän itse ... missä hän itse on? ... joutuiko hänkin merenpohjaan?"

"Ei ... hän pelastui myrskyn lakattua, mutta mihin hän läksi, en tiedä... Hän näyttää kadonneen taas yhtä jäljettömiin kuin silloinkin, kun hän ensi kerran vei koristeen..."

"Sinä siis, luulen, jätät nyt tämän asian sikseen, Bengta, ja jätät luokseni..."

"En, Eerik ... minä toimin vaan entistä innokkaammin", huusi Bengta-rouva, "ja, kuten jo sanoin, olen sen asian vuoksi lähestynyt marskia."

"Marskia!" huudahti Eerik kummastuen, "mistä sait päähäsi hakea tuota miestä marskin luota?"

"Miestä en sieltä hae, vaan kaulaketjua ... ja se on nykyään jollakin marskin hovissa, siitä olen varma."

"Kaarlo Knuutinpoikako saisi kultaisen kaulaketjun", lausui Eerik mieltäväsesti, "Kaarlo Knuutinpoika ... Kaarlo Knuutinpoika!"

"Älä ole sentään milläsikään, Eerik ... marskin täytyy tulla sen omistajaksi, vaan ei kauaksi... Hän on vaan se välikappale, jonka avulla tahdon ottaa sen pois siltä, joka sitä nyt kantaa ja joka oleskelee hänen hovissaan..."

"Kuka hän on, Bengta ... kuka hän on?" kysyi Eerik silmät säkenöiden.

"Jätä se minun huolekseni, Eerik", vastasi sisar yksiääneen, "sinä voisit kiihkeydessäsi turmella koko hyvän yritykseni..."

"Bengta, Bengta", huusi Eerik arvokkuudella, mikä kaunisti häntä, "ajattele, mitä nimeä kannat ja ettet sinä enkä minä saa sitä millään tahrata... Niin totta kuin tahdon nimeäni kunnialla kantaa, en koskaan pidä sitä ketjua kaulassani, ellet voi kalliilla valalla vanna saaneesi sen julkisia ja rehellisiä teitä!"

"Jätä se minun huolekseni", toisti Bengta, mutta lisäsi äkkiä saattaakseen kiihkeän veljensä ajatukset toisaalle:

"Sinä puhuisit toisin, jos tietäisit, mitä marskin hovissa on tapahtunut ja mikä on saattanut kaikkein rehellisten maanmiesten mielet kuohuksiin meren tuolla puolen... Minäkin kysyin kummissani: 'missä Eerik Puke on?' kuullessani siitä..."

"Mitä siellä tapahtuneekin, niin katson hänen olevan sellaisen, kuin minä ja moni muu tahdomme hänen olevan... Tämä kirje jonka juuri sain häneltä, todistaa sen parhaiten?"

"Se todistaa, että hän etsii sinun ystävyttäsi ... sitä vaan, eikä mitään muuta...! Hän etsii sinun ystävyttäsi, kuten kaikkien muidenkin Engelbrektin kannattajain. Sentähden hän pyrkii Kaarlo Orminpojankin, Bjurumin herran, ystäväksi, vaikkapa se maksaisi kauniin Kaarinan koko elämän ja onnen!"

"Kauniin Kaarinan!... Mitä sanot, Bengta", huudahti Eerik tarttuen sisarensa käteen, jota puristi hurjasti, katsellen läpitukevasti sisarensa. "Kauniin Kaarinan, mitä aikeita voi marskilla olla, jotka turmelisivat neidon elämän ja onnen?... Sano, Bengta, sano ... vaikka tuskin uskallan ajatella mitä suusi puhuu..."

"Nyt näet, Eerik, kuinka tärkeä merirosvon korun tenhovoima on meille ... sanon sinulle, että marski pyytää kauniin Kaarinan kättä saadakseen hänen isänsä puolelleen, ja sen sanon samalla, että hän saa kumpaisenkin, tahi..."

"Herramme piinan ja kuoleman kautta ... en tahdo tulla autuaaksi, jos se tapahtuu", huusi Eerik vimmoissaan.

Mutta Bengta-sisar ei näyttänyt siitä välittävän. Hän vaan jatkoi:

"Tahi sekä heidän että sinun käy kuten onnettoman ritarin, Broder Sveninpojan kävi Söderköpingissä!"

Eerik käveli edestakaisin lattialla, hänen rinnassaan riehui sisaren sanoista syttynyt tuli, mutta kun hän kuuli Broder Sveninpojan nimeä mainittavan, pysähtyi hän äkkiä sisarensa eteen odottaen selitystä.

"Broder Sveninpoika", jatkoi Bengta-rouva armahtamatta, "tuomittiin kuolemaan ja mestattiin julkisena kavaltajana Ruotsin valtakuntaa vastaan. Sen sanottiin tapahtuneen samana päivänä, jona sinä läksit kokouksesta."

Olisi voinut uskoa tosiksi vanhat tarinat mahtavista, pahoista haltijattarista, jotka muuttivat taikasauvallaan ritareja ja kuninkaanpoikia kiviksi ja pedoiksi — nähdessään nunnan sanain vaikutuksen Eerikiin. Hän seisoj todella kuin kivettyneenä hänen edessään. Ainoastaan synkkyys hänen silmissään, joilla hän katseli sisartaan, osoitti kuluttavan tulen kiehuvan hänessä. Kesti ison ajan, ennenkuin hän sai sanankaan kuumeisilta huuliltaan.

"Broder Sveninpoikako kuollut, sanot?" huusi hän vihdoin saamatta käännetyksi silmiään sisaren ankaroilta teräviltä kasvoilta, ja kun niitten ilme epäilemättömästi vahvisti sanain säälittömän totuuden, niin hän toisteli vitkaan kumealla, haudanomaisella äänellä: "Broder Sveninpoika on kuollut ... kuollut ... kuollut!"

Oli taas hetkinen äänettömyyttä; hän ikäänkuin tarvitsi aikaa perehtyäkseen siihen ajatukseen, että ystävänsä ja aseveljensä oli kuollut. Mutta kun se ehti hänelle täysin selvitä, niin syöksyi salama toisensa perään hänen silmistään; ja vihan tuli syttyi hänen poskilleen.

"Ja jos se on totta, mitä sanot, Bengta", jatkoi hän, "ja jos ystäväni, tuo jalo ritari, on surmattu ja jos siihen on Kaarlo Knuutinpoika syyppää, niin vannon elävän Jumalan ja kaikkien pyhimysten kautta etten ennen lepää kuin olen hänen kuolemansa kostanut marskille."

Samalla vetäisi hän miekan tupestaan ja löi sen tammipöytään sellaisella voimalla että pöydän kansi halkesi.

Sitten heittäisi hän polvilleen ja päästeli sydäntä särkeviä valitushuutoja, kyynelten tihkuessa hänen sormiensa välitse, joilla hän peitti kasvonsa. Niin syvä, niin hillimätön oli tämän voimakkaan miehen tuska, että tuiman Bengta-rouvankin piirteet heltyivät. Hän kumartui ja lasi kätensä veljensä

olkapäälle.

Mutta Eerik hyppäsi ylös kuin taikaiskulla, avasi oven sekä huusi ulommassa huoneessa vartioivalle miehelle.

"Sano Juho Folkenpojalle, että hän valmistaa aluksen Väddöhön lähtöä varten!"

Mies katseli tyrmistyneenä vihaa puhkuvaa herraansa ja rohkenipa kysyäkin, milloin oli lähdettävä.

"Ensi yönä, tänä iltana, tunnin päästä", huusi ritari, "niin pian kuin ehditte saada veneen vesille!"

* * * * *

Parin päivän perästä nousi Eerik Puke miehineen maihin Väddön rannalle, joka oli Ahvenanmaata lähin paikka Uplannin rannikolla. Se oli tavallinen ylikulkupaikka, josta huolta piti Väddön väestö saaden siitä korvaukseksi muutamia vapautuksia.

Uplannista lähti Eerik-herra Vestmanlantiin ja Nerikeen, missä hän oitis ryhtyi yllyttämään rahvasta kapinaan marskia vastaan, jonka hän nyttemmin katsoi arvottomaksi ritarin nimeä kantamaan ja jota hän kuvaili kansalle synkillä väreillä.

Marski ja drotsi olivat tähän aikaan, lokakuun lopulla, viidenkymmenen maallikkoherran kanssa kirkolliskokouksessa Söderköpingissä. Mutta sieltä palattuaan ja kuultuaan Eerik Pukin liikkuvan rahvaan keskuudessa läksi marski Mälarin länsirannalla käymään. Hän sai täällä täyden vahvikkeen siihen, mitä huhu oli ennalta kertonut. Kun hän tuli Vesteråsista Köpingiin muutamana lauantai-iltana, kerrottiin hänelle, että rahvas oli Länsi-Södermanlannissa valmiina lähtemään mies talosta, ja yöllä herätti vanha hovimestarinsa hänet ilmoittaen, että Eerik-herra oli vaan parin peninkulman päässä. Hän ei kuitenkaan siitä säikähtänyt, vaan lähetti sunnuntaiamulla aikaisin hovimestarinsa Arbogaan valmistamaan hänen tuloaan.

Hovimestari lähti, mutta kohtasi Arbogassa Eerik-herran itsensä, joka käski hänen pysymään alallaan sekä kielsi hänen antamasta mitään tietoja herralleen. Niitä hän sai Eerikiltä itseltään, joka kirjoitti sukkelaan taistelukirjan ja antoi sen kaupungin kahdelle pormestarille, joiden piti lähteä ratsastamaan marskia vastaan ja antaa se hänelle.

Marski lähti kaikessa rauhassa Köpingistä, toivoen, joko ettei Eerik todenteolla taistelua valmistanutkaan, tahi että vielä keskustelun voimalla saisi kiivaan ritarin taltumaan, — hän läksi sen enemmittä ratsastamaan Köpingistä Arbogaan. Mutta hän ei ollut päässyt vielä puolimatkaankaan, ennenkuin pormestarit tulivat vastaan ja antoivat hänelle Eerik-herran kirjeen.

Kaarlo katsoi kysyvästi sanansaattajiin. Sitten hän mursi kirjeen auki ja luki sen synkistyvin katsein. Kirjeen sisältö on säilynyt meidän aikaamme asti, ja koska se on varsin lyhyt, niin lienee paikallaan esittää se tässä. Se kuuluu näin:

"Tiedä, Kaarlo, että jos tahdot minulta jotakin, tahi jos joku muu tahtoo minulta jotakin, niin löytää hän minut Arbogasta, ja Jumala armahtakoon, etten pysy rauhassa talossani, kun en tiedä milloinkaan, koska minut paistetaan, silvotaan, tai surmataan, niin tiedä, että siihen asti, kuin välimme paremmaksi tulee, kuin nyt on, niin tiedä, että missä ikänäni sinut kohtaan tahi jonkun sinun omistasi, niin silloin teen hänelle, niinkuin tehdään oikealle vihamiehelle; Jumalan pyhä veri tietää, ettei tämä ollut aivoitukseni, ja tiedä sinä, että sen rauhan, jonka olin sopinut Pentti Steeninpojan kanssa, sen minä purkaan; sillä minä en päästä vihollisiani tästedes yhtä helpolla kuin olen tähän asti päästänyt. Kirjoitettu Arbogassa minun sinettini alla."

Luettuaan tämän kirjeen lähti marski miestensä neuvosta takaisin Tukholmaan. Tultuaan sinne kertoivat he asian Krister-herralle, joka peljästyivät siitä kauheasti. Sitten yhtyivät he kiireimmän kautta ponteviin toimiin pahan parantamiseksi.

Mutta Eerik-herra istui Arbogan harmaaveljesluostarissa sen lauontain iltana, jona hän oli lähettänyt taistelukirjan marskille. Luostaripihalta kuului miesten laulua, mikä saattoi hänet taasen mielentilaan, jossa oli sekaisin harmia, epätoivoa, katkeruutta ja kostonhalua. Eräs miehistä lauloi Engelbrektinlaulua, jota toverijoukko tuntui kuuntelevan, koskapa moniaihin värssyihin tarttui useampi ääni yhtäkaaa.

Kun mies hän ain' oli pelvoton,
Ja mainettaan maailma laulanut on,
Niin tällaisen palkan sai:
Hän Örebrosta matkusti,

Niin konna hänet surmasi;
Näin kuntoa palkitaan kai...

kuului pihalta ja Eerik kuunteli laulua.

Silloin astui Bengta-rouva luostaritupaan seurassaan mies, jolla oli kirje vyön alla.

"Jumalan rauhaa, herra Eerik", sanoi Bengta-rouva, "minä tuon sanomia marskilta, ja tämä, luulen, tuo sanaa hyvältä ystävältä."

Hän osoitti miestä, joka otti kirjeensä esiin ja antoi sen Eerikille. Tämä luki sen ja hänen kasvoillaan sädehti sydämellinen riemastus. Mutta lopetettuaan katseli hän hetkisen mieltiväisesti eteensä sekä lausui sitten miehelle:

"Iloisempaa sanomaa kuin tämä, jonka sinä toit, en ole monesti saanut... Kuitenkaan en voi täyttää herrasi toivomusta, että tulisin hänen luokseen. Minulla on muuta tehtävää nyt... Marski on parin peninkulman päässä tästä tänään, ja myrsky voi puhjeta välillämme minä hetkenä hyvänsä... Sano se herra Kaarlo Orminpojalle, niin hän kyllä ymmärtää, miksi minun täytyy viipyä."

"Mitä marskiin tulee, niin teillä on hyvin aikaa," lausui Bengta-rouva, "hän ratsastaa parasta kyytiä Tukholmaan!"

"Tukholmaanko?" huudahti Eerik kummastuneena. "Oletko varma siitä, hurskas sisar?"

"Aivan varma... Hän on jakanut kahteen osaan ne miehet, jotka hänellä oli mukanaan, ja lähettänyt toisen osan Örebrohon ja toisen hän sijoitti Vesteråsin linnaan pakotettuaan kaupunkilaiset ensin varustamaan linnan pitkäksi ajaksi ruokavaroilla."

"Ei, ei, siinä erehdytte, hurskas sisar, vesteråsilaiset eivät annakaan niin ilman mutkia pakottaa itseään..."

"Mutta marski piti tulisoitua kädessään ja uhkasi polttaa heidän kaupunkinsa, jolleivät suostuisi, ja he olivat aivan valmistumattomia... Heillä ei ollut valitsemisen varaa!"

"Hornan henget!" huudahti Eerik. "Sitten meidän täytyy tällä hetkellä hypätä ratsujen selkään ja lähteä Örebrohon ennättääksemme ennen marskin miehiä..."

"Jos minun neuvoani tahdotte vaariin ottaa", lausui Bengta-rouva, "niin ajattelen, että olisi parasta lähettää miehet marskin miehiä takaa ajamaan Örebron tielle... Ne voivat saada ne kiinni ja surmata ne, etteivät nuo ketjanat pääse Örebrotta näkemäänkään... Ja koska marski näkyy haluavan vahvistaa joukkojaan, ennenkuin hyökkää teidän kimppuunne, niin tulee teidän tehdä samoin ja sitä varten ensi työksenne lähteä Kaarlo Orminpojan pyynnön mukaan hänen luokseen..."

Tämä neuvo miellytti Eerik-herraa. Hän ilmoitti sanansaattajalle kohta saapuvansa Vadstenaan Kaarlo-herran luo. Sitten hän kutsui miestensä päällysmiehen luokseen ja käski hänen heti astua ratsulleen ja lähteä marskin miesten perään Örebron tielle.

Jäätyään kahdenkesken sisarensa kanssa, syöksyi hän tämän luokse ja sulki hänet syliinsä suudellen häntä.

"Iloitse, sisareni, iloitse!" sanoi hän. "Minä vien Kaarina-neidin morsiuustuoliin, ennenkuin vuosi on kulunut!"

IX.

Morsian ja sulhanen.

Oli joulukuun 8 päivä v. 1436. Päivällä tuli lumiräntää, ja tuuli pyryytti lumihutaleita Vadstenaan luostarikartanolle ja kaupungin ahtaille, mutkaisille kaduille. Kun päivä oli sunnuntai ja vielä Maarian sikiämisen päivä, niin kaduilla oli kuitenkin väkeä vilisten, ja tänäpäivänä oli niitä tavallista enemmänkin.

Varsinkin olivat luostarin lähellä olevat kadut kansaa täynnä, pääasiallisesti läheisestä Askan kihlakunnasta, ja moni hurskas luostarisisar oli rientänyt säikähtäen koppiinsa keskusteluportilta, joka oli luostarin länsisivulla, tai vetäytynyt taammaksi joltakin työhuoneen ikkunalta, jos joku talonpoika rohkeni liian nenäkkäästi silmäillä luostarinmuuria.

Nyt soitettiin aamurukoukseen, ja munkit sekä nunnat kulkivat arvokkaassa juhlakulussa asunnoistaan luostarikirkkoon, josta kohta helähti ilmoille ihana laulu leviten puutarhan ja muurin yli kansallekin, joka kuunteli sitä hartaudella paljastetuin päin. Hetkisen kuluttua palasivat veljet ja sisaret takaisin, ja rahvas seisoi ulkona niin hiljaisena, nöyränä ja hartaana, että jokainen huomasi selvästi, kuinka aiheeton pelkonsa oli, ja arat luostarisisaret tulivat kirkosta takaisin paljoa reippaampina, kuin olivat sinne menneet. Ainoastaan abbedissa, sisar Bengta Gunnarintytär, näytti tavallista huolestuneemmalta, niin että hyvin näki jonkun erityisen seikan hänen mieltään painavan.

Kirkosta tultuaan ja keskusteltuaan konfessorin kanssa, joksi veljien esimiestä kutsuttiin, läksi hän muutamaan sisartalossa olevaan syrjäiseen huoneeseen.

Tässä huoneessa oli neiti Kaarina Kaarlontytär ja hänen vanha palvelijansa eli pikemmin ystävänsä, Inga-muori. Ritari Kaarlo Orminpoika oli jättänyt heidät luostariin lähtiessään maakuntaan tärkeille asioille, jotka olivat osaksi yleisiä, osaksi hänen omiaan. Kumpikin oli käynyt aamurukouksessa, ja kumpaakin oli ihmetyttänyt tavaton väentulva. Muuten he elivät aivan kuin maailmasta erillään, eivätkä tienneet mitään siitä, mitä Söderköpingin herrainkokouksen jälkeen oli maassa tapahtunut.

"Mitähän noilla ihmisillä on asiana, jotka ovat tuolla luostarin ympärillä?" oli neito kysynyt huoneeseen tullessaan. Inga-muori ei ollut vastannut mitään, olihan vaan kääriäyt neidon ja omaa viittaansa kokoon, mutta oli sitä tehdessään näyttänyt ylen yksitotiselta. Kaarina oli sen vuoksi kysynyt toistamiseen.

"Kansako," niin oli vanhus vastannut, "mistäpä minä tiedän, neiti Kaarina... Mutta tietäähän sen, ketä etsitään kun talonpoikain räykkääjä on luostarissa..."

"Jösse Eerikinpoika, vanha taalainvouti ... mutta mitä ne häneltä tahtovat! Onhan hän aivan muuttanut mieltään, ja ylistävähän häntä nykyään tämän luostarin sekä veljet että sisaret."

"Talonpojat ajattelevat kyllä aivan toisin, neitoseni", oli Inga-muori selittänyt, "ja niitä kohtaan on hänellä entinen mieli jäljellä, vaikka hän tekeytyy hurskaaksi ja nöyräksi konfessorille ja abbedissalle ja antaa heidän luostarilleen suuria lahjoja. Kuulin hänen sanovan abbedissalle — viime viikolla juuri — toivovansa, että se aika pian koittaisi, jolloin talonpojat saavat entisellä mitalla ... ja hän pitää päätään yhtä pystyssä kuin ennenkin... Olisitte nähnyt, kuinka hän tänäpäivänä kirkosta tullessamme vilkuili talonpoikaraukkoihin! Vanhat silmäni olivat näkevinään hänen astelevan heidän päittänsä päällä."

"Mutta eivät he suinkaan liene tulleet tänne vaan häntä katsomaan ja itseään hänelle näyttelemään", oli Kaarina lausunut, "ja minä kysyn vieläkin kerran, mitä ne tahtovat, sillä niinkauvan kuin vouti on luostarin muurien sisällä, eivät ne mahda hänelle mitään... Tarkoitan, että jotakin muuta lienee tekeillä, ehkä tapahtuu tappelu herra Kaarlo Knuutinpojan ja herra Eerikin välillä täällä, ehkä...?"

Ovi avattiin ja sisään astui abbedissa. Mutta levottomuus, joka oli vallannut Kaarinan kun hän ajatteli, mitä kaikkea oli voinut tapahtua maailmassa hänen istuessaan kuin vangittuna, saattoi hänen asiaan kuuluvain aamutervehdysten jälkeen ahdistamaan abbedissaa suurella kysymystulvalla.

"Varsin vähän tiedän", vastasi abbedissa hurskaasti hymyillen, "mitä maailmassa tapahtuu; sen vaan tiedän, että sinä tulet kohdakkoin sinne, lapsi... Isäsi tulee tänäpäivänä Vadstenaan", lisäsi hän, kerrassaan keskeyttäen kaikki tarpeettomat ja viivyttävät kysymykset, "isäsi, herra Kaarlo Orminpoika tulee tänäpäivänä luostariin. Eilen oli täällä hänen sanantuojojansa, ja hän pyytää minua ilmoittamaan sinulle erään asian, josta hän itse on sinulle joskus puhunut, mutta on silloin saanut sellaisen vastauksen, että hän nyt toivoo sinun lannistuvan ja valmistautuvan siihen, minkä kuitenkin täytyy tapahtua."

Kaarinan poski kalvastui ja levottomuus hänen suurissa tummansinisissä silmissään muuttui murheeksi.

"Ei, ei, älkää lausuko niin, hurskas äiti", huudahti hän kätet ristissä ja ääni ja kasvot niin tuskaisina, että se vaikutti abbedissaankin, "käyttäkää enemmän kykyänne taivuttaaksenne isääni ... minä en voi, minä en voi... Mieluummin rupean teidän sisarkuntaannekin, rakas äiti, enkä milloinkaan enää liiku ihmisten joukossa!"

Tämä puhe olisi voinut olla sangen vaarallista, jos abbedissa olisi ollut vähemmän jalo mieleltään, ja jos olisi ollut toinen aika käsissä, se aika, jolloin Pyhän Birgitan luostarin täytyi vetää veljiä ja sisaria puoleensa keinoilla millä hyvänsä. Niin ei ollut laita tänä aikana, jolloin molemmat viimeiset

kuningattaret, Margareta ja Filippa, olivat ruvenneet sen "ulkosisariksi", ja jolloin Eerik-kuningas itse ja muut maan ylhäisimmät kilvan sitä lahjoivat. Nyt katseli tämä vanha nunna säälien tyttöparkaa, vaikka ilme hänen kasvoillaan olikin ankara ja vakava. Hän näytti surkuttelevan Kaarinan kohtaloa, mutta pitävän sitä samalla auttamaton. Hän koetti pitkässä esitelmässä, joka oli täynnä lohduttavia kehoituksia, vakuuttaa Kaarinalle sitä. Hän luulikin oikeastaan tytönkin niin ajattelevan, vaikka hänen oli vaikea sitä myöntää.

"Rauhoitu, lapsi!" niin hän lopetti, "ja punnitse sydämessäsi, mitä olen nyt sinulle sanonut ... isäsi, herra Kaarlo, ei tule, sanantuojan tiedonannon mukaan, ennenkuin iltapäivällä, ja minä tahdon käydä sitä ennen vielä kerran luonasi."

Sitten hän läksi huoneesta, ja tyttö heittäysi epätoivon valtaamana Inga-muorin syliin. Eukko ei kuitenkaan ottanut ensinkään osaa neidon suruun. Hänessä vaan päinvastoin yltyi suuttumus yhä suuremmaksi, kuta viljavammin kyyneleitä tulvi hänen lemmikkinsä silmistä.

"Se on oikein, itke pois vaan, kukkaseni", sanoi hän, "mutta älä luule, että Eerik-herra koskaan vie sinua morsiustuoliin, ei, siitä ei tule mitään, sanon minä, vaikka hän olisi arkkienkeli Mikael itse... Älä pelkää, kukkaseni, kyllä me vielä neuvoja keksimme, eikä meidän tarvitse luostarinmuureja ajatella... Kun Fjalar-ritari olisi nyt vaan täällä, niin hän asiat hoitaisi, sen hän totisesti tekisi..."

Vanhuksen vielä puhuessa tuli abbedissalta sana, että ritari Kaarlo odotti tytärtään veljien luostarituvassa. Hän oli tullut moniaita tunteja aikaisemmin, kuin oli aikonut, ja oli rientänyt viipymättä luostariin kohtaamaan abbedissaa ja tytärtään. Kaarinan hallussa oleva vierashuone oli ylikerrassa länsisivulla, ja siitä näki hyvin luostarin ympärismuurin yli kadulla olevaan aaltoilevaan väkijoukkoon.

Päästäkseen sieltä veljien keskusteluhuoneeseen täytyi hänen mennä sen portin kautta, joka oli nunna- ja munkkiluostarien välisessä muurissa ja joka kulki nunnain juomakeittiöstä — harmaakivinen rakennus länsisivustan ulkopuolella — luostarikirkon länsikuoriin päin. Tämän portin kautta pääsi ensiksi veljien asuntorakennusten eteen. Suurin niistä oli pitkä, etelään päin avoin nelikulmio, jonka eteläsivulla oli suuri kokoussali, "luostaritupa". Ylhäisiä vieraita otettiin myöskin vastaan piispantalossa, joka ynnä kaksi sen yhteydessä olevaa rakennusta oli nunnaluostarin itäisivustana. Tämä oli kirkosta pohjoiseen, munkkiluostari oli siitä kaakkoon.

Samassa kuin Kaarina ja Inga-muori lähestyivät mainittua pientä porttia, kuului sadoista kurkuista kauhea kirkuna, ja portissa tuli naisia vastaan ijäkäs ylikonfessori, joka riensi levottomana ja huolestuneena heidän ohitse erääseen rakennukseen, jossa oli yhteinen keskusteluhuone veljiä ja sisaria varten.

Kaarinan mieli oli niin täynnä omia huoliaan, ettei hän tätä havainnut ensinkään, mutta hänen kumppaninsa huomasi kohta että suuri vaara oli uhkaamassa, ja pelkonsa vahvistui, kun hän metelistä voi erottaa selvästi huutoja: "kavaltaja ulos!" "lyökää portti sisään!" "hänen pitää kuolla!" y.m. Epäjärjestyksen tähden, joka oli tästä syystä syntynyt luostarissa, oli veljien luostaritupa aivan tyhjänä.

Ankarana ja totisena tuli Kaarlo-ritari tytärtänsä vastaan. Mutta hänen kauniille ja jaloille kasvoilleen levisi varjo, kun hän huomasi sydänsurun tyttärensä kasvoilla, jota todistivat tämän silmistä kumpuavat kyyneleet.

"Näen, että minua on odotettu", sanoi hän, "mutta tervetullut en ole, sen näen myöskin..."

Kaarina pakotti kyyneleensä taltumaan ja tervehti hiljaisesti isäänsä.

"Sinä tunnet asiani, Kaarina", lausui hän kiirehtäin, "ja se on hyvä... Minä olen kirjoittanut herra Eerikille, ja tänään tai viimeistään huomenna on hän täällä, olen saanut sanan häneltä, ja silloin tapahtuu teidän kihlauksenne ... kas niin, nyt sen tiedät, tyttäreni... Jumala siunatkoon sinua!"

Nyt ei lapsiraukka enää voinut hillitä kyyneleitänsä. Hän heittäysi polvilleen isänsä eteen, ojensi kätensä häntä kohden ja rukoili enemmän katseellaan kuin sanoillaan häntä peräyttämään tuomionsa.

"Rakas, rakas isä ... kuinka voit olla niin kovasydäminen?" huusi hän lukiessaan isänsä kasvoista, että tuomio oli peruuttamaton, "niin ei voi tapahtua ... minä rukoilen kaiken nimessä, mikä milloinkaan on ollut sinulle rakasta ja kallista ... ota sanasi takaisin..."

"Herra Eerik on saanut sanani, tyttäreni, minä en voi sitä enää muuttaa..."

"Mutta minun sanaani hän ei ole vielä saanut, isä", huusi tyttö hypäten epätoivoissaan ylös, "eikä hän sitä koskaan saa ... muista, että minä olen tyttäresi, ankara isäni, ja että minun tahtoni on yhtä luja kuin sinunkin!"

Ritari katseli kummastuneena tyttäressään tapahtunutta äkkinäistä muutosta. Hän seiso i isänsä

edessä korkeana ja valkeana kuin marmorikuva painaen käsiään sydäntään vasten, kyynelten valuessa hänen kauniista silmistään.

"Onhan hän liha teidän lihastanne ja veri teidän verestänne", sanoi nyt Inga-muori asettuen ankaran ritarin eteen vapisten hänkin, vaikka hänen puheensa ja ryhtinsä tavallisesti oli hyvinkin häikäilemätöntä.

Hän oli herraansa vanhempi ja oli oleskellut hänen vanhempainsa kodissa lapsuudestaan asti; siksi häntä katsottiin aivan perheen jäseneksi, jona hän itsekkin piti itseään. Hänellä oli myöskin muutamia erikoisoikeuksia, joita ei kukaan muu palvelijoista Bjurumissa eikä ritarin muillakaan tiloilla rohjennut käyttää. Tuskin hän sentään olisi uskaltanut tällaisessa asiassa avata suutaan isäntäänsä vastaan, ellei Kaarina-neiti olisi ollut hänelle isäntäänsäkin rakkaampi, ja ellei hän sitäpaitsi olisi tiennyt, että Kaarlo-ritarin sydän oli pohjaltaan hyvä kuin kulta, ehkä kuori näyttikin väliin tuimalta. Nyt hän kuitenkin pettyi. Hänen sanansa vaikuttivat ritariin aivan toisin.

Tämä heitti päänsä taaksepäin ja katseli eukkoa silmillä, jotka olivat mykistää tämän. Mutta Inga katsahti Kaarinaan ja sai siitä kaksinkertaisen rohkeuden, hän katsoi ankarasti ritaria silmiin takaisin.

"Niin, sen minä sanon", lausui hän, "ja Jumala armahtakoon teitä, ritari Kaarlo, jos teette omalle lihallenne ja verellenne pahan, jota aika ei paranna... Sillä te muserratte oman sydämenne, ritari; uskokaa se, minä tunnen sekä teidät että tyttökultasen."

"Sanani on varma ja sinä pysy, vaikka sadat ämmät kirkuisivat omasta lihastani ja verestäni... Eikö herra Eerik ole uljain ritari koko Ruotsinmaassa...! Mitä enempää voi oma lihani ja vereni pyytää...? Niinkuin olen sanonut, olet sinä huomenna tähän aikaan hänen kanssaan kihloissa, Kaarina, ja Jumalan haltuun... Kas niin, nyt se on sanottu, ja nyt en tahdo siitä asiasta enempää kuulla enkä ruveta naisten narriksi."

Kuumaverinen ritari oli tulipunainen ruvetessaan puhumaan, mutta kiihko näkyi asettuvan, mikäli hän ehti sitä purkaa. Mutta hänen tyyneytensä näytti vaarallisemmalta tyttärelle kuin suuttumuksensa. Sillä hänen kasvoiltaan hohti läpeensä hänen luja tahtonsa eikä antanut toivon hiventäkään siitä, että päätöstä voisi muuttaa. Kun hän lähestyi ovea pois lähteäkseen, niin tuntuivat hänen kovat, raskaat askeleensakin antavan lisää voimaa ja pontta hänen sanoilleen.

Kaarina jäi äänetönnä seisomaan ja katselemaan suurin silmin isänsä jälkeen, mutta niissä silmissä paloi kuitenkin tuli, joka osoitti aivan yhtä lujaa tahtoa kuin isänkin tahto oli. Hän oli hyvin kiihtynyt, mutta hän voi hillitä sen, vaikka poskensa olivatkin lumivalkeat ja rintansa kohoili rajusti. Inga-muori silmäili häntä sekä ihmetellen että murehtien. Kului hetkinen, jolloin kumpikin oli äänetönnä, kunnes Kaarina lopuksi lähti ovelle viitaten vanhusta seuraamaan itseään.

Mutta he eivät päässeet vielä puoliväliinkään, kun Jösse Eerikinpoika syöksyi sisään kalmankalpeana ja silmät hurjasti pyörien.

"Kätkekää minut, auttakaa minua", huusi hän juosten ympärinsä huoneessa, "Jumalan pyhän veren nimessä kätkekää minut, talonpojat aikovat repiä minut kuoliaaksi!"

"Hiljaa!" lausui lempeä ja vakava ääni samassa, ja ylikonfessorin hurskaat ja jalot kasvot ilmestyivät ovesta, "hiljaa, minä koetan Jumalan äidin avulla pelastaa teidät, mutta ensi ehto on, että pysytte tyyneinä ... pelkonne lisää noitten raivoa, ja jos ne saavat vielä kerran nähdä teidät, kuten äsken lähtiessänne prokuraattorin asunnolta, niin saattavat ne niin soaistua, että lyövät portit sisään. Viime hädässä on minulla vielä keinoja pelastaa teidät luostarin salaisiin huoneisiin, joita eivät tiedä muut kun minä ja abbedissa ... aioin sanoa sen teille nähdessäni teidän pakenevan tänne..."

Ennen niin mahtava vouti, jonka pelkkä katse oli saanut tuhansia vapisemaan, uskalsi nyt tuskin nostaa silmiänsä. Hänen rohkeutensa ja uhkansa oli tyyten hävinnyt, pelkonsa tähden hän tuskin uskalsi kuunnella hurskaan munkin sanoja. Tämä olikin erehtynyt luottaessaan luostarin pyhyden voimaan tässä tapauksessa. Kun hän oli lausunut viimeiset sanansa, avattiin ovi, ja luostarisaliin astui joukko kookkaita talonpoikia.

Nyt kalpeni konfessorikin, mutta malttoi mielensä pian ja astui hurskaalla arvokkuudella tulijoita vastaan.

"Voi häväistystä", huusi hän heille kohottaen varoittavaisesti kättään, "kuinka rohkenitte häiritä luostarin pyhää rauhaa... Ajatelkaa sitä kovaa rangaistusta, joka tätä pyhyden loukkaamista seuraa."

Mutta talonpojat eivät välittäneet hänen varoituksestaan. Ne näyttivät tosin kotvasen epäröivän, mutta silloin astui heidän joukostaan esille eräs aivan nuori mies, pitkä ja kookas poika, jolla oli viisaat, perkirehelliset silmät, vaikka hänen kasvonsa muuten olivat tavattoman rumat. Hän lausui kumartaen

nöyrästi munkille:

"Voitte olla oikeassa, hurskas isä, mutta erehdytte vaan siinä mikä pyhästäänne oikeastaan häpäisee... Mutta me, talonpojat emme nyt anna pettää itseämme... Meidän mielestämme tuo tuossa, tuo miesmurhaaja ja valapatto taalainvouti, Jösse Eerikinpoika teidän luostarianne saastuttaa, ja me päästämme sen tästä ihmisten syntitahrasta..."

Hän meni näin lausuen, munkista sen enempää välittämättä, Jösse Eerikinpojan luo, tarttui hänen vyötäisillään olevaan nahkavyöhön ja veti hänet munkin eteen.

"Katso minua, vouti", huusi hän vihasta vapisten, "katso minua, siitä ei ole kuin kaksi vuotta, kun sinä ratsastelit niin mahtavana Taalainmaassa ja näännytit isäni nälkään kytkettyäsi hänet Borganäsin linnantornin muuriin ja valjastutit äitini raskaan kuorman eteen ... muistatko kun ratsastit Hannu-kreivin kanssa Hedemoraan, silloinkuin Herman Berman pelasti naisraukat sinun nähtesi... Minä olen sen nälkään näännytetyn poika ja Herman Bermanin asemies... Syleillessäni isäni lahonnutta ruumista linnan pimeässä tornissa, vannoin saattavani vielä sinut tuomiolle... Nyt olen sen tehnyt... Te, voudit, olette niin usein tuominneet ja kiduttaneet talonpoikia, mutta nyt on tullut teidänkin vuoronne."

Miehen silmiin nousi kyneleitä, kun hän ajatteli onnetonta isäänsä; hän polvistui konfessorin eteen.

"Älä pelkää minun tähteni, hurskas isä", sanoi hän, "minä olen valmis kärsimään rangaistuksen siitä, mitä nyt teen... Minun nimeni on Eerik Laurinpoika ja minä olen seurannut Herman Bermania siitä asti, kuin hän lähti Engelbrektin mukana ajamaan pois julmia vouteja."

Munkin kasvoille ilmestyi säälin piirre, ja nuorukaisen nöyryys sytytti voudissa toivon kipinän.

"Minä vien sanomaa herraltani ritari Eerik Pukelle", jatkoi Eerik, "ja koska tieni kulki tämän pyhän luostarin ohi, niin otin mukaani tämän vähän, minkä olen saanut säästetyksi kokoon kahden viime vuoden aikana ostaakseni sillä messun isäparkani sielun hyväksi... Ottakaa se, ja täyttäkää pyyntöni, hurskas isä..."

Hän otti nahkavyöstään nahkakukkaron ja ojensi sen munkille, jonka lempeiltä kasvoilta yhä enemmän katosi suuttumus.

"Tullessani tänne luostarin ulkopuolelle", lisäsi mies, "ja kuullessani, mitä aiottiin, niin menin portille ja pyysin kauniin sanoin portinvartijaa ottamaan lahjani vastaan, mutta kun hän piti porttia raollaan, niin minä tempasin sen auki ja menin sisään, ja nämä miehet tulivat perässä..."

"Erehtynyt, onneton poikani!" sanoi konfessori tehden ristinmerkin.

Pelkuri vouti, joka oli hurskaan kuoren alla ja runsaasti lahjoen pohjoismaiden etevintä luostaria pitänyt entisen luonteensa tallella, oli nyt ehtinyt malttaa mielensä ja saada rohkeutensa takaisin. Ja nuorukaisen alamaisuus ja mukana tulleitten talonpoikain miltei arat katseet saattoivat myöskin hänen arvelemaan vaaran jo kääntyneen pois. Senvuoksi katsoi hän jo itse voivansa ruveta hyökkäysasentoon.

"Älkää antako tuon petturin vietellä itseänne", lausui hän munkille, "te tiedätte hänen nimensä, ja minusta tulisi teidän ottaa selville näiden muidenkin pyhästönhäväisijäin nimet... Kuulimmehan jo, miten tämä konna kertoi vievänsä sanaa Herman Bermanilta Eerik Pukelle, kapinoitsijalle, joka on taaskin koonnut talonpoikajoukon valtakunnan turmioksi... Älkää viipykö, kun marski vaan saa sanan, niin hän rankaisee näitä koiria ankarasti."

Mutta nyt olivat talonpojatkin voittaneet sen hervaisevan vaikutuksen, jonka paikan pyhyys oli heihin tehnyt; heidän katseensa leimahtivat ja kaksi heistä juoksi esiin tarttuen molemmin puolin voutiin. Hän yritti heikosti puolustaida, mutta hänen käsiinsä tartuttiin voimalla, joka oli hänen voimaansa suurempi, ja silloin oli hänen vuoronsa nöyryä. Hän itki ja rukoili ja päästeli sydäntäsärkeviä valitushuutoja. Mutta kivikin olisi ennen ruvennut säälimään kuin nämä miehet, kun he kerran olivat joutuneet kiihkoon.

Veljesluostarin konfessorikin seiso äänetönnä ja liikkumatonna, ja hänen silmistään liekehti jalo suuttumus, kun hän katseli voutia. Sitten hän — nähtävästi enemmän velvollisuudesta kuin säälistä voutia kohti — kohotti vielä kerran äänensä kehoittaen ja pyytäen miehiä heittämään vihansa ja antamaan asiansa laillisen tuomarin ratkaistavaksi. Mutta se oli myöhäistä. Voutia laahattiin jo ovelle. Eräs perimmäisiä talonpoikia kääntyi munkkiin päin lausuen:

"Älkää pelätkö, kyllä se roisto saa laillisen tuomion ... mutta hänen vapauttamisensa olisi laittomuus, ja sen me tahdomme estää!"

Ponnistaen viimeiset voimansa tarttui vouti ovipieleen, mutta edellä menevät talonpojat tarttuivat hänen koipiinsa vetäisten niin tuimasti, että hänen käsivartensa melkein nyrjähtivät ja hänen päänsä

kolahti kivilattiaa vasten. Sillä tavoin laahasivat ne hänet luostarin portaita myöten alas, "että", kuten kerrotaan, "hänen niskansa voi lukea rappuset."

* * * * *

Voimme käsittää, millä tunteilla Kaarina katseli tätä näkyä. Ja hänen sydämessään soi kuitenkin tällä hetkellä eräs kieli, jonka ääni melkein himmensi ympärillä tapahtuvan melun ja metelin. Ja kurjan voudin kohtalo tuntui muistuttavan häntä onnettomuudesta, joka häntä itseään uhkasi; häntähän uhattiin vetää morsiustuoliin miehen kanssa, jolle hän ei voinut antaa sydäntään, ja onnettomuutensa tuntui sitä raskaammalta, kun pakottajana oli hänen oma isänsä. Hänen silmänsä seurasivat tarkkaavasti kaikkea, mitä salissa tapahtui, ja hänen korvansa kuulivat puhujain äänet, ja hänen henkensä otti ajoittain kaikkeen osaakin, mutta lopulta pysähtyivät hänen ajatuksensa aina huomispäivään ja Eerik Pukeen, häntä puistatti, ja mieleensä johtui melkein tietämättään halu paeta; luostarissa syntyneen levottomuuden ja epäjärjestyksen aikana hän saattaisi kenenkään huomaamatta päästä ulos ja paeta, paeta kauvas, mihin ... sitä hän ei enää ajatellut. Salaman tavoin tuli tästä ajatuksesta päätös, ja samassa hän jo mielessään tuumi keinoja, toteuttaakseen tämän päätöksen.

Talonpojat olivat lähteneet salista, ja ulkoa kuului voudin avunhuuto, kun häntä raastettiin rappuja myöten alas. Vanha konfessori seisoj vapisten aivan oven vieressä, ympärillään joukko valittelevia, kauhistuneita munkkia; Inga-muori oli polvillaan huoneen toisessa päässä peittäen kasvonsa käsillään. Herman Bermanin mies yksinään oli yhä polvistuneena samassa paikassa, pitäen nahkakukkaroa rahoineen kädessään.

Kaarina lähestyi ovea. Sitä ei havainnut kukaan muu kuin tämä nuori mies, mutta hän ei pitänyt sitä minään kummana. Luostarisalin ulkopuolella oli pitkä, pimeä käytävä. Se oli tyhjä. Pari munkkia vaan riensi hänen ohitseensa veljiensä luokse luostaritupaan. Ulko-oven vastaisella seinällä riippui tässä käytävässä muutamia munkkikaapuja. Kaarina sieppasi äkisti yhden niistä, heitti sen ylleen ja riensi, päähine umpeen vedettynä ulos talonpoikain joukkoon.

Hänen oli helppo tulla ympärysmuurin luo portille. Talonpoikia vilisi kaikkialla, mutta häneltä ei kukaan salvannut tietä. Ne päinvastoin väistyivät hänen edestään. Sillä luostaria ja sen asukkaita vastaan ei kellään ollut mitään vihankaunaa. Päästyään luostarin edustalle riensi hän eteenpäin lumihuutaleiden tanssiessa ympärillä yhtä levottomasti kuin hänen omat ajatuksensa. Hän ei vielääkään ajatellut, mihin aikoi mennä, pois vaan niin nopeaan kuin suinkin. Hän kääntyi eteläänpäin, luultavasti koska muurinkulma oli siellä likempänä. Käännyttyään siitä kulmasta, kävi hän muurin vierustaa ja joutui siten, sitä sen enempää harkitsematta, astumaan kaupungista pohjoiseen päin.

Tuuli puhalsi kylmästi Vetteristä, ja lumi tanssaili yhä hurjemmin hänen ympärillään, voimatta sammuttaa hänen sydämensä liekkejä. Kaikki unelmansa onnesta, kaikki toiveensa, jotka olivat loistaneet tähän asti hänen tiellään kuin ystävälliset tähdet, sammuiivat ja putoelivat maahan. Hän poimi ne yksitellen käteensä ja pujotti ne kuin helmet rukousnauhaan, jonka hän kätki syvälle sydämeensä. Ja Vadstenaan menevä pyhiinvaeltaja ei lukenut konsanaan nauhaansa syvemmällä hartaudella, eikä tuntenut pahuuden mieltään niin painavan, josta toivoi luostarissa pääsevänsä, kuin neitonen nyt luki ja rukoili sitoessaan kiuhtuneita toiveita yhteen. Pyhiinvaellusmatkaksipa voikin hänen retkeään nyt kutsua, vaikka hän ei ollutkaan menemässä Vadstenaan vaan tulossa sieltä.

Hän lienee kulkenut pari tuntia, niin hän pysähtyi ja istahti kivelle tien viereen. Siinä hän nyt vasta alkoi miettiä tilaansa. Kaikista hänen sydämessään kuohuvista ajatuksista tuli hänelle loppuaatokseksi, että hän oli nyt hylätty ja yksinäinen, joka tarvitsi turvaa, ja silloin tuli hänelle kysymys, mistä hän sen löytäisi. Hän istui liikkumatonna kivellään näitä ajatellen, ja etäämpää olisi häntä voinut luulla omituiseksi kivimuodostumaksi, joka oli luomisaamuna sattunut saamaan istuvan munkin haamun.

Istuessaan siinä kuuli hän etäältä melua ja ihmisääniä. Hän ei kuitenkaan sitä huomannut, mutta pian kuului askeleita paljo lähempää, ja silloin hän kohotti päätään. Tulijat olivat talonpoikia, jotka katselivat häntä kummissaan ja lähestyivät varovasti. He puhuivat jotakin keskenään, ja silloin erisi yksi muista ja juoksi metsään. Kaarinasta ei talonpoikain tulo ollut ensinkään vastenmielinen. Hän ajatteli heti nyt saavansa tietää sekä missä hän oli että mihin hänen tuli mennä. Nyt olivat miehet hänen edessään, ja eräs heistä juoksi ojennetuin käsin esiin ikäänkuin ottaakseen hänet kiinni. Hän hypähti kiveltä ylös ja riensi metsään pakoon, muttei päässyt montakaan askelta, ennenkuin vastaansa tuli se talonpoika, jonka hän oli nähnyt muista erkanevan. Samassa hän oli kiinni ja miehet veivät hänet tielle.

Silloin näkyi etäällä tien käänteessä hevonen, joka veti rekeä, ja sen ympärillä joukko rähiseviä talonpoikia. Huomattuaan munkin ja hänen kiinniottajansa juoksivat eellimmäiset paikalle, joten Kaarinan ympärillä oli kohta tiheä mieskehä.

"Täällä on huuhkajoita suossa, ukkoset", sanoi se muille, joka ensiksi oli aikonut ottaa Kaarinan kiinni, "munkki on lähtenyt meidän edellemme; vievät vielä pois meiltä sen roiston."

Talonpojat epäilivät nähtävästi hänen olevan luostarista lähetetty puuhaamaan heidän tuhkeseen jotakin, ja tämän älyttyään ymmärsi neito välttämättömäksi näyttää, kuka oli, jos mieli pakoan jatkaa. Hän veti senvuoksi munkkipäähineen pois näyttäen heille neitsyeelliset kasvonsa, joitten ympärillä hänen rikkaat kiharansa häälyivät tuulessa.

"Minä en ole mikään munkki, vaikka siltä näytän", sanoi hän, mutta havaitsi samassa, ettei hänen käynyt sitäkään sanominen, kuka hän todella oli, ja se ajatus saattoi hänen tyrmistymään ja vaikenemaan.

"Ettette ole munkki ettekä nunna, sen kyllä näkee", sanoi sama talonpoika, "mutta kuka te sitten olette?"

Talonpoikain joukosta kuului hälinää, ja kohta huusi monta ääntä:

"Hän on voudin tytär ... hän on voudin tytär ... me näimme hänet luostarituovassa!"

Tämä päästi hänet kyllä tavallaan pulastaan, mutta teki hänen tilansa vaan toista vertaa pahemmaksi. Ja itse oli hänen mahdoton saada sanaakaan suustaan. Mutta talonpojat huusivat yhä äänekkäämmin:

"Viedään se Motalaan kanssa! ... viedään se sinne! Nähköön hänkin talonpoikainräökkääjän lopun!"

Ja pari puolipäihtynyttä talonpoikaa heitti köyden hänen vyötäisilleen ja vei hänet reen luo, joka oli pysähtynyt vähän jälemmäksi, sekä satoi hänet siihen kiinni. Siinä makasi vouti sidottuna, verissään ja vaikeroiden tuskasta.

Joukko lähti liikkeelle, ja Kaarinan täytyi kulkea reen perässä katsellen kamalaa näkyä edessään. Puhuminen ei olisi mitään tepsinyt hurjistuneeseen joukkoon. Intohimot olivat nyt valloillaan, ja kun eräs kirkaisi räikeällä äänellä Engelbrektinlaulun, niin vei se viimeisenkin älyn ja maltin kipinän muilta. Eikä mikään muu olisi voinutkaan niin elävästi kuin tämä laulu muistuttaa heitä niistä vaivoista ja kärsimyksistä, joilla Eerik-kuninkaan voudit ja etenkin tämä Jösse Eerikinpoika olivat rääkänneet Ruotsin rahvasta. Monta kertaa olisi tämä laulu laulajain tunteitten kiihtyessä päättynyt mielettömään ulvontaan, ellei laulun alottaja vahvalla äänellään pitänyt nuottia yllä ja siten kannattanut sen kulkua loppuun asti.

Mutta nyt alkoi esilaulaja laulamaan sankarin kuolemasta.

Armotta häntä ruhjottiin
Ja maahan jaloin tallattiin;
On julma näitä muistaa.
Ja viisitoista kuulaa vaan
Hänehen sitten ammutaan —
Ken vaimon surun suistaa?

Nyt ei esilaulajakaan enää voinut hillitä itseään, hänen äänensä rupesi lopulla vapisemaan, ja hän päästi vihlovan valitushuudon. Ja siihen loppui kaikkien maltti. Ilmassa kaikui kiroushuutoja, jotka kerääntyivät kuin paksuksi pilveksi, mistä kosto uhkasi yhä hirveämpänä uhriaan, onnetonta voutia. Hänelle olivat oman julmuutensa muistot vallan päiviltään kovempi rangaistus kuin kuolemakaan, josta hänet nyt näytti ainoastaan ihme voivan pelastaa. Engelbrektinlaulu oli vielä kuin kaiken huippuna lisäämässä hänen tuskaansa.

Iltapuoleen saapui joukko Motalaan. Täällä avattiin ne köydet, joilla vouti oli sidottu rekeen ja hänen käskettiin nousta ylös. Talonpojat asettuivat kehään, johon vouti vietiin kuulemaan syytöstä ja puolustaamaan, jos voi, sekä saamaan tuomionsa. Mikään näistä toimista ei vienyt pitkiä aikoja. Muutamassa vanhassa runopukuisessa historiassa [Suuri riimikronikka], joka on entiseen aikaan ollut rakas lukukirja Ruotsin kansalla, kerrotaan tästä tapauksesta näin:

Hän vietiin Motalan käräjiin
Ja pantiin miesten piirihin,
Ja päästään tuomittihin pois,
Ken hälle palkkaa sit' ei sois?

Kun tuomio oli päätetty, niin otettiin pölkkö, jolle "he panivat hänen niskaluunsa ja hakkasivat sen poikki kirveellä, sillä miekkaa ei heillä ollut." Sama historia kertoo lisää, viitaten hänen entiseen mahtavuuteensa ja kurjaan loppuunsa:

Ei arvannut hän milloinkaan,
Kun ylpeän' oli voimassaan,
Talonpoikain häntä raastavan kerran.

— — — — —
Vaan Jumala häntä kuitenkin armahtakoon
Ja sielunsa pahoista pelastakoon.

Mutta kuten tavallisesti käy, kun hurjistunut kansanjoukko saa vuosikausia kertyneen kostonsa täytäntöön, niin veri ei sammuta vaan pikemmin kiihdyttää raivoa; niin kävi nytkin. Tuskin oli voudin pää vierinyt lumelle, niin alkoivat jotkut huutaa: "voutiroiston tytär kuolkoon myöskin, koko hänen sukunsa kuolkoon!" ja huutoon yhtyi yhä useampia ja vihdoin rääkyi koko joukko, ja vapiseva Kaarina talutettiin esiin.

Hänen kasvonsa olivat luntakin valkeammat, mutta katseensa oli varma ja hän silmäili ylpeästi ympärilleen. Tämä hänen käyttöksensä näkyi vaikuttavan lähimpiin talonpoikiin, jotka rupesivat huutamaan taampana seisoville, että olisivat hiljaa, sillä neito aikoo puhua heille. Mutta heidän sanansa eivät kuuluneet mihinkään, ja yhä kovemmilla huudoilla vaadittiin neidon kuolemaa. Kun se viipyi, niin tunki muutamia hurjimpia esiin ja tarttui Kaarinaan. He heittivät hänet pölkylle, jota ryvetti voudin veri; eräs tarttui kirveeseen, ja kaksi piti tyttöä kiinni.

Silloin kuului tuonnempaa ankara huuto, ja lähellä olevan mäen rinteellä näkyi uljas ritari, seurassaan pari asemiestä. Tulija oli Eerik Puke. Hän ratsasti nelistäen rinnettä myöten rahvaan joukkoa kohden, joka varsin mielellään väistyi rakastetun ritarin tieltä. Kaikki tapahtui silmänräpäyksessä. Tultuaan kehän keskelle näki Eerik hurjan talonpoikaispojan pitävän kirvestä koholla, jota pari muuta esti putoamasta neitoraukan niskalle; tämä makasi siinä suullaan pölkyn päällä enemmän kuolleena kuin elävänä.

Eerik hyppäsi hevosen selästä ja sysäsi yhdellä lyönnillä pyövelin kumoon, ja nosti sitten neidon ylös. Hän pyyhki hellyydellä, jota tässä kovassa ja taisteluhimoisessa miehessä harvoin nähtiin, veren pois neidon pehmeiltä kiharoilta ja kääri hänen hennot jäsenensä turkkivuoriseen ritariviittaansa. Mutta neito näytti jo kuolleelta. Hänen silmänsä olivat kiinni ja hengitystä voi tuskin havaita.

Vihasta säkenöivin silmin kääntyi ritari sitten talonpoikiin huutaen:

"Jumalan viattoman piinan ja kuoleman kautta! mitä olette tehneet... Mutta tämän te saatte kalliisti maksaa, te verikoirat, jotka turvattomia naisia teloitatte... Korven pedot eivät olisi häneen sattuneet, mutta te olette petojakin julmempia... Pois täältä, te ette ansaitse hengittää samaa ilmaa kuin tämä neito!"

Ja niin suuri oli Eerikin vaikutus talonpokin mieliin, että he tottelivat hänen sanaansa, vaikka jokainen heistä luuli aivan oikein, vieläpä Eerikin mieliksikin toimineensa. Mutta he tiesivät myöskin voivansa sitten, kun hänen vihansa oli ehtinyt taltua, saada hänen myöntämään heillekin oikeuden, jopa kiittämäänkin heitä.

Mutta Eerik kantoi Kaarinan käsillään erääseen lähellä olevaan mökkiin. Täällä neito tointui hetken kuluttua; hän avasi silmänsä, mutta katse oli arka ja hämärä, kun hän ensimmäiseksi huomasi Eerikin. Vasta vähitellen tuli hän täyteen tajuntaan.

"Jumalan äidin kiitos ... Te ette ole kuollut, neiti Kaarina!" huudahti ritari tarttuen ilosta mieletönnä Kaarinan käteen sekä jatkoi: "kummalta tuntuu minusta kuitenkin tämä kohtauksemme, eipä se ole vähääkään kosintaretken tapainen. Minä tulen isänne käskystä kihlautumaan teidän kanssanne, ja näen teidät kuoleman kidassa raivostuneen talonpojan mestauskirveen alla...! Älkää ajatelko sitä, Kaarina ... nyt se on mennyttä, ja minä näytän talonpojille kyytiä, jota ne eivät hevillä unhota..."

Tyttö kärsi hirveitä tuskia. Ritari oli pelastanut hänen henkensä, mutta sellaista kohtaloa varten, jota hän oli tahtonut paeta ja jota hän piti kuolemaakin pahempana. Ja kuta lämpimämmin pelastajan silmä hehkui, sitä enemmän pelastetun sydäntä kouristi. Vihdoin hän pani suonenvedon tapaisesti kätensä ristiin ja purskahti hillittömään itkuun.

Eerik katsoi kummastellen häntä, mutta otaksui aluksi äskeisen hengenvaaran kaiken syyksi, kunnes eräs neidon katse, joka oli täynnä pelkoa ja epätoivoa, sai ritarin aavistamaan, ettei pelastus tuonutkaan neidolle kaikkea sitä iloa, mitä hän oli luullut sen tuovan. Tällaisina hetkinä, jolloin intohimot hehkuvat, jolloin sekä tuska että riemu ovat kiihkeimmillään, jolloin ihmisen koko olemus on kuin yhteen tarkoitukseen kohdistuneena, silloin tuntuu, kuin henki voisi ilmaista aatoksensa toiselle tarvitsematta sanoja välittäjiksi. Silmänräpäyksessä sai Eerikin katse toisen ilmeen.

"Tämä näyttää vähän siltä", sanoi hän puoleksi kysyen, "kuin en tulisikaan sulhasena morsiameni luo vaan jatkaisin vaan pyövelien työtä... Teillä ei ole ainoatakaan rakkauden silmäystä minulle, Kaarina?"

"On, on ... herra Eerik", vastasi Kaarina vihdoin, vaikka suurella vaivalla, "on minulla rakkautta teihin, mutta ei sellaista, kuin te tarkoitate, ja kuin ankara isäni tahtoo... Jos minulla olisi veli, niin

luulen, että rakastaisin häntä, niinkuin teitä rakastan!"

"Kaarina, Kaarina ... mitä sanotte!" huudahti Eerik lyöden kädellään otsaansa. Hän voi tuskin hillitä mieltänsä ensi kuohahdusta kuullessaan Kaarinan itsensä todistavan hänen synkän aavistuksensa todeksi.

"Älkää suuttuko minuun, herra Eerik", jatkoi Kaarina katsellen häntä kyynelten läpi, "sydäntään ei kukaan voi pakottaa, ja minun sydämeni on jo aikoja sitten kuulunut eräälle toiselle, jota en ehkä koskaan saavuta tässä elämässä... Minä tiedän kyllä, että teille tuottaa tämän kuuleminen tuskaa. Mutta minä en voi tehdä toisin... Minä pakenin isäni luota Vadstenasta paetakseni teitä ... vaikka Jumalan äiti antoi nyt niin tapahtua, että minä pakenin juuri teidän luoksenne ... ja teillä on valta, jos tahdotte, viedä minut takaisin isäni luo ja sitoa minut itseenne ainiaaksi!"

"Jumalan kalliin veren nimessä! ... mitä puhutte, neiti Kaarina?" huudahti ritari kalveten, ja hänen huulensa vapisivat ja silmänsä paloivat: "ja minä luulin varmaan viimeksi tavatessamme voittaneeni sydämenne!"

"Voi antakaa anteeksi, herra Eerik, minä uneksin ymmärtämättömyydessäni voivani rakentaa rauhaa teidän ja..."

Sanat tuntuivat tarttuvan hänen kurkkuunsa.

"Minun ja kenen välille?" kysyi Eerik kiihkeästi.

"Teidän ja herra Kaarlo Knuutinpojan välille!" lausui Kaarina vihdoin varmasti, vaikkei voinutkaan salata punaa, joka kohosi hänen poskilleen.

"Kaarlo Knuutinpojan!" toisti Eerik kumealla, haudanomaisella äänellä ja lyöden nyrkillään rintaansa.

Oli hetkinen äänettömyyttä. Ritari taisteli ehkä kovimman taistelunsa, taisteli itsensä kanssa, ja hänen ylpeät silmänsä leimusivat ja salamoivat. Kaarina katseli alas levotonna sanainsa johdosta. Hän pelkäsi sanoneensa liian paljon. Mutta äkisti kohotti hän katseensa ritariin, ja niistä loisti silloin rehellisen sydämen varma päätös. Hän nousi ylös tarttuen kiihtyneen Eerikin käteen ja katsoen häntä hartaasti silmiin.

"Jos olen vasten tahtoani pettänyt teidät, Eerik", sanoi hän, "niin antakaa se anteeksi. Että huomaisitte, kuinka suuresti teihin luotan, ja koska teillä on oikeus vaatia luottamustani, niin minä ilmaisen teille sydämeni salaisuuden..."

"Että rakastatte toista!" sanoi Eerik hehkuvien poskin, mutta ikäänkuin tytön kasvoilta hohtava miltei yli-inhimmillinen kauneus olisi masentanut hänen uhkamielisen hurjuutensa, lausui hän vielä: "Teidän ei tarvitse sitä sanoa, minä jo ymmärrän, että sydämenne lemmitty on vihamieheni, Kaarlo Knuutinpoika!"

"Niin on, hän se on, Eerik, mutta sitä ei yksikään tiedä, eikä tule tietämään. Te olette ritari, niin uljas ja miehekäs, ja rinnassanne sykkii rohkea sydän... Te ette käytä väärin Kaarina-raukan luottamusta... Nyt ymmärrätte, miksi pakenin isäni luota, ja nyt te myöskin käsitätte, miksi minun oli niin tuskallinen kohdata teitä."

Hän laski päänsä kättensä varaan ja itki viljavia kyneleitä. Voimakasta Eerikiäkin liikutti tytön sydänsuru ja koristelematon luottamus hänen ritarillisuuteensa. Hänen sisällinen taistelunsa ei sentään ollut vielä loppunut.

"Tehkää nyt, herra Eerik", lausui Kaarina, "kuten sydämenne käskee ja kuten Jumala mieleenne ilmoittaa ... viekää minut takaisin isäni luo ja taluttakaa minut morsiuustuoliin ... sydäntäni ja rakkauttani ette kuitenkaan voi koskaan saada!"

Nyt välähti Eerikin silmiin liekki, mutta se oli samanlainen liekki, joka niistä silloin loisti, kun hän päätti ruveta Engelbrektin mieheksi. Se oli sen rakkauden toinen puoli, joka tämän tuiman ritarin povessa kuohui.

"Minun osani näkyy olevan", lausui hän, "väistyä joka kohdassa Kaarlo Knuutinpojan tieltä"; hetkisen perästä hän sitten lisäsi, "mutta niin totta kuin elän, Kaarina, ja niin totta kuin olen sinua rakastanut ja sinua rakastan, ei sinun tarvitse Eerik Pukun tähden onnettomaksi tulla!"

Hänen paisuneet tunteensa näyttivät melkein tukehuttavan hänet. Hän painoi kiihkeästi toisen kätensä silmilleen ja tarttui toisella Kaarinan käteen.

"Älkää pelätkö hurjaa Eerikiä", lisäsi hän sitten, "hän ei ole tottunut tahtoansa hillitsemään... Palaa

vapaana isäsi luokse Kaarina, minä en sinua seuraa, muistoani vaan sinun enää tarvitsee pelätä!"

Sitten hän syöksyi huoneesta ulos, ja moniaan silmänräpäyksen perästä ilmoitti hevosten kavioiden kopse hänen lähteneen miehineen. Samassa ratsasti muuan yksinäinen ratsastaja esiin metsänrannasta. Hän oli huomannut ritarin syöksyvän tuvasta ulos, silloin hän pidätti hevostaan ja katseli tarkasti ritaria. Tuuli oli kääntynyt pohjoiseen ja ajanut lumipilvet pois, joten ilma oli selvinnyt ja kirkastunut. Oli myöskin alkanut pakastaa; näytti tulevan hyvin kylmä yö.

Ratsumies oli nähtävästi tuntenut Eerik Puken miehineen. Kun nämä katosivat pohjoiseen, ratsasti hän tuvalle, hyppäsi ratsultaan ja astui sisään. Siellä oli jo hämärä, ja tuvan emäntä laitteli tulta takkaan hänen tullessaan. Tulen valossa näki hän tuvan perällä erään henkilön polvillaan nähtävästi niin rukoukseen vaipuneena, ettei huomannut vähääkään, mitä ympärillään tapahtui.

"Jumalan rauha, muori!" sanoi tulija, "kuinka täällä jaksetaan, mitä kiireistä asiaa sillä ritarilla oli, joka vastikään lähti täältä?"

"Jumala siunatkoon teitäkin", vastasi vaimo, "sen mahtaa ritari itse tietää parhaiten!"

Sitten hän kertoi päivän tapahtumat, ja miten herra Eerik Puke oli pelastanut Jösse-voudin tyttären ja miten hän oli tuonut hänet tupaan. Mutta hän (emäntä) ja muu talonväki olivat olleet poissa koko ilta päivän, eivätkä senvuoksi olleet kuulleet, mitä neito ja Eerik-herra olivat keskenään puhuneet.

"Jumala olkoon tytön sielulle armollinen", lisäsi hän, "mutta kun ritari nyt on poissa, niin luulen, että hänet vielä löydetään piilostaan."

Nyt virisi tuli takassa isommaksi ja vaimo lähti tuvasta pois. Mutta vieras astui ikkunan luo, jonka vieressä Jösse Eerikinpojan tytär rukoili polvillaan. Miehen kasvoista näki, että hänellä oli neitoa kohtaan mitä parhaat aikeet, ja ettei tämän tarvinnut mitään pelätä, niinkauan kuin hän oli läsnä.

Rukoilija lopetti rukouksensa ja nousi ylös. Kun hän kääntyi, niin että vieras näki hänen kauniit kyyneltyneet kasvonsa, peräytyi tämä hämmästyneenä pari askelta. Yhtä hämmästyneeltä näytti neitokin tuntiessaan Niilo Bonpojan. Mutta neidon koko olennessa oli jotakin ihmeellistä juhlallisuutta ja ylevyyttä, mikä ehdottomasti herätti kunnioitusta.

"Tämä on totisesti onnellinen sattuma, Niilo Bonpoika", lausui neito, "minä tarvitsen juuri nyt luotettavaa miestä viemään sanaa herra Eerik Pukelle, tahdotteko toimittaa minun asiani."

"Herra Eerik on marskin vihollinen", vastasi Niilo hitaasti, "niin kerrotaan, ja minä olen marskin miehiä, kuten tiedätte, arvoisa neiti."

"Älkää olko siitä huolissanne", lausui Kaarina, "minun asiani ei koske, vähääkään näitä onnettomia taisteluita... Eerik-herra antoi minulle kerran sormuksen luvaten kysyä minulta neuvoa, ennenkuin päätti asian, jota piti hyvin tärkeänä... Tämän sormuksen tahdon nyt lähettää hänelle takaisin ja teidän täytyy viedä se hänelle, Niilo Bonpoika... Se ei voi olla teille miksikään vahingoksi."

"Minä otan sen tehäkseni, neiti Kaarina", vastasi Niilo.

"Tässä se on", sanoi neito antaen hänelle sormuksen, "antakaa se ritarille ja sanokaa minun puolestani hänelle, että Kaarina rukoilee Jumalan äitiä ja kaikkia pyhiä Eerik Puken edestä, ja että sellainen sydän kuin hänen sydämensä on, ei tarvitse kokemattoman tytön neuvoja... Luvatkaa viedä tämä sana herra Eerikille, te itse, Niilo Bonpoika ... ettette lähetä ketään muuta sitä viemään ... lupaatteko sen kunnianne kautta?"

"Äitini muiston nimessä, jonka hautajaisista nyt tulen ... minä lupaan sen!... Mutta muistakaa, pyydän, ettei aikani ole omaani vaan herrani, joten minun siis täytyy vartoa tilaisuutta..."

"Sen ymmärrän", sanoi Kaarina, "mutta hyvä olisi, jollei tilaisuus kovin kauan viipyisi... Ehkäpä se saattaisi onnellisen käänteen herranne, marskin toimintaan!"

Niilo toisti lupauksensa, ja Kaarina lähestyi ovea lähteäkseen pois. Mutta silloin muisti Niilo vaimon äsken maininneen, että talonpojat luulivat neitoa Jösse Eerikinpojan tyttäreksi, sekä vaaran, joka häntä senvuoksi uhkasi. Hän ei voinut kiireessään keksiä parempaakaan keinoa neidon pelastamiseksi kuin itse viedä hänet syrjätieltä myöten takaisin Vadstenaan. Mutta tämäkin voi olla hyvin vaaranalaista. Silloin hänen mieleensä johtui, että Vadstenan luostarilla oli Orlundassa suuria tiloja, joita oli jonkinlainen vouti hoitamassa. Hän ehdotti Kaarinaa senvuoksi istumaan hänen ratsunsa selkään ja lähtemään Orlundaan, jossa hän voisi olla hyvässä rauhassa, kunnes talonpoikain kiihko ehtii asettua. Orlunda on Vadstenasta vähän kaakkoon käsin ja tie sinne täytyi olla aivan rauhallinen. Kun munkit sitten tulevat Motalasta takaisin Vadstenaan hakemaan voudin ruumista luostarikirkkoonsa, niin voisi Orlundan vouti huomiota herättämättä helposti viedä neidon takaisin Vadstenaan.

Tämä oli epäilemättä hyvä ehdotus, ja ennenkuin talon emäntä ennätti tulla takaisin — mukanaan muutamia hurjistuneimpia talonpoikia — oli Kaarina jo poissa. Niilo Bonpoika talutti hevostaan, jonka selässä neito matkusti Motalasta Orlundaan.

X.

Harakerin kirkossa.

Kauan kesti kuitenkin, ennenkuin Niilo Bonpoika sai tilaisuutta toimittaakseen Kaarina-neidin asian.

Palattuaan Vesteråsista Tukholmaan, oli marskilla siellä vilkkaita neuvotteluja vanhan Krister-herran kanssa. Tieto Eerik-herran maanpetoksesta kuulutettiin yli koko valtakunnan ja kaikille vapaasukuisille lähetettiin käsky saapumaan hevosilla ja aseilla varustettuna Tukholmaan; drotsi oli melkein marskiakin innokkaampi kiirehtimään varustuksia ja valmistamaan tämän vaarallisen taistelun ratkaisua.

Mutta yksimielisyydestä ja tuttavallisuudesta huolimatta, joka nyt näkyi näitten mahtimiesten välillä vallitsevan, oli kuitenkin yhtä ja toista, mikä antoi aihetta arveluun, että Krister-herralla oli salaisia tarkoituksia tämän taistelun ohella, joiden toteuttamiseksi se oli vaan keinona. Hänen luokseen kerääntyi toisenkarvaisia miehiä kuin marskin seurueeseen, ja siellä pidettiin salaisia neuvotteluja. Yhtä myötä oli drotsin kintereillä hänen tyttärenpoikansa Jöns Pentinpoika (Oxenstjerna). Tämä oli yleisessä elämässä vielä melkein tuntematon suuruus, eikä hänellä ollut vielä mitään virkaakaan, joka olisi antanut hänelle huomattavampaa arvoa. Hän oli oppinut mies; ulkomaisissa yliopistoissa oli hän opiskellut; sitäpaitsi oli hän rikasta ja arvossa pidettyä sukua, mutta ei ollut saanut vielä mitään erikoisempaa paikkaa kirkossa, vaikka hän oli jo vuonna 1434 pyytänyt ja saanut paavilta luvan pitää erityistä rippi-isää. Vaikka hän siis oli asemansa puolesta näin vähäpätöinen ja vaikka hän mielellään oli näyttävänä valtioasioista välinpitämättömältä, niin näki kuitenkin hänen terävistä ja sattuvista arvosteluistaan, joissa usein tuntui pistävä kärki, että hän seurasi mitä tarkimmasti kaikkea, sekä henkilöitä että tapahtumia. Ja luultavasti olivat juonten langat nyt jo enemmän hänen käsissään, kuin aavistettiinkaan. Äidinisäänsä, kavalaa ja kokenutta Krister-herraa, johti hän täydellisesti, ehkä olikin liian viisas sitä näyttääkseen.

Joulukuun 16 päivänä lähti marski uhkean sotajoukon kanssa Vesteråsiin päin; niillä seuduilla oli paljon Eerik Puken kannattajia. Marski sai kuulla hänen lähteneen Taalainmaahan. Silloin päätti hän mennä sinne perässä, kuritettuaan ensiksi torshällalaisia ja nerikeläisiä siitä, että olivat Eerik-herran puolella. Hän vietti joulua Arbogassa, ja vähän senjälkeen sai hän kirjeen taalalaiselta voudiltaan, Hannu Martinpojalta, ja taalalaisilta itseltään, "että he aikoivat pysyä lujasti Eerik Puken puolella ja elää ja kuolla hänen kanssaan". Nyt lähetettiin pikaviestejä sekä Uplantiin että alamaille lisäjoukkojen hankkimista varten, ja kun ne olivat saapuneet Vesteråsiin, lähti marski pohjoiseen päin Eerik-herraa ja taalalaisia vastaan. Tämä tapahtui tammikuun 14 päivänä 1437.

Eerik Puke oli myöskin puolestaan ponnistellut joukkonsa vahvistamiseksi ja yrityksensä menestymiseksi. Mutta hänellä oli ollut joka taholla pelkkiä vastoinkäymisiä. Hän oli liaksi yksinään. Rahvaan suosio hänellä kyllä oli, mutta herrat yhtyivät marskiin. Sellaisiakin, jotka olivat olleet lähempiä Engelbrektin ystäviä kuin Eerik itse, oli hänen vihollistensa puolella. Eikä hän ollut saanut haltuunsa Mälärin seudun linnoja enempää kuin Örebrotakaan. Silloin hän päätti vetäytyä Taalainmaahan, jossa rahvas kuunteli mielellään reippaan ritarin puheita, kuten Södermanlannissa, Vestmanlannissa ja Nerikessäkin. Hän oli taistellut talonpoikain puolesta Engelbrektin johdolla, ja senvuoksi oli mies talosta valmiina lähtemään Eerik-herran kehottaessa.

Hän kulki sitten taalalaisjoukkoineen eteenpäin ja asettui, kuultuaan marskin olevan Vesteråsissa ja aikovan lähteä pohjoiseen päin Taalainmaahan, vahvaan asemaan metsään Harakerin kirkon länsi- ja luoteispuolelle. Edessään eteläpuolella oli Hällasjön järveen juokseva Svartå-joki, lännessä oli Hällasjö, ja idässä pienempi pohjoisesta etelään juokseva Svartå-jokeen laskeva joki. Metsään hakattiin ylt'ympäri suuria murroksia. Täällä aikoi Eerik odottaa Helsinglannin ja Gestrikannin rahvaan tuloa, ennenkuin lähtisi vihollistaan vastaan, jonka pääsyä Taalainmaahan tämä asema samalla esti.

Äkkiä muutamana aamupäivänä kerrottiin Eerikille marskin kulkevan täyttä päätä pohjoiseen päin, ja olevan nähtävästi aikeissa mennä talonpoikaisjoukon sivuitse pohjoista Vestmanlantia ja Daljokea kohden. Se oli kuitenkin vaan marskin etujoukko. Itse oli hän vielä pääkortteerissaan, seurassaan vaan parituhatta miestä, eikä hän aikonut lähteä joukkonsa perään ennenkuin seuraavana aamuna. Tähän oli syynä se, että sekä arkkipiispa Olavi että Strengnäsän piispa Tuomas olivat tulleet marskin luo

ehkäistäkseen jos mahdollista turhaa verenvuodatusta ja sovittamaan asiaa hyvällä. He keskustelivat koko aamupäivän, mutta marskin mielestä oltiin jo liian kaukana; hän tahtoi nyt kerrankin näyttää, kuka oli herra maassa, hän vai Eerik Puke.

Silloin tuli iltapäivällä sanoma, että osa marskin väkeä oli hyökännyt metsässä olevain vihollisten murrosten kimppuun ja että siellä oli oteltu tuimasti pari tuntia; tämän vielä puhuessa alkoi etäältä kuulua nopeasti laukkaavain hevosten kavioin kopsetta ja taisteluhuutoja, jotka yhä kiihtyivät.

Marski sai heti pahan aavistuksen, joka kohta toteutuikin. Hänen väkensä oli joutunut tappiolle ja palasi nyt hurjasti paeten leiriin takaisin. Hyväksi onneksi oli niitä vaan osa väestä; marski lähetti heti pikaviestin muulle joukolle käskien sitä palaamaan. Läsna oleviin piispoihin teki asia syvän vaikutuksen. Näki selvästi, että he halusivat täydestä sydämestään rauhaa. He saivat nyt kuitenkin jäädä yksikseen ajatuksiineen. Sillä marski riensi ulos ja astui oitis hevosensa selkään järjestääkseen varustuksia yötä varten, joka jo teki tuloaan. Hän piti aivan varmana, että vihollisensa hyökkäisi nyt onnistuneen kahakan jälkeen hänen leiriinsä, ja piti senvuoksi huolta siitä, etteivät ne pääsisi äkkihyökkäyksellä heitä yllättämään. Hän oli muuten itse ulkomailla oppinut sotataitoa eteväin päällikköjen johdolla, joten hän hyvin ymmärsi, mitä oli tehtävä. Hän näytti paikat, mihin osastojen tuli asettua, mikäli ne ennättivät tulla. Yltympäri asetettiin sitten vankkoja etuvartioita.

Hämärä levisi yli maan, mutta juuri kuin marski oli menemäisillään tupaan, jossa piispat olivat, tuli hänen lankonsa, Niilo Steeninpoika, ja Herman Berman tuoden suuret ratsujoukot seurassaan leiriin. Ne olivat palaavan väen etujoukko ja niiltä sai marski nyt tarkempia tietoja taistelun kulusta. Tuimasta vastustuksesta päättäen, täytyi Eerik-herralla olla hyvästi väkeä, ja jos hänelle vielä saapuisi vahviketta Pohjois-Ruotsista, niin voisi miekan mittely tulla vaaralliseksi.

Marski astui piispain luo, seurassaan molemmat päälliköt ja pari aseenkantajaa, joista toinen oli Niilo Bonpoika. Tuvassa istui pitkä, luiseva ritari, joka näkyi ottaneen asiakseen pitää hengellisiä herroja hyvällä päällä. Hän kertoi toisen hauskan tarinan toisensa perästä, ja elleivät kunnianarvoiset isät nauraneet, niin nauroi ritari itse; herrain ovea avatessakin kajahteli tupa hänen naurustaan. Pöydällä paloi pari vahakynttilää, joiden valossa tulijat heti näkivät nauravan ritarin.

"Kuka te olette?" kysyi marski vihaisella äänellä ja katsoen häneen ankarasti.

"Köyhä ritari, ja palvelusta etsin!" vastasi tämä huulet hymyssä ja katse niin huoletonna kuin olla saattaa. Hänen koko olentonsa oli niin hassun näköinen, että se olisi epäilemättä nytkin naurattanut, ellei hetki olisi ollut niin tärkeä ja vakava.

"Narrinhiippa näkyisi sopivan teille paremmin kuin mikään muu, ja sen te saatte", vastasi marski viitaten kädellään, että mies sai lähteä.

"Hyvä, ankara herra marski! minä rupean narrinhiipan ritariksi teidän palvelukseenne... Kuulettehan viisaat messukaapun herrat, ja te tuimat miehet siellä oven suussa, minut on otettu marskin palvelukseen!"

Ja kuivasti nauraa hohottaen meni narrinhiipan ritari matkaansa, kumartuen ovelle, sillä hän oli tuumaa paria pitempi marskia itseäänkin, vaikka tämä oli aikansa pisimpiä miehiä.

Marski ja muut herrat eivät välittäneet sen enempää tästä hassunnäköisestä miehestä, joka oli nähtävästi päästään vähän vialla. Ainoastaan Niilo Bonpoika oven suussa ei näyttänyt katselevan häntä yhtä välinpitämättömästi kuin muut. Mutta hänenkin huomionsa kiintyi nyt kokonaan siihen tärkeään kysymykseen, jota nyt ruvettiin harkitsemaan, nimittäin sovinnon hierontaan Eerik-herran kanssa. Marski oli aluksi ehdottomasti sitä mieltä, että asia on miekalla ratkaistava, ja häntä kannatti lankonsa, Niilo ritari, mutta kirkonmiehet esittivät niin painavia syitä sovinnon puolesta, että kun heihin vielä yhtyi Herman Bermankin — johon marski hyvin luotti — niin hän lopulta suostui.

"Teen sen", lausui hän, "näyttääkseni vaan teille, jalot herrat, ettei se auta mitään. Herra Eerik hylkää itse sensuuntaiset ehdotukset kokonaan; muuta hyvää ei siitä tule kuin se, että ratkaisu viipy muutamia päiviä."

Silloin lähtivät herrat pois, joten marski jäi yksin tupaan. Eräs asepalvelijoista jäi kuitenkin oven suuhun. Se oli Niilo Bonpoika.

"En tarvitse sinua nyt, saat mennä levolle!" sanoi marski hänet huomattuaan.

"Antakaa anteeksi herra marski", vastasi Niilo, "minulla on eräs pyyntö..."

"Anna kuulua sitten", sanoi marski kärsimättömästi kulmiaan rypistäen, "mitä tahdot?"

"Pyydän lupaa käydäkseni herra Eerikin luona."

Marski peräytyi askeleen ja katseli tuikeasti nuorukaista.

"Herra Eerikin luona!" toisti hän. "Enpä arvannut sitä pyyntöä odottaa sinun suustasi, Niilo!"

"Älkää kiivastuko, herra marski ... minun täytyy tavata häntä, olen luvannut sen... Teidän täytyy suostua pyyntööni!"

"Täytyy ... olet luvannut ... mitä rohkenet sanoa, poika...! Varo, etten paneta sinua tukkiin, niin sukulaiseni kuin oletkin!... Käydä vihollisen luona samana hetkenä, kun miekat ovat jo paljastetut ... ei sanaakaan enää siitä asiasta, sukulaisuuden vuoksi ja koska pidän sinusta, tahdon unhottaa sanasi..."

"Mutta minä ehkä voisin vaikuttaa..."

"Vaiti, poika", jyrisi marski heittäen julmistuneen katseen Niiloon, "siitä asiasta ei enää sanaakaan, sinä jätät toimeesi, ja nyt minä tahdon jäädä yksikseni."

Nuorukaisen kasvonilmeet vaihtelivat omituisesti. Niistä näkyi huolestusta ja suuttumusta, mutta samalla näkyi niistä selvä ja luja päätös, ettei hän aikonut tässä asiassa noudattaa mahtikäskyjä eikä pelätä niitten rikkomista seuraavia rangaistuksia. Hän muisti kaunista surevaa neitoa ja hänelle antamaansa lupausta, joka poltti hänen tuntoaan; ja neidon usko että sormus saisi Eerikin sovintoon taipuvaiseksi vaikutti häneen ihmeellisesti. Tämän sovinnon täytyi tulla ratkaisemaan vaikean pulman; hän oli luvannut Engelbrektille ja Tuomas-piispalle, ettei koskaan kohottaisi miekkaansa Ruotsin rahvasta vastaan, ja sille päätökselle tahtoi hän pysyä uskollisena.

Sen saman teki tosin Herman Bermankin, joka oli ollut niin läheinen Engelbrektin toveri, samoin teki tavallaan Tuomas-piispakin. Kumpikin oli empimättä marskin puolella, ja Herman oli itse, kun Niilo kerran kysyi häneltä tätä asiaa, lausunut taistelevansa itse asiassa Ruotsin rahvaan edestä, taistellessaan marskin puolesta; sillä marski oli ainoa, arveli hän, joka joissakin määrin kykeni kannattamaan Engelbrektin alottamaa työtä. Siihen suuntaan oli Tuomas-piispakin lausunut. Mutta tämä ei ollut Niilosta kylliksi. Hän katsoi sitä puolinaiseksi teoksi. Hänen nuorekas sydämensä ei voinut käsittää, ettei miekoin taisteleminen talonpoikia, ja juuri Engelbrektin taalalaisia vastaan, ollut taistelemista rahvasta vastaan. Yksi ainoa tie oli hänelle enää mahdollinen. Hänen täytyi lähteä Eerik Puken luo. Kunniansa, lupauksensa, neiti Kaarina, Engelbrekt — kaikki kehotti häntä käymään sitä tietä.

Hän ei ajatellut hetkeäkään kuinka arveluttavaksi tämän päätöksen toteuttaminen voi tulla. Marskin suosion, vallan, kunnian, arvon ja yleensä kaiken, mille laskevainen mies panee niin suuren arvon, jätti hän huomaamatta.

Hän lähti marskin käskyllä tuvasta ja käveli kauvan hajallaan olevain tupain ympärillä, jotka marskin seurueessa olevat herrat olivat ottaneet kaikki haltuunsa, ja kävellessään kutoutuivat hänen ajatuksensa siihen suuntaan, kuin olemme tässä esittäneet.

Viimein hän meni marskin hevosten luo. Hän löysi pian omansa, jonka selkään hän nosti satulan. Pari tallirengiä oli vähän matkan päässä, mutta niille ei juolahtanut ensinkään mieleen kysyä, mitä hän nyt aikoi. Hän oli tietysti saanut marskilta jonkun asian toimittakseen. Hän hyppäsi satulaan ja antoi mennä länteen päin.

Oli pimeä yö ja tuuli puhalsi kylmästi lumikentän yli, joka oli leirin ja Harakerin kirkon välillä. Taivaalla ei vilkkunut yhtään tähteä. Mutta Niilo kannusti hyvää hevostaan rientäen yli kivien ja kantojen. Hän ei tuntenut pakkasta eikä tuulenviimaa, hänen ainoana ajatuksenaan oli päästä hyvissä ajoin perille ja jos mahdollista takaisinkin ennen päivän koittoa.

Hevosensa laukatessa oli hänestä, kuin kuuluisi kavioiden kapsetta takaapäin, hän pysäytti äkisti ja kääntyi. Mutta hän ei voinut huomata mitään. Hänelle juolahti aluksi mieleen, että häntä ajettiin takaa. Marski oli ehkä lähettänyt jonkun hänen jälkeensä; hän oli kenties saanut tallirengeiltä kuulla aseenkantajansa lähteneen leiristä ja oli lähettänyt miehiä peräänsä. Mutta jos perässä tulijat olivat vainoojia, niin olisi hänen pitänyt kuulla selvemmin kavioiden kapseen seisahdettuaan kuuntelemaan. Mutta hän ei kuullut. Tuuli vaan suhisi kentän yli. Silloin hän lähti taas eteenpäin ja taaskin hän kuuli äskeisen äänen; ja tultuaan kerran kovalta maalta pehmeälle niitylle, jossa lunta oli paksummalla, kuuli hän selvästi, että takanaan tuli ratsumies.

Hän pysäytti uudelleen, mutta ääni katosi samassa. Häntä rupesi kammottamaan; hän oli aikansa lapsi, ja nyt hän oli varma, ettei tämä ollut aivan luonnollista. Niin paljon hän kuitenkin oli ajastaan edellä, että ratsasti ristinmerkin tehtyään takaisin vähän matkaa, nähdäkseen, eikö takanaan tulija sittenkin ollut ihminen. Jos hän olisi ollut yhtä tyyni kuin tavallisesti, olisi hän huomannut erään ratsumiehen seisottavan aivan hiljaa parin korkean hongan välissä. Mutta nyt ei hän huomannut mitään. Hän ratsasti takaisin sen kallion yli, josta ääni oli juuri kuulunut, vaan kun ei nähnyt siellä

ketään, niin hän teki taas ristinmerkin ja ratsasti hevostaan kannustaen eteenpäin.

Pian hän sai muuta ajattelemista. Hän oli leiristä lähdettyään kääntynyt länteen päin, mutta Svartåjoelle tultuaan kulki hän sitä myöten pohjoiseen päin Harakerin kirkon sivu ja siitä taas länteen jokea myöten. Hän ratsasti siis melkein Eerik Puken taalalaisleirin sivua pitkin, joten hänen olisi pitänyt kuulla sieltä jotakin. Mutta kaikkialla vallitsi täysi hiljaisuus. Sen vuoksi hän kääntyi enemmän metsän sisään ja tuli ketään kohtaamatta yksinäiselle mökille, josta päätti kysyä tietä sinne mihin aikoi.

Hän kopisti ja huomasi kummakseen — kun hetken odotettuaan pääsi sisään — siellä olevan ennestään jo erään, joka kysyi tietä, vaikka hän oli matkalla vastaiseen suuntaan. Sen hän ymmärsi oven avaajan sanoista. Mutta takassa oli tuli sammunut ja hiilten punertava hehku valaisi niin heikosti, ettei hän eroittanut kenenkään kasvojen piirteitä.

Niilo tervehti ystävällisesti ja kysyi sitten vuorostaan tietä. Viipyi hetkinen ennenkuin vastattiin, mutta kun hän lisäsi vievänsä tärkeitä sanomia herra Eerikille, niin sanoi oven avaaja, että se kyllä kävi laatuun. Mies, joka oli peremmällä tupaa, viskasi hiilille pari tikkua, jotka leimahtivat palamaan valaisten tupaa kotvaseksi. Niilo tarkasteli sen valossa huonetta. Takan vieressä seisoj pitkä mies, joka piti hattuaan kasvojensa edessä, niin että silmät vaan olivat näkyvissä, ja nämä silmät katselivat häntä läpitunkevasti. Mies, joka oli avannut oven, seisoj nyt ikkunan vieressä; hän oli tavallisen talonpojan näköinen.

Puikot sammuivat takassa, ja silloin sanoi takan vieressä istuva mies:

"Herra Eerikin luo vievää tietä ei ole vaikea löytää, minä menen sinne itsekkin tänä yönä, voitte tulla kanssani, nuori mies."

Niilo säpsähti kuullessaan hänen äänensä, vaikka hetken jännitys esti häntä muistamasta, missä ja milloin oli saman äänen kuullut ennen.

"Hyvä", sanoi hän, "mutta minulla on kiire, ja avuliaisuutenne tulee kahta arvokkaammaksi, jos lähdemme heti matkaan."

"Lähdetään!" vastasi mies yksitoikkoisella äänellä.

Hän nousi ja tuli Niilon perässä ulos. Kun tämä aikoi nousta hevosensa selkään, selitti mies että niillä poluilla, joita heidän tuli käydä, oli mahdoton hevosella kulkea, joten oli parasta jättää hevosien talonpojan huostaan paluuseen asti. Niin tehtiin ja lähdettiin matkaan. He saivat kulkea ison kappaleen metsää, ennenkuin Niilo näki oikealla kädellään tulen tuikahtavan puiden välistä ja ennenkuin vartiomiesten huutoja alkoi kuulua. Mutta opas ei mennytkään suoraan leiriin, vaan käveli pitkin sen sivua ikäänkuin kiertääkseen sitä.

Tuonnimmaisena tulon luona kääntyi mies vihdoon itään käsin, johon hän itse siis aikoi. Mutta tänne leirin päähän tehdyn tulon ääressä ei Niilo kummakseen huomannut yhtäkään ihmistä. Hän ei kuitenkaan ehtinyt sitä sen enempää miettiä, sillä oppaansa kiiruhti kulkuaan, joten he lähestyivät nopeasti paikkaa. Äkkiä tämä pysähtyi ja kääntyi.

"Pysähtykää tähän, nuori herra", sanoi hän, "kunnes minä käyn etsimässä herra Eerikiä, mutta älkää hievahtako paikaltanne, sillä talonpoikain kanssa ei ole leikkimistä, ne voisivat helposti luulla teitä vakoojaksi, ja silloin ei nahkanne olisi paljon arvoinen."

Mies meni tulon vieritse pois ja Niilo luuli näkevänsä hänen antavan kädellään merkin, mikä sai muutaman varjon nousemaan erään puun juurelta ja lähtemään kuulumattomin askelin hänen peräänsä. He katosivat korkeain lumisten honkain väliin. Mutta Niilolle kävi aika pitkäksi, hän mietti jo rikkoo opastajansa käskyn sekä lähteä omin päin etsimään herra Eerikiä. Mutta samassa kuuli hän takaansa metsästä raskaita, mutta nopeita askeleita ja käännettyään näki hän kummakseen useita talonpoikia hyökkäävään kirveet koholla häntä kohden. Niilo veti miekkansa, mutta samassa tarttui häneen pari vankkaa kättä. Vastustus oli turhaa. Hän oli vankina.

"Kiitoksia, kelpo talonpojat!" kuuli hän erään äänen lausuvan vähän syrjästä päin, "kiitoksia ... sitokaa vakoojalurjus tuohon puuhun odottamaan, kunnes Eerik-herra ehtii häntä kuulustella."

Silloin sidottiin Niilo vankoilta köysillä eräaseen tulon lähellä olevaan puuhun. Sen tehtyään lähtivät miehet pois; hänen oppaansa vaan jäi jällelle.

"Te olette Niilo Bonpoika!" sanoi mies katsellen Niiloa silmiin, "minä tunsin teidät heti nähtyäni, ja olin juuri teidän luoksenne tulossa, kun te niin parahiksi tulitte itse vastalle."

Niilo ei vastannut mitään, ja mies jatkoi, tarttuen oikealla kädellään Niilon nutun ylänappiin:

"Teillä on ryöväytyä omaisuutta, junkkeri", sanoi hän kähisevällä äänellä, "mutta luvallanne tahdon päästää teidät siitä!"

Samassa hän repäisi nutun auki ja haparoi vangin kaulaa. Oli hetkinen tuskallista sanattomuutta, jollaikaa miehen kasvojen ahnas ja voitonriemuinen ilme hävisi ja sijaan tuli syvä hämmästys ja pettymys. Hänen kätensä lakkasivat haparoinnasta, ja hän jäi nolona seisomaan uhrinsa eteen.

"Liian aikaisin!" huudahti hän vihdoin.

"Liian aikaisin!" kuului kuin kaiku puiden välistä, miehen poistuessa hitain askelin melkein sammuneen halkovalkean ohi siihen suuntaan, mistä kaiku oli kuulunut.

Mutta Niilon mieleen tuli aatoksia, synkkiä ja kolkkoja, melkein epätoivoisia. Hänen aikeensa ja toiveensa täyttää lupauksensa Kaarinalle, saada sovinto aikaan marskin ja Eerikin välillä, — kaikki oli nyt tehty tyhjäksi, tahi ainakin täytyi siksi tulla, kuta enemmän aika kului. Oli jo paljo yli puoliyön, leiriin alkoi ilmestyä elämää, ja nuotiot leimahtivat siellä täällä siitä, että puita lisättiin niihin.

Silloin tuli mies takaisin ja asettui hänen eteensä taas.

"Olen luvannut viedä teidät herra Eerikin luo!" sanoi hän, "minä sen teenkin, mutta sitä ennen on minulla teille vähän muuta sanottavaa, jota kannattaa ajatella."

Sitten hän rupesi kertomaan herrain välisestä taistelusta ja siitä, miten välttämätöntä oli toisen heistä kuolla. Sitten hän vertasi heitä toisiinsa ja osoitti, miten Eerik kuitenkin oli rahvaan asian puolustaja ja muuten ainoa, joka voi kulkea Engelbrektin teitä. Niilo keskeytti häntä pari kertaa. Puhe oli hänelle työlästä kuulla, mutta mies jatkoi.

"Jos nyt tahdotte pelastaa nuoren henkenne, Niilo Bonpoika", niin hän lopetti, "niin osoitan teille tien."

Hän keskeytti puheensa vähäksi aikaa ja tarkasteli tyystiin nuorukaisen kalpeita kasvoja, joita valaisi sammuneen nuotion hiilistöstä leviävä heikko hehku. Hänen omat kasvonsa olivat varjossa, ja kun yön pimeys oli tiheässä metsässä vielä synkempi, niin oli häntä mahdoton tuntea. Hän odotti nähtävästi vastausta kysymykseensä, mutta kun sitä ei tullut, niin hän lisäsi:

"Katsokaas nyt, toisen täytyy kuolla, asiat ovat nyt niin eivätkä voi toiseksi muuttua, mutta minä tahdon, että marski kuolee, ja samoin tahtoo moni muu ... ymmärrätkö nyt, mitä teidän tulee tehdä pelastaaksenne nuoren henkenne?"

Niilo Bonpojan kasvot kalpenivat lumivalkeiksi, ja hänen ruumiinsa vapisi kuin kuumeessa. Mutta mies veti vitkaan esiin pitkän veitsen, käänsi sitä pari kertaa, että se välkähteli hiilihehkussa, sekä ojensi sitten sen terän nuorukaisen sydäntä kohti.

"Niin", sanoi hän, "tähän asti olen esittänyt vasta asian toisen puolen, toinen on kuitenkin niin selvästi ymmärrettävä, ettei sitä tarvitse monella sanalla kertoa. Valitkaa nyt, Niilo Bonpoika ... vannotteko pyhän valan, että surmaatte herranne, marskin, niin saatte tulla Eerik-herran mieheksi ja pääsette kunniaan ja valtaan; ellette suostu, niin sanokaa ... jompikumpi, aamu koittaa kohta, ja sitä ennen täytyy tämä asia olla päätettynä."

"Iske pois, kurja murhaaja", huudahti Niilo, "miksi puhut niin paljon!"

Samassa huusi joku puiden takaa, ja läheltä kuului useiden miesten astuntaa.

Murhaaja väistyi varjoon ja katosi. Mutta hiukan ulompaa kuuli Niilo erään äänen puhuvan, jonka hän hämmästykseseen tunsikin Eerik-herran ääneksi:

"Tuokaa tänne luokseni se jalo herra ... hän on kohta saapa vastauksen asiaansa."

Niilo käsitti marskin sanantuojan jo saapuneen, ja Eerik-herran äänen väreestä päättäen tuntui hän jo jonkun muun kautta antaneen vastauksensa, mutta tuli vielä itse antamaan sen saadakseen viholliselleen selväksi, kuinka mahdotonta oli sovintoa ajatella. Niin olikin laita. Herra Niilo Steeninpoika oli tullut marskin luota rauhan sanansaattajana. Hänet oli viety leiriin, jossa hän välttämättä tahtoi tavata Eerik-herraa itseään. Tämän asian vuoksi Eerik nyt pysähtyi odottamaan Niilo Steeninpoikaa keskeyttäen kiertokäyntinsä leirin läpi.

Eerikin ympärillä oli joukko asemiehiä ja talonpoikiakin ja he odottivat kaikki niin jännityksellä lähettiläsritaria — jonka piti tulla tälle paikalle, jota valaisi pari käsisoihtua — ettei kukaan huomannut sammuneen nuotion vieressä olevaa puuta, johon Niilo Bonpoika oli kytketty. Tämä ei tosin voinut nähdä Eerik-herraa edessä olevain puiden vuoksi, mutta hän kuuli joka sanan keskustelusta. Ensiksi

herätti hänen huomiotaan kaksi tummaa varjoa, jotka astuivat kiireisin askelin Eerikiä ympäröivän joukon luo. Toisen hän tunsu murhaajakseen, toinen näytti nunnalta, hänen yllään oli pitkä kaapu ja kasvot olivat päähineen peitossa.

Sitten rupesi väkijoukko liikkumaan, jolloin Niilo näki vilaukselta Eerik-herrankin. Hän meni hieman ulommas muista, ja nunna kulki hänen vieressään. Niilo oli jo aikeissa huutaa Eerikiä nimeltään, mutta silloin tuli opas taasen esiin tehden kädellään ja veitsellään liikkeen osoittaen, että sanankin lausuminen maksaisi hänen henkensä.

Vähän päästä meni Eerik miestensä luo, ja marskin lähettiläs saatettiin myöskin paikalle. Keskustelu heidän välillään tuli hyvin lyhyeksi.

"Olen muuttanut mieltäni", sanoi Eerik Puke> "tahdon tavata marskia, ja parhaiten voimme kohdata toisiamme suuren kiven luona tien vieressä; mutta te itse, herra Niilo ja Herman Berman saatte jäädä minulle panttivangeiksi. Kohtaus tapahtukoon kahden tunnin kuluttua, pitemmästä viivytyksestä ei ole teille eikä minulle mitään hyvää."

Niilo-herra vastasi tähän hyvin lyhyesti, ja sitten lähtivät kaikki pois. Mutta puun eteen, johon Niilo oli sidottu ilmestyi kohta eräs varjo, joka katseli häntä muutaman tuuhean honganoksan takaa.

"Kylliksi!" kuului varjo sanovan, "jos poika on hyvin sidottu, niin olkoon hän siinä, kunnes työ on tehty."

Mies laski kätensä veitsineen ja meni sen puun luo, josta ääni kuului; siellä he keskustelivat kuiskaten, mutta Niilo kuuli kuitenkin siitä pääasiat. Kysymys ei ollut sen enemmästä eikä vähemmästä, kuin että mies (hänen oppaansa) piiloittautuisi muutamien varmain Eerikin miesten kanssa — jotka tuntuivat kuiskauksista päättäneen tulleen tänne varjon toimesta — Harakerin kirkkoon, johon varjo sanoi kyllä saavansa houkutelluksi marskin ja Eerik-herran, ja siellä he hyökkäisivät marskin kimppuun ja vangitsisivat hänet.

Keskustelijat läksivät sitten nopein askelin pois.

* * * * *

Mutta maantien vieressä olevan kiven luona — joka on siinä vieläkin ja jota kutsutaan Pukenkiveksi — kohtasivat marski ja Eerik-herra toisensa määrätyllä hetkellä. Edellinen oli lähettänyt rauhakirjansa, jonka olivat sekä arkkipiispa että Strengnäsin piispa Tuomas allekirjoittaneet, samalla lähetti hän Eerik-herran pyytämät panttivangit. Kello oli 8 paikoilla, aamu oli vielä pimeä, jonka vuoksi tuotiin soihtuja paikkaa valaisemaan. Kummallakaan ritarilla ei ollut tässä tilaisuudessa sotisopaa. Marskin yllä oli hieno ihokas, ja hänen hartioiltaan riippui nädän nahalla sisustettu lyhyt levätti. Eerik-herran yllä oli paksusta keltaisesta nahasta tehty ihokas.

Näki kyllä etteivät ritarit olleet ystäviä, vaikka marskillä oli kuten aina malttinsa tallella. Eerik-herra sai hädin tuskin sen vertaa hillityksi itseään, että kuunteli, mitä marskillä oli sanomista.

"Olette halunneet keskustella kanssani, marski", kysyi hän, "no, tässä olen, mitä haluatte?"

"Haluan nyt, kuten aina ennenkin, rauhaa ja sopua Ruotsin miesten kesken!"

"Rauhaa ja sopua", huusi Eerik kiivaasti, "te rohkenette suustanne laskea sellaisia sanoja, Kaarlo, joka itse olette katkoneet kaikki siteet välillämme...! Ei, ei, se joka tuhoo kylmäkiskoisesti Engelbrektin ystäviä, älköön puhuko ystävydestä ja rauhasta Eerik Pukelle. Sellaista miestä kutsuu rahvas aina, kuule marski, sellaista miestä kutsuu rahvas aina petturiksi... Mitä sanoitte minulle kun viimeksi tapasimme toisemme ... muistatteko?"

"Te liioittelette syytöksianne, Eerik", vastasi Kaarlo, "mitä olen sanonut, siitä vastaan, ja ajatelkaa tarkoin, voitteko te vastata sanoistanne, kun väitätte minun katkoneen kaikki siteet välillämme... Te ette ainakaan voi kieltää vainonneenne minun henkeäni, sen tunnustitte itse pidoissanne keväällä. Ette voi myöskään kieltää, että minä olen pelastanut teidän henkenne ja että olen antanut teille niin suuria läänityksiä, että Ruotsin valtakunnassa on tuskin yhdellekään mitattu valtakunnan sarkaa niin runsaasti... Tätäkö te kutsutte siteiden katkomiseksi?... Tuokaa tähän mies, joka tuntee meidät kumpaisenkin, mutta joka voi vapaasti arvostella meitä, tuokaa tähän sellainen mies, ja jos hän voi sanoa, ettei Kaarlo Knuutinpoika ole aina kohdannut teitä avoimin käsin ja hyvää tarkoittavin mielin, niin hakattakoon minut tähän paikkaan ja jääköön surmani kostamatta!"

"Liukas kieleesi unhottaa sen veren, joka Söderköpingissä vuosi ja joka huutaa kosta... Samoin kuin minulle puhutte, samoin te puhuitte onnettomalle ritarille, Broder Sveninpojalle... Tuokaa tähän mies, joka voi vanhoa, ettei minua odota sama kohtalo kuin häntäkin, jos lasken miekkani ja jään yksikseni ja

turvatta teidän ollessanne vallassa, jota yhä lisää haluatte."

Eerik puhui yhäti kiihkeästi ja hänen viime sanainsa aikana levisi marskin kasvoille varjo, joka jätti jälkeensä syvän, vakavan, melkein pä surullisen ilmeen. Hän oli vaiti hetkisen, ennenkuin vastasi.

"Mitä Söderköpingissä tapahtui, sitä voi lailla puolustaa", sanoi hän syvällä ja totisella äänellä. "Ja mitä omasta kohtalostanne puhutte, että yksiksenne jäisitte ja olisitte ilman tätä talonpoikaisjoukkoa ... niin luulen että siihen voisivat parhaiten vastata ne miehet, jotka ovat kuten tekin olleet Engelbrektin ystäviä, mutta nyt ovat minun miehiäni. Ne, jotka saitte panttivangeiksenne, nimittäin Herman Berman ja lankoni, herra Niilo Steeninpoika, voivat todistaa, vainoonko heitä. Mutta sanokaa te minulle, herra Eerik", jatkoi hän sitten katsellen terävästi vihamiestään, "mitä minun ja ystäväini tulee ajatella teistä ja teidän nykyisestä puuhastanne? Jos teillä on menestystä ja te voitatte minut taistelussa ja minä kaadun miekkaanne, niin mitä sitten aiotte? Oletteko silloin tarkoituksenne perillä?"

"Olen!" vastasi Eerik katsoen rehellisesti Kaarlo silmiin. "Mitä tahdon, sen saatte nyt kuulla, minä tahdon kotimaisen ruotsalaisen kuninkaan, joka hallitsee valtakuntaa, niinkuin laki käskää ja niinkuin vanhat hyvät tavat opettavat; jos siis voitan, niin tapahtuu ensimmäiseksi kuninkaan vaali..."

"Ja helppoa lienee käsittää, kenestä kuningas tehdään!" lausui marski hymyillen.

"Kuka kuninkaaksi tulee, ette tienne te enkä minä", vastasi Eerik, "mutta varmaa on, ettei siitä koskaan tule kuningasta, jota te nyt tarkoittatte. Sitä saatte kysyä niiltä miehiltä, jotka kuulivat sanani jäällä Arbogan luona, jossa talonpojat vannoinvat seuraavansa minua. Mitä silloin sanoin, siinä pysyn, ja se jääpi Ruotsin rahvaan kuolemattomaksi lupaukseksi ja tulee täytäntöön kerran, vaikka sekä te että minä olisimme jo aikoja sitten maanneet maan mustassa povessa."

"Siinä olen teidän kanssanne yhtä mieltä, Eerik, ja siinä on tarkoitukseni aivan sama kuin teidän ja rahvaan tarkoitus. Mutta sanokaa nyt minulle, ettekö luule tätä tarkoitusta voitavan saavuttaa paremmin, jos yhteisesti työskentelemme, kuin että koetamme toteuttaa sitä eriksemme ja vielä aseet kädessä toisiamme vastaan?"

"Ei koskaan, marski", lausui Eerik kiivaasti, "siihen vereen, joka vuosi Söderköpingissä, hukkuu minun luottamukseni teihin; tämä on toinen seikka ja toinen on tämä: te ette voi vanna sitä valaa, jonka minä vannoin, ettette itse tahdo panna kuninkaankruunua päähänne."

"Taaskin puhutte liikaa, herra Eerik ... tahdon vanna valalla, että olen sille miehelle uskollinen, joka kerran Ruotsin lain mukaan valitaan kuninkaaksi, niin totta kuin Jumala ja Pyhä Eerik kuningas sanani kuulko!"

Nyt tuli Eerik vuorostaan sanattomaksi. Hän kääntyi pois ja astui vähän syrjään, ikäänkuin tarvitsisi punnita asiaa. Siten syntyneen äänettömyyden aikana, tuli esiin eräs nunna juhlallisesti lähestyen soihtujen valaisemaa piiriä. Siihen hän pysähtyi ja sekä marski että Eerik Puke katselivat hämmästyneinä tätä haamun kaltaista ilmiötä.

"Rauhaa ja sovintoa", alkoi nunna lausumaan ojentaen molemmat kätensä tummaa taivasta kohden, "rauhaa ja sovintoa lupaa marski, rauhaa ja sovintoa luvatkoon Eerik Pukekin, valtakunnan tähden ja sen suuren tarkoituksen tähden, joka on teille kummallekin yhteinen... Totelkaa sen vuoksi minun neuvoani, joka olen läheinen teille kummallekin ja joka voin vapaasti lausua ajatukseni teistä ... vannokoon marski valansa tässä vieressä olevassa kappelissa ja ojentakaat sitten toisillenne kätenne palvellaksenne yhteistä asiaa."

Hiljaisuus vallitsi yltympäri, ja yön varjot alkoivat väistyä päivän ensi koiton tieltä, ikäänkuin nunnan lausumat rauhan sanat olisivat olleet yön hengettäriä karkoittava loitsu. Ja sekä Eerikiin että marskiin tekivät sanat huomattavan vaikutuksen.

"Tapahtukoon, kuten te sanotte, hurskas sisar!" sanoi jälkimmäinen, "minä olen valmis toistamaan valani Herran alttarin ääressä! Ja sitten ojennan käteni teille sovinnoksi, jos niin tahdotte, herra Eerik."

"Sen valan haluan kuulla", lisäsi Eerik astuen marskin luo, "kunpa voisitte samoin puhdistautua veren viasta joka..."

Eerik ei lausunut ajatustaan loppuun asti, vaan tarkasteli Kaarlon kasvoja, mutta niissä näkyi enemmän surumielisyyttä kuin vihaa.

"Ja jos sen voin?" kysyi Kaarlo.

"Jos sen voitte ... niin silloin tarjoon minäkin käteni sovintoon."

Sitten he lähtivät Harakerin kirkolle päin astumaan, ja miehet seurasivat heitä soihtut käsissä.

Mutta metsässä vähän ulompana varsinaisesta leiristä, johon siis harvoin kukaan pistäytyi päivän kuluessa, oli Niilo Bonpoika puuhun sidottuna, mieli täynnä synkkää epätoivoa. Kaikki oli nyt selvinnyt hänelle. Mies, joka äsken oli hänet murhata, oli sama, jonka hän näki Silverhättänissa Visbyssä; nunna ei voinut olla kukaan muu kuin Bengta-rouva, ja miehen haparoiminen hänen kaulaansa nutun alta, joka vieläkin oli auki jättäen hänen rintansa talvikylmän käsiin paljaaksi, tarkoitti hänen äidinisänsä kaulaketjua. Muuta tarkoitusta ei sillä voinut olla; sen oli siis täytynyt Visbyn tapauksen jälkeen joutua Bengta-rouvan käsistä taas pois.

Ja nämä särkevät nyt hänen kauniit aikeensa sovun saamiseksi marskin ja Eerikin välille, ja painavat poistamattoman tahran jälkimmäisen ritarikunniaan, jos marskin kimppuun hyökätään salakavalasti kirkossa! Nuorukainen väenteli tuskaisesti sidottuja käsiään, mutta siteet olivat liian lujat. Vihdoin hän huusi, mutta kukaan ei kuullut. Lopulta alkoi ruskottaa päivänkoiton heikko kajastus korkeain honkain takaa. Nuorukainen sitä tuskin huomasi. Hänestä olisi olo tuntunut yöltä, vaikka aurinkokin olisi paistanut vasten hänen kasvojaan.

Mutta kesken tuskaansa luuli hän kuulevansa hevosen hirnuvan. Oliko erehdystä, mutta hän oli tuntevinaan oman hevosesensa äänen, jonka hän oli jättänyt metsään tuvan luokse. Tämä uskollinen eläin tervehti siten herraansa joka aamu, kun tämä tuli talliin. Tällaisina hetkinä, jolloin mieli on ylenmäärin jännityksessä, kuten Niilon nyt oli, pettävät ihmistä usein omat mielikuvat. Sielu ikäänkuin koettaa korvata hetken kärsimyksiä kuvilla, jotka seuraavana hetkenä luhistuvat kokoon kuin harhailevan merimiehen kangastukset ja tekevät siten nykyhetken kaksinverroin tukalammaksi.

Tällä kertaa ei ääni kuitenkaan ollut erehdystä. Hirnahdus kuului taas, ja nyt paljoa lähempää. Niilo rohkeni tuskin hengittää, hänen koko olemuksensa keskittyi korvaan. Hän kuuli hevosen juoksevan, ja ääni läheni yhä: se pysähtyi, ja ratsastaja hyppäsi satulasta. Puun takaa kuului kiireisiä askeleita ja samassa kuiskasi eräs ääni hänen korvaansa:

"Toimita asiasi, Niilo Bonpoika ... täällä puiden takana on hevosesi!"

Voimakas käsi tuntui vihlaisevan nopeasti poikki ne köydet, joilla hän oli sidottu. Samassa ne putosivat maahan, ja hän oli vapaa. Hän kääntyi nopeasti kiittääkseen vapauttajaansa.

Erään puun takaa näki hän aamun hämärässä kokoonkyyristyneen haamun, yllään valkea mantteli, joten häntä oli vaikea lumesta eroittaa. Ja tämä haamu otti samassa jättiläishypyn loikaten puun juurelta pois, ja kun Niilo meni tiheään oksain läpi katsomaan, näki hän saman valkean haamun istuvan hevosesensa selässä yhtä kyyristyneenä ja viheliäisenä kuin äsken puun juurella. Hän huusi sille, mutta hänen huutonsa sai pelastajan vaan kiirehtämään pakoansa. Kokoonkyyristynyt olento melkein kuin lensi puiden välitse.

Aivan lähellä sitä puuta, jonka luo tuo kummallinen olento oli ensiksi ilmaantunut ratsunsa selkään, löysi Niilo oman hevosesensa, joka taaskin hirnahti hänelle. Ensi riemuissaan odottamattoman pelastuksensa johdosta lankesi Niilo polvilleen ja kiitti Jumalaa, joka oli niin ihmeellisesti häntä auttanut, sekä rukoili häneltä voimaa siihen työhön, johon nyt aikoi rientää. Sitten hän päästi ratsunsa ohjat puusta ja hyppäsi sen selkään.

Hän läksi itää kohden mutta teki ison mutkan pohjoiseen päin välttääkseen mahdollisuuden mukaan leiriä ja talonpoikaisjoukkoa, mikä onnistuikin. Hetken ratsastettuaan saapui hän katetulle polulle, sitä myöten tuli hän sille pienelle joelle, joka oli Eerik-herran aseman rajana Hälle-metsässä. Pian tuli hän jäätyneen joen yli ja siitä Harakerin aukealle, jolla vanha kappeli näkyi kuvastuen vaaleata aamutaivasta vasten. Kappeli oli vanha puurakennus, jonka pienistä ikkunoista loisti nyt kynttiläin valo.

Sydän tykytti kahta kiivaammin nuorukaisen rinnassa, kuta lähemmäksi hän tuli kappelia, hän arveli itseksensä kauhistuksella, tulisiko liian myöhään, vai eikö konnantyötä oltu vielä ehditty panna toimeen. Tultuaan pääkäytävän eteen, näki hän oven halkeamasta tulta; hän hyppäsi satulasta ja katseli sisään. Siellä seisoivat molemmat herrat alttarin edessä, ja marski näytti tällä hetkellä puhuvan. Eerikistä vähän syrjään seisoi nunna ja vähän etempänä molemmin puolin kaksi miestä kummankin seurueesta.

Kaikki oli siis vielä oikealla tolallaan, jonka vuoksi Niilo nousi taasen satulaansa. Hän katseli ympärilleen, etsien marskin seuruetta, jonka täytyi olla läheisyydessä, ja hän näkikin kirkosta vähän matkaa etelään päin tien vieressä tumman kasan, josta kuvastui teräviä piikkiä aamutaivasta vasten. Siinä oli viisikymmentä ratsumiestä. Niilo syöksyi heidän luokseen ja lausui äimistyneen päällysmiehen korvaan, joka tuskin uskoi silmiään nähdessään marskin aseenkantajan tulevan vihollisten leiristä:

"Jumalan nimessä marskia vastaan on viritetty juonia ... olkaa valmiit; kun kuulette miekan kalsketta kappelista niin rientäkää sinne ... samoin täytyy herra Eerikinkin seuralaisten tehdä, sillä hän ei itse tiedä siitä mitään!"

Päällysmies aikoi kysyä jotakin, mutta Niilo Bonpoika karahutti taasen kirkon luo, jossa hän näkyi

astuvan ratsultaan ja lähestyvän ovea. Kirkossa olivat molemmat herrat vielä alttarin ääressä, mutta tällä kertaa Eerik puhui.

"Valaa, jonka olette vannonut, marski Kaarlo", sanoi hän, "pidän arvossa ... mutta sitä en käsitä, miten voitte ritarina niin menetellä aseveljeäni vastaan, ja sen vuoksi on riitamme lopultakin miekalla ratkaistava..."

Kappelin ovi avattiin kiivaasti, ja alttarin luo riensi eräs nuorukainen. Kun hän tuli valopiiriin, niin tunsivat kaikki hänet Niilo Bonpojaksi, kaikki näyttivät kummastuneilta, ja marskin kasvoilla näkyi suuttumusta, nunnan kasvoilla vihaa. Viimeksi mainittu vavahti ja katsahti terävästi sakariston ovelle.

Niilon poski oli kalpea, mutta hänen katseensa oli varma. Hän taivutti kunnioittavasti päätään marskille.

"Antakaa anteeksi, herra marski", sanoi hän, "mutta te olette itse opettanut minua pitämään kunniaa elämääkin kalliimpana, ja kun olen tehtäväni toimittanut, niin saatte minua rangaista. Minulla on toimitettavanani eräs asia, joka koskee herra Eerik Pukea — hän kääntyi tämän puoleen — aikomukseni oli sanoa se teille todistajitta, mutta sitä en ole voinut, ja nyt ovat hetket luetut... Tässä..."

Hän otti ihokkaansa sisätaskusta, jota ei murhaajan käsi ollut öisessä tarkastuksessaan löytänyt, kultasormuksen, jonka antoi Eerikille.

"Te tunnette tämän sormuksen, ritari", lisäsi hän, "sekä siihen sidotun lupauksen..."

Eerik-herra tarttui intohimoisella kiihkolla sormukseen, ja katseli sitä. Marskin kasvat värähtivät, ikäänkuin hänkin olisi nähnyt sormuksen ennen. Mutta Eerikin liikehtivään ja voimakkaaseen mieleen vaikutti sormus kuin taika siirtäen hänen ajatuksensa nykyajasta erääseen hetkeen, jolloin hänkin uneksi rauhan unelmia.

"Teidän on ehkä nyt, herra Eerik", jatkoi Niilo, "tehtävä päätös asiassa, joka on teille kaikista tärkein ja josta lupasitte neidolle ensiksi kysyä hänen mieltään... Nyt tervehtää hän teitä minun kauttani; hän tahtoo alinomaa rukoilla Jumalaa ja kaikkia pyhiä puolestanne ja lausuu, lähettäen tämän sormuksen takaisin, ettei teidänkaltaisenne miehen sydän tarvitse kokemattoman tytön neuvoja!"

Marskin kalmankalpeilla kasvoilla väreili omituinen hymy kuullessaan nämä sanat ja nähdessään, kuinka syvän vaikutuksen sekä sormus että neidon tervehdys tekivät Eerikiin. Tämä seisoikin kokonaan mietteisiinsä vaipuneena ja katseli alttariin päin silmissään sellainen ilme, kuin olisi pyhän neitsyen kuva saanut hämärässä valaistuksessa Kaarina Kaarlontyttären piirteet. Lauhkea piirre ilmestyi hänen tuimille kasvoilleen. Hän ehkä kuuli kuiskauksen käymään sovintoon, kuten rauhanimpi kehotti sinä iltana, jona hän loisti kaikessa kauneudessaan hänen pitosalissaan.

"Neiti Kaarina lausui vielä niinkin", sanoi Niilo, "kun lupasin tuoda sormuksen ja hänen tervehdyksensä teille, että se ehkä saattaisi teidän ja Kaarlo-herran välisen riidan hyvään loppuun."

Sakariston ovelta kuului jotakin kolinaa, ja tummapukuinen nunna, jonka lieskaavat silmät tahtoivat niellä nuoren sanansaattajan, vetäytyi huomaamatta syrjään. Liike ei jäänyt Niilo Bonpojalta huomaamatta. Hän lähestyi herraansa ja kuiskasi:

"Olkaa varuillanne, täällä on petos tekeillä."

Marski heitti salamoivan katseen nuorukaiseen, mutta huusi siten äänekkäästi:

"Petos!"

Tämän kuullessaan sävähti Eerik Puke ja kääntyi äkkiä. Mutta hän ei voinut estää huokausta pääsemästä sydämensä syvyydestä, eikä kyyneltä, joka vieräi hänen miehekkäälle poskelleen, kielimästä tunteista, joita ei kukaan luullut hänen sielussaan löytyvän. Hän katsoi kummastuneena marskia, mutta ennenkuin tämä oli ehtinyt mitään kysyä, tuli kuori täyteen aseellisia miehiä, ja eräs niistä astui marskin eteen ja lausui äänellä, jota ei voinut väärin ymmärtää:

"Antautukaa, marski... Te olette Eerik Puken vanki!"

Mies viittasi muita tulemaan marskia kiinni ottamaan, mutta kaatui samassa maahan Eerik Puken nyrkin iskusta.

"Elävän Jumalan nimessä, kuka on tämän tehnyt minun nimessäni!" huusi hän epätoivoisella äänellä.

Nyt avattiin kirkon ovi, ja marskin miehet astuivat sisään. Tämä tiesi nyt olevansa turvassa. Hän kääntyi Eerikin puoleen, mutta tämä ei antanut hänen mitään sanoa.

"Minä vannon, Kaarlo Knuutinpoika", sanoi hän liikutuksesta vapisevalla äänellä, "Jumalan äidin kuvan kautta pyhän valan, etten tiedä tästä mitään, ja todistukseksi siitä annan täten sinulle käteni ja suostun siihen, että riitamme ratkaistaan rauhallisesti valtakunnan neuvostossa."

Eerikin takaa tuli nunna esiin, hiljaa ja juhlallisesti hänen ja Kaarlon väliin.

"Te saatte uskoa herra Eerikin sanoja", lausui hän, "olen teidän kummankin ystävä, ja minäkin vannon sen, ettei Eerik Puke tiedä tästä mitään. Mutta jos tahdotte tietää, kuka tämän on tehnyt ja kuka olisi näin häväissyt herra Eerikin kunniaa, ellei Jumalan äiti olisi lähettänyt minua hänen tielleen, niin saatan sen ilmoittaa..."

Sekä Eerik että marski katselivat jännityksellä nunnaa, jonka mustista silmistä syöksyi liekkejä. Samalla rupesi mies, joka oli Eerikin iskusta kaatunut, virkoamaan ja nousi ylös. "Tietäkää sitten, että se on teidän oma aseenkantajanne ... hän, joka toi neiti Kaarina Kaarlontyttären sanan herra Eerikille... Voi sinua nuori mies, sinä olet suuri teeskentelijä, mutta nyt luisti laskujesi ankkuri sileää kiveä myöten eikä tarttunutkaan pohjaan..."

Niilo oli kuin kivettyneenä. Hän tuskin tiesi, oliko tämä täyttä todellisuutta. Nainen, joka puhui, valapatto, joka ei murhaakaan kammoisi. Hän seisoj tässä niin viattomana, ylevänä ja pyhänä osoittaen sormellaan häntä sellaisen työn tekijäksi, jonka ajatteleminenkin häntä kauhistutti. Mutta pian hän tointui siitä huumauksesta, johon tuo kamala nainen oli saanut hänet, ja hänen silmiinsä sytty musertavaa ylenkatsetta osoittava liekki. Nunna jatkoi ääntään korottaen Kaarlolle:

"Kysykää tuolta mieheltä, jonka Eerik-herra kaatoi, marski Kaarlo ... minä luulen, että hän voi sanoa, kuka on häntä houkutellet tähän konnantyöhön. Itse olen nähnyt aseenkantajanne kuljeskelevan koko yön leirissä."

Mies, joka oli tällävälin täydellisesti tointunut, nousi ylös ja vakuutti nunnan sanat todeksi, ennenkuin marski ennätti sitä kysyäkään. Marski puolestaan oli ymmällä, miten kaiken tämän käsittäisi. Hänen katseensa lensi terävänä ja läpitukevana toisesta toiseen. Niilo Bonpoika oli rikkonut hänen käskyänsä vastaan ja oli siitä siis ansainnut rangaistuksen. Tässä taasen oli hän ollut enemmän pelastukseksi kuin tuhoksi herralleen, mutta muuten oli hänen avoin ja jalo katseensa jo takeena siitä, että hän ei ollut petokseen syypää. Mutta toiselta puolen oli hän ollut vaan lyhyen ajan marskin palveluksessa, joten tämä ei vielä ollut oppinut häntä oikein tuntemaan, ja sitäpaitsi oli vaikea otaksua kenenkään rupeavan aivan valheellisesti sysäämään hänen niskoilleen niin törkeätä rikosta, jollei hän tavalla tai toisella ollut vikapää.

Marski käski senvuoksi miestensä päällysmiehen ottamaan Niilo Bonpojan kiinni, ja käskyä noudatettiin heti. Sitten hän kääntyi Eerik-herran puoleen, joka oli tyrmistyneenä ja suuttuneena. Hän ehkä näki sisarensa läpi, ja kun tämä siten joutui hänen silmissään niin kamalaan valoon, teki se hänet aivan sanattomaksi.

"Minä uskon sanojanne, herra Eerik", sanoi Kaarlo ojentaen hänelle 'käden lumivalkean', kuten kansanlaulussa sanotaan, "minä uskon, että teillä ei ole ollut mitään tämän petoksen kanssa tekemistä, ja jos totinen aikomuksenne on sopia kanssani, niin odotan teitä huomenaamuna Vesteråsissa."

Sitten läksi marski seurueineen kappelista. Eerik Puke jäi alttarin ääreen seisomaan äänetönnä ja umpinaisena, ja hänen katseensa oli niin epätoivoinen, että nunna kiiruhti levotonna hänen luokseen yrittäen tarttua hänen käteensä. Mutta hän sysäsi hänet ankarasti luotaan.

"Ei, ei, sisar", sanoi hän, "tästä hetkestä alkain ei meillä ole muuta yhteyttä kuin verenside... Vastaa sinä Jumalan edessä kerran siitä teosta, jonka olet tänäpäivänä tehnyt... Ja Jumala antakoon sinulle anteeksi, ettei veljesi kunnia ollut sinulle sen rakkaampi... Mutta minä tahtoisin, että tämä päivä olisi viimeiseni!"

Hän vaipui melkein tajutonna alttarikehää vasten.

XI.

Viimeinen päivä.

Vesteråsin linnan miestuvassa oli paria päivää myöhemmin muutamia marskin miehiä vilkkaasti keskustelemassa. He puhuivat äskeisistä tapahtumista, jotka olivat jo ehtineet saada värin, mikä ei pitänyt aivan tarkoin yhtä todellisuuden kanssa.

"Niilo Bonpoika on syytön kuin lapsi tähän rikokseen", sanoi eräs vanha harmaakarvainen urho, "sanokaa mitä tahdotte."

"Mutta ei hän sentään mahtanut turhanpäitenkään lähteä Eerik-herran leiriin keskellä yötä, oltuaan ensin marskin luona kuuntelemassa, mitä siellä yön toimista päätettiin", vastasi innolla toinen. "Näin itse, kun hän tuli yöllä, otti hevosensa ja astui sen satulaan hiljaa ja salamyhkäisesti kuin aave."

"Mene hornaan aaveinesi", vastasi ukko taas, "minä pidän siitä kiinni, mitä kuulin hänen sanovan Pentti Gunnarinpojalle Harakerin kirkolla, että nimittäin olisimme varuillamme, sillä oli petos tekeillä..."

"Ja sinun puiseen kalloosi ei mahdu", lausui kolmas, "että hän tahtoi tehdä itsensä niin puhtaaksi ja valkeaksi, ettei vaan häneen voisi mitään varjoa langeta?... Jollei Pentti Gunnarinpoika olisi ollut se mies mikä hän on, niin olisi marski joutunut Eerik-herran vangiksi, ja yksikään ei olisi voinut sanoa puolta sanaa viekkaasta Niilo Bonpojasta. Antakaahan olla... Saatte nähdä, ettei peli siihen lopu, vaikka Eerik-herra onkin tullut tänne... Antakaa vaan helsinkien tulla, joilla Hannu Martinpoika uhkaili juomingissa illalla, niin saatte nähdä, että tanssi alkaa uudestaan! Hän ei otakaan niitä niin sanalla vaan, kuin hän otti taalalaiset täällä Skultunassa, kun Eerik-herra vihdoinkin mukautui ottamaan vastaan piispain rauhakirjan... Ei, ei ... mikä lieneekin Eerik-herralla nykyään vaivana, koska hän on kuin nahkaansa vaihtanut käärme, niin kyllä helsingit meluten tulevat, totisesti, — siitä syntyy suuri kiertäminen ympäri valtakunnan Engelbrektin tapaan..."

"Älkää haastelko niin rohkeasti älkääkä lausuko turhaan Engelbrektin nimeä", vastasi sotavanhus totisena, "minä olen palvellut hänen miehenään, ja seurasin häntä hänen viime matkallaankin ... nytkään en olisi marskin miehenä, ellei Herman Berman ja moni muu olisi samoin ... mutta sen sanon ja siitä vastaan vaikka hengelläni, ettei Eerik-herrassa ole vielä petollisuutta nähty, ja jos joku sanoo toisin, niin minä murrann siltä niskat nurin!"

Vanhan karhun sanat vaikuttivat voimakkaasti muihin, eikä yksikään tohtinut sanoa sitä vastaan. Ajatukset johtuivat päinvastoin toisaalle.

"Varmaa on", sanoi eräs, "että täällä on kummia tekeillä. Minä näin Jöns Pentinpojan, joka on hiljakkoin tullut Tukholmasta, menevän eilen Mustaveljesluostariin ja toimittävän siellä kauanlaisesti yhtä ja toista. Isäni oli lähettänyt minulla terveisiä veljelleen, joka on mustaveljes, ja siten tulit luostariin samaan aikaan. Ja silloin näin Jöns-herran menevän luostarin priorin kanssa erääseen kellariin, ja sitten kysyin sedältäni, mitä ne siellä mahtoivat tehdä. Mutta hän pudisti vaan päätään ja sanoi: 'Se on vanha juomakeittiö, jota ei ole pitkiin aikoihin käytetty'. Minä oli vielä samassa paikassa Jöns-herran ja priorin tullessa ulos, ja silloin hymyili Jöns-herra viekkaasti ja katsoi luostarisalin ikkunoihin päin, joka on aivan kellarin päällä. Hetken perästä tuli priorilta käsky tehdä tuli vanhaan keittiöön."

"Yksinkertainen olet aina ollut", keskeytti muuan, "mutta mitenkä aiot saada munkkien keittiön ja herrain aikomukset sopimaan yhteen, sitä ei voi muut käsittää kuin sinun viisas pääsi."

Miesten puhe keskeytyi siitä, että Pentti Gunnarinpoika, joka oli samalla Kaarlon voutina linnassa, astui linnantupaan. Pian senjälkeen näkyi Jöns Pentinpojan korkea, hoikka vartalo astuvan linnanportaita myöten alas ja lähtevän täsmällisin askelin linnasta. Vanha engelbrektiläinen katseli silloin tutkivasti vouden kasvoja, joissa ei näkynyt ensinkään hänen tavallista vapaata avomielisyyttänsä; niissä oli vaan enemmän murehtiva ilme.

"Drotsilla lienee myöskin riepuja tässä pyykissä", sanoi hän puoliääneen, katsellen menevätä Jöns-herraa.

Pentti Gunnarinpoika huokasi syvään.

"Parempaa on miekan puhe kuin papin puhe, kyllä se on varmaa", sanoi hän, "papit hokevat hic ja hoc-loruaan, mutta herra Eerik Puke on totisesti paremman arvoinen ... niitä iskuja hän tuskin pystyy torjumaan."

Nyt tuli marski itse luostariportaille. Hänenkin kauniilla kasvoillaan oli huolestunut piirre. Hän lähti kiirein askelin linnasta, ja muurilta voi nähdä hänen menevän siihen taloon, jossa Eerik Puke asui. Se herätti miehissä suurta hämmästyä ja antoi aihetta moneen otaksumiseen.

Marski astui Eerik-herran luokse, jota tämä vierailu hämmästytti melkein yhtä paljon kuin marskin

omia miehiäkin. Mutta marski ei antanut ritarin lausua kummastustaan.

"Jos olisi ollut yö, ettei kukaan olisi nähnyt minun tulevan luoksenne", sanoi hän, "niin olisi se ollut parempi sekä teille että minulle. Minun täytyi kuitenkin puhutella teitä todistajitta, ennenkuin tämänpäiväinen yleinen kokous pidetään. Kuulkaa, Eerik Puke, luonani on käynyt tänään eräs mies, joka on hyvin lähellä sekä teitä että vihamiestäni, drotsia... Sen mukaan mitä häneltä kuulin, on teillä vaan kaksi pelastuksen tietä; teidän täytyy joko suoraan sanoa, miten tuon Harakerin kirkossa tapahtuneen petoksen laita oikein on, tahi täytyy teidän paeta..."

Eerik-herra tuli kalmankalpeaksi kuultuaan marskin sanat. Mitä marskin luona lieneekin puhuttu oli hänestä aivan vähärvoista, hänen mielensä valtasi nyt niin kokonaan marskin mainitsemat kaksi ehtoa — ei sen vuoksi, että hän rupeisi näitä ehtoja harkitsemaan, vaan sen vuoksi, että ne tuottivat hänelle niin suurta tuskaa.

"Ei voi minun valtani eikä piispain turvakirja nyt teitä pelastaa perikadosta", jatkoi Kaarlo, "ellette itse tue sekä valtaani että turvakirjaa, mikä taasen ei voi tapahtua muuten kuin pesemällä itsenne puhtaaksi siitä häpeästä, jolla Harakerin kirkossa tapahtunut asia tahraasi kilpeänne. Minä en usko teistä pahaa ... sen ymmärrätte siitakin, että tulen luoksenne. Minä tahdon pelastaa henkenne nytkin, kuten tein Söderköpingissäkin, koska te olette uljas ritari, sekä myöskin sen veren vuoksi, joka vuosi Söderköpingissä... Mutta niitä on, jotka tahtovat käyttää kirkossa tapahtunutta kohtausta kukistaakseen teidät. Voitteko siis sanoa minulle, kuka on syypää ... aseenkantajani ehkä, mutta herrat eivät tahdo häntä siksi ... sanokaa siis, nimittäkää siis..."

"Aseenkantajasi, Kaarlo", keskeytti Eerik innokkaasti, mutta äänensä petti samassa, ja hän jäi hyväksi aikaa äänettömäksi. Sitten hän lisäsi tyyneydellä, joka oli hänessä aivan tavatonta, "kuka on syypää Harakerin kirkossa tapahtuneeseen kohtaukseen, en tiedä, ja paeta ... sitä en tahdo, muuta en voi sinulle sanoa, Kaarlo ... tulkoon kohtalokseni mikä tahansa!"

Linnanmuurilla olevat asemiehet näkivät hetken kuluttua herrain kokoontuvan Mustaveljesluostariin. Sinne tuli arkkipiispa Olavi seurueineen, sitten piispa Tuomas sekä joukko neuvosherroja ja viimeksi herra Eerik Puke, jonka tieltä he näkivät herra Jöns Pentinpojan väistyvän luostarinportilla. Hetkisen kuluttua näiden jälkeen tuli vihdoinkin marskikin, mutta hän ei tullut herra Eerikin majatalosta. Hän oli luultavasti pujahtanut sieltä talon takaportin kautta.

Miehet menivät linnantupaan; ainoastaan se mies, joka oli kertonut herra Jöns Pentinpojan käynnistä luostarin priorin luona, jäi muurille, josta hän katseli yhtämittaa luostariin päin. Oli ehkä kulunut tunti, kun hän näki herrain tulevan nopein askelin luostarin portista, ja koko seurueen astuvan linnaa kohden. Eräs marskin aseenkantajista tuli edellä juosten, ja muurilla ollut mies meni linnan portille tätä vastaan.

"Mitäs kuuluu?" kysyi hän.

"Kokousta jatketaan täällä linnassa", vastasi poika kiireisesti, "luostaritupaan tuli niin kauheasti häkää, etteivät herrat voineet olla siellä!"

Sitten juoksi aseenkantaja linnantupaan kohtaamaan linnanvoutia. Asemies meni hänen perässään, ja kun linnanvouti oli mennyt pois, kertoi hän muille, mitä luostarissa oli tapahtunut, ja hänen silmistään näkyi jonkunlaista ylpeyttä siitä, että hänen harkintansa oli toteutunut. Kohta sen jälkeen tulivat herrat ja menivät toinen toisensa perään suureen linnansaliin. Linnanvouti tuli samassa paikalle ja käski muutamia miehistä salin ovelle vartijoiksi, ja sekä vanha engelbrektiläinen että mustaveljeksien veljenpoika sattuiivat pääsemään joukkoon.

Tultuaan luostarisalin ovelle, seisivat he äänettöminä nojautuen pertuskoihinsa, mutta kuuntelivat samalla tarkasti, mitä salissa puhuttiin. Ei kestänyt kuitenkaan aivan kauan, ennenkuin salin ovi avattiin päästämään sisään raitista ilmaa, koska kuumuus tuli takkavalkean ja suuren väkijoukon tähden sietämättömäksi. Silloin kuulivat vartijat selvästi, mitä salissa tapahtui.

Ensiksi puhui arkkipiispa Olavi. Hän puhui rauhan ja sovinnon sanoja voimakkaasti ja vakaasti, ja hänen sanoihinsa lisäsi Tuomas-piispakin sanansa, kehoittaen jaloja herroja jättämään yhteisen parhaan tähden yksityiset riitansa. Herra Eerik puhui sitten, mutta niin tuikeasti, että näki selvästi, kuinka hänen sisässään kiehahteli; hänen lopetettua alkoi Jöns Pentinpoika puhua.

"Herra Eerik Puke puhuu suuria ja kopeita sanoja", lausui hän, "ja kättää muilta hyveitä, joita hänellä itsellään ei ole. Täällä on nyt selvästi petosta tekeillä. Yleisesti kulkee puhe, että odotetaan vaan lisäväkeä Helsinglannista, ja sitten ovat taalalaiset taas pystyssä, ja sekä te, herra marski, että me muut saamme katsoa, pääsemmekö ehein nahoin pois. Täällä on kai läsnä niitä, jotka kuulivat, mitä Hannu Martinpoika, kavaltaja, joka luopui teistä ja yhtyi herra Eerikiin, mitä hän sanoi illalla juomingeissa. Ne voivat siitä kertoa. Ja sitäpaitsi ei minusta ole aivan paikallaan, että me tässä keskustelemme uskosta ja luottamuksesta sellaisen miehen kanssa, joka on niin rikkonut ritarivalansa niinkuin herra Eerik Puke

... tai sanokaa minulle, herra Eerik, ja sanokaa meille kaikille, miten sen Harakerin kirkossa tapahtuneen kohtauksen laita oikeastaan on! Jos voitte näyttää siellä menetelleenne aivan kuin ritarin tulee, niin jätän syytökseni sikseen, ellette voi, niin tehnette te, marski, velvollisuutenne ja lähetätte kunniansa rikkojan drotsin luo Tukholmaan vastaamaan kaikesta, mitä hän on nyt tehnyt ja mitä hän on tehnyt ennen."

Jöns-herran lakattua puhumasta oli salissa niin hiljaista, että olisi kuullut hämähäkin kehräävän verkkoaan uuninkolossa. Salissa olivat kaikki pelkkänä korvana; samoin olivat miehet ovella. Vihdoin kuului joku nousevan kiivaasti ylös, ja kohta alkoi Eerikin ääni kuulua.

"Sellainen on sentään minun kunniani, ettei se luhistu sinun myrkyllisen kielesi kautta, kurja pappi!" huusi hän, mutta samassa tuli eräs aseenkantajista sulkemaan oven, että vaan epäselvästi voi kuulla, mitä sisässä tehtiin. Eerik-herra puhui kauan, ja sitten kuului marskin ja molempain piispain äänet peräkkäin. Viimeksi puhui taas Jöns Pentinpoika, ja sitten seurasi hiljaisuus, kunnes marski huusi ovella seisovia miehiä tulemaan sisään.

Ovi avattiin ja miehet astuivat sisään. Eerik-herra seiso, hän oli kalpea ja vapisi, mutta hänen silmänsä leimusivat. Salin perällä istui Tuomas-piispan vieressä marski, kasvot yhtä kalpeina kuin Eerikinkin. Ei kukaan puhunut sanaakaan; miehet seisoivat odottaen käskyä herraltaan.

Vihdoin kuiskasi Jöns Pentinpoika sanasen marskin korvaan, jolloin tämä antoi miehille käskyn ottaa Eerik-herra kiinni.

Vähää myöhemmin illalla ratsasti vankka ratsujoukko Vesteråsista kulettaen keskellään herra Eerik Pukea vankina. Miehillä oli käsky viedä hänet Tukholmaan drotsin, Krister-herran käsiin.

Vähän matkaa Eerikistä ratsasti hänen takanaan saman saaton keskellä toinenkin vanki — Niilo Bonpoika. Hänet oli määrä pitää vankeudessa marskin tuloon asti.

* * * * *

Viipyi kauan ennenkuin marski pääsi Tukholmaan. Ja sama arvoituksenomainen umpimielisyys, joka hänessä huomattiin Eerik Puken vangitsemista seuraavina päivinä, pysyi hänessä vähin koko ajan. Kun hengenmiehet, arkkipiispa Olavi ja piispa Tuomas, hyvästelivät häntä, oli hän kohdellut heitä hiukan tylästi eikä ollut lausunut sanaakaan sen syvän surun johdosta, jota he osoittivat Eerik-herralle tehdyn väkivaltaisuuden tähden.

Mutta sentään kerrotaan, että hänen vanha hovimestarinsa oli, tullessaan hetkisen perästä sisään, nähnyt suuria kyneleitä vierivän herransa poskia myöten.

Vasta helmikuun puolivälissä tuli Kaarlo-herra Tukholmaan.

Silloin oli Eerik-herran tuomio jo langetettu, ja se oli pantava parin päivän perästä toimeen. Kun Kaarlo ratsasti linnaan, jonka paras osa eli niin kutsuttu aatelislinna oli hänen hallussaan — etulinna oli drotsin hallussa — niin näkyi eräs tumma haamu juuri astuvan viimeksi mainittuun. Se oli nunna, joka astui kiireesti portaita ylös. Moniaan silmänräpäyksen kuluttua oli hän herra Krister Niilonpojan luona.

"Peruuttamattomasti?" kysyi nunna vapisevalla äänellä, ja hänen suuret tummat silmänsä näyttivät haluavan lävistää vanhan herran.

"Älkää kysykö minulta enää tätä asiaa", vastasi drotsi, "minä en voi sitä parantaa!"

"Ette sittenkään, vaikka lupaisin teille suurimman vallan, minkä kukaan voi Ruotsin valtakunnassa saavuttaa!"

"Hurskas sisar", sanoi drotsi sääliäisesti hymyillen, "surunne saattaa teidät mielettömiin!"

"Minä kysyn teiltä sitä vielä yhden kerran, viimeisen kerran ... myöntäkää tai kieltäkää, mutta huomatkaa, kieltonne vetää turmion oman päänne yli!"

"Se minun täytyy kuitenkin tehdä!" vastasi drotsi.

"Hyvä on, herra drotsi, me näemme toisemme vielä, mutta silloin on onnettomuutenne hetki lähellä."

Hän näytti kamalalta, hänen silmänsä hehkuivat ja huulensa vapisivat kiivaasti. Mutta hän oli samalla niin uhkaava ja synkkä kuin kohtalo itse. Lähdettyään drotsin luota meni hän siihen torniin, jossa Eerik-herra oli vankina. Samassa lähestyi eräs mies kiirein askelin vankilaa.

"Ragwald!" huudahti nunna, ja mies kääntyi.

Se oli kolmas niistä kolmesta veljestä, jotka nunna oli kerran nähnyt kasvavan niin kauniina, ja kukoistavina isänsä kodissaan.

"Hyvä sisar", vastasi Ragwald Puke, "minä olen pyytännyt ja kerjännyt veljeämme, mutta hän ei suostu. Jumalan luona taivaassa näette minut vasta, sanoo hän. Rukoile marskilta ja drotsilta sitä. He tulevat tänne kohta allekirjoittamaan veljemme testamenttia, minä riennän nyt hänen luokseen."

Veli meni, ja marski ja drotsi tulivat kahden muun herran kanssa. Mutta nunnan tumma haamu seisoi paikallaan korkeana ja jäykkänä, ja herrat tekivät ristinmerkin käydessään hänen ohitse.

Oli iltapäivä, ilma oli tumma ja raskas, täynnä lumipilviä, joten linnan matalassa käytävässä, joka vei vankilaan, tuli pian pimeä kuin sydänyöllä.

Silloin kuului perältä päin askeleita, ja murtunut ääni laului:

Totuus ja usko on sortunut maan;
Ne karata mielivät maailmaan!

Ja samassa henkäyksessä kysyi ääni:

"Oletko siellä, Torer vanginvartija?"

Eräs ovi avattiin, ja sieltä tuli esiin mies nilkuttaen ja helistäen raskasta avainkimppua.

"Kuinka nuorimies voipi?" kysyi edellinen ääni taas.

"Hän nukkuu; pelkään, että nyt on hänen viimeinen päivänsä!"

"Hyvä, Torer, mutta sinä erehdyt ... sille, joka tässä vieressä asuu, koittaa kyllä viimeinen päivä, mutta nyt vasta oikea aamu alkaakin sille nuorelle miehelle, joka tässä huoneessa on!"

Vanginvartija mutisi jotakin partaansa avatessaan erään vankihuoneen ovea.

Nunna hiipi hiljaa sille ovelle. Hän oli tuntenut laulajan äänen eikä hän tahtonut päästää tavuaakaan kuulematta. Mutta sisässä ei puhuttu. Hän kuuli vaan jonkun hommailevan perällä huonetta seinällä, mutta mahdotonta oli erottaa, mitä siellä tehtiin. Sieltä kuului ketjuin helinää, sitten oli taas vähän hiljaisuutta, jolloin tehtiin jotakin, josta kuuntelija ei saanut selvää, sitten helisi ketju taaskin.

"Herää nyt, Niilo Bonpoika", kuului äskeisen laulajan ääni sanovan, "nyt alkaa sinun päiväsi."

Sitten lähestyivät miehet ovea, ja nunna livahti syrjään toiselle ovelle päin ja kuuli äskeisen äänen laulavan:

Ne lentää tahtoi niinkuin lintuset;
Vapaina kiertää maat ja manteret.

* * * * *

Seuraavana päivänä oli Tukholman kaupungin edustalla hirsipuu ja siinä riippui herra Eerik Puke.

Mutta hirsipuun juurella istui nunna, joka ei tuntenut pakkasta eikä myrskyä. Hän istui katsellen kuivin silmin avaruuteen.

Kansa kulki tietä myöten, teki kauhistuksella ristinmerkin, mutta nunna istui jäykkänä ja liikkumaton samassa paikassa vielä paljon jälkeen puoliyön.

Kun hän vihdoinkin nousi ylös, ojensi hän molemmat kätensä taivasta kohden ja sanoi:

"Veljeni, veljeni ... se on mennyttä, mutta yksi on, joka elää, ja tulee elämään niinkauan kuin minäkin, — kosto!"

TOINEN OSA.

I.

Vanha muisto.

Sattuu joskus vaeltaissasi yksinäisissä metsissämme, mieluimmin illalla, kun hiljaisuus vallitsee ja kun tuulen humina ja ihmistöinten häly on lakannut kuulumasta, että kuulet kuin huokauksen, syvän, valtaavan ja salaperäisen huokauksen, ikäänkuin Vidar [Vidar oli eräs ruotsalaisten kansallisia jumalia, jolla oli lisänimenä "hiljainen jumala". Suom. muist.], hiljainen jumala, käyskentelisi salaisilla poluillaan ja, luonnon suloudesta hurmaantuneena, ilmaisisi ihastustaan tällä huokauksella; tahi myöskin tuntuu ääni sinusta siltä, kuin kuulisit Jumalan astuntaa maan päällä. Sellaisia hetkiä on senkin miehen elämässä, joka muuten viettää aikansa alinomaisessa toiminnassa, kun hän on ikäänkuin myrskyltä suojassa, kaukana toiminnan kohisevasta virrasta, joten hän joutaa hetkisen katsella ympäristöönsä ja menneitä aikoja takanaan. Silloin saattavat vanhat kätkeyt muistot herätä; ne vaeltavat kuin tuo hiljainen jumala öistä kulkuaan; silloin nämä muistot ilmestyvät kauneina enkelikasvoisina, sitä elävämpinä ja vilkkaampina, kuta harvemmin ne ovat saaneet osoittaa olemassa oloaan miehen sielussa.

Eräässä huoneessa Tukholman linnassa, n.k. aatelislinnassa, istui Eerik Puken mestausta seuraavana aamuna Kaarlo Knuutinpoika käsi poskella katsellen erästä kuihtunutta lehmuksen lehteä, joka oli hänen toisessa kädessään. Pöydällä oli pieni, mutta kauniisti leikkaeltu ja kullalla ja hopealla runsaasti koristettu lipas, joka oli täynnä osittain hyvinkin kallisarvoisia esineitä, joita hän tavallisesti kuletti mukanaan kaikkialle, missä liikkui. Pari lippaan vieressä olevaa sormusta osoitti, että marski oli muita tarkoituksia varten sen avannut, jolloin pieni kultainen kotelo oli sattunut hänen silmäänsä, kotelo kansineen oli pöydän syrjällä ja sen sisällys oli juuri se lehti, jota hän nyt katseli. Ja varmaan heräsi nyt, aluksi hämäränä, mutta sitten yhä selvempänä, mikäli muut aatokset ehtivät kadota, hänen mieleensä eräs muisto, jonka loiste yhä kirkastui kuten tähti, joka loistaa yhä kirkkaammin kuta synkemmäksi yön varjot käyvät. Hänen huulillaan oli omituinen hymy. Oli vaikeaa sanoa, ilmenikö tässä hymyssä kaihomieltä, muistojen herättämää, vai surua, vai suuttumusta. Sillä oli ihka kahtalainen juuri, sen pohjana oli ehkä kaikkia näitä tunteita; se oli ehkä samallinen kuin "Neitsy Maarian kukkanen", jolla on kaksi juurta, toinen valkea toinen musta.

Hymy väreili vielä hänen huulillaan, kun sisään astui hänen hovimestarinsa, tuo harmaahapsinen vanhus, joka oli ollut niin kauvan marskin ja hänen vanhempainsa palveluksessa, että hän oli melkein kuin perheen jäsen. Ukko näki heti mitä marskin kädessä oli, ja silloin ilmestyi hänenkin kasvoilleen hymy, mutta se hymy oli selvä, toivehikas ja herttainen hymy. Hän oli vanhastaan tottunut vapaasti esiintymään isäntänsä edessä. Niinpä lausui hän nytkin:

"Enkö arvannut, että löytäisitte sen!"

"Minkä...?" kysyi marski kiivaasti katsoen häneen.

"Hm ... tuon kultakotelon ... minä näin sen, kun viineksi lähdimme Fågelvikistä, ja silloin ajattelin, että ... niin, ajattelin vaan, että hänkin voisi hyvin olla mukana, ei hän paljoa tilaa veisi...!
Kaarina-neiti..."

"Kaarina-neiti!" keskeytti marski hänet kiihkeästi, mutta malttoi mielensä samalla, ikäänkuin tämä sana olisi siirtänyt hänet toiseen maailmaan, jonka tunteita hän ei voinut sanoa ilmaista. Vihdoin hän lausui huokaisten: "se on mennyttä!"

"Älkää sanoko niin, herra Kaarlo", vastasi vanhus, "minä muistan vielä laulun: 'Ja itkut riemuksi muuttuneet on, Ken taittoi nyt lehden tuon puun? Ja nuoret taas yhtyivät karkelohon. Riemuitkaa, riemuitkaa, kaikki!'"

"Voi, ukkoseni, muistan minäkin sen laulun", vastasi marski pannen kuihtuneen lehden kädestään, "mutta sinä unhotat, että noitten nuorien yhtyminen tapahtui vasta kuoleman jälkeen... Jos tietäisit, mitä on tapahtunut, niin ymmärtäisit yhtä hyvin kuin minäkin, että nyt on ylipääsemätön muuri kohonnut hänen ja minun välilleni... Kuka olisi uskonut", jatkoi hän kuin itsekseen, "että lapsuuden muistoilla on niin syvät juuret miessydämessä! Näen vieläkin tuon rakastettavan lapsen edessäni,

ikäänkuin tänä hetkenä olisimme samassa paikassa kuin sinä iltana, jolloin lähdin isäni kodista mennäkseni vieraille maille oppimaan ritaritapoja ... me olimme Skällnoran suuren lehmuksen alla, aurinko väikkyi lännessä ja rastas lauloi järven rannalla, kun hän tuli luokseni jäähyväisiä sanomaan. Minä kysyin häneltä, unhottaisiko hän minut; että kun kotiin tultuani valitsisin vaimon itselleni, hän jo olisi toisen oma. 'En, en!' huudahti hän, 'minä odotan sinua!' Minä pyysin häneltä jotakin muistoksi, ja silloin hän hymyili minulle, taittoi tuon lehden lehmukselta ja antoi sen minulle. 'Kätkekää se hyvin. Kätkekää se hyvin', sanoi hän, 'niinkauvan kuin se on teillä, asuu Kaarinakin teidän sydämässänne!'..."

"Näettehän sen siitä", lausui hovimestari sydämellisesti hymyillen, "olenhan aina sitä sanonut... Te hänet lopulta saatte, juuri te, eikä kukaan muu. Kun vaan olisitte silloin kotiin palattuanne minun neuvoni mukaan ratsastaneet Bjurumiin, ettekä Kråkerumiin, niin olisi kaikki tämä sydänsuru teiltä säästynyt. Mutta olkaa huoletta vaan, herra Kaarlo ... jolla on puhdas omatunto, ei tule helposti onnettomaksi, vaikka asiat näyttäisivätkin väliin synkiltä... Kaarina-neiti rakastaa teitä, juuri teitä, eikä ketään muuta, ja hän on aina teitä rakastanut, pienestä lapsesta asti."

Marski viittasi kädellään vanhukselle ja hymyili, niinkuin se hymyilee, joka on asiastaan aivan varma.

"Mitä olen omin silmini nähnyt, sitä et sinä voi toiseksi muuttaa", sanoi hän. "Kaarina-neiti on kantanut Eerik Puken sormusta, ja asiain nykyisillään ollessa ei liene epäilystä, että verenvihakin on meitä nyt eroittamassa..."

"Se veri ... se on ikuinen onnettomuus, Jumala paratkoon... Mutta en tiedä, ettekö te ja neiti Kaarina siitä voi vielä yhteen sopia... Nyt on minulla ainakin juuri asiana ilmoittaa teille, että neiti Kaarina odottaa sisälle pääsyä."

Marski hyppäsi tuoilta ja katseli kummastuneena ukkoon.

"Neiti Kaarina ... minun luokseni! Mitä tarkoitat?"

"Hm, mitä tarkoitan, tahi paremmin hän ... sen hän mahtaa parhaiten tietää itse; luulen sentään, ettei tästä tällä erää mitään rakkauskohtausta tule, siihen on neito liian surullinen... Mutta, kuten sanoin, hän haluaa hartaasti päästä teidän puheillenne, hän sanoi sen minulle itse, sillä minä tulin heidän taloonsa vähäistä senjälkeen, kuin ankara ritari, Kaarlo Orminpoika oli tullut kaupunkiin eilen."

Nämä tiedot tekivät nähtävästi suuren vaikutuksen marskiin. Hän käveli edestakaisin lattialla ja pysähtyi tuon tuostakin ikkunan luo, mutta vanha palvelija ei päässyt selville oliko hänen mielenliikutuksensa iloa vai surua. Vanha herra Kaarlo Orminpoika ei ollut viime vuosina ollut marskin ystäviä, ehkei hän myöskään ollut asettunut nimenomaan häntä vastaan. Hänen arvonsa ei kuitenkaan ollut niin suuri, että sen olisi mitenkään tarvinnut erinomaisemmin tehdä marskia levottomaksi, vaikka tämä ritari olisikin liittynyt lähemmin Eerikiin kuin häneen. Ja nythän ei muuten enää tarvinnut pelätä mitään Eerik Puken puolelta. Vanha palvelija katseli surullisesti herraansa ja sanoi huokaisten:

"Voi kuitenkin, kunpa lähtisimme Fågelvikiin takaisin, herra, ja eläisimme siellä rauhassa ja levossa, niin saisitte hymyillä kaikille maailman mahtavain riidoille. Fågelvikin herrana olette te kuitenkin sekä rikas että mahtava ... älkää unhottako sitä, Kaarlo-herra!"

Kaarlo-herra hymyili ukon innolle ja lausui hymyillen: "Kyllä sekin aika vielä tulee! Tyynny vaan nyt, sinä kelpo ukko, minä luulen, että sinä kehottaisit samalla innolla minua maailmaan taas, jos minä istuisin kädet ristissä Fågelvikissä säätyveljieni melutessa ja reuhatessa mielin määrin Ruotsinmaassa!"

"Niin, Jumala armahtakoon, taidattepa olla oikeassa, herra Kaarlo..."

Ukko keskeytti puheensa, mutta epävarmaa lienee, eikö hän kuitenkin sisimmissään ajatellut enemmän samaan suuntaan, kuin äsken lausui, nimittäin että herralleen olisi sittenkin parasta viettää rauhassa ja levossa päiviään rikkaana ja mahtavana Fågelvikissä. Hän puheli aina siitä, että Fågelvikin omistaja on sekä mahtava että rikas, ja siihen suuntaan hän nytkin mutisi partaansa lähtiessään lupauksensa mukaan hakemaan neiti Kaarina Kaarlontytärtä marskin luo.

Hän oli tuskin lähtenyt, kun marski kuuli kahden henkilön keskustelevan viereisessä huoneessa, ja samassa alkoi sieltä kuulua koiran ulvontaa. Hän meni ovelle paremmin erottaakseen, keitä siellä oli.

"Te kuljeksitte ympäri maailman, kuten vaeltavan ritarin tulee ja sopii!" lausui naisen ääni, joka ilmaisi selvästi sekä vastenmielisyyttä että suuttumusta.

Kuiva nauru kuului vastaukseksi, mikä ei näyttänyt yhtään lauhduttavan naisen mieltä.

"Tukholman linna ei vaan ole mikään Ekesjö", lausui nainen taas, "ja sitä peliä, mitä siellä piditte, ette te täällä uudista!"

"Ha-ha-ha", kuului taasen sama kuiva nauru, jonka marski heti tunki sen kummallisen ritarin ääneksi, joka oli tullut hänen luokseen Harakerissä. Nyt hän rupesi laulamaan karhealla äänellä:

Kait sisään astun kohta;
Valdemar, jos luvan saa,
Voi pihamaalla vuottaa!

Samassa päästi koira, kuin pahoin lyötynä, surkean ulvonnan.

"Täällä eivät teidän laulunne minua kammota, ritari ... ja ellei mieltäni painaisi kuoleman suru, niin voisin minäkin laulaa laulun, joka saisi teidät kalpenemaan..."

He olivat nyt hetkisen ääneti. Naisen sanat antoivat luultavasti miettimisen aihetta ritarille. Nainen jatkoi sitten:

"Veljeni istui tosin tässä linnassa seitsemän viikkoa, mutta voipi käydä niinkin, että te saatte siellä istua yhtä monta vuotta... Sellaisen laulun voin minä laulaa, ja uskokaa pois vaan, marski on lauluani kuunteleva. Minä olen nähnyt teidän kulkevan polkuja, joista ette voi vastata..."

Mutta koira ulvoi, ja ritari lauloi:

Totuus nyt linnahan matkustaa,
— — — — —
Niin hän tuskissaan huutaa;
Vaan valhe saapuu ratsain kartanoon,
Se ritareineen kovin korskana on,
Ja kalvat käsissään välkky.

Oli kuin ei ritari olisi ymmärtänyt naisen uhkausta, tahi kuin ei hän olisi siitä välittänyt. Hän oli viime kuukausina saavuttanut vähitellen marskin suurta suosiota, jota tämä tuskin itsekään osasi selittää. Mutta hän luuli havainneensa tässä kummallisessa puolihöperössä mieheissä omituisia lämmittävää uskollisuutta, ja sen lorukudoksen alta, jota hän mielellään käytti, oli marski useasti huomannut kirkkaita valonsäkeniä ja terävää älyä. Ne olivat kuin orapihlaja-aidan pohjalla matava kiiltomato, joka loistaa sitä kirkkaammin, kuta pikimustempi on yö. Mitä naiseen tulee, jonka Kaarlo tunki äänestä Bengta-sisareksi, niin käsitti marski hyvin, että hän veljensä kuolemasta kiihtyneenä helposti yltyi vihaamaan ja uhkailemaan jokaista, joka oli ollut tai jonka hän luuli olleen vihamielinen hänen veljelleen. Ainoa, mitä hän ei ymmärtänyt, oli koiran ulvonta, mutta hän otaksui sen vaan uudeksi ritarin keksimäksi ilveeksi, kuten se todella olikin. Saliin astuessaan näki hän ritarin istuvan erään ikkunan luona penkillä, pitäen kaulanauhasta suurta mustaa koiraa, jota näppäsi tuon tuostakin kepillä, pannen sen siten ikäänkuin lauluun säestämäänsä. Bengta-rouva, joka oli nunnapukuun puettu, oli kääntynyt syvällä ylenkatseella pois tästä huolettomasta miehestä, jota ehkä juuri huolettomuutensa vuoksi olikin niin vaikea härnätä. Tämä ei välittänyt marskinkaan tulosta, vaan jatkoi lauluun:

Valheelle arvoa annettiin
Se kunniaa sai sekä valtaa,
Totuutta enää tuskin mainittiin,
Se surulla sai päiviään kantaa.

Ja viimeisiä sanoja laulaessaan tahi pikemmin ehkä sahatessaan, — sillä hänen äänensä ja laulunsa muistutti sangen paljon sahan ääntä, jolla sahata kihnutetaan kovaa puunpalaa, jossa saha pahoin kitisee — takoi hän koiraa, tahdin mukaan yhä kovemmin, kunnes koiran ulvonta kohosi tarpeeksi korkealle.

"Olette näemmä hankkinut itsellenne elävän säkkipillin, ritari Viheriä", sanoi marski kulmiaan rypistäen, siten ilmaisten moitteensa ritarin sopimattoman touhun johdosta, kun Bengta-rouvan kalpeissa kasvoissa näkyi niin syvä suru.

"Vaiti Hanssu!" sanoi Viheriä — muuta nimeä ei hänellä ollut, ja tämän hän oli saanut viheriästä ihokkaastaan, joka oli aina hänen yllään, — "ole vaiti ja opi vatedes paremmin tekemään työsi! Katsokaas, herra marski," jatkoi hän, kääntäen totista naamaansa, jonka luonto näkyi äitipuolen tavoin luoneen vaan naurua herättämään, "se junkkari on purrut kahta sutta metsässä, mutta päästänyt ketun juoksemaan tiehensä... Katsokaas, asia on niin, ettei Hanssu ole minun lauluani säestänyt, vaan minun lauluni on säestänyt Hanssun rangaistusta ... ja jollei se pidä vatedes paremmin varaansa, niin vie kettu pian koko koirankopin."

"Mutta koirahan on minun..."

"No, sitten on koira väliin herraansa viisaampi, sillä se noudattaa joskus ystäväinkin neuvoja, kun

niitä annetaan suhdallisesti... Mutta katsokaas nyt, kuinka se puree keppiä eikä minua, kun tahdon opettaa sille jotakin."

Hän kohotti keppiä ja koira yritti purra sitä.

"Te otatte sopimattomia aikoja pilaanne varten, ritari Viheriä..."

"Pilaani?" keskeytti viheriä viattoman näköisenä, "pilaaniko ... ei tämä mitään pilaa ole, tahdon vaan näyttää, ettei se, niin viisas kuin onkin, älyä erottaa minua kepeistäni!"

Sekä marski että Bengta-rouva katselivat hievahtamatta miestä, ja jälkimmäinen näkyi koettavan saada selville, mitä tuon kummallisen miehen pilan, tuon narrinviitan, alla oikeastaan piili. Mutta Viheriä kutsui koiraa ja meni jotakin laulua hyräillen salin alapäähän.

Nyt kohtasivat marskin ja Bengta-rouvan katseet toisensa. Jälkimmäisen kasvot olivat synkät ja niiden ilme jäätävän kylmä, mutta väliin vilahti niihin kuitenkin valoisa, milteipä iloinen piirre. Sillä talven lumiaavikoillakin on aurinkonsa, joka muistuttaa tulevasta kukkaisesta keväimestä, toivojen ajasta; — sen tapaista oli se värähtely, joka välistä ilmestyi tuon naisen kolkoille ja tylyille kasvoille, vaikka sen valon esineenä lieneekin ollut jotakin muuta kuin sitä, mikä täyttää elämäniloisen ja hurskaan sydämen.

Marskille oli tämän naisen tulo nähtävästi hyvin odottamaton, ja hänen katseestaan ja liikkeistään näki, ettei vieras ollut aivan tervetullut. Kun tämä oli vaiti, joko senvuoksi, että hänen mielensä yhä oli kiintynyt viheriän ritarin äskeiseen touhuun, tahi että hän tahtoi tehdä sillä oman esiintymisensä niin juhlalliseksi kuin suinkin, niin lopetti marski vaitiolon.

"Mitä teillä on minulle asiaa, rouva Bengta?" kysyi hän.

"Minä tulen veljeni luota, herra marski, tuolta, jossa hän nyt ratsastaa kuolonratsulla kylmässä tuulessa... Minäkin ikävöin nyt haudan hiljaisuuteen ja haluan jättää tämän maailman meluineen, mutta ennenkuin lähden, täytyy teidän suostua yhteen pyyntööni... Teidän täytyy sallia minun haudata veljeni vihittyyn maahan!"

Marski katseli liikutuksella surevata vaimoa, mutta ennenkuin hän ehti vastata, avattiin ovi ja sisään astui Kaarina-neiti. Tämä näky sai marskin hetkiseksi unhottamaan kaiken muun, mutta vähitellen sai hän malttinsa takaisin. Silminnäkiäjät kertovat Kaarina Kaarlontyttären olleen aikansa ihanimpia naisia, ja tänä hetkenä hehkui hänen silmistään omituinen päättäväisyys, joka valoi kuin pyhän sädeloiston hänen kuvanihanille kasvoilleen, mutta poskensa kalvakuus ja huulten vapiseminen osoitti hänen mielensä olevan syvän liikutuksen vallassa, jota hän tuskin jaksoi hillitä, — hurmaava hän oli tänä hetkenä, eikä ole kummaa, että entisaikain muistot heräsivät marskissa ja saattoivat hänet hetkiseksi suloiseen lumoustilaan. Mutta entisyyden enkelihaamujen keralla ilmestyi muita varjoja, jotka viittasivat nykyisyyden raudankovaan todellisuuteen kuiskaten armottomalla ankaruudella Eerik Puken nimeä ja muistuttaen hänen kohtalonsa kolkkoutta. Siten syntyi rakkaudesta itsestään voima, joka paljasti onnen ruusua jäytävän madon ja peitti kaiken pimeyteen.

Hän astui kohteliaasti neitoa vastaan tervehtäen häntä.

"Olkaa tervetullut, arvoisa neiti", sanoi hän, "mikä lieneekin tuonut teidät luokseni; minun ei tarvitse vakuuttaa, että jos minun vallassani on, niin olen ilolla täyttävä pyyntönne."

"Kiitän teitä hyvästä lupauksestanne, herra marski", vastasi Kaarina, "pyyntöni täyttäminen on kyllä vallassanne... Tahdon vaan sanoa teille totuuden eräessä asiassa, jossa varmasti on erehdys tapahtunut ja jossa te olette tekemäisillänne vääryyden."

"Jumala ja pyhä kolminaisuus varjelkoot minua sellaisesta ... sanokaa suoraan mitä sydämellänne on, olen valmis tekemään jälleen hyväksi, mitä olen rikkonut, jos se vallassani on."

"Se koskee aseenkantajaanne, jonka olette panettanut torniin Harakerin kirkossa tapahtuneen asian johdosta..."

Marskin kasvoilla vaihtui väri ja neidonkin posket punehtuivat hetkiseksi käydäkseen sitten entistäänkin kalpeammiksi.

"Tarkoitatte Niilo Bonpoikaa?" kysyi marski. "Tiedättekö siis, mistä häntä syytetään, arvoisa neiti?"

"Minulle on sanottu, että hän oli vasten teidän käskyänne silloin illalla lähtenyt leiristänne viemään minulta erästä sanaa herra Eerikille... Ja minä tahdon nyt sanoa teille, että se sana, jonka hän tahtoi viedä tuolle onnettomalle vainajalle, Jumala olkoon hänen sielulleen armollinen, oli minulta ja ettei teidän siis tule panna asialle sen suurempaa painoa kuin se ansaitsee, ja sentähden pyytäisin teiltä vielä..."

Marski heitti kätensä ylöspäin ja sanoi:

"Te ette tunne asian oikeata laitaa, neiti Kaarina; aseenkantajaani, Niilo Bonpoikaa, syytetään siitä, että hän on toimeen pannut petollisen yrityksen minua vastaan Harakerin kirkossa, silloin kun hän antoi teidän sormuksenne herra Eerikille."

"Se on mahdotonta, marski, aivan mahdotonta ... tuo reipas nuorukainen ei voi sitä tehdä. Ja koska minä olen hänen onnettomuutensa viaton alkusyy, niin ette pahastune, jos koetan tehdä kaikkeni saattaakseni hänet taas teidän suosioonne. Senvuoksi pyydän teitä sanomaan, kuka on nuorukaisen syyttäjä...?"

"Hänen omat toimensa ja sanansa!" vastasi marski, lisäten selittäen, "hän tuntee, kuten hän itse sanoo, petoksen alkuunpanijan, mutta ei tahdo ilmaista hänen nimeään. Uskokaa minua, minä näen yhtä vastenmielisesti kuin tekin, neiti Kaarina, verta viattomasti vuodatettavan, mutta teidänkin täytyy myöntää, että uskottomuus ja petos ovat rikoksista suurimmat."

Viheriä ritari, jonka silmät eivät olleet päästäneet Bengta-rouvaa näkyvistään, lähestyi häntä ja näytti haluavan aloittaa hiljaisen keskustelun hänen kanssaan. Mutta Bengta-rouva tuntui vetäytyvän vastenmielisenä pois, ja hänen mustat silmänsä syöksivät salamoita. Samalla vetäytyi hän ovea kohden marskin ja Kaarina-neidin sitä huomaamatta. Jälkimmäinen koetti yhä lämpimästi puoltaa Niilo Bonpoikaa ja tuli jo oikein kaunopuheliaksi. Kun hän oli lopettanut, lausui marski:

"Että näkisitte kuinka mielellänne tekisin teidän toivonne mukaan, niin tahdon teidän läsnä ollessanne nyt kysyä aseenkantajaltani, ja vastauksellaan tuomitkoon hän itse itsensä... Käskekää, ritari Viheriä", marski kääntyi tämän puoleen, "käskekää, että Niilo Bonpoika tuodaan tänne luokseni."

Ritari kumarsi osoittaakseen ymmärtäneensä käskyn, mutta lähestyi erinomaisilla kohteliaisuuden osoituksilla tummaa nunnaa, tarjosi hänelle kätensä ja saattoi hänet kappaleen matkaa marskia kohden, kenenkään muun kuin Bengta-rouvan itsensä huomaamatta, että se tapahtui aivan hänen tahtoaan vasten. Sillä ritari piti häntä kiinni kuin rautapihdeissä, ja nunna itse, joka ei hyvin ymmärrettävistä syistä tahtonut näyttää haluavansa poistua, ennenkuin oli asiansa toimittanut, sai pitää tämän hyvänä. Kun ritari oli saattanut hänet keskilattialle, millä hän tietysti tahtoi tehdä arvoisalle rouvalle huomaamattoman poistumisen mahdottomaksi, jätti hän hänet siihen paikkaan, löi kädellään otsaansa sekä kiiruhti ovelle ja lähti.

"Anteeksi, anteeksi, hurskas rouva", sanoi marski mielessään kiitollisena, että tuo hassahtava mies oli tempuillaan saattanut hänet taasen muistamaan Bengta-rouvaa ja hänen pyyntöään, "anteeksi että keskeydyin äsken...! Mitä pyyntöönne tulee, niin suostun siihen mielelläni. Voitte heti ryhtyä tarpeellisiin toimiin aikomustanne varten."

Bengta-rouva tervehti marskia ystävällisesti, kiitti häntä suosiollisuudesta ja kääntyi ovea kohti lähestyen sitä epäilyttävällä kiireellä. Mutta marski pysäytti hänet kysymällä:

"Älkää ottako pahaksenne, rouva Bengta ... mutta meidän suhteemme oli kerran sellainen ja sellaiseksi se olisi vielä voinut tulla, ettei mikään olisi väliämme häirinnyt; mutta kun asiat ovat tulleet nykyisilleen, niin sallikaa minun kysyä, mihin aiotte viedä vainajan, Jumala olkoon hänen sielulleen armollinen!"

"Herra teille hyvällä palkitkoon nämä sanat, herra marski", vastasi Bengta-rouva. "Harmaaveljesten kirkossa aion antaa lukea sielumessut, ja sinne lähden nyt, sillä jo tänä iltana tahdon saada hänet vihittyyn maahan!"

Taaskin kääntyi Bengta-rouva oveen päin, mutta se avattiin samassa, ja pari ase miestä toi Niilo Bonpoikaa sisään. Marski viittasi miehiä poistumaan, mutta viheriä ritari asettui ovelle seisomaan ja Bengta-rouvakin jäi paikalleen. Nyt ei häntä pidättänyt niinkään pelko, että höperö ritari häntä estäisi, vaan hänet vangitsi melkein vasten tahtoaan kalpean ja sentään niin reipasmielisen nuorukaisen näkeminen. Vaikutus oli vaistomainen, hän ei enää kuullut järjen varoitushuutojakaan. Tämä tarmokas nainen maksoi nyt veronsa aikansa taikauskolle. Hän oli sen orjana ja sen näkymättömät langat pitävät usein henkeä kovemmissa siteissä kuin rautaiset kahleet.

Merirosvon onnenketju vaikutti nyt häneen näkymättömällä taikavoimallaan. Tämä ketju, jonka avulla hän oli tahtonut panna vallan ja kunnian, vieläpä kuninkaankruununkin veljensä jalkain juureen, tämä ketju, jota saadakseen hän ei ollut mitään säästänyt; ystävyyden, kunnian, rakkauden ja yleensä kaiken, mikä on ihmissydämelle pyhää ja kallista oli hän sen vuoksi pannut alttiiksi — tämä ketju oli ollut niin kauan hänen ajatustensa ja yritystensä esineenä, että se oli kuin hänen olemukseensa sulautunut. Ja se ajatus, että hänellä oli jo ollut tämä koriste kädessään, ja että hän oli sen taas menettänyt, pikemmin lisäsi kuin vähensi sen tenhovoimaa häneen. Samoin kuin kankaalla häilyvä virvatuli, joka yhä pakenee ihmisen tieltä, joka on ryhtynyt sitä kiinni yrittämään, oli tämä ketjukin yhä houkutelut häntä peräänsä

ja yhäti paennut etemmäksi; hän oli itse kuin kiinninaulattu tähän salaperäiseen esineeseen.

Hänen silmiinsä syttyi tuli voimakkaampi ja hurjempi, kuin hän itsekään aavisti, kun hän näki Niilo Bonpojan, eikä marskinkaan kehotus olisi saanut häntä paikaltaan hievahtamaan. Hän oli nimittäin varma, että ketju oli siinä, missä Niilo Bonpoikakin, ja vaikkei hän voinut millään järkisyyllä selittää luuloaan, niin uskoi hän nyt aivan varmasti, että ketju oli tänä hetkenä nuorukaisella. Se aavistus oli syntynyt eilen illalla, kun hän kuunteli nuorukaisen vankikopin oven takana, ja yöllä, kun hän istui veljensä ruumiin ääressä kuunnellen myrskyn pauhinaa ja katsellen pilvien vaellusta kentän yli, oli se kasvanut täydeksi varmuudeksi. Nuorukaisen tulo iski salamana hänen sielunsa pimeyteen, ja sen valossa kypsyi siellä eräs päätös, jonka hän heti tahtoi panna toimeen.

II.

Kaulaketju.

Marski kääntyi pitemmittä mutkitta vangitun nuorukaisen puoleen.

"Minä tahdon vielä kerran kysyä sinulta, Niilo Bonpoika", sanoi hän, "ja sinun tulee vastata minulle siitä rikoksesta, josta sinua syytetään... Ajattele tarkoin, ennenkuin vastaat ... elämäsi ja kuolemasi on omassa kädessäsi. Vastauksesi ratkaisee kohtalosi ... en kysy sinulta enää tämän jälkeen."

Olisi ollut vaikea päättää, keneen nämä marskin sanat enimmin koskivat, nuorukaiseenko, jota ne tarkoittivat, vai neiti Kaarina ja viheriään ritariin. Neidon poskilta katosivat veret ja hän risti kätensä kuin suonenedossa, ritarin huulilta haihtui hymy, ja hänen silmistään välähti säde selvää tajuntaa ja jännittynyttä tarkkaavaisuutta. Nuorukainen oli kiihkeästi liikutettu, häntä vapisutti ja hän laski silmänsä alapäin, ikäänkuin ei olisi oikein voinut kestää sitä ajatusta, että hänen täytyisi kuolla näennäisesti häpeällinen kuolema, vaikka kyllä tiesikin, ettei ollut sitä ansainnut. Mutta tätä kesti vaan silmänräpäyksen ajan, silloin kohotti hän päänsä ja katsoi herraansa suoraan kasvoihin.

"Yhden työn olen tehnyt, joka rangaistusta ansaitsee", sanoi hän äänellä, jonka luontaista, kaunista sointua pikemmin lisäsi kuin vähensi se värähtely, jonka asian painavuus vaikutti, "sen nimittäin, että vasten teidän tahtoaanne lähdin leiristäne ja ratsastin herra Eerikin luo, ja sen rangaistuksen, jonka siitä määrääte, tahdon kärsiä... Eikä neiti Kaarinalle antamani lupaus yksinään saanut minua tälle matkalle lähtemään, vaan minä toivoin siten saavani sovinnon aikaan herra Eerikin ja teidän välillänne, herra marski, ja jos sen siksi katsotte, niin menköön nuori elämäni tämän asian tähden... Tämä on minulla sanottavaa, kuten ennenkin..."

Nuurukainen vaikenä ja marski odotti hetkisen, ikäänkuin antaakseen hänen mieltä ja sitten jatkaa puhetta. Mutta kun Niilo yhä pysyi äänetönnä, niin lausui marski:

"Sen, mistä nyt olet puhunut, Niilo Bonpoika, annan sinulle anteeksi hyvän tarkoituksesi tähden, mutta sinä tiedät hyvin, että sinua vastaan on paljoa pahempi syytös... Harakerin kirkon tapaus."

Nuurukainen karahti hehkuvan punaiseksi, ja vihan salama lennähti hänen avomielisistä, rehellisistä silmistään. Näytti kuin olisi häntä sisimpäänsä asti liikuttanut ajatuskin, että hänen kunniaansa vastaan voitiin sellaisia syytöksiä lausua.

"Kun viimeksi kysyitte minulta tätä, herra marski", sanoi hän, "niin sanoin teille kaikki, mitä minulla on sanomista. Kysymyksenne saivat minun myöntämään tietäväni todellisen syypään, mutta nimeä ei minun ole sallittu ilmaista."

"Muistutan sinulle vaan kerran vielä, että jos tätä kieltoa tottelet, se voi maksaa henkesi", lausui marski. "Sinua syytti Bengta-rouva itse, joka on nyt läsnä tässä salissa, hän syytti sinua, ja hänen syytöksensä vakuutti todeksi se mies, joka koetti yritystä toimeen panna... Jos tahdot hänen nimensä salata, niin täytyy jokaisen kunniallisen miehen pitää sinua hänen kaltaisenaan, ja siten sinä langetat itse tuomiosi."

Salissa vallitsi sanan oikeassa merkityksessä kuoleman hiljaisuus. Marski oli puhunut aivan tynnosti, ja senvuoksi tunkivat hänen sanansa sitä syvemmälle, ja vaikuttivat valtavasti kaikkein mieliin. Hetki oli sitä jännittävämpi, kun kaikki paitsi Bengta-rouva, — epäilemättä marski itekin — toivoivat, että nuorukainen lausuisi oikean syyllisen nimen ja siten pelastaisi itsensä. Samalla täytyi todella ihmetellä häntä, jos hänellä oli rohkeutta panna henkensä alttiiksi lupauksen pyhyden tähden. Mutta Niilo

Bonpojalla oli tämä rohkeus.

"Niinpä ottakaa henkeni, herra marski", sanoi hän, "sielulleni ette kuitenkaan mitään mahda."

"Onko tämä viimeinen sanasi, Niilo?" kysyi marski.

"Se on viimeinen sanani!" vastasi uljas nuorukainen.

Marski kääntyi pois, ja Kaarina-neiti purskahti itkuun. Mutta Bengta-rouva nosti päänsä ja katseli ympärilleen muodoltaan niin ankarana ja tylynä, että näytti sangen epäiltävältä, oliko hänen rinnassaan ensinkään ihmissydäntä sykkimässä. Oven luona seisova viheriä ritari oli kaikkien niiden tunteiden personoitu ilmaus, joita muut salissa olijat tunsivat. Viha, suru ja tulyys taistelivat hänessä, ja nämä tunteet näyttivät kokoovan hänen sielunsa hajalliset voimat ja saattavan sen täyteen selvyuteen. Niin ei hänen silmänsä olleet koskaan vielä katselleet siitä alkain kun hän tuli marskin hoviin, ja ehkä oli onneksi hänelle, ettei salissa vallitsevan jännitystilan vuoksi kukaan huomannut hänen älykäästä ja terävää katsettaan. Hän pani väliin korvansa ovea vasten, ikäänkuin odottaen jonkun tulevan, väliin hän taas astui askeleen eteenpäin avaten huulensa kuin jotakin sanoakseen, mutta otti taas askeleen taaksepäin ja sulki huulensa; sitten hän kävi lähimmän ikkunan luo katsomaan, eikö ulkoa ehkä tullut sitä apua, jota hän etsi. Kun marski kääntyi viimeisen kysymyksensä jälkeen pois, ja kun suru oli murtamaisillaan kauniin neidon, niin kiihtyi viheriän ritarin levottomuus korkeimmilleen.

Hän seisahtui äkkiä aivan liikkumattomaksi, otti sitten muutamia askeleita eteenpäin, jolloin marski havahtui. Samassa tartuttiin oven lukkoon, ja silloin valtasi kuin joku salainen voima ritarin sielun. Miehekäs ryhti hävisi kerrassaan, ja marski näki vaan entisen muodottoman olennon, jonka huulilla oli tuo ikuinen, sisällötön hymy.

Ovi avattiin sitten ja sisään astui muuan mustaveljes. Hän piti käsiään ristissä rinnallaan ja kumarsi syvään marskille, joka katseli häntä kummastuksella.

"Mielihyvällä ... tahi velvollisuuteni mukaan olen noudattanut teidän käskyänne, ankara herra..." alkoi munkki, mutta marski keskeytti hänet.

"Minun käskyäni, mitä tarkoittatte? En ole käskenyt teitä tänne."

Eräs pitkä, tumma mies, joka oli tullut munkin mukana saliin, selitti asian marskille.

"Antakaa anteeksi, ankara herra", sanoi hän, "luulin tekeväni teille mieliksi tuodessani tänne tämän arvoisan mustaveljeksien. Kun Niilo Bonpoika kutsuttiin tänne, niin alettiin miesten kesken kuiskia, että nuoren herran viimeinen hetki on tullut, ja sen vuoksi minä riensin luostariin hakemaan veli Knuuttia."

"Puheesi ei, mies, valaise vähääkään sitä, mitä tahdon selittää", lausui marski suruisena, mikä sopi erittäin hyvin hänen kauniille kasvoilleen.

"Selityksen, jota tahdotte käytökseni johdosta, ankara herra", lausui munkki, jonka päähineen alta tulivat näkyviin hurskaat ja jalot kasvot, "saatte kohta, kun kuuntelette minua vähäisen. Minulla on hiukan puhumista, mikä koskee vangittua aseenkantajaanne ja hänen tuomiotaan, jota ette, sen Jumala suokoon, vielä liene langettanut."

Marski antoi munkille merkin, kehottaen häntä puhumaan, ja munkki alkoi:

"Te tiedätte, ankara herra, että eräs niitä pahantekijöitä, jotka yrittivät Harakerin kirkossa, Jumala paratkoon, tehdä kauhean rikoksen pyhää kirkkoa, Jumalan valtakuntaa, ja teitä itseänne kohtaan, — te tiedätte, että eräs niistä koetti paeta tornista ja että miehenne saivat hänet hädin tuskin uudestaan kiinni. Siinä vuodatettiin vertakin, mies haavoittui kuolettavasti. Häntä ei enää ole olemassa, hän kuoli tuntia ennen puoliyötä."

Munkki teki ristinmerkin ja mutisi lyhyen rukouksen. Kaikki odottivat hartaasti, mitä munkilla oli vielä sanomista; Bengta-rouvan raudankovilla kasvoilla vaan vaihtui väri, ikäänkuin olisi levottomuus lopulta tunkeunut hänenkin sydämeensä.

"Minut kutsuttiin kuolevan ääreen", jatkoi pater, "ja ennen hengen lähtöä teki hän täydellisen tunnustuksen siitä, mitä Harakerin kirkossa tapahtui."

"Jumalan ja hänen pyhänsä nimessä, hurskas veli ... ilmoittakaa pian, mikä tässä on totta, mikä valhetta!"

"Kohta, ankara herra ... nuori aseenkantajaanne on viaton kuin pyhimys ... mies oli toisen asioilla ... hän oli ... hän oli..."

Mies katseli ympärilleen, ja hänen silmänsä sattuiivat Bengta-rouvaan. Tämä voimakas, rohkea nainen ei kestänyt tätä katsetta. Näkyi, miten hän vapisi, hänen katseensa oli melkein rukoileva, kun hän vihdoinkin jaksoi katsoa munkkiin. Ennenkuin tämä vielä ehti lausua nimen, joka oli hänen huulillaan, astui Bengta-rouva pari askelta marskia kohden.

"Minä vakuutan todeksi, mitä tämä hurskas luostariveli sanoo", lausui hän, "Niilo Bonpoika on viaton, ja minä peräytän juhlallisesti häntä vastaan tekemäni syytöksen... Älkää sanoko mitään, marski Kaarlo! Minä olisin tehnyt sen ennen ja ehkä olen viivytellyt liian kauan, mutta aina olisin puhunut ennen kuin te olisitte antanut viimeisen sananne tässä asiassa. Tahdoin vaan koetella nuorukaista. Silmäni ovat tottuneet näkemään niin paljon pahuutta ja viheliäisyyttä tässä maailmassa, että tahdoin koetella, voisiko ystäväni poika, rouva Kaarina Sturen poika totuuden ja kunnian tähden katsella kuolemata kasvoista kasvoihin kalpenematta... Antakaa se anteeksi, herra marski!"

Hänen sanansa eivät näyttäneet vaikuttavan yhtään edullisesti marskiin eikä muihinkaan läsnä olijoihin. Sen hän vaan voitti sillä, että munkin huulilla oleva nimi jäi lausumatta, ja että muut kääntyivät inholla pois hänestä. Mutta sellaiset seikat eivät tähän rouvaan pystyneet. Hänellä oli omia tarkoituksiaan ajettavana, ja kun tie niihin ei vaan ollut suljettu, niin ei häntä suuresti huolettanut muiden ihmisten ihailu tai moite, kunnioitus tai inho, rakkaus tai viha.

Marski käski päästää Niilo Bonpojan kahleet irti, ja kun se oli tehty, astui hän hänen luokseen ja tarttui hänen käteensä.

"Sinä olet jalon rouvan Kaarina Sturen — Jumala armahtakoon hänen sieluaan — arvollinen poika", sanoi hän, "ja jos se vähääkään palkitsee, mitä olet viattomasti kärsinyt, niin ota minulta se tunnustus, jonka sinulle ritarina annan, että olet käyttäytynyt jalosti ja arvokkaasti, kuten vastaisen ritarin tuleekin. Sinä olet pontevuudellasi ansainnut minun ystävytyeni ja kohonnut korkealle silmissäni, mikä lieneekin kieltäsi sitonut."

"Nyt voin sen kertoa, kun ei minun enää tarvitse sillä kunniaani puolustaa", vastasi nuorukainen kostunein silmin, "Eerik Puke itse on sitonut kieleni. Hän tiesi, kuka syyllinen on, ja hän kirjoitti minulle vankeudesta pyytäen, etten Jumalan kalliin veren tähden ilmaisisi, mitä siitä tiesin. Minä en voinut kieltää hänen pyyntöään, en ajatellut itseäni, muistin vaan sitä jaloa ritaria, joka oli ollut niin korkeana ja jonka nyt täytyi kuolla häpeällinen kuolema; ja minä kirjoitin hänelle, että hän sai luottaa vaitiolooni."

Nuorukaisen sanat kohottivat kostean loisteen Kaarlo Knuutinpojan suuriin, tummansinisiin silmiin ja hän painoi nuorukaisen sydäntään vasten. Neiti Kaarina ei tahtonut pidättää kyynelitään; hän tarttui lämmöllä nuorukaisen käteen ja sanoi vienosti, kauniit kasvot suloisesti hymyillen: "Kiitoksia, Niilo Bonpoika!"

Bengta-rouvankin kivikovat piirteet tuntuivat lientyvän. Mutta marski kääntyi neiti Kaarinan puoleen ja tarttui hänen käteensä.

"En voi lausua kuinka iloinen olen, että tämä asia päättyi teidän sydämenne toivojen mukaan", sanoi hän, sekä lisäsi, taivuttaen hieman päätään ja katsoen neitoa silmiin, "voisinkohan minäkin toivoa, että minunkin sydämelläni oleva asia tulisi yhtä onnelliseen päätökseen..."

Hän vaikenä. Samaten kuin yhden ainoan syysyön halla riittää turmelemaan maanmiehen kaikki toiveet, niin jäätyivät marskin sanat hänen huulilleen sen jäätävän kylmyyden vaikutuksesta, joka nyt levisi neidon kasvoille. Hän veti kätensä pois marskin kädestä ja katseli häntä kylmästi ja jäykän kohteliaasti.

Sitten kiitti hän marskia muutamain sanoin ja lähti salista, eikä näyttänyt huomaavankaan niitä tuskallisia katseita, jotka seurasivat häntä, kunnes hänen pukunsa viimeinenkin lieve katosi oven taa. Marski nyökkäsi surumielisesti Niilo Bonpojalle ja teki liikkeen ikäänkuin lausuen: 'seuraa häntä!' ja nuorukainen kiiruhti noudattamaan käskyä. Viheriä ritari lähti myöskin salista, joten marski jäi Bengta-rouvan ja munkin kanssa kolmen kesken.

Viimeksi mainittu katseli surullisesti Bengta-rouvaa, mutta ei sanonut mitään. Hän arveli varmaankin jo tarpeeksi puhuneensa voittaakseen tarkoituksensa. Kun hän sitäpaitsi tiesi Bengta-rouvan munkistonsa suureksi ystäväksi, joka vielä lisäksi oli hankkinut Skeningen sisarluostarille melkoisen vuotisen tulon herra Hannu Kröpeliniltä, myömällä tälle useita taloja ehdolla, että herra Hannu vaatettaisi ja "ruokkisi häntä" Skeningen luostarissa ja laulattaisi siellä sielumessuja hänen poikainsa puolesta, ja kun hän vielä toivoi häneltä uusia samanlaisia töitä, niin ei veli Knuutti tahtonut panna asiaa sen kireämmälle, vaan tyytyi siihen tunnustukseen, jonka tämä jalo rouva jo oli tehnyt. Oli miten oli, puolen totuuden hän kuitenkin oli vaan nyt lausunut, ja epäiltävää lienee, olisiko hän siihen tyytynyt, jos kysymyksessä olisi ollut henkilö, jolla oli vähemmän arvoa ja hyvyyttä luostarille lahjoitettavana. Luostareihin oli hiipinyt taipumusta ylellisyyteen ja hyvään elantoon, joka näihin

aikoihin rupesi menemään liikoihin. Ylellisyyttä varten tarvittiin rikkauksia, ja jaloihinkin mieliin tarttui halu rikkauksien kokoomiseen, vaikkei heillä ollutkaan päätarkoituksena tämä ylellisyys, vaan rikkaus itse.

Marskiakin puolestaan kammotti nyt tällä hetkellä paljastaa tämän surevan naisen rikosta. Sillä munkin puheen jälkeen oli hän nyt siitä varma, että kuollut mies, jonka tunnustus oli pelastanut Niilo Bonpojan, oli ollut Bengta-rouvan palveluksessa tai muuten hänestä riippuvainen. Hän muisteli mielessään Harakerin kirkossa tapahtunutta kohtausta, varmistaakseen nyt saamaansa käsitystä silloisesta petoksesta, ja kuta enemmän hän sitä ajatteli, sitä selvemmin hän ymmärsi, että juuri se kolkko olento, joka nyt oli hänen edessään, oli silloin aikonut yhdellä iskulla tulla itse tai tehdä veljensä mahtavimmaksi Ruotsin valtakunnassa. Eerik-herran ylpeä kielto, hänen vaitiolonsa ja Niilo Bonpojalle lähettämänsä kirje — kaikki osoitti, että hän oli oikea rikollinen. Mutta oli monta syytä, jotka kehottivat häntä maltillisuuteen. Ensiksi ei Eerik-herraa enää ollut olemassa, ja hänen sisarensa rankaisemista olisi epäilemättä pidetty julmuutena ja vainoomishaluna, varsinkin kun Bengta-rouva tiedettiin hyvin anteliaaksi kirkolle, mikä seikka näihin aikoihin riitti verhomään mustimmankin rikoksen puhtauden lumivalkealla vaipalla. Tästä tuli toinen syy, joka sai marskin nyt määräämään toimintatapansa. Hän tarvitsi hyvää huutoa itsestään kansan kesken, eikä mikään ollut hänelle niin vaarallista kuin nurja käytös sellaisia kohtaan, jotka nauttivat niin runsaasti kirkon siunausta kuin Bengta-rouva. Häntä pidettiin jo nunnana, vaikkei hän vielä ollutkaan lopullisesti mennyt luostariin. Hän oli olennoltaan hiljainen ja vaitelias, hänen pukunsa oli tumma ja kaikkea korua vailla, ja juuri tämä seikka — enemmän kuin se, että se oli nunnankaapu — teki hänet nunnan kaltaiseksi. Tämä kaikki vaikutti, että hän oli rahvaan silmissä tavallista ihmistä korkeampi olento, ei ihan pyhimys vielä, mutta hyvin lähellä tätä arvoa.

Senvuoksi päästi hän munkinkin lähtemään pois, kysymättä häneltä sen enempää, ja itsekseen toivoi hän Bengtan seuraavan muita. Sillä tieto hänen törkeästä rikoksestaan, jonka hän nyt tahtoi jättää sikseen, teki marskille sangen työlääksi käyttäytyä häntä kohtaan entiseen kohteliaaseen tapaan. Mutta Bengta-rouva näkyi olevan aivan toista mieltä. Hän seiso paikallaan odottaen, kunnes muut vähitellen poistuivat. Jäätyään kahden kesken marskin kanssa, kävi hän hänen luokseen ja kuiskasi:

"Minulla on tärkeitä sanottavaa teille, marski Kaarlo ... mutta minä tahdon sanoa sen ilman asiaan kuulumattomia kuuntelijoita!"

Hänen kasvonsa olivat kylmät ja jäykät, kuten tavallisesti, mutta hänen katseessaan oli jonkunverran heikkoa kajastusta sitä hellempää mielialaa, joka oli värähtänyt hänen rinnassaan, kun hän kuuli nuorukaisen aikoneen uhrata henkensä säilyttääkseen hänen veljensä salaisuuden. Tämä ilme katosi kuitenkin pian, kuten muiden maailmain valo hälvenee ja väistyy, kun oma aurinkomme rupeaa valaisemaan pientä maailmaamme, uhaten paljastaa pahuuden piilopaikat. Hänen henkensä oli kuin pudistanut kahleitaan — niitä kahleita, joilla taikakalu oli kytkenyt hänet orjuuteensa — mutta ensi hetkenä hän jo katseli maailmaa entisessä valossa, ja taikakoru oli taaskin hänen ajatustensa ainoa määrääjä.

"Olkoon se mitä tahansa, arvoisa rouva", vastasi marski, "niin ei minusta viimeisten tapahtumain jälkeen enää liene teidän ja minun kesken sellaista puhuttavaa, jota ei kuka tahansa saisi kuunnella."

"Ehkä sentään on sellaista, jota ei jokaisen sovi kuulla... Luuletteko te, marski Kaarlo, ettei teillä nyt ole vihamiehiä? Tahi jos tiedätte niitä löytyvän, niin tahdotteko päästä niiden voittajaksi? Minä tiedän voiman, joka antaa teille voiton kaikista, jotka teitä vastustavat, voiman, joka auttaa teitä vielä kauemmaksikin... Marski Kaarlo, kunnianhimonne ei voi niin korkeasta päämäärästä uneksia, kuin teille nyt osoitan, ja jonka te myöskin saavutatte, jos kuuntelette Bengta Pietarintyttären sanoja. Minä tunnustan teille syntini, Kaarlo Knuutinpoika... Minä selitän teille mikä olen, ja samalla te saatte myöskin tietää sen salaisen voiman, josta olen puhunut."

Marski katsoi häneen ja näytti aluksi epäröivän, mutta sitten meni hän ikäänkuin sen selittämättömän voiman voittamana, jolla tämä salaperäinen nainen aina vaikutti ympäristöönsä, avaamaan sisemmän huoneen ovea. Bengta-rouva astui majesteettillisesti salin lattian yli, ja kun ovi oli sulettu heidän takanaan, seiso hän kauan äänettömänä ja kunnioitusta herättävänä, ikäänkuin häntä ei olisikaan rasittanut suurten rikosten paino.

"Minä olen tehnyt sen rikoksen, josta olen syyttänyt Niilo Bonpoikaa", sanoi hän vihdoin syvällä, haudanomaisella äänellä, "minä tahdoin vangita teidät, marski Kaarlo, ja se palvelija, jonka omatunto ei jaksanut kantaa salaisuutta, vaan ilmaisi sen ripittäjälleen, hän oli minun palvelijani."

"Rouva Bengta!" huudahti Kaarlo, voimatta pidättää poskiaaan punastumasta, "kuinka uskallatte puhua tätä minulle?"

"Koska teidän täytyy tuntea totuus täydellisesti! Kuten äsken sanoin, ikävöin luostarikammion

rauhaan... Täällä maailmassa ei minulla enää ole mitään tehtävää, ei mitään saavutettavaa eikä mitään menetettävää; yksinäisyyteeni seuraavat minua vaan katkerat muistot ja pettyneet toiveet. Katsokaa, senvuoksi en pelkää tunnustaa teille nyt tekojani; minä haluan ilmaista teille nyt salaisuuden, jonka tunteminen tuottaa ehkä teille sen onnen, joka ei ollut minulle sallittu."

Hänen koko ryhtinsä muuttui. Hän kumartui eteenpäin kummastuttavan notkeasti ja joustavasti, ja hänen silmissään paloi sellainen loiste, jonka täytyi herättää katsojassa ihmetystä ja vaikuttaa häneen voimakkaan hengen ainaisella tenholla. Joka lihas hänen vanhoilla kasvoillaan oli jännittynyt, ja kädet, jäsenet — koko hänen ruumiinsa puhui samalla voimalla kuin silmätkin. Oli kuin hänestä lähtisi näkymätön voima, joka tulkitsi hänen sisäiset ajatuksensa.

"On olemassa eräs kallis kalu", jatkoi hän, "kalu, jossa on sellainen salattu voima, ettei sen omistaja voi uneksiakaan mitään, jota hän ei voisi saavuttaa, vaikkapa se olisi..."

"Vaikkapa se olisi...?" kysyi marski hiukan kärsimättömästi, kun nunna pysähtyi äkkiä.

"Vaikka se olisi Ruotsin kruunu!" lisäsi hän.

Varsin harvoja ovat ne kuolevaiset, jotka jaksavat kohota niiden voimain yli, jotka heidän aikakauttaan vallitsivat. Rajattomampaa hallitsijaa tuskin löytyy kuin ajanhenki, ja sille jolla on voimaa ikäänkuin ylhäältä päin katsella sen valtaa ja joka uskaltaa lausua ne totuudet, jotka hän korkealta asemaltaan katsoen näkee entisyydestä kehittyvän ja siten tietää ne epäämättömän varmoiksi, sille ihmiselle hymyillään ja hänen sanansa jäävät ymmärtämättä. Mies voi olla suuri ja etevä inhimillisen toiminnan kaikilla aloilla, hän voi olla suuri valtiomiehenä, sotapäällikkönä, oppineena, — ja siltä olla kokonaan riippuvainen ajanhengestä ja maksaa uhrinsa sen alttarille. Niin oli Kaarlo Knuutinpojankin laita. Hän oli rikas, mahtava, arvossa pidetty, hän oli omaa aikaansa paljoa sivistyneempi, mutta silloisen ajanhengen orja hän oli aivan kuin muutkin, ja tämän ajanhengen huomattavin ominaisuus oli taikausko. Vanhat kirjeet ja asiakirjat kertovat eräistä kaluista, joilla on muka ollut sama salainen voima, kuin tässä kerrotulla koristeella. Väliin on sellaisena ollut sormus, väliin pyhimyskuva, väliin pieni taulu, väliin kultavitjat, väliin kaulaketju, kuten Sven Sturen taikakalu.

Kaarlo Knuutinpojan mieleen ei senvuoksi juolahtanut epäillä sen esineen olemassa oloa, josta Bengta-rouva puhui. Kun tämä vielä uskoi salaisuutensa hänelle vakuuttavalla innolla, niin vaikutti se marskiin vastustamattomasti ja herätti hänessä halun päästä tämän onnenkorun omistajaksi, mikä halu sittemmin oli kasvava ja lopulta hallitseva häntä yhtä ehdottomasti kuin Bengta-rouvaa konsanaan.

"Kaksi kertaa on tämä koriste ollut minun kädessäni", jatkoi Bengta-rouva, "ja kummallakin kertaa on se minulta viety, ja minä olen uhrannut sitä saadakseni enemmän kuin toivoisin teidän senvuoksi tarvitsevan uhrata, marski. Minä olen rikkonut kunniani, olen ollut tulemaisillani murhaajaksi ... ja nyt on kaikki, kaikki mennyttä."

Hän risti kätensä ja katseli hetkisen jäykästi eteensä.

"Niin, minä tahdoin antaa vanhimmalle pojalleni tämän koristeen, vanhin poikani kuoli; tahdoin antaa sen toiselle pojalleni — hänkin kuoli. Silloin tahdoin antaa sen veljelleni, ja uskokaa vaan, marski Kaarlo, niin mahtava kuin olettekin, niin te olisitte kumartanut Eerik Pukea, jos hänen kaulassaan olisi ollut tämä kultainen ketju. Tätä kultaista kaulaketjua tulee teidän kantaa, marski, ja silloin ei kukaan voi olla teidän tiellänne, kuinka korkealle halunnettekkin kohota!"

"Ja missä tämä kalleus sitten on?" kysyi marski muka välinpitämättömällä äänellä, joka kuitenkin paremmin ilmaisi kuin peitti, kuinka syvään häneen oli mennyt houkutus päästä taikakalun omistajaksi.

Bengta-rouva vastasi hetkisen vaiti oltuaan.

"Te olette tarkoittanut veljeni parasta hänen eläissään, te ette myöskään ole tahtonut loukata hänen muistoaan rankaisemalla hänen sisartaan... No marski Kaarlo, te saatte tietää, mistä koristeen löydätte!"

"Mistä siis...?"

"Aseenkantajaltanne, siltä, jota äsken painoitte rintaanne vasten, Niilo Bonpojalta!"

"Niilo Bonpojalta!" huudahti Kaarlo, katsellen häntä epäillen. "Niilo Bonpojaltako, sanotte, miten tämä on oikein ymmärrettävä, minun tietääkseni ei hänen tähänastista onneaan kannata erityisesti kehua."

"Hän ei ole vielä saanut kaulaketjua... Ja mitä onneen tulee, niin ettekö sitä minään pidä, että hänet noudetaan vankeudesta, ja herransa painaa hänet rintaansa vasten, ja että hän saapi kaikenlaista

kunniata ja hyvänsuontia?"

"Sen onnen olisi hän voinut saavuttaa kaulaketjuttakin, ja sanottehan sitäpaitsi, ettei se vielä hänellä olekaan."

"Kukapa sen tietää... Yön hetket ovat pimeät, ken tietää, eikö koristetta silloin pantu hänen kaulaansa, ja eikö äskeninen tapahtuma täällä salissa ollut ensimmäinen todiste ketjun salaisesta tenhovoimasta?"

"Ja mistä te tiedätte tämän kaiken?"

Bengta-rouva kertoi, miten vanha ritari Sven Sture oli saanut ketjun käsiinsä pyhällä haudalla, ja miten hän oli sen kätkenyt Silfverhättanin torniin. Sitten hän kertoi vielä, kuinka ritarin tytär, Kaarina-rouva, oli kuolinvuoteellaan isä-vainajansa tahdon mukaan ilmoittanut pojalleen, nuorelle Niilo Bonpojalle, mihin koriste oli kätketty, sekä Niilon matkan Visbyhyn hakemaan äidinisänsä lahjaa.

"Hänen matkansa ei kuitenkaan onnistunut", jatkoi Bengta-rouva sitten, "sen tiedän siitä, että itse olin samaan aikaan Visbyssä..."

"Teidän taisi sen sijaan onnistua?" keskeytti marski.

"Minun onnistui!" vastasi nunna, "koriste oli silloin toisen kerran minulla, ja minä läksin voitonriemuisena vanhasta Visbystä rientämään veljeni Eerikin luo, joka oli silloin Ahvenanmaalla... Mutta ennenkuin olin päässyt sinne, oli kaulaketju jo viety minulta... Minä en kuitenkaan menettänyt toivoani saada sitä vieläkin kertaa ja silloin ei olisi, siitä olen varma, yksikään kuolevainen ottanut sitä minulta, ennenkuin olisin ripustanut sen veljeni kaulaan... Tämän kolmannen kerran luulin tulleen, kun aseenkantajanne, Niilo Bonpoika saapui talonpoikain leiriin Hällan metsään..."

"Olisiko siis se, joka sen teiltä vei, antanut sen Niilo Bonpojalle?" kysyi marski. "Onko siis paitsi teitä itseänne ja Niiloa vielä kolmaskin olemassa, joka tuntee koristeen arvon?"

"Minun tietääkseni ei ole muita kuin hän ja minä, jotka sen tunnemme, sillä muita ei ollut silloin Kaarina-rouvan vuoteen vieressä, kun hän kertoi koristeesta ja ilmoitti sen kätköpaikan. Se, joka sen minulta ryösti, voinee kyllä tuntea koristeen, mutta ei tiedä sen salaista voimaa..."

"Tunnetteko te hänet?"

"Tunnen, jos vaan saan hänet vielä kerran nähdä... Hän oli pituudeltaan ja kasvultaan hyvin viheriän ritarin näköinen, mutta hän oli aivan täysijärkinen, ja häntä reippaampaa perämiestä ei ole näissä kolmessa kuningaskunnassa. Hän pelasti kuninkaan laivan sinä hirveänä myrsky-yönä juuri Söderköpingin kokouksen edellä..."

"Ah ... perämies!" huudahti marski, muistaen Niilo Bonpojan kertomuksen. "Ja hän vei koristeen teiltä? Mutta mistä te sitten niin varmaan tiedätte, että se nyt on tullut Niilon käsiin?"

"Mies sanoi sen itse... Hän oli saanut kuninkaalta luvan tarkastaa jokaisen laivalla olijan, jos hän saisi laivan pelastetuksi, ja aamulla kun kuningas oli astunut veneeseen ja mennyt maihin, alkoi hän tarkastuksensa minusta. Ei kestänyt kauan, ennenkuin hän löysi mitä etsi, ja ottaessaan sitä minulta lausui hän: 'teidän luvallanne, tämä kuuluu Niilo Bonpojalle!' Laiva keinui hirveästi tyrskyssä ja sen liitokset natisivat ikäänkuin hajotakseen. Minulla oli hädässäni kuitenkin senverran älyä, että koetin ottaa omani takaisin, mutta silloin hyppäsi mies veneeseen huutaen: 'pelastakoon kukin itsensä!' Samassa laiva särkyi, ja minä tiedän tuskin, kuinka pelastuin sille saarelle, jossa kuningas oli ritareineen... Kun toinnuttuani katselin ympärilläni, en nähnyt merkkiäkään laivasta; se oli hukkunut miehineen päivineen, mutta perämies seiso vieressäni!"

Bengta-rouva oli vaiti hetkisen, sillä tämän kamalan tapauksen muisto kiihdytti sekä kertojaa että hänen kuulijaansa. Sitten hän jatkoi:

"Minä tiesin siis, mistä minun tuli etsiä kaulaketjua, ja kun Niilo Bonpoika tuli silloin yöllä, niin olin varma, että se oli hänellä... Minä sidotin hänet ja tarkastutin hänet ... mutta liian aikaisin ... hänellä ei vielä ollut sitä!"

"Mutta minusta olette, rouva Bengta, aivan liiaksi sydämetön", sanoi marski, "teidän ei sentään pitäisi unohtaa, että koriste on toisen rehellistä omaisuutta... Te uhraatte liika paljon; henki ja elämä eivät ole minkään arvoisia teille onnea tavoitellessanne."

"Rehellistä omaisuutta!" vastasi Bengta-rouva, "mitä tarkoittatte marski, oliko se tuon vanhan merirosvon kunniallista omaisuutta? Hän oli ottanut sen taistelussa ja ostanut sen ihmisverellä... Minä

olen sen hankkinut kuitenkin kaksi kertaa vuodattamatta verta pisaraakaan ... henki ja elämä eivät ole minkään arvoisia, sanotte ... olkoon niin, Kaarlo Knuutinpoika, koska ne ovat minkään arvoisia, kun on saavutettavana tarkoitusperä, jonka panee kaikkea muuta korkeammalle maailmassa? Minä tahdoin nähdä urhean veljeni, Eerik-herran, Ruotsin valtakunnan päänä, ehkä hän halusi sitä itsekin ... tahdoin saattaa häntä siihen tuon pyhän kaulaketjun avulla; mitäpä se merkitsi, jos yksi ihminen senvuoksi kaatuisi, koska sata ja enemmänkin tulisi kaatumaan hänen itsensä pyrkiessään siihen päämäärään...? Tekin tahdotte tulla valtakunnan haltijaksi, herra Kaarlo, ja ollessanne kerran mahtavista mahtavin, uskaltanette varmaan tehdä saman, minkä valtakunnan mahtavin on kerran ennenkin tehnyt ja minkä kaksi Saksan pikkuherttuata ovat tehneet, nostaa kuninkaankruunun omaan päähänne... Sanokaa nyt, marski luuletteko tavallisissa oloissa saavuttavanne tämän tarkoitusperän verta vuodattamatta?... Ja eikö silloin ole parempi vuodattaa verta niin vähän kuin suinkin; epäröisittekö ottaa koristeen, jos näkisitte sen takaa kruunun välkkyvän, ottaa sen rohkeasti ja ilomielin, kun siten säästäisitte tuhansien hengen, ottaa sen, vaikka teidän täytyisikin senvuoksi uhrata yksi ihmishenki, yksi tuhansien edestä?"

Marskin poski kävi vuoroon punaiseksi, vuoroon valkeaksi. Hän ei voinut kääntää katsettaan tästä synkeästä naisesta, jonka puhe huumasi kuin pakanallisen papittaren ennustus ja jonka koko olemus hehkui omituista salaperäistä voimaa. Hänen puheestaan kehkesi tuhat hienoa lankaa, jotka kietoivat kuuntelijan sydämen pauloihinsa. Se synnytti kuin pilvenpatsaan, joka kohoo silloin, kun taivaan ja maan vedet lähestyvät toisiaan muodostaen jättiläispylvään, jonka pauhu tyrmistää purjehtijan, — voi sitä, jonka haaksi silloin joutuu tämän pylvään läheisyyteen, sen nielee silloin pelastuksetta veden murtuva vuori. Kaarlo Knuutinpoika oli nyt sellaisen pylvään läheisyydessä. Hänen oma kunnianhimonsa ja toiselta puolen kansassa kasvava käsitys, että hänestä oli piankin koitua kuninkaankruunu, nämä olivat ne voimat jotka, kohdaten pilvenpatsaana toisiaan, myllersivät sitä merta, jota hän purjehti, ja sen pyörteet vetivät häntä yhä kauemmaksi kuohuihin.

"Nyt olen sanonut teille kaikki, herra Kaarlo", jatkoi Bengta-rouva, katseltuaan kauan Kaarloa ikäänkuin nauttien sanainsa vaikutuksesta, "ja nyt sanon teille hyvästi... Nyt menen luostarin hiljaisuuteen, jos minua tarvitsette, niin olen siellä... Jumalan rauha olkoon kanssanne valtakunnan tähden, jonka onnea te nyt tulette ohjaamaan veljeni asemesta."

Korkeana ja äänetönnä kuin varjo astui Bengta-rouva huoneesta, ja Kaarlo Knuutinpoika jäi yksikseen myrsky sydämessään.

Hänen edessään pöydällä oli vielä se pieni kuihtunut lehmuksen lehti, ja nähdessään sen otti hän sen tajuttomasti käteensä. Mutta ajatukset olivat muualla. Rastas ei laula sulosäveliään myrskyn kohinassa. Hän istui kuitenkin tuolillaan, kädessään kuihtunut muistolehti.

III.

Hautajaiset.

Mustaveljesluostarissa, joka oli kauhean palonsa jälkeen vuonna 1407 ennätetty melkein kokonaan uudesta rakentaa, istui samaan aikaan marskin pikkuserkku, herra Jöns Pentinpoika (Oxenstjerna). Hän oli kaniikkina eli tuomioherrana Upsalassa; sitäpaitsä oli hän, kuten eräs paavin bulla kertoo, "beneficiatus" Strengnäsin hiippakunnassa, ja vuonna 1434 oli hän saanut paavilta luvan pitää erityistä rippi-isää.

Hän istui melkein hiiltyneen takkavalkean ääressä, yllään pitkä, avara, kalliilla turkiksilla varustettu nuttu. Hänen syvät, läpitukevut silmänsä katselivat hievahtamatta hiilistön sinisiä ja valkeita hehkuliekkejä, ja silloin tällöin hiipi hänen ohuille huulilleen miedonlainen hymy. Hän oli ojentanut jalkansa eteenpäin heittäen toisen jalan toisen yli, ja kädet olivat takin avaroihin hihoihin pistettyinä. Huoneessa oli täysi hiljaisuus, mikään ei häirinnyt hänen ajatuksiaan, joita hän nyt muokkasi kuin seppä. Hän takeli niitä, käänteli ja tarkasteli sekä hyväksyi tai hyljäsi, aina mikäli harkitsi niiden jompaakumpaa ansaitsevan. Edellisessä tapauksessa ilmestyi hymy hänen huulilleen, ja silloin hän vielä välistä nyökäytti vähän päätäänkin.

Ovi avattiin ja huoneeseen astui arastellen keskenkasvuinen siropiirteinen poika. Poika jäi ovensuuhun seisomaan tuomioherran häntä huomaamatta. Tällä oli juuri mielessään eräs ajatus, joka näytti tuottavan hänelle erikoista tyydytystä, päättäen siitä, että hymy kesti tavallista kauemmin. Mutta tämä hymy ei ollut suopeaa ja hyvää tarkoittavaa, joka auringon säteenä elähyttää ja lämmittää, vaan se oli kylmää ja jäykkää. Se ei ollut rakkauden vaan itsekkyyden hymy. Ovella seisova poika yskäisi, ja

arvatenkin oli ajatus nyt valmiiksi muovaeltu, joten sen sopi jättää, ja aistimet voivat taasen ruveta huomaamaan ympäristönkin tapahtumia; tuomioherra kääntyi sivulle päin ja kysyi, kuka hän oli. Poika otti miettiväisesti muutamia askeleita astuen niin kauas, että jalo herra voi hänet nähdä, siihen hän pysähtyi ja kumarsi nöyrästi sanoen, kun herra katseli häntä ikäänkuin muistellen hänen nimeään:

"Minä olen Kort Rogge!... Minulla on teille kirje."

Hän meni samassa panemaan kirjeen tuomioherran käteen, jolloin tämä katseli häntä tarkemmin.

"Olen nähnyt sinut ennen, poika", sanoi hän, "koska ja missä?"

"Kaksi vuotta sitten sukulaiseni, mestari Gellinkin luona... Te asuitte hänen luonaan Saksasta palattuanne!"

"Minä muistan", lausui Jöns Pentinpoika, "minä muistan sinut nyt hyvin... Minä kehotin isääsi pitämään sinua koulussa..."

"Niin, jalo herra, minä olen käynyt täällä mustaveljesten luostarikoulussa", vastasi poika vilkkaasti.

"Jatka sinä sitä, poika, niin sinusta voi ajan pitäin tulla jotakin!... Kuka on antanut tämän kirjeen sinulle?"

"Eräs, joka tuli kaupunkiin eilen laivalla Lybeckistä... Hän makaa kuolemaisillaan kotona, häntä kutsutaan Rodenbergiksi. Hän tuli myöhään illalla, mutta kukaan ei tiennyt teidän tulleen kaupunkiin, ennenkuin minä sanoin sen heille nyt aamulla, sillä minä näin teidän eilen näihin aikoihin tulevan pohjoisportista... Ja minä tarjouduin tuomaan kirjeen teille."

Tuomioherra mursi sinetin ja luki kirjeen. Luettuaan sen ja pantuaan sen kokoon, ilmestyi hänen huulilleen taas tuo jäykkä, jääkylmä hymy.

"Hyvä on, Kort", sanoi hän, "mies on kuolemaisillaan, sanot ... oletteko haettaneet haavuria? Ettekö?... Haettakaa sitten! Hyvästi, poika."

Jöns Pentinpoika nyökkäsi ystävällisesti, ja Kort Rogge meni. Jöns-herra luki vielä kerran saamansa kirjeen, ja nyt paljoo tarkempaan kuin äsken. Mutta hänen kasvonsa eivät vähääkään värähtäneet, eikä silmäyksensä ilmaissut hituseltakaan, mitä hän silloin ajatteli. Entinen hieno, mutta kylmä hymy näyttäytyi vaan taas. Hän istui, kirjeen luettuaan katsellen yhäti takan hiillockseen, ja liikkumaton katseensa osoitti hänen taaskin alkaneen pojan keskeyttämää ajatustyötä.

Silloin avattiin ovi, mutta paljoo kiivaammin kuin äsken, ja huoneeseen tuli nuori, mustapukuinen mies. Hän lähestyi kunnioittavasti tuomioherraa lausuen:

"Herra Krister haluaa tulla teidän luoksenne muutamien muiden herrain kanssa... Se herättää vähemmän huomiota, arvelee hän, jos he tulevat teidän luoksenne tänne luostariin, kuin että kaikki kokoontuisivat etulinnaan, jossa ei mitään voida tehdä marskin tietämättä."

"Niin varovasti!" mutisi herra Jöns Pentinpoika, mutta lisäsi: "tule nyt ja istu tähän, Helmich, ja kerro, miltä Arnön olot ja elot näyttivät?"

Helmich noudatti kehotusta, siirsi esiin pienemmän tuolin asettaen sen paraan kauas sekä takasta että tuomioherrasta sekä istui sille nöyrään, etukumaraan asentoon. Hän oli tuomioherran kirjuri, mutta tämä käytti häntä hyvin paljon, ja hän osoittikin luottamusta ansainneensa, sillä hän oli ymmärtäväinen, uuttera ja älykäs, mutta etenkin siitä syystä, että hän oli aina tarkasti vaiti niihin monesti sangen epäilyttäviin toimiin nähden, joissa hän herraansa autti. Hänen piirteensä olivat hienot, mutta terävät — vastaten täydellisesti hänen henkisiä ominaisuuksiaan.

"Kun erisin teistä", alkoi Helmich, "viivyttivät minua hieman tiellä herra Niilo Steeninpoika ja hänen veljensä poika, herra Maunu Pentinpoika; he tulivat Ekholmista ja olivat tänne Tukholmaan matkalla. He olivat kumpikin kovasti suutuksissaan siitä, mitä Eerik Pukelle oli tehty; he syyttivät niin kiihkeästi marskia, että tuskin luulen heidän välilleen enää sopua syntyvän..."

"Soo-o ... katsos vaan!" sanoi tuomioherra väliin.

"Kun minä sitten tulin Arnöhön", jatkoi kirjuri, "niin ei ollut ensiksi suinkaan helppoa päästä hänen armonsa, arkkipiispan puheille. Hän on yhtä surumielinen vieläkin kun Vesteråsista tullessaan, jossa hän Strengnäsin piispan, Tuomaan, kanssa kirjoitti Eerik Puken rauhakirjan alle. Hän voihtii, hän rukoilee ja tekee ankarimpia parannustöitä... Hän on arvoton, niin hän sanoo, enää astumaan Herran alttarille sakramenttia jakamaan. Ainoana lohdutuksena ja toivona on hänellä ollut tähän asti, että marski ryhtyisi pelastamaan Eerikiä..."

"Marskiko?" huudahti Jöns Pentinpoika, äänessään huomattava terävyys.

"Niin, armollinen herra, marski", vastasi kirjuri. "Tietäkää, ettei kunnianarvoisa isä, arkkipiispa Olavi, ole yhtä mieltä kuin muut siitä, mitä Vesteråsissa tapahtui. Hän tosin lausui ajatuksiaan hyvin varovasti, mutta minä voin selvästi huomata hänen harvoista sanoistaan, että hän pitää teitä ja äidinisääne, Krister-herraa, Eerik-herran todellisina vihamiehinä ja vainoojina ja että te tulette aina olemaan hänen silmissään ritarin oikeat surmaajat!"

Tuomioherran silmät välähtivät, mutta sitä olisi tuskin kukaan muu huomannut kuin Helmichin terävä silmä.

"Jatka, Helmich!" sanoi hän, "sinä kerrot merkillisiä juttuja."

"Hänen suustaan pääsi vielä sellaisiakin sanoja marskista", lausui kirjuri kehotusta noudattaen, "että olen varma hänen nyt täydellisesti liittyvän häneen, ellei..."

"Ellei?" toisti Jöns-herra.

"Ellei hän rupea puuhaamaan kuninkaan palaamista."

Tuli pitkä äänettömyys; tuomioherra tarttui tuolinsa vieressä olevaan rautapuikkoon, jota oli käyttänyt tulen kohennuspuuna. Hän kohensi tulta nytkin, ja silloin vierähti sattumalta kaksi hiiltä takan reunalle. Toinen niistä oli jo kokonaan häältynyt ja tuhkanöyhtän peitossa, toinen oli vielä hehkuva. Tuomioherra silmäeli terävästi näitä kahta hiiltä, ja hymy väreili hänen kasvoillaan; hän siirteli kohennuskepillään tuhkaa niiden ympäriltä, ikäänkuin eroittaakseen ne muista hiilistä. Viimein hän pisti raudan kärjen mustuneen hiilen alle.

"Kuningas Eerik!" huudahti hän sitten viskaten hiilen korkealle tottoon.

"Marski!" huudahti hän sitten, ja hiilistön hehku heijastui hänen säihkyviin silmiinsä. Mutta sitten hän äkkiä kohotti puikkoa hiukkasen ja iski sitten voimakkaasti hiiltä, että se murentui, ja säkenet sinkosivat ympäri takan. Sitten seurasi taaskin syvä hiljaisuus.

"Jos ymmärrän oikein, herra", lausui Helmich vihdoin, "niin on laita nyt sellainen, ettei näistä miehistä kumpikaan oikein kelpaa, ja silloin lienee vaaranalaista, jos Ruotsin kirkon ylin mies..."

"Et ole sanonut minulle, Helmich", keskeytti tuomioherra, "minkä vastauksen arvoisa isä, arkkipiispa Olavi, antoi esitykseni johdosta, että Ruotsin valtakunnan arkkipiispaa varten rakennettaisiin varustettu linna, jota olen useasti kehottanut häntä puuhaamaan ... sinä puhuit hänelle siitä?"

"Puhuin kyllä, mutta hän vastasi vaan: 'minun valtakuntani ei ole tästä maailmasta! Tervehdä kaniikkia, Jöns-mestaria, ja sano, että jokainen, joka miekkaan tarttuu, hän miekkaan hukkuu!'... Niin hän vastasi, ei sen enempää eikä vähempää, sekä viittasi kädellään lähtien sisähuoneisiin. En saanut enää nähdä häntä. Mutta kaikesta päättäen näyttää minusta, että arvoisalle isälle, arkkipiispalle itselleenkin olisi parhainta, samoin kuin valtakunnallekin, että hän pääsisi rauhaan ja lepoon. Hän on maailmaan kyllästynyt, mutta hänen ja marskin valtaa yhdessä ei liene helppo murtaa."

Kirjuri vaikeni ja Jöns Pentinpoika piti rautapuikkoa yhä hiilustalla.

"Ritarin ikkunan alla kasvoi puu, joka esti kuninkaan linnaa näkymästä", sanoi hän hiljaa ja puoleksi laulavalla äänellä siten ikäänkuin osoittaakseen, kuinka vähän hän välitti kirjurin viime lausunnosta, joko hän sen oikein ymmärsi tai ei. — "Puu piti hakattaman pois, mutta joka oksan sijaan, joka hakattiin, kasvoi kaksi uutta. Ritari tuli epätoivoon, mutta lopuksi pääsi hän huolestaan kaikkein yksinkertaisimmalla tavalla maailmassa" — ja tuomioherra toisti viimeiset sanansa vielä pari kertaa, mutta yhä hiljemmin, kunnes ne viimein kuuluivat pelkältä kuiskaukselta.

"Ihmeen kautta kuitenkin!" uskalsi kirjuri lisätä.

Tuomioherra katsoi ylös kummastuneen näköisenä. Hän ei näkynyt käsittävän kirjurin sanoja.

"Kuuleppas, Helmich!" sanoi hän, "oletko nyt hyljännyt yrттitaitosi?"

"Enpä suinkaan, armollinen herra, Henrikki Harpunsoittajan lääke- ja yrттikirja on yhä vieläkin rakkainta luettavaani!"

"Niinpä, niin", lausui taas tuomioherra, "monilla yrteillä on sellainen voima, että sillä voi tehdä ihmeitä sekä hyvää että pahaa varten, josta jälkimmäisestä armollinen Jumala meitä varjelkoon."

"Saattaa sentään olla väliin vaikeata erottaa hyvää pahasta ... paha voi olla väliin hyväksi ... unum caput dabitur plebi!" [Yksi henki menköön monen edestä.]

"Asian voi auttaa mitä yksinkertaisimmalla tavalla", lausui tuomioherra taas, ikäänkuin äskeiseen ajatusjuoksuunsa vaipuen.

"Yksinkertaisimmalla tavalla!" toisti kirjuri.

Nyt kuului portailta askeleita, kirjuri lähti pois, kohdaten ovesta drotsin, herra Krister Niilonpojan. Tämän perässä tuli Niilo Steeninpoika (Natt och Dag), marskin lanko, ja pian heidän jälkeensä saapui useita herroja, muiden muassa Maunu Pentinpoika, Engelbrektin surullisen kuuluisa murhaaja, sekä Maunu Gren, suurikasvuinen, voimakas mies, jolla oli terävät, vilkkaat silmät ja huomattavan reipas ja päättäväinen ryhti. Herra Jöns Pentinpoika otti ne toisen toisensa perästä vastaan erinomaisella ystävällisyydellä, mutta vetäytyi sitten hyvin osatulla vaatimattomuudella syrjään, jättäen, kuten kohtuullista olikin, ylimmän sijan ja keskustelun johdon äidinisälleen, vanhalle Krister-herralle. Tämä ei säästänytkaan sanojaan.

Hän esitti juurta jaksain suhteensa mestattuun Eerik-herraan sekä lausui syvän huolensa maassa vallitsevan levottomuuden johdosta, jota eivät Jumala paratkoon, tähänastiset tapahtumat näyttäneet saavan loppumaan.

"Ja mistä tulee tähän parannus?" kysyi hän lopuksi. "Pohjoisesta saapuu huolestuttavia sanomia. Nuo taalalaiset ovat yhäti liikkeellä lihtoineen ja keihäineen, ja helsingit sekä värmlantilaiset taitavat noudattaa heidän esimerkkiään. Kauan kestääne, Jumala paratkoon, ennenkuin rauha tulee valtakuntaan kaiken sen perästä, mitä Engelbrekt täällä teki... Mistä tulee parannus?"

Krister-herra katseli ympärilleen odottaen, että joku läsnäolijoista ottaisi jotakin sanoakseen hänen lausuntonsa johdosta. Mutta kaikki olivat ääneti. Ainoastaan Niilo Steeninpojan katse synkkeni, kun drotsi mainitsi Engelbrektin nimen, ja hän näytti aluksi haluavan jotakin puhua, mutta pidättyi. Drotsi havaitsi sen kuitenkin ja kysyi:

"Mitä tuumitte, herra Niilo Steeninpoika ... jos keksitte jonkun tien päästäksemme tästä ahdingosta, niin puhukaa!"

"Minun on vaikea nähdä kauemmaksi kuin te, herra drotsi", vastasi Niilo-ritari. "Mutta sen tahdon sanoa, etten kärsi kuulla Engelbrektiä, Jumala hänen sieluaan armahtakoon, pantavan rauhattomuuden alkusyyksi ... olen päinvastoin sitä mieltä, ja siitä vastaan, että jos hän olisi vielä elossa, niin tulisi meteleille äkkinäinen loppu... Asia on sellainen, että rahvas tarvitsee miestä, johon se voi liittyä, ja kun sellainen mies löytyy, on hän valtakunnan herra, ja hänellä on voima sysätä syrjään jokaisen, joka häiritsee häntä itseään ja valtakuntaa."

"Niin luulen osittain minäkin", lausui herra Jöns Pentinpoika, kasvoillaan tavallinen hymy, "kaksi ei voi rinnakkain vallita. Valtakunta tahtoo vaan *yhden* kuninkaan, ja kun ei kuningasta ole, ei se totisesti tahdo kahta tai useampaa hänen sijaansa. Monien mahtajain aika lienee nyt loppunut, mutta kaksi korkeinta on jällellä... Niiden tulee olla yksimielisiä, niiden täytyy, ja ne ovatkin sen parempi; mutta mennyt hetki on usein aivan erilainen kuin tuleva hetki; tietämätöntä on, miten asiat kääntyvät, ja edeltäpäin arvaaminen on hyve..."

"Tarkoitatte. tyttärenpoikani", keskeytti drotsi, "että kahdessa herrassa on valtakunnalle tasan yksi liikaa..."

"Niin, äidinisä, te lausutte ajatukseni ... toisen tulee väistyä!"

"Ja kummanko?" kysyi drotsi hiukan kiivaasti.

"Kummanko, kysytte, herra drotsi", lausui nyt Maunu Gren, "kummanko? Siitä ei tarvinne pitkältä keskustella, kun te kerran olette drotsi, valtakunnan ensimmäinen mies. Viiden haavan kautta, sitä tahdon katsella silmästä silmään, joka rohkenee kieltää teiltä ensi sijan, vaikka se olisi herra Kaarlo Knuutinpoika itse?"

"Olette nyt purjehtinut vähän liiaksi ulapalle, herra Maunu", sanoi drotsi hymyillen, "sen kuulee puheestanne. Niinkuin te haluatte asiain olevan, ovat ne *olleet*; nyt eivät ne enää ole niin, nyt on valtakunnalla niin kutsuttu päämies, ja häntä pitäisi drotsinkin kumartaa, sillä päämies on kuninkaan sijainen!"

"Vaikka hän olisi vaan talonpoikain valitsema?" kysyi Maunu-herra kummastuneena.

"Vaikka hän olisi vaan talonpoikain valitsema!" vastasi drotsi.

"Silloin olkoon autuuteni mennyttä, ellen seivästä sellaista päämiestä hyvällä miekallani", huudahti Maunu-herra kiivaasti, lyöden miekkaansa että huone kajahti.

"Hyvin puhuttu, ankara herra", sanoi Jöns Pentinpoika ivallisesti, "mutta niin monella hevosella ette te ratsasta, eivätkä kaikki ne yhteensäkään, jotka ajattelevat kuten te, että nimittäin saisitte rahvaan valitseman valtakunnan päämiehen masennetuksi. Nähkääs, hän on kuin kuu ... voimme yhtä kernaasti suututella, ettei aurinko paista yötä päivää, mutta vihotelkaamme minkä haluttaa, aurinko menee sittenkin mailleen, ja kuu tulee tilalle ... niin on asian laita, sitä emme voi tyhjäksi tehdä emmekä muuksi muuttaa ... meidän täytyy ottaa asia sinä, mikä se on."

"Tyttärenpoikani on oikeassa", lausui Krister-herra, "asia on, niinkuin hän sanoo. Marski on todellakin valittu valtakunnan päämieheksi, mutta hän ei taida, Jumala paratkoon, kyetä pahaa korjaamaan, sillä mikäli pohjoisesta tulevat sanomat kertovat, nousee rahvas kapinaan juuri häntä vastaan. Minun mielestäni on se suuri onnettomuus, että ruotsalainen herra ja Kaarlo Olavinpojan tyttärenpoika on voinut alentua ottamaan armolliselta herraltamme kuninkaalta, ensin marskinviran ja antamaan sitte rahvaan vielä valita itsensä valtakunnan päämieheksi. Luuloni on, että hänen käy lopulta tukalaksi palvella kahta herraa. Sen vuoksi hän ei myöskään voi välttää senkaltaisia vaikeuksia, kuin esimerkiksi että hän häätty laskemaan rinnalleen Tukholman linnaan sen, joka Ruotsin lain ja vanhan hyvän tavan mukaan on valtakunnan ensimmäinen mies armollisen herramme, kuninkaan jälkeen."

"Se ei sovi", huusi kiivasluontoinen Maunu Gren, "se ei sovi, yhden hallussa olkoon Tukholman linna ja yksi olkoon valtakunnan päänä, ja, hyvän miekkani kautta, Kaarlo Knuutinpoika ei ole se mies!"

"Te katsotte siis parannuksen tulevan siitä, että näistä kahdesta mahtavasta marski väistyy?" kysyi Jöns Pentinpoika.

"Niin on ajatukseni!" vakuutti Maunu-herra innokkaasti.

"Se lieneekin oikea ajatus!" lausui taas Jöns-herra, "vaikkei kaikkein parahin. Sillä kuningastakaan ei saatattane sentään aivan unhottaa, kun nyt kerran varmaan tiedämme hänen olevan elossa!"

"Siitä ei ole vähääkään epäilemistä", lausui Maunu-herra, "minä olen itse puhutellut hänen armoaan, kuningas Eerikiä, ja hän sanoi minulle, kun viikko sitten olin Gotlannissa, aikovansa lähteä ritariston suurmestarin luo Preussiin."

"Minäkin tiedän sen", lisäsi Jöns-herra, "minä tiedän sen kirjeen kautta, jonka olen saanut Tanskasta. Mutta epävarmaa on kuitenkin, mitä armolliseen herraamme, kuninkaaseen, tulee ... tyytymättömyys häntä kohtaan on suuri Tanskassa ... tietämätöntä on siis, kuinka asiat häneen nähden saattavat käydä, ja jos kävisi niinkuin on pelättävä, nimittäin että..."

"Että hän menettää valtakuntansa", täytti kärsimätön Maunu-herra.

"Aivan niin", lausui Jöns Pentinpoika, "jos niin kävisi, niin on hyvä olla varuillaan, ja minä lisään siihen, mitä tässä esitettiin rauhan saannin ehdoksi valtakuntaan, minä lisään: tässä tarvitaan yksimielisyyttä, ennen kaikkea yksimielisyyttä. Marski on mahtava ja mahtavammaksi hän voi tulla, kävi miten kävi."

"Lankoni, herra Kaarlo, luulee aikaisin voittaneensa pelin", lausui suurella katkeruudella Niilo Steeninpoika, "mutta voipa tulla sekin aika, että hän saa nähdä leikkiä vielä jatkettavankin."

Keskustelua kesti kauan, ja herrat tulivat yhä kiihkeämmiksi ja katkerammiksi Kaarlo Knuutinpoikaa kohtaan. Hän tuli jo lopulta kapinannostajaksi, aivan yhtä vaaralliseksi kuin Engelbrektkin, ja hän tavotteli kuten tämäkin rahvaan suosiota. Kaikille tuli siis päivän selväksi, että marskin tuli väistyä Krister-herran tieltä, ellei onnistuttaisi saamaan kuningasta takaisin valtakuntaan. Jöns Pentinpoika ei virkannut enää juuri mitään, hän näytti tuskin ajattelevankaan, mitä puhuttiin, saatuaan asian kerran alkuun. Ainoastaan kun jotakin sellaista lausuttiin, joka oli viemäisillään keskustelun oikealta tolalta pois, tarttui hän siihen saattaen sen taas oikeaan. Kuninkaaseen nähden päätettiin odottaa, mitä siinä kokouksessa tapahtuisi, joka aiottiin pitää seuraavana kesänä Kalmarissa. Jos saataisiin hänet siellä taivutetuksi tulemaan takaisin valtakuntaan, niin keksittäisiin kai sitten aina joitakin keinoja marskia vastaan, muuten täydyttäisi ryhtyä tehokkaampiin toimiin.

Mutta ensimmäistäkin tarkoitusta, kuninkaan takaisin tuloa varten oli poistettavana ne esteet, joita marski on sitä vastaan paneva ja jotka arkkipiispa Olavi epäilemättä hyväksyy. Tästä saivat herrat paljon tuumittavaa. Upsalan arkkipiispalla oli suuri vaikutus kansaan, eikä mikään voinut niin varmentaa marskin asiaa kuin se, että arkkipiispa Olavi oli hänen puolellaan. Se oli kuitenkin lohdutuksena, että arkkipiispa oli niin kivulloinen, etenkin nyt Vesteråsista palattuaan, että hän senvuoksi tuskin ottaisi antautuakseen matkustamisen rasituksiin, vaan jäisi hiljaisuuteen hiippakuntaansa. Marskin muita kannattajia, kuten Tuomas-piispaa ja muita, ei niin paljo pelätty.

Herrat läksivät vasta puolipäivän aikoina Mustaveljesluostarista, mutta yksitellen, etteivät huomiota herättäisi. Krister-herra viipyi viimeiseksi, ja jäätyään kahden kesken tyttärenpoikansa kanssa, sanoi

hän, katseltuaan kauvan syvän hiljaisuuden vallitessa kivilattian ruutuja:

"Käyköön kuninkaan miten tahansa, mutta ennemmin tai myöhemmin täytyy marskin ja minun puhua suomme puhtaiksi!"

"Minusta näyttää, että se puhe on jo alettu, äidinisä", lausui Jöns-herra, "vaikka annatte sen käydä toisen miehen kautta."

"Olet tehnyt hyvin tehtäväsi, tyttärenpoikani... Hurja ja hillimätön Eerik-herra ei olisi sen sievemmin voinut tulla vaivoistamme pois. Neuvosi oli hyvä; jos he, marski ja hän olisivat tulleet hyviksi ystäviksi, mikä olisi hyvinkin voinut tapahtua, niin olisimme saaneet varoa nahkaamme."

"Sitä juttua ei ollut vaikea johtaa... Eerik-herra johti sitä itse! Olisinpa vaan helposti voinut saada tuomionkin Vesteråsissa..."

"Tuomion, tyttärenpoikani? ... se ei paljo merkitse. Vesteråsissa rauha rikottiin ... tuomiota ei kansa niinkään paljo ajattele, se on vaan sen sanan viimeinen tavu, joka jo lausuttiin Vesteråsissa. Siksi sitä katsotaan täällä Tukholmassa, samaten kuin Taalainmaassa ja Vermlannissa, ja siellä luulen meillä olevan hyviä liittolaisia..."

Jöns Pentinpoika pudisti epäilevästi päätään.

"Saatte nähdä", lausui silloin drotsi, ikäänkuin kumotakseen tyttärenpoikansa epäilykset, "saatte nähdä, ettei kauan kestä, ennenkuin ne taas tulevat Vesteråsia kohden."

"Teillä on sitten hyvät tiedot, äidinisä!" sanoi Jöns Pentinpoika. "Katsokaa sentään, että ne, jotka teidän asiaanne ajavat, tekevät sen teidän hyödyksenne. Sukulaisemme, marski, ymmärtää sen pelin perinpohjin, ja ellemme pidä varaamme, niin saattaa käydä niin, että me kaadumme ja hän seisoo... Jousta on jo kireälle jännitetty, jos se katkee, niin on voitto hänen!"

Vanha Krister-herra vaipui ajatuksiinsa. Noustessaan hetken päästä seisomaan silitti hän kädellään partaansa lausuen painolla:

"Luulen kuitenkin, tyttärenpoikani, että käteni ovat liian vanhat jännittämään jousta, niin että se minun käsissäni katkee... Ennen kuin se tapahtuu, annan sen sinun käsiisi. Hyvästi!"

Sitten hän läksi jättäen Jöns Pentinpojan yksikseen.

Hetkisen kuluttua astui Helmich-kirjuri taas sisään kumartaen nöyrästi herralleen. Hänen kädessään oli malja, täynnä maidonnäköistä juomaa. Vietyään sen huulilleen ja juotuaan antoi hän sen herralleen sanoen:

"Näyttääkseni, etten ole yrittäitaitoani unhottanut, pyydän tarjota teille tämän!"

"Sehän on maitoa!"

"Niinpä kyllä, mutta nimeltään lac amygdalorum! [manttelimaitoa] Maistakaa sitä, herra, juoma on sekä terveellistä että hyvänmakuista."

Tuomioherra otti maljan ja joi, piti sitä kädessään katsellen suoraan eteensä, joi taas ja pani sen sitten pöydälle.

"Jumalan äiti!" huudahti hän, "sehän on suloista hunaja-juomaa!"

"Niin, hunaja-juomaa!" vastasi kirjuri, "opin tekemään sitä sukulaiseni luona, joka on hänen armonsa Kölnin arkkipiispan kokki!"

"Se ei siis ole mestari Henrikki Harpunoittajan keksintöjä!"

"Ei, ei ... tämä maito on tullut paljoa enemmän maksamaan minulle, sukulaiseni ei tahtonut millään ehdolla opettaa taitoan; sain pinnistää kaiken kekseliäisyyteni päästäkseni hänen salaisuutensa perille. Mutta juoma tulee kalliiksi. Voitte ymmärtää sen siitä, että sitä valmistetaan pelkistä manteleista..."

"Se on tiettyä, minä maksan kulut, Helmich", lisäsi tuomioherra hyvin tyytyväisenä.

"Kiitos, armollinen herra", jatkoi kirjuri, "juoma onki hintansa arvoinen, sillä on mitä arvokkaimmat ominaisuudet. Se on mieluista maultaan, ja sitäpaitsi se virvoittaa ja ravitsee, sillä, kuten näette näistä rasvakukkasista tässä pinnalla", kirjuri tarttui maljaan ja näytti sormellaan juomassa olevia pieniä rasvarakkoja, "tulee tämä maidonväri hedelmän öljystä. Senvuoksi arvelin, että voisitte lähettää pullollisen tätä kallista maitoa kunnianarvoisalle isälle, arkkipiispa Olaville... Hän tuntee hyvin sen, sillä

hän joi sitä ollessaan Baselin kokouksessa, ja minä tiedän, että hän haluaisi sitä suuresti..."

"Kuten sanot, Helmich", sanoi tuomioherra vilkkaasti, vaihtaen katsetta kirjurinsa kanssa, "kuten sanot, se tulee ilahuttamaan tuota hyvää vanhusta, ja minä tahdon antaa hänelle ystävälahjan hänen suuren hyväntahtoisuutensa edestä! Pane pullo kuntoon, Helmich, sinä saat itse viedä sen hänen armolleen, arkkipiispalle; samalla viet kirjeen, minulta."

Herra Jöns Pentinpoika pysähtyi äkkiä kuuntelemaan. Ikkunain pienistä ruuduista tunkeusi huoneeseen räyhääviä ääniä. Ei ollut tosin tähän aikaan mitään tavatonta, että Tukholman kaduilla oli meteliä ja vallattomuutta, mutta tällä kertaa tuntui se tavallista pahemmalta, sillä rähinää oli jo kotvasen kestänyt ja se näytti pikemmin yltyvän kuin lauhtuvan. Miehet katsahtivat toisiinsa kuunnellen jännityksellä.

Huudot kuuluivat Sielutarhankadulta päin, ja tasaisen pauhinan välistä kuului selvemmin muutamia läpituonevia huutoja, ikäänkuin joku olisi juossut luostarin ohi melupaikalle päin tai sieltä pois. Kirjuri lausui arvelun, että melu ehkä johtui siitä, että marski yritti ajaa drotsia Tukholman linnasta. Tuomioherra pudisti päätään, muttei voinut päästä siitä aavistuksesta, että metelin syyt olivat tavallista vakavampaa laatua.

"Tahdotteko, että hankin teille tiedon, mikä on melun syynä?" lausui nuori kirjuri puoleksi kuiskaten.

Tuomioherra nyökkäsi, mutta sanoi samalla itse haluavansa käydä kuulemaan ja näkemään asian laitaa, sekä pyysi kirjurinsa tuomaan pari munkkikaapua. Tämä riensi ulos ja toi kohta kaaput, jotka miehet heittivät ylleen lähtien kadulle. He menivät Sielutarhankadulle päin ja tulivat pian metelipaikalle.

Katu oli täynnä kaikenlaista kansaa. Porvareita, kisällejä, oppipoikia ja kaupungissa oleskelevain herrain palvelijoita liikehti sekaisin tiheämmän joukkion ympärillä, joka oli rähinän keskuksena. Kaikki puhuivat kovasti, elleivät ottaneet osaa keskijoukosta lähtevään raakaan kirkunaan. Uusia voimia tuli alinomaa muilta kaduilta.

"Reväiskää kieli sen suusta!" huusi eräs, joka sai hurjaa suostumus-kirkunaa palkakseen.

"Lyökää ensin polvet pois", huusi toinen, "hän ei tarvitse kumpiakaan!"
Ja rähisevää suostumusta sai tämäkin puhuja.

Melua jatkui. Kun se joskus vähän kuin taltui, oli jollakin aina uusia neuvoja valmiina, eikä muuta tarvittukaan yllyttämään sitä entiseen raivoonsa. Kepiniskuja ja kiviä sateli; etempänä olijat heittelivät niitä vähääkään huolimatta sattuivatko ne oikeaan vai väärään henkilöön.

"Mitä tämä tarkoittaa?" kysyi Jöns Pentinpoika muutamalta vanhemmalta porvarilta tyyntyneenä huomattessaan, ettei meteli ollut sen vaarallisempaa laatua. "Mitä tässä tahdotaan?"

"Ne tahtovat hukuttaa noita-akan rengin", vastasi porvari.

"Noita-akan rengin?" kysyi Jöns-herra.

"Noita istui hirsipuun juurella koko yön, ja kun hän lähti aamulla, niin hiipi hänen renkinsä tuonne mestari Gellinkin taloon."

"Niin", lisäsi eräs toinen, "hän istui tornissa, mutta karkasi ... ensi kerralla ne veivät hänet sinne takaisin ... nyt lienee parasta työntää hänet järveen kerrassaan, niin ei hän enää potki."

Jöns Pentinpojalle oli tämä arvoitusta, mutta hänen kirjurinsa tiesi paremmin edellä käyneet tapahtumat; hän selitti herralleen, mitä oli tarpeen asiain ymmärtämiseksi. Hirsipuun juurella istunut olento eli noita-akka oli epäilemättä Eerik-herran sisar, ja hänen palvelijansa oli todellakin yrittänyt karata tornista, vaan oli joutunut kiinni. Nyt hän oli kuitenkin kuollut sillä matkalla saamistaan iskuista, kirjuri oli kuullut sen Knuutilta, mustaveljeltä, joka oli ripittänyt tuota syntisparkaa.

"Mutta kuka tämä sitten on?" kysyi tuomioherra.

"Hän on vedetty esille mestari Gellinkin talosta..."

"Gellinkin? Entäs muuta...?"

"En tiedä, mutta minä tapasin sen poikasen, joka toi aamulla teille kirjeen eräältä sairaalta mieheltä, joka asuu mestari Gellinkin talossa."

"Olet oikeassa, Helmich ... niin se onkin ... hän juuri ... mikä hänen nimensä taas olikaan ... Rodenberg... Pyhimysten nimessä, mikä kamala erehdys, miesparka on hukassa!"

Samassa kaikui mahtava ääni yli metelin:

"Drotsin nimessä, pidättykää hyvät ihmiset!"

Rähinä tuntuikin taltuvan silmänräpäyksen ajaksi, mutta samassa se taas yltyi entistä tuimemmaksi, ja onnettoman uhrin yli kohotettiin jo miekkoja ja kirveitä.

Mutta silloin tunkeutui joukon läpi kummastuttavalla voimalla ja notkeudella eräs pitkä mies; hän viskeli syrjään ne, jotka eivät väistyneet ja tuli äkkiä kirveitä ja miekkoja heiluttavain miesten keskelle. Nyt vaikeni kirkuna hänen ympärillään, mutta kuului sitä kovemmin etempää, ja se esti tuomioherraan kirjureineen erottamasta, mitä siellä lausuttiin, mutta he näkivät kummakseen tuon voimakkaan miehen nostavan onnettoman uhrin maasta ja kantavan hänet yksinään Gellingin taloon päin, jonka pihaan hän katosi.

Aluksi väkijoukko nolostui. Kaikkia ällistytti pelastajan uskaliaisuus ja voima sekä hänen sankarimainen ulkomuotonsa, ja tämä vaikutus levisi keskuksesta ulospäin, joten syntyi hetkiseksi yleinen hiljaisuus. Mutta nyt kulki liike takaisin äärimpänä seisovista keskukseen päin; huuto ja melu kasvoi, käyden hurjemmaksi kuin koskaan. Jo hyökättiin mestari Gellinkin talon porttia vastaan. Mutta lujat tammiovet kestivät törmäyksen.

Tuomioherra oli kirjureineen nähnyt kaiken, ja väkijoukon muista hommista eivät he vähääkään välittäneet, jonkavuoksi he lähtivät kiirein askelin Mustaveljesluostaria kohden. Kääntyessään kadun kulmassa luostarikadulle nykäisi kirjuri herraansa kaapusta kuiskaten, että äskeinen pelastaja tuli heidän takanaan. Ennenkuin he ehtivät vilkaista taakseenkaan saavutti mies heidät ja astui kiireesti heidän ohitse. Hänen yllään oli pitkä, avara viitta; oli jo hämärä, ja katu oli kapea, joten oli mahdotonta tuntea häntä. Hän sai kuitenkin sekä Jöns Pentinpojan että hänen kirjurinsa uteliaisuuden hereille, niin että he seurasivat häntä vähän matkan päässä.

He tulivat siten erään poikkikujan kautta Itäispitkällekkadulle. Tännekin oli keräytynyt paljon väkeä, ja he näkivät äskeisen pitkän miehen seisovan viitassaan parin miehen takana, joista toinen puvustaan päättäen kuului kaupungin raatiin. Keskelle katu oli jätetty tyhjä kujanne, jota myöten liikkui juhlallisesti laulaen munkkisaatto, jonka edellä kulki soihdunkantajia.

Päivä alkoi jo pimetä, joten vitkaan liikkuva saattokulkue näytti kaamealta haamujoukolta. Kun he tulivat lähemmäksi, näkyi heidän keskellään ruumiskirstu; katselijat kumarsivat ja rukoilivat vainajan sielunrauhan puolesta.

Kun saatto oli mennyt ohi, yhtyivät katselijat ja seurasivat sitä vähän jälempänä, muutamats lyhemmän, muutamats pitemmän matkan. Kun munkit tulivat Harmaamunkkien kujalta Munkkisillan satamaan ja lähestyivät Harmaamunkkien saareen vievää siltaa, niin olivat saattajat melkeästi harventuneet. Mutta äskeinen pelastaja oli yhä mukana, ja kumartuneen päänsä vuoksi luulivat kaikki muut hänen kuuluvan surijoihin, paitsi ne, jotka olivat nähneet hänen syrjästä yhtyvän saattoon.

Sillalla tuli hän käymään erään soihdunkantajan vieressä. Helmich riensi heti sinne ja näki hänet sivulta päin.

"Annanpa melkein vaikka mitä, ellei se ole marski itse", kuiskasi hän, kun herransa saapui hänen kohdalleen.

"Marski!" sanoi tuomioherra katsellen ympärilleen, kunnes näki erään harmaaveljen, joka lähestyi heitä.

"Kuka tämä vainaja on, jota näin komeasti saatetaan hautaan?" kysyi hän.

"Eerik Puke!" vastasi munkki.

Tuomioherra mietti vähän; sitten hän kuiskasi jotakin harmaaveljen korvaan; tämä astui syrjään jättäen sijaa mustaveljeksille, jotka menivät sillan yli ja astuivat portista Harmaaveljesluostariin. He kulkivat hiljaisina pihan yli luostarikirkkoon, johon seisautuivat varjoon oven suuhun katsellen ruumissaaton menoa kuoriin, johon munkit laskivat ruumiin siunattavaksi.

Kun se oli päättynyt, lähtivät munkit laulaen kirkosta. Kuorissa paloi suuria vahakynttilöitä, joiden keskellä nyt oli sen miehen tomu, joka oli tuottanut niin paljon huolta valtakunnan mahtaville.

Suurivartalainen mies, jota tuomioherra kirjureineen oli silmällä pitänyt, seisoi kädet ristissä rinnallaan mietteissään kirstun edessä kynttiläin liehuvaassa valossa. Viitta oli auennut, ja kullalla kirjailtu punainen ihokas näkyi sen alta. Pää oli peittämättä, joten oven suussa seisovat äänettömät katselijat voivat selvään erottaa Kaarlo Knuutinpojan jalot ja kauniit piirteet.

Silloin vilahti heidän ohitsensa korkea, tumma naishaamu, jonka puku muistutti sitä munkkikuntaa, jonka kaapuissa he itsekkin tällä kertaa liikkuvat. Tultuaan keskikirkkoon ja huomattuaan kuorissa olevan ritarin vetäytyi hän syrjään. Pian hänen jälkeensä tuli kaksi muuta naista, joista toinen oli varsin nuori, toinen jo elähtäneempi. Heidän kasvonsa olivat hunnun peitossa, mutta käynnistä ja ryhdistä voi heidät erottaa. Käytyään vähän matkaa kuoriin päin, tuntui vanhempi haluavan pidättää nuorempaa menemästä etemmäksi. Ritarin näkeminen lienee vaikuttanut häneen samoin kuin äskeiseen nunnaankin. Mutta nuorempi ei pysähtynyt. Hän astui pää kumartuneena kuoriin asti, jossa kirstu oli. Sen viereen hän polvistui rukoilemaan.

Marski astui silloin vähän syrjään, mutta hän katseli hievahtamatta terävästi rukoilevaa, ja selvästi näki, että hänet valtasi omituinen liikutus, ellei vahakynttiläin häilyvä liekki vaan liene saanut aikaan sitä valon ja varjon vaihtelua, joka näkyi hänen kasvoillaan.

Kun rukoileva viimein nousi, kävi marski hänen luokseen, ojensi hänelle kätensä lausuen jotakin, mikä ei etäisyyden takia kuitenkaan voinut kuulua oven suuhun. Nainen teki hämmästyneen liikkeen ja astui askeleen sivullepäin.

Marskin kasvoille levisi silloin alakuloinen, surumielinen hymy, ja hän veti kätensä takaisin. Hänen huulensa liikkuvat ja hän puhui kauan, mutta siihen osaan kirkkoa, jossa kuuntelijat seisoivat, ei kuulunut yhtäkään sanaa. Lopetettuaan puheensa ojensi marski uudestaan kätensä, ja hänen koko kasvonsa puhuivat miltei selvemmin kuin sanansa. Kylmä tuomioherrakaan, jonka sydämessä ei hellemillä tunteilla ollut suurta sijaa, ei voinut tätä kasvojen ilmettä väärin käsittää.

"Minun mielestäni olisi tuo kelpo marski saanut valita sopivamman paikan kosintaansa varten!" lausui hän hyvin hiljaa kumppanilleen ja molemmat hymyilivät myrkyllisesti yhä tarkasti silmäellen kirstun luona olijoita.

Nainen oli äänetönnä ja liikkumatonna marskin hellän puheen aikana. Ainoastaan siitä, että hän kiihkeästi puristi käsiään ristiin, voi huomata sanain tunkeneen hänen sydämeensä, mutta sitä vaikutusta eivät ne näyttäneet tehneen, jota marski oli odottanut ja toivonut. Sen näki selvästi, kun hän hetkisen kuluttua pudisti päätään tehden toisella kädellään epäävän liikkeen ja osoittaen toisella mustaa ruumiskirstua.

Marskin kasvot kävivät silloin kalmankalpeiksi, ja hän risti nyt vuoroonsa kätensä. Mutta hunnutettu nainen lähti samassa kuorista astuen horjuvin askelin kirkkoon, jossa vanhempi nainen tuli häntä vastaan. Marski seisoi hiljaa katsellen häntä. Hänen silmistään näkyi syvä, raskas suru. Hän oli nähtävästi saanut vastauksen, joka kerrassaan ja ehkä ainaiseksi katkaisi hänen toiveensa.

Herra Jöns Pentinpoika olisi antanut paljon saadakseen nähdä sen naisen kasvopiirteet, joka oli tehnyt niin syvän vaikutuksen marskiin. Hän toivoi kuitenkin saavansa tietää sen muullakin tavoin, jota varten hän lähti kirjurinsa kanssa naisia seuraamaan.

Marskikin lähti, joten harmaaveljesten luostarikirkkoon ei jäänyt kuin korkeavartaloineen nunna, joka polvistui Eerik Puken tomun viereen.

IV.

Mantelimaito.

Asiat eivät luonnistuneetkaan aivan niinkuin herrat olivat luulleet. Kalmarin kokouksesta, jossa herrat olivat toivoneet saavansa kuninkaan lähtemään Ruotsiin, ei tullutkaan mitään, siitä syystä ettei kuningas saapunut. Neljä Ruotsin herraa, nimittäin Krister Niilonpoika itse, Hannu Kröpelin, arkkipiispa Olavi ja Turun piispa Maunu Tavast lähtivät Tanskaan kuningasta tapaamaan. Drotsi ja arkkipiispa jäivät Lundiin, mutta muut jatkoivat matkaansa ja kohtasivat kuninkaan Vordingborgissa. Heidän matkastaan ei kuitenkaan lähtenyt muuta tulosta kuin se, että kuningas lupasi tulla seuraavana kesänä kokoukseen Kalmariin. Herrain vaatimuksiin, että hän mukautuisi Kalmarin kokouksessa vuonna 1436 tehtyihin päätöksiin, ei kuningas antanut mitään varmaa vastausta.

Näkyi yhä selvemmin, ettei kuninkaaseen ollut luottamista. Jos Krister-herra kannattajineen halusi saada vallan Ruotsissa, niin oli muita keinoja käytettävä, ja senvuoksi alkoi hän nyt hyvin varovasti jännittää sen verkon lankoja, jonka hän oli vähitellen kutonut ja johon hän toivoi saavansa kiedotuksi

vihatun marskin. Siihen vyhtiin kuuluivat Taalain ja Vermlannin kapinat, vaikka vanha, viekas Krister-herra esiintyi silloin pelkkänä ystävyys- ja avuliaisuutena. Asia oli marskille ylen pulmallinen, sillä talonpoikia kurittamalla hän tietysti vieroitti ne puoleltaan, ja se olikin epäilemättä vastapuolueen tarkoitus.

Kaarlolla ei ollut muuta neuvoa, kuin kohdella pontevuudella kapinoitsijoita ja samalla koettaa lähettilästen kautta osoittaa heille asian oikea laita, ja hän käytti kumpaakin keinoa. Eräs seikka kiukutti drotsia kelpolailla, se nimittäin, että hänen täytyi jättää Tukholman linna marskille yksinään. Hän sai tosin Nyköpingin linnan korvaukseksi, mutta valtakunnan etevin linna ja sitä seuraava arvo olivat marskilla. Mutta kukaan ei ymmärtänyt paremmin kuin Krister-herra pitää hyvää naamaa ja odottaa oikeata aikaa. Vähän senjälkeen kuin hän oli palannut Tanskasta, tuli tieto, että taalalaiset olivat taas lähteneet Vesteråsia vastaan ja tappaneet siellä marskin urhean voudin, Pentti Gunnarinpojan. Silloin pidettiin kokous Arbogassa, jossa Kaarlo vaatii rahvasta kohtaan mitä ankarimpia toimeenpiteitä. Mutta nyt drotsi joko meni viekkaudessaan liian pitkälle, tahi oli marski häntä viekkaampi — summa oli vaan, että vanha Krister-herra ehdotti lievempiä keinoja; hän halusi itse korjata asian ja marski suostui siihen.

Tuli joulu ja vuosi 1437 päättyi. Silloin sai marski Tukholmaan sanan, että Krister oli päättänyt keskustelunsa taalalaisten kanssa, ja että heidän puoleltaan tulisi edusmiehiä Enköpingiin. Drotsi toivoi saavansa siellä sysätyksi marskin syrjään, mutta erehtyi perinpohjin toiveissaan. Drotsi otti nuoren sukulaisensa vastaan mitä ystävällisimmin ja laittoi pidotkin hänen kunniakseen. Mutta heti aterian päätyttyä läksivät kaikki kokoontuneet herrat luostaritupaan, missä drotsi kuvaili synkin värein taalalaisten tyytymättömyyttä marskia kohtaan. Lopuksi hän — ikäänkuin näyttääkseen, miten hän puolestaan rakasti kaunista rauhaa ja sopua — lausui:

"Jumalan avulla kait se paranee, mutta niin he sanovat, etteivät milloinkaan enää rupea teille vastaamaan eivätkä veroa maksamaan!"

Marski vastasi kaikkiin syytöksiin selkeästi ja vakaasti ominaisella ulkonaisella arvokkuudellaan, jonka hän joka tilassa säilytti, mutta lisäsi lopuksi äänenpainolla:

"Ellei minua vastaan tuoda oikeita syitä, niin he tulevat sekä tottelemaan että veroa maksamaan minulle ... minä en anna itseäni niin helposti tieltä työntää!"

Seuraavana päivänä oli herroilla yhteinen kokous talonpoikain edusmiesten kanssa. Drotsi oli pannut kaikkensa liikkeelle estääkseen vastustajaansa pääsemästä yhteen talonpoikain kanssa. Kaarlon esiintyminen neuvottelukokouksessa oli epäilemättä kääntänyt mielet hänen edukseen, ja Krister-herra pelkäsi, että se vaikuttaisi vielä tehoisammin talonpoikiin, sillä mikään ei tee kansaan niin suurta vaikutusta kuin miehekkyyys ja ulkonainen kauneus. Mutta vanhan herran ponnistukset olivat aivan turhat, ja vielä pahemmin hän tyrmistyi kuullessaan talonpoikain itsensä vastaavan marskille, "ettei heillä ollut mitään häntä vastaan valittamista!" Monin ystävällisin sanoin pyysi drotsi heidän tarkoin miettimään asiaa ja astumaan ulos sitä tarkemmin harkitsemaan ja sitten vastaamaan. Talonpojat tekivät niin, mutta vastaus oli sama.

Tämä oli drotsille tappio, mutta hän osasi niellä harminsaa ja näyttää iloiselta, että asia muka oli niin onnellisesti päättynyt: Mutta samalla hän nykäisi erästä toista lankaa verkkokudoksessaan.

Kaarlo oli tuskin ehtinyt Tukholmaan, kun tuli sanoma, että vermlantilaiset ovat nousseet kapinaan. Hän kirjoitti siitä oitis drotsille pyytäen hyviä neuvoja, ja sai häneltä kuten ennenkin kehoituksen olla myöntäväinen. "Hänen (drotsin) virkansa — kirjoitti hän — ei ollut sodan teko, ja senvuoksi olisi parasta neuvotella talonpoikain kanssa". Mutta Kaarlo lähetti miehensä heitä vastaan, johtajana Arvid Svan, joka oli uljas ja peloton mies, ja pian oli kapina kukistettu osittain hyvillä sanoilla, osittain pakolla, jonka jälkeen kokoonnuttiin Arbogaan neuvottelemaan.

Helmikuussa vuonna 1438 saavuttiin tähän kokoukseen, ja siellä päätti Kaarlo ottaa päättävän askeleen asettaakseen kaikki oikealle tolalle. Hän esiintyi siellä luopuen kokouksen edessä päämiehydestään. Krister-herra säpsähti ilahtuen ja hämmästyen, mutta havaitsi kohta erehtyneensä. Kokous pyysi marskia pysymään päämiehenä sekä lupasi hänelle uskollisuutta ja kuuliaisuutta. Tämä oli uusi isku Krister-herralle ja hänen puolueelleen!

Suuttuneena ja katkerana lähti hän Arbogasta tällä kertaa ja harkitsi puoluelaiustensa kanssa, mitä nyt oli tehtävä, kun marskin arvo ja valta päivä päivältä selvästi kasvoi ja vahvistui. Kuta vähemmän heillä oli toivoa kuninkaan tulemisesta maahan sitä selvemmäksi kävi heille, että heidän tuli kukistaa marski, vaikka julki taistelussa, ellei muu auttaisi. Mutta ensiksi oli tarpeen hänestä luovuttaa ne miehet, jotka enensivät ja vahvistivat hänen valtaansa. Jotkut niistä olivat ehkä hyvillä puheilla taivutettavissa, mihin viipymättä ryhdyttiinkin. Huomattavin niistä oli arkkipiispa, jonka suru Eerik Puken kuolemasta teki hänet perin rakkaaksi kansalle, ja samalla oli suuttumus tämän samaisen kuoleman tähden siirtynyt

kokonaan marskista drotsiin; nyt laulettiin ja tuosta surullisesta tapauksesta lauluja, jossa drotsi esitettiin ilmeisesti ritarin kuolemantuomariksi. Jöns Pentinpoika (Oxenstjerna) sai toimekseen vähitellen vieroittaa arkkipiispan heidän puolelleen — ja kieltämättä ei tätä asiaa olisi voitu parempiin käsiin uskoa.

Kului pari kuukautta, ja se aika lähestyi, jolloin Kalmarin kokouksen piti alkaman.

Vasten kaikkein luuloja, päätti arkkipiispa Olavi mennä tähän kokoukseen. Kun hän oli sitten Eerik Puken kuoleman ollut muista aivan erillään, niin herätti huomiota sekä drotsin että marskin puolueessa, kun muutamana kauniina kesäpäivänä vene laski Ketjusaaren rantaan, ja siitä astui maihin arkkipiispa seurueineen. Hän oli tuskin ehtinyt Harmaaveljesten sillalta Mustaveljesluostariin, kun huhu hänen tulostaan oli jo levinnyt kumpaankin leiriin.

Tukholman linnassa istui Kaarlo Knuutinpoika kuulustellen muutamia talonvoutejaan, kun ovi avattiin, ja Herman Berman astui sisään seurassaan viheriä ritari. He toivat marskille sen tärkeän uutisen, ja hän laski viipymättä voudit menemään. Sitten hän kääntyi Herman Bermanin puoleen kysyäkseen asiasta tarkemmin ja vaipui sitten mietteisiinsä.

"Kunnianarvoisa isä, arkkipiispa Olavi", lausui hän sitten, "ei minun tietääkseni ole juuri ollut vihamiehiäni. Mutta ehkä hän on nyttemmin muuttanut mieltään, ja lienee tarkoituksensa nyt vaikuttaa kuningas Eerikin takaisin tulon hyväksi..."

"Sitä tuskin uskon, herra marski", lausui Herman, kun marski pysähtyi ja vaiken, "sitä tuskin uskon, hän ei ainakaan ole, kuten itsekin sanotte, mikään vihamiestenne ystävä."

"Hän ei ole...?"

"Ei ... minä kuulin hänen tallimestarinsa sanovan, tullessani viimeksi Taalainmaasta Upsalan kautta, että herra Jöns Pentinpojalta oli kielletty pääsy hänen armonsa puheille, kun hän vähää ennen oli käynyt Arnössä."

"Herra Jöns Pentinpojaltako?" kysyi marski kummastuneena. "Olisiko sukulaiseni, tuo hurskas kaniikki, muka sitten niin merkillinen mies, että kunnianarvoisa isä, arkkipiispa Olavi panisi häneen mitään huomiota?"

"Minun nähdäkseni on herra Jöns Pentinpoika aivan toinen mies, kuin miltä hän näyttää ja minä häntä pidetään ... ja teidän ystäviänne ei hän ole."

Marski nyökkäsi miettiväisenä päätään, ikäänkuin sanattomasti ilmaisten olevansa samaa mieltä. Sitten laski hän kätensä raskaasti pöydälle sanoen:

"Kävi miten kävi, kutokoot verkkojaan selkäni takana, mutta minä isken sen kudoksen poikki, ja niinkauan kuin minä elän, ei kuningas Eerikin jalka enää koskaan polje Ruotsin maata! Minua haluttaa kuitenkin puhua sanan pari arkkipiispa Olavin kanssa, ennenkuin lähdemme kokoukseen."

Hän antoi sitten Herman Bermanille muutamia käskyjä, jotka koskivat hänen miehiään ja sitä väkeä, minkä hän aikoi ottaa mukaansa Kalmariin. Herman lähti sitten pois, ja marski jäi kahdenkesken viheriän ritarin kanssa.

Tämä riiputti miekkaansa kädessään, niin että kahva oli korvan tasalla. Kahvan ympärillä oli sepele linnunruohoja, joiden pienet siniset kukkaset tirkistelivät lehtien viheriästä kuin sadat pienet silmät. Ritari näytti kuuntelevan hurskaalla uteliaisuudella, ikäänkuin kukkaset olisivat hänelle jotakin kertoneet. Marski hymyili ritarin touhulle.

"Mitäs hommaa teillä nyt on?" kysyi hän kääntyen pois ritarista, ikäänkuin olisi jo kylliksi nähnyt, mutta sitten hän käänsi päänsä takaisin, ja viheriä kuunteli yhä näyttäen niin nokkelalta, että marskin täytyi vasten tahtoaankin katsella häntä ja uudistaa kysymyksensä.

Viipyi kuitenkin kotvasen, ennenkuin ritari vastasi, ja yhä enemmän kiihtyi marskin uteliaisuus.

"Vaiti, vaiti!" sanoi tuo kummallinen mies vihdoin, "ne puhuvat keskenään...! Vaiti ... minä sanon kohta ... miekka on ritari, uljas, kukkaseppele on neito, kaunis..."

"Tuo loru on vanha kuin taivas, Viheriä!"

"Te olette hyvin viisas, herra", vastasi ritari kuivasti naurahtaen, "mutta ihmiset ovat aina ihmisiä ja siihen ei ritarini eikä kaunis neitoni mahda mitään."

"Sydänsuru ja sydänlohtu", sanoi marski ajatuksissaan, "niin kyllä ... olette oikeassa todella, niitä on

ollut niin kauvan kuin ihmisiäkin!"

"Vaiti!" keskeytti ritari kohottaen kättään, mutta nauroi samassa lisäten, "se vanha juttu. Neitoa on petetty, ja senvuoksi hän ei suostu, ritari murehtii itsensä kuoliaaksi, vaikka hän näyttääkin maailmalle iloista ulkopuolta, ja vaikka hänen teräksinen sopansa helskäteleekin komeasti... Nyt hän kosii kaunotarta ... ei, ei onnistu, heidän välissään on ollut muuan seikka ... he eivät voi toisiaan omistaa!"

"Mikä seikka on ollut heidän välillään?" kysyi Kaarlo innokkaasti, katsoen tarkasti viheriän tutkimattomiin silmiin. "Ja eikö sitä voida selvittää?"

"Aika onkin sen jo selvitä ... on jo aika, sillä neito on menemäisillään luostariin!" jatkoi ritari puoleksi laulavalla äänellä.

Mutta marski hypähti kiihkeästi ylös tarttuen voimakkaasti ritarin käsivarteen.

"Te puhutte minusta ja neiti Kaarinasta ... sanokaa, ritari, sanokaa suoraan, jos rinnassanne sydän sykkii!"

Silmänräpäykseksi näytti viheriä ritari tulleen täyteen tajuntaan. Silmistään loisti sydämellisen rakkauden säde ja suunsa vetäysi puoleksi surumieliseen hymyyn. Mutta valonsäde haihtui kohta, ja hymy muuttui tuskanirvistykseksi. Marski katseli suruisesti muutosta hänen arpisilla kasvoillaan. Varmaankin olivat ne myrskyt olleet aivan tavatonta laatua, jotka näin olivat jättäneet miehen mieleen jälkiä koko elämän iäksi. Näytti mahdottomalta saada häneltä mitään tietää, ellei hän saanut sitä ilmaista tavallisella tavallaan. Ainoastaan se, mikä oli hämärää ja epäselvää, oli tälle onnettomalle ritarille selvää, mutta silloinpa hän lausuikin väliin sellaisia selvyyksiä, että harvat kykenivät häntä käsittämään.

Nyt nauroi ritari taas ja katsoi kummallisella katseellaan hämillään olevaa marskia.

"Se on selvitettävä", sanoi hän, "se on selvitettävä ... sillä neito kuolee luostarissa, hän suree itsensä kuoliaaksi."

"Ja kuka on sen selvittävä?" kysyi Kaarlo, kuitenkin enemmän itsekseen, kuin että viheriä sen kuulisi.

Mutta silloin kohosi tämä seisomaan asettuen kaikessa pituudessaan marskin eteen. Hän osoitti itseään ja tempasi sitten seppeleen miekan kahvasta, repi sen rikki ja sirotteli kukat marskin päälle, ikäänkuin siten ratkaisten pulman, josta oli puhunut. Marski katseli häntä kysyvästi ja hymyili, sillä ritarin mykille kasvoille oli ilmestynyt vakava ja ankara ilme.

"Te selvitätte sen asian?" kysyi hän.

Viheriä nyökkäsi päätään, ja ennenkuin marski ennätti muuta kysyä, kääntyi hän ja läksi. Ovessa kuului hänen kuiva naurunsa ja sitten hänen tanakat askeleensa.

Hetkisen kuluttua lähti Kaarlo Knuutinpoikakin linnasta ja meni Mustaveljesluostariin, missä pyysi saada puhutella arkkipiispaa. Siellä istui jo Kaarlon sukulainen, kaniikki Jöns Pentinpoika, ja Kaarlo oli näkevinään tämän umpinaisen miehen muuten terävillä kasvoilla jonkinlaista vastenmielisyyttä, mikä lienee johtunut joko keskustelusta, joka hänellä oli ollut arkkipiispan kanssa, tai siitä että marskin tulo sen keskeytti.

Arkkipiispa puolestaan näytti olevan hyvillään marskin tulosta. Vanhuksen kasvot olivat kalpeat ja vaivaantuneet. Niitä varjosti syvä suru, ja katseen terävyys teki ne suorastaan ankaran näköisiksi, mikä esti, milteipä peljätti ketään yrittämästä tunkeutua liialliseen tuttavuuteen.

"Tervehdän ilolla teidät tervetulleeksi Tukholmaan, kunnianarvoisa isä, arkkipiispa", sanoi marski. "Tulen varmuuden vuoksi itse näkemään, että terveytenne on todella niin elpynyt, että voitte tulla meidän muitten kanssa Kalmarin kokoukseen kuningasta tapaamaan."

"Keskustelemme juuri siitä, herra Jöns Pentinpoika ja minä", vastasi arkkipiispa, "ja olen juuri mielihyvällä saanut hänen äidinisänsä, herra Kristerin lähettämän kutsumuksen pistäytyä Nyköpingissä matkallani. Mutta muuten", hän kääntyi erityisesti tuomioherran puoleen, "toivon, että olette ymmärtänyt tarkoitukseni?"

Jöns-herra taivutti hymyillen päätään ja lausui marskiin vilkaisten:

"Olen ymmärtänyt tarkoituksenne, kunnianarvoisa isä, mutta suonette anteeksi epäilykseni siitä, ettei kuningas Eerik enää tulisi takaisin Ruotsin valtakuntaan."

Oltiin vaiti hetkinen. Sitten lausui arkkipiispa:

"Käyköön kuinka tahansa, niin löytänemme kai toisaalta kuninkaan noudattamalla Ruotsin lakia ja vanhoja hyviä tapoja."

"Ja mistä me sen löytäisimme?" kysyi Jöns-herra säpsähtäen.

"Olkaa huoletti vaan", vastasi arkkipiispa vakavuudella, mikä antoi hänen sanoilleen tavallista syvemmän merkityksen, "Ruotsin valtakunnassa löytyy kyllä mies, joka voi kantaa kuninkaan kruunua ja manttelia!"

Kovat ja jäykät olivat Jöns Pentinpojan kasvot aina, mutta ankaran arkkipiispan sanain johdosta tulivat ne niin kylmiksi ja teräviksi, että ne ikäänkuin huokuivat jäätävää kylmyyttä. Arkkipiispan sanoja ei voinut väärin ymmärtää, ja mies, jota hän tarkoitti, oli tietysti sama — nyt jo liiaksi mahtava — mies, joka seisoi hänen edessään. "Aiotte siis kerrassaan erottaa kuningas Eerikin?" kysyi tuomioherra.

"Ei minulla, eikä luullakseni kellään muullakaan ole sellaisia aikomuksia", lausui arkkipiispa taas, mutta entistä terävämmin, ja kasvot niin ankarina, että se teki keskustelun jatkamisen kerrassaan mahdottomaksi. "Kuningas Eerik erottaa itse itsensä, sillä hänen omat tekonsa tekevät hänet mahdottomaksi Ruotsinmaata hallitsemaan. Jumalan nimessä toivon kuitenkin, ettei niin tarvitse käydä, vaan että hän kerrankin ryhtyy lakia ja oikeutta noudattamaan ja hoitamaan hallitusta, niinkuin kuninkaan tulee. Sillä kuninkaan Ruotsinmaa tarvitsee, se on ainoa pelastuksemme."

Marski ei lausunut mitään. Itse asiassa olivat arkkipiispan lausumat ajatukset hänenkin ajatuksiaan, vaikkei hän ollut siinä yhtä mieltä, että kuningas Eerik oli takaisin kutsuttava. Mutta Jöns Pentinpojan silmissä paloi tuli, joka melkein kauhistutti häntä. Se ei ilmaissut ainoastaan pettuneitä toiveita, hukkaan mennyttä vaivannäköä, vaan vihaa, joka tahtoi ruhjoa ja musertaa saaliinsa. Suu kuitenkin hymyili ja ylpeä pää kumartui esimiehelle.

"Minulla ei siis ole enempää keskusteltavaa kanssanne, kunnianarvoisa isä, arkkipiispa Olavi", sanoi hän, "toivotan teille pyhän kolminaisuuden nimessä onnellista matkaa sekä mennessä että tullessa!"

Tuomioherra kumarsi hyvästiksi ja lähti. Marski viipyi vähän kauvemmin, ja he jatkoivat kahden keskustelua, mistä marski yhä selvemmin huomasi, että arkkipiispan ajatukset yleisten asiain suhteen erosivat sängen vähän hänen käsityksestään. Ehto, jolla arkkipiispa tahtoi kuninkaan palaavan, oli itsessään sellainen, ettei kuningas ikänä sitä täyttäisi, ja jos arkkipiispa oli tosissaan puhunut kotimaisesta ruotsalaisesta kuninkaasta, niin ei marski voinut sen parempaa ja vaikuttavampaa liittolaista saada. Hän läksi senvuoksi korkean kirkonmiehen luota mitä parhaimmalla tuulella, ja herttaisella lämmöllä toivotti hän onnellista matkaa arkkipiispalle.

"Jos tarvitsette matkallanne myrskyn ja pahan ilman suoja, niin älkää unhottako, kunnianarvoisa isä, että Fågelvikissä on teille tarjona hyvä pöytä ja lämmin vuode, milloin vaan haluatte. Itse ratsastan ylihuomenna Tukholmasta ja toivon saavani nukkua kolmannen yön Fågelvikissä."

Arkkipiispan tavallisen ankaruuden takaa pilkisti heikko ystävällisyyden väre, kun hän kiitti marskia.

Aikaisin seuraavana aamuna lähti hän matkalle, mutta saapui vasta seuraavana päivänä iltapuoleen Nyköpingiin. Krister-herran päällysmies saattoi hänet suurella kunnioituksella satamasta linnaan. Kristerin oli nimittäin täytynyt jo aamupäivällä lähteä Nynäsiin herra Niilo Erengislenpojan luo, joka oli Södermanlannin laamanni ja jonka kanssa hänen sitten piti matkustaa maantietä myöten Kalmariin.

Linnassa ei puuttunut mitään, mikä kuului tähän aikaan ylhäisen miehen hyvinvointiin. Kalliita verhoja riippui niiden huoneiden seinillä, jotka annettiin arkkipiispalle asunnoksi, yhtä kalliita tyynejä oli penkeillä ja linnan päällysmies teki kaikkensa palvellakseen arvokasta vierasta. Eräällä pöydällä oli malja täynnä mantelimaattoa, josta arkkipiispa niin paljon piti. Hän keksi heti tämän kohteliaisuuden, ja hymyili kumartavalle päällysmiehelle.

"Oletteko saaneet tuota juomaa tänne linnaankin?" sanoi hän juoden täpötäydestä maljasta.

"Olemme, armollinen herra, mutta miten, sitä en tiedä, se on kyökkimestarin asia."

Arkkipiispa seisoi ikkunan luona katsellen kaunista, kesä-auringon ihanasti valaisemaa taulua, joka siitä näkyi, ja hänen ankarat piirteensä ikäänkuin pehmenivät, ja hän joi vielä kerran maljasta. Herettyään katselemasta hymyävää maisemaa sattuiivat hänen silmänsä muutama pieneen tauluun, joka riippui syvässä ikkunankolossa. Se oli niitä tauluja, joita tähän aikaan oli usein ylhäisten asunnoissa ja jotka kuvasivat tapahtumia jonkun pyhimyksen elämästä tai apostolein ja Kristuksen historiasta. Tämä esitti Vapahtajaa Getsemanessa sotamiesten saapuessa ja erään opetuslapsen suudellessa häntä ilmiantaakseen hänet.

"Tuo pieni taulu", selitti päällysmies, "on ollut täällä hyvin kauan. Vanhat ihmiset sanovat, että herra

Bo Juhonpoika muurautti sen tähän ikkunankoloon rakennuttaessaan linnaa uudestaan. Hänen kerrotaan itsensä asuneen juuri tässä huoneessa... Mutta taulu ei liene suuriarvoinen, koska se on saanut olla tässä siitä asti..."

Arkkipiispa tarkasteli lähemmin taulua ja lausui hiljaa itsekseen:

"Juudas, Juudas ... suun antamisellako sinä ihmisenpojan petät", sitten hän lisäsi, "ne sanat olisi kuningas Birger ja hänen veljensä voineet toisilleen lausua; sillä mitäpä muuta oli heidän veljesrakkautensa kuin juudaansuutelo, jonka herttuat ensin antoivat veljelleen kuninkaalle, ja sitten kuningas kuningattarineen herttuolle, ja petosta oli kumpikin... Varsin omituiselta ja merkilliseltä tuntuu minusta, että tämä taulu on juuri tässä linnassa..."

Läkäs kirkonmies veti raskaan huokauksen kääntyen ikkunasta, ja vahvistaakseen vielä voimiaan virvoittavalla juomalla vei hän vieläkin kerran maljan huulilleen. Pantuaan sen kädestään kääntyi hän päällysmiehen puoleen pyytäen häntä lähettämään mestari Andreaxsen, kanslerin, hänen luokseen.

Hetkisen kuluttua tuli kansleri, mutta peräytyi kauhistuen takaisin nähdessään herransa. Tämän kasvot olivat kalmankalpeat, ja silmät olivat vajonneet syvälle päähän. Arkkipiispa oli kuitenkin pystyssä katsellen milloin ikkunasta maisemaa, milloin pientä taulua.

"Tiedättekö, rakas mestari, kansleri", sanoi hän haudanomaisesti hymyillen, "tiedättekö, mitä tässä nyt ajattelen?"

"En, kunnianarvoisa herra ... mitä ajattelette?"

"Älä, älä pelkää, minä en ole kuningas Valdemar, enkä käske sinua hiiteläisen luo ajatuksiani arvaamaan ... sinä saat ne tietää... Minä ajattelen vaan, kuinkahan monta juudaansuutelo on maailmassa annettu... Katso tätä pientä taulua, Andreas, se oli ensimmäinen juudaansuutelo ... mutta katso nyt ikkunasta ulos ... tässä oli kerran talonpoikain leiri, ja vapaussotilaat ahdistelivat Engelbrektin johdolla näitä muureja. No niin, hänkin, Engelbrektkin kaatui juudaansuutelon tähden... Ja tämä Jumalan kaunis maailmakin, Andreas... Katso paremmin tänne, katso tuota metsää, joka näyttää niin tyyneltä ja vakavalta, katso noita vesiä, noita niittyjä... Ja kuitenkin, kaikelle tälle ihanuudelle sopii sanoa, muistellen, kuinka se viettelee ihmistä unhottamaan ainoan tarpeellisen satunnaisen ja katoovaisen rinnalta — näille metsille, vesille, niityille sopii huutaa: Juudas, Juudas, miksis petät ihmisenpojan suun antamisella... Totisesti sanon sinulle, Andreas, käärme on aina tiedon puuhun kätkeytyneenä tarjoomassa houkuttelevia paratiisinomeniaan. Voi, minäkin onneton olen kiusauksessa langennut, minäkin olen antanut Juudaan suutelon..."

Arkkipiispa löi rintaansa huoaten, ja päänsä vaipui alas. Hän horjui ja olisi kaatunut lattialle, ellei kansleri olisi rientänyt kannattamaan häntä.

"Rakas, hyvä herra!" sanoi kansleri, "älkää ajatelko sellaisia ajatuksia, jotka teitä niin kiihottavat...!"

"Voi, Andreas ystäväni!" lausui arkkipiispa tarttuen kovasti kanslerinsa käsivarteeseen, "miksi en ajattelisi sellaisia ajatuksia, jotka ovat sieluni pelastukseksi... En tiedä ... en voi selittää, miksi tuo pieni taulu herätti minussa niin kummallisia ajatuksia... Kunpa vastaus saapuisi pyhäältä isältä Roomasta. Sinä et tiedä, miltä tuntuu kantaa sellaista syntiä tunnollaan kuin minä..."

"Toivokaamme, armollinen herra, toivokaamme", lohdutti lempeä Andreas-mestari, hyvin levotonna herransa tilan johdosta, joka tuntui yhä pahenevan, "mitä aikaan tulee, voi pyhän isän kirje saapua minä hetkenä hyvänsä...! Mutta te olette rasittunut matkasta ja kesän lämpimästä... Ettekö mene makuulle, armollinen herra?"

"Liian aikaista, ystäväni ... anna minun istua tuohon suureen tuoliin ja avaa ikkuna, että minä tuntisin kesän lämmintä, josta puhut. — No, nyt tuntuu hyvältä!... Voit nyt lähteä! Pankaa kaikki kuntoon huomenaamuksi, silloin olen kyllä taas voimissani, että voimme aikaisin lähteä. Anna minulle nyt vaan maitoni pöydältä ... kiitos, rakkaani!"

Kansleri kumarsi. Hän tahtoi jäädä, ja kyneleet kohosivat hänen silmiinsä kun hän huomasi rakkaan vanhuksen hyvin apua tarvitsevan. Mutta hän tiesi myöskin, kuinka ankara arkkipiispa oli ja kuinka vastenmielistä hänelle oli, ellei hänen toivomuksiaan aivan tarkoin noudatettu; sentähden hän meni, mutta jäi seisomaan ulompaan huoneeseen ollakseen saapuvilla, kun arkkipiispa tarvitsisi häntä. Matkavalmistusten tähden täytyi hänen kuitenkin tuontuostakin poistua siitä huoneesta kohdatakseen muita arkkipiispan seurueeseen kuuluvia.

Kun hän siten tuli silmänräpäyksen ajaksi jättäneeksi tien vapaaksi arkkipiispan luo, hiipi sinne eräs mustiin puettu mies, avasi oven ja meni sisään. Saatuaan taas aikaa riensi kansleri odotushuoneeseensa, mutta juuri kynnyksellä sai ulkoa kuuluva torven törähdys hänet pysähtymään.

Hänelle oli tosin aivan yhdentekevää, keitä kulki drotsin linnassa, mutta hän ajatteli niin hartaasti sairaan herransa tilaa, ja toivoi sydämestään sen kirjeen saapuvan, josta vanhus oli juuri puhunut, että hän ehdottomasti sävähti torven toivotuksen ilmoittaessa, että linnaan oli joku saapunut.

Drotsin päällysmies oli huoneessa, ja kansleri kääntyi häneen päin, ikäänkuin hän olisi voinut selvitystä antaa.

Äkkiä tuli eräs drotsin miehiä juosten sisään ja sanoi, että tulija oli marskin sanansaattaja, joka kysyi, oliko hänen armonsa, arkkipiispa linnassa, ja jos hän oli, niin pyysi sanansaattaja päästä hänen puheilleen. Päällysmies ei ollut saanut tämän tapauksen varalta mitään määräyksiä Krister-herralta, jonkavuoksi hän antoi käskyn, että sanantuoja oli laskettava sisään. Kansleri astui nyt huoneeseen varttomaan marskin sanansaattajaa ja hän odotti malttamatonna kuullakseen hänen asiansa.

Odotettu astui sisään. Se oli Niilo Bonpoika, jonka pölyisestä puvusta ja hikisistä kasvoista näki, ettei hän ollut säästänyt itseään saattaakseen herransa asian perille.

"Minä tuon sanoman herraltani, marski Kaarlo Knuutinpojalta", sanoi hän, "hän on lähettänyt minulla kirjeen herra arkkipiispalle, jonka hän toivoi olevan täällä linnassa".

"Hän onkin täällä!" vastasi päällysmies, "mutta hänen kanslerinsa voi antaa paremmin tietoja kuin minä, voitteko päästä hänen puheilleen!"

"Herrani on matkasta rasittunut, eikä voi oikein hyvin", lausui kansleri, "minä en voi senvuoksi laskea teitä hänen luokseen ennenkuin huomenna. Mutta jos tahdotte antaa kirjeen minulle, niin katson, voinko viedä sen hänelle tänä iltana."

"Herra Kaarlo sai sen aamulla aikaisin, vähää ennen matkalle lähtöään... Se on epäilemättä Roomasta; hän käski minun tuoda sen tänne Nyköpingiin ennen iltaa, koska se epäilemättä sisältää tärkeitä asioita, sanoi hän, ja koska se ilahuttaisi hänen armoaan, arkkipiispaa, jos hän saisi sen niin pian kuin suinkin."

"Kirje Roomasta!" lausui kansleri juosten Niilo Bonpojan luo ojentaen käsiään, ikäänkuin ei ehtisi tarpeeksi nopeasti saada kirjettä haltuunsa.

"Anteeksi, mestari kansleri", sanoi Niilo hymyillen, "minun täytyy itse antaa se herra arkkipiispan käsiin!"

"Hyvä, hyvä!" lausui kansleri kääntyen nopeasti siihen huoneeseen päin, joka oli arkkipiispan huoneen edessä, sekä viittasi kädellään kyyneleet silmissä, "seuraa minua, seuraa minua ... se kirje täytyy herrani saada jo tänä iltana!"

Mutta niin innokas kuin tämä kelpo mies olikin herraansa palvelemaan, ei hänelle nyt kuitenkaan oltu sallittu päästä heti sisään iloitsemaan tai näkemään herransa iloitsevan tämän suuren sanoman johdosta. Linnan kappalainen tuli nopein askelin sisähuoneesta ja alkoi puhua kanslerille. Tämä viittasi kärsimättömästi kädellään lausuen:

"Ei nyt, ei nyt ... hetken päästä!"

Mutta se ei auttanut.

Kappalainen veti häntä takinhiasta mukaansa, ja hänen suustaan viittasi sanatulva, josta oli melkein mahdoton ymmärtää ainoatakaan ajatusta. Kansleri ei pannut vastaan. Onhan hyvä toimittaa tämän asian ensiksi, sitten hän voi esteettömämmin toimia herransa kanssa. Hän meni senvuoksi kappalaisen kanssa ulompaan huoneeseen.

Niilo Bonpoika luuli kuulevansa jonkun puhuvan arkkipiispan kanssa, jonkavuoksi arveli voivansa astua sisään ilmoittamatta, koska toi niin tärkeitä tietoja. Hän avasi oven ja astui sisään, mutta jäi kuin kivettyneenä seisomaan ovelle. Iäkäs arkkipiispa istui pää taakse päin nojaten tuolillaan, ja silmänsä tuijottivat kankeasti erääseen mustapukuiseen mieheen, joka puhutteli häntä kiihkeitä liikkeitä tehden. Arkkipiispan kasvot olivat kuolonkalpeat ja elottomat, häntä olisi luullut kuolleeksi, ellei katseestaan olisi vielä vilkkunut elon kipinä. Mustapukuinen kääntyi äkkiä Niilo Bonpojan sisään astuessa, ja kasvonsa näyttivät silloin muuttuvan. Nyt ei niissä enää näkynyt suuttumusta, jota äskeiset liikkeensä olivat osoittaneet, vaan niissä oli nyt surua, syvää, raskasta surua. Hän piti kädessään maljaa ojentaen sen Niilolle, toisella kädellään osoitti hän arkkipiispaa, ikäänkuin näyttääkseen, että oli mahdotonta jättää häntä nykyiseen tilaansa. Ja Niilo riensi ottamaan maljaa. Vanhan herran viimeinen hetki oli nähtävästi tullut.

Musta kumartui kuolevan korvan juureen ja lausui hyvin hitaasti, että joka sana voisi oikein tunkeutua hänen mieleensä:

"Olette kuullut valan, jonka vannoin, arkkipiispa Olavi, ja nyt näette, että olen sen pitänyt!"

Hän kääntyi sitten Niilo Bonpojan puoleen, mutta tämä ei voinut kuulla eikä nähdä muuta kuin kuolevaa vanhusta. Kaikki hänessä vielä löytyvä elämä oli keräytynyt hänen katseeseensa, ja tämä katse oli kiintyneenä mustaan, joka puolestaan ei näyttänyt sitä kestävänsä vaan kääntyi äkkiä pois. Siinä katseessa oli ylenkatsetta, mutta siinä oli myöskin sääliä; siinä oli inhoa, mutta myöskin iloa. Edellinen tarkoitti epäilemättä miestä, joka oli antanut maljan Niilolle, ja jälkimmäinen oli kuin sen valoisamman maailman kajastus, joka avautuu tästä elämästä eroavalle hengelle.

Samassa astui kansleri sisään. Hän ymmärsi heti asian laidan ja heittäytyi herransa jalkain juureen. Mutta kohta hän ojensi kätensä Niiloa kohden ja nousi ylös, Kun ei tämä kyllin nopeasti ymmärtänyt häntä tai ei voinut noudattaa hänen toivomustaan.

"Kirje, kirje", sanoi hän kiirehtäin, ja sen saatuaan kääntyi hän kuolevan puoleen, "kirje apostoliselta istuimelta ... jaksatteko seurata, jos luen sen teille, herra?"

Autuaallinen toivo valaisi kuolevan yhä tummenevaa katsetta. Hänen kanslerinsa silmäsi paavin kirjeen läpi, ja hänenkin kasvonsa kirkastuivat: Hän ojensi pyhällä hartaudella kätensä herransa kohden.

"Täydellisen synninpäästön antaa pyhä isä teille!" sanoi hän juhlallisella äänellä.

Nyt purskahtivat kyneleet vanhuksen silmistä, eikä hän enää voinut puhua itkultaan. Niilo Bonpoikaakin, joka seisoj malja kädessään, liikutti tämä näky. Huoneessa oli täydellinen hiljaisuus. Kaikki katselivat arkkipiispaa, ja selvästi voi nähdä, miten elämä hänen silmistään haihtui, hitaasti, mutta palautumattomasti, kunnes viimeinenkin kypene sammui.

"Kuollut!" kuului mustan kumea ääni, "ja kuoleman on autuas herravainaja saanut tästä juomasta!"

Hän osoitti maljaa, joka oli Niilo Bonpojan kädessä, ja hurskas kansleri tuijotteli häntä ja maljaa, oikein käsittämättä, mitä sanottiin.

"Arkkipiispa Olavi on saanut myrkkyä", selitti musta, "tuo juoma on myrkkyä ... kuka on sitä antanut hänelle?"

"Kuka on sitä antanut hänelle?" matki kansleri. "Myrkkyä ... hän on saanut myrkkyä, sanotte?"

Kyneleet kiiluivat vielä hurskaan kanslerin poskilla, mutta ne kuivuivat samassa, kuin hän sai malttinsa takaisin.

"Se on kolkkoa, kamalaa kuulla", sanoi hän. "Mutta kuka te olette, ja miten olette tänne tullut?"

Musta salasi säikähdyksensä mahtavalla hymyllä.

"Surunne on niin suuri, mestari Andreas, ettette tunne minua", sanoi hän. "Olette kuitenkin nähnyt minut monesti. Minä olen herra Jöns Pentinpojan kirjuri."

Kanslerin katse lauhtui paikalla. Sana myrkky oli saanut hänen mielensä kiihkeään kuohuun, mutta Jöns Pentinpojan nimi tyynnytti sen laineet, ainakin kirjuriin nähden. Mutta sitten hän käänsi saman syyttävän ja läpituokevan katseen marskin sanansaattajaa kohden.

"Te tulette tänne rauhan ja sovinnon sanansaattajana", sanoi hän, mutta samassa seisotte täällä myrkkymalja kädessänne... Minä toistan herravainajan sanat: Juudas, Juudas, miksis petit minut suun antamisella?"

"Mitä tarkoitatte, mestari Andreas", kysyi Niilo tuntien jaloa suuttumusta, "te tiedätte itse parhaiten, mitä oikeutta teillä on puhua minulle tuolla tavalla, joka olen tuskin silmänräpäystäkään ollut teidän näkyvistänne siitä kuin linnaan tulin. Minusta te tekisitte paljoa viisaammin, jos ottaisitte selvän, miten tämä juoma on tänne tullut, ennenkuin rupeatte umpimähkään ketään syyttämään."

Kirjurin kasvot värähtivät, ikäänkuin hän olisi nyt äkännyt uskaltaneensa jotakin, jota hänen ei olisi pitänyt. Mutta nyt täytyi hänen antaa asian mennä rataansa.

"Nuorukainen on oikeassa", lausui hän, "teidän ensimmäinen tehtävänne on todellakin tutkia, kuinka tätä onnetonta juomaa on annettu herrallenne, Jumala olkoon hänen sielulleen armollinen. Sitä en ainoastaan neuvo, vaan sitä vaadinkin pyhän kirkon nimessä!"

Tutkimus pantiin toimeen heti. Mutta kukaan ei tiennyt mitään. Kyökkimestari vaan sanoi, että juoman oli lähettänyt eräs ylhäinen herra arkkipiispaa varten. Kun häneltä kysyttiin, kuka se ylhäinen herra oli, ei hän tiennyt. Miestä, joka sen toi, ei hän myöskään tuntenut, mutta luuli nähneensä hänet

marskin väen joukossa.

V.

Lehmuksen alla.

Muutamia päiviä arkkipiispa Olavin kuoleman jälkeen saapui Kaarlo Knuutinpoika Fågelvikiin. Oli varhainen aamu, ja korkea torni kullattuine tuuliviireineen kuvastui selvästi peilikirkaaseen merenlahteen, joka aukeni yhä avarammaksi ja yhtyi uloinna kaakossa mereen. Linnut laulelivat pilvissä ja vienot tuulet hengähtelivät metsästä, ne tuudittelivat niityn kukkasia ja kulettivat sieltä mukaansa aarten suloisia tuoksuja. Kaunis maisema huumasi synnyttäen kaipuuta ja kaihomieltä.

Kaarlo-herra otti joutsen ja nuolia ja lähti linnan vierustaa pitkin ruusulehdon läpi metsään, josta alkoi hänen "laidunlehtonsa", joksi metsästyspuistoa kutsuttiin tähän aikaan. Puutarhan eli ruusulehdon päässä — joksi sitä kansanlauluissa kutsutaan — kasvoi jättiläissuuri lehmus, joka näkyi avaralle ympäristöön. Lehtikatoksen syvässä varjossa istui talon vanha hovimestari, pää kätten varassa, piirrellen pitkällä sauvalla hietaa.

"Heissaa! onnen kohtaus, vanha veikko ... miksi istutte täällä niin suruissanne?" kysyi Kaarlo-herra pysähtyen ukon eteen.

Tämä kohotti sydämen hyvyttä osottavat silmänsä. Mutta hän ei voinut, vaikka koettikin, peittää herraansa näkemästä, kuinka suru viilteli hänen sydäntään. Hän nousi aikoen mennä matkaansa, mutta marski pakotti hänen istumaan ja sanomaan, mikä mieltään painoi.

"Kaikein vähimmin odotin näkeväni sinun kasvosi synkkinä Fågelvikissä... Onhan sitä aikaa murehille sittenkin, kun olemme Fågelvikistä lähteneet... Ne päivät, jotka vietämme täällä, ne päivät levätkäämme ja iloitkaamme. Etkö näe vanhus, että minä olen kuin uudestasynntynyt, ja olithan itsekin niin iloinen ja tyytyväinen lähtiessäsi eilen katselemaan tiluksiani. Oletko saanut pahoja uutisia matkallasi, vai oletko nähnyt pahoja unia, jotka yhä vielä rasittavat aivojasi...? Sano suoraan vaan, vanha ystävä, niin näet, kuinka raittiisti aamutuuli puhaltaa ne pois."

Ukko katsoi herraansa hymyillen ystävällisesti.

"He matkustavat etelään päin", vastasi hän kartellen. "Minä näin vanhan Krister-herran ja hänen poikansa, herra Kaarlo Kristerinpojan ... myöskin näin, herra Ragwald Puken..."

"Se nimi ei lähtenyt helposti huuliltasi, Erland ... varmaankin puhuit hänen kanssaan...?"

Ukko ei vastannut, mutta hänen äänettömyytensä todisti herransa oikein arvanneen.

"Mitä sanomia lienee siis ollut Ragwald-herralla, kun ne noin häiritsivät rauhasi, ukkokulta?" kysyi marski.

"Parempi olisi, kun ette sitä kysyisi, herra", vastasi vanhus, "mutta koska kerran kysytte, niin on ehkä parempi, että saatte sen tietää heti. Neiti Kaarina Kaarlontytär on mennyt luostariin."

"Luostariin!" huudahti marski kalveten. "Mitä sanotte, onko hän mennyt luostariin? Kiirehtien hän läksikin maailmasta...! Sanoiko ankara Ragwald-herra muuta tästä asiasta?"

"Ei, muuta hän ei sanonut...! Hän kysyi minulta, joko te olitte lähtenyt Kalmariin, ja kun sanoin, ettette vielä ollut, vaan lähtisitte vasta parin päivän päästä Fågelvikistä, niin hän sanoi ja näytti hyvin surulliselta: tervehdä herraasi ja sano, että neiti Kaarina on mennyt luostariin."

"Ja mihin luostariin ... kysyt kai sitä, Erland?"

"Gudhemmin sisarluostariin!"

Kaarlo-herra ei kysynyt enempää, eikä vanhuksella olisi ollut enempää sanottavaakaan. Raskas huokaus pääsi edellisen huulilta, ja kalpeus ikäänkuin syventyi hänen kasvoilleen; muuta merkkiä ei näkynytäkään siitä surusta, joka täytti hänen sydämensä. Seisottuaan hetkisen mietiskellen, kääntyi hän äkkiä hovimestariin selin ja jatkoi matkaansa metsään päin.

Hän kävi pian syvälle sen tuuhean lehtikatoksen alle, mutta metsästämistä ei hän enää muistanut. Ei hän nyt ajatellut nuolta pakenevaa kaurista eikä hirveä. Hänen ajatuksensa ajeli nyt kuluneita aikoja, se liiteli kuin kotka niiden ympärillä, nähdessään entisyyden muiston kätkeytyvän piiloon, syöksyi se sen kimppuun iskien siihen terävillä kynsillään, että se antautui vavahdellen sen saaliiksi. Ja hän oikein nautti polkiessaan jalkainsa alle, mitä oli kerran pitänyt niin suurena, että olisi tahtonut sen vuoksi elämänsä uhrata.

Hänet valtasi synkkä epätoivo. Hän tiesi tosiksi vanhan palvelijansa sanat, että jos hän olisi kerran ratsastanut Bjurumiin, ritari Kaarlo Orminpojan luokse, eikä Kråkerumin herra Ture Steeninpojan luokse, niin olisi tämä hetki hänelle säästynyt. Toisena onnettomuutena oli niiden ihanain toiveiden raukeneminen, äkkinäinen raukeneminen, jotka olivat hänessä kytenneet melkein vasten hänen tahtoaankin siitä alkain kun hän keskusteli viheriän ritarin kanssa. Kaikki tämä, sekä oma erehdys että itsepetos teki nykyhetken hänelle tukalaksi, sietämättömäksi. Mutta kuinka hänen sydäntään kirveltikin ja kuinka kolkolta ja elottomalta tuntuikin vanhain muistojen paljastaminen, sitä armottomammin hän sitä teki, siten hän astelikin nyt ruusuja pitkin, mutta ne ruusut olivat rikkirevittyjä, jotta pelkät okaat vaan olivat jälellä, ja ne pistelivät häntä joka askeleella. Näin hän muisteli lapsuutensa ajat läpeensä, sitten nuorukaisvuotensa ja vihdoin vieryivät viimeiset vuodet muistoiheen esille. Siinä olivat värit helakammat ja tuoreemmat — häntä melkein halutti sivellä maalaus pois ja maalata uusi taulu sijaan.

Kaikkialla oli hän näkevinään kuvanihanat kasvot suurine, elokkaine silmineen, jotka sädehtivät iloisina, ja kaikkialla luuli hän lukevansa niistä ikuisen rakkauden lupauksen, joka ilmeni aina kainosti ja melkein tajuttomasti silloinkin kuin sitä sitei toiset siteet. Silloin vasta, kun Kaarlon käsi ja sydän taasen tulivat vapaiksi, silloin vasta oikeastaan tämä kaino neito alkoi vetäymään pois ja ikäänkuin karttamaan häntä, ja silloin Eerik Pukenkin synkkä varjo ilmestyi heidän välilleen.

Niin syvästi, niin hartaasti rakasti hän siis tuota Eerik-vainajata, että jätti vapaaehtoisesti maailman, jossa häntä ei enää ollut. Kaarlolle muistui nyt selvästi mieleen, miten hän silloin astuessaan herra Eerikin pitosaliin näki neidon ottavan häneltä sormuksen ja vuoroon kalpenevan, vuoroon punastuvan, kun heidän katseensa yhtyivät. Mutta hän lähetti sormuksen takaisin...? Mutta mitä se tarkoitti, että neito sittemmin kuitenkin inholla esti häntä itseään lähestymästä? Ja harmaaveljesten luostarikirkko oli heidän suhteensa loppukohtauksena. Saattoiko mitenkään toivoa siellä lausuttujen sanain peruuttamista?

Mutta viheriän ritarin sanat, hänen, joka aina näytti tietävän enemmän kuin muut, miten kummalta ja hassulta hänen käytöksensä tuntuikin kaikista, jotka eivät häntä tarkemmin tunteneet, — olivatko ne tällä kertaa aiotut vaan ivaksi, tehdäkseen lopullisen pettymyksen oikein katkeraksi?

Näitä päässään hautoen vaelteli Kaarlo Knuutinpoika metsässä ajan kuluessa tunti tunnilta. Aurinko oli jo korkealla hänen saapuessaan muutamaan notkelmaan, jossa metsä harveni ja maa oli uhkean tasaisen ruohon peittämä. Hän kävi rinnettä alaspäin ja pysähtyi erään korkean riippakoivun alle, joka oli nyt melkein kuivuneen puron partaalla, ympärillään tiheätä pajupensastoa. Notkelma kävi etelästä pohjoiseen, että aurinko valoi lämpöään täydeltä terältänsä siihen, mutta pajupensaiden ja koivun alla oli varjoisaa ja vilvasta, ja siihen heittäysi väsynyt vaeltaja lepäämään.

Hän ei ollut istunut siinä kauan, ennenkuin rupesi kuulumaan hevostavioiden kapsetta, ja pensaston toiselta puolen tuli näkyviin ratsujoukko pohjoisesta päin. Etunenässä oli kaksi herrasmiestä, jotka marski hyvin tunki. Toinen oli tanskalainen mies, herra Olavi Akselinpoika, toinen oli herra Maunu Gren. Aivan heidän perässään ratsasti yksinäinen ritari, jonka näkeminen sai veren Kaarlon suonissa kiivaammin sykkimään. Ritari oli Kustaa Kaarlonpoika, Kaarina-neidin veli. Herrain seurue tuli melkoista järempänä.

He ratsastivat niin läheltä pensastoa, ja ruoho oli niin pehmeää, että Kaarlo voi kuulla joka sanan heidän keskustelustaan. Vaikka keskustelu oli nähtävästi kestänyt jo kauan ja hän kuuli vaan ne sanat, jotka he ohi ratsastaessansa lausuiivat, niin antoi se hänelle kuitenkin riittävästi miettimistä koko päiväksi.

"Minä kuulin, että arvoisa herra kuoli myrkystä, jota oli sekotettu mantelimittoon", sanoi herra Olavi Akselinpoika, "ja syyppää ei lienee sen suurempi eikä pienempi, kuin..."

"Se on kurjaa panetusta!" huudahti herra Kustaa Kaarlonpoika kannustaen hevostaan, että hän tuli toisten herrain rinnalle, "se on kurjaa panetusta ... siitä annan vaikka henkeni kelle tahansa, jos niin tarvitaan!"

"Arkkipiispa Olavi!" keskeytti herra Maunu Gren, "minä tulen, kuten tiedätte talostani Grensholmasta, enkä tiedä asioista mitään! ... tuo kunnianarvoisa herrako myrkytetty, sanotte ja kuka..."

"Älkää kiivastuko!" vastasi herra Olavi Akselinpoika rauhoittaen, "älkää kiivastuko, herra Kustaa Kaarlonpoika, en minäkään usko, mitä miehestä mieheen kuiskitaan, ja olen yhtä valmis kuin tekin pitämään ankaraa herran puolta..."

"Kuka siis?" kysyi Maunu Gren taas kärsimättömästi

"Ei kukaan sen suurempi eikä pienempi kuin marski herra Kaarlo Knuutinpoika!"

Nyt saapuivat seuralaiset, joita oli ainakin sata kappaletta, ja miekkain kalske ja kaviolin kopse estivät, vaikka maa olikin pehmeää, herrain puheesta enää mitään kuulumasta.

Marski istui hetkisen kuin kivettyneenä. Hänen täytyi monta kertaa toistaa itsekseen äskeisiä sanoja saadakseen selväksi tajuunsa. Arkkipiispa Olavi kuollut — myrkystä kuollut — salamurhan kautta — ja häntä, marskia, pidettiin kansan kesken salamurhaajana! Tämä syytös oli niin kamala, niin musertava, että hän sai jännittää kaiken voimansa sitä kestääkseen. Hänen piirteensä osoittivat, mikä myrsky hänessä raivosi, ja kului pitkältä aikaa, ennenkuin hän sai selvästi ajatelleeksi ja täysin harkitukseksi asian eri puolet, ja sen mitä tästä tapauksesta voisi seurata. Viimein hän kumminkin pääsi itsekseen selville sen olevan hänen asiansa kulmakivi, ettei, mitä tapahtuneekin, koskaan voitaisi todistaa häntä tuon työn tekijäksi. Siitä johtui itsestään seuraava uusi ajatus: kenelle voi olla arkkipiispan kuolemasta hyötyä? ja silloin hänelle muistui mieleen ne sanat, jotka arkkipiispa lausui Jöns Pentinpojalle sekä tämän vastaus ja omituinen ulkomuoto, kun he viimeksi tapasivat toisensa Mustaveljesluostarissa Tukholmassa.

Ja siitä levisi hänen kasvoilleen taas jonkunverran tyyneyttä, ainakin niin, ettei enää voinut nähdä mitä hänen sielunsa syvyydessä tapahtui, samoin kuin laivan upotessa tyyneeseen mereen, veden ensi kuohujen ja kurimuksen tynnyttyä sen pinta taas rupeaa tasaantumaan, vaikka alus vielä syvyydessä ratisee ja moni väänteleikse kuolonkampailussaan.

Marski oli joutunut melkein kauas Fågelvikistä, ja puolenpäivän seuduilla hän saapui eräälle, siihen kuuluvalle, ulkotilalle. Siellä hän söi päivällistä ja talon hyväntahtoinen isäntäväki ei tiennyt, miten kohtelisi herraansa oikein osoittaakseen hänelle rakkauttaan. Eräs vaan näytti olevan omaa mieltään, nimittäin talon pieni pellavatukkainen poika, jolla oli varmat, vaaleansiniset silmät ja jonka käytös oli sangen mahtavaa. Hän asteli hihassillaan lattialla ja puheli, mitä päähän pälkähti.

"Syksyllä, niin syksyllä", sanoi hän, ilmotettuaan ensin, että kissa oli poikinut, "syksyllä taittoi kimo jalkansa, ja isää se harmitti hyvin; mutta eihän se siitä parannut, sillä kullakin on aikansa, sanoo isoisä ... ja niin se onkin... Oletteko nähnyt vetehisen, herra ... vai ette?... Tahdotteko sitten nähdä?"

Hän seisahtui aivan marskin eteen kädet puuskassa

"Minkä vetehisen, poika, oletko sinä sitte nähnyt sen?"

"Olen, minä olen nähnyt ... tahdotteko tekin nähdä... Sen näkee tyveninä öinä ... ja silloin se soutelee veneellä, joka loistaa niinkuin paljas hopea, ja se soutelee hitaasti, hyvin hitaasti", ääni alentui niin, että kyynelleet tulivat silmiin, ja poika teki kädellään liikkeen, sillä oikein näyttääkseen vetehisen soutua, mutta sitten hän lisäsi äkkiä kielevästi, "se tulee Hvittvikistä ja soutaa Fågelvikiin, ja sitten, niin ovat vanhat ihmiset sanoneet, sitten se soutaa Hvittvikiin takaisin... Tahdotteko nähdä sen?"

"Ka, miksikä ei, poikaseni!" sanoi marski hymyillen ja pannen kätensä pojan päälle.

"No, sitten te saatte nähdä sen... Istukaa sen suuren lehmuksen alle, joka on linnanpolun vieressä, niinkuin tiedätte, josta näkee koko lahden yli, istukaa sinne ensi yöksi, silloin tulee kyllä kuutamoo ... niin äiti sanoi juuri, että tulee kuutamoo ... istukaa sinne sydänyöllä, ja sanokaa, ettekö ole nähneet!"

"Voipa käydä, että teenkin niin", sanoi marski nyökäten ehkäisevästi pojan äidille, joka tuli sisään ja kauhistui pojan suorapuheisuutta, "mitä muuta tiedät tästä vetehisestä?"

"En muuta kuin että jos ette nyt sitä näe, niin ette saa enää ikänä sitä nähdä ... sillä isoisä sanoo, ettei sitä ole nähty miesmuistiin, sillä katsokaa, se on pakanallisuutta, ja kaikki, mikä on pakanallisuutta, pelkää pyhää messua, niin että nyt taitaa viipyä sata vuotta ja vieläkin sata vuotta, ennenkuin se taas tulee näkyviin ... mutta minä olen sunnuntailapsi, ja sentähden minä näen ja tiedän monta asiaa, jota ei kukaan muu näe eikä tiedä, niin ovat äiti ja iso-isä sanoneet."

"Siltähän se näyttää!" hymyili marski taputtaen pojan päätä.

Oli jo ilta marskin palatessa Fågelvikiin, ja hän hymähti nähdessään suuren lehmuksen ja muistaessaan pojan sanoja. Ruusulehto oli linnasta pohjoiseen, ja lehmuksen luota oli ihana näköala järven yli. Marski istuutui siihen, ja tuntui kuin viehättävä luonto täyttäisi, mitä pojan loruilminen oli

alkanut, se tyynnytti hänen rauhattoman mielensä. Meren pinta oli yhtä kirkas kuin aamullakin, ja kuu purjehti juhmallisena ja neitsyeellisena pilvettömällä taivaalla.

Herrain keskustelun herättämät synkät mietteet hälvenivät hälvenemistään; sekin katkeruus, jonka tieto hänen rakkautensa toivottomuudesta oli synnyttänyt, haihtui vähitellen ja mielikuvituksensa loi hereille erään haamun, hoikan luostarineidon haamun, joka kasvoi hänen aatoksissaan yhä selvemmäksi kyyneleisenä ja suruisena, että hän lopulta oli näkevinään sen astuvan hänen luokseen ja seisautuvan hänen eteensä kuun paisteeseen, ikäänkuin hartautta herättävä pyhimysilmestys korkeammasta ja valoisammasta maailmasta.

Koko luonnossa vallitsi hiljaisuus ja äänettömyys ja ilma oli niin kirkas ja puhdas, että pieninkin ääni kuului etäämpääkin. Hän tunsikin olevansa kuin suunnattomassa temppelissä, jonka kupua kannatti jättäjälehmuksena, ja lienee ollut se ihmeellinen voima, jonka vanhat ihmiset kertoivat tällä puulla olleen tahi vaikutti sen hänen sydämensä oma halu, joka veti häntä tästä maailmasta toiseen maailmaan, jossa tämä halu sai tyydytyksen, — oli miten oli, hän luuli näkevänsä luostarineidon tumman harson valahtavan alas, ja sen alta ilmestyvän hänen Kaarinansa hienot, iloiset ja ihastuttavat piirteet samanlaisina kuin heidän entisinä päivinään. Samassa muisto hänen mieleensä heidän kohtauksensa Skällnoran lehmukset juurella, ja lähellä helähtävä rastaan liverrys siirsi hänet kokonaan siihen päivään, jona tuo lapsi viattomuudessaan ja rakkaudessaan antoi hänelle lehmuksen lehden muistoksi.

Mutta rastaan laulu näytti loihdulta, sillä etäältä rupesi kuulumaan airojen loisketta, ja marski näki vedenpintaa myöten erään veneen liikkuvan, jossa näytti istuvan naishaamu. Hän istui perässä, airoissa oli iso mies, josta vaan selkä näkyi. Otavan sakara ilmoitti sydänyötä, ja paikalla muisti Kaarlo pojan tarinan vetehisestä, joka tuli Hvittvikistä ja meni Fågelvikiin. Hän koetti tarkastella tulijain kasvopiirteitä, mutta niitä oli mahdoton erottaa. Veneen näkeminen ei kuitenkaan tehnyt marskiin samaa vaikutusta kuin seudun rahvaaseen. Niinkauan kuin se oli näkyvässä, seurasi hänen katseensa tosin sitä, mutta kun se katosi rannalla olevain saarten taa, herkesi mielen jännitys, ja samassa selkeni hänen tajuntansa kokonaan. Hän arveli heti, että asia, joka niin kiihdytti rahvaan mielikuvitusta, voi olla itsessään vallan luonnollinen. Se oli itsepetosta, niinkuin moni muukin tässä maailmassa, ja niin astui marski askel askeleelta alaspäin jaakopinportaitaan, jotka olivat saattaneet hänet taivaaseen. Hän oli taas yksinään hyljättynä, ympärillään vihamiehiä ja kadehtijoita, joita vastaan hänen täytyi lopulta taistella elämästä ja kuolemasta.

Nämä mietteet tempasivat hänet niin kokonaan mukaansa, ettei hän sen enempää huomannut venettä, joka ei muuta ollutkaan kuin kalastajavene, jolla sen omistaja kulki tyttäreineen työhönsä palatakseen takaisin taas. Hän istui nojaten päätään käsiinsä, kuten Erland-vanhus oli tehnyt aamulla, kun Kaarlo oli metsästäjän lähdeissä. Ja kuten hän äsken liiteli todellisuudesta pois unelmain maihin, niin palasi hän nyt entiseen mielentilaansa takaisin, ja levottomuus ja huolet tuntuivat sillävälillä kasvaneen ja käyneen raskaammiksi. Ne painoivat nyt häntä vastustamattomalla voimalla maahan päin, ja vanha Krister-herra puoluelaisineen näytti nyt kävelevän niillä poluilla, joilla hän oli äsken nähnyt keveitä hengettäriä hämmöttävän.

Silloin liiteli keveitä askeleita linnanpolulla, ja valkeapukuinen naisolento liikkui hiljaa kukkien välitse suurta lehmusta kohden. Hän ei luultavasti huomannut puun juurella lehvän varjossa istujata. Hän ojensi kätensä linnaan päin, huulensa liikkuvat ikäänkuin hän olisi puhunut, vaikkei sanaakaan kuulunut. Hänen povensa kohosi ja laski kiivaasti. Siten saapui hän lopuksi aivan Kaarlon eteen.

Tämä kohotti päätään katsoen tuota valoisaa haamua. Hän kumartui eteenpäin, jättereensä jännittyivät, hän ojensi kätensä. Hän istui niin hetkisen hiljaa, ikäänkuin olisi todella nähnyt henkiilmestyksen; se valtasi hänet sillä pyhällä vavistuksella, joka saa veren jähmettymään sielun ollessa lähtemäisillään lentoon ylempiä maailmoita kohden.

Valoisa nainen pysähtyi taas. Hän oli nyt lehmuksen lehvän luoman varjon äärimmällä reunalla; Kaarlo voi nähdä hänen hienojen ihmeen ihanain kasvojensa piirteet, ja hänen suurten silmiensä loisteen. Nainen puhui.

"Minä tulen", sanoi hän, "minun täytyy tulla sovittamaan sinulle tehtyä loukkausta, Kaarlo... Voi, tule pian, tule pian takaisin!... Täällä olisi minusta niin helppoa lausua sinulle sydämeni ajatuksen, vaan ei tuolla elämän turhassa, pauhaavassa komeudessa ... tule pian takaisin!"

Marski hyppäsi ylös, hänen huulensa avautuivat, mutta sydämensä löi niin kiivaasti ja näky huumasi häntä niin, ettei nimi, jonka aikoi lausua, päässyt hänen huuliltaan. Mutta hän meni hiljaa eteenpäin, ja kun askeleensa näkyivät säikäyttävän tuota suloista olentoa, joka havahtui unelmistaan ja yritti lähteä pois, — niin silloin huudahti marski liikutuksesta vapisevalla äänellä.

"Kaarina!"

Neito pysähtyi ja kääntyi; marski tuli lehmuksen varjosta esiin.

"Kaarina, Kaarina!" jatkoi hän, "miksi tulet tänne ... sano, rakastatko minua?"

"En minä tullut oman rakkauteni tähden, minä tulin sinun tähtesi, Kaarlo!" vastasi tyttö ujosti punastuen, sekä antoi marskin pitää hänen kättään omassaan.

"Nyt tunnen taas entisen Kaarinani", vahtasi Kaarlo. "Se varjo, joka on ollut välillämme on siis nyt hävinnyt, ja nyt sinä varmaan annat minulle toisen vastauksen kysymykseen, jonka silloin tein?"

"Niin, niin, Kaarlo Knuutinpoika", vastasi Kaarina vapisevalla äänellä, "varjo on poissa, minä tiedän nyt, kuinka asiat ovat, ja nyt voin ajatella sinua ja uneksia sinusta kuin ennenkin, sillä nyt tiedän ettei viaton veri kättäsi tahraa... Ja senvuoksi tulin nyt tänne sinulle sitä sanomaan ja pyytämään sinulta anteeksi, että olen saattanut sinusta niin pahaa uskoa."

"Ja sinä tahdot tulla omakseni, tulethan, Kaarina ... sano, sano, että rakastat minua?"

"Minä rakastan sinua! Milloin olen lakannut sinua rakastamasta!"

Ja riemuiten sulki Kaarlo hänet syliinsä, ja suutelo vahvasti liiton, joka tässä solmittiin kuun ja tähtien välkkyyssä. Sitten he käyskelivät kauan edestakaisin ruusulehdossa puhellen kaikesta, mistä rakastavaiset keskenään puhelevat, kunnes oli aika Kaarinan astua taasen veneeseen ja soutaa salmen yli Hvittvikiin.

"Mutta kuinka tänne tulit", kysyi marski, kun he kävelivät rannalle päin, "minulle kerrottiin, että sinä olit mennyt Gudhemlin luostariin?"

"Niinpian kuin sain tietää tehneeni teille vääryyttä", vastasi Kaarina, "en saanut rauhaa, ennenkuin olin puhutellut teitä. Se on aivan totta, että olen aikonut vetäytyä maailmasta pois Gudhemlin hurskasten sisarten luo, ja se ajatus oli vähitellen varmistunut, kunnes sain tietää totuuden, ja silloin tahdoin puhutella teitä ennenkuin täytin päätökseni."

"Kaarina, Kaarina!" keskeytti marski, "olit päättänyt mennä luostariin, ennenkuin kohtasimme toisemme?"

"Olin! ... kuinka voin enää arvata saavuttavani koskaan rakkauttasi, jonka olin niin kylmästi hyljännyt? Nyt, nyt on sinun maailmasi minunkin maailmani ... ja lempeät voimat johdattakoot meitä, ja suru älköön tulko liian aikaisin ja liian raskaana!"

Kaarlo puristi suloista tyttöä rintaansa vasten ja suuteli hellästi hänen kättänsä. Sitten jatkoi Kaarina kertomustaan siitä, miten oli tullut Fågelvikin seuduille.

"Kuten sanoin, en saanut rauhaa, ennenkuin olin puhutellut teitä. Minä seurasin veljeäni Bjurumista Tukholmaan, mutta te olitte jo lähtenyt sieltä, ja minä olin hyvin tuskissani, kun en tiennyt, odottaisinko, kunnes palaisitte Kalmarista, vai matkustaisinko veljeni kanssa sinne. Minä jäin Tukholmaan, mutta tuskin oli veljeni lähtenyt, niin levottomuuteni ja tuskani kiihtyivät suuremmiksi kuin koskaan ennen. Silloin kutsui herra Niilo Erengislenpojan rouva, jalo Kaarina Knuutintytär, minua mukaansa Vinäsiin, johon suostuin. Sieltä olen sitten käynyt täällä Fågelvikissä, ja olen asunut Hvittvikin hyvän isäntäväen luona... Voi, kuinka sydämeni tykytti, kun ensikerran astuin Fågelvikin rannalle ja liikuin täällä lehdossa ja linnantiellä, ja kun kulin sen lehmuksen alla, sen pilvenkorkuisen, jonka muistin siitä asti, kun kerran lapsena näin sen sinun kanssasi... Ja kuinka olen pelännyt kohtaavani sinut niillä retkilläni!"

"Haaveilija", sanoi marski hymyillen, "ja minua kuitenkin toivoit tapaavasi!"

"Niin, katso, sydämeni ikävöi Kaarloa, mutta mahtava marski pelotti järkeäni, ja tuskin olisin koskaan uskaltanut lähteä näille kesäyömatkoilleni ilman viheriää ritaria, ja yhtä varmaa on, ettemme koskaan olisi toisiamme löytäneet, ellei hän olisi puhunut minulle ja selittänyt, kuinka asiat oikeastaan olivat."

"Viheriä ritari", kysyi Kaarlo, "häinkö siis on mielesi taivuttanut. Tunnetko hänet...?"

"Tunnen, minä tunnen nyt hänet ja pidän hänestä suuresti, sillä hän rakastaa sinua ja on ehkä uskollisin miehesi!"

"Paljon hän sitten kyyneekin aikaan saamaan, koska hän voi temmata hunnun päästäsi ihan luostarin kynnyksellä."

"Jalosta Eerik-herrasta kertoi minulle ensiksi Vesteråsin linnanvoutisi, reipas Pentti Gunnarinpoika, Jumala armahtakoon hänen sieluansa! Kun minä menin isäni kanssa Bjurumiin pian herra Eerikin

onnettoman kuoleman ja hautauksen jälkeen, niin tuli Pentti Gunnarinpoika Vesteråsiin, ja minä kuulin hänen sanovan, että pian saataisiin kuulla talonpoikain tulevan uudelleen Vesteråsia kohden, mutta että samalla saataisiin myöskin kuulla, että hän puolestaan osasi ottaa ne oikealla tavalla vastaan..."

"Sen se kunnan mies tekikin, vaikka onni petti hänet sillä kertaa! Jumala ilahuttakoon hänen ja kaikkein urhokkaiden miesten sieluja taivaan valtakunnassa!" lausui Kaarlo hartaasti.

"Talonpojista puhuessaan", jatkoi Kaarina sitten, "johtuivat he puhumaan Eerik-herrasta, ja minä kuulin voudin sanovan, että siinä oli tapahtunut aivan toisen miehen tahto, sekä, että, jos se olisi teistä riippunut, olisi herra Eerik varmaan päässyt vapaaksi. Mitä hän lausui pysyi mielessäni yöt ja päivät ... ja kuinka mielelläni olisin todella sydämessäni ajatellut teitä yhtä jaloksi ja yleväksi, kuin lapsena kanssanne leikkiessäni aina ajattelin. Mutta järki tuli taas kylmine päätelmiseen, ja minä rupesin ajattelemaan, että Pentti Gunnarinpoika oli sanonut niin vaan vierittääkseen teidän niskoiltanne epäluulot, koska hän oli teidän miehiänne ja oli teihin kiintynyt ... ja siten kypsyi vähitellen päätökseni mennä luostariin..."

"Mutta silloin tuli viheriä ritarini?"

"Niin, ja hän ei ainoastaan vahvistanut Pentti Gunnarinpojan sanoja, vaan tiesi vielä muutakin, mikä sai kuin suomukset putoamaan silmistäni, ja minä en voinut käsittää, miten olin voinut niin kauan olla sokeudessaani... Mutta Jumalan äiti ja kaikki pyhät olkoot kiitetyt! Nyt on aamu taas ja nyt voimme uudestaan katsella toisiamme kasvoista kasvoihin!"

He saapuivat nyt rannalle, jossa viheriä ritari odotti veneessä istuen.

"Hei, uljas ritari te!" huusi marski hänelle, "rehellinen kiitos sekä soudusta että ratsastuksesta!"

Mutta ritari katseli merelle eikä näyttänyt ottavan marskin puhuttelua korviinsa. Hän lauloi äänellä, joka kuulosti melkein surulliselta:

Nyt oon kuin eksynyt lintunen,
Joka oksalla visertää;
Mä kodistani kaukana harhailen,
Eikä yhtään oo' ystävää.

Laulaessaan kuivalla ja jyrkällä tavallaan näitä säkeitä oli hänen äänessään niin raskasta suruisuutta, että se saattoi uskomaan hänen tällä hetkellä ajattelevan jotakin, joka koski häntä itseään, vaikka muisto voi olla hyvin kaukainen. Vaikea on sanoa, kuuliko hän todella marskin puhuttelua, ainakin sai tämä vielä kerran lausua kysymyksensä, ennenkuin hän vastasi.

Hän nousi silloin veneessä seisolleen ja tervehti marskia. Hymynsä oli vähemmän jäykkää kuin tavallisesti.

"Olette tehnyt minulle suuren ilon, Viheriä", sanoi marski, "ja kiitos siitä ... minä en sitä koskaan unhota."

Marski sopi vielä lemmittynsä kanssa, että he kohtaisivat toisensa Vinäsissä Kaarlon palatessa Kalmarista; sitten tuli Kaarlon matkustaa Bjurumiin pyytämään hänen kättään. Sitten he erosivat, Kaarina hyppäsi veneeseen, ritari työnsi sen rannasta ja tarttui laulaen airoihin.

Marski kuuli hänen laulunsa vielä etäältä ulapalta. Hän kävi vitkaan ruusulehdon läpi suuren lehmuksen luo ja katseli sieltä vedenselän yli venettä, joka liukui yhä ulommaksi.

Kalastajat, jotka olivat sinä yönä vesillä, sanoivat nähneensä vetehisen, ja kauan senjälkeen kulki isältä pojalle tarina Fågelvikin lahden vetehisestä. Mutta niin kävi kuin poikanen oli sinä päivänä sanonut marskille: kauan kesti, ennenkuin vetehistä taas nähtiin; sillä senjälkeen ei sitä liene enää koskaan nähty, mutta niin hyvää kalaonnea kuin sinä yönä ei kalastajilla ollut miesmuistiin ollut.

VI.

Marskin sinetti.

Strengnäsän piispankaupungissa seisoivat muutamana iltapäivänä elokuun lopulla sillan luona kaksi miestä. Ne olivat Herman Berman ja Niilo Bonpoika, jotka odottelivat hiukan kärsimättömästi, että pari miestä, jotka puuhasivat erään veneen kuntoon panossa, saisivat työnsä valmiiksi. Kesti kuitenkin melkoisen kauan ennenkuin toinen venemiehistä kohosi varsin tyyneesti pystyyn ja viittasi kädellään merkiksi, että nyt oli vene valmis.

Juuri kun he olivat aikeissa astua siihen, lähestyi rantaa toinen isompi vene, jossa oli Vestmanlannin laamanni, herra Kaarlo Tordinpoika sekä hänen vaimonsa, Cecilia-rouva ja pieni Briita-neiti, joka rupesi heti heiluttamaan valkeata liinaa huomattuaan Niilo Bonpojan. Tämä vastasi innokkaasti tyttösen tervehdykseen, ja astuttuaan Hermanin kanssa veneeseen ohjasivat he sen laamannin veneen viereen.

"Missä herrasi on, Niilo Bonpoika?" kysyi herra Kaarlo Tordinpoika vastaten ystävällisesti tämän kunnioittavaan tervehdykseen.

"Hän jäi Örebrohon!" vastasi Niilo, "me kiiruhdamme nyt hänen käskystään valmistamaan Tukholmassa yhtä ja toista häitä varten."

"Häitä!" huudahtivat laamanni ja Cecilia-rouva yhtäaikaa, "häitäkö? astuuko marski toisen kerran morsiuustuoliin, ja vielä näin pian?"

"Herrani on ollut Bjurumissa kosimassa neiti Kaarlontytärtä Gumsehufvudin suvusta; hän ratsasti sinne suoraan Kalmarin kokouksesta, ja meidän tietääksemme tulevat häät nyt Tukholmassa, kohta kun Teljen kokous on päättynyt."

"Hyvä, hyvä, mies! Oletteko jo nähneet montakin menevän tätä tietä Teljeen?"

"Ei vielä!" vastasi Niilo, "useimmat länsigöötalaiset menevät yhdessä herrani, marskin, kanssa ja tullevat kaiketi parin päivän päästä."

"Nyt ei sinulla olekaan kukkia Briitalle, Niilo", sanoi Kaarlo-herran pieni tytär raittiisti hymyillen ja kohottaen veitikkamaisesti etusormeaan. Mutta huomattuaan että se pahoitti Niiloa, vaikka hänkin hymyili, niin tyttö nyökkäsi ystävällisesti ja lisäsi: "Tukholmassa, Tukholmassa!"

Muutamain kysymysten ja vastausten perästä erosivat venheet sitten. Kaarlo-herra kävi maihin ja Herman ja Niilo ohjasivat venheensä Tynnelsötä kohden.

Tuomas-piispa istui kirjoituspöytänsä ääressä siinä huoneessa, josta oli niin kaunis näköala viheriäsaarisen Mälärin yli ja jossa hän oli kerran ottanut vastaan Engelbrektin. Hän oli juuri laskenut kynän kädestään, kun palvelija tuli ilmoittamaan Herman Bermanin ja Niilo Bonpojan tuloa. Leppeä, eloisa hymy kuvastui piispan kasvoille. Hän nyökkäsi palvelijalle merkiksi, että vieraat olivat tervetulleet, ja sitten heidät nähdessään kohosi hänen silmiinsä kyöneleitä. Hän ojensi kätensä ja puristi lämpimästi tulijain käsiä.

"Nyt ei ole enää niinkuin ennen", sanoi hän, "Tuomas-piispa on nyt kurja, onneton miesparka ... mikä on asiananne?"

"Kysyä teiltä," vastasi Herman, "kysyä teiltä, — hurskas isä, neuvoa eräässä omantunnon asiassa, jos sallitte, ja pyytää teiltä neuvoja, joita tarvitsemme."

Piispa istui vaiti heitä katsellen, ja kuta enemmän hän katseli, sitä liikutetummaksi hän näytti käyvän. Hän pyyhki useita kertoja kädellään silmiään.

"Kuten tiedätte", jatkoi Herman, "on näinä kahtena vuotena, jotka ovat kuluneet sitten Engelbrektin kuoleman, monta merkillistä asiaa tapahtunut. Minusta tuntuu kuin en enää oikein tuntisi itseäni kulkeissani maita ja pitäen mielessäni entisen palavan halun tehdä jotakin hyvää ja miehekästä kansan hyväksi... Minä olen vähäpätöinen mies ja voin ainoastaan pientä aikaan saada, mutta sama olin silloinkin, kun Engelbrekt eli, ja kuitenkin tunsin silloin kaikessa mitä tein, iloa ja riemua, joka minulta nyt puuttuu... Sanokaa nyt senvuoksi minulle ja sanokaa meille kummallekin, sillä Niilo Bonpojalla on sama tuska kuin minullakin, mitä meidän tulee tehdä?"

Piispa vei kätensä silmiinsä, se vapisi kovasti, ja kauan kesti ennenkuin hän siirsi sen pois.

"Odottaa, kunnes aika tulee!" sanoi hän sitten.

"Mutta hurskas isä", vastasi Herman, "sillä välin ennättää paljon tapahtua, mikä väkisin pakottaa miehen vastaamaan kysymykseen: toimitko, niinkuin rehellisen miehen tulee, vai etkö! Toinen toisensa perään menevät Engelbrektin ystävät pois, poissa ovat Broder Sveninpoika, Eerik Puke, vanha

arkkipiispa Olavi ... onko oikein palvelulla..."

"Kaarlo Knuutinpoikaa", keskeytti piispa viitaten kädellään, ettei Herman lausuisi nimeä. "Kaarlo Knuutinpoika on kuitenkin nykyään elävistä parhain, ja Herran neuvon älköön ihminen sekaantuko. Katsokaa, kun silmäämme taaksepäin ja koetamme tarkastaa kuluneita aikoja pääkohdittain, niin näemme että Herra kaikkiviisaassa neuvossaan väliin sallii lemmenkukan, väliin ohdakkeen kasvaa ja varttua. Kun lemmenkukka vallitsee, näyttää maan ja kansan yli leviävän pyhä rauha, on kuin pyhä messu soisi kaikkein mielissä. Niin oli Engelbrektin eläessä, Jumala antakoon hänen sielulleen ijankaikkisen ilon!" Vanhus vaikenä, ikäänkuin Engelbrektin nimi olisi vienyt hänet kauvas pyhästään, johon ei voitu äkkiä päästä, eikä myöskään äkkiä lähteä sieltä pois. Mutta sitte hän jatkoi: "Silloin oli lemmenkukan aika, nyt rehoittaa ohdake, ja te tuntenette, että jokainen saa sen pistoksia tuta! Mutta senkin aika on menevä ohi, ja sen kuihtuneista kukista voi nousta taasen lemmenkukan taimi... Te saatte ehkä sen päivän nähdä, jotka olette nuoria, ja muistakaa silloin piispavanhuksen sanoja ... minulle ei ole sitä suotu nähdä, ja minun silmäni ovatkin jo nähneet kyllyksi, nähtyään Engelbrektin."

Taaskin vaikenä piispa, ja nuoret miehet, jotka kuuntelivat hänen sanojaan kunnioituksella, miettivät niitä. Mutta piispa ei voinut jättää Engelbrektiäkään, joka oli hänestä kaiken miehuuden perikuva.

"Katsokaa, sellaista miestä kuin Engelbrekt", sanoi hän, "sellaista miestä on tuskin yksi vuosisadassa. Tässä saatte kuulla, olen saanut hiljakkoin kirjeen rakkaalta Laurentiukseltani, te muistatte hänet, Niilo Bonpoika, sen valkoverisen nuorukaisen, joka tavallisesti luki minulle ... olen saanut häneltä kirjeen, jossa hän kertoo, kuinka suurella arvossa Engelbrektiä pidetään ulkomailla. Lyybekkiläinen Herman Corner, sanoo hän, vertaa häntä suureen Sauliin, jonka Herra on valinnut ja varustanut voimalla suojella kansaansa ja kukistaa oikeuden vihamiehet. Hän oli, lausuu Herman-mestari vielä, yleväsydäminen mies, viisas ja toimielias, joka hoiti oikeamielisyydellä ja menestyksellä valtakunnan asioita. Häntä ei johtanut toimeensa ylpeys eikä vallanhimo vaan sääli niitä onnettomia kohtaan, joita tanskalaiset voudit räökkäsivät ja joiden valitukset kohtasivat kuuroja korvia, jos kuninkaalle valittivat!... Tämä kaikki", jatkoi piispa ilosta loistavin silmin, "tämä kaikki tulee otettavaksi siihen kronikkaan, jota Corner-mestari kirjoittaa. Sanokaa, eikö tämä ilahuta ruotsalaisen miehen sydäntä, ja enemmän vielä se, että on saanut elää sen miehen aikana, jonka elämä ja urotyöt saavat muukalaisenkin häntä ihaillemaan ja kunnioittamaan!"

Kyöneleet nousivat sekä Herman Bermanin että Niilo Bonpojan silmiin, niin vilkkaasti muistui vainaja heidän mieleensä, ja niin syvästi liikutti heitä vanhuksen lämmin innostus.

"He lähtevät pois toinen toisensa perään, jotka ennen olivat Engelbrektin ympärillä", alkoi piispavanhus taas, "niin, te olette oikeassa, ja Jumala ja pyhä neitsy katsokoon armollisesti minun, arvottoman puoleen, minäkin olin siinä pelissä osallisena, jota saan häpeäkseni muistaa kuolinpäivääni asti...! Mutta se ei koske teitä ... se ei koske teitä... Kysytte minulta marskista, herrastanne", jatkoi hän lyhyen väliajan jälkeen kääntäen etusormensa ja peukalonsa välissä pöydällä olevan paperinpalan. "Ja minä sanon teille, että marski on totisesti ohdakkeen paras kukkanen...! Hän toimii ainakin rehellisesti sitä mitä toimii. Häntä ei tosin voi Engelbrektiin verrata, sillä hän panee itsensä siihen sijaan, mihin Engelbrekt pani valtakunnan, hänelle on oma etunsa suuremman arvoinen kuin valtakunnan etu... Mutta nyt ovat asiat sillä kannalla, että hänen etunsa on todella paljolta sama kuin valtakunnan etu... Hän tahtoo vapauden ja lain ja vanhain hyvän tapain vallitsevan ei tosin Engelbrektin tavoin vapauden ja lain itsensä vuoksi, vaan koska ne sopivat hänen omiin etuihinsa. Mutta hän edistää niitä kuitenkin, ja hänessä on miestä siihen. Ja hän on ainoa — mikäli voin oikein käsittää tapausten juoksua ja niitä miehiä, jotka nyt elävät — hän on ainoa, joka kykenee pitämään ulkomaalaisia aisoissa. Se nähtiin nyt Kalmarin kokouksessa ... jos marski kaatuisi, josta Jumala varjelkoon, niin olisi Ruotsin valtakunta mennyttä, sillä muut, jotka nykyään ovat sen ensimmäisiä, eivät paljoa mahda ... he saattavat vaan, sen saatte vielä nähdä, ne saattavat vaan ehdoin tahdoin marskin kääntymään rahvaan puolelle... Sen sanon siis, ja siinä pysyn, että joka harrastaa Ruotsin onnea, harrastaa rahvaan onnea, ja joka harrastaa rahvaan onnea, ruvetkoon marskin mieheksi!"

Oli varsin luonnollista, että vakamielisiä ja ajattelevaisia miehiä, kuten Herman Bermania ja Niilo Bonpoikaa, alkoi epäilyttää, oliko se asia oikea, jonka puolesta he taistelivat, kun he näkivät kaikkialla, että veri, jota vuodatettiin, vuosi yhtä paljon, ehkäpä enemmänkin, heidän herransa kuin valtakunnan tähden. Kummassakin hehkui innostus, puhtaampi ja jalompi kuin kenessäkään niistä miehistä, joiden nimi on jälkimaailmalle säilynyt, ja kumpaankin oli sen sytyttänyt Engelbrektin välitön tai välillinen vaikutus. Niilo Bonpojalle tulee tässä suhteessa ehkä suurempi kunnia, sillä hän oli päässyt vaan joskus sattumoisin vapaudensankarin läheisyyteen, mutta hänen lämpimässä sielussaan ne muistot ylläpitivät sammumatonta tulta ja viittasivat lakkaamatta yhteen päämäärään: Ruotsiin. Suuresti oli häneen myöskin vaikuttanut oleskelu Tuomas-piispan, tämän Engelbrektin järkähtämättömän ihailijan ja ystävän luona, ja sitä juhlallista lupausta, jonka piispa otti Niilolta Engelbrektin haudalla, kun nuorukainen erosi hänen palveluksestaan, olisi tuskin tarvittu sitomaan häntä sieluin ja mielin Engelbrektin asiaan.

Enimmin kaikista oli heidät saattanut tasapainostaan se seikka, että heidän oli täytyntä asettua miekka kädessä samaa rahvasta vastaan, joka oli seurannut Engelbrektiä. Lukemattomat langat sitoivat ja vetivät heitä tähän rahvaaseen. Eikä ollut helppoa päättää juuri toiminnan alkutapahtumista kuka todella oli rahvaan ystävä, sekö, joka niitä vastaan taisteli, vai se, joka niitä johti. Niilo Bonpoika oli marskin palveluksessa, ja sen vuoksi tuntui totteleminen monesti kahta vaikeammalta. Hänen sisässään taisteli velvollisuus velvollisuutta vastaan. Hermanilla oli enemmän valtaa määrätä toimiansa, mutta hänkin taisteli samaa taistelua, ja epätietoisuus siitä, mikä kulloinkin oli oikein, mikä väärin, saivat hänet melkein epätoivoon. Mutta kun sama rahvas, Engelbrektin rahvas, sitten Eerik Puken kuoleman jälkeen totteli toista herraa drotsia — sillä siitä he olivat aivan varmoja, että drotsi oli Kaarlo Knuutinpoikaa vastaan sittemmin nousseiden kapinain oikea johtaja — niin tuntuivat hyökylaineet heidän rinnassaan asettuvan. Mutta heidän täytyi kuitenkin keskustella jonkun ystävän kanssa ja siitä syystä he kääntyivät vanhan engelbrektiläisen Tuomas-piispan puoleen.

He keskustelivat vielä paljon marskista, kuninkaasta, arkkipiispavainajasta ja drotsista. Ja jalo piispanvanhus haihdutti tyynellä ja vakuuttavalla puheellaan kaikki epäilykset rakkaiden ystävänsä mielestä, niin että nämä tunsivat voivansa kevein mielin palvella uskollisesti marskia. Mitä arkkipiispa Olavin äkinäiseen kuolemaan tulee, oli Tuomas-piispakin kuullut kuiskeita, että marski muka olisi se ylhäinen herra, joka oli myrkyt lähettänyt, mutta hän ei ollut sitä koskaan uskonut. Hän oli tavannut muutamia viikkoja sen jälkeen kaksi Upsalan tuomiokapitulin jäsentä, tuomioprovastin Pietari Niilonpojan ja kaniikin Jöns Pentinpojan (Oxenstjernan), sekä oli kysynyt heiltä, mitä arvelivat arkkipiispan kuolemasta ja kehottanut heitä toimittamaan tarkan tutkimuksen, miten asianlaita oikein oli ollut. Tuomioprovasti olikin ollut samaa mieltä, mutta Jöns Pentinpoika oli pannut vastaan. Hän oli arvellut, ettei siitä olisi mitään hyötyä, kun ei ollut mitään todistuksia tukena. Jöns-herran kirjuri oli ollut tilaisuudessa läsnä ja pitänyt ensi hetkenä selvänä, että se lac amygdalorum, jota arkkipiispa oli juonut, oli myrkytetty juuri vähäistä ennen hänen kuolemaansa. Ja arkkipiispan kansleri, joka oli tullut surusta melkein mielipuoleksi, oli huutanut sen tiedon ympäri maailmaa, mutta eihän sen nojalla voitu ketään syyttää. Parasta olisi sen vuoksi, arveli Jöns-herra, antaa asian unhottua itsestään. Tämä oli vielä lisännyt Tuomas-piispan uskoa, ettei marski ainakaan ollut sen katalan työn tekijä.

Tätä voi Niilo Bonpoika vielä varmistaa, sillä olihan hän ollut arkkipiispan kuollessa läsnä. Muuten olivat hänellä omat arvelunsa asiasta, ja se aavistus, jonka mustan kirjurin salaperäiset sanat herättivät hänessä, kun hän astui kuolevan arkkipiispan huoneeseen, sai lisää vahviketta Tuomas-piispan kertomuksesta. Hän ei kuitenkaan maininnut siitä mitään, mutta oli nyt aivan varma siitä, että hänen herraansa ympäröi salaiset vihamiehet, jotka lakkaamatta ja keinoja katsomatta vaanivat tilaisuutta häntä kukistaakseen; ja tämä varmuus liitti hänet yhä lujemmin Kaarlo Knuutinpoikaan. Itsekseen teki hän vielä päätöksen pitää huolellisesti ja tarkasti silmällä hänen vihamiestään tai vihamiehiään, mikäli hänen vallassaan oli ja mikäli kunnian vaatimukset sallivat.

Illansuussa läksivät Herman ja Niilo Tynnelsöstä. Piispan piti lähteä seuraavana päivänä Teljen suureen herrainkokoukseen, ja hän halusi vieraita seurueeseensa, mutta näiden täytyi ottaa takaisin se aika, joka oli kulunut heidän käyntiinsä, jonka vuoksi he lähtivät, varsinkin kun nyt puhalsi hyvä länsimytäinen.

Oli kaunis ilta. Taivas oli ihan pilvetön, ja heidän hyvä venheensä kynti sarkapurjeineen reippaasti veden kalvoa. Mieli tuntui kevyeltä, ajatukset iloisilta ja raittiilta. Oli kuin tuuli, järvi, lehväiset saaret, tuikkivat tähdet, kuin koko luonto olisi jatkanut sulosanoin lämminsydämisen piispan puhetta. Rohkeutta, lohdutusta ja toivoa oli hänen puheensa antanut, ja samaa tuntui tuuli kantavan helmassaan, laine loiskivan harjaltaan ja lehdot kuiskivan rannoilta.

Niin kuluivat yön hetket, eikä päivään ollut enää pitkä heidän laskiessa venettä Söderteljeen vieviin hymyviin salmiin. Siellä olivat heidän hevosensa odottamassa. Ne oli tuonut sinne Strengnäsistä Hermanin palvelija Erkki, joka oli rannalla ja näkyi odottaneen heitä hyvin kärsimätönnä. Herman älysi heti, että jotakin oli tekeillä. Senvuoksi kun he olivat eronneet venemiehistä ja nousivat rannalle, katsoi hän kysyvästi Erkkiin.

"Olet odottanut kauan tässä rannalla?" kysyi hän.

"Enpä juuri ... tulini tänne noin tunnin verta sitten ... en juuri odottanut sinua näin aikaisin tulevaksi, mutta en muistanut ottaa hyvää tuulta lukuun", vastasi Erkki. "Mutta hyvä oli, että tulit..."

"Puhut arvoituksia, Eerik ... mitä on tapahtunut?" kysyi Herman innokkaasti.

"Ei vielä mitään, mutta kohta tapahtuu, elleivät merkit petä ... olen yhtä ja toista kuullut tänä yönä, en kuitenkaan tarpeeksi, tietääkseni mitään taattua ja varmaa."

"Et ole siis nukkunut tänä yönä?"

"En! ... olen lennellyt ympärinsä huuhkajain ja yökköjen parissa, ja niitä täällä on, sillä niiksi kait saapi kutsua kaikkia, jotka päivänvaloa karttavat... Minä tulin tänne eilen iltapäivällä ratsastaen ja menin Pietari-mestarin luo, joka on, kuten tiedätte, marskin uskollinen ystävä. Hänen kanssaan haastelin sitä ja tätä, ja silloin hän mainitsi jotakin kokouksesta ja sinne saapuvista monista herroista, sillä täällä kaupungissa ovat kaikki kuumeissaan kokouksen tähden. Ja silloin hän näytti niin ovelalta, että kahden kesken jäätyämme kysyin, mikä hänen sydäntään painoi, ja silloin hän kuiskasi minulle, 'että täällä on kummia tekeillä', sitten hän osoitti sormellaan linnaan päin lisäten: 'tuolla neulotaan sellaista nuttua, joka tulee tuntumaan pitäjälleen kylläkin ahtaalta!' ... Minä kysyin häneltä, miten hän voi niin puhua, kun maassa oli rauha ja sopu vallalla, ja silloin hän kertoi, että linnassa oli kauan aikaa kulkenut öisin miehiä, ja hän oli ymmärtänyt linnavaen puolinaisista sanoista, että suuret herrat kävivät siellä pitämässä pitkällisiä neuvotteluja."

"Se ei taida sen enempää merkitä", sanoi Herman, "mielet joutuvat nykyään niin helposti liikkeeseen, että luulevat näkevänsä kummituksia keskellä päivää..."

"Älä sano niin, Herman, Pietari-mestarilla on pää niinkuin pitääkin, ja hän on marskin luotettava ystävä ... hän ei ole puhunut siitä kenellekään ... ja minä panen pääni panttiin, että näin itse vähää ennen puoliyötä vanhan Krister-herran astuvan linnaan, Hänen mukanaan oli toinenkin ritari, jonka tunsin varsin hyvin, nimittäin Niilo Stenipoika, ja tultuaan sen kiven luo, joka on linnaan mentäessä vasemmalla puolella, kääntyi Niilo ja sanoi asepalvelijalleen: 'odota häntä tämän ja kaupungin välillä, minun täytyy häntä puhutella; jos niin on kuin sanot, niin saattaa hän monen kokoukseen tulijan joukosta löytää miehensä ja silloin ei hän tulekaan minun palvelukseeni ... odota häntä täällä ja seuraa häntä kaupunkiin, sekä lähetä minulle sana, että ennätän tavata häntä ennenkuin kukaan muu!' Mies pysähtyi ja jäi jälkeen, ja minä aloin jo vähän peljätä, että hän keksii minut kiven takaa, mutta silloin tuli Niilo-herra takaisin ja sanoi: 'olethan siis varma että se on hän?' — 'Rodenberg!' — vastasi mies. 'Ja että hän on ollut tuntevinaan minut pelastajakseen?' kysyi Niilo-herra taas. 'Siitä olen varma, koska itse näytin teitä hänelle, kun hänen kertomuksensa sopi minusta hyvin teihin.' Silloin Niilo-herra nyökäytti päätään ja meni kiireesti linnaan. Minä olin piilossani kiven takana ja mies käveli kaupunkiin päin ja sitten takaisin taas."

"Ja Rodenberg tuli?" kysyi Niilo Bonpoika.

"Niin hän tuli viimein; hän ja odottaja näyttivät hyvin tuntevan toisensa, ja he menivät yhdessä kaupunkiin, ja ... nyt tulee paras paikka!... Saatte nähdä, että tästä tulee taas sota, ja marski saa katsoa, pääseekö ehein nahoin pois täältä. Kolme tietä ovat nuo kunnan herrat nyt valmistaneet. Marskin tulee luopua virastaan, se on ensimmäinen; ellei se onnistu, niin on hän vangittava, se on toinen; jos ei siitäkään tule mitään, niin silloin syntyy, kuten sanoin, sota näiden suurten herrain välillä. Ensimmäinen juttu tapahtuu täällä Teljessä, toinen Tukholmassa häissä, viimeinen niin, sepä levinnee yli koko valtakunnan..."

Kaikki kolme pysähtyivät Erkin lausussa nämä sanat, ja Herman laski kätensä hänen olalleen ja katsoi hänen viisaisiin, rehellisiin silmiinsä.

"Onko tämä arvelua, Erkki", sanoi hän, "vai uskotko itse, mitä sanot?"

"Uskon", vastasi Erkki.

Ja hän kertoi vielä, miten oli seurannut miehiä kaupunkiin, ja kun Niilo-herran palvelija oli turhaan etsinyt asuntoa vieraalleen, ja kun hän (Erkki) oli silloin kohdannut heidät, oli hän kysynyt heidän asiaansa ja tarjonnut heille huoneensa, koska itse aikoi mennä rantaan odottamaan herransa tuloa. He olivat ottaneet sen vastaan, ja Erkki oli ilmoittanut sen Pietari-mestarille, jonka kanssa hän oli kuullut seinässä olevan aukon kautta joka sanan miesten keskustelusta. Niilo-herran mies tuntui tietävän koko joukon asioita herrastaan, ja Rodenberg kertoi, että eräessä katukahakassa Tukholmassa kohta hänen tulonsa jälkeen oli eräs ritari pelastanut hänen henkensä ja hän luuli sen olleen Niilo-herran, jonkavuoksi tahtoi uhrata henkensä ja verensä hänen edestään. Hän ei kuitenkaan tiennyt varmaan, oliko Niilo hänen pelastajansa, mutta hän luuli niin. Vieras oli kotoisin Westfaalista, ja hänellä oli Tukholmassa sukulaisia, joiden luo hän oli tullut. Hänen tarkoituksensa oli saada tointa jonkun suuren herran luona, sillä hän oli taitava tykillä ampuja. Niilo-herran palvelija koetti kaikin tavoin koota taitavia tykillä ampujia herransa palvelukseen, ja silloin hän vähitellen tuli lausuneeksi sanan ja toisen, joista yhteensä tuli se tuuma, jonka Erkki aluksi kertoi Hermanille ja Niilolle.

"Hetken kuluttua", jatkoi Erkki, "tuli Niilo-herra, sillä asemies oli lähettänyt hänelle sanan ja kun vieras sitten kysyi jotakin äskeisen keskustelun johdosta, niin kuulimme, miten Niilo-herra alkoi änkätä, ja kun häneltä viimein kysyttiin, viipyisikö siihen kauvankin, niin näin eräästä raosta, että väri vaihtui hänen kasvoillaan."

Herman punnitsi Erkin sanoja ja kysyi sitten sekä hänen että Niilon mieltä, jonka jälkeen he

harkitsivat kolmin mitä olisi tehtävä. Asiat saattoivat kyllä olla niinkuin Erkki sanoi, mutta hän voi erehtyäkin. Toistaiseksi eivät he katsoneet tarpeelliseksi mihinkään erityiseen ryhtyä; heidän tulisi vaan pitää silmänsä tarkasti auki ja mahdollisuuden mukaan varoittaa marskia. Sen otti Niilo Bonpoika tehtäväkseen, koska hän voi, toimitettuaan marskin asian Tukholmassa, lähteä taas herransa luo Teljeen.

Hetkisen kuluttua he istuivat hevosten selässä ja ratsastivat hyvää vauhtia Teljen linnan ohi Tukholmaan päin. Herman Bermanin piti marskin käskyn mukaan ruveta siellä hänen linnassa olevain miestensä päälliköksi, ja Niilo Bonpojan tuli antaa ohjeita häitä varten. Mutta tuskin oli kulunut kahta päivää, niin tuli sanoma Teljestä, jossa herrainkokous oli jo alkanut. Sanansaattaja toi käskyn, että Niilo Bonpojan tuli ratsastaa yötä päivää Kalmariin. Sinne oli saapunut eräs rostokkilainen laiva vahingoittuneessa tilassa tuoden kalliita tavaroita marskia varten. Niilon tulisi mennä vuokraamaan sieltä jonkun laivan ja pitämään huolta uudestaan lastaamisesta sekä tulla itse samaa matkaa Tukholmaan.

Tämä paukaus näytti tekevän kerrassaan tyhjiksi Niilon aikeet pitää silmällä herransa salaisia vihamiehiä, ja siitä nousi hänen levottomuutensa pilviin asti. Hän riensi Herman Bermanin luokse, joka oli linnantuvassa. Hän oli onneksi yksinään, että he voivat häiritsemättä keskustella. Hänkin Niilokin, mutta tointui pian.

"Näyttää siltä", sanoi hän, "kuin meillä olisi ynseitä voimia vastassamme. Luulen sentään, että vaara on pienempi, kuin miltä se nyt ensi katseella näyttää. Minun mielestäni uhkaa marskia varsinainen vaara vasta täällä Tukholmassa, jos Erkin puheessa muuten lienee perää, mitä en puolestani epäile... Mitä Teljessä piti tapahtua, jääpi varmaan tapahtumatta, sillä niin helppo kuin marskia onkin johtaa, kun onni hänelle hymyilee ja kun hän luulee ympärillään olevan pelkkiä ystäviä, niin ei hän kuitenkaan anna sokeasti riistää valtaa käsistään. Sinä ennätät siis hyvin Kalmariin ja sieltä takaisin, ennenkuin oikea aikamme tulee... Olenhan minä sitäpaitsi aina marskin läheisyydessä, vaikka palvelustoimeni sitookin minua tänne; ja jos jotakin erinomaista tapahtuu, niin saan aina tilaisuutta kuiskata sanasen hänen korvaansa, linnan vartioimisen siitä kärsimättä."

Hermanin sanat tyynnyttivät Niiloa, joka lähti viipymättä matkalle Kalmariin. Mutta kului kokonainen kuukausi, ennenkuin laiva laski Tukholman satamaan. Ensi työkseen hyppäsi Niilo veneeseen ja soudatti itsensä rantaan kiiruhtaen linnaan. Siellä hän tapasi Hermanin.

"Hyvin käy", sanoi tämä tervehdittyään, "vielä ei ole mitään pelättävämpää tapahtunut. Minä luulen kuitenkin, että moni on marskille äissään, sillä kuninkaaseen nähden on hän saanut tahtonsa aivan täytäntöön, joten arvelen hänessä olevan miestä vastaamaan niistä sanoista, jotka kuulin hänen kerran lausuvan, 'että niinkauan kuin hän elää, ei kuningas Eerikin jalka enää koskaan polje Ruotsin maata...'"

"Yksi keino on siis vielä jäljellä ... paras säästetään useinkin viimeiseksi", arveli Niilo, "ja parasta olisi, että marski saisi tietää salajuonet sitä parempi kuta aikaisemmin."

"Minusta on ajattomalla ajalla tehty palvelus keho palvelus", lausui Herman, "ja olisihan hyvin mahdollista, että riistäisimme marskilta hyvän ja luotettavan ystävän, jos kiirehtisimme toimimaan pelkästään sen perustuksella, mitä niin vähäpätöinen mies kuin Erkki on saanut kuuntelemalla tietää. Niilo-herra on marskin lanko ja muut herrat ovat hänen sukulaisiaan, hän luottaa niihin tosin vaan sangen kohtuullisesti, mutta sitä hän tuskin suvaitsi, että joku hänen miehistään tulisi kertomaan salaisia juttuja, jotka eivät kärsi päivänvaloa. Siihen on hän liiaksi avomielinen, ja nyt on hän niin kokonaan hääilojen vallassa, että hän aivan varmaan kuuntelee mielellään vihollistensakin puheita ystävyydestä ja sovinnosta."

Niilo huomasi tämän epäamättömäksi todeksi, ja hän yhtyi täydellisesti Hermanin neuvon tämän lisätessä:

"Meidän tulee tästä lähin kuten tähän astikin uskollisesti vartioida kaikkia, jotka tavalla tai toisella kuuluvat hänen vihamiehiinsä, ja meidän pitää koota todisteita käteemme. Silloin on vasta aika ruveta toimimaan. Teillä, Niilo Bonpoika, on nyt hyvä tilaisuus siihen, sillä minulla on teille marskilta käsky, että niin pian kuin olette toimittaneet laivanne kalliin lastin hänen kamarimestarinsa käsiin viipymättä ratsastatte Teljeen!"

Laivan selvittäminen ja tavarain toimittaminen kamarimestarin käsiin kävi helposti. Parin päivän päästä ratsasti Niilo Bonpoika jo Teljen kaupungin katuja pitkin, joilla liikkui vilisten herroja, pappia ja asemiehiä. Hän meni marskin asunnolle, mestari Pietari Räätälin luo. Oli aikainen aamu ja Pietarimestarilta kuuli Niilo, että herrat kokoontuivat paraillaan neuvotteluja jatkamaan.

"Mutta astukaa sisään, herra Niilo", lausui hyväntahtoinen Pietari-mestari, "astukaa sisään, muki

olutta ei tee teille nyt ratsastuksenne jälkeen pahaa... Kas, tuolla tulee hänen armonsä, Upsalan tuleva arkkipiispa... Hän on niin ankaran ja oppineen näköinen, hän kuuluu olevankin hyvin korkeasti-oppinut ja arvossa pidetty mies, eikä hänen tarvinnekaan arkkipiispaksi päästäkseen käydä niin monia mutkia kuin autuas arkkipiispavainaja Olavi, Jumala armahtakoon hänen sieluaan, sai aikanaan käydä..."

Tulija oli postulatus, herra Niilo Ragwaldinpoika, joka oli kutsuttu Vexiön piispanistuimelta Olavi Laurinpojan jälkeen Upsalan arkkipiispaksi, ja jota senvuoksi nimitettiin ajan tavan mukaan postulatukseksi. Niilo Bonpoika vilkaisi häneen, kun hän meni ohi Jöns Pentinpojan seuraamana. Hänen kasvonsa olivat kyllä yleensä ankarat ja vakavat, mutta suun ympärillä osoitti eräs piirre hänen luonteessaan olevan hyvyttä ja lempeyttäkin, ja katseesta ilmeni älyä ja lujuu­ tta. Hengelliset herrat keskustelivat innokkaasti käydessään, ja Pietari-mestarin kasvot venähtivät silloin varsin omituisesti, ikäänkuin hän olisi saanut happamen omenan, joka hänen täytyi väkisin niellä.

"Tuo hurskas herra Jöns Pentinpoika", sanoi hän, "oli eilen marskin luona ... mutta astukaa sisään, herra Niilo, ja ottakaa vastaan, mitä minunlaisellani miehellä on tarjota... Saatte nähdä, että viipyy kotvasen, ennenkuin marski tulee takaisin", hän vei Niilon ystävällisesti kamariinsa ja tarjosi hänelle oluttuopin ja jatkoi sitten: "Jöns-herra tuli hänen luokseen ... minäkin olin läsnä sisemmässä huoneessa, ja ovi oli auki, ja jalot herrat puhuivat niin äänekkäästi, että kuulin joka sanan ... vanha ritari Kaarlo Orminpoika istui marskin luona Jöns-herran tullessa, mistä hän sai heti aihetta kysyä neiti Kaarinasta ja häistä."

"Sitäpä en olisi koskaan uskonut, että jalo Jöns-herra sellaisesta välittäisi", huomautti Niilo.

"On kuitenkin yhdentekevää, millainen neula on, kunhan se vaan vetää langan kankaan läpi", sanoi Pietari-mestari hymyillen, "ja siinä on jotakin salameininkiä, sen saatte nähdä. Me näemme vaan neulan, mutta lankaa emme näe..."

Tavallisissa oloissa oli Pietari-mestarin älykkäisyys pahoin naurattanut nuorukaista, ukko oli niin nokkelan näköinen tuuheine kulmakarvoineen, mutta tällä kertaa oli asia syvempää laatua.

"Mutta te arvaatte langan myös, näen, Pietari-mestari", lausui Niilo.

"Saatampa arvata... Ensin ei puhuttu muusta kuin häistä ja niiden valmistuksista, mutta sitten kävi päivän selväksi, että marskin oli itsensä läsnäoltava Tukholmassa..."

"Minunkin nähdäkseni se on aivan paikallaan", vastasi Niilo, "sillä nyt on keskiviikko, häät ovat lauantaina, ja ne vietetään sellaisella komeudella, että marskin täytyy välttämättä olla asioita johtamassa, että kaikki tapahtuu kunnollisesti."

"Aivan, aivan, nuori mies ... kun ne eivät vaan nyt olisi ommelleet jotakin vaatetta, jonka silittämistä marski ei enää saa hoitaa."

"No sitten silittäminen jää!" sanoi Niilo.

"Niin, se jää ... aivan niin, ellei mestari jätä silitysrautaa tänne...! Niin, se on eri asia, kisälli ei ole sama kuin mestari itse ... siinäpä se on! Ja jotakin sensuuntaista juuri tarkoitti arvoisa Jöns-herra, se on varma, sen saatte nähdä, Niilo Bonpoika!"

"Mitä tarkoitattekin silitysraudallanne", vastasi Niilo, "niin en voi ymmärtää, mitä herrani, marski, voisi jättää tänne, josta hänelle saattaisi vaaraa koitua."

"Te ette ymmärrä, mitä sanotte? ... kuulkaa nyt, minä sen selitän... Kun marski pääsi oikein selville siitä, että hänen oli mentävä Tukholmaan, ja kun hän toivoi hiukan kärsimättömästi että tämä pitkälinen kokous vihdoinkin loppuisi, luetellen samalla, mitä jo oli saatu valmiiksi, nimittäin ensiksi kuninkaan manaaminen Moran kiville kahdentoista viikon kuluessa, toiseksi varma sopimus, johon kaikki läsnäolevat herrat olivat suostuneet, että he hengellään, kunniallaan ja omaisuudellaan puolustaisivat valtakunnan oikeutta jokaista vastaan ... ja kun hän sitten tämän johdosta arveli, että kokouksessa oli jo päätetty, mitä oli päätettäväkin, niin tekaisi jalo Jöns-herra solmun hyvin vahattuun lankaansa ja vetäisi. 'Eräs asia on vielä päättämättä', sanoi hän, 'mutta se on vähemmän tärkeätä laatua'... Hän tarkoitti äidinisänsä läänitystä. 'Hän saa Gestriklannin entistensä lisäksi', vastasi marski kiireesti sekä lisäsi: 'kun hänellä on ennestään Nyköpingin ja Viipurin linnat lääneineen ja kuusi hyvää kihlakuntaa Uplannissa, niin pitäisi sukulaiseni oleman tyytyväinen saadessaan sen lisäksi vielä Gestriklannin!'"

"Ja siihen vastasi Jöns-herra?"

"Hän vastasi, 'että Krister-herra olisi aivan epäilemättä siihen tyytyväinen', mutta ette arvaa, kuinka viekkaalta hän sitä sanoessaan näytti... En voinut olla tekemättä asiaa käydäkseni ovelta ja silloin näin

hänet ... ja ellei niistä silmistä näkynyt, että hän oli tehnyt mestaripiston, niin en tahdo kuulua kunnialliseen räätäliammattiin...! Marski lisäsi: 'jollei muuta ole enää päättämättä, niin ei minulla liene enää mitään syytä viipyä', ja Jöns-herra vastasi vikkelästi: 'eipä suinkaan, sukulaiseni!' ... niin, sukulaiseni ... antaisin minä sille sukulaisuudelle..."

"Entäs silitysrauta, mestari Pietari ... silitysrauta?" huudahti Niilo Bonpoika.

"Pyhän Eerikin nimessä, eikö tulekin marski tuolla, ja vanha ritari Kaarlo Orminpoika ja hänen setänsä Kaarlo Tordinpoika ovat hänen mukanaan!" huudahti Pietari-mestari vastauksen asemesta ja riensi ulos, perässään Niilo Bonpoika.

He kohtasivat herrat pihalla. Marski näytti iloiselta ja tyytyväiseltä. Hän nyökkäsi Pietari-mestarille ja ojensi ystävällisesti kätensä Niilolle.

"Tervetuloa Niilo", sanoi hän, "kaikki hyvin Tukholmassa, ja kamarimestarini on saanut tavarat?... Hyvä!" lisäsi hän, kun Niilo sanoi niin olevan. "Nyt lähdemme itse Tukholmaan, onpa jo aikakin... Sinä jäät tänne Niilo, odottamaan neiti Kaarinaa sekä liittymään hänen morsiusaattoonsa... Missä on kirjurini?"

Pietari-mestari riensi kutsumaan häntä marskin huoneesta. Sillaikaa määräili marski Niiloa pitämään huolta matkavalmistuksista. Kirjurin tultua sanoi hän sille:

"Minä ratsastan Tukholmaan, Asger", se oli kirjurin nimi, "mutta sinä jäät tänne ja saat sinettini, joka sinun tulee painaa päivän kuluessa tehtävien päätösten alle. Siinä asiassa voit kääntyä drotsin, herra Krister Niilonpojan puoleen!"

Kirjuri kumarsi ja marski meni muiden herrain kanssa taloon.

Mutta Pietari-mestari katsahti ymmärtäväisesti Niilo Bonpoikaan lausuen:

"Siinä on nyt silitysrauta, herra Niilo!"

Salamana lennähti Niilo Bonpojan mieleen ajatus, että nyt oli oikea hetki käsissä; senvuoksi hän riensi herransa perään, varmasti päättäen, maksoi mitä maksoi, ilmaista hänelle, mitä luuli tietävänsä. Mutta marski oli niin innokkaassa keskustelussa herrain kanssa, ettei häntä voinut keskeyttää, ja siten alkoi hänen luokseen tulla ja mennä lukuisasti kokouksen jäseniä, että Niilon oli aivan mahdotonta päästä häntä puhuttelemaan.

Hän meni senvuoksi pihalle, johon marskin hevosta juuri tuotiin ja jossa hänen miehensä odottivat istuen. Täällä hän ainakin luuli saavansa sanoa niin paljon, että marski rupeisi jotakin aavistamaan ja sallisi hänen ratsastaa mukana sanomaan sanottavansa loppuun asti. Mutta marskin tullessa ulos tulivat herrat mukana, eikä Niilo voinut päästä väliin.

Ulkomuodoltaan mitä iloisimmalla tuulellaan astui marski hevosensa selkään ja ratsasti mestari Pietari Räätälin pihalta. Niilo kävi yhä levottomammaksi, ja hän arveli astua hevosensa selkään ja ratsastaa herransa perään, mutta silloin puhutteli häntä herra Kaarlo Tordinpoika sanoen:

"Ettepä te juuri näytä morsiusritarilta, Niilo Bonpoika! Tulkaa mukanani, niin saatte vähän muuta ajattelemista."

Niilo koki heittää huolet luotaan, mutta se ei tapahtunut helposti. Hän seurasi kuitenkin ritarivanhusta. Mennessään portista heitti hän silmäyksen taakseen. Siellä näki hän Pietari-mestarin synkkänä ja karmeana kohottavan kättänsä ja panevan sormensa huulilleen. Se oli tietysti merkki, että hän oli itse ajatuksiinsa syventyneenä. Mutta se voi myöskin olla kehoitus Niilo Bonpojalle olemaan vaiti ja menettelemään varovaisesti, ja siksi tämä sen ymmärsi.

VII.

Häät.

Lokakuun 4 päivän aamuna oli suunnaton ihmisjoukko koolla Munkkisillan seuduilla olevilla avoimilla

kentillä sekä Harmaamunkkien luostarin muurien sisäpuolella. Marskin piti viettää häitään neiti Kaarina Kaarlontyttären kanssa. Edellisinä viikkoina oli ollut yleisenä puheenaineena ja ihmettelyn esineenä niiden suurenmoiset varustukset, joita oli pitkät ajat valmisteltu: linnan huoneiden uhkeat verhot — marski oli tuonut sitä varten kalleimmat tapetit kaikilta tiloiltaan, olipa niitä tuotettu ulkomailtakin — avara turnauskenttä, jossa piti pidettävän keihästurnaus ja kilpajuoksu. Koko tämän ajan olivat ne käsityöläiset ja työmiehet, jotka olivat näitä puuhaamassa, ylen tärkeitä ja halutuita henkilöitä kaupungin porvariseuroissa. Leijonatornin ja kirkon edessä olevalta kentältä alkain vilisivät kadut ihmisiä aina rantaan asti, johon oli rakennettu korea laivasilta. Jokainen koetti tungeskella päästäkseen niin hyvältä paikalta kuin suinkin näkemään hääjoukon komeutta. Ikkunat olivat tietenkin kaikki katsojia täynnä, ja tätä liikettä oli ollut aamusta alkain. Ennenkuin päivä oli täysin valennut, oli todenteolla koko Tukholma jo liikkeellä.

Mutta ensimmäiset munkkisillalle tulijat näkivät luostarin portista tulevan joukon asemiehiä, jotka menivät kaupunkia ja Ketjusaarta yhdistävän sillan yli. Tämä ei kuitenkaan erikoisesti ihmettyttänyt ketään, sillä miehet kantoivat marskin värejä, joten näkijät hyvin käsittivät heidän puuhaavan joitakin herransa asioita. Ne eivät tulleet yhdessä joukossa vaan yksitellen, tahi kaksi tai enintään kolme erällään. Muuan nuori seppä, joka oli ollut ensimmäisiä katselijoita ja niinmuodoin nähnyt kaikki luostarista tulijat ja sinne menijät, oli laskenut, että kaikkiaan kymmenen marskin miestä oli tullut luostarista ja mennyt kaupunkiin päin. Hän huomautti tätä eräälle vieressään olevalle mestarikisällille. Mutta tämäpä katsoikin sen johdosta tarpeelliseksi oikaista nuorempaa toveriaan lausuen, että jos hän aikoi lukea kaikki marskin palvelijat, jotka sinä päivänä ovat liikkeellä, niin hän sen tehköön, mutta ilmoittakoon niin merkillisiä huomioitaan jollekin muulle. Hän oli puolestaan tullut aivan muuta katsomaan.

Kuta enemmän väkeä sitten alkoi virrata rannalle päin, sitä enemmän kiintyikin huomio muihin seikkoihin. Seppä huomasi kuitenkin, että vielä yksi mies tuli luostarista, ja hänen vierellään käveli synkkä kellankalpea mies, joka oli sotilaitten tapaan puettu, mutta ei nähtävästikään kuulunut marskin väkeen. Edelliselle oli annettu peräti rumat kasvot, mutta hän oli vilkas sekä näytti koettavan huvittaa äänetöntä kumppaniaan joillakin tarinoilla, joita tämä kuitenkin tuskin lienee kuunnellut. Päästyään sepän ja mestarikisällin kohdalle, pysähtyivät he ja synkkä mies lausui:

"Tästä voivat tiemme erota, minun täytyy nyt jo lähteä Stegeborgiin!"

"Se on teille ikävää, Rodenberg", vastasi marskin mies, "mutta jos vielä tapaamme toisemme, niin tahdon hankkia teille yhtä hyvän asunnon kuin Teljessäkin!"

"Ellei vaan minun vuoroni tule silloin!" vastasi Rodenbergiksi kutsuttu.

Sitten he erosivat ja marskin asemies jatkoi kulkuaan ihmistungoksen läpi linnaa kohden. Jos joku olisi sattunut tarkastamaan hänen kasvojaan hänen juuri lähestyessään Leijonatornia, niin olisi hän epäilemättä havainnut niissä merkkejä, jotka osoittivat, ettei hän ihan ilman syyttä ollutkaan lähtenyt aamukävelyilleen. Hän yritti selvästi näyttää iloiselta, ja huolettomalta, mutta synkkä totisuus tuikki sen läpi, kuten veri tihkuu sotilaan rinnasta ilmaisten sinne syntyneen haavan, vaikka sitä peittäisikin hienoin verho.

Tultuaan linnanportista sisään, näki hän koko alemman linnanpihan hevosia ja miehiä täynnä. Miehet satuloivat parhaallaan hevosiaan seuratakseen herraansa tämän juhlallisesti kulkiessa Harmaamunkkien saarelle ottamaan morsiantaan vastaan. Hänen tulonsa ja kulkunsa miesjoukon läpi ei herättänyt vähääkään huomiota. Sillä kaikkien marskin miesten ei pitänyt tulla hääsaaton mukaan, vaan osan tuli jäädä linnaan, ja näiden joukkoon kuului tietysti tämä mies. He olivat sitäpaitsi siksi hommassaan kiinni, etteivät tulleet erityisesti huomanneeksi, mitä hänen kasvoissaan ehkä oli tavallista omituisempaa. Kaduilla lienee kyllä joku porvari, kuten äskeinen nuori seppäkin, tarkemmin silmännyt häntä, mutta linnassa ei siihen ollut kellään aikaa.

Hän saapui sisemmälle linnanpihalle. Täällä oli näin aikaiseen verraten vähän melua ja ihmisiä. Täällä näkyi kyökkimestari palvelijoinen, samaten kamaripalvelija ja hovimestari sekä koko joukko nuorempia palvelijoita innokkaasti puuhaavan, joko jaellen käskyjä tai niitä täyttäen, tahi kiireesti rientäen pihan yli. Ulkopihaan verraten oli täällä kuitenkin paljoa hiljaisempaa.

Mies astui suoraan linnanpihan yli ritari-parvekkeen portaita kohden. Hän kiirehti askeleitaan kuten se tekee, joka, tärkeällä asialla ollen, lähestyy päämääräänsä. Pian saapui hän marskin miesten päällikön, Herman Bermanin luokse, rämä oli yksinään huoneessaan hinkaten parastaikaa nuttunsa hihalla muuatta pilkkua haarniskaltaan, joka kiilteli tammipöydällä aamuauringon säteissä, jotka lankesivat sille vinosti pienten ikkunaruutujen läpi. Miehen astuessa sisään katsahti hän ylös ja lähti nopeasti pöydän luota. Hän asettui aivan miehen eteen katsoen häneen kysyvin silmin sekä lausui, kun tämä vilkuili epäluuloisesti ympärilleen:

"Täällä ei ole ketään häiritsemässä, puhu suoraan vaan, Erkki!... Näen sen heti, että yönviettosi luostarissa on antanut sinulle ajattelemisen aihetta."

"Enemmän, Herman, kuin ehkä olemme miehiä kestäämään..."

"Sepä jo pahalta kuulustaa, totta vieköön ... ei kait sentään aiottane Tukholman linnaa vallata?"

"Hiukan sinnepäin ainakin ... liittoutuneilla on aikomus ottaa marski vangiksi ... täällä Tukholman linnassa!"

"Marskin vangiksi?" huudahti Herman voimatta olla hymyilemättä, hänestä tuntui niin hassulta ajatus, että marski otettaisiin vangiksi linnassa, joka oli täynnä hänen uskollisia miehiään ja parhaita ystäviään.

"Niin on sittenkin laita ... he ottavat hänet vangiksi täällä linnassa ystäväin ja asemiesten keskeltä... Linnassa on kavaltajia, ja nyt on vaan heiltä kintut katkottava!"

"Kavaltajia! ... niistähän helposti päästään, kun sinä ne nyt kerran tunnet."

"Mutta minä en tunnekaan niitä ... siinä maanalaisessa komerossa oli pilkkopimeä, jossa he siitä neuvottelivat. Kun minä olin pimeyden ja usvan turvissa, jota nousi vähää ennen puoltayötä, kiivennyt luostarinmuurin yli, niin arvelin aluksi tehneeni taaskin turhan matkan. Kuitenkin painauduin salakujaan pylvään ja sen pienen rakennuskielekkeen väliin, mihin näin sen miehen katoovan sinä yönä, jona olin päättänyt ottaa hänestä selvän ja jona sitä varten viivyin niin kauan hurskasta Ragwald-isää, Jumala antakoon sen juonen minulle anteeksi, kunnes näin hänen lukukammarinsa ikkunasta mitä tahdoin... Siinä kujassa oli aukko, josta minä ryömin hyvin hiljaa sisään kaikessa pituudessani. Ja koska pimeys oli täällä vieläkin paksumpi, niin kukaan ei voinut aavistaa, että sitä oli kukaan lisäämässä tukkimalla yhden aukoista, joista sinne voi hitusen verran valoa tulla..."

"Pitääkö minun välttämättä tietää nämä sivuseikat?" huomautti Herman, kun kertoja vähän pysähtyi.

"Kyllä, saatte siten nähdä, kuinka varovasti ja viekkaasti he ovat menetelleet... Piilopaikastani voin nyt kuulla koko keskustelun, vaan en voinut mitään nähdä... Kymmenen miehen pitää tänä yönä vartioida naistuvan ja ritariparvekkeen välistä pitkää käytävää, eikö niin?"

Herman myönsi, ja Erkki jatkoi:

"Tunnetko sinä ne miehet, Herman?"

"Ne ovat kaikkein parhaat marskin miehistä!"

"Ja sittenkin otetaan marski kiinni juuri siinä käytävässä ja niiden kymmenen miehen käsistä, jotka sitä vartioivat..."

"Jumalan äidin nimessä, mitä sanot, Erkki ... nekö miehet ottaisivat marskin kiinni...! Sinä olet kuullut väärin, Erkki, olet varmasti kuullut väärin!"

"En, vaan sinä tässä väärässä olet, enhän minä sano että ne miehet, jotka sinä sinne asetat, sen konnantyön tekevät, vaan ne miehet, jotka ovat siellä sinä hetkenä, jona marski siitä menee läpi, ne sen tekevät."

"Ne, jotka ovat silloin siellä, sanot ... siellä olisi siis silloin muita miehiä kuin minun asettamiani!... Sepä olisi kumma vaihdos, ja kuinka se kävisi päinsä kenenkään tulematta sitä estämään ... haluaisinpa sitä nähdä! Enhän minä mahtane näköäni ja kuuloani menettää!"

"Silloin ei niistä kuitenkaan ole sinulle suurta apua, marski antaa sinulle muuta tehtävää ... ja ne miehet, jotka sinä olet vartijoiksi pannut, lähettää hän itse pois, ja sitten tulevat oikeat miehet heidän sijalleen, ja sitten ... paukauttaa miesten päällikkö kolmesti käsiään yhteen, ja peli on pelattu kädenkäänteessä... Nyt tiedät, kuinka se käy päinsä."

"Ja ne miehet, joista puhut..."

"Ne käyskentelevät jo marskin puvussa, ja kun linnassa on ilo korkealla katossa, niin hiipivät ne kenenkään huomaamatta linnaan ja ovat tarvittaessa saapuvilla. Onhan tässä nyt ajattelemisen aihetta koko päiväksi."

Niinpä olikin. Asia olisi ollut helposti autettu, jos jompikumpi heistä olisi voinut mennä marskin luo sanomaan, miten asiat olivat ja mitä konnanjuonia oli tekeillä. Mutta he tiesivät Kaarlo Knuutinpojan luonteen sellaiseksi, varsinkin hänen nykyisessä mielentilassaan, jolloin hän oli pelkkää tuttavallisuutta

ja iloa, ettei hän olisi heitä ensinkään uskonut. Erkki, mies vähäpätöinen, antautuisiin mitä suurimpaan vaaraan, saattaisipa joutua maksamaan sen työn hengelläänkin. Herman Bermanin ei tosin tarvinnut sitä kohtaloa odottaa, mutta varmaan olisi marski karkoittava hänetkin kasvojensa edestä. Olisi siis mietittävä joku keino, jolla marski voitaisiin pelastaa hänen tietämättään.

Heidän tätä juuri harkitessaan, törähtivät torvet ja pasuunat linnanpihalla, ja marskin miehet ratsastivat linnaan kiiltävissä haarniskoissaan valmiina seuraamaan herraansa Mälarin rannalle, jossa hänen tuli kohdata morsiantaan. Herman tarttui kiivaasti haarniskaansa ja veti sen Erkin avulla ylleen sekä riensi suureen saliin, jossa marski seiso, ympärillään joukko ritareita, joista useimmat olivat hänen omiaan tai morsiamen sukulaisia.

Salissa oli leikki ja ilo vallalla Hermanin sinne astuessa, ja marski, jolla oli yleensä tavaton kyky elähyttää mieliä ja voittaa sydämiä, näytti olevan tänään kerrassaan vastustamaton. Hänen uhkea pukunsa säihkyi kultaa ja kalliita kiviä, ja hänen voimakas ja samalla miellyttävä ryhtinsä ja arvokas käytöksensä, joka ei koskaan yltynyt röyhkeäksi eikä koskaan alennut mieliteleväksi, kohottivat hänet ehdottomasti sarjan ensimmäiseksi, ei ainoastaan tämän seurueen vaan kaikkien sen ajan mahtimiesten joukossa. Kaikki muutkin ritarit olivat puetut kalliisiin vaatteisiin, mutta yksikään ei vetänyt hänelle vertoja ruumiillisen kauneuden ja käytöstavan puolesta. Siellä oli useita Bonde-sukuun kuuluvia ritareita, kuten marskin setä, herra Kaarlo Tordinpoika, Penningebyn herra ja Vestmanlannin ja Taalain laamanni, sekä tämän kuusitoistavuotias poika, solakka vaaleakiharainen nuorukainen, jonka soreita kasvoja valaisi kaksi suurta, eloisaa, uljasta mieltä osoittavaa silmää. Hän oli vasta aseenkantaja ja hänen piti ajan tavan mukaan palvella viimeiset aseenkantajavuotensa serkkunsa, mahtavan marskin seurueessa. Siellä oli myöskin marskin lanko, herra Kustaa Kaarlonpoika, ja hänen velipuolensa, nuori Steen Turenpoika (Bjelke). Niilo Steeninpoikakin (Natt och Dag), joka oli naimisissa marskin sisaren kanssa, oli linnansalissa yhtyäkseen sukulaisensa hääsaattoon, mutta hänen kasvoillaan oli ilme, joka osoitti hänen toivovan olevansa kaukana koko hommasta.

Vartaloltaan ei Niilo-herra ollut lankoan marskia huonompi; hän ei ehkä ollut aivan yhtä pitkä, mutta jäsentensä ja kasvunsa sopusuhtaisuuden puolesta oli hän lankonsa vertainen. Hänen kasvopiirteensäkin muistuttivat Kaarlo Knuutinpoikaa, että etäältä katsoen tai äkkiä vilkaisten saattoi helposti sekoittaa heitä toisiinsa. Niilo-herralla oli avoimet, hyvinmuodostuneet kasvot, mutta niiden ilmeessä oli hiukan vivahdusta raakuuteen, hurjuuteen ja uhkamielisyyteen. Häntä voi innostaa niin paha kuin hyväkin. Oli kuin hänen kasvoistaan olisi voinut lukea selvityksen, miten hän oli kerran voinut olla Engelbrektin mies, sekä samalla ymmärtää hänen voivan olla Engelbrektin murhaajakin.

"Iloa ja riemua tahdon nähdä ympärilläni tänä päivänä", oli marski lausunut hänelle tarttuen hänen käteensä, jonka hän vastahakoisesti ojensi, "mutta teillä ei ole oikeaa häämieltä, Niilo-lankoseni... Jos teiltä jotakin puuttuu, niin sanokaa suoraan, ja jos se on minun vallassani, niin on tahtonne tapahtuva!" Ja marski oli tätä sanoessaan herttaisen ystävällisen näköinen. Mutta Niilo-herra vastasi kylmästi ja jäykästi:

"Sitä, mitä minulta puuttuu, et sinä voi auttaa, Kaarlo ... ja toisekseen autan mieluummin itse itseäni."

Marski oli silloin kääntynyt äkkiä pois hänestä ja kepeä pilvi oli ilmestynyt hänen kirkkaalle otsalleen. Tämä tapahtui vähää ennen kuin Herman astui sisään, niin että marski kääntyessään ja kulkiessaan salin alapäähän kohtasi hänet. Mutta Hermaninkin kasvoilla havaitsi hän varjon, joka ei häntä miellyttänyt. Hän ei kuitenkaan puhunut siitä mitään, vaan tervehti ystävällisesti häntä, jota hän muuten piti hyvin suuressa arvossa. Mutta sitten hän tarttui hänen käteensä ja vei hänet vähän syrjään muista herroista.

"Ei minua kannata suuresti onnitella, Herman", sanoi hän, "kun en saa nähdä teitä miesten seurassa tänään..."

Herman kalpeni eikä voinut estää säikähtymistään näkymästä kasvoillaan. Marski huomasi sen ja katseli häntä kysyvästi, mutta piti sitä luonnollisena tyytymättömyyden ilmeenä siitä, ettei hän saanutkaan ottaa osaa hääiloon, sekä jatkoi:

"Olen saanut Vesteråsista huolestuttavia sanomia, ja sitä varten tarvitsen miehen, jolla on sekä älyä että voimaa... Minulle kerrotaan, etteivät taalalaiset aiokaan tehdä, mitä lupasivat Enköpingissä, ja koska se voi olla alkuna suurempaan meteliin, joka kuitenkin on älyllä ja maltilla tyydynytävissä, niin kauan kuin se on vasta tekeillä, niin tahtoisin aivan tällä hetkellä sinne linnaan miehen, johon rahvas luottaa ja jolla on samalla voimaa pitää minun asioistani huolta asianhaarain mukaan... Nykyisin ei minulla ole ketään muuta, jolla on sellaiset ominaisuudet kuin te, ja te teette kyllä, sen tiedän, tämän ystäväntyön minulle!"

"Milloin tahdotte minun siis lähtemään Vesteråsiin?" kysyi Herman.

"Teidän tulisi nousta nyt oitis ratsullenne, Herman Berman."

"Oletteko siis varma, että saamanne sanomat ovat luotettavia, herra marski?"

Marski katsoi kummastellen häntä. Tosin piti hän suuressa arvossa häntä sekä hänen rikkautensa että sukuuhteidensa vuoksi, vaan ei niin suuressa, ettei häntä olisi kummastuttanut, kun Herman rupesi tutkimaan syitä pyyntöön, jonka marski olisi voinut yhtä hyvin antaa käskyn muodossa. Herman huomasi sen heti, samoin kuin senkin, ettei voisi antaa tyydyttävää selitystä kysymykselleen, jonka vuoksi hän kiiruhti lisäämään:

"Älkää kummastelko kysymystäni ... minä vaan vähän mietin, että voisin ehkä olla toisaalla teille suuremmaksi hyödyksi, mutta..."

"Hyvä", keskeytti marski puristaen ystävällisesti hänen kättään, "luulen ymmärtäväni teitä, mutta te saatte myöskin luottaa siihen, että minulla on eräitä syitä lähettää juuri teidät Vesteråsin linnaan... Tarkoitukseni ei ole kuitenkaan, että teidän tulee jäädä sinne... Jos huomaatte kaiken olevan oikeassa kunnossa, niin kääntykää heti takaisin!... Kenties, niin toivon, saamme kuitenkin juoda yhdessä maljan viiniä Kaarinani onneksi, ennenkuin häpäivät ovat menneet. Hyvästi, Herman ja tulkaa pian takaisin!"

Herman tervehti ja lähti, ja jos marski olisi nähnyt kuinka synkästi hänen lankonsa, Niilo Steeninpojan silmät liekehtivät, niin olisi hän varmaan käsittänyt Hermanin vastauksen toisin. Tämä riensi heti ritariparvekkeelle, jossa Erkki vielä odotti.

"Jumala antakoon hyvän lopun tälle päivälle", lausui hän Erkille, "minun pitää ratsastaa Vesteråsiin... Mutta sinun tulee jäädä tänne, ja minä en puolestani tiedä muuta keinoa, kuin että sinä koetat päästä Niilo Bonpojan puheille, hän on ainoa, joka voi nyt auttaa... Hänen ja sinun täytyy se tehdä, ja kaikki pyhät teitä auttakoon!"

He läksivät linnanpihalle. Täällä oli heidän enää mahdoton puhua tärkeästä asiastaan. Herman tunsikin miehensä niin hyvin, että hän katsoi voivansa aivan tyvenesti luottaa siihen, ettei pelastamishommassa jäisi vaariinottamatta mitään, joka oli ihmisvoimin tehtävissä, ja hänen omaa tehtäväänsä hoitaisi Niilo Bonpoika. Mutta sittenkin ahdisti häntä tuskallinen levottomuus lähtiessään parin miehen seuraamana linnanportista matkalleen. Tultuaan molempain siltain yli Norrmalmille, kääntyi hän ja heitti pitkän sisällökkään katseen kaupungin murien takaa kohoaviin linnanrakennuksiin.

Samassa kuin hän kannusti hevostaan Klaaran luostarin kohdalla, lähti Kaarlo Knuutinpoika linnasta, ympärillään kaikki ritarit, hovilaiset ja asemiehet. Saatto näytti kuin tulenleimulta astuessaan esiin linnan varjosta, että aurinko pääsi paistaa helottamaan haarniskoille ja välkkyville keihään kärjille. Ensinnä kulki musiikki, huilun-, pasuunan- ja räikänsoittajat, sitten tuli muutamia marskin aseenkantajia loistavissa, kalliissa puvuissa. Näiden joukossa oli nuori Tord Kaarlonpoika (Bonde). Sitten tuli marski itse, vierellään vanha sukulaisensa, drotsi Krister. Näiden perässä tulivat muut herrat, ja viimeiseksi haarniskaan puetut asemiehet.

Kansanjoukko hurrasi ja kirkui ihastuksesta nähdessään kaiken tämän komeuden, ja suurella vaivalla pääsi ritarisaatto tunkeutumaan eteenpäin tungoksessa. Se kävi kuitenkin mitenkuten niinkauvan kuin oltiin linnan seutuvilla, mutta kuta lähemmäksi päästiin harmaamunkkien luostaria, sitä tiheämmäksi kävi joukko, ja marskin täytyi antaa muutamain miehistään ratsastaa soittokunnan edessä ja sivuilla, ettei tungos aivan paljon häiritsisi. Saatto kulki perin hitaasti, askel askeleelta, että kansa sai aikaa väistyä, joten päästiin hyvässä järjestyksessä rannalle.

Täällä asettuivat marskin asemiehet avaraan kehään maallenusupaikan ympärille, ja sen sisään astuivat ritarit ja soittokunta, joka soitti kappaleen toisensa perään pitäen vaan lyhyviä väliaikoja. Kaikki ihailivat varsinkin sitä hevosta, jota kaksi hovipalvelijaa talutti odottavaa morsianta varten. Komeampaa eläintä ei liene juuri nähty, ja sen suitsia, satulaa ja peitettä valmistettaessa, joiden purppuranpunainen väri pisti jyrkästi silmään ratsun maidonvalkeata karvaa vasten, oli käytetty säästämättä kalleuksia, sekä kullalla ommeltuja kukkasiasia ja köynnöksiä että jalokiviä ja helmiä.

Marski katseli kärsimättömästi Mälar-järvelle, joka välkkyi rauhallisena aamuauringon loisteessa, mutta näytti samalla hyvin eloisalta, sillä sadottain souteli sillä veneitä edestakaisin, kaikki täynnä katsomisen haluista väkeä. Marskiin teki selvästi hyvän vaikutuksen, kun hän huomasi kansan ottavan niin vilkkaasti hänen iloonsa osaa, ja tämä tunne säteili takaisin hänen kasvoiltaan antaen niille sellaisen heijastuksen, mikä suuressa määrin lisäsi kansan ihastusta. Komeampaa hääsaattoa ja kauniimpaa sulhasta ei ollut maassa missään, — niin haastelivat kaikki.

"Te olette kaiketi hyvin tyytyväinen, rakas poikani", lausui Krister-herra hymyillen, "kun tämän kaupungin kansa osoittaa teitä kohtaan näin suurta rakkautta ... tuskin olisi Engelbreতিকään saanut suurempaa liikettä aikaan, jos hän olisi täällä viettänyt häitään."

Drotsi oli, kuten useimmat muutkin herrat edellisenä päivänä saapunut Teljestä Tukholmaan, ja hän oli tullut ratsun selässä linnaan kotvasen Hermanin lähdettyä yhtyäkseen lupauksensa mukaan "rakkaan" sukulaisensa hääsaattoon. Iva, jolla hän vertasi Kaarlo Engelbrektiin ja jolla oli epäilemättä syvä tarkoituksensa, kadotti vaikutuksensa Kaarlon iloisen mielentilan vuoksi. Ei hänen kasvoillaan ainakaan näkynyt mitään haluakaan vastata samalla mitalla, kun hän lausui:

"Niin, nyt sen näette, rakas isä, kuinka perusteltua oli se, mitä kerroitte minulle Arbogassa, kun keskustelimme siellä kokouksen jälkeen viime syksynä kahdenkesken, että kaikki muka valittivat minun tauttani, piispat, ritarit, kauppamiehet ja talonpojat, ja ettei kukaan minusta pitänyt... Nyt sen näette... Parempaa vastausta silloiseen puheeseen en voisi teille antaa, kuin mitä nyt tässä näette!"

Drotsi hymyili ja nyökkäsi valkopartaista päätään, mutta marskin sanalle ei hän pannut sitä yksinkertaista merkitystä, mikä sille olisi pitänyt panna, vaan hän piti sitä vastauksena omaan viittaukseensa Engelbrektiin. Jos se olisi todella ollut marskin tarkoitus, niin olisi hänen vastauksensa ollut silloinkin murhaava, sillä drotsi-vanhus ei virkannut enää mitään, vaikka hän pitikin kasvoillaan yhä leppeän sävyn. Hänen vaitiolonsa olisi kuitenkin herättänyt huomiota, ellei Långholmin takaa olisi samassa pistänyt näkyviin sen laivan kullattu kokka, joka toi morsianta seurueineen.

Marski viittasi nyt soittokuntaa lakkaamaan, ja kaikki katselivat merelle päin uljasta laivaa, joka tuli juhlallisesti keinuen "kultamastoin ja silkkisin purjein". Laivastakin kuului soittoa, ja sen lähemmäksi tultua erottivat kuulijat Engelbrektinlaulun sävelet, josta kansa puhkesi myrskyisiin riemuhuutoihin. Nämä sävelet tulivat aivan odottamatta, mutta eipä todellakaan mikään olisikaan voinut tehdä marskin morsianta kansalle rakkaammaksi kuin se, että hän tuli juuri tämän laulun soidessa. Marskiin itseensä ei tämä laulu ollut koskaan tehnyt niin syvää vaikutusta kuin nyt; se loihiti hänen mieleensä salaman tavoin Engelbrektin kuvan ja samassa entistään paljon selvemmän kuvan siitä, mikä oli tämän sankarin niin saavuttamattoman korkealle kohottanut: se nimittäin, että hän oli tuntenut tämän kansan korkeimman ja jaloimman, ja samalla välttämättömimmän tarpeen. Vapaata, itsenäistä Ruotsia, — sitä kansa tahtoi, ja nyt hänestä tuntui sydämensä laajentuvan, kun hän itsekseen lupasi uhrata henkensä ja verensä tämän korkean ja pyhän tarkoituksen eteen.

Morsiamen laivan purjeet laskettiin alas, soitto lakkasi, ja kullattu alus laski rantaan. Kannella seisoivat morsian, ympärillään morsiusneidot. Isänsä, vanha ritari Kaarlo Orminpoika talutti häntä kädestä ja takana seisoivat morsiusritarit kuin korkeat hongat liljaryhmän ympärillä. Kaikki oli pelkkää iloa ja auringonpaistetta, ja kansan ihastus, jonka Engelbrektinlaulu oli sytyttänyt, kohosi nyt korkeimmilleen kaiken sen komeuden ja loiston johdosta, mikä tässä saapui. Oli kuin rusopilvi olisi auennut ja laskenut helmastaan enkelien enkelien ympäröimänä liitelemään alas ja viettämään jonkun ajan maan päällä levittääkseen rauhaa ja siunausta kansalle.

Tuskin oli alus päässyt maihin, niin marski, joka oli jo vähää ennen astunut ratsultaan, juoksi laivalle, ja samassa puhalsivat soittajat taas torviinsa, ja kansan riemuhuudot kajahtivat ilmoille. Syntyi, kuten sellaisissa tiloissa on tavallista, hetkiseksi näennäinen sekamelska. Ritaria ja asemiehiä tungeskelehti ristiriitaisesti. Mutta epäjärjestys selveni kohta mitä kauneimmaksi säännöllisyydeksi. Marski talutti morsiantaan kädestä, ja neidot ja ritarit tulivat perästä. Sitten nousi morsian ratsun selkään isänsä viereen, ja niin lähti koko saatto musiikin soidessa By-kirkkoon. Järjestys oli taas sama kuin linnasta tultaessa, se oli vaan erona, että morsian seurueineen ratsasti marskin edellä. Ja viimeisten saattolaisten jälkeen sulkeutui kansanjoukko seuraten perässä kirkolle asti, joka tuli ääriään myöten väkeä täyteen. Kaikki halusivat nähdä kauniin morsiamen ja uljaan sulhasen polvistuvan alttarin eteen. Mutta pieni oli niiden onnellisten luku, jotka sen nautinnon saivat, niihin verraten, joiden täytyi tyytyä vaan pelkkiin kertomuksiin siitä.

Kirkolta linnaan mentiin jalan, mikä teki morsiusparin näkemisen vielä vaikeammaksi. Mutta lähellä seisoneet kertoivat, kuinka rakkaasti morsian ja sulhanen katselivat toisiaan ja kuinka ihmeen ihana morsian oli. "Vaikka eläisi sata vuotta", niin kerrottiin — "ja vaikka etsisi kolmesta kuninkaanvaltakunnasta ja vieläkin kolmesta, niin ei löytäisi kauniimpaa naista. Ei ollut yhtäkään niin surullista, ettei olisi suruaan unhottanut hänet nähdessään." Ja koko päivän seisoskelehti kansa katsellen linnan ikkunoihin nähdäkseen vilaukseltaakaan morsianta tai sulhasta.

Linnassa oli laitettu mitä komeimmat pidot, ja pöydät notkuivat hopean, kullan ja herkkujen alla. Jaloimpia viinejä oli virtaamalla. Marskin tuskin tarvitsi uudistaa kehoitustaan, minkä oli lausunut kutsumakirjeissään, että nimittäin tulotaisiin hänen luokseen Tukholmaan "iloitsemaan ja riemuitsemaan". Ilo ja leikki nousi yhä ylemmäksi, kuta kauvemmin atria kesti, näkyipä ilomielisyys tarttuvan sellaisiinkin kasvoihin, jotka eivät milloinkaan tai hyvin harvoin hymyilivät, niiltäkin unhottui tavallinen totisuus ja kankeus.

Jo atrian aikana sytytettiin soihtut ja vahatuohukset. Edelliset olivat taidokkaasti valmistettuja ja kullalla silattuja, että ne näyttivät erinomaisen kauniilta, varsinkin kun seinillä oli tummat verhot. Koko atrian ajan puhalsivat marskin huilun- ja pasuunansoittajat ja rumpalit paukuttelivat rumpujaan oikein

hartiovoimalla. Aterian jälkeen tanssittiin, ja marski tanssi kauniin Kaarinansa kanssa, eikä ketään ollut salissa, joka ei olisi heitä ihailnut. Muut tanssijat miltei vaan lisäsivät heidän viehättävyyttään, eikä se estänyt kaikkia täysin mielin keikkumasta lattialla, ja joka silmästä loisti ilo, ja joka suulla väikkyy hymy.

Tanssin loputtua sattui Niilo Bonpoika ja Tord Kaarlonpoika (Bonde) joutumaan vierekkäin. He eivät vielä oikein olleet tutustuneet toisiinsa, mutta Tord oli kuullut Niilosta puhuttavan, ja päättäen siitä, että hänen raittiit kasvonsa hohtivat niin sydämmellistä hyväntahtoisuutta, oli tämä puhe ollut hyvin eduksi Niilolle. Ja etäällä salin perällä seisoj eräässä ikkunakomerossa, jonka ohikulkijat peittivät usein näkyvistä, muuan tyttönen, kaunis ja suloinen kuin hengetär, katsellen suurilla silmillään nuorukaisia ja hänen kasvoilleen ilmestyi niin harras hymy, että silmänsä melkein kyyneltyivät.

"Me tulemme nyt kaiketi paljon olemaan yhdessä", sanoi Tord, "sillä minäkin tulen nyt marskin aseenkantajaksi, kuten sinäkin, Niilo!"

"Minä olen siitä iloissani", vastasi Niilo, jonka jaloilla piirteillä oli synkänlainen varjo, "olen siitä todella iloinen, sillä sukulaisesi tarvitsee, ainakin mikäli minun vähäinen järkeni käsittää, ympärilleen luotettavia ystäviä."

"Ja saat olla varma, että hän on huomaava minut sellaiseksi!" sanoi Tord hartaasti ja vakaasti, mikä sopi hänelle hyvin, "minä tahdon pysyä uskollisena, vaikka minulle kävisi niin, kuin olen kuullut sinulle olleen vähältä käydä."

Niilo hymyili surumielisesti katsellen saliin päin. Siellä näki hän herransa ylen onnellisena haastelevan morsiamensa kanssa, ja näyttipä hänen katseensa silloin hiukan synkkenevän. Hän katseli toisaalle, ja äkkiä vetäytyivät hänen kasvonsa leppeään hymyyn. Tord seurasi hänen katsettaan ja huomasi pikku sisarensa, joka niinikään hymyili ystävällisesti.

"Hän ei taida saada unen hituakaan silmiinsä tänä yönä niiden kukkain tähden, jotka sinä hänelle annoit, Niilo!" sanoi hän lyöden häntä olalle. "Mutta hän tahtoo niistä kiittää ... tule, menkäämme hänen luokseen."

Niilo lähti heti, mutta oli tuskin ehtinyt ottaa pari askelta, kun tunsijonkun tarttuvan hänen lyhyeen levättiinsä. Hän kääntyi ja huomasi viheriän ritarin, joka oli tänään vielä tavallistaankin kummallisempi. Hän naureskeli osoittaen peukalollaan taakseen ja lausui:

"Eräs tuolla ulkona haluaa puhutella teitä, Niilo Bonpoika."

"Mutta se eräs joutaa odottaa!" vastasi Niilo samaan leikkisään tapaan aikoen jatkaa matkaansa.

"Kuolema odottaa aina, ha-ha-ha", nauroi ritari vetäytyen takaisin.

Niilo katsoi ovelle, ja luuli näkevänsä siellä Herman Bermanin palvelijan tutut piirteet. Se muutti hänen päätöksensä kerrassaan; sillä mikäli hän sitä miestä tunsij, ei hän turhan tautta uskaltanut tunkeutua niin kauas linnanhuoneisiin päästäkseen jotakin puhuttelemaan. Hän pyysi sen vuoksi Tordia menemään edeltäpäin sisarensa luoksi, ja lupasi itse tulla perässä. Samassa alkoi soitto taas, ja parit valmistuivat uudelleen tanssimaan.

Niilo riensi odottavan asemiehen luoksi ja lähti hänen kanssaan. Jotenkin samaan aikaan jätti Jöns Pentinpoika (Oxenstjerna) sen herrapiirin, jonka keskusteluun hän oli siihen saakka ottanut jotenkin välinpitämättömästi osaa. Senvuoksi tuskin kukaan huomasi hänen lähtöään ja hän liikkui niin hiljaa huoneiden läpi, että jokainen olisi häntä pitänyt mieluummin ajatuksiinsa vajonneena miehenä, joka kulki huoneesta toiseen ilman tarkempaa päämäärää, kuin miehenä, joka toimii määrätyn suunnitelman mukaan. Viimeisessä huoneessa, jonka läpi Jöns-herra tuli siten kulkemaan, oli marski keskustelemassa appensa, ritari Kaarlo Orminpojan, ja muutamain muiden kanssa. Hän äkkäsi ensinnä yksinäisen kirkonmiehen.

"Miksi te kulette niin yksinänne keskellä iloa, sukulaiseni?" sanoi hän pysäyttäen hänet siten.

"Ilo on sellaista, sukulaiseni", vastasi tämä, "että siitä nauttii väliin enimmäks yksinään... Vaan nyt on asianlaita sellainen, että minulla on ajatuksissani eräs seikka, jonka olisin halunnut jättää teille sanomatta, ellette itse olisi minua puhutellut!"

"Puhutte niin vakavasti, herra Jöns, kuin ette olisi yhtään viinisarkkaa tyhjettänyt sukulaisenne pöydältä hänen häissään..."

"Runsaasti olette vieraitanne kestinnyt, marski, kuten Ruotsin valtakunnan rikkaimman ja mahtavimman miehen tuleekin, mutta vieraanvaraisuuden tulisi tällaisena päivänä ulottua miehiinnekin..."

Marski ja muut miehet katselivat kummastuneina synkkää tuomioherraa, jonka tarkoitusta he eivät ymmärtäneet. Tämä jatkoi:

"Kuten sanoin, en olisi tahtonut häiritä teitä tällä, varsinkin kuin se koskee teidän palvelijoitanne, ellette itse olisi minua siihen kehottanut ... mutta olkoon sitte sanottuna, että sukulaistamme, drotsia, ovat teidän palvelijanne loukanneet, ja hän on sen vuoksi lähtenyt linnasta."

"Krister-herraa!" huudahti Kaarlo astuen tuomioherraa kohden, "mitä sanotte, herra Jöns ... onko niin voinut tapahtua?"

"Miehet, jotka vartioivat naistuvan ja ritariparvekkeen välillä, ovat kieltäneet vanhaa drotsia kulkemasta siitä..."

Marski syttyi vihaan ja kiukkuun.

"Missä on vartijain päällysmies?" huusi hän, ja käski erään kamaripalvelijan heti paikalla kutsua päällikön esiin.

Tämä tuli hetkisen kuluttua ja vakuutti Jöns-herran sanat kaikin puolin todeksi. Marski sävähti punaiseksi ja valkeaksi ja hän tarttui miekkansa kahvaan.

"Tulkaa mukaan, serkku", huusi hän vihdoin rukoilevalla äänellä, "tulkaa mukaan näkemään miten sen työn tekijöitä rangaistaan ansionsa mukaan."

Sitten hän riensi ulos perässään Jöns-herra ja päällysmies. He saapuivat ritariparvekkeelle ja käytävän ovelle, jossa miehet seisoivat äänettöminä ja totisina kuin tummat puukuvat. Kiukuissaan ihan suunniltaan puhutteli marski heitä, mutta kun vanhin heistä astui esiin yrittäen vastata, kääntyi marski päällysmiehen puoleen lausuen:

"Pankaa tänne uusia miehiä ... nämä saavat tornissa mieltä rikostaan ja kärsiä rangaistuksensa."

Päällikkö lähti, mutta marski jäi Jöns-herran kanssa kahden, jota hän pyysi menemään drotsin luo puhumaan hyväkaunist ja lepyttämään häntä sekä pyytämään, ettei hän vihalla lähtisi sukulaisensa pöydästä ja niin katkeroitaisi hänen onneaan tänä päivänä. Hänen vielä puhuisaan tuli päällikkö takaisin ja vartioiden vaihdos tapahtui herrain läsnä ollessa. Koko kohtaaminen päättyi siihen, että Jöns-herra sai miltei tyyntynyt kiihtynyttä sukulaistaan, ja hän erosi hänestä sillä lupauksella, että seuraavana päivänä olisi koko asia unhotettu, ja että Krister-herra kyllä saapuisi uudelleen jatkamaan hääiltoa ikäänkuin ei mitään olisi tapahtunut.

Sitten meni marski taas vieraittensa pariin, ja herra Jöns Pentinpoika pujahti linnanpihalle vieviin kiertoportaisiin, joita valaisi joukko soihtuja. Äänettömänä, mieltä askelin käveli synkkä tuomioherra sitten linnanmuurin viertä tullakseen linnanportille. Linnantuvan edustalla hän pysähtyi. Siellä oli muutamia miehiä, mutta he olivat hiljaa seisoen kehässä erään ympärillä, joka puhui heille. Jöns-herra katsahti pikaisesti sisään ovesta, mutta ei ehtinyt kuulla mitään siellä puhuttiin, eikä myöskään nähnyt kuka puhui. Hän oletti, että kertoja oli ollut vartijoita muuttamassa ja viemässä edellisiä miehiä torniin sekä kertoi nyt täällä, mitä oli tapahtunut. Ja hän puhui kuiskaten, ettei mitään äkkinäistä pahaa koituisi sen johdosta hänelle itselleen ja kuulijoilleen. Jöns-herrakaan ei tahtonut tarpeetonta melua herättää, vaan vetäytyi hiljaa ja kenenkään huomaamatta takaisin sekä jatkoi matkaansa pitkän porttihilvin läpi ulommalle linnanpihalle ja sieltä ulos kadulle. Sinne tultuaan riensi hän nopeasti drotsin asuntoa kohden.

"Te istutte täällä niin tyynnä ja tyytyväisnä, äidinisä", sanoi hän astuessaan huoneeseen, jossa vanhus istui tulen edessä, "nyt saamme pitää peliänne voitettuna, ja huomenna tervehditään teitä valtakunnan mahtavimmaksi mieheksi, joko sitten haluatte hallita sitä valtakunnanhoitajana tai antaa sen kuninkaan haltuun."

Vanhus katseli vilkkaasti hymyillen tyttärenpoikaansa.

"Jos joku muu tätä sanoisi, niin epäilisin", sanoi hän, "mutta sinun neuvoillasi on ollut tähän saakka ihmeellinen menestys, ja senvuoksi sinua uskon."

"Te voitte niin todellakin tehdä, äidinisä ... minä en huomaa pöyhkeälle sukulaisellemme mitään mahdollisuutta pelastaa päätään siitä paulasta, jonka olen hänen kaulaansa heittänyt... Voimme todella nyt katsella oloja herroina ja määrääjinä. Teidän ei tarvitse huolehtia hiukkaakaan sen pienen muutoksen johdosta, jonka teimme läänityskirjaanne ja jolla teille tuli koko Helsinglanti Gestriklannin asemesta... Huomenna te itse annatte ja otatte läänitykset, ja ylväs sukulaisenne saa rukoilla teiltä henkeään, ja antaa senvuoksi teille kaiken anteeksi. Ritari Kaarlo Orminpojan kaunis tytär on ollut parhain liittolainen mitä voimme toivoa, hän on kerrassaan vääntänyt Kaarlo-herran tajun nurin..."

Kaikki on valmiina huomispäivän neuvottelua varten."

Drotsi nyökäytti ja näytti ylen tyytyväiseltä.

"Minun mielestäni on mitä suurin varovaisuus sentään tarpeen", jatkoi Jöns-herra, "marskilla on monta ystävää ja vielä useampia on hän näinä päivinä hankkinut... Olenpa valmis epäilemään joitakuita niistäkin kahdestatoista, jotka ovat mietinnön laatineet. Voi käydä, että viime hetkenä tulee esteitä teidän ja päämiehyiden väliin... Varovaisuutta siis, mutta voimakkaasti ja joutuisaan! Kuta aikaisemmin huomenaamuna neuvosto kokoontuu, sitä parempi..."

"Kello 8 Pyhän Gertrudin kokoussalissa!" vastasi drotsi.

VIII.

Neuvostossa.

Linnassa jatkui tanssi keskeytymättä myöhään yöhön ja iloa ja riemua raikui häätalo. Morsian oli niin sanomattoman tyytyväinen nähdessään ympärillään vieraiden iloiset ja tyytyväiset kasvot, ja hän nyökkäili ystävällisesti sulhaselle. Tämä oli puolestaan niin kaikkineen kiintynyt kisaan ja karkeloon, ettei hän näyttänyt voivan vähääkään muistaa vakavampia asioita. Hän olikin vielä varsin nuori, ainoastaan kolmikymmenvuotias — riimikronikan mukaan pitäisi hänen syntyneen juuri neljäntenä päivänä lokakuuta — niin että joskin hän oli noussut aikaisin korkeaan ja painavaan asemaansa, elämä voi vielä tarjota hänelle runsaasti riemuja.

Selvää on että morsian ja sulhanen tanssivat monta tanssia yhdessä, ja aina herättivät he ihmettelyä sekä kauneutensa että liikkeittensä sulon vuoksi, jota ei kukaan kyennyt matkimaan, oli se sitten piiritanssia tai rivitanssia. Ja kun sulhanen oli kerrankin piirin keskellä, ja tanssijat lauloivat tuota laulua, jota nykyään tunnetaan ainoastaan syrjäisemmillä maaseuduilla, mutta josta siihen aikaan paljon pidettiin ja jota tanssittiin etupäässä mahtavien hoveissa: "Ja ritari tuli ratsastain ... hän kihlasi neidon kaunoisen", niin tuntui monesta, kuin olisi tämä tanssi sepitetty vartavasten Kaarlo-herraa ja Kaarina-neitoa varten.

Tanssijain piiri liikkui aluksi vaan hyvin hiljaa, kun laulettiin:

Ja neitonen, kaunis kuin kukkasen nuo, maljoja hopeisia kädessään tuo.

Ja viiniä on toisess',
Ja simaa täynn' on toinen; —

Kaarlo seiso i tällöin paikallaan piirin kääntyessä ympärinsä, kunnes morsian tuli hänen kohdalleen. Silloin hän meni hänen luokseen kumartaen kuten tanssi vaati, ja silloin lauloivat muut:

hän joi, ja hän joi sulholleen.

Sitten hän veti morsiamensa piiriin alkaen tanssin, joka herätti neitojen ihailun ja nuorukaisten kateuden. Suureen piiriin syntyi kuin pyörre, joka sai kultaisissa tuohuksissa palavat liekit heilahtelemaan edestakaisin, laulun ja tanssin yltyessä yhä vilkkaammaksi:

Ja posket on punaiset kuin syysahon puolat;
Ja sormiss' on sormukset sulhosen tuomat.
Ja hiukset on hällä kuin kullasta kuotut,
ei kauniimpaa neitoa oo maan päälle luotu.

Kun kesä puoleen entää,
niin häämme pidetään,
kun lintuset lentää
ja laulaa säveltään.

Lopetettuaan tanssin asettui marski piiriin muitten kanssa, ja eräs toinen ritari astui piirin sisään. Siten jatkui leikki, kunnes kaikki olivat vuoronsa tanssineet, jolloin leikki lopetettiin. Heti perään soitti soittokunta, ja laulu oli Engelbrektinlaulu. Se tehtiin morsiamen mieliksi, ja kun aamulla oli nähty, kuinka mahtavan, milt'eipä lumoavan vaikutuksen sen säveleet tekivät kansaan, niin oli sen arvo äkkiä ylennyt marskin hovissa, jossa sillä olisi muuten pitänyt ollakin koti, koska marski kerran tahtoi

Engelbrektin tavoin elää ja kuolla ruotsinkansan miehenä. Kaarinasta oli tällä laululla aivan erikoista viehätysvoimaa, ja vaikka hän oli kuullut sitä monta kertaa laulettavan, ja vaikka sitä kerran oli laulettu jonkinlaisena hautausmessuna hänelle, silloin kuin hurjat talonpojat taluttivat häntä itseään kuolemaan, niin hän ei voinut olla rakastamatta sen surumielisiä vakavia säveliä, jotka uhkuivat voimaa ja surmaa yhtä aikaa. Se ikäänkuin muistutti jostakin ylevästä ja pyhästä, se oli kuin juhlatunne keskellä elämän pauhua. Se sai Kaarinan sielun ikäänkuin kohoomaan valkeiin siivin maan tomusta, niin että hän näki maailman toisessa valossa ja voi erottaa totuuden valheesta, voi ikävöidä ja toivoa, että totuus ja uskollisuus kuitenkin saavuttavat katoomattoman kruununsa.

"Sinä ajattelet menneitä aikoja, Kaarina!" sanoi marski huomattessaan neidon mieltävän katseen sekä tarttui hänen käteensä.

Kaarina katsoi häneen lämpimästi ja sielukkaasti, sekä nyökäytti myöntävästi päätään.

"Ja missä entispäivissä aatoksesi nyt harhailee?" kysyi Kaarlo taas.

"Sinussa!" vastasi hän hymyillen, "sillä sitä, mitä ajattelin, löytyy sinussa yhtä varmasti kuin sitä ennenkin löytyi... Sitä täytyy löytyä kaikkina aikoina, vaikka me näemmekin entisajat selvemmin kuin nykyiset, ja senvuoksi oli ajatukseni siellä!"

"Sanoppa siis, ketä ajattelit, koska ajattelit yht'aikaa minuakin."

"Engelbrektiä", kuiskasi Kaarina tarttuen molemmilla käsillään marskin käsiin, "ja minä ajattelin, että niinkuin hän eli ja kuoli, niin tulet sinäkin elämään ja kuolemaan ... lain ja oikeuden puolesta, Ruotsin kansan puolesta."

Kaarlo puristi lämpimästi morsiamensa kättä ja hänen silmissään hehkui innostuksen tuli. Herra Jöns Pentinpoika oli ollut oikeassa, tämä neito oli kauneudellaan lumonnut marskin. Mutta tämä lumous ei ollut mitään muuta kuin sitä, mitä jokainen yleväluontoinen nainen vaikuttaa rakastetussaan, — hän viritti vaan täyteen voimaansa sen hyvän, mikä Kaarlolla uinaili; se heräsi eloon Kaarinan hänelle puhuessa.

"Minä tahdon antaa sinulle muiston tästä hetkestä ja tästä sanasta, Kaarina!" sanoi hän lähtien samassa huoneesta.

Kaarina katseli hänen jälkeensä, silmät onnekasta autuutta loistaen. Hänen Kaarlonsa oli juuri sellainen, miksi hän oli häntä ajatellut, voimakas, uljas, altis jaloa ja ylevää tuntemaan. Hän oikein vajosi tähän ajatukseen ja heräsi kuin unesta, kun eräs neidoistaan tuli häntä puhuttelemaan. Hän luuli silloin juuri katsettaan kohottaessaan näkevänsä vilahdukselta Niilo Bonpojan menevän ovesta, ikäänkuin herransa perään rientääkseen.

Marski kävi salakamariaan kohden, jossa oli lipas, missä hänen kalleutensa olivat. Niistä hän aikoi ottaa yhden morsiamelleen muistoksi. Käydessään silloin ritariparvekkeen läpi, tuli vartijain päällikkö häntä vastaan.

"Anteeksi, armollinen herra", sanoi päällikkö koettaen pidättää marskia, mutta tämä viittasi kädellään.

"Huomenna, huomenna, Börje...!" sanoi hän kiirehtäen sekä kääntyi erästä toista ovea kohden eikä sitä, joka vei käytävään, missä vartijat seisoivat.

"Asia on hyvin tärkeätä laatua, herra", jatkoi päällikkö, "olin juuri aikeissa tulla teitä hakemaan; asia ei siedä vähääkään viivytystä!"

Marski seisahtui nähtävästi hyvin vastenmielisesti kuuntelemaan, mitä päälliköllä oli sanomista, mutta hän ei edes katsonut häneen, vaan seiso i ja katsoi sinnepäin, mihin oli ollut menossa, selvästi aikoen heti jatkaa matkaansa kuultuaan, mistä oli kysymys ja annettuaan siihen niin lyhyen ja pikaisen vastauksen kuin suinkin.

Mutta päällikkö tarttui marskin käsivarteen ja sanoi:

"Kysymyksessä on teidän valtanne, herra, ja ehkä henkennekin!"

Nyt iski Kaarlo katseensa mieheen, hänen silmistään välähti vihan salama, ja samalla hän tempaisi käsivartensa irti.

"Mitä tarkoitat, Börje?" kysyi hän, "valtani ja henkeni! Jos sinä niistä jotakin tiedät, niin lienee sinulla merkillisiä tiedustelijoita, tahi on hääolot noussut päähäsi..."

"Sellaisia tiedustelijoita minulla on, herra ... ja sitä minä nyt pyydän, että tietojani kuuntelisitte. Minä

sanon, että ne koskevat teidän valtaanne Ruotsinmaassa ja kentiesi henkeänne... Se, jolta olen kuullut tietoni, on tuolla ulkona, tahdotteko, että kutsun hänet tänne?"

Marski laski käsivartensa rinnalleen ristiin ja katseli yhäti miestä. Yhä synkemmin paloivat hänen silmänsä, ja yhä uhkaavammin puristuivat hänen huulensa. Oli kuin hänen olisi tarvinnut tottua kuulemaan sen pahuuden kaikuakin, minkä päällikön sanat sisälsivät. Pää ja sydän täynnä riemua ja onnea oli hän tänne tullut, senvuoksi tuntui hänestä nyt kuin olisi hän astunut taivaan kirkkaudesta synkeään korpeen okain ja ohdakkeiden sekaan, missä hänen ympärillään mateli kähiseviä käärmeitä.

"Pian sitten!" sanoi hän vihdoinkin katsoen ovesta käytävään, jota valaisivat häälyvät soihdut ja josta hän erotti lähimmät vartiomiehet.

Päällikkö riensi ovelle, luultavasti kutsuakseen miestä, joka toi niitä tietoja, mutta marski arveli kaiketi siitä turhaa viivytystä syntyvän sekä riensi hänen peräänsä astuen päällikön ohi hämärään käytävään vartiomiesten keskelle.

"Kuules, mies", huusi hän, "mitä pahoja sanomia sinulla on juuri minun ilopäivänäni?"

Vastausta ei tullut, mutta hänen takanaan paukautti päällikkö kolmesti käsiään yhteen, ja samana hetkenä oli marski puristuksissa vartiomiesten välissä. He painoivat häntä niin tiukasti ja kovasti kuin olisi hänen ympärilleen valettu sulaa rautaa, joka oli samassa jähmettynyt. Hän koetti liikuttaa käsiään, hän koetti äkkiä pyörähtämällä päästä irti, mutta turhaan. Avun huutamisesta ei olisi ollut mitään hyötyä, sillä näin syrjäisessä osassa linnaa, johon juuri senvuoksi oli pantu niin vankka vartio, ei ollut ketään, joka olisi voinut auttaa tai kutsua avuksi tarpeeksi miehiä etulinnasta.

"Muistatko Vesteråsia, Kaarlo-marski", kuului päällikkö sanovan miesten takana, ja äänestä päättäen oli hän hyvin kiihtyneessä tilassa, "muistatko Vesteråsia ja mitä minä siellä sinulta polvillani rukoilin?... Sinä halveksit pyyntöäni, ja onneton veljeni, Hannu Martinpoika, sai kärsiä kauhean kuoleman siitä, että piti herra Eerik Puken ja rahvaan puolta. Se leikki ei ole koskaan mennyt mielestäni, ja minä vannoin kalliin valan lähteäkseni teidän palveluksestanne ja ensi tilassa kostaa teille veljeni kuoleman."

Börje Martinpoika pysähtyi, osaksi koska itse tarvitsi levätä, osaksi antaakseen marskille aikaa vastata. Vastaus olisi tietysti suuresti lisännyt hänen kostonsa nautintoa, koska se olisi epäilemättä antanut hänelle runsaasti aihetta oikein perinpohjin tallataksensa vankiansa jalkainsa alle. Mutta marski ei lausunut sanaakaan.

"Tämä tilaisuus tuli, ennenkuin luulinkaan", jatkoi Börje sitten, jonka sappi rupesi kiukusta kuohumaan, "ja tulipa kosto vielä parempi ja täydellisempikin... Saapa nähdä, oletteko te marski Kaarlo, täst'edes sen suurempi, kuin että minä, Hannu Martinpojan veli, voin katsella teihin olkani yli, ja olkaa varma, että jos minä jotakin mahdan, niin saatte ehkä maistaa samaa katkeraa kuolemaa, jonka silloin määräsitte veliraukkani osaksi..."

Hän näkyi taas odottavan marskilta vastausta, mutta kun sitä ei kuulunut, niin hän huudahti:

"Sitokaa se, ja palvelijanviitta hänen ylitseen ja pois täältä..."

Sen hän ehti sanoa, kun samassa kuuli melua takaansa, ja ennenkuin älysikään, tunsikin kahden vahvan miehen tarttuvan käsivarsiinsa. Ne olivat Niilo Bonpoika ja Erkki. Ja tämän tapahtuessa ritariparvekkeen puolella käytävää, tulivat portaat ja käytävä äkkiä asestettuja miehiä täyteen. Ne, jotka pusersivat marskia välissään, hämmästyivät ainakin yhtä paljon kuin heidän päällikkönsäkin, ja tämä seikka ynnä marskilaisten reippaus käänsivät asiat kohta toiselle tolalle. Syntyi tosin kiivas painiskelu, mutta tila oli ahdas, ja marskin puolustajat olivat valioväkeä. Moniaan hetken kuluttua oli marski vapaa, ja hän pääsi tunkeumaan ritariparvekkeelle asti, johon Niilo Bonpoika ja Erkki seurasivat häntä tuoden vankinsa mukanaan.

"Sinä puhuit totta, Börje", lausui hän tälle, "valtani ja, jos sinä olisit saanut määrätä, henkenikin oli hiuskarvan varassa, mutta nyt näet, että vielä on ympärilläni uskollisia miehiä... Nyt käynee sinulle, kuten kävi veljellesi ... hän oli palveluksessa ja petti minut, kuten sinäkin nyt teit."

Vangin kasvopiiirteet olivat tuntemattomiksi vääntyneet hänessä nyt riehuvain tunteitten vaikutuksesta ja hänen silmänsä pyörivät hurjasti kuin järkensä menettäneellä. Marskin viha lientyi surun ilmaukseksi nähdessään tämän elävän todisteen petoksesta, jonka hän olisi toivonut kauaksi hovistaan ja väestään. Mies oli kuten veljensäkin osoittanut kelvolliseksi ja reippaaksi asepalvelijaksi. Senvuoksi olikin marski antanut hänen toimekseen monta tärkeätä tehtävää, olipa joskus neuvotellutkin hänen kanssaan ja osottanut yleensä luottamustaan häntä kohtaan. Ja aivan äskettäin oli hän korottanut hänet erään miesosastonsa päälliköksi. Tämä herätti vihaa ja tuskaa marskin mieleen.

Mutta niin vaikea oli hänen tänä hetkenä huomata maailman pahuutta ja ilkeyttä, ettei hän hetkeäkään pitänyt tätä tapausta muuna kuin pelkkänä Börjen yrityksenä tyydyttää omaa silmitöntä kostonhimoaan. Eikä Börje Martinpoika itsekään suinkaan aavistanut olevansa pelkkä välikappale toisen kädessä. Ne langat, jotka Erkki ja Niilo Bonpoika olivat nyt katkaisseet, olivat siksi viekkaasti punotut, ettei niitä joka mies pystynytäkään selville saamaan. Mutta Erkki, joka tiesi enemmän kuin kukaan muu näiden salajuonien kulusta, vaikkei hänkään tiennyt kenen kädessä niiden oikea johto oli, ei tahtonut päästää menemään näin suotuisaa tilaisuutta avatakseen herransa silmiä. Hän nykäisi Niiloa nutunhiasta, että tämä antaisi marskille viittauksen, miten asiat oikeastaan olivat.

Niilo, joka ei voinut oikein hyväksyä sitä tapaa, millä Erkki oli saanut kavalluksen selville, eikä siis voinut ottaa lausuakseen mitään, joka olisi saattanut hänen mainitsemaan tuota nuuskintaa sanainsa tueksi. Niin tarkka ei hän kuitenkaan ollut ritaritapoihin nähden, ettei tahtoisin näin todellisen vaaran hetkenä ensinkään käyttää tietoa hyväkseen pelkästään senvuoksi, ettei sen saantitapaa hyväksynyt. Hän koetti käydä keskitietä sekä lausui vangille:

"Teidän siassanne, Börje Martinpoika" sanoi hän, "koettaisin parantaa pahaa aikomustani vapaalla tunnustuksella, sillä aivan varmaan ette ole ominpäin toiminut!"

Tämä sana teki toivotun vaikutuksen sikäli, että marski säpsähti ja näkyi kerrassaan katselevan vankia ja äskeistä vaaraa uudessa valossa; tahi paremmin, hän tuli heittäneeksi silmäyksen vähän etäämmälle, jossa näki kaukana häämöittävästä salaisten vihollisten tummia varjoja, jotka hän oli näinä päivinä kokonaan unhotanut. Ja hän katseli vankia ankarasti sekä kysyi, kutka olivat juonessa osallisina.

Mutta Börjeen ei kehoitus tehnyt mitään muuta vaikutusta, kuin että hän yritti raivoissaan tempoa itsensä irti ja heittäytyä marskin kimppuun. Kiinni-pitelijät tarvitsivat kaikki, kylläkin melkoiset voimansa pitääkseen häntä alallaan ja kun marski huomasi, kuinka mahdotonta oli tänä hetkenä häneltä mitään kuulustaa, niin hän viittasi muutamille oven suussa seisoville miehille, jotka riensivät viemään petturia pois. Ritariparvekkeelle tuli hiljaisuus, jolloin sinne asti kuuluivat tanssin kaukaiset sävelet.

Marski tarttui toisella kädellään Niilon, toisella Erkin käteen ja katseli heitä vuorotellen lausuen liikutuksella, jota ei voinut pidättää:

"Te olette tehneet minulle ison palveluksen tänä yönä, palveluksen, jota en koskaan unhot!"

Hänen katseensa pysähtyi Erkkiin, jota hän ei näyttänyt tuntevan, ja hän laski kätensä hänen hartiolleen.

"Mikä on sinun nimesi?" kysyi hän, "ja kenen palveluksessa olet, sillä vaikka kannat minun miesteni pukua, ovat kasvosi kuitenkin minulle oudot!"

Erkki kertoi olevansa Herman Bermanin palveluksessa. Sitten hän mainitsi lyhyesti, kuinka oli päässyt petoksen perille, sekä miten sekä hän että herransa olivat pelänneet pilaavansa kaiken pelastamistilaisuuden, jos olisivat ennen aikaansa marskille ilmoittaneet, mitä tiesivät. Ja marski kuunteli kiihtyvällä kummastuksella miehen sanoja, jotka samalla selvittivät hänelle sen, miksi Herman näytti niin vastahakoiselta lähtemään Vesteråsiin.

"Sinä olet kymmenen miehen vertainen!" sanoi hän vihdoin, kun Erkki lopetti. "Jos tahdot tulla minun palvelukseeni, niin minä valmistan onnesi, ja ainakin löytynee talojeni joukossa joku, joka sopii sinulle palkinnoksi siitä, mitä nyt olet minulle tehnyt...!"

"Te erehdytte, armollinen herra!" vastasi Erkki, "mitä olen tehnyt, olen tehnyt enemmän Herman Bermanin vuoksi kuin teidän ... älkää pahastuko että niin sanon, mutta Hermanin edestä minä tahdon uhrata henkeni ja vereni, sillä hänkään ei omaansa säästänyt minun ja omaisteni tähden siihen aikaan, kuin Jösse Eerikinpoika oli Vesteråsin linnan voutina. Jos Herman on teostani mielissään — ja minä tiedän hänen olevan, niin on siinä minulle palkintoa kylliksi ... enempää en tahdo!"

"Rehti mies!" huudahti marski, jota ihastutti näiden sanain koruton ylevyys, sekä lisäsi ajatellen: "onnellinen Herman!"

Kului hetkinen, sitten hän kääntyi Niilo Bonpojan puoleen, joka katseli kyynelsilmin ihastuneena Erkkiä. Hänen ansiotaan oli kuitenkin suureksi osaksi marskin pelastaminen, sillä ilman häntä ja hänen suurempaa arvoaan ei Erkki olisi koskaan saanut sitä toimitetuksi; mahdoton olisi hänen ollut saada pelastamiseen tarvittavia miehiä käytettäväkseen ja viedä niitä niihin salaisiin piilopaikkoihin, jossa he olivat vaaran hetkellä. Marski älysi tämän paremmin kuin Niilo itsekään. Hän tarttui hänen käteensä ja puristi sitä lämpimästi.

"Sinua, Niilo, tahdon tästälähin pitää rakkaana sukulaisenani...! Ehkäpä koittaa sekin aika, että voin

sinulle tehdä yhtä suuren palveluksen!"

Ja ikäänkuin nämä nopeat tapahtumat olisivat olleet kansantaru, jossa hyvä on taistellut pahaan vastaan ja voittanut, kuului suuren salin toisesta päästä yksitoikkoinen laulu:

Ja lehmukset lehtii, ja lehdet varisee,
Vaan maan päällä vihertävät metsät.

Marski ja miehet kääntyivät ja näkivät eräässä ikkunakomerossa viheriän ritarin. Hän hymyili tapansa mukaan, mutta hymy oli surullista, ja hänen katseensa osoitti hänen näkevän aivan toisen maailman kuin sen, missä hän eli. Hän seisoi etukumarassa kädet ojolla ikäänkuin siinä olisi ollut harppu, jota hän soitteli. Selvää oli, että jos hän oli nähnyt tai kuullut, mitä juuri oli tapahtunut, niin se oli tunkeunut vaan heikkoina valonvärähdyksinä hänen pilvimaailmaansa. Hänestä se lienee ollut kuin maalaus tai laulu, johon hän tavallisuuden mukaan pani nuotin:

Ja lehmukset lehtii, ja lehdet varisee,
Vaan maan päällä vihertävät metsät.

Hänen takaansa kuuluivat tanssin vilkkaat sävelet ja kun ritari huomasi muut salissa olijat, viittasi hän sinnepäin nyökäten.

He lähtivät kaikki yhdessä, paitsi Erkki, joka oli liian halpa ylhäisten seuraan. Marskin astuessa tanssisaliin tuli Kaarina häntä vastaan. Ei olisi huomannut kasvoista mitään erinomaista tapahtuneen, mutta Kaarina huomasi sen kuitenkin.

"Minun on käynyt, kuten pojan sadussa", sanoi marski suudellen sydämellisesti hänen lumivalkeata kättään, "kun hän lähteissään häätalosta, kohtasi vuoripeikon ja sai taistella henkensä edestä..."

Kaarinan poski kalpeni, mutta hän ei lausunut sanaakaan, puristi vaan kiihkeästi herransa kättä katsellen tutkivasti häntä silmiin. Kaarlo vastasi hellästi hänen katseeseensa ja lisäsi:

"Muistatko sitä satua ... tuli pieni kyyhkynen ja nokki peikolta silmän... Ja sinun rukouksesi, Kaarina, sinun lämpimät rukouksesi Jumalan äidille ovat minun valkea kyyhkyseni..."

"Vaara on siis jo ohi?" kuiskasi Kaarina.

* * * * *

Ja päivä nousi, ja voitoniloiset herrat rupesivat keräytymään Pyhän Gertrudin kokoussaliin. Ensimmäisten joukossa oli herra Jöns Pentinpoika. Hänen mukanaan tuli herra Kaarlo Kristerinpoika (Wasa), drotsin vanhin poika, uljas mies, jonka kasvopiirteet olivat jalot ja ryhti arvokas.

"Niinkö todellakin, rakas sukulaiseni", sanoi Jöns-herra mitä viattomamman näköisenä, kun he olivat päässeet suureen kokoussaliin, "niinkö todellakin... Jumala varjelkoon, ettei mitään odottamatonta olisi tapahtunut ... se voisi tuottaa pahoja, arvaamattomia seurauksia. Linnanportit ovat kiinni, sanotte, eikä kukaan pääse ulos eikä sisään...?"

"Niin sanoi eräs isäni miehistä, joka kävi siellä aamulla aikaisin isäni asialla, ja jos puolikin on totta, mitä kerrottiin, niin pelkään sellaista tapahtuneen, joka ei ole enää autettavissa."

"Vaan rahvaanmiehen puheeseen ei ole aina luottamista ... ne tekevät niin helposti karpäsestä härkäsen... Milloin linnanportit sulettiin?"

"Se lienee tapahtunut vähää ennen puoliyötä! Silloin oli vaan harvoja kaupungissa majailevista häävieraista jälellä, ja minä olin niiden joukossa... Kun me läksimme sieltä oli tanssi vielä täydessä vauhdissa, ja sukulaistemme, marski oli pelkkää iloisuutta. Vähän sen jälkeen lienee onnettomuus tapahtunut..."

"Onnettomuus!" huudahti Jöns-herra, "puhukaa nyt vihdoinkin selvin sanoin, mikä onnettomuus, rakas serkku?"

"Isäsi asemiehen kertomuksen mukaan lienee petos ollut tekeillä marskin miesten kesken. Hänet kutsuttiin kesken tanssia ritari-parvelle, jossa hänen kimppuunsa hyökättiin. Silloin hänet vangittiin tahi, mikä on enemmän luultavaa, murhattiin siihen paikkaan..."

"Viiden haavan nimessä, serkku, mitä puhutte... Jumala tietää, kuinka syvästi se mieltäni liikuttaa; mutta jos on totta, mitä kerrotte, niin voimme iloita, että isällänne, jalolla Krister-herralla on vielä voimaa astua valtakuntaa johtamaan... Saatte nähdä, että kun asioita puolelta ja toiselta harkitaan, niin ei ole niin paha, ettei jotakin hyvääkin. Nyt, vasta nyt voimme toivoa rauhaa valtakuntaan, joko Eerik-kuningas tulee takaisin, tahi että..."

"Valitsemme toisen kuninkaan... Niin, olette oikeassa; rakas sukulaistemme, — Jumala hänen sieluun armahtakoon, ellemmme enää häntä joukossamme näe — rakas sukulaistemme vastusti jyrkästi uutta kuninkaanvaalia. Mutta kuninkaan tarvitsemme kuitenkin!"

"Hm!" hymähti Jöns-herra, joka näkyi vaipuvan ajatuksiinsa, vaikea hänen oli kuitenkin kokonaan salata tyytyväisyyttään.

Kauempaa eivät he enää voineet keskustella, sillä herroja alkoi saapua, toinen toisensa perään. Pian oli sali täynnä loistavaa joukkoa. Kaikki läsnä olevat kuuluivat valtakunnan neuvostoon sekä olivat rikkaita ja mahtavia miehiä. Monien piispain joukossa oli postulus Niilo Ragwaldinpoika sekä iäkäs vakava Turun piispa, Maunu Tavast. Maallikkoherrain joukosta puuttui vielä marski, herra Kaarlo Knuutinpoika, hänen appensa, herra Kaarlo Orminpoika, ja ne marskin vieraat, jotka olivat olleet yötä linnassa.

Kokouksen alkoi drotsi pitkällä puheella, jossa huomautti, mikä levottomuus oli valtakunnassa vallinnut viime vuosina, ja miten jokaisen velvollisuus oli työskennellä rauhan eteen ja vanhain hyvin tapain säilyttämiseksi. Hän valitti, ettei marski, hänelle vielä tuntemattomista syistä, ollut saapunut tähän tärkeään kokoukseen, mutta hän luuli kuitenkin, että kokous voi sangen paljon päättää ennen marskin tuloa ja antaa päätökset sitten hänen allekirjoitettavakseen, jos kokous niin haluaisi.

"Siihen suureen hätään", niin hän lopetti, "ja kurjuuteen katsoen, mikä valtakunnan miesten kestettävänä on ollut näinä viimeksi kuluneina vuosina, aina siitä asti kuin Engelbrekt tuli talonpoikajoukkoineen, ovat muutamat kunnan miehet, joihin voimme kaikki luottaa" — hän luetteli niiden nimet, niitä oli kaksitoista — "suurella huolella valmistaneet ehdotuksen, joka, jos läsnäolevat arvoisat herrat sen hyväksyvät, on saattava valtakuntaan uudelleen rauhan ja sovun voimaan. Juuri näiden kahdentoista kutsumana, kuten hyvin tiedätte, olemme nyt tänne kokoontuneet, ja esittäkööt he nyt itse, mitä ovat valtakunnan hyväksi laatineet!"

Eräs niistä kahdestatoista nousi esittämään tulokset siitä tärkeästä työstä, jonka hän oli muiden valittujen kanssa toimittanut, sekä mainitsi ne vaikeudet, jotka olivat työtä haitanneet.

"Meillä on ollut paljon vastusta", sanoi hän, "ja pahin on kuitenkin vielä jälellä, jota emme näe mahdolliseksi voittaa muuten kuin eräällä ehdolla, jonka aiomme nyt teille esittää ja jonka vuoksi olemme teidät tänne kokoon kutsuneet." Pitkän sanatulvan perästä esitti tämä jalo neuvosherra tarkoittamansa tärkeän ehdon, jonka täyttämistä heidän työnsä menestys muka riippui. "Mitä nyt vaadimme saadaksemme työmme suotuisaan loppuun, on jo joskus ennen ollut käytännössä maassamme, esimerkiksi armollisen herramme, kuningas Maunu Eerikinpojan aikoina, Jumala armahtakoon hänen sieluansa, nimittäin että te kaikki sineteillänne vahvistatte meille kirjan, että mitä me teemme, se pitää paikkansa, ja ettei kunniansa nimessä kukaan siitä poikkea."

Neuvosherran lopetettua tuli saliin hetkiseksi täysi hiljaisuus, mutta kellään ei näyttänyt olevan mitään sanomista lausuntoa vastaan. Luultavasti ei kukaan arvannut mistä tässä oikeastaan oli kysymys, ja jos joku aavistikin siinä juonia piilevän, niin ei hänellä ollut rohkeutta puhua, kun ei ollut varma siitä, että muitakin oli samoin ajattelevia. Niitä kahtatoista lukuun ottamatta ei kukaan tuntenut vähääkään tämän pelin juonta — eivät kaikki drotsin lähimmät tuttavatkaan, eivät edes hänen poikansa. Muut olivat kaikki — hyvin harvoja oli poikkeuksia — marskin puoluelaisia, jotka olisivat yhtenä miehenä nousseet seisomaan, jos marski olisi ollut itse saapuvilla. Nyt ei toinen oikein tiennyt mitä toinen ajatteli; heihin vaikutti sitäpaitsi epävarmuus tulevaisuuden suhteen, joka oli syntynyt eräiden huhujen johdosta, että suuri onnettomuus oli jollakin tavoin tapahtunut linnassa; ja se sai heidät pysymään ääneti.

Silloin nousi drotsi ylös.

"Kaiken luottamukseni", sanoi hän, "panen niihin arvoisiin miehiin, joille olemme uskoneet vallan puolestamme päättää valtakunnan menestyksestä, ja senvuoksi on minun sinettini altis. Mitä ikänä te päätättekkin, en milloinkaan siitä poikkea. Antakaa tänne kirja, niin minä panen nimeni ja sinettini sen alle sekä olen varma, ettei joukossamme ole ketään, joka epäröi tehdä kuten minäkin."

Drotsi astui punaisella vaatteella peitetyn pöydän ääreen, jolle eräs kahdestatoista laski kirjan, mihin drotsi piirsi nopeasti nimensä. Eräs kirjuri painoi sitten siihen hänen sinettinsä. Hänen jälkeensä tulivat muutamat muut, jotka niinkään, kukin vuorostaan kirjoittivat siihen nimensä ja antoivat panna sinettinsä sen alle.

Sillaikaa vetäytyi drotsi erään ikkunan luoksi salin tyhjäksi jääneeseen osaan, jossa Jöns Pentinpoika seisoi yksinään ajatuksiinsa vaipuneena. Muut neuvosherrat olivat pöydän ympärillä tai keskustelivat siellä täällä kaksin ja kolmin yhdessä ryhmässä, niin että Krister-herra voi huomiota herättämättä vaihettaa muutamia sanoja tyttärensä kanssa.

"Eikö ole vielä tullut mitään varmoja tietoja käsiisi, tyttärenpoikani?" kysyi drotsi.

Jöns-herra pudisti päätään, ja drotsi lisäsi hetkisen kuluttua:

"Minusta saapi sukulaistemme laita olla miten tahansa ... kun saamme olla puolenkaan tuntia häneltä rauhassa, niin tulkoon hän kernaasti elävänä ja tervennä joukkoomme!"

Mutta Jöns herralla ei näyttänyt enää olevan samaa voitonvarmuutta kuin joitakuuta tuntia vielä kokouksen alkaessa. Hän oli tympeänä ja sanatonna.

"Vai mikä on sinun tarkoituksesi?" kysyi drotsi hiukan levotonna.

"Varmat tiedot viipyvät liian kauan!" sanoi Jöns-herra hiljaa. "Jos asiat olisivat niinkuin pitäisi, niin olisi minusta täytynyt jo aikaa sitten tapahtua jotakin... Saadaan nähdä, eikö paula ollut lopultakin liian heikoista langoista punottu!"

Drotsi kääntyi ajatuksissaan toisaalle, eikä Jöns-herralla näyttänyt olevan halua enempiin puhelemisiin.

Silloin temmattiin ovi voimakkaasti auki, ja sisään astui marski Kaarlo Knuutinpoika appineen, ja perässä tuli muutamia muita hänen lähimpiä sukulaisiaan. Olisi mahdotonta kuvailla muutamain tyhmistyneitä naamoja. Drotsiin ja Jöns-herraan voi sovitaa vanhan aurinkolaulun sanat: "Kieleni oli kuin puusta nyt ja hiiltynynnä vielä." Samaan suuntaan oli niiden kahdentoista neuvosherrankin mieli, jotka olivat tehneet tuon salaperäisen ehdotuksen valtakunnan pelastamiseksi, mutta muiden silmistä loisti marskin tulon johdosta uskollisuus häntä kohtaan ja iloinen hämmästyks.

Pöydän luona, jolla nimet allekirjoitettiin oli siksi melua, etteivät useimmat läsnäolevista huomanneet marskin tuloa, ennenkuin salin läpi kävi kuiskina "marski", "marski on täällä". Silloin he älysivät hänen seisovan heidän keskellään korkeana, mahtavana ja käskevänä kaikessa syntyperäisessä arvokkuudessaan.

Pöydän ääressä lakkasi työ heti, kaikki odottivat. Nyt saataisiin kuulla marskin omasta suusta, mitä linnassa oli yöllä tapahtunut, joka oli antanut aiheen niin omituisiin huhuihin. Mutta siinä petyttiin. Marski kosketti sitä vaan sivumennen kuten pelkästään yksityistä asiaansa sekä pyysi, etteivät kokoontuneet panisi pahakseen hänen pitkää viipymistään.

"Iloitsen kuitenkin siitä, etten ole tullut liian myöhään ottaakseni neuvotteluunne osaa."

Nyt astui drotsi esille. Hän näytti pahoin surulliselta, ikäänkuin haluten ulkomuodollaan ilmaista miten häntä pahoitti, ettei "rakas poikansa" ollut ennen voinut tulla neuvostoon. Sitten hän mainitsi mikä päätös oli tehty ja mitä nyt sen johdosta puuhattiin.

"Ja toivon, ettei sinulla, rakas poikani, ole mitään sitä vastaan, koska päätös oli tehty parhaassa tarkoituksessa valtakunnan ja sen asujanten hyväksi."

"Siinä te suuresti erehdytte, rakas isä", huudahti marski innolla. "Olkoon suurta tai pientä, minä en vahvasta sinetilläni mitään tietämättäni, mitä minun tulee vahvistaa. Ja minua ihmetyttää kovasti, hyvät herrat ja miehet, miten te olette ylimalkaan sellaisen päätöksen ensinkään tehneet... Sitenhän te voitte yks kaks lahjoittaa koko valtakunnan ja oman menestyksenne pahimman vihollisenne käsiin, vaikka se muka tapahtuu valtakunnan hyväksi. Sitäpaitsi kummastelen, miten olette sellaisen päätöksen tehneet minua kuulustelematta... Sillä se on vastoin lupauksianne ja valojanne!"

Marskin katse oli ylpeä ja taisteluhaluinen. Lopuksi hän kääntyi drotsiin, mutta tämä ei vitkastellut vastatessaan:

"Unhotatte, poikani, että kaikki on tehty parhaassa tarkoituksessa ja, mikä on ylen tärkeää koska asia on kunnianasia, täydellä luottamuksella ehdotuksen tekijöihin! Vai haluatteko te, rakas poikani, tulla sanomaan näille rehellisille ritareille ja kirkonmiehille: teillä ei ole kunniaa!"

Vanha herra haasteli niin leppyisesti ja hänen katseensa oli nyt niin rauhallinen, että hän nähtävästi katsoi näillä sanoilla ehkäisseensä pitemmän vastustuksen marskin puolelta ja siten piti asiaansa hyväksyttynä. Vieläpä Jöns Pentinpoikakin, joka oli koko ajan seisonut ikkunakomerossa, käsivarret ristissä rinnallaan, huolimatta astua esille ja ruveta innokkaammin puolustamaan asiaa, jota piti jo menetettynä, kohotti hänkin päätään ja katsoi salin keskelle, jossa marski ja drotsi seisivat. Marskin kasvat hehkuivat. Oli selvää, että drotsin sanat olivat häntä kiihdyttäneet.

"Kunniaa!" huudahti hän kättään ojentaen. "Ne sanat kuuluvat vähän omituisilta teidän suustanne, sukulaiseni. Tahdon muistuttaa teille, mitä tapahtui kun erosimme moniaita päiviä sitten Teljessä ja kun annoin teidän käsiinne kunniaanne ja rehellisyyteenne luottaen sinettini... Missä oli silloin kunnia ja

rehellisyys? Ettekö luovuttaneet nimessäni Helsinglantia minun tietämättäni?... Sanon sen teille, niin sukulaiseni kuin olettekin, sen teitte pahassa tarkoituksessa!... Ja onko siis", lisäsi hän vähän pysähtyen, "onko siis mitään syytä uskoa, että kunnia ja rehellisyys merkitsevät enempää, kun on koko valtakuntaa koskeva asia kysymyksessä? Jos on sellainen syy olemassa, niin lienee syy se, että se salainen päätös, joka meidän tulisi tässä nyt vahvistaa ja sinetöittää, on eräälle henkilölle eduksi ... ei kuningas Eerikille, vaan..."

Hän ei puhunut lausetta loppuun, mutta jokainen näki hänen katseestaan, että hän tarkoitti drotsia. Tämä otti loukkaantuneen muodon ja katseli ympärilleen, eikö muut olleet samaa mieltä kuin hänkin, toivoen heiltä kannatusta marskia vastaan, jonka liiallinen kiihtyminen näytti antavan kylmäveriselle drotsille mahdollisuutta päästä vasten luuloa vielä voittajaksi.

"Te menette liikoihin, marski Kaarlo!" lausui hän arvokkuudella, joka teki sangen hyvän vaikutuksen. "Teidän tulee kuitenkin muistaa, että mitä valtakunnan neuvosto kerran on päättänyt pitää paikkansa, eikä teillä ole valtaa tehdä siihen mitään muutoksia!"

"Toinen kysymys, jonka te näytte unhottavan, herra drotsi", vastasi Kaarlo, "on se, voiko valtakunnan neuvosto tehdä laittomiakin päätöksiä, ja lienee vaikea päättää, sopiiko minun tietämättäni ja vasten minun tahtoani tehtyä päätöstä kutsua lailliseksi... Mutta minä kiitan teitä viimeisistä sanoistanne, herra drotsi! Te annoitte sillä minulle tilaisuuden puhua eräästä asiasta, jonka olisin muuten jättänyt koskettamatta."

Marski puhui lämpimästi. Kuuli, että hän oli vakuutettu puolustamansa asian totuudesta ja oikeudesta, ja se veti hänen puolelleen kaikki ne, joita eivät syvemmät syyt kiinnittäneet drotsiin ja hänen puolueeseensa. Mihin katsoikin, niin kaikkialta näkyi ihmetteleviä ja ihastuneita silmäyksiä marskia kohti.

Krister-herra ei oikein tiennyt mitä tehdä. Hän pysyi kuitenkin tyvenenä, antaen marskin jatkaa.

"Siihen valtaan nojaten, joka on minun käsiini annettu", sanoi hän, "julistan täällä tehdyn päätöksen kokonaan kumotuksi. Tahdon nähdä", jatkoi hän, "olenko minä päätösten nojalla Ruotsinmaan johtaja, vai elätkö drotsin armoilla. Se joka kannattaa minua, tulkoon mukaani, muut jääkööt tänne."

Marski lähti, ja häntä seurasi suurin osa läsnäolijoita. Kun ovi vihdoin sulettiin ja saliin tuli hiljaisuus, istui siellä pöydän ääressä drotsi, hänen poikansa ja tyttärenpoikansa, piispat ja muutamia niistä kahdestatoista neuvoksesta. Näihinkin, joiden ainakin olisi luullut kuuluvan drotsin luotettavimpiin kannattajiin, oli marskin miehekäs ja voimakas esiintyminen tehnyt sellaisen vaikutuksen, että moni heistä oli siirtynyt hänen puolelleen ja seurannut häntä muiden mukana linnaan, jossa heitä oli odottamassa yhtä uhkeat pidot kuin edellisenäkin päivänä.

Noloilta ja neuvottomilta näyttivät drotsin ja hänen kannattajainsa kasvot; he istuivat suuressa kokoussalissa katsellen toisiansa, heistä tuntui kuin olisivat haihtuneet peräti tyhjiin verratessaan nykyistä vähälukuisuuttaan äskeiseen joukkoon. Kaikki heidän tuumansa ja mestarillisesti harkitut aikeensa olivat hävinneet kuin tuhka tuuleen. Läsnäolevat piispat, jotka halusivat ennen kaikkia rauhaa säilytettävän, alkoivat lopulta puhua, että oli välttämättä koetettava lepyttää marskia. Krister-herra kuunteli ja katseli tuontuostakin tyttärenpoikaansa, mutta tämä ei lausunut mitään. Hän piti epäilemättä sovintoa nyttemmin mahdottomana, vaikka hän antoi piispain vapaasti puhua, ettei näyttäisi panevan esteitä sovinnollisen ratkaisun eteen.

Lopuksi tultiinkin siihen, että piispat lähettäisivät linnaan sanan ja pyytäisivät marskia taasen tulemaan kokoussaliin, jossa kaikki nyt käännettäisiin parhain päin. Ja sananviejä tulikin hetkisen kuluttua tuoden sen vastauksen, että marski tulisi seuraavana aamuna kokoussaliin sekä kutsuttaisi itse siihen kokoukseen kaikki Tukholmassa saapuvilla olevat neuvosherrat.

Drotsia voi päivän kuluessa tuskin entisekseen tuntea. Herra Jöns Pentinpoika oli, keskusteltuaan esimiehensä, herra postulatuksen kanssa, saanut määräyksen viipymättä lähteä Upsalaan, niin että herravanhus oli jäänyt omiin hoteisiinsa. Hän kulutti päivän pitkät tunnit muistelemalla kaikkea, mitä oli tapahtunut sitten Engelbrektin kuoleman, kokien tutkia tapahtumain sisempiä, salaisia syitä. Että hän tällöin aina havaitsi marskin kaiken pahuuden alkusyyksi, oli varsin luonnollista, ja hänen katkeruutensa nousi sikäli, kuin hän älysi turhiksi ja hyödyttömiksi kaikki ne keinot, millä oli yrittänyt sysätä häntä vallasta ja nousta itse sijaan. Viimeisten tapahtumain jälkeen ei ollut enää muuta keinoa kuin se, mitä hän kaikista enimmin inhosi, nimittäin ryhtyä ase kädessä pakottamaan vihattua vastustajaansa myönnytyksiin.

Etteivät piispain yritykset saada sovintoa aikaan — sellaista sovintoa kuin hän halusi — mitään auttaisi, ymmärsi hän varsin hyvin, ja ettei huomispäivän kokouksesta lähtisi muuta hyötyä kuin että hän saisi oikein perinpohjin nöyrytyä, ja marski kohoisi ainaiseksi häntä ylemmäksi. Ainaiseksi...?

Tähän hänen aatoksensa seisahtuivat, ja hän katseli ympärilleen, ikäänkuin etsien miehiä, joihin voisi tässä asiassa vedota. Ainaiseksi...? Ei, nyt mitellään miekkoja, nyt päästetään irralleen kaikki tähän asti hillityt voimat ja ne usutetaan petoa vastaan, joka samosi maita tavotellen kynsillään kolmen kruunun loistoa. Mutta ne kynnet katkotaan, ja Krister Niilonpoika nousee maan valtijaaksi vaikkapa se maksaisi kokonaisia verivirtoja.

Muutamit piispat kävivät hänen luonaan iltapäivällä, ja samoin herra Niilo Steeninpoika. Edelliset koettivat puhua sovinnon sanoja ja lepyttää vanhaa herraa. Nuorella miehellä voisi ollakin voimaa johtaa laiva satamaan, haastelivat he, ja vanhusten kokemuksen tulisi tukea nuoruuden voimaa neuvoillaan ja iloita siitä, että on saavutettu päämäärä, rauha ja sovinto valtakuntaan. Drotsi kuunteli tarkkaavasti näitä sanoja, mutta hän kuunteli yhtä tarkkaavasti herra Niilo Steeninpoikaa, joka ajoi päinvastaisen äärimmäisyyden asiaa. Mutta miten he puhuivatkin, niin tunsu vanhus kuitenkin syvästi loukkaantuneensa, ja tieto niiden keinojen vaillinaisuudesta, joita hän oli tähän saakka käyttänyt, kalvoi häntä katkerasti. Tämä tieto kaikessa alastomuudessaan jäyti hänen mieltään enemmän kuin mikään muu. Hän oli kuin siihen kallioon kytkettynä, jolta hän oli koettanut vihamiehensä syöstä, ja hänen omat ajatuksensa valoivat kuin kyyn myrkkä hänen kasvoilleen, eikä ollutkaan Sigyniä pitämässä maljaa myrkyn alla.

Engelbrektin kuolemaa seuraava aika olikin yleensä sangen surkea aika. Se oli lyhyttä auringon paisteista päivää seuraava pimeä, kylmä yö. Turhaan saa etsiä ylevämpiä pyrintöjä, jotka mieltä ihastuttavat ja viehättävät. Se ei tosin ole hiekka-aro, joka kolkkona ja alastonna leviää nähtäviimme, siinä on eloa, on kasvillisuutta, siitä helottaa iloisia kasvoja ja kuuluu riemuhuutoja, mutta silloin rehoittaa pikkumaisuus, silloin hymyilee ja iloitsee itsekkyytensä. Turhaan saa etsiä tosi isänmaallista henkeä, tahtoa ja voimaa. Silloisilla mahtimiehillä oli tuskin mitään isänmaata, paitsi mistä he saivat poimia itsekkäitä etuja. Turhaan saa kuunnella tosi ruotsalaista sotahuutoa, joka Engelbrektin aikoina kajahteli yli vuorten ja laaksoin ja pani käsivarsia liikkeelle sadoin ja tuhansin. Sotahuutoja tosin kuuluu, mutta ne ovat huuhkajan öisiä hekkuma-huutoja.

Tämä kurjan voiton ja viheliäisen itsekkyyden aika todella kammottaisi, ellei sen öisestä pimeydestä pilkkisi pieni päivänsäde, joka on juuri se työ, mikä ikäänkuin itsestään kehittyi olojen johdosta, ja sillä on omat asianajajansa, joille vähitellen selviää samaisten olojen pakotuksesta tarkoituksensa. Näitä oli Kaarlo Knuutinpoikakin, ja tämä seikka yksin viehättääkin katsojaita. Senvuoksi me seuraamme hänen myötä- ja vastoinkäymisiään, iloitemme edellisten ja suremme jälkimmäisten vuoksi.

Aamu tuli ja uudelleen kokoontui neuvosto, ja kaikki läsnäolevat julistivat marskin valtionhoitajaksi johtamaan valtakuntaa ja jakamaan linnoja lääneineen.

"Nyt tulee miekka ratkaisemaan riidan", sanoi Erkki sen päivän iltana Niilo Bonpojalle, kun he seisovat yhdessä Eteläportilla ja näkivät drotsin ratsastavan Nyköpingiin päin.

IX.

Folkungatorni.

Itäisemmällä niitä kahta pitkää ja samalla leveää lahtea, jotka pistivät Byvuonosta Nyköpingin kohdalla maahan, oli eräänä iltana lokakuussa vuonna 1438 pienempi alus. Oli kolkko ja synkkä päivä. Taivasta peitti raskaat, tummat pilvet, joista maata lähinnä riippuvat olivat mustimmat. Kylmä tuuli puhalsi idästä päin voimatta vähääkään rikkoo pilvipeittoa, joka ympäröi pantsarina maata ja liikkui kuin huokailien ja valittaen meren ja kaupungin yli.

Laivan kohdalla rannalla seisoi eräs asepalvelija pidellen kahta satulointua ratsua, jotka kaapivat kärsimättömästi maata kavioidensa ja säikähtelivät tuon tuostakin miehen sitä ja sen syyt huomaamatta. Hän silmäili laivaa, josta nyt lähti soutuvene liikkeelle saapuen nopeasti maihin. Sen perässä oli kaksi miestä. Toisen yllä oli pitkä tumma viitta, ja hänen päässään oli musta päähine, jonka reunukset olivat tiiviisti ylöspäin käännettyt. Sen alla oli hänellä ihomyötäinen tummanruskeasta pehmeästä nahasta tehty verho, joka jätti ainoastaan posket, otsan ja silmät paljaksi sekä ulottui rinnalle ja hartioille asti leikeltynä jonkunlaiseksi hesukehäksi. Veneen lähestyessä rantaa kääntyi keskiveneessä oleva mies; hän päästi viittansa tuulen leuhuteltavaksi, ja silloin näkyi sen alta punainen ihokas ja vyötäisten ympärillä oleva nahkavyö, jonka toiselta puolen vilahti leveän lyömämiekan kahva, toiselta puikon tai tikarin pää kiiltävästä hopeatupesta. Jaloissa oli hänellä vaaleankeltaisesta, paksusta vaan pehmeästä nahasta tehdyt saappaat, joiden varret ulottuivat yli pohkeiden.

"Yhden neuvon annan sinulle, Maunu, kun nyt lasket maata kohden ... muista kauppajaaloja, jotka tässä edustalla liikkuvat; ne maksavat vaivat puolestaan!" sanoi veneen perässä istuva mies. Hän puhui puolittain leikkisällä, puolittain vakavalla äänellä. Olisi ollut vaikea päättää kumpaa siinä oli enemmän, varsinkin kuin mies naurahtaen lisäsi: "älkөөtkä vaan silmäsi nähkö hirviötä, jonka talonpojan kertomuksen mukaan pitäisi liiukskella näillä mailla tänä päivänä!"

"Katso sinä, että laivalla on kaikki niinkuin pitääkin, Maunu Gädda", vastasi puhuteltu, "niin saadaan pian nähdä, onko maa-ilma saanut mieleni muuttumaan."

"Sen se ilma saattaa pian tehdä ... sinä et ollut aivan vankka silloin, kun keväällä viime vuonna olimme ensi kertaa matkalla, ja ellen väärin muista, niin sinun mielesi valtasivat silloin juuri ne muistot..."

"Vaiti!" keskeytti viittaen puettu mies kiivaasti, ikäänkuin olisi jo nähnyt hirviön, "älä lausu, mitä kielelläsi pyörii, Maunu, Jumalan kalliin veren nimessä, älä sitä... Niin on kuin sanot, täällä on toinen ilma kuin merellä! Siellä puhaltaa myrsky rauhaa sieluuni, täällä ... täällä nousevat muistot kuin häijyt jättiläiset latomaan pilvenkorkuisia kallioita henkipattoisen miehen ympärille uhaten musertaa ja tukehuttaa hänet... Tyven on täällä myrskyä, ja verta, viatonta verta tiukkuu joka askel."

"Niinpä tulkootkin siis lyhyiksi ne hetket, joina sinä hengittelet maankamaraista ilmaa, Maunu ... vie minulta terveisiä vanhalle Krister-herralle, äläkä unhota kauppiaita, jotka liikkuvat tässä ulompana eivätkä rohkene antautua Jumalan ystävän ja kaikkien vihamiesten huomaan. Saat nähdä että vihuri hellittää puoliyön seutuina, ja jos tuuli kääntyy, niin uskallan panna veikkaan hyvän miekkani ja maljan viiniä kuningas Eerikin luona, ettei niiden enää tarvitse vartoa Nyköpingiin menoaan... Niin, niin, mikä on ollut, se on ollut, rohkeasti nyt vaan matkaan!"

Vene tuli rantaan ja viittaen puettu mies hyppäsi maalle.

"Mikäli minusta riippuu", huusi hän silloin Maunu Gäddalle, joka jäi veneeseen, "niin ei pitkiä kulu siitä, kuin Krister-herra on sanottavansa sanonut, ennenkuin taas saat nähdä minut!"

Hän astui nopein askelin rantatörmälle miehen luo, joka toi hevoset häntä vastaan. Hän heittäysi satulaan ja antoi mennä huolimatta katsoa, pysyikö mies mukana. Tämä jäikin melkoisesti jälkeen, mutta odottamatta nousi merestä eräs este kiirehtivää ratsastajaa vastaan. Hänen hevosensa pysähtyi kuin naulattu, eikä hän saanut sitä liikahtamaan. Se vapisi kuin haavanlehti vaahdon valuessa sen lanteilta. Ratsastaja iski kannuksensa syvälle sen kupeisiin, mutta mieluummin olisi se kiivennyt jyrkintä vuorensinää ylös kuin ottanut tässä askeltakaan.

"Mikä elukan on, mies?" kysyi ratsastaja vihaisesti mieheltä kun tämä saavutti hänet.

Mutta mies ei saanut sanaakaan suustaan. Hän istui satulassaan kalmankalpeana ja tuijotti puiden väliin sivullepäin. Kun ratsastaja oli toistanut kysymyksensä pari kertaa, niin sai hän vihdoinkin senverran malttiaan takaisin, että sai tehneeksi ristinmerkin ja viitanneeksi puiden väliin.

Ratsastaja katsoi sinne ja luuli näkevänsä korkean tumman varjon hämöttävän puiden välistä etäältä metsästä; samassa se katosi eikä mitään enää näkynyt.

"Nyt hevosenne taas menee, herra!" sanoi mies tehden taas ristinmerkin, "nyt se menee torniin taasen, nyt ei ole enää mitään pelkäämistä!"

"Se? ... torniin? ... mitä tarkoitat, mies?" kysyi ratsastaja.

"Se, jonka näimme", vastasi mies, "asuu vanhassa tornissa, vaikkei kukaan ole nähnyt sen sinne menevän, eikä sieltä tulevan, mutta sellaisethan voivat kulkea lukittujen ovien läpi. Tornin on vartija nuuskinut läpiläpeensä katosta vankikomeroihin asti, muttei ole mitään nähnyt. Mutta minä olen monena yönä kuullut sen siellä huokaavan ja huutavan, ikäänkuin jotakin vietäisiin kuolemaan."

Nyt he kulkivat reippaasti eteenpäin hevosten osoittamatta mitään pelon merkkiä. Mutta muukalaiseen ratsastajaan näytti näkemänsä ja kuulemansa tekevän huomattavan vaikutuksen. Hän milloin tempoi kiivaasti ohjaksista ja iski kannuksensa ratsuunsa, niin että se lensi kuin siivillä kankaan yli; milloin hän taasen äkkiä pysähtyi, milloin antoi ratsun astella hyvin vitkaan. Asemies pysyi jokseenkin hänen tasoillaan. Jos hän jäi tämän kiivaasti ajaessa jälkeen, niin ehätti hän sen takaisin, kun tämä hiljensi vauhtiaan.

"Mihin torniin?" sanoi muukalainen äkkiä, kun mies kerran tuli hänen rinnalleen, "mihin torniin se kuollut menee?"

"Vanhaan torniin", vastasi mies, "vanhat ihmiset kertovat, että siinä tornissa saivat herttua Eerik ja herttua Valdemar, Jumala armahtakoon heidän sielujansa, nääntyä nälkään, kun kuningas Birger,

heidän veljensä, oli heittänyt vankilan avaimet mereen."

"Sinä siis tarkoitat sitä tornia, jonka drotsi Bo Juhonpoika jätti paikoilleen rakentaessaan linnan uudelleen!" lausui muukalainen selvästi tyyntyneenä. Hän päästi syvän huokauksen lisäten: "ja kuka kulkija sitte on?"

"Hm ... Valdemar-herttua ei saa rauhaa, sanovat vanhat, koska hän söi veljensä, Eerik-herttuan ruumista. Jumala tietää parhaiten sen asian ja sen, kuinka paljon mies voi kestää, ennenkuin tuska ja kärsimykset saattavat hänet epätoivoon, mutta niin vanhat sanovat, ja ne ovat kuulleet sen niiltä, jotka elivät siihen aikaan ja omin silmin näkivät tornin muurissa sen kolon, josta Valdemar-herttua koetti kaivaa itselleen tietä karjunhampaalla. Valdemar-herttua, Jumala armahtakoon hänen sieluansa, siellä nyt kulkee linnassa itkien ja rukoillen... Hän teidän hevosennekin edessä seiso i äsken, kun se ei tahtonut paikaltaan liikahtaa, ja hänpä se puitten väliin katosi."

"Valdemar-herttua!" mutisi muukalainen, jonka pää vaipui alaspäin.

"Valdemar-herttua", toisti mies, "Jumala suokoon herttuaparalle rauhan, mutta väärinhän oli syödä veljensä lihaa, saattaahan se sielua painaa ja ajaa sitä rauhatonna haudastaan... Mutta paljoo pahempaa on minusta vasten valaa ja lupausta..."

Tähän asti ennätti mies puhua, kun muukalainen tarttui suonenedonomaaisesti hänen käsivarteensa. Hänen tummain, rypistyneitten kulmainsa alta välähti hurja, epätoivoinen katse, melkein mielipuolinen katse, ja hänen puristuneilta huuliltaan tuli huokaus, ikäänkuin sanat, joita aikoi lausua, olisivat musertuneet rikki. Sitten hän las ki miehen käden, kannusti hevostaan ja katosi kuin myrskytuulen ajama pilventönkä, kuin varjo, joka folkungiherttuan tavoin harhailee rauhatonna entisillä poluillaan huokaillen ja surren.

Linnaan vievä lyhyt tie oli pian kulunut, ja vasta linnan portilla saavutti palvelija muukalaisen. Päästyään linnanpihaan ja noustuaan ratsailta vei mies vieraan linnanportaita ylös siihen huoneeseen, jossa Krister-herra oleskeli. Huone oli sama, jossa arkkipiispa Olavi kuoli ja pyhäinkuva oli yhä vielä ikkunankolossa heijastaen takassa palavan tulen valoa. Krister-herra istui vielä samassa nojatuolissakin, jossa arkkipiispa-vainaja veti viime henkäyksensä. Hän näytti melkoisesti vanhentuneen muutamassa päivässä. Vaot olivat syvemmät hänen otsallaan ja poskillaan, ja hänen valkeat hapsensa riippuivat järjestämättä hänen ihokkaansa kauluksen ympärillä. Vieraan sisään astuessa katsahti hän ylös, ja hänen kasvoilleen vilahti tyytyväinen väre. Hän ojensi kätensä lausuen hymyillen:

"Olkaa tervetullut, Maunu Pentinpoika ... olkoon tulohetkenne onneksi! Sanansaattajanne, joka toi minulle tiedon tulostanne, tapasi minut vähän senjälkeen, kuin olin tullut kotiin marskin ... armol ... lisen ... herrani häistä Tukholmasta."

Hän lausui omituisella painolla sanat: "armollisen herrani", oli vaikea kuulla, oliko se harmia vai pilaa. Edellinen näkyi palavan hänen silmissään, jälkimmäinen näkyi jäisenä hymynä hänen teräviltä huuliltaan.

"Armollisen herranne?" matki Maunu-herra katsoen drotsiin, mutta ei kummastuksella eikä hymyillen, vaan synkästi, melkein kamalasti, ikäänkuin joku muu asia olisi vallannut hänen mielensä ja tämä kysymys olisi vaan tullut kunnioituksesta drotsi-vanhusta kohtaan.

"Susi istuu nyt kirkontornissa, ja kyyhkynen raatelee lampaita ja karitsoita!" lausui drotsi, johdattaakseen toista käsittämään uutta takaperoista maailmaa, sekä lisäsi, "saatte nähdä, Maunu Pentinpoika, että kun jokin rupeaa menemään väärinpäin, niin se meneekin oikein kelpolaililla... Nyt minä sanon: nyt on herra Kaarlo Knuutinpoika Ruotsinmaan herra, ja vaikka hän voisi olla minun pojanpoikani yhtähyvin kuin hän on sisareni tyttärenpoika, niin saan minä kumartaa harmaat hivukseni hänen edessään, niinkuin olisin halvin asepalvelija... Eikö se ole teistä kummallista, Maunu Pentinpoika", lisäsi drotsi hetken perästä, "että minä, Krister Niilonpoika, joka sain ritarikannukseni, ennenkuin Kaarlo herra oli vielä syntynytkään, minä joka olen ollut valtakunnan tärkeimmissä toimissa aina Margareta-kuningattaren ajoilta asti, Jumala hänen sieluaan armahtakoon, ja istunut valtakunnan neuvostossa, ennenkuin marski oli täyttänyt ensimmäisen vuosikymmenensä, sekä olen nyt ollut kolme vuotta drotsina, joten minun pitäisi olla kuninkaan jälkeen valtakunnan korkein mies, että minä saan nöyrytyä vastaan ottamaan linnoja ja lääniä tältä nuorukaiselta, rakkaalta pojaltani ... eikö se ole teistä kummallista, Maunu Pentinpoika, eikö maailma ole ylösalaisin käännetty ... eikö lohi nyt kiipeä tammenlatvaan ja eikö orava sukella meren pohjalle, vai miten!"

Äänetönnä ja synkkänä seiso i Maunu Pentinpoika drotsin puhuessa. Hänen silmänsä kiiluivat hurjasti kohoisten kulmain alta, ikäänkuin hän olisi itse ollut metsänpeto, joka oli vangittu ja viety ihmisten joukkoon. Kun vanha herra lakkasi puhumasta, oli hän hiljaa katsellen lekuttavia liekkiä takassa. Drotsi näkyi odottavan, että hän ilmaisisi suostumuksensa hänen pitkän valitusvirtensä johdosta, mutta sitä ei

kuulunut.

"Vai mitä te arvelette?" kysyi drotsi vihdoin.

"Marski on minulle rakas", sanoi Maunu Pentinpoika silloin, "hän teki minulle hyvää, kun ei kukaan muu sitä tehnyt, minä kuljeskelin kuin metsänpeto, surmattuani jalon miehen, ja valittelin suruani ja tuskaani, mutta kukaan ei minun valitustani kuullut, ei kukaan muu kuin marski; hän ymmärsi minua, ja hän antoi minulle taasen rohkeutta ja voimaa ... ja senvuoksi on hänellä minun uskollisuuteni elämäni loppuun asti!"

"Hyvä, hyvä, herra Maunu", vastasi drotsi tämän vaiettua ja taasen iskettyä katseensa hiilistoon, vetäen samalla syvään melkein huokaten henkeään, "mutta minusta näyttää, että te kulette teitä, jotka eivät vie kylään ... ei siihen kylään, missä se asuu, jolla on teidän uskollisuutenne!"

"Eräs tarkoitus on minulle lähempi kuin mikään muu, herra drotsi", sanoi Maunu kiivaasti, "ja sitä minä etsin ennen muita, se on ... se on..."

"Se on...?" toisti drotsi, kun ei Maunu-herra saanut lopettaneeksi lausettaan.

"Se on unhottaminen!" huudahti tämä lopuksi lyöden rintaansa, "minä tahdon unhottaa, drotsi Krister, unhottaa kaiken: maan, jossa kehtoni heilui, linnan, jossa äitini asui, puun, niityn, turpeen, jolla rikokseni tein, ne tähdet, jotka sen näkivät ... kaiken, kaiken tahdon unhottaa ... ja meren ulapoilla, myrskyjen ja kuohujen keskellä, siellä voin unhottaa, siellä on minulla rauha!"

Hetkisen vaitiolon jälkeen, joka syntyi Maunu-herran lopetettua, lausui drotsi heräten mietteistään ikäänkuin päättääkseen lauseen, jonka alun oli lausunut ainoastaan ajatuksissaan:

"Ja teillä on kuningas Eerikiltä sanomia minulle, Maunu Pentinpoika?"

"Niin!" oli lyhyt vastaus.

Drotsi viivytteli odottaen selitystä siihen, mitä piti niin ihmeellisenä, että marskin ystävä, joka haki levottomalta mereltä entisyyden unhotusta, että hän voi kuletaa sanomia toiselta marskin vastustajalta toiselle. Mutta ritari ei ryhtynyt sitä selittämään ja vaitiota jatkui.

"Onko teillä kirjeitä, Maunu Pentinpoika?" kysyi drotsi vihdoin.

Maunu selitti kuninkaan antaneen hänelle suusanallisia tietoja drotsille ja hänen ystävilleen vietäväksi, mutta ennenkuin hän ehti niitä esittää, viittasi drotsi kädellään Maunua olemaan vaiti sekä nousi ylös. Hän sytytti sitten sarvilyhdyn kehoittaen Maunua seuraamaan itseään. Tultuaan ulompaan huoneeseen kääräisi drotsi viittansa lyhdyn ympäri. Sitten he kulkivat linnanhuoneitten läpi, joita valaisi ainoastaan pienistä akkunoista tunkeva niukka tähtivalo. Ulkona oli tuuli kääntynyt ja raivosi nyt voitokkaana yli maiden ja mannerten ajaen hurjalla vauhdilla repaleisia pilvijättiläisiä eteenpäin.

Käytyään lähimpäin huoneiden läpi, kuulivat he useiden naisäänten laulavan erään pitkän käytävän päässä olevassa huoneessa. Huone oli linnan naistupa, jossa drotsin puoliso, rouva Margareta Krummedik, istui neitojensa keskellä. Mutta nyt alkoi drotsi astumaan eräitä jyrkkiä portaita myöten alas, joille he tulivat muutamasta hyvin matalasta ovesta, joka oli piilossa erään pylvään takana. Astuttuaan pari rappusta alaspäin, sulki drotsi oven ja paljasti lyhdyn, joka levitti epäselvää valoa kiertoportaiden seinille ja katolle. Syvyydestä tuli kylmää ummehtunutta ja kosteaa ilmaa, jossa lyhdyn oli vaikea palaa, mutta drotsi meni hiljaa edellä välittämättä muusta kuin perille pääsystä.

Vihdoin he saapuivat eräälle ovelle, jonka drotsi avasi. Siitä he tulivat muutama isohkoon holvihuoneeseen, jonka kattoa kannatti keskihuoneessa oleva suunnaton pylvä.

"Tietäkää, Maunu Pentinpoika", lausui drotsi asettaen lyhdyn pylvästä pistävälle kivipöydälle, "tietäkää, että näinä aikoina on tarpeen suuri varovaisuus. Ne sanomat, joita kuningas Eerik nyttemmin lähettelee Ruotsin miehille, eivät sovi kenen tahansa kuultaviksi."

Drotsi katsahti äkisti Maunu-herraan. Oli kuin tämän takana olevasta nurkasta, josta miesten vartalot estivät kaiken valon, olisi kuulunut raskasta ihmisen hengitystä. Silmänräpäyksen ajaksi tuli drotsin kasvoille tarkasti kuunteleva ilme, mutta pian levisi niille, kun ei mitään enempää kuulunut, turvallinen hymy. Hän tarttui aivan tyvenesti lyhtyyn sekä teki kierroksen pylvään ympäri tarkastaen huolellisesti huoneen joka nurkan. Pantuaan sitten lyhdyn taasen pois, kääntyi hän Maunun puoleen.

"Ihmiskorva ei saa meitä kuulla", sanoi hän, "ja mitä kuolleisiin tulee, niin ne eivät meitä vahingoita? Olen valmis kuulemaan sanomaa, jonka tuotte armolliselta herraltamme, kuningas Eerikiltä!"

"Kuningas Eerik tervehtää teitä, drotsi Krister, ja teidän kauttanne kaikkia, jotka ovat ja tahtovat olla

hänelle uskollisia", lausui Maunu-herra äänellä, josta tuntui melkein kuin häntä suututtaisi se, mitä lausui, "ja julistaa vielä tiedoksi minun kauttani aikovansa ensi kevännä, niin pian kuin vedet ovat luoneet jääpeitteensä, saapua tänne valtakuntaan kootakseen uskollisensa ympärilleen ja vetääkseen vihamiehensä tilille, josta he saavat kalveta! Etupäässä hän luottaa teihin, drotsi Krister, ja kun rauha kerran on hänen valtakuntiinsa palannut, niin on hän teitä palkitseva kaikesta, mitä olette hänen tähtensä vaivoja kärsinyt! Nämä ovat kuninkaan omat sanat."

Drotsi seisoi kauan Maunu-herran lopetettua sanaakaan sanomatta. Hän katseli alas eteensä ja näytti kokonaan vaipuneen ajatuksiinsa. Katsoessaan vihdoin Maunuun tarkasteli hän tätä terävin läpituunkevin silmin.

"Te, Maunu Pentinpoika", sanoi hän sitten aivan hitaasti, "te, joka olette ollut tilaisuudessa viime vuosina ottaa lähempää selkoa herramme, kuninkaan ajatuksista ja tuumista, mitä te sanotte tästä kuninkaan tiedonannosta?"

"En mitään!" vastasi Maunu Pentinpoika, ja taas tuli hetkiseksi äänettömyys.

"Te ymmärrätte kuitenkin hyvin", alkoi drotsi taas, "mitenkä tärkeitä tässä on tuntea, mikä kuninkaan oikea mielipide on sekä siitä, mitä valtakunnassa on nyt tapahtunut, että siitä, mitä hän haluaisi puolustajainsa tekevän hänen tännetulonsa johdosta, vai tuleeko niiden vaan ilman muuta häntä odottaa, ja siitä, miten hän tulee, ja miten hän haluaa linnoja häntä varten säilytettäväksi. Sillä sen sanan voitte Eerik-kuninkaalle viedä, että sinä aikana, joka tästä on keväälliseen jäänlähtöön, voi sellaista tapahtua, ettei hänellä ole ainoatakaan linnaa Ruotsinmaassa, mihin hän voisi turvallisesti jalallaan astua."

"Tästä, mitä kysytte, en tiedä mitään!" lausui Maunu-herra.

"Turhaan olette tullut näin tärkeälle asialle luokseni kuninkaamme sanansaattajana, suokaa se minulle anteeksi, herra Maunu Pentinpoika", lausui drotsi, jota nähtävästi loukkasi kuninkaallisen sanansaattajan jäykkä käytös ja sanattomuus. "Ja sen te tietänne, että sekä isänne että setiinne voi Eerik-kuningas täydellisesti luottaa ... mikä ei näytä, lyhyestä vastauksestanne päättäen olevan teidän laitanne, sillä jos te olette kuningas Eerikin ystävä, niin lienette myöskin hänen ystävänsä ystävä. Minun tietääkseni ei teidän suvussanne ole kuin yksi ainoa kuninkaan vastustaja: veljenpoikanne, marskin aseenkantaja Niilo Bonpoika."

"Niilo Bonpoika!" toisti Maunu, mutta koneenomaisesti, ikäänkuin se nimi olisi aivan itsestään kuulunut siihen ajatusjuoksuun, minkä drotsin sanat olivat hänessä synnyttäneet.

"Niinpä niin!" jatkoi drotsi, "ja jos te aiotte asettua hänen puolelleen, niin sanokaa suoraan. Minusta näyttää muuten kuin haluaisitte palvella kahta herraa, ja silloin on palveluksenne vaan puolinen palvelus..."

"Tuollaiset sanat sopivat, drotsi Krister, kehnosti teidän suuhunne!" huudahti Maunu kohottain uljaasti päätänsä, "Maunu Pentinpoika on rikollinen ja maaheitto, mutta jota hän palvelee, sitä hän palvelee rehellisesti, ja sen saatte painaa sydämeenne, ja muistaa kuin aika tulee, herra Krister Niilonpoika, että jos kerran saan valita isäni tai veljenpoikani, teidät tai marskin, niin varmaan saatte nähdä minut Niilo Bonpojan tai marskin puolella!... Kuninkaan sanoman olen tuonut teille; sen enempää en ole tehäkseni ottanutkaan, ja mitä näette hyväksi ja tarpeelliseksi tehdä ja tekemättä jättää kuninkaan tulon johdosta, niin siitä päättäkää omin neuvoinne ja ystävienne kera, älkää minun!"

"Te haastelette ylväästi, Maunu Pentinpoika", vastasi drotsi, "varokaa ettette lupaa enempää, kuin voitte täyttää! Voi käydä, että saadessanne vastedes kotoapäin tietoja, saatte kuulla Niilo Bonpojan siirtyneen marskin puolelta kuninkaan puolelle ... hän on hyvin nuori; hän ei vielä määrää itseään, hänen mielensä on helposti muutettavissa."

"Sitä päivää te ette koskaan näe, mikäli sukulaistani tunnen!" keskeytti Maunu kiivaasti, ja ikäänkuin haluten tätä kohtausta pian loppumaan lisäsi hän: "mutta se asia olkoon nyt miten tahansa, minä lähden tieheni ... ja nyt, mitä terveisiä lähetätte, herra drotsi, kuninkaalle takaisin?"

Krister-herra mietti hetken ja lausui sitten:

"Tervehdä kuningas Eerikkiä, armollista herraa ja lausu, että minuun ja minun miehiini hän saa luottaa, ja varmaan hän voi odottaa, että vihamiehiään vielä kohtaa kosto!"

"Kosto!" kumahti kuin kaiku huoneen pimeimmästä kolkasta.

Miehet säpsähtivät. Drotsi tarttui äkisti lyhtyyn, piti sitä korkealla päänsä päällä ja astui suoraan siihen kolkkaan, josta ääni kuului. Mutta siellä ei ollut mitään. Hän seisoi siellä kauan katsellen joka

rakoakin; mutta mitään ei näkynyt. Vihdoin hän laski lyhdyn ja astui pylvään luokse. Hänen kasvonsa olivat kalpeat, ja käsi, jossa lyhty oli, vapisi.

"Olette kuullut vastaukseni kuninkaalle, Maunu Pentinpoika", sanoi hän hyvin hätäisesti, "kuten minäkin olen kuullut hänen sanansa minulle ... onko teillä mitään lisättävää?"

"Ei, paitsi ehkä varoitus teille itsellenne, vanha Krister-herra!"

"Varoitus minulle ... kuka, mitä?"

"Sattuu, että me tuolla merellä saamme välistä tietää enemmän, kuin te täällä maankamaralla saatte ajatelleeksi... Voisin mainita teille nimen, josta teille ehkä olisi ajattelemista, herra Krister!"

"Antakaa kuulua."

"Eerik Puke!"

Drotsi ei sanonut mitään, mutta selvästi näkyi, että tämä nimi teki häneen syvän vaikutuksen. Kulmat vetäytyivät kokoon ja alahuuli pisti esiin, niin että viikset painuivat tiukasti nenää vasten. Katse oli yhä lyhtyyiin kiintyneenä. Hän piti vielä sitä kädessään, vaikka hän asettikin sen pöytää vasten. Katsoessaan hetken kuluttua ylös oli hänen katseensa synkkä ja sumuinen.

"Vanhalla herttualla ja Eerik Pukella ei ole mitään yhteistä asiaa!" mutisi hän itsekseen, tarttui lyhtyyiin lähteäkseen pois.

"Kosto!" kajahti kolkko ääni taas.

He lähtivät ja rämähtäen löi drotsi oven kiinni jälkeensä rientäen, minkä ikänsä ja mielenliikutuksensa salli, portaita ylös.

* * * * *

Syyskuukaudet kuluivat, maa kävi valkeaksi, ja aurinko piirsi yhä pienempiä ratoja taivaalle. Jouluksi tulivat Nyköpingiin drotsin luoksi hänen poikansa Kaarlo, Juhana ja Niilo, sekä ensiksi mainitun pojat Kettil ja Eerik. Hänen tyttärensä miehineen sekä herra Maunu Gren tulivat myöskin, niin ettei Nyköpingsin linnasta silloin asukkaita puuttunut. Lisäksi sinne tuli ja meni joka päivä ritaria ja herroja. Linnantupa oli aina miehiä täynnä, ja pihalla hirnuivat hevoset, ja porttitornissa oleva vartija törähytti tuontuostakin torveensa.

Eräänä päivänä vähää ennen joulua saapui herra Niilo Steeninpoika, marskin lanko, Stegeborgista sekä hänen veljensä Bo ja Pentti. Päivällispöydässä kertoi drotsi heille, mitä oli kuullut nykyisin marskin toimista. Hän oli lähtenyt heti häidensä jälkeen Vesteråsiin ja kulkenut sieltä heti Martinmessun jälkeen suuren sotajoukon kanssa Taalainmaahan. Miten hänen toimensa olivat siellä menestyneet, ei drotsilla ollut tietoa, "mutta rehelliset taalainmiehet", lisäsi hän, "antavat hänelle paljon työtä!"

Krister-herra nyökkäsi salaperäisesti ympärilleen lähinnä istuville herroille ikäänkuin sanoakseen: "toivoisin, että muutkin antaisivat hänelle vähän työtä!" ja herrat nyökkäsivät yhtä salaperäisesti takaisin.

"Oletteko puhunut poikanne kanssa, ritari Bo?" kysyi drotsi samassa henkäyksessä.

"Odotan häntä tänne Nyköpingiin", vastasi Bo-ritari. "Hän tuo varmaan tietoja marskin taalainmatkasta!"

"Olkoon se asia miten tahansa", lausui herra Maunu Gren, "niin on meidän käsissämme ainakin vahvoja linnoja ja reippaita miehiä. Tahdonpa nähdä, eikö vaan Borgholmin muurien edustalla masennu herra Kaarlo Knuutinpojan pöyhkeä miehuus, niin valtakunnanhoitaja kuin hän onkin!"

Borgholmin linna ja Ölantti olivat Maunu Grenin hallussa, samoin kuin Kalmarin linna oli veljesten Pentti ja Bo Steeninpoikain hallussa Kalmarin kokouksesta asti kesästä vuonna 1436, jolloin kuningas ne heille antoi. Herra Niilo Steeninpojalla oli Stegeborg. Kun drotsin pojalla, Kaarlo Kristerinpojalla oli Ringstaholm ja drotsilla itsellään Nyköping, niin näytti tämä rannikko olevan hyvässä säilyssä, joko sitten kuningasta tai jotakin muuta varten, aina kuitenkin marskia vastaan. Valta antaa rohkeutta, niinpä nämäkin herrat haastelivat ylpeästi, että olisi luullut heidän pystyvän valloittamaan koko maailman. Vähäväliä kuului vihan sana Engelbrektistä, joka herrain mielestä oli koko tämän pahuuden juuri. Hänen kuoltuaan se oli tosin pysähtynyt kasvussaan, mutta he tunsivat kuitenkin hiljaisuudessa seisovansa yksiöisellä jäällä. Se voi minä hetkenä hyvänsä murtua heidän allaan, ja heidän mahtinsa upota sen virran valtaviin laineisiin, jota he eivät ymmärtäneet eivätkä voineet torjua. Ja tämä tieto voimattomuudestaan kansaa vastaan huimasi heidän päätään. Heidän ajatuksensa lentelivät kuin

syksytuulen ajamat kellastuneet lehdet sinne tänne pääsemättä mihinkään pysähtymään. Kuningas, drotsi — kumpikaan ei ollut kyllin mahtava kootakseen muut ympärilleen, eikä kukaan ajatellut, että johonkin erityiseen liittyminen voimaa antaisikaan. Päinvastoin ajatteli jokainen näistä miehistä itsensä keskukseksi, ilmeinen vaara heidät vaan sai toisiinsa yhtymään.

Mutta tätä drotsin puolueen heikkoa puolta ei ollut Kaarlo Knuutinpojan puolella. Hänen voimansa oli juuri se, että hän oli yksinään, ympäristössä ei ollut yhtäkään, joka olisi voinut häneltä riidellä ylintä sijaa. Lisäksi tiedettiin, ettei Kaarlo millään ehdolla sallisi kuningas Eerikin tulevan Ruotsin valtaistuimelle, ja tästä johtui pian sekin arvelu, että hänen persoonansa kelpasi esteeksi mille muukalaiskuninkaalle tahansa, joten kansan mielessä yhtyi hänen nimeensä vähitellen eloisana ja vilkkaana se toivo, että hän oli Ruotsin paras puolustaja. Hän olikin jo niin mahtava, ettei drotsi enää voinut ajatella jaksavansa sysätä häntä syrjään yksinään, ja sen verran älysisivät muutkin herrat armottomasta itsekkyydestään huolimatta, että ainoastaan sopu ja yksimielisyys voivat tuottaa heille voiton.

Istuessaan nyt koolla ja ajatellessaan monia asemiehiään ja linnojensa korkeita muuria, — ylpeät voitonunelmat paisuttivat heidän rintojansa, ja he katselivat maailmaa kuin se olisi kiikkunut heidän keihäänkärkiensä varassa. Kukapa rohkeni ruveta heidän kanssaan miekkoja mitteleämään? Tällä hetkellä kutistui marskikin mitättömäksi raukaksi, jonka sopii potkaista syrjään kuin kenkäräjän.

Juhlatsuuli oli korkeimmillaan, kun torventoitotus ilmoitti vielä yhden vieraan saapuneeksi drotsin linnaan. Se ei kuitenkaan herättänyt erikoisempaa huomiota; keskustelu jatkui ja herra Niilo Steeninpoika tarttui simalla täytettyyn hopeamaljaan ja huusi kohottaen maljaa ylös:

"Sen lupauksen annan tässä, että ennenkuin aurinko on ennättänyt tulla takaisin, tuoden kesän tullessaan, ja mennä pois taas, niin on marski tahi olen minä päättä lyhyempi, niin totta kuin Jumala ja Pyhä Eerik-kuningas minua auttakoon!"

Yleinen hiljaisuus syntyi saliin Niilo-herran tyhjentyissä maljaansa. Kun hän sitten, pantuaan sen kilahtaen tammipöydälle, kääntyi katsomaan läsnäolijain kasvoja, ikäänkuin lukeakseen heidän silmistään suostumuksen rohkeisiin sanoihinsa, jäi hän pitkään katsomaan eräaseen oven suussa seisovaan nuorukaiseen, joka oli saapunut juuri paraiksi kuullakseen hänen sanansa. Ylpeän ritarin kasvoille levisi hetkiseksi puna.

Mutta nuorukainen astui aivan tyyneesti Krister-herran luokse antaen hänelle herransa, Kaarlo Knuutinpojan, lähettämän kirjeen.

"Tervetullut sukulaisten ja ystävien seuraan, nuori Niilo Bonpoika!" sanoi drotsi mitä ystävällisimmästi hymyillen sekä murtaen kirjeen auki. "Mihin jätitte herranne viimeksi?"

"Vesteråsiin! ... hän oli vasta palannut Taalainmaalta ja aikoi lähteä Enköpingsiin hänen armonsa arkkipiispa Niilon kutsumuksesta."

"Arkkipiispa Niilo!" huudahti teeskentelemättömällä kummastuksella pari läsnäolijaa, ikäänkuin heidän olisi ollut vaikeata käsittää, että arkkipiispa voi pyytää keskustelua marskilta, tahi kuin tämä kohtaaminen olisi ollut heistä ylen tärkeä.

Tähän huudahdukseen ei tullut kuitenkaan vastausta; Niilo tervehti pojan kunnioituksella isäänsä, Boritaria, joka katseli anteeksiannettavalla ylpeydellä jalokasvuista nuorukaista. Sillaikaa luki drotsi saamaansa kirjettä.

"Rakkaalla pojallani, marskilla on ollut suuri menestys Taalainmaassa", lausui hän sitten, tuskin voimatta salata katkeria tunteitaan. "Hän antaa samalla tiedoksi haluavansa valtakunnan herrat ja miehet keskustelemaan Söderköpingiin uunnavuonna. Siellä päätetään muun muassa linnalääneistä!" Vanha herra yskäisi ja pani kirjeen kädestään lisäten: "Meillä on siis yhtä ja toista ajateltavaa joulun ajaksi, hyvät sukulaiset ja ystävät. Ensiksi on Kalmarin linna kysymyksessä, mutta sitten tulee meidän muiden vuoro!"

"Mutta sitä ennen tulee muuta tapahtumaan...!" huudahti herra Maunu Gren, ja herra Niilo Steeninpoika seisoi silmät salamoiden ja posket hehkuen katsellen eteensä.

"Joulurauhaa ei saa häiritä", ehkäisi drotsi kuumaveristä Maunu-herraa. "Vielä kerran tervetullut, Niilo Bonpoika, älkäättekään enää erotko ystävistänne ja sukulaisistanne Beliaalin palvelusta pitääksenne ... se on vanhan Krister Niilonpojan joulutoivotus teille, nuori ystäväni!"

"Niin totta kuin elän, veljenpoikani", huudahti Niilo Steeninpoika astuen tämän luokse ja lyöden häntä olkapäälle, "sinun täytyy jäädä isäsi ja sukulaisiesi luokse ja jättää hirmuvaltias, tahi meistä tulee veriviholliset, vaikka samaa verta virtaileekin suonissamme!"

Nuorukaisen kasvot synkistyivät. Hän älysi liiankin hyvin, ettei tämä hänen sukulaispiirinsä keskustelu sopinut hänen kuultavakseen; hänen harrastuksensa olivat niin erilaiset. Tuskallinen oli silmäys, jolla hän katsoi isäänsä, ritari Bohon, joka seiso i äänetönnä ja umpimielisenä, käsivarret ristissä rinnallaan. Monta silmänräpäystä ei hän kuitenkaan miettinyt, ennenkuin vastasi:

"Minä kiitän teitä, ankara herra Krister, tervehdyksestänne! Mitä taasen siihen toivomukseen tulee, että minä jäisin sukulaisteni luokse, niin sanon sen teille suoraan, että olen marskin, herra Kaarlo Knuutinpojan mies ja sinä pysyn, tapahtukoon mitä hyvänsä. Sanon sen vitkailematta, — lisäsi hän — että se olisi teille kaikille selvänä ja että kavahtaisitte herraani kohtaan vihamielisiä puheita."

Syntyi yleinen meteli salissa näiden sanojen johdosta. Herra Maunu Gren vaahtosi vihasta, ja herra Niilo Steeninpoika syöksyi veljensä, herra Bon, luo, huutaen palavin silmin:

"Ja tätä sinä sallit poikasi puhua, veli, itsesi, minun ja veljemme Pentin läsnäollessa, valtakunnan drotsin läsnäollessa, joka on saanut häpeällä väistyä pöyhkeän nuorukaisen edestä ja jättää virkansa hänen tähtensä, joka tuskin kykenee hillitsemään itseänsä vielä vähemmin muita! Jumalan kalliin veren kautta, käske hänen ottamaan sanansa takaisin, tahi en vastaa, mitä tapahtuu!"

"Rauhoittukaa, ritari Niilo", kuului silloin vakava ääni lausuvan, ja herra Kaarlo Kristerinpojan jalot kasvopiirteet näkyivät Niilo Bonpojan vierestä, "jokainen lähteköön vapaasti isäni linnasta kuten on sinne tullutkin, siitä minä vastaan hengelläni! Ja teitä, Niilo Bonpoika", hän tarttui nuorukaisen käteen, "teitä minä kiitän äsken lausumistanne sanoista, te olette minun mieleeni, ja suokoon Jumala, että omista pojistani tulisi teidän kaltaisianne!"

Tämän jalon miehen sanat vaikuttivat hetkiseksi tyynnyttävästi, mutta niin tulisena kuohui viha miesten kiihtyneissä mielissä, että miekat olisi varmaan paljastettu, ja sukulais- ja ystäväkokous olisi sukulaisverellä vihitty, ellei uusi torventörähdys ja ritari Pentti Juhonpoika (Oxenstjerna), joka kohta senjälkeen astui saliin, olisi täydentänyt Kaarlo Kristerinpojan alottamaa työtä. Herra Pentti Juhonpoika oli drotsin vävy ja kavalan ja kylmästi punnitsevan kaniikin, herra Jöns Pentinpojan isä. Hän oli vankkarakenteinen mies, mutta kasvonsa olivat, kuten kaikkien tämän ajan Oxenstjernain kasvot, tylyt, hurjat ja viekkaat. Hänen katseensa osoitti kuitenkin lempeämpiäkin tunteita mahtuvan hänen rintaansa ja hän olikin aikalaistensa arvion mukaan sukunsa paras, "ainoa" — sanottiin — "joka kantoi kunnialla ritarinimeään!" Tavallisten tervehdysten jälkeen otti herra Penttikin esiin kirjeen, antaen sen drotsille.

"Minä ratsastin eilen Enköpingistä", sanoi hän, "jossa erosin marskista ja piispoista. Ja he antoivat minulle tämän kirjeen teille tuotavaksi, appi!"

"Sen hän käskää sanoa teille, ja sen hän sanoi eilen arkkipiispan ja muiden herrain läsnä ollessa, että jos uskollisesti tahdotte häntä auttaa, ettekä ryhdy taistelemaan valtakuntaa vastaan, niin hän antaa teille parhaimmat osat, aivan kuin olisitte hänen oma isänsä. Mutta jos hän huomaa teidän vastustavan valtakunnan parasta ja haluavan tuoda takaisin kuninkaan vasten hänen tahtoaan ja hänen vahingokseen, niin sanoo hän teille samoin aikovansa ahdistaa teitä kaikkein ankarimmin, kuten olisitte hänen oman isänsä surmannut!"

"Soo-o, hän puhuu kuin pappi, tuo marskimme", lausui Krister-herra. "Mutta nyt on rakkaan poikani aika riehua, ehkäpä tulee meidänkin aikamme vielä, jalot sukulaiset ja ystävät! Kuulustaapa melkein siltä kuin ankara marski syyttäisi meitä suoraan kavalluksesta!"

"Tosiaankin", lausui Pentti Juhonpoika, "sellaisia tietoja on marski saanut, että te ystävinenne juonittelette häntä vastaan. Itse te olette pahin hänen vihamiehistään, ja teidän jälkeenne te, herra Niilo Steeninpoika, ja te tahdotte tuoda kuningas Eerikin takaisin valtakuntaan!"

Hiljaisuuden aikana, joka nyt syntyi, avasi drotsi piispain kirjeet, joissa oli täysi selonteko Enköpingin kokouksen menosta. Näki, miten katse vanhuksen silmissä kävi yhä terävämmiksi ja hänen ryppyisille poskilleen kohosi heikko puna. Lopetettuaan lukemisensa vaipui hänen kätensä, jossa kirje yhä oli, alaspäin, ja hän lausui, tarttuen toisella kädellään miekkansa kahvaan:

"Nyt ovat asiat sillä kannalla, että me saamme sekoittaa suolaa jouluolueen, sukulaiset ja ystävät, ja minusta näyttää parhaalta ryhtyä ensiksi edelliseen. Nyt tarvitaan hyviä ja nopeita neuvoja, ettei tuuliaispää yllätä meitä aivan valmistaumattomina. Kokoontukaamme siis tunnin kuluttua päättääksemme kenenkään häiritsemättä, mitä parhaaksemme tulee."

Drotsi lähti huoneesta, ja muut herrat seurasivat perässä, joten Bo-ritari jäi pian kahdenkesken poikansa kanssa. Silloin tämä tarttui isänsä käteen ja pyysi liikutetulla äänellä:

"Isä, isä, seuratkaa minua marskin luo!"

Isä työnsi synkästi katsoen poikansa luotaan, mutta laski sitten kätensä hänen olkapäälleen ja katseli häntä kauan ja tutkivasti.

"Poikani", sanoi hän vihdoin, "rakas poikani, kule sinä sitä tietä, jota omatuntosi käskee, ja seuratkoon sinua äitisi henki! Mutta kavahda, tarkoin kavahda, ettet kompastu ja lankea, sillä minulla eikä veljelläsi eikä kellään sukulaisellasi ole voimaa kohottaa sinua silloin. Jumala olkoon kanssasi!"

Sitten hän syleili häntä ja lähti kiireesti huoneesta.

Vähän sen jälkeen ratsasti Niilo Bonpoika Nyköpingin linnasta Strengnäsiin päin, missä hänen piti tavata Tuomas-piispaa saadakseen häneltä vastauksen marskille, jota hän ei ollut voinut saada viipyessään päivän vanhan opettajansa luona tulomatallaan.

Mutta tunnin kuluttua kokoontuivat Krister-herran vieraat hänen johdollaan Folkungatornin pohjakerroksessa olevaan salahuoneeseen. Kaikki olivat siinä mielentilassa, jolloin ollaan hartaita tekemään uhkarohkeimpiakin päätöksiä. Heidän mielentilaansa voi kutsua epätoivoiseksi. He olivat vainonneet marskia askel askeleelta koettaen sysätä häntä syrjään, mutta hän oli heidän ponnistuksistaan huolimatta noussut yhä ylemmäksi, ja nyt oli hän heidän päätänsä korkeammalla. Sen sijaan, että he nyt olivat toivoneet pääsevänsä tekemään viimeisen siirron shakkilaudalla saadakseen vihatun vastustajansa lopullisesti matiksi, olivat he nyt saaneet sen tiedon, että tämä itse oli aikeissa tehdä siirron, joka kerrassaan hervahduttaisi heidän voimansa.

Muuten ei tämä tieto ja kutsumus Söderköpingin kokoukseen olisi voinut tulla sopivampaan aikaan drotsille. Sillä mikään ei voinut saada niinkuin siitä johtuva pelko hajaantuneita voimia yhtymään ja liittymään yhteisesti toimimaan.

Eräaseen keskipylyvässä olevaan renkaaseen pistetty soihtu valaisi miesten tummia haamuja, jotka seisoivat tai istuivat siellä täällä seinäin vierellä. He vaihtelivat joko lyhyviä, mutta tärkeitä sanoja tai olivat mietteisiinsä vaipuneina. Drotsi odotutti kauemmin itseään ja tullessaan oli hänen kasvoillaan sama uhmaainen ilme, sama synkkyys kuin muidenkin. Hän asettui eräaseen huoneen nurkkaan, ja muut herrat seisoivat vastapäätä soihtua, jonka valossa heidän kultaketjunsä ja nuttujensa ja levättiensä hopea- ja kultakirjailut välkkyivät.

"Monta sanaa ei tarvita", lausui drotsi katsahdettuaan ympärilleen ja ikäänkuin saatuaan voimaa siitä synkästä päättäväisyydestä, joka näkyi jokaisen kasvoilla, "montaa sanaa ei tarvita nykyisten suhteiden selvittämiseksi. Minusta näyttää kuin olisimme nyt päässeet itse sen yrttitarhan portille, joka on meidän omamme yhtähyvin kuin hänenkin, joka on nyt korottanut itsensä yrttitarhuriksi, meidän herraksemme. Nyt on tultu siihen asti, että meidän täytyy ajaa tämä herramme yrttitarhasta pois tahi uhrata henkemme."

"Pois hän, pois...!" kuului synkkäin herrain huulilta mutina.

"Jos olette siinä asiassa samaa mieltä kuin minäkin, jalot ystävät ja sukulaiset", jatkoi drotsi, "niin olemme myöskin selvillä, mitä on tehtävä. Tässä ei ole, mikäli minä, mies vähäpätoinen voin huomata, muuta tietä päästäksemme pois tästä pälkähästä kuin tulen ja miekan tie. Jumala on todistajani, kuinka vastahakoisesti ja pakosta ryhdyn verta vuodattamaan, ja kuinka halusti käyttäisin muita pelastuskeinoja ... mutta niitä ei ole, turhaan niitä etsin, kuten olisi turhaa etsiä auringonsädettä yöllä ... siis taisteluun! Miekka ratkaiskoon nyt meidän ja Kaarlo Knuutinpojan välin."

"Niin, niin!" huusivat muut, "miekka ratkaiskoon asian, miekka ratkaiskoon asian!"

"Vannokaamme siis", alkoi drotsi juhlallisella äänellä, kun taas oli tullut hiljaisuus, "vannokaamme auttavamme ilman petosta ja viekkautta toisiamme kuin veljet myötä- ja vastoinkäymisessä, ilossa ja surussa. Mikä paha yhtä kohdannee, se kohtaa kaikkia, niin totta kuin Jumala ja Pyhä Eerik-kuningas meitä auttakoon!"

Drotsi veti miekkansa ja ojensi sen eteensä, kaikki muut tekivät samoin ojentaen miekkojaan, niin että niiden kärjet koskivat drotsin miekankärkeen. Ne välkkyivät kamalasti soihtujen valossa, ikäänkuin gygiar-aurinko, jonka tummat säteet valaisevat vuorissa asuvia jättiläisiä.

Joka ritari lausui valan, vahvistaen sen noilla tavallisilla sanoilla:

"Niin totta kuin Jumala ja pyhä Eerik-kuningas meitä auttakoon!"

Sitten syntyi holviin syvä hiljaisuus; kuului ainoastaan miekkain helinä niitä tuppiin pistettäissä. Senjälkeen ruvettiin keskustelemaan siitä, miten oli meneteltävä, että onnistuminen olisi kaikin puolin taattu. Silloin päätettiin, että drotsin tuli lähteä ylimaihin ryhtyäkseen täydellä todella yhteistoiimiin taalalaisten kanssa. Sitten olisi laadittava ja marskille lähetettävä kirjoitus, jossa suoraan sanottaisiin,

mitä tahdottiin, että hän tietäisi sen mukaan ojentua. Tietysti ei tullut kysymykseen ottaa osaa Söderköpingin kokoukseen, ja linnat oli pantava viipymättä puolustuskuntoon.

Kun asiat nyt oli näin parhaan mukaan järjestetty, läksivät herrat toinen toisensa perään pois tornihuoneesta. Drotsi ja herra Pentti Juhonpoika jäivät kahden jällelle.

"Päätöksenne on, appi", kysyi viimeksi mainittu, "lähteä Nyköpingistä ja matkata pohjoiseen päin?"

"Niin on, rakas poikani, niin on!" vastasi drotsi. "Räffelstan otan talvikortteerikseni. Siellä olen hyvin saapuvilla, mitä tapahtuneekin. Jos nämä muut vaan saavat täällä olevat linnat säilytetyiksi, niin saatte nähdä minun aloittavan leikin, jota muistetaan kauan Ruotsinmaassa!"

"Te tiedätte kuitenkin minun sanomattanikin, että marski tuntee perinpohjin sen leikin, jonka nyt aiomme aloittaa..."

"Mutta me olemme sen jo kerran ennen leikkineet, ja silloinpa sai vastustajamme siitä kalveta!... Katsokoon rakas sukulaisemme Kaarlo-marski, ettei hän joudu käymään samoja teitä!"

"Tarkoitatte Eerik Pukea...?"

"Tarkoitatan Eerik Pukea, vävyseni", vastasi drotsi lyöden kiihkolla rintaansa nyrkillään. "Tunkee läpi maksan ja munuaisten sellaisia sanoja kuullessa, joita te toitte minulle nuorelta sukulaiseltamme... Juonitella valtakuntaa vastaan ... kuka juonittelee, vävy-poikani? Eivätkö he ole kaikki yhtäläisiä nuo miehet, jotka esiintyvät suurin sanoin ja ylpein tuumin huutaen ruotsalaisista, rahvaasta ja valtakunnasta, vapaudesta, laista ja vanhoista tavoista ... eivätkö he ole kaikki ihan yhtäläisiä, ja eivätkö he koeta hajalle repiä ja maahan tallata kaikkea, mikä on ennen kuulunut asiain järjestykseen. Minä toistan ne sanat, jotka arvoisa Linköpingin piispa, Knut vainaja, Jumala armahtakoon hänen sieluansa, lausui Engelbrektille, tuolle rauhanhäiritsijälle, kun hän oli herrainkokouksessa Vadstenassa, ja minä tahdon, niin totta kuin elän, paiskata marskille hänen omat sanansa vasten naamaa... Jos kukaan on juonitellut valtakuntaa vastaan, niin Engelbrekt ja ne, jotka ovat hänen jälkiään kulkeneet, sekä Eerik Puke että armollinen herramme, valtakunnanhoitaja."

Drotsi astui ovelle, ja Pentti-herra seurasi häntä. Mutta ovella drotsi äkkiä kääntyi takaisin.

"Missä on tyttärenpoikani, Jöns Pentinpoika?" kysyi hän, "onko totta, mitä hän sanoi minulle Tukholmassa, että hän sai marskin häissä niin tarpeensa tästä maailmasta, että haluaa tästälähin tehdä työtä yksinomaan pyhän kirkon hyväksi?"

"Kyllä asia on niin", vastasi herra Pentti, "hän ei ole enää entisellään, hän kaihoo ihmisiä, ja minäkin pääsin vaivoin hänen puheilleen, käydessäni Upsalassa pari päivää sitten Enköpingin-matkallani."

"Hm", mutisi drotsi, "juuri nyt kuitenkin tarvitsimme hänen päänsä... Tervehtikää häntä minulta, vävyini, ja sanokaa hänelle, että hän tulee tapaamaan minua Räffelstahan, ja että minä tarvitsen häneltä hyvän neuvon."

Tätä lausueessaan tarttui hän lukkoon ja astui holvista vieviä portaita myöten yläovelle.

Herrat lähtivät. Mutta soihdun valossa, joka oli melkein loppuun palanut, näkyi aivan pylvään vieressä eräs varjo, ja ontto ääni kuiskasi:

"Sinä aiot otella elämän ja kuoleman uhalla ... hyvä on, Räffelstassa tavataan taas."

Ja varjo liikkui hitaasti huoneen äärimpään nurkkaan ja haihtui siellä pimeyteen. Samassa kuului eräs ääni, aivan kuin hyvin hakattu kiviliuska olisi pudonnut paikalleen.

Eräs drotsin palvelijoista, joka oli tullut soihtua sytyttämään, nojasi kalpeana ja vapisten ovea vasten. Hän oli nähnyt varjon lähtevän pylvään luota ja haihtuvan.

X.

Tupa Altunan kirkon luona.

Loppiaisaattona eli tammikuun 5:nä päivänä 1439 ratsasti marski, seurassaan ritaria ja asemiehiä,

Söderköpings kaupunkiin, kansan osoittaessa mitä selvimmällä tavalla luottamustaan ja mieltymystään häntä kohtaan. Mutta hän oli tuskin päässyt taloonsa kuin huolia taasen tuli joka suunnalta. Hän sai nimittäin sanomia, ettei drotsi eikä kukaan hänen puoluelaisistaan saavu kokoukseen. Hän oli jo ratsastaessaan Ringstaholmasta saanut sen tiedon, että sekä herra Kaarlo Kristerinpoika että hänen lankonsa, Stegeborgin herra Niilo Steeninpoika varustelevat kuin vihollista odottaen. Mutta hän oli toivonut, että taistelun puhkeaminen vielä viipyisi ja että sitä ennen ehdittäisiin keskustella ja ratkaista asia sovinnolla.

Kokous alkoi. Mennessään muutamana päivänä kokoussaliin huomasi hän erään miehen katselevan häntä synkin silmin. Hän ei kuitenkaan pannut siihen sen enempää huomiota, vaan jatkoi matkaansa. Kun marski palasi keskustelun loputtua taloonsa, oli mies yhä vielä samalla paikalla tutkien niin tarkasti marskin kasvojen pienintäkin ilmettä, kuin olisi tahtonut katsoa hänen lävitseen. Marski ei välittänyt hänestä, vaan keskusteli vilkkaasti velipuolensa, nuoren Ture Steeninpojan (Bjelken) kanssa. Tämän tulisi, itse neljäntenä miehenä, lähteä panttivangiksi Stegeborgiin, että herra Niilo Steeninpoika saapuisi Söderköpingiin. Tätä haastellen kulkivat velipuolet katua eteenpäin, ja marski piti nyt silmällä synkkää miestä, joka näytti huomaamatta siirtyvän eteenpäin väkijoukossa, niin että marskin kasvot olivat aina hänen sivullaan. He saapuivat siten torille, joka oli Pyhän Drottin kirkon edustalla. Silloin tuli marskia vastaan ratsumies, jota seurasi pari ase miestä. Hän pysähtyi ja hyppäsi ratsun selästä, jonka toinen miehistä otti huostaansa, sekä astui marskia kohden ottaen vyönsä alta kirjeen, jonka antoi hänelle.

"Drotsilta, herra Krister Niilonpojalta!" lausui mies.

"Siispä saa kalpani vilvoitella, veli", huudahti hän lyöden miekkaansa, "se hehkuu nyt tupessaan!"

Marski hymyili nuorukaisen kiihkolle, mutta kääntyi samassa totisena sanansaattajaan päin.

"Tervehdä drotsia", sanoi hän, "ja sano että kernaammin näen tätä kuin salaista vihollisuutta, ja pyydä häntä olemaan valmiina, sillä minä aion maksaa samalla mitalla!"

"Älkää pelätkö!" vastasi sanantuoja, "hän tietää kyllä ottaa teidät asianmukaisesti vastaan... Ja kuulkaa te, nuori Ture-herra, minä otan halusti mitelläkseni miekkoja kanssanne, niin totta kuin nimeni on Torsten Juhaninpoika!"

"Te puhutte korskeasti, Torsten", vastasi Ture, "katsokaa myöskin, että kykenette siitä vastaamaan, kuin herranne kyennee puheestaan vastaamaan!"

"Minulla ei ole muuta herraa kuin Jumala", vastasi Torsten avomielisesti, "ja drotsia seuraan vapaasta tahdostani!"

Sitten hän tervehti marskia, astui hevosensa selkään ja ratsasti miehineen matkaansa, että kaviot tulta iskivät. Marski jatkoi syvästi mietiskellen käyntiään, eikä veljensä tahtonut häiritä häntä. Mutta hänkin äkkäsi nyt heitä seuraavan synkän miehen, ja kun he saapuivat joen yli vievälle sillalle, jonka toisella puolen oli marskin linnamainen talo, niin näytti kuin mies aikoi asettua heidän tielleen.

"Kuka olet?" kysyi Ture-herra tarttuen äkkiä miehen käsivarteen.

Tämä yritti tempoa irti itsensä, mutta kun marski asettui hänen eteensä, seisoi hän liikahtamatta katsellen tutkivasti kuten äskenkin häneen. Marski toisti velipuolensa kysymyksen.

"Olen onneton mies", vastasi puhuteltu, "josta on sanottu, että minä tulen sen miehen surmaajaksi, joka on pelastanut henkeni, ja minä pelkään sen ennustuksen käyvän toteen."

"Tiedätkö sitten, kuka on henkesi pelastanut?" kysyi marski.

"Tiedän", vastasi mies viivytellen, "minä ... Niilo Steeninpoika, Stegeborgin herra."

"Heitä surusi sitten", lausui marski, "mikä on nimesi?"

"Rodenberg, ja minä olen herra Niilon kanuunamestari."

"Hyvä, hyvä, ystäväni ... vaara on siis jo aivan sivu, sinä voit rauhoittua."

"Niin, niinhän te sanoitte, herra marski, mutta jos ei se ollutkaan herra Niilo ... jos ei se ollutkaan herra Niilo ... jos se oli joku muu, jos te olitte se...!"

"Minäkö ... mistä se päähäsi pälkähtää, Rodenberg? ... tai mistä tiedät, että se oli herra Niilo?"

"Hän on sen sanonut, jolleikaan aivan suoraan, niin on hän kuitenkin puhunut, toiminut ja käyttänyt

sitä hyödykseen, ikäänkuin olisi todella pelastanut henkeni!"

Mies kertoi tarkasti tapahtuman Tukholmassa, päivää jälkeen hänen sinne tulonsa, miten hänet pelasti hurjistuneen ihmisjoukon käsistä eräs ritari, jonka piirteitä hän silloisessa tilassaan voi vaan vilahdukselta huomata. Eräs herra Niilo Steeninpojan miehistä oli vakuuttanut hänelle pelastajan olleen hänen herransa, eikä Niilo-herra ollut itse kieltänyt sitä, vaikka hän oli ollut hieman ymmällä, kun Rodenberg kertoi siitä tahtoen keventää kiitollista sydäntään.

Marski kuunteli tarkkaavasti hänen puhettaan ja lausui kun hän oli lopettanut:

"Kysy vielä kerran herra Niilolta. Jos hän sanoo olleensa pelastajasi, niin usko häntä... Jollei hän sano, niin tule minun luokseni, niin saat varman tiedon."

"Herra!" huudahti Rodenberg pannen kätensä ristiin, — "herra, te olette..."

Mutta marski meni nopeasti astuen pois, ja portti suljettiin hänen takanaan. Hän riensi sinne. Eräs mies vastasi ettei ketään laskettu sisään. Rodenberg seiso i kauan siinä, ja yhä selvemmäksi kävi hänelle, että sillä tuntemattomalla, joka hänet tuona kauheana iltana pelasti Tukholmassa ja jonka hämärä kuva oli jäänyt hän mieleensä, oli marskin kauniit piirteet.

"Niin, minä menen kysymään herra Niilolta!" huudahti hän vihdo in päättäväisenä, "minä kysyn häneltä, ja hänen täytyy varmasti vastata minulle, ja sitten ... sitten avautuvat marskin portit minulle."

Sitten läksi mies hitain askelin marskin asunnolta.

Kotonaan odotti marskia uusi hämmästys. Eräs hänen omia miehiään oli tullut pohjoisesta päin tuoden sanaa Niilo Bonpojalta, jonka marski oli, heti hänen palattuaan Nyköpingistä ja kerrottuaan marskin vihamiesten yhä juonittelevan häntä vastaan, lähettänyt Taalainmaahan antamaan hänen sikäläisille voudeille ohjeita, miten oli meneteltävä rauhan säilyttämiseksi tällä maankulmalla ja yllytysten ehkäisemiseksi, joita aivan epäilemättä kohta taasen yritettäisiin.

Airut toi hyviä sanomia. Marski voi luottaa täydellisesti voutiensa valppauteen, ja nykyään oli hän itse kansalla tuoreessa muistissa. Hän oli siellä käydessään tehnyt rahvaaseen niin edullisen vaikutuksen, että drotsilla olisi epäilemättä paljon vaivaa saadakseen ne liikkeelle taas. Mutta miehellä oli mukanaan kirjekin, jonka hän oli saanut ratsastaessaan muutaman yksinäisen talon ohi Altunan kirkon seuduilla.

Kirjeessä oli vaan seuraavat sanat: "Vihollisesi on Räfvelstassa. Lähetä sinne luotettava mies ja muutamia huoveja, niin minä annan vihollisesi käsiisi! B.P." Marski käänsi pergamenttiliuskan nurin tutkien sitä tarkasti, mutta siinä ei ollut muuta. Hän kysyi mieheltä vielä, kuka kirjeen oli antanut, mutta vastaus ei valaissut asiaa vähääkään. Se oli ollut talonpoika, joka oli tullut mökin viereisestä metsästä ja kysynyt, tiesikö hän, oliko marskin miehistä ketään näillä seudu in, ja kun hän oli vastannut itse olevansa marskin miehiä, oli talonpoika antanut kirjeen hänelle ja mennyt matkaansa. Marski antoi saatuaan nämä tiedot miehen mennä sekä sulkeutui itse huoneeseensa sallimatta kenenkään tulla itseänsä puhuttelemaan, ei edes lähinten ja rakkaimpainkaan sukulaistensa, kuten Ture Steeninpojan tai Tord Kaarlonpojan.

Seuraavana päivänä halusi hän hyvin innokkaasti puhutella lankoaan, Niilo Steeninpoikaa. Hän toivoi — mikä olikin luonnollista — saavansa erotetuksi hänet drotsista, joten vaara olisi paljon vähentynyt, kun asia nyt oli tullut miekan ratkaistavaksi. Niilo-herra tulikin, mutta siitä ei lähtenyt paljoakaan hyötyä; marski sai kuitenkin taivutetuksi hänet sovintoon kanssaan, mutta kukaan ei ymmärtänyt paremmin kuin hän, minkä verran tähän sovintoon oli luottamista. Täksi erää oli Niilo kuitenkin sidottu, ja se tuotti ainakin ajan voittoa. Mutta jokainen näki, kuinka syvästi marskiin koski, että oma lankonsa oli hänen vihollisiaan, ja hän oli alakuloisena vielä tullessaan ratsastaen Skeningeen Söderköpingistä.

"Minua surettaa, enemmän kuin voin sanoa", lausui hän Ture Steeninpojalle, "että lankoni vainoo minua. Minä olen aina tahtonut hänen parastaan ja olen toivonut hänestä yhtä luotettavaa ystävää kuin hyvää sukulaista."

Levättyään yön Skeningessä neuvotteli hän miestensä kanssa. Ja yhteisestä neuvosta lähetti hän sitten Arvid Svanin huovijoukon kanssa kutsumaan smålantilaisia aseisiin ja lähtemään niiden kanssa piirittämään Kalmarin kaupunkia. Itse hän aikoi lähteä Elfsborgiin.

Herra Arvid läksi samana päivänä ratsastamaan Skeningestä, ja seuraavana päivänä piti marskin itsensä matkustaa. Hän kutsutti luokseen erään asemiestensä päälliköitä, nimeltä Klaus Lange, joka oli muuten yksi niitä monia entisiä engelbrekiläisiä, jotka olivat ruvenneet marskin palvelukseen. Hän oli reipas, rohkea ja neuvokas mies, joka oli hyvin harjaantunut aseiden käyttöön ja oli järkähtämättömän uskollinen sille, jolle oli kerran antanut lupauksensa.

"Uskallatko mitään minun tähteni?" kysyi marski, Klaun tullessa hänen luokseen.

"Ilolla uskallan henkeni teidän tähtenne, herra marski!" vastasi mies. "Mitä tahansa annattekin tehdäkseeni, sen teen, tahi ette koskaan enää minua näe!"

"Hyvä, ystäväni, minä tunnen sinut ja luotan sinuun!"

Hän kertoi sitten mitä oli tekeillä, ja että Klaun tulisi lähteä Räfvelstahan ja vangita siellä drotsi. Hän saisi itse valita avustajansa, ja marski antoi hänelle vielä kirjeen, jonka hän antaisi drotsille.

"Olkaa rauhassa, herra marski", lausui Klaus, kun kaikki oli selväksi puhuttuna, "saatte kohta kuulla hyviä sanomia, tai ei Klaus Langea ole enää olemassa!"

* * * * *

Tammikuun 13 päivä oli tavattoman kylmä talvipäivä, ja illalla alkoi puhaltaa tiukka pohjoinen, jonka vuoksi kaikki kulkijat riensivät minkä ehtivät teiltään ja poluiltaan katon alle suojaan. Taivas oli ehtasininen ja kuulakka, ja tähdet tuikkivat ja välkkyivät siinä, ja lumi kimalteli kuin olisi ollut täynnä lukemattomia jalokiviä.

Muuan yksinäinen huovi ratsasti sitä tietä myöten, joka kulkee etelään päin Simtunan kihlakunnan läpi Länsi-Uplannissa. Tie noudatti erästä niitä monia soraharjuja, jotka luonto näyttää itse luoneen juuri teitä varten. Tämä harju, jota tavallisesti kutsutaan Taalalaisharjuksi eli vaan yksinkertaisesti Harjuksi, ulottuu Enköpingistä pohjoiseen päin Daljokeen asti. Enåkerin pitäjältä Lofstan kirkolle asti kulkee tie tätä harjua myöten, osittain sen viertä, osittain sen päällä, mutta kun Örsund-joki viimeksi mainitussa pitäjässä rupeaa juoksemaan harjun vierellä, niin siirtyy tie sen itäpuolelle, kunnes se haarautuu Altunan kirkon ja Flostan kartanon pohjoispuolella, kulkien siitä alkain molemmin puolin jokea. Aivan tienhaaran eteläpuolella kohoo yksinäinen kumpu, minkä pohjoispuolitse luikertaa vähäinen puro Örsund-jokea kohden, joka laskee itäpuolelta Altuna-järveen. Tämä ympäröi mainitun kummun kaakkoispuolta ja sitä kutsutaan myöskin Räfvelstan joeksi kummun ja järven välillä olevan vanhan säterikartanon mukaan. Kummun rinteiden keskikohdalla on Altunan vanha kirkko, jonka hautumaan-muurin vieritse Räfvelstahan menee tie.

Flostan myllyjen eteläpuolelta ratsasti yksinäinen ratsastajamme Örsund-joen jään yli. Hän aikoi nähtävästi etelään käsin Enköpingiä kohden. Hänen hevosensa ali aivan kuuran peitossa, ja hän itse huitoi tuontuostakin käsiään rintansa yli pysyäkseen lämpimänä. Hän saapui sille paikalle, jossa Altunan kirkolle ja Räfvelstahan vievä tie erosi vasemmalle kädelle. Moniahta syltä tiestä oikealle oli mäen törmällä pieni mökki. Hän olisi varmaan ratsastanut sen ohi, ellei räppänästä paistava valo olisi herättänyt hänen huomiotaan. Hän kuuli sieltä myöskin kiivaan, läpitunkevan äänen puhuvan jollekin. Puheen, tahi paremmin ärjynnän, lomasta kuului tukahutettua uikutusta. Ratsumies pysähtyi kuuntelemaan.

Ihmisiä ei näkynyt millään suunnalla. Uloinna etelästä häämötti huoneryhmän tapainen, mutta valoa ei näkynyt yhtään, joten ihmiset lienevät jo menneet levolle. Huovi ei miettinyt kauvaa, vaan hyppäsi ratsultaan, sitoi sen suitsista erääseen puuhun ja riensi mökkiä kohden, josta käskevät huudot ja uikutukset kuuluivat yhä selvemmin, kuta lähemmäksi hän tuli.

"Kohta tarttuu tuli hameeseesi, ämmä", kuuli hän käskevän äänen lausuvan, "suostu, niin kaikki vielä muuttuu!"

Vastaukseksi kuului vaan ääni, joka pikemmin muistutti raivoavan ihmisen ulvontaa kuin onnettoman uikutusta. Ratsumies tempasi oven auki ja syöksyi sisään. Hän näki siellä kammottavan näyn.

Keskulaiseen mäntykankean sidottuna makasi huoneen keskellä olevan tulisijan vieressä vanhanpuoleinen nainen, ja kangen kumpaisessakin päässä, joihin oli häthätää sidottu jonkinlaiset ristipuut, oli kaksi miestä väentämässä kankea hiljakseen ja siirtämässä sitä vähitellen yhä kauemmaksi tuleen. Onneton, jota näin kauhealla tavalla kiduttamalla pakotettiin suostumaan julmain pyöveliensä vaatimukseen, oli vanhanpuoleinen vaimo. Hänen harmaat hiuksensa riippuivat osittain punotuissa suortuvissa pään ympärillä; kasvot olivat tuskasta ja raivosta niin vääntyneet, että niitä oli mahdoton tuntea, Kummankin miehen huulilla oli saatanallinen hymy, he näyttivät nauttivan uhrinsa sanomattomista kärsimyksistä. Näky muistutti kiirastulen tuskia. Parempaa taulua sitä varten ei keskiaikainen kirkko olisi voinut esittää.

Veri jähmettyi nuorukaisen suonissa. Mutta se herätti samalla hänen voimiansakin hereille. Tässä jos koskaan tuli hänen nyt auttaa miekallaan avutonta ja näyttää ansaitsevansa kerran päästä ritarien joukkoon; vähääkään arvelematta ja harkitsematta, miten tämä epätasainen taistelu kahta vastaan päättyisi, syöksyi hän esiin. Hetken jännityksen lisäämillä voimilla tarttui hän kidutuspuuhun nostaen sen vähän matkaa tulesta. Salaman nopeudella veti hän sitten miekkansa ja kävi miesten kimppuun.

Nämä olivat kuin puulla päähän lyötyinä. Samoin kuin ihmissilmän jumalallinen majesteetti väliin ehkäisee, lamauttaa ja karkoittaa verta janoovan, murhanhimosta kiljuvan tiikerin, niin olivat nämäkin pedon perikuvat ensi hetkenä aivan tyrmistyneinä. Hämmästys valoi kuin lyijyä heidän suoniinsa, ja ennenkuin he ehtivät tointua, välähteli jo koston miekka heidän silmissään. Toinen, joka oli ovea lähempänä, sykertyi oitis miekan satuttamana maahan. Toinen, joka oli aatelismiehen vaatteissa, heitti tilaisuutta käyttäen kaapun päänsä yli ja juoksi kostajan seljän taitse ovelle, jonka sulkemiseenkin hänellä oli vielä tarpeeksi malttia.

Pelastaja riensi perään, mutta ovi ei auvennut, se oli jollakin tavoin sulettu ulkopuolelta. Hän katseli ympäri huoneen ja havaitsi kankean sidotun vaimon. Tämä sai hänen unhottamaan sen, että oli äkkiä joutunut vangiksi, ja muistamaan että tämä onneton oli vapautettava, mihin hän ryhtyikin viipymättä. Se oli pian tehty. Hän laski onnettoman lattialle sillä penkkiä ei tuvassa ollut. Nähtyään että hän varmasti vielä eli, lausui hän lempeästi:

"Olkaa rauhassa, emo ... pelkuri murhaajanne on salvannut meidät tänne, mutta minä hankin kohta vapaan pääsyn täältä ja vien teidät mihin tahdotte... Olkaa rauhassa...!"

Hänen äänensä näkyi tekevän vanhukseen ihmeellisen vaikutuksen. Tämä säpsähti ja pyyhki hiukset kasvoiltaan sekä piti käsiään molemmin puolin silmiään heittäen aran, mutta läpitunkevan silmäyksen mieheen.

"Niilo Bonpoika!" huudahti hän peittäen silmänsä vapisevilla käsillään.

Mies, joka oli tällä välin ottanut pyövelikangen ja asettanut sen räppänää vasten kiivetäkseen sitä myöten katolle ja vapauttaakseen sekä itsensä että vaimon, kääntyi äkkiä ympäri kuullessaan nimeään mainittavan. Tässä äänessä oli jotakin, mikä suuresti vaikutti häneen. Eukko tunsu hänet, mutta hänen äänestään ilmeni, että nuorukaisen näkeminen herätti hänessä tuskaa, ellei katkeruuttakin, ennemmin kuin iloa.

Niilo meni hänen luokseen, tarttui hänen käsiinsä siirtäen ne lempeällä väkivallalla hänen silmiltään sekä katseli tarkoin vanhuksen teräviä, vaan nääntyneitä piirteitä. Mutta hän oli tuskin nähnyt ne, kuin päästi hänet käsistään ja hypähti taaksepäin kasvot kalmankalpeina.

"Rouva Bengta!" huudahti hän, "mitenkä te olette täällä! Mitenkä te olette joutunut näiden miesten käsiin!"

Mutta näihin kysymyksiin ei tullut vastausta. Tämä voimakas, taipumaton nainen näytti olevan sekä sielultaan että ruumiiltaan murtunut. Kauhea kuolema, josta hän oli tuskin pelastunut, ja kiihkeä, syvä mielenliikutus, kun tunsu pelastajansa Niilo Bonpojaksi, näkyivät kokonaan vieneen häneltä tänä hetkenä kyvyn selvästi ajatella. Se tarkoituspäpä, jonka ainoan vuoksi hän nyt enää eli, nimittäin veljensä kuoleman kostaminen, oli ollut aivan tyhjiin menemäisillään, monta silmänräpäystä ei olisi tarvittu, ennenkuin hänen jäsenensä olisivat tulossa hiiltyneet. Ja se, joka tuli hänet vaarasta tempaamaan, joka antoi hänelle taasen koston keinot, nimittäin elämän ja hengen, se oli — Niilo Bonpoika, jonka omana juuri oli taikakoriste, tuo kaulaketju, jota saadaksesen hän itse oli niin paljon koettanut ja kärsinyt, vieläpä tullut rikoksen tekijäksikin. Hänen sydämensä synkästä pimeydestä, jossa vihan ja pahuuden kolkot haamut elivät ja liikkuvat, jossa kaikella ihmistylyydellä ja -itsekkyydellä oli kotinsa ja tyssijansa, sieltä pilkisti nyt äkisti valoisa ilme, oli kuin salaiset, aikoja sitten unohtuneet voimat olisivat heränneet eloon hänen sydämensä syrjäisimmistä komeroista, samoin kuin lumi sulaa maasta, niinpian kuin aurinko saapuu kevätsäteineen, synnyttäen vehreyttä ja kukkasia lumen allakin. Senkaltainen väre oli vanhuksen äänessä, kun hän yhä uudelleen toisti nuorukaisen nimen.

Niilo Bonpoika ei taasen puolestaan, päästyään hämmästyksestään tointumaan, ajatellut muuta kuin miten saisi tuon onnettoman pelastetuksi, ja hän kyseli häneltä yhä uudelleen, miten hän oli tänne tullut ja mihin hän nyt haluaisi mennä. Hän ei kuitenkaan saanut vastausta kysymyksiinsä ja rupesi sentähden taas kiipeämään lakeiselle. Silloin hänen äsken kaatamansa mies liikahti tulen toisella puolen, mikä sai Niilon pysähtymään aikeessaan.

Tämä ei ollutkaan kuollut, hän oli vaan iskusta taintunut, mutta nyt hän virkosi ja samassa palasi kostonhalukin. Niilon huomattessa hänet tuki hän vasemmalla kädellään itseään lattiata vasten, ja oikeassa oli paljastettu miekka. Mutta samassa hyppäsi Niilo hänen luokseen, sieppasi miekan hänen kädestään ja käänsi sen kärjen hänen rintaansa vasten painaen samalla häntä lattiaan.

"Kurja rosvo!" huudahti hän, "rukoile, jos voit, Jumalan äitiä, sillä sinun pitää kuolla!"

Silloin miehen rohkeus kerrassaan lamautui, ja hänen silmänsä sulkeutuivat Niilo Bonpojan leimuavan katseen edestä.

"Armoa, armoa!" voihi hän murtaen ulkomaalaisten tapaan. "Minä olen vaan halpa palvelija, joka

olen noudattanut herrani käskyjä ... vanhaa rouvaa piti pakottaa, ja kun ei hän suostunut, niin täytyi hänen kuolla ... armoa, armoa...! Se oli herrani tahto."

"Ja kuka on herrasi?" kysyi Niilo.

"Hän on herra Jost von Bardenvleth", änkytti mies.

"Pyöveli hän on eikä mikään herra!" huudahti Niilo kiivaasti. Hän näyttää perinpohjin oppineen kotimaassaan taidon polttaa ihmisiä roviolla, mutta hän saapi työstään palkan, siitä minä vastaan!"

"Rakkaus, nuori herra, rakkaus ... on hänet häikäissyt... Jalo Iliana-neiti kohteli häntä ivaten ja pilkaten, herrani vannoi pyhän valan valloittaa hänet, ja minä, mies halpa ja arvoton, olen seurannut häntä uskollisesti lapsuudestani asti, minä olen ritarin uskollinen palvelija!"

"Älä mainitse niitä sanoja, konna ... on häväistystä kutsua sellaista miestä ritariksi... Ja tulossa poltetun ihmisen tuhan ylikö käy tie neitsykammioon ... sellaistaako tietä tulee ritarin käydä!"

"Tämän rouvan piti keittää juoma, joka herättäisi neidossa vastarakkautta", selitti mies, jossa syntyi toivo, että voisi pelastaa henkensä tunnustamalla tarkasti asian juoksun, "ja hän osaa sen tehdä... Hän asui tässä tuvassa ja tuli Krister-herran taloon pelastamaan kyökkimestarin tyttären henkeä ... ja jos hän kerran osaa palauttaa lähtemäisillään olevan elämän takaisin ruumiiseen, niin hän osaa myöskin kääntää nuoren neitosen mielen rakkauteen, sanoi Jost-herra, mutta hän kielsi... Jost-herra pyysi ja vaati häntä, mutta hän kielsi vaan ... sitä varten me tulimme tänne tänä iltana, sillä herra Jost ei heitä kesken asiaa, jonka on pannut mieleensä ... noita-ämmän palvelijan me pidätimme drotsin talossa, ja sitten vaati herrani häntä keittämään heti paikalla rakkausjuoman, tai hän menettäisi henkensä ... mutta hän ei vastannut mitään. Silloin ryhtyi herrani ainoaan mahdolliseen keinoon, mutta akka teki itsensä jäykäksi ja kankeaksi kuin puunpölkky, ja liekitkin kammoivat häneen koskea."

Niilo Bonpoika salli miehen puhua enemmän kuin hän muuten olisi sallinut, syystä että Krister-herran nimen mainitseminen ja vieraan ritarin oleskelu hänen luonaan antoivat hänen ajatuksilleen äkkiä uuden suunnan. Tässä piili epäilemättä joku lanka Krister-herran salaisesta juoniverkosta, jota hän viritteli marskia vastaan. Niilo päätti senvuoksi ottaa asian selville.

"Kauvanko herrasi on ollut Ruotsissa?" kysyi hän.

"Hän tuli eräällä lybeckiläisellä aluksella nyt jouluksi Kööpenhaminaan", vastasi mies, "ja sieltä meni hän jouluviikolla Malmöhön ja siitä maata myöten Nyköpingiin asti. Mutta silloin oli drotsi jo lähtenyt Räfvelstahan, ja täällä tapasi herranikin hänet muutamia päiviä sitten..."

"Ja rakkaus leimahti hänessä heti Iliana-neidin nähtyään?" kysyi Niilo Bonpoika epäluuloisesti.

"Hetii!" vakuutti mies, "hän on kuitenkin nähnyt hänet ennenkin sukulaisten luona Tanskassa, pääasiallisesti hänen setänsä, herra Olavi Akselinpojan luona, ja hän toi juuri häneltä terveisiä Arvoisalle neidolle, joka tuli jo toissa syksynä Margareta-rouvan luokse viipyäkseen täällä jonkun aikaa."

"Herrasi ei ole siis ensi kertaa näissä pohjoisissa valtakunnissa?"

"On Ruotsissa ... mutta Tanskaan tuli hän jo toissa syksynä tuoden sanaa Kristoffer-herttualta, ja silloin hän näki Iliana-neidin tämän sukulaisten luona. Ja nyt kun hän uudelleen näki neidon, niin hän rakastui häneen heti taas, niin että oli vähältä järkensä menettää..."

"Näkeehän sen ... mutta mitä asiaa hänellä on drotsille?"

"Asiaa drotsille...?" toisti mies venyttäen, "mistä minä, halpa-arvoinen mies, sen tietäisin?"

"Sinä tiedät sen, ja sinun pitää se sanoa! — henkesi uhalla, sano se!" lausui Niilo lujasti.

"Armoa, armoa, nuori herra", änkytti mies, "mitä tiedän sen tahdon sanoa... Te tiedätte, että Kristoffer-herttua saa Tanskan valtakunnan, niin tietysti hän saa tämänkin ... sieluparkani kautta, en tiedä mitään, mutta sen voin ymmärtää, että hänen kai täytyy saada, mitä ennen on ollut hänen enollaan."

"Ja herrasi on tuonut herttualta kirjeitä drotsille?"

"Sitä tietoa saat odottaa seikkailija-lurjus!" sanoi eräs ääni aivan hänen takanaan.

Käännyttyään huomasi hän huoneen olevan täynnä aseellisia miehiä, ja häntä lähinnä seisoivat tumma mustahiuksinen mies, päässään kallis turkislakki. Hän oli tarttunut kädellään Niilon kaulaan, ja kirkas

tikari välkkyi hänen kädessään.

"Jos liikahtatkaan, niin makaat paikalla kuoliaana jalkaini juuressa!" sanoi hän kähisevällä äänellä Niilon korvaan. Tämä heittäysi kuitenkin notkeasti sivulle päin, ja mies työnsi samassa tikarin hänen rintaansa. Mutta sen terä osui Niiloon juuri kaulan alapuolelle ja kimmahti siitä takaisin jotakin kovaa esinettä vasten. Silmänräpäyksessä oli Niilo Bonpoika pystyssä, miekka välkkyi hänen kädessään, ja hienon ritarin täytyi väistyä välttääkseen surmaniskua.

"Ottakaa hänet kiinni!" huusi hän miehilleen, "ottakaa hänet kiinni ja viekää Krister-herran luokse. Siellä hän saa hyvin ansaitun palkan työstään!"

Ja miehet tulivat lähemmäksi. Heidän pitkät keihäänsä muodostivat Niilon ympäri kehän, joka tuli yhä ahtaammaksi. Selvää oli kuitenkin, että hänet voitiin sillä tavoin kyllä surmata vaan ei kiinni ottaa.

Silloin tarttui joku Niilon jalkoihin. Haavoitettu mies oli ryöminnyt keihäitten alitse ja temmannut Niilon kumoon. Muut heittäysivät hänen päälleen ja muutamassa silmänräpäyksessä hän oli sidottuna.

Ylhäinen ritari katseli ympärilleen ja huomasi vanhan Bengta-rouvan, joka istui kyyryisillään nurkassa eikä näyttänyt ensinkään älyvän, mitä tuvassa tapahtui. Ritari viittasi parille miehelle, jotka näyttivät kuuluvan hänen omaan väkeensä.

"Viekää hänet varovasti taloon", sanoi hän, "ja pankaa hänet minun huoneeseni!"

Kohta senjälkeen liikkui miesjoukko tietä myöten Altunan kirkon ohi Räfvelstahan päin.

Mutta tähdet tuikkivat taivaalla niin äänettöminä ja miettiväisinä ja lumi maassa säihkyi ja säkenöi heijastaen niiden valoa. Otavan sakara osoitti puoliyön kohta lähestyvän, kun öinen kulkue saapui Räfvelstahan.

XI.

Räfvelstassa.

Räfvelstan talo ei ollut varustettu, sillä ei ollut tornia, muuria eikä vallihautaa; se ei siis ollut mikään linna, mutta siellä oli linnantupa, ritariparveke, parvensilta ja naistupa, olipa siellä salakamarikin, johon talon herra vetäytyi, kun hänellä oli tärkeitä neuvotteluja tai kun hän muuten tarvitsi lepoa ja rauhaa. Drotsille, herra Krister Niilonpojalle oli talo tullut hänen toisen vaimonsa rouva Margareta Krummedikin mukana, joka taasen oli saanut sen ensimmäiseltä mieheltään, ritari Ture Steeninpoika Bjelkeltä, joka oli herra Kaarlo Knuutinpojan ensimmäisen vaimon isä. Margareta-rouva oli kookas, miehevä nainen; hän oli Krister-herran nuorempain poikain Niilon ja Juhanan sekä hänen tytärtensä Briitan ja Kristiinan äiti. Edellinen tyttäristä oli naimisissa tanskalaisen herran, ritari Klaus Niilonpoika Rönnovin kanssa, jälkimmäinen herra Pentti Juhonpojan (Oxenstjernan) kanssa.

Nyköpingistä tullessaan oli drotsi rouvineen tuonut mukanaan nuoren neidin, Iliana Åkentyttären (Tottin), joka kuului Akselinpoikain (Tottien) mahtavaan sukuun, jolla oli suuri vaikutusvalta sekä Tanskassa että Ruotsissa. Iliana-neiti oli aivan nuori. Varsinaisesti kauniiksi ei häntä voinut sanoa, mutta hän oli vilkas ja olennoiltaan hyvin viehättävä. Marskin häissä Tukholmassa oli hän herättänyt suurta huomiota nuorten herrain piirissä, ja moni oli turhaan pyytänyt tanssia yhden tanssin hänen kanssaan, niin suosittu ja haluttu hän oli siellä. Vaikeata oli huomata, osoittiko hän puolestaan suosiota erityisesti jollekulle, mutta Margareta-rouvan terävä silmä luuli huomanneensa, että niin oli laita, ja hän antoi vähäväliä neitosen tietää, että haaveileminen ja naiminen olivat eri asioita. Tänäkin iltana koski heidän keskustelunsa sitä asiaa. He istuivat naistuvassa Margareta-rouvan aputyttöjen keskellä, jotka kehräsivät laulaen suuren takkavalkean ääressä.

"Eikö ritari Jost näytä sinusta tavattoman rakastettavalta mieheltä!" kysyi Margareta-rouva kostuttaen hyppysiään saadakseen pellavakuidut paremmin sujumaan langaksi.

"Hän näyttää minusta yhtäläiseltä kuin muutkin saksalaiset ritarit, jotka liehuvat kuningas Eerikin ympärillä", vastasi Iliana.

"Mutta hän osoittaa sinulle nähtävästi erinomaista huomaavaisuutta!" jatkoi vanha rouva.

"Minulleko!" huudahti Iliana nauraen ja kumartuen eteenpäin ja lyöden kämmeniään yhteen rukinpyörän yli. Hän istui nimittäin lähinnä tulta Margareta-rouvaa vastapäätä. "Minulleko!... Kuinka te erehdytte, rouva Margareta ... ettekö te sitten tiedä, mitä kaikki nuo saksalaiset ritarit kosivat sekä Tanskassa että Ruotsissa?"

"Neiti Iliana!" huudahti Margareta-rouva kääntyen jäykästi ja juhlallisesti neitoon päin.

"Älkää pahastuko, rakas rouva Margareta", jatkoi tämä laskien kätensä ystävällisesti hymyillen rukinpyörälle, niin että se pysähtyi, sekä katseli sydämellisesti ankaraa rouvaa silmiin, "älkää pahastuko, mutta jollei Jost-ritari kosi enemmän isäni rikkauksia kuin minua, niin annan hänelle käteni vaikka jo tänä päivänä!"

"Tuollaista puhetta en viitsi kuulla", jatkoi vanha rouva päätään pudistaen. "Te saatte kiittää ja iloita, neiti Iliana, että ritari Jostin kaltainen mies tekee teille sen kunnian... Ja jos tahdotte ottaa neuvoani varteen, niin heittäkää mielestänne ne ajatukset marskin häistä. Nuori Tord ei tahtone milloinkaan viedä teitä morsiamenaan taloonsa, siksi tunnen ylpeän marskin suvun."

Iliana-neiti sävähti hehkuvan punaiseksi näiden sanain johdosta ja kiersi lankaa niin kiivaasti rukin pyörälle, että se katkesi. Hänen suloiset kasvonsa hämmentyivät siitä vielä enemmän, ja kun hän kumartui ottamaan langanpäätä ylös, vierähti pari kyyneltä lankarullalle. Margareta-rouva ei kuitenkaan nähnyt hänen onnekseen kyneleitä, mutta hän näki punastuksen, joka pisti kauniisti silmiin pitsikauluksen valkeata reunustaa vastaan.

"Kuulkaapa, mitä minä sanon, arvoisa neiti", jatkoi Margareta-rouva ikäänkuin lieventääkseen sanojensa vaikutusta, "ritari Jost von Bardenvleth muistuttaa hymyvää laaksoa Reinin varrella, jossa linna kohottaa huippujaan pilviä kohden, sen ympärillä on viljavia vainioita ja sitä tervehtivät sadat jokea myöten purjehtivat kauppiasalukset. Mutta nuori Tord on samallinen kuin tämän hänen kotimaansa metsävuoret ... minä tunnen perinpohjin nämä Ruotsin herrat, ja uskokaa te minua, joka olette saman maan tytär kuin minäkin."

"Niinpä kyllä, rouva Margareta", vastasi Iliana katsoen häneen niin sulavan herttaisesti, että jokainen ruotsalainen ritari olisi halusti taittanut kymmenen keihästä sen näkemisestä, "vertauksenne on oivallinen, mutta te unhotatte, että linnat Reinin varrella olivat pelkkiä rosvolinnoja, ja että metsänpeittämän vuoren sisässä on parasta rautaa. Minä rakastan enemmän sellaista kiveä, jonka sisässä on kultaa kuin sellaista, joka on sillä silattu!"

Margareta-rouva pudisti säälivästi päätään tytön hupsuudelle, joka saattoikin verrata uljasta Jost-ritaria kullalla silattuun kiveen, mutta hän ei puhunut sen enempää siitä asiasta illan kuluessa.

Iliana-neiti sitävastoin ei voinut karkoittaa mielestään nuorta, voimakasta ja hänen silmissään kaunista Tord Kaarlonpoikaa, joka oli tanssinut hänen kanssaan sukulaisensa marskin häissä ja jonka sisaren, sorean Briitan kanssa hän oli solminut sydämmellisen vilkkaan tuttavuuden. Hän oli kokonaan näiden ajatusten vallassa: vielä illalla omaan huoneeseensakin tullessaan oli hänen mielensä niitä täynnä. Hän istui nojaten otsaansa ikkunanpieleen ja katseli lumista pihaa ja tähtien loistoa — niille hän nyt huokasi huolensa ja niitä hän otti todistaakseen, että Tord Kaarlonpoika oli erinomaisin nuori urho maailmassa.

Silloin häiritäsi aseitten kalske hänen haaveensa, ja samassa hän näki pihan poikki kulkevan isohkon joukon asemiehiä. Tähtien miedossa valossa ei hän voinut täydellisesti erottaa eri miehiä, mutta sen hän näki, että he kulettivat jotakin välissään, joka siis oli epäilemättä heidän vankinsa.

Hän herätti erään työstä, joka nukkui hänen huoneessaan, ja kysyi, tiesikö hän mitä tuo öinen melu tarkoitti sekä kuka vanki mahtoi olla. Tyttö nousi nopeasti ylös ja juoksi ikkunaan katsomaan.

"En minä tiedä", sanoi hän, "mutta vieras ritari tuli myöhään kotiin, niin kertoi kyökkimestarin palvelija, ja hän puhui miesten päällikölle ja herra Torsten Juhananpojalle, että mäen toisella puolen oli kauhistuttava murha tapahtumaisillaan ja pyysi heiltä muutamia miehiä, niin hän toisi pahantekijän tänne drotsin käsiin. Hän sai miehiä ja tuopi nyt kaiketi tuossa pahantekijää..."

"Ritari Jostko ... onko hän saanut selville rikoksen ja tuo nyt rikoksenteijää tänne...! Harrashan se jalo herra sitten onkin, luulin muuten hänen pitävän itseään liian hyvänä kuljeskelemaan maita ja mantereita."

"Hänen täytyy kait jotakin tehdä, arvoisa neiti, kun Krister-herra on poissa ja te olette häntä kohtaan niin epäystävällinen", vastasi tyttö yhä istuen ja katsellen ulos.

Iliana istui takanojossa penkillä ikkunankomerossa käsivarret ristissä rinnallaan katsellen taivaalle päin, josta oli pieni kappale näkyvissä ikkunasta.

"Niinkö arvelet, Ramfrid", sanoi hän, "miltä Jost-ritari sinusta itsestäsi tuntuu?"

"Hui, se ilkiö", vastasi tyttö, "hän näyttää valepukuiselta naiselta, en soisi hänelle pikkusormeanikaan, e-en, en pientä, mutta kas, nyt miehet tulevat takaisin ja menevät linnantupaan, nyt on pahantekijä lukkojen takana; nyt hän on vissiinkin toimittanut tehtävänsä hyvin ... e-en, arvoisa neiti, sen sanon, että ennen tekisin vaikka mitä, kuin antaisin hänelle pienintäkään suosionosoitusta."

Iliana-neiti ei lausunut mitään tytön arvostelun johdosta ritarista, jota Margareta-rouva niin suosi. Kului hetkinen, Ramfrid veti jo kyynäspäitään akkunasta aikoen lähteä siitä pois, kun hän äkkiä lausui:

"Pyhä Jumalan äiti, tuolla ne tuovat vielä yhtä vankia, ja jollen väärin näe, niin se on sama vanha vaimo, joka herätti kyökkimestarin pikku tyttöön hengen uudestaan..."

Iliana hyppäsi penkiltä ja katsoi pää tytön pään viedessä ulos ja näki sen, mitä tämä sanoi.

"Mutta katsokaa", jatkoi tämä, "ne vievät häntä parvisillalle ... olkaa varuillanne, Iliana-neiti, se koskee teitä ... hänen pitää keittää taikajuoma teitä varten, niin, niin aivan varmaan ... kuulin itse ritarin muutamia päiviä sitten kysyvän häneltä, osaako hän keittää sellaisen juoman, ja kun hän ei huolinut vastata, niin tarjosi ritari hänelle suuren rikkauden, mutta vaimo katseli häntä vaan yhä synkemmin ja ylenkatseellisemmin, ja vihdoin ritari rukoili ja pyysi häntä polvillaan. Minä kuulin ja näin kaiken, sillä minä seisoin parvisillalla pylvään takana, kun ritarin palvelija juoksi alas vaimoa hakemaan, ja minä menin sille puolelle, jossa on se pieni kulmaikkuna ritarin huoneeseen, ja kun ulkona oli pimeä ja sisällä valoisa ja kun ikkunassa oli vielä pieni reikä, niin oli minun helppo kuulla ja nähdä ... ja vaimo kielsi ... niin hän teki ... ja minusta näytti, että hän vielä pilkkasikin ritaria, ja tämä suuttui ja sanoi, mitä et anna hyvällä, sen saat antaa pahalla, ja nyt hän kai aikoo käyttää sitä keinoa."

"Mitä arvelet, Ramfrid", kysyi Iliana, "luuletko tuon vaimon olevan niin viisaan ja luonnon salaisuuksiin perehtyneen, kuin ritari uskoo?"

"Luulen varmaan, neiti!" vastasi Ramfrid hyvin varmasti ja vähääkään arvelematta.

"Ramfrid!" huudahti Iliana hetken vaitiolon jälkeen ja hänen silmistään hehkui päättäväisyys, "Ramfrid, meidän pitää pelastaa eukko ... ritari on poissa ... kun miehet jättävät sen hänen huoneeseensa ja menevät pois, niin me menemme ja pelastamme hänet sieltä..."

"Mutta jos ne eivät jätä häntä ... eivätkä he jätä, sen saatte nähdä..."

"Niin meidän täytyy kuitenkin pelastaa hänet ... sinä olet kerran puhunut eräästä käytävästä, joka on ritariparvekkeen ja ritarin huoneen välillä..."

"Soh ... minä luulen että pääni on sekaisin, kun en sitä muistanut... Hovimestari Antti auttaa meitä ... se käykin helposti; mutta mihin me panemme hänet, kun olemme hänet saaneet ritarin kynsistä irti?"

"Tuo hänet tänne, Ramfrid! ... minun luotani ei kukaan havainne häntä etsiä!"

Tyttö hiipi ulos, ja Iliana neiti istui ikkunalla pinnistäen silmiään nähdäkseen pienimmänkin varjon pihalla. Mutta kesti kauvan, ennenkuin hän kuuli tai näki mitään. Vihdoin ilmestyi miehen vartalo pihalle käyden sen yli. Hän pysähtyi ja katseli ympärilleen. Ilianasta hän näytti katselevan hänen kamarinsa ikkunaa, neito uskalsi tuskin hengittää. Hänen sydämensä tykytti kuuluvasti. Mies oli ritari Jost von Bardenvleth. Hän tunsu sen paremmin kuin näki.

Vielä kerran katsoi ritari taakseen ja meni sitten kiertoportaita myöten parvisillalle.

* * * * *

Vasta 14:sta päivän iltapäivällä tuli Krister-herra takaisin Räfvelstahan. Hän oli, kuten hän itse kertoi, käynyt Halderin saarella, joka oli kihlakunnan pohjoisosassa Hollarin järven. Tullessaan oli hän erittäin iloisella mielellä; hän käveli ritariparvella edestakaisin ja löi monta kertaa käsiään yhteen lausuen:

"Pian saamme nyt leikkiä sellaisen joululeikin, josta puhutaan koko Ruotsinmaassa!"

Jost-herra oli ollut koko aamupäivän huomattavan levoton, mikä ei ollut jäänyt Margareta-rouvalta huomaamatta, mutta ritari oli karttanut keskustelua hänen kanssaan. Nyt hän oli salissa drotsin luona, ja kun tämä ilmaisi tuolla lauseella iloisien mielentilansa, niin sanoi Jost-ritari:

"Ellen ole saanut aivan vääriä käsityksiä maanne oloista, niin tarkoittaa iloinen lauseenne valtakunnan marskia, herra Kaarlo Knuutinpoikaa, ja silloin on minulla tavallaan tuoreita uutisia tarjottavana teille!"

Drotsi katsoi kysyvästi ritariin, joka kertoi ottaneensa erään marskin asemiehistä drotsin vangiksi sekä mainitsi mistä työstä oli hänet tavannut.

"Lienee villiä joukkoa tuo marski seurueineen", sanoi hän, "eivät he näytä armahtavan ikää eikä sukupuolta. Se vaimoraukka oli puolikuolleena tuskistaan, ja palvelijani, joka koetti vapauttaa hänet tuon kurjan miehen käsistä sai muiston, josta tulee kärsimään hautaan asti."

Drotsi ällistyi, mutta käski sitten, kuulusteltuaan vielä tapahtuman koko menon, huoneessa olevan Torsten Juhananpojan tuoda vangin esiin. Mutta yhä enemmän hän hämmästyi, kun vanki oli Niilo Bonpoika.

"Niilo Bonpoika!" huudahti hän useita kertoja, "Niilo Bonpoika!"

Tämä seisoj suorana ja synkkänä vartiomiestensä keskellä, ja hänen katseensa, hänen ryhtinsä ja oikeutettua vihaa hehkuvat poskensa tekivät sellaisen vaikutuksen läsnäolijoihin, että he tuskin tiesivät mitä tehdä.

"Näin en toivonut sinun astuvan Krister Niilonpojan kynnyksen yli, nuori mies", sanoi drotsi vihdoinkin, "ja ennenkuin kysyn sinulta, mitä on tapahtunut ja mikä on saattanut sinut minun käsiini, niin tahdon toistaa sen, mitä sanoin Nyköpingin linnassa, etkö halua siirtyä minun ja sukulaistesi puolelle nykyisen herrasi, tuon väkivallantekijän puolelta. Siihen nähden ja koskei mitään vahinkoa ole sentään tapahtunut, älköön sitten sanaakaan puhuttako viime yön tapauksista... Sano, Niilo Bonpoika, oletko miettinyt ja tullut parempiin päätöksiin kuin viimeksi toisiamme tavatessa?"

"En!" vastasi Niilo lujasti jalolla suuttumuksella, "en, viimeiseen veripisaraani asti tahdon pysyä marskille uskollisena ... ja mitä tähän mieheen tulee, niin tahdon siitä sanoa sanan, herra drotsi, että jos hän pitemmältä polkee teidän kynnyksiänne, niin te tahraatte sillä kilpenne niin, ettei yksikään rehellinen mies enää tahdo tietää teistä itsestännekään."

"Ajattele, ajattele, nuori mies!" lausui drotsi sillä arvokkuudella, minkä ikänsä ja asemansa hänelle antoi, "ajattele kuitenkin kenelle puhut, ja muista, että tämä ritari on minun vieraani! Äläkä myöskään unhota viimeöistä tapahtumaa ja mitä seurauksia sellainen ilkityö voi sinulle tuottaa!"

"Juuri sen yön tapahtumaan minä perustan sanani ... ja kaikella kunnioituksella teitä kohtaan, herra drotsi, tulen aina pitämään tuota miestä — hän osoitti herra Jostia — kurjana hylkiönä, ellei hän suoraan tunnusta rikostaan ja pyydä sitä anteeksi siltä naiselta, jolle hän aikoi niin kauhean kuoleman."

Saksalainen ritari hymyili, mutta hymy voi tuskin peittää hänen kasvoilleen ilmestynyttä kalpeutta.

"En milloinkaan", lausui hän päätään pudistaen ja kääntyen ylenkatsellisesti Niilosta drotsiin, "en milloinkaan olisi luullut niin paljon julkeutta löytyvän tuollaisen nuorukaisen povessa... Te kuulette itse, herra drotsi", ja ikäänkuin aavistaen, mitä drotsi ajatteli — tämä näytti soutelevan täydellisessä epätietoisuuden meressä — lisäsi hän, "se vanha vaimo lienee teidän talonväkeänne, ehkä hän tuntee teitä koskevia salaisuuksia, jotka olisivat marskin hyvät tietää ... minusta on senvuoksi selvää, että marski on käyttänyt siihen tehtävään luotettavaa miestä, kuten tämäkin nyt on, koska hän kerran kuuluu maan ylhäisimpiin sukuihin."

"Missä on se vanha vaimo?" kysyi drotsi ja käski häntä saliin noudettavaksi. "Jos hän kuuluu minun talonväkeeni, kuten sanotte ritari Jost, niin jään teille kiittollisuuden velkaan palveluksesta, jonka teitte minulle pelastaissanne hänet."

"Eihän se asia kiitosta ansaitse, herra drotsi", vastasi ritari kumartaen, "hän oli niin heikko, että annoin viedä hänet omaan huoneeseeni, mutta sieltä hän on mennyt ja lienee nyt varmaankin muun talonväen joukossa."

Ritari puhui hiukan kiireesti, ja hänen levottomuutensa, jonka hän osasi Krister-herralta peittää, oli ihka selvänä Niilo Bonpojalle. Ja vaikka hänelle tuotti suurta vaaraa jo se, että drotsin ja marskin välillä nyt oli ilmi riita, ja vaikka Krister-herra sai suuren vallan häneen nähden tästä syytöksestä, jonka näennäistä totuutta hän ei voinut kieltää, — niin ei hän kuitenkaan voinut pidättää huuliltaan hymyä, joka osoitti kylliksi selvästi hänen inhonsa syyttäjää ja tuomariakin kohtaan, jos tämä ottaisi tuomitukseen hänet tuon kunnioittoman konnan puheen perustuksella.

"Tuo oli ylpeä hymy, Niilo", sanoi drotsi, "mutta siitä voi seurata paljon murhetta. Tulokoon se vaimo tänne, niin on tuomiosi päätetty, ja minä vannon Jumalan ja kaikkien pyhien kautta, että jos syytös nähdään todeksi, niin olet sinä tunnin perästä kuoleman oma, niin marskin aseenkantaja kuin oletkin ja niin vanha kuin onkin kilpimerkkisi!"

"En mitään muuta toivo", lausui Niilo aivan tyynesti, "en mitään muuta toivo, kuin että se vaimo tulisi,

minä en sitä pelkää, mutta ettekö te huomaa, kuinka tuo miesriepu vapisee pelvosta, että hän tulee... Jos tahdotte tietää, kuka tuo vaimo on, niin voin sen sanoa teille... Hän on sen ritarin sisar, jonka te hirtätitte Tukholman kaupunginportin edustalla kaksi vuotta sitten...!"

Drotsin kasvot menivät tuhkaharmaiksi, ritari Jostiakin kummastutti vanhan herran äkkinäinen mielenliikutus.

"Mitä sanot, nuori mies", kysyi edellinen koettaen peittää liikutustaan, "vaimo, tämä vaimoko olisi, olisi...?"

"Rouva Bengta Pietarintytär, herra Eerik Puken sisar!" vastasi Niilo lyhyesti ja päättävästi.

Drotsi käännähti ympäri ja astui huoneen toiseen päähän. Hänen mieleensä johtui epäilemättä keskustelunsa Maunu Pentinpojan kanssa silloin yöllä Folkungatornissa ja kamala kuiskaava, jonka näkymättömät huulet olivat siellä lausuneet. Sen takaa muistui hänelle Bengta-rouvan synkkä uhkaava haamu; hänkin puhui kostosta puhuessaan viimeksi drotsin kanssa Tukholman linnan etulinnassa, jossa Bengta-rouva oli epätoivoisena kerjännyt häneltä onnettoman veljensä Eerik Puken henkeä, mutta jonka pyynnön hän oli jääkylmästi evännyt.

Samassa tuli mies, joka oli lähtenyt vaimoa noutamaan, ja hän selitti, ettei kukaan ollut nähnyt eukkoa sen jälkeen kuin hän oli edellisenä iltana tapansa mukaan lähtenyt talosta. Drotsi kyseli häneltä tämän tiedon johdosta yhtä ja toista, mistä oli seurauksena, että kyökkimestari kutsuttiin tarkasti kuulusteltavaksi. Tämä ei kuitenkaan tiennyt enempää asian valaisemiseksi kuin minkä jokainen muukin tiesi, nimittäin että vähää ennen joulua oli huomattu erään eukon tulleen asumaan kirkon toisella puolella mäenrinteessä olevaan ränstyneeseen tupaan, ja tämä eukko oli tullut pian maineeseen yrttien keittäjänä ja tautien parantajana; senvuoksi oli kyökkimestarikin kutsunut hänet taloon tyttärensä ääreen, jonka hengen hän olikin saanut pelastetuksi.

"Mutta mieleeni juolahtaa", sanoi kyökkimestari vihdoin, "koska haluatte tavata häntä vaan ette nyt voi häntä löytää, herra Krister, mieleeni juolahtaa, mitä hän sanoi minulle jouluaattona, kun vaimoni ylisti Jumalan äitiä, joka oli lähettänyt vaimon hätäämme auttajaksi 'minä sanon teille', niin vaimo puhui, 'että on olemassa niitä, jotka toivovat minua yhtä kauas kuin te toivotte minua lähelle, ja minä tulenkin vielä kerran heidän luokseen, mutta silloin kuin he minut näkevät, on heidän tuhonsa lähellä!' Niin hän sanoi ja näytti sitä sanoessaan niin kamalalta kuin haudasta noussut. Ja kun vaimoni kysyi mitä hän sillä puheella tarkoitti, niin hän vastasi vähän ajan kuluttua: 'Hän ei ole tästä kaukana ja hänen hetkensä on kohta tullut: onni hänelle, niin kauvan kuin hän ei minua näe!' Sanon sen senvuoksi", lisäsi kyökkimestari, "että jos hänen sanansa olivat tosia ja jos hän tarkoitti juuri teitä itseänne, herra, sillä joka ei ole kaukana täältä, niin ei ole syytä huolehtia siitä että hän on poissa!"

"Mihinkähän se vaimoraukka sitten on mennyt?" kysyi Krister-herra lyhyen äännettömyyden jälkeen.

"Hän on epäilemättä paennut täältä!" lausui ritari, jonka kasvoilta olivat nyt kaikki levottomuuden merkit kadonneet, "pelko ajoi hänet pois, ellei hän ole etsinyt turvaa lähimmässä sisarluostarissa."

Asian laita lienee ollutkin kuten Jost-ritari sanoi. Tämä oli nyt kuitenkin jätettävä sikseen, ja drotsi kääntyi taasen Niiloon päin. Saksalaisen ritarin kehoituksesta kutsuttiin sisään muutamia miehiä, jotka olivat olleet Niilo Bonpoikaa kiinni ottamassa, ja kaikki vakuuttivat yhdestä suusta nähneensä tupaan tullessaan tämän olevan miekka koholla iskemäisillään ritarin aseenkantajaa, joka makasi suullaan lattialla, ja vaimo kyyrötti eräässä nurkassa tuskasta ja pelvosta melkein mielipuolena; tätä vakuutti etenkin haavoitettu mies.

Oli jo tullut hämärä, ja eräs kamaripalvelija pani puita takkaan ja teki tulen, toisen sytytellessä soihtuja ympäri salia. Sen jälkeen kääntyi drotsi Niilon puoleen. Hän ei ollut kuitenkaan ehtinyt vielä puhua mitään, kun eräs miehistä tuli kiirehtien parvelle lausuen:

"Täällä pihalla on eräs mies, joka tuopi marskilta sanomia ja kirjeen!"

Tämä sanoma saattoi drotsin taasen entiselleen, samaan tyytyväiseen mielentilaan, jossa hän oli ennenkuin Niilo Bonpoika tuotiin hänen luokseen. Hän suoristi itsensä, viittasi kädellään Niiloa piteleville miehille sanoen:

"Viekää hänet alas taasen... Huomenna käsittelemme tätä asiaa uudestaan!"

Miehet menivät. Ovessa kohtasivat he vastasaapuneen marskin sanansaattajan, joka säpsähti nähdessään Niilo Bonpojan. Kumpikaan heistä ei lausunut kuitenkaan mitään.

Niilo vietiin pois ja sanansaattaja astui saliin. Mutta drotsi löi taasen käsiään yhteen ja kääntyessään mieheen päin kiilsivät hänen silmänsä.

"Sinä tuot sanaa marskilta, mies? kysyi hän.

"Minä tuon tämän kirjeen", vastasi mies, "herrani antoi sen minulle Skeningessä, lähtiessään juuri Itägotän maalle ja Elfsborgiin, jossa hän tätä nykyä lienee."

"Ja ratsastaissaan ympäri valtakuntaa linnoja vallaten, aikoo marski suostuttaa minut sanomilla ja kirjeillä", sanoi drotsi hymyillen, ja hymy leveni yhä, kun hän sai kirjeen murretuksi ja luetuksi.

Se oli varsin lyhyt: "Rakas isä", niin se kuului, "tahdon ilmoittaa teille olevani Skeningessä eli lähiseudulla; jos teitä joku onnettomuus kohtaa, niin löydätte minut sieltä." Hän pisti kirjeen kullalla kirjaillun vyönsä alle ja lausui harmin ja pelon sekaisella äänellä:

"Minusta ottaa marski itselleen huolia vähän liiemmalta, hän kirjoittaa ja varoittaa minua onnettomuudesta, eikä tiedä, onko hän kauvemmin vapaana kuin minäkään."

"Minkä vastauksen annatte minulle, herra drotsi?" kysyi marskin sanansaattaja.

"Sen saat tietää huomenna", vastasi drotsi lähtien huoneesta.

Mutta Klaus Lang vietiin linnantupaan, ja siellä ruvettiin kohta pitämään iloista elämää. Simaa ja voimakasta jouluolutta ei säästetty, toinen lystikäs laulu raikui toisensa perään. Klaus huomasi kuitenkin pian, että häntä pidettiin tarkasti silmällä, ja hänen oli mahdotonta lähteä salavihkaa huoneesta. Hänen tarkoituksensa oli, kaikkien levolle mentyä ja hiljaisuuden tultua, laskea sisään miehensä, joiden piti vasta silloin tulla, mutta nyt näytti tämä käyvän mahdottomaksi. Hänelle ei jäänyt muuta neuvoksi, kuin ottaa osaa juominkiin ja lauluihin, ja kohottaa miesten tuulta siihen asti, jolloin järki jättää miehen ja humala saa täyden vallan. Mutta tämänkin huomasi hän pian yhtä mahdottomaksi. Drotsin miehet pitivät puolensa, ja ennen olisi hän itse voinut menettää älynsä ja malttinsa kuin kukaan niistä.

Silloin tuli hovimestari tupaan. Iloisin joukosta tervehti häntä uudella laululla, ja reunojaan myöten täytetty valtava sarkka tarjottiin hänelle. Hän istui Klaus Langin viereen muhoilevan näköisenä kuten tavallisesti, otti maljan ja tyhjensi sen pohjia myöten, mutta pannessaan sitä pöydälle pudotti hän sen lattiaan. Hän kumartui ottamaan sitä, mutta tuli silloin tyrkänneeksi sitä, niin että se vieryi pöydän alle. Klaus tunsu silloin, että paperipalanan pistettiin hänen käteensä. Mutta hän piti kättään hiljaa polveaan vasten ja heitti salaisen, tutkivan katseen hovimestariin, joka nousi samassa ylös nostaen pikarin korkealle päänsä yli.

"Täyttäkää pikarini vielä kerta", huusi hän, "minä juon kaikkien kauniiden tyttöjen maljan, mutta varsinkin sen, joka on minulle rakkain!" Ja hän tyhjensi pikarin taasen, ja kaikki muut tekivät samoin.

Mutta tälläväläin sai Klaus tilaisuuden vilkaista paperipalaan. Siinä oli vaan nämä sanat: "Olkaa huoletta, portit avataan, sillä kosto vaanii drotsia!" Hän kiersi paperin käteensä tarttuen maljaansa.

Aika kului, oli jo mennyt kappale yötä, ohjakset olivat jo päässeet irti, niin ettei enää suuresti välitetty mitä puhuttiin, vaan monta mehukasta sanaa lausuttiin etenkin marskista ja hänen miehistään.

"Kukas tietää", sanoi vihdoinkin eräs, "kukas tietää, etköhän vaan sinäkin, Klaus Lang, ole tullut tänne pahoissa juonissa ... olin jo sanomaisillani", lisäsi hän äänekkäästi nauraen itsekseen, "olin sanomaisillani, että jo kuulin lähestyvään vihollisten kalsketta, mutta päässäni se kopisee, ja se on herrani, drotsin ansio, minä juon liian hyvää jouluolutta, ja minä juon herrani, Krister-herran maljan, ja se, joka ei sitä maljaa juo pohjaan asti, on konna, ja minä halkaisen hänen koirankallonsa."

Mutta Klaus Langin tarkka korva oli jo erottanut kavioiden kapsetta ja sitten hän kuuli porttia avattavan, jolloin hän nousi äkkiä penkiltä ja iski nyrkillään tammipöytänsä, niin että joka mies kimmahdi pystyyn ja rupesi haparoimaan miekkansa kahvaa.

"Sitä maljaa minä en juo!" huudahti hän, "ja nyt on tainnut tulla se hetki, jolloin Krister-herra saa maistaa vähäisen sitä seosta, jota hän on niin kauvan muille juottanut. Olkaat hiljaa ... vastustus on turhaa!"

Nyt välähtivät miekat soihtujen valossa, ja joka mies hyökkäsi Klausta kohden. Mutta ovi avattiin ja Klaun ympärillä oli samassa hänen omia miehiään, jotka ryntäsivät raittiin voimin ja selvin päin drotsin miehiä vastaan. Syntyi kiiwas ottelu ja verta alkoi sekaantua simaan, jota oli penkillä ja lattialla.

"Heiluttakaa uljaasti kalpojanne, drotsin miehet!" huusi samassa soinnukas ääni ovelta, jossa näkyi reipas herra Torsten Juhananpoika, "eteenpäin, eteenpäin, herranne henki on vaarassa, raivatkaa itsellenne tietä ja seuratkaa minua!"

Hän tarttui paria marskin miestä kurkkuun ja viskasi ne syrjään, mutta Klaus Langin miekka kaatoi

hänet itsensä maahan, ja tämän urhon ruumiin yli riensi Klaus porstuaan huutaen miehilleen, etteivät laskisi ketään ulos eikä sisään, ennenkuin drotsin luona on kaikki valmista.

Tämä makasi sängyssään koettaen turhaan karkoittaa levottomuutta, joka vasten hänen tahtoaan oli hänessä syntynyt, ja joka suunnattoman mustasiipisen haikaran tavoin varjosti sitä hymyilevää niittyä, jolla hän kuvitteli käyskentelevänsä valtakunnan mahtavampana miehenä, perässään kumartelevia joukkoja, — silloin tuli hänen korviinsa rivakasti laukkaavain hevosten kavioiden kopse. Hän piti sitä aluksi kiihtyneen mielikuvituksensa tuotteena, mutta pian hän älysi, että se mahtoi todellakin olla taloa lähestyvä ratsujoukko; hän nousi seisomaan varmasti kuullakseen, että niin oli laita.

Silloin huomasi hän tähtien valossa ikkunan ääressä kohoavan tumman varjon, ja hän muistutteli mieleensä kaiken, mihin perusti toiveittensa varmuuden, ikäänkuin rohkeutta saadakseen ja uskottaakseen itseään, että kaikki mitä kuuli ja näki, oli vaan ilkeää unta. Hän hiipasi kädellään silmiään. Mutta hevosten astunta kuului yhä lähempää ja tumma varjo ei lähtenyt ikkunalta.

Nyt lakkasi kavioiden kopse, mutta sen sijaan kuuli hän, miten asetettuja miehiä hyppäsi maahan ja miten raudoitettut tammiportit narisivat saranoillaan. Samassa huomasi hän haamun lähestyvän ojennetuin käsin hänen sänkyään.

"Rukoile nyt Jumalaa ja hänen pyhiään, jos voit, Krister Niilonpoika!" sanoi kolkko ääni, "nyt on sinun hetkesi tullut!"

"Kuka olet, ja mitä tahdot?" huudahti Krister-herra yrittäen nousta sängystään.

"Pysy alallasi!" sanoi ääni, "turhaan sinä koetat muuttaa, mitä nyt tulee sinulle tapahtumaan, mutta muista mitä sanoin sinulle, kun viimeksi tapasimme toisemme ... muista herra Eerik Pukea, jonka annoit niin säälimättä kuolla... Nyt on koston hetki tullut ... minä olen Bengta Pietarintytär."

Nyt kuului aseellisten miesten askeleita, jotka lähestyivät drotsin makuuhuonetta, ja ennenkuin hän oli ehtinyt tyrmistyksestään tointua, temmattiin ovi auki, ja useita rautaanpuetuita miehiä näkyi kynnyksellä. Soihdun valossa, jota eräs heistä piti korkealla, näki hän nyt selvästi Bengta-rouvan nuutuneet, tylät piirteet. Hänen palava katseensa vallitsi ihmeellisellä tavalla koko drotsin personaa, se hyödytti veren hänen suonissaan ja kangisti hänen kielensä.

"Ylös, ylös, herra Krister", huusi eräs ääni, jonka drotsi tunsi marskin sanansaattajan ääneksi, "ylös, nyt ratsastetaan suoraa päätä marskin luo... Hän on nyt teidän herranne yhtä varmasti kuin Ruotsinkin herra!"

Sanat humisivat kuulumattomina vanhan herran korvain ohi. Hän oli sanan oikeassa merkityksessä tahdotonna. Hänelle voitiin nyt tehdä mitä hyvänsä. Moniaassa silmänräpäyksessä oli hän vangittu. Sitten hänet vietiin pihalle ja pantiin rekeen. Viipyi kotvasen, ennenkuin vankila oli avattu ja Niilo Bonpoika vapautettu, mutta sitten lähdettiinkin Räfvelstasta. Drotsi näki huoaten vangittuja miehiään tuotavan linnantuvasta reen juuri kääntyessä linnankujalta Altunan kirkolle päin vievälle tielle.

Mutta Margareta-rouva seiso parvisillalla ojentaen epätoivoissaan käsiään tyhjään ilmaan, ja hänen tyttärensä seisoivat kalpein kasvoihin kätet ristissä hänen vieressään. Iliana-neitikin itki niin saineesti, kuin olisi onnettomuuden musertama vanhus ollut hänen oma isänsä. Margareta-rouva kyseli Jost-ritaria. Mutta hän oli kadonnut.

XII.

Löytö.

Stegeborgin linnassa istui herra Niilo Steeninpoika reippaiden miesten keskellä — parempia ei hän olisi voinut itselleen toivoa — ja hänen sydämensä paisui taistelunhimosta, uljuudesta ja hyvistä toiveista katsellessaan niitä ja linnansa vankkoja muuria, jotka olivat hänen turvanaan sekä samalla tulevan suuruutensa ja valtansa kulmakivenä. Tosin saapui hämäriä tietoja marskin menestyksestä. Hänen veljilleen tuotti suurta vaivaa Arvid Svan piiritysjoukkoineen, ja Elfsborgin otti marski Henrik Snahenborgilta ja antoi sen velipuolelleen, herra Tuure Steeninpojalle (Bjelkelle). Mutta Stegeborgin edustalla ei ollut vielä näkynyt yhtäkään vihollista, ja odottaa sopi vielä paljon hyötyä drotsin oleskelusta muissa osissa Ruotsia.

Silloin ilmestyi muuana päivänä ratsastaen portin eteen eräs yksinäinen ritari parin asemiehen seuraamana ja pyysi päästä linnaan. Tulija oli ritari Jost von Bardenvleth, joka toi tiedon Räfvelstan tapahtumista. Hän tiesi myöskin kertoa drotsin rouvan matkustaneen Nyköpingiin, johon hänen poikapuolensakin, Kaarlo Kristerinpoika oli lähtenyt Ringstaholmasta. Marski oli lähtenyt Elfsborgista Axevallaan ja sieltä Örebrohon, johon vanha Krister-herra oli tuotu häntä vastaan.

"Vanha herra on aivan musertunut", sanoi Jost-ritari, "minä näin hänet nyt Nyköpingissä, johon marski tuli Örebrosta suuren väen kanssa; hänen seurueessaan oli monta piispaa ja raatiherraa, ja Margareta-rouva ja herra Kaarlo, drotsin poika, antoivat linnan marskin käsiin, ja Krister-herra luopui kaikista läänityksistään yhtä ainoata linnaa vaille. 'Kaiken hänen tahtonsa minä täytän', sanoi drotsi, kun kysyin häneltä, oliko hän todellakin jo heittänyt kaiken menestyksen toivon, 'kaiken hänen tahtonsa minä täytän', sanoi hän... Voi se oli surullinen näky silloin tämä masentunut vanhus, kun on kuten minä ja moni muu nähnyt hänet mahtavana ja toivoa täynnä voidakseen johtaa tämän valtakunnan myrskyjen läpi rauhaan ja lepoon!"

"Vanha, liiaksi vanha on herra Krister Niilonpoika!" huudahti Niilo-herra lyöden miekkaansa. "Minä tässä laulan toisen laulun mahtavalle sukulaiselleni, Kaarlo-herralle!"

"Mutta hän on tulossa suurella sotajoukolla, herra Niilo, ja menestys synnyttää menestystä... Montako miestä teillä on täällä Stegeborgissa?"

"Ei minulla tosin ole aivan yhtä monta kuin marskillä, mutta minun miehistäni vastaa jokainen kolmea marskin miestä, siihen saatte luottaa, ritari Jost, ja sitä paitsi odotan kuningastakin pian kuuluvaksi sekä täältä meren puolelta että Norjasta. Nuori sukulaiseni, herra Tuure Steeninpoika katsokoon, ettei kattonsa säry, kun hänen naapurinsa, Bohusin herra Kolbjörn Gerst käy kimppuun."

"Hyvä!" vastasi ritari, "te saatte kohta nähdä mahtavan sukulaisenne tämän linnan edustalla."

"Hän tulkoon, ritari Jost, hän tulkoon", vastasi Niilo hymyillen, "jos hän rohkenee Bråvikin yli käydä, niin täällä on miehiä, jotka puolestaan rohkenevat häntä varttoa!"

Jost-ritari jäi herra Niilo Steeninpojan vieraaksi linnaan, jossa aikoi odottaa kevään tuloa ja Lybeckiin menevää laivaa. Eikä monta päivää kulunutkaan, niin marski tuli ratsastain, seurassaan itse arkkipiispa ja piispa Tuomas sekä maallisten neuvosherrain mukana herra Krister ja hänen poikansa Kaarlo. Ja valtakunnan neuvostolta tuli herra Niilolle kirje, jossa häntä vaadittiin lähtemään marskin luo, sillä heidän riitansa oli hyvällä sovittava.

"Minä pysyn, missä olen, jollei marski halua tulla tänne, on se minulle yhdentekevää!" vastasi ylpeä Niilo-ritari.

Arkkipiispakin tuli linnan edustalle, ja herra Niilo meni häntä vastaan, mutta ei kauemmaksi kuin vipusillalle, ja hänen takanaan oli kolmekymmentä välkkyviin haarniskoihin puettua miestä, ja korkea kirkonmies sai saman vastauksen kuin marskin sananviejä. Seuraukseksi tuli tietysti Stegeborgin piiritys.

"Sukulaiseni on näkevä ja havaitseva", sanoi Niilo-herra vieraalleen tullessaan takaisin linnaan, "ylväs sukulaiseni on näkevä, että tässä onkin jäykkä poika vastassa."

Pari päivää siitä kuin linnaa oli alettu sotaväellä saartaa, kerrotaan marskin pitäneen herrain kanssa kokouksen Skällvikin lukkarintuvassa. Siellä hän oli neuvotellut heidän kanssaan, mitä Stegeborgille oli nyt tehtävä, mutta kun he antoivat karttelevia vastauksia, niin oli hän kiivaasti antanut Herman Bermanille käskyn asettua miehineen linnan eteläpuolelle, ja herra Kaarlo Kristerinpojan oli hän käskenyt viedä erästä toista väenosastoa pohjoispuolta vastaan. Mutta Kaarlo-herra oli vastannut enempää miettimättä: "Ennenkuin sen teen, jätän Ringstaholman teidän käsiinne!" Marski oli suuttunut, mutta oli ottanut linnan vastaan ja antanut sen herra Erengisle Niilonpojalle, ja tämä oli nyt hyökkäämässä pohjoispuolelta. Mutta drotsi oli poikineen lähtenyt Nyköpingiin matkustaakseen sieltä Suomeen, Viipuriin, joka oli nyt hänen ainoana läänityksensä.

Ja Stegeborgia saartava piiri tuli yhä tiukemmaksi. Herra Niilo tunsu täydellisesti marskin väen johtajain voiman, valppauden ja sotakelpoisuuden. Sekä Herman Bermanin että Erengisle Niilonpojan tunsu hän niiltä ajoilta asti, jolloin hän itse johti heidän kanssaan Engelbrektin talonpoikaisjoukkoa, tämän kulkiessa viimeistä voittokulkuaan ympäri valtakunnan, ja yhä synkemmäksi kävi hänen katseensa, yhä harvasanaisemmaksi hänen puheensa. Hän rupesi huomaamaan, ettei mitään mahtanut marskin koko voimaa vastaan. Ne olivat liiaksi hajallaan, jotka olivat yhtä mieltä hänen kanssaan. Liian kaukana olivat toisistaan Stegeborg ja Kalmar sekä Borgholm, jossa viimeksi mainitussa linnassa herra Maunu Gren oli linnanherrana. Niilo Juhonpoika (Oxenstjerna) oli tosin Ståkeholmassa, kova ja hurjaluontoinen mies, jota ei epäilyttäisi, jos niikseen tulisi, ruveta yksiin tuumiin merirosvojen kanssa, joita alkoi taas ilmestyä Itämerelle. Mutta tämä herra eleli enemmän erillään, eikä hän ollut yhtynyt

niihin herroihin, jotka nyt taistelivat marskin kanssa vallasta maassa. Upsalan viekkaan tuomioherran, Jöns Pentinpojan syrjäytyminen vaikutti ehkä jonkunverran sekä häneen, että hänen veljeensä, herra Pentti Juhonpoikaan. Miten olikin, Niilo Steeninpoika ymmärsi selvästi, ettei hän enää mitään mahtaisi niillä hajanaisilla voimilla, joita nyt oli enää jälellä.

Hänen täytyi itse luoda itselleen suurempi voima, ja sitä miettiessään ja harkitessaan välähti hänen mieleensä viimein pulan ratkaisu. Hän rupesi sovinnon hierontaan Herman Bermanin ja Erengisle Niilonpojan kanssa ja saikin heidät suostumaan aselepoon palmusunnuntaihin asti, joka sattui sinä päivänä maaliskuun 29 päivälle. Sen aikana oli Hermanin ja Erengislen hankittava marskilta Niilo-herralle lupa päästä vapaana ja vahingoittumattomana käymään Kaarlon luona. Mutta tuskin oli piiritys tästä syystä keskeytetty, niin Niilo valmistautui jättämään Stegeborgin ja lähtemään Gotlantiin kuninkaan luokse.

Jonkun ajan kuluttua hän saapuikin kuninkaan luo livahdettuaan hädin tuskin marskin miesten ohi Edin kirkolla ja päästyään Stäkeholmin eteläpuolella erääseen laivaan, joka vei hänet Ölantiin, mistä hän sittemmin tuli Gotlantiin. Tänne tuli myöskin Maunu Pentinpoika ja Maunu Gren Borgholmista. Sitten harkittiin, mitä nyt olisi tehtävä, ja lopuksi kuningas nimitti Niilo-herran marskikseen. Kaksisataa miestä sekä laivoja ja rahaa mukanaan palasi Niilo sitten Ruotsiin vapauttamaan valtakuntaa Kaarlo Knuutinpojan hirmuvallasta, ja saattamaan sitä Kuningas Eerikin käsiin.

Komulla ja metelillä saapui uusi marski Itägöötanmaalle, ja hänen joukkojensa edellä kuljetettiin Dannebrogia [Dannebrog on Tanskan lippu], mikä oli pahana silmätikkuna ruotsalaisille. Herman Bermanin, joka oli pienen joukon kanssa Söderköpingissä, täytyi vetäytyä sieltä Ringstaholmiin päin, ja Niilo-herra lähetti Itägöötanmaan seurakuntiin kuninkaan avoimen kirjeen marski Kaarlon viralta panosta ja omasta nimityksestään marskiksi ja liitti niihin vielä valituskirjoituksia vanhasta marskista, mitkä sitten luettiin kansalle kirkkojen saarnastuoleista. Itse pysähtyi hän Söderköpingiin miestensä samotessa mailla murhaten ja polttaen aina Vadstenan seuduille asti. Ketään ei säästetty, naisia häväistiin, kirkkoja ja luostaria ryöstettiin, ja veripunainen Dannebrog liehui kuin kirus joukkojen edellä, joiden piti valloittaa Ruotsin valtakunta takaisin kuningas Eerikille.

Mutta nyt tuli Herman Berman joukkoineen takaisin Söderköpingiin, ja Kaarlo-herran kerrottiin itsensä olevan meritietä matkalla Nyköpingiin muassaan mahtava sotajoukko, jolla hän aikoi perinpohjin masentaa vihollisensa, mutta kuninkaita ja muita herroja ei vaan kuulunut. Niilo-herra joutui peräti vaikeaan asemaan. Itsellään oli hänellä vaan muutamia miehiä saatavilla, ja varsin mahdotonta oli odottaa sitä väkeä, joka oleskeli maakunnan länsiosassa Vadstenan seuduilla. Hän päätti silloin äkkiä lähteä Stegeborgiin. Tämä ei kuitenkaan ollut muuta kuin toisesta vaarasta toiseen antautumista. Herman Bermanin joukot alkoivat taas ympäröidä linnaa, ja eräänä kauniina päivänä kerrottiin, että tornin huipulta näkyi marskin laivasto, joka purjehti lahteen.

Nyt olivat hyvät neuvot tarpeen, mutta Niilo Steeninpoika teki pian päätöksensä. Hän päätti lähteä vielä kerran Gotlantiin taivuttamaan kuningasta todenteolla varustautumaan, jos kerran halusi päästä Ruotsin herraksi, ja samana yönä päätti hän lähteä linnasta. Se oli hyvin varustettu kaikilla tarpeilla, ja puolustajat olivat valioväkeä, muiden muassa Rodenberg kanuunain päällysmiehenä, joita kutsuttiin "fööglareiksi" ranskalaisen nimen "veuglier" mukaan. Oli siis kaikin puolin luultavaa, että se kestäisi, kunnes Niilo itse palaisi tarpeeksi suuren väen kanssa.

Niilo-herra oli kuitenkin sangen pahalla päällä päivän kuluella. Häntä suututti, että kuningas, jonka käsistä voi minä hetkenä hyvänsä luiskahtaa kaikki valtakuntansa, osoitti sellaista välinpitämättömyyttä. Myöskin tuntui se, että hänen täytyi paeta linnastaan niin tukalalta, että hän menetti kaiken malttinsa.

Eräänä synkkänä iltana odotteli kaksikymmentä huovia hevosineen Stegeborgin linnanpihalla, ja kaksi aseenkantajaa piteli niitä hevosia, joilla Niilo-herran itsensä ja hänen vieraansa, saksalaisen ritarin piti ratsastaa. Niilo-ritari oli linnan suuressa salissa antamassa viimeisiä käskyjä päällysmiehelleen siitä, miten tämän tuli menetellä, kunnes hän itse palaisi. Silloin astui hänen tykkimestarinsa, totinen ja synkkä Rodenberg saliin. Niilo-herrasta tuntui hänen tulonsa selvästi hyvin vastenmieliseltä. Hänen kulmansa rypistyivät, ja hän lausui kiireesti käskynsä rientäen sitten ovelle, ikäänkuin ei olisi huomannutkaan tykkimestaria.

"Herra Niilo!" huudahti tämä ja hänen silmissään liekehti kiihkoinen into.

"Mitä tahdotte, Rodenberg?" kysyi Niilo-herra kärsimättömästi. "Näettehän, ettette olisi voinut juuri sopimattomampaan aikaan tulla, kun minä olen jo melkein jalka jalustimessa."

"Minäpä tiedän, mikä voisi sattua vieläkin sopimattomammin", vastasi Rodenberg juhlallisen vakavasti, "jos fööglari esimerkiksi ei ottaisi lauetakseen silloinkuin tähtään sitä teidän verivihollistanne kohden."

"Mitä tämä on, Rodenberg...! Niin ei voi tapahtua, ellei teidän oman nuttunne alla piilee petturi!"

"Niin, herra Niilo! ... tai jos te itse olette pettänyt minut!"

"Minä pettänyt teidät ... nyt te olette taas saanut nuo houreet päähänne!"

"Siitä saatte arvella, mitä tahdotte, mutta minä tahdon tietää totuuden, ja nyt teidän pitää sanoa minulle se, herra Niilo, vähemmällä ette pääse. Te tiedätte itse kuinka vaikea minun on ollut päästä teidän puheillenne koko tämän ajan, on näyttänyt, kuin te haluaisitte karttaa minua siitä päivästä asti, jolloin ammuin koelaukauksen teitä varten, ja jolloin fööglaristani lentävä kivi murensi mujuksi kotkan, joka istui tämän lahden toisella puolen... Nyt teidän pitää vastata minulle elävän Jumalan nimessä, tekö olitte henkeni pelastaja vai oliko se joku muu...?"

"Rakas ystävä, eikö teistä ole yhdentekevää, kuka henkenne pelasti, kunhan se vaan pelastettiin!"

"Ei, herra Niilo, te tiedätte mikä siinä asiassa mieltäni painaa... Tullessani teidän palvelukseenne tunnustin ritarisanaan luottaen, miten kerran sokeassa raivossani murhasin henkeni pelastajan, ja miten kuoleva ystäväni, maaten leppeänä kuin taivaan enkeli — kyneleet puhkesivat miehen silmiin ja hän painoi tuskallisesti käsiään rintaansa vasten — kuinka hän sanoi antavansa anteeksi minulle ja pyysi minua varomaan, etten siitä rangaistukseksi joutuisi vielä kerran tekemään samaa rikosta... Sentähden vannotan teitä, ankara ritari, kaiken nimessä, joka on teille pyhää ja kallista maan päällä, sanokaa minulle, tekö minut kannoitte pyövelijoukon keskeltä pois sinä iltana Tukholmassa...? Kuollut ei anna minulle rauhaa ... joka yö on hän luonani rauhallisine, kalpeine kasvoineen osoittaen haavaansa ja toistaen varoituksensa."

Rodenbergin sanat koskivat nähtävästi Niilo-ritariin. Hän vetäisi leveätä nahkavyötään, jolle Natt och Dagien vaakuna oli kirjaeltu hopealla mustalle sametille pitkin sen pituutta tyhjillä välipaikoilla, ja hänen poskensa kävivät hehkuvan punaisiksi tiukasti kasvojen ympäri vedetyn pääverhon sisässä, joka päättyi leuvan alla rautarenkaiseen kauluriin, joka kuului rautapaitaan. Sen alapää riippui taasen lanteille viheriän ihokkaan alta. Heleänsininen levätti oli valahtanut olkapäiden yli hartioille, joten ritarin leveä rinta näkyi koko sotaisessa uhkeudessaan. Hän seisoi niin kotvasen ja hänen silmänsä paloivat hurjasti tumman soihdun valossa loistavan teräksisen pääverhon alta. Mutta yht'äkkiä hän vetäisi levätin ympärilleen ja aikoi rientää ulos.

Silloin juoksi Rodenberg hänen eteensä. Hän oli kalmankalpea, ja koko hänen ruumiinsa vapisi mielen kiihkeän jännityksen vuoksi.

"Jumalan kalliin veren nimessä, ritari!" huusi hän, "te ette pääse ulos muuten kuin ruumiini yli, ellette sano suoraan, tekö se olitte vai ette?"

"Niin!" ärjäisi ritari, että sali ja holvikäytävä kajahti, ja viskasi voimakkaalla sysäyksellä tykkimestarin syrjään sekä riensi linnanpihalle.

Rodenberg vierähti kiivaasta sysäyksestä kivilattialle, ja toinnuttuaan ja noustuaan taas pystyyn hän kuuli hevostavioiden kumean kapseen kun linnanherra miehineen ratsasti pitkän sillan yli etelään päin. Hän meni hitain askelin rappuja alas sille vallille, jossa fööglarit olivat. Uloinna idässä huomasi hän valkean viirun kuin vaahtoisen laineen, joka liikkuu pitkin merenselkää, mutta yö oli niin pimeä, ettei hän voinut tarkemmin erottaa, mitä se oli. Hän arvasi sen kuitenkin olevan marskin laivaston, joka ehkä itätuulta käyttäen oli purjehtinut lahteen ja laskenut siellä ankkurin ja vetänyt purjeet kokoon. Hän seisoi kauan suurimpaan fööglariin nojaten vallilla, ja hänen päänsä vaipui vähitellen rintaa vasten raskaiden huokausten tunkiessa hänen rinnastaan.

Vihdoin hän lankesi polvilleen ja rukoili Herraa, joka katsoo läpi pimeyden ja ihmisten sydänten, lähettämään enkelinsä ottamaan hänen henkensä, jos niin kävisi nyt, että hän joutuisi uudistamaan vanhat tuskansa ja sinkahuttaisi kuolettavan kiven pelastajaansa kohden.

Yön hetket kuluivat, ja aamulla kun vartija puhalsi torveensa ja linnan miehet kiiruhtivat tehtäviinsä, niin he näkivät synkän tykkimestarin polvillaan erään fööglarin vieressä painaen päätään kylmää metallia vasten. Se herätti kummastusta, mutta sama näky uudistui useina seuraavina öinä, ja kun mies oli muutenkin hiljainen ja umpinainen, niin se synnytti mitä merkellisimpiä tarinoita hänestä linnassa. Olihan selvää, että hän oli taikuri, muuten ei voitu selittää hänen uskomatonta taitavuuttaan ja varmuuttaan ampumisessa. Kaikki väistyivät arasti syrjään, kun hän tuli näkyviin. Hän liikkui linnassa kuin kuollut elävien joukossa.

Linnan ympärillä kävi elämä vilkkaammaksi. Marskin laivasto oli tullut samana yönä, jona Niilo-herra lähti linnasta. Hän asetti pääleirinsä erälle saarelle, jota kutsuttiin Laivasaareksi, mutta joka siitä alkain sai nimen Kaarlonsaari, ja selvästi voi nähdä linnasta, miten isompia ja pienempiä sotilasryhmiä sekä hevos- että jalkaväkeä lähti rantaan ja miten vartioita asetettiin toinen toisensa perään. Tapahtui

otteluita, linnan urhea miehistö hyökkäili rivakan päällysmiehensä johdolla tiheään piirittäjien kimppuun, ja onnistuikin väliin, kuten eräänäkin yönä, jolloin he autoivat muuatta joukkoa tunkeumaan piirittäjien lävitse linnaan tuoden Dannebrogin mukanaan. Fööglarit olivat silloin suureksi hyödyksi, ja mihin kuula vaan sattui, siellä makasi aina yksi tai useampia vihollisia kuolleena vuoren pohjoisrinteellä, johon ne olivat suunnatut.

Mutta Rodenberg, tuo kummallinen mies, ei suostunut laukaisemaan ainoatakaan laukausta öiseen aikaan. Päällysmies oli monta kertaa vakavasti keskustellut hänen kanssaan siitä asiasta, mutta siitä ei ollut apua, ja ettei linna kokonaan menettäisi tykkimestarin verratonta apua, täytyi hänen lopulta antaa asian olla sillä. Huomattiinpa vielä, ettei Rodenberg ampunut päivilläkään, ellei ilma ollut oikein kirkas, että selvästi voi erottaa rannalla olevat ihmiset, ja aamu aamun perästä nähtiin hänet polvillaan jonkun fööglarin vieressä, ikäänkuin hän yöllä olisi tehnyt joitakin taikoja. Hänen sisäinen jännitystilansa ja ankarat parannustyöt, joita hän aika-ajoin teki, riuduttivat hänet lopulta niin, että häntä olisi luullut varjoksi. Hän näytti melkein läpikuultavalta, verta ei hänessä olisi uskonut löytyvän, silmät yksin paloivat, ikäänkuin kaikki elinvoima olisi kokoontunut sinne.

Saarelta, jossa oli marskin pääkortteeri, kuului illoin tai muutenkin itätuulella vilkasta tanssimusiikkia. Siellä kisailtiin ja leikittiin eikä muistettu ympäristön surmalauluja eikä ajateltu sitäkään, että fööglari, jonka vieressä onneton tykkimestari seiso, voi minä hetkenä hyvänsä heittää kuolemaa ja tuhoa heidän keskelleen ja muuttaa heidän ilonsa suruksi ja riemunsa epätoivoksi. Marskin mukana oli leirissä hänen nuori, kaunis vaimonsa, sanottiin, ja hänen mukanaan useita ylhäisiä rouvia ja neitoja, ja kaikkein heidän kohtaloita tiesi Rodenberg pitävänsä käsissään eikä hän koskaan päässyt selville, kumman edestä hänen tuli uhrata oma henkensä, marskin vai hänen sukulaisensa edestä.

Marski ratsasti tavallisesti aamuisin pohjoista rantaa pitkin katselemaan piiritystöitä ja väkeään. Rodenberg oli monta kertaa nähnyt hänen siten ratsastelevan, usein aivan yksinäänkin, ja aina oli hän silloin kohottanut silmänsä taivaaseen päin ikäänkuin valonsädettä kerjäten. Hän karttoi ampumista niin kauvan kuin voi, mutta hän tiesi liiankin hyvin, että sekin hetki tulisi, jolloin hänen täytyisi ampua, jos tahtoi välttää sitä, että häntä pidettiin kavaltajana, ja se hetki tulikin varsin pian.

Oli ani varhainen aamu. Rodenberg seiso tapansa mukaan fööglarinsa vieressä, jossa hän muuten oli istunut koko yön, kuunnellen iltatuulta, joka toi hänen korviinsa riehakkaan ilon ja riemun ääniä marskin leiristä. Varmaankin oli siellä tapahtunut jotakin erinomaista, sillä tanssi ja leikit kestivät tavallista myöhempään. Mutta kun tähdet rupesivat hälvenemään ja aamu koittamaan, niin seiso linnanpäällysmies tykkimestarin vieressä ja lasi raskaasti ja päättäväisesti rautapukuisen kätensä tykkimestarin olalle.

"Tänä päivänä, Rodenberg, pitää marskin tehdä viimeinen matkansa vartiopaikoilleen rantaa pitkin! Eräs mies on päässyt hiipimään linnaan viime yönä ja tuonut herra Niilolta sen sanoman, että kuningas saapuu ennen pitkää tänne, ja marskin hengestä riippuu kuningas Eerikin valtakunta, senvuoksi pitää teidän nyt ampua laukaus, jota muistetaan niinkauan kuin miehiä on maailmassa."

Rodenberg ei vastannut mitään, mutta päällysmies näki hänen kalpenevan ja vavahtelevan.

"Oletteko kuullut sanani, Rodenberg?" kysyi hän lujemmalla äänellä.

"Olen!" nyökkäsi tykkimestari.

"Hyvä! Minä en lähde tästä ennenkuin se laukaus on ammuttu!"

Rodenberg lankesi polvilleen ja ojensi käsiään taivasta kohden ja rukoili. Päällysmies katseli kummastellen häntä, ja kun tykkimestari nousi ylös, kysyi hän, mitä hän ajatteli, kun niin juhlallisesti alkoi.

"Minä ammun!" vastasi Rodenberg kumealla, vapisevalla äänellä, "minä ammun, taivaan Herra antaa minun fööglarini langettaa tuomion marskin ja herra Niilon välillä...!"

"Hyvä on!" nauroi päällysmies, "hyvä on Rodenberg, mutta muistakaa, että hyvä miekkani löytää tiensä teidän niskasuoniinne, jos huomaa, ettette tee parastanne, paljoa ennen kuin viimeinen fööglari on ehtinyt lausua Jumalantuomionsa."

Ja aurinko nousi, ja aamutuulahdus pyyhki sumut maallepäin, ja fööglarien kiiltävät suut heijastivat alkavan päivän valoa. Rodenberg istui sen fööglarin viereen, joka oli uloinna oikealla ja jonka ohi marski tulisi ensiksi kulkemaan. Hän seiso rauhallisena käsi tykin sankilla, ikäänkuin ei olisi kuullut päällysmiehen uhkausta, tai kuin olisi todella pitänyt itseään Jumalan välikappaleena.

"Tuolla tulee marski ratsastain!" sanoi eräs päällysmiehen lähellä seisova vanha mies osoittaen vuonolle, johon oli tehty pohjoisrannalta saareen lauttasilta.

Päällysmies ja Rodenberg katsoivat sinnepäin. Se oli selvästi marski. Hänet saattoi helposti tuntea korkeasta vartalostaan ja kalliissa kypärässä heiluvasta sulkatöyhdestä. Hän ratsasti valkealla hevosella, joka näytti tanssivan aamuauringon säteissä. Hänen vieressään ratsasti nuori ritari, joka osoitti linnanmuureille päin, missä nuo kolme miestä seisoivat.

"Se on marskin velipuoli, nuori herra Tuure Steeninpoika", sanoi päällysmies, "miten se on selitettävää ... joko norjalaiset ovat vallanneet Elfsborgin, koska tuo rantahauki uskaltaa niin kauas pesästään uida?"

"Tai päinvastoin", sanoi asemies, "tänä yönä on marskin leirissä iloittu ja kisailtu tavallista enemmän, ja se osoittaa pikemmin voittoa kuin tappiota!"

"Olkoonpa miten tahansa", vastasi päällysmies vetäen miekkansa, joka välkähteli auringonpaisteessa. "Pitäkää varanne, Rodenberg, nyt se on tehtävä...! Sinun tai marskin henki menee tänäpäivänä!"

Rodenberg hymyili aaveenomaisesti, otti kätensä sankilta ja tähtäsi fööglarin. Samassa astui marski ratsultaan heittäen ohjakset aseenkantajalleen ja astui jalan jonkun matkaa.

"Nyt, Rodenberg, nyt!" huusi päällysmies.

Ja tykki laukesi ja sen luona olevat miehet peittyivät savupilveen. Sen hälvettyä katsoivat he kaikki rannalle päin. Mutta siellä seisoivat marski, ja hänen korkea sulkatöyhtönsä liehui yhä komeasti tuulessa. Aivan hänen päänsä yläpuolella oli maassa kumollaan suuri honka. Rodenberg seisoivat kätet ristissä, ja hänen suunsa mutisivat kuulumattomia sanoja. Päällysmies kääntyi kiukusta kalpeana hänen puoleensa, mutta silloin hän jo oli polvillaan toista fööglaria tähtäämässä.

"Niin totta kuin elän", sanoi hän äkkiä tarttuen syyttimeen, "tämä laukaus sattuu marskin sydämeen, jos Jumalan tuomio on niin langennut!"

Tuli välähti ja kuului kauhea pamaus, mutta savun hälvettyä huomattiin kruutisäiliön räjähtäneen, ja asemies, joka seisoivat uloinna oikealla, ja jota ei toisaalle kulkeva savu sen vuoksi estänyt näkemästä, sanoi, ettei kivi ollut mennyt kahtakaankymmentä askelta fööglarin suusta.

Oli kuin ilonväre olisi ilmestynyt Rodenbergin kalpeille kasvoille, ja hän siirtyi oitis toisen fööglarin ääreen. Päällysmies kähisi kiukusta, mutta hän ei voinut mistään syyttää tykkimestaria, sillä tämä teki moitteettomasti velvollisuutensa.

Kolmas fööglari laukesi, mutta se hyppäsi sijoiltaan, että kivi singahti korkealta marskin pään yli. Ruudinsavun läpi näkivät he marskin seisovan aivan vahingoittumaton rannalla ja viittaavan seuruettaan pysymään jälempänä, koska laukaukset nähtävästi tarkoittivat häntä, joten hänen ympäristössään oli vaarallinen olla.

"Ammu, ammu!" huusi päällysmies. "Jumalan kalliin veren nimessä, Rodenberg, ellei neljäs tee tehtävänsä niin olet sinä noita, kuten sinusta puhutaan, joka olet noitunut tämän kaiken, ja sinä saat siitä kovimman kuoleman!"

"Se on Jumalan tuomio!" lausui Rodenberg juhlallisesti katsellen kätet ristissä ja pää kumarassa lahden yli rannalle, jossa marski näytti seisovan kuin odotellen vielä yhtä laukausta linnasta.

"Jumalan tuomio tai mikä tahansa", ärjyi päällysmies, "niin on sinun tuomiosi valmis, ellei tämä viimeinen laukaus kaada marskia!"

Marski oli yhä paikallaan ja auringonsäteet kutoivat kultaisen harson hänen kiiltävän haarniskansa ympärille, ja sulkatöyhden juurelle leimusivat ne niin, kuin olisivat tahtoneet luoda kruunun hänen kypärinsä ympäri. Rodenbergin kasvot loistivat ikäänkuin heijastaen ympäröivää voiton sädekehää. Hän lähestyi varmoin askelin neljättä fööglaria, laskeusi polvilleen, tähtäsi ja tarttui syyttimeen.

Päällysmiehen silmissä paloi tuli, joka osoitti kuinka ankaran liikutuksen vallassa hän oli. Mitä kiihkein jännitys, tuska, joka melkein oli hänen rintansa halkaista, näkyi hänen otsaltaan ja vapisevilta huuliltaan. Hänen vieressään seisova harmaapäinen asemies oli ottanut kiven käteensä, ja hän katseli järkähtämättä tykkimestaria. Hänessä kiehuivat nähtävästi samat tunteet kuin hänen herrassaankin: ihanin voitto oli tämän laukauksen varassa, mutta myöskin tappio ja häpeä. Voiton ja tappion odotus poltti heidän kumpaisenkin mieltä, vaikka tässä pelattiin ihmishengestä kultakolikon asemesta ja pelinoppina oli tykkimestari fööglareineen.

* * * * *

Tanssi riehui hurjissa pyörteissä siinä avoimessa mutta kalliilla seinäverhoilla puेतussa huoneessa, jonka marski oli rakennuttanut kauniille ja iloiselle Kaarinalleen. Herra Tuure Steeninpoika oli tullut

leiriin illalla. Päätettyään neuvottelunsa rupesivat he mitä parhaimmalla tuulellaan johtamaan tanssia. Kaarina-rouva loisti nuoruutta ja kauneutta, ja hänen suurissa, sydämellisissä silmissään oli niin paljon viehätystä, kun hän katseli ympärillään riehuvaa iloa, että hän kuin loihiti iloa ja riemua näkyviin kaikkialta, mihin vaan silmänsä loi.

Marskin leirissä vierailevien nuorten neitosten joukossa veti varsinkin eräs Kaarina-rouvan huomion puoleensa. Tämä oli nuori Iliana Äkentytär (Tott). Hän oli seurannut serkkuaan, rouva Briita Olavintytärtä (Tottia), joka oli naimisissa herra Erengisle Niilonpojan kanssa. Tämä oli marskin huomattavimpia miehiä ja hänellä oli nytkin korkea päälliköntoimi piiritysarmeijassa. Kaarina-rouva keskusteli kauan ja mielellään vieraan neidon kanssa, ja he näkyivät ymmärtävän toisiansa erinomaisen hyvin. Mutta eräs toinenkin silmäpari näytti seuraavan neitoa hellempin silmäyksin kuin tavallista tuttavaa, ja Kaarina-rouva näkyi huomanneen sen, sillä hän osasi kerta toisensa perään saattaa neidon noiden silmien eteen niiden omistajan puheille, kummankaan näistä huomaamatta sitä muuksi kuin sattumaksi. Ja aina punastui nuorukainen silloin, ja neito näytti aina niin välinpitämättömältä, ikäänkuin ei olisi vähääkään huomannut näitä odottamattomia kohtaauksia, ja Kaarina-rouva hymyili niin sydämellisesti ja taputti Ilianaa rusoposkelle.

Nuorukainen oli marskin serkku Tord Kaarlonpoika (Bonde), ja hänen katseensa oli niin kiitollisuutta täynnä sukulaisensa hyväntahtoisuuden vuoksi, että tämä tunsi työnsä jo sillä hyvin palkituksi. Ja näiden nuorten heiluessa tanssissa kääntyi hän silloin tällöin marskiin päin osoittaen hänelle niitä hurmaavasti hymyillen.

Mutta erästä kattoa kannattavaa pylvästä vasten nojasi ylimmällä rappusella seisova korkea haamu, yllään pitkä valkea mantteli, niin että etäältä katsoen olisi luullut häntä jonkin ritarikunnan jäseneksi, mutta lähempää katsoen voi huomata, että merkki, punainen risti puuttui. Hän seisoikin kuin uneksien tai kuin ei olisi ensinkään nähnyt tanssia ja iloa, vaan aivan muita asioita, ja moni nuorimies veti hänet nähdessään suunsa nauruun, pistipä tilaisuuden sattuessa hänestä kompasanankin, joka nauratti muita. Mutta se ei näyttänyt vaikuttavan seisomaan mitään. Hän hymyili melkein yhtä leveästi kuin hekin, ja se lisäsi heidän nauruhaluaan. Erittäin kekseliäs hänestä sukkeluuksia sepittämään oli eräs nuori tanskalainen, herra Ove Laurinpoika, jonka kommat kuitenkin usein lähenivät hävyttömyyttä, mutta herättivät sittenkin kaikkein kuuntelijain hyväksymisaurun.

Yleisen ilon vuoksi ei tätä vähemmän ritarillista pilaa huomattu salissa, joten nuorukainen sai rankaisematta pitää peliään. Mutta juuri kuin Ove-herra oli taas saanut muut jollakin sanallaan nauramaan, seisoikin heidän keskellään muuan vasta tullut nuori mies, joka katseli hehkuvin totisin silmin pilantekijöitä ja silmäsi varsinkin Ovea tuimasti.

"Miksi te niin ankarasti katselette, Niilo Bonpoika?" sanoi Ove-herra, "te ilmestytte keskeemme kuin suoraa päätä haudasta tullut!" Sitten hän taas nauroi lisäten, "tiedättehän kuitenkin hyvin, että viheriä ritari on luotu leikintekoa varten, ja että hän on itse ruvennut marskin narriksi!"

"Mutta on pieni ero marskin ja teidän välillänne, Ove Laurinpoika."

Musiikki soi samassa ja kaikki riensivät tanssimaan. Niilo Bonpoika tunkihe salin toisen seinän vieritse marskia kohden, joka oli juuri alottamaisillaan tanssin Kaarina-rouvan kanssa. Nähdessään Niilon kävi hän vähän syrjään kohdatakseensa häntä. Tämä toi sanaa lahden toiselta puolen Herman Bermanilta, joka oli torjunut erään linnasta tehdyn hyökkäyksen ja ottanut muutamia vankeja. Marski nyökkäsi tyytyväisenä Niilolle ja riensi tanssimaan annettuaan hänelle muutamia käskyjä.

Samaan aikaan kuin marski ja Niilo keskustelivat tyrkkäsi viheriätä ritaria joku selkään hänen juuri katsellessa Kaarina-rouvaa uneksivin silmin. Hän kääntyi hitaasti ja huomasi haarniskaan puettun asemiehen, joka oli yhtä pitkä kuin hän itsekin. Mies teki pienen liikkeen päällään ja meni hitaasti pois tanssisalista saaren vastaiselle sivulle päin. Viheriä ritari nosti pian senjälkeen hartiansa pylvästä, seisoikin hetkisen, kasvoillaan tuo leveä, tylsä hymy, sitten hän astui tanssisaliin, ja jos joku olisi huolinnut hänen liikkeitään seurata olisi huomannut hänen salavihkaa menevän samaa tietä kuin haarniskaan puettu mieskin. Kun äskeiset vallattomat nuorukaiset siten tanssin loputtua tulivat takaisin alkaakseen taas leikitellä marskin hovinarrin kanssa, eivät he löytäneetkään häntä. Ove-herra vilkuili silloin Niilo Bonpoikaa etsien sekä lausui muille, että häntä olisi setämäisestä käytöksestään vähän rangaistava, mutta hänkin oli lähtenyt salista.

Aivan veden rajassa saaren rannalla seisoikin parin pajupensaan varjossa viheriä ritari ja haarniskaan puettu asemies.

"Rodenberg en linnassa!" sanoi viimeksi mainittu.

"Rodenberg?" kysyi ritari katsoen terävästi miestä.

"Niin", lisäsi tämä, "hän on tykkimestarina ja huomenna on marskin henki kysymyksessä!"

"Marskin henki?... Mistä sen tiedät?"

"Eräs linnalaisista jonka saimme eilen kiinni on kertonut. Minä olen vanhastaan tuttu hänen kanssaan, eivätkä salaisuudet juuri pysy hänen hammastensa takana. Rodenbergiä pidetään linnassa aika noitana. Hän ei ole tahtonut ampua häneltä vaadittua laukausta — mistä syystä, ei tiedetä — mutta nyt on päällysmies vannonut kalliin valan, että huomenna, kun marski tapansa mukaan ratsastaa väkeään katsastamassa, on surmakivi hänet musertava."

Ritari mietti. Sitten hän katsoi tähtiä kohden lausuen:

"Jumalan ja pyhimysten käsissä on ihmisten kohtalo!"

Sitten hän nousi rantaa ylöspäin ja lähestyi tanssisalia.

Ja ikäänkuin ritari ei olisi halunnut muuta nähdäkään, lähti hän taas väkijoukkoon, eikä kukaan nähnyt häntä enää sinä iltana. Seuraavana aamuna näkyi marski tavallista aikaisemmin lähtevän teltastaan ja kaikkein kummastukseksi oli hänen kypärinsä silmikko alas laskettuna. Hän meni itse sille paikalle, missä hevoset olivat, ja antoi kiireesti satuloida valkean oriinsa, hyppäsi sen selkään ja ajoi täyttä laukkaa lauttasillan yli pohjoisrannalle. Herra Tuure Steeninpoika, joka oli vasta eilen saapunut leiriin, halusi innokkaasti päästä kaikesta selville, jonka vuoksi hän oli jo ulkona muutamien huovien kanssa. Nähtyään marskin riensi hän hänen luokseen ja ratsasti kappaleen matkaa hänen rinnallaan, mutta ei voinut saada keskustelua aikaan. Hänen sukulaisensa oli tänä aamuna hyvin vaitelias kypäräsilmykkinsä takana.

"Kas tuolla ne ovat jo ampumista varten!" sanoi Tuure-herra osoittaen linnanmuurille, jossa kanuunain kirkkaat suut kiiltelivät auringonpaisteessa.

Marski ei vastannut mitään, vaan painoi kannuksensa kovasti oriin kupeisiin, rientäen kiireesti eteenpäin ja viitaten velipuolelleen ettei seuraisi häntä. Tämä seurasi kuitenkin, mutta pysähtyi äkkiä huomattessaan marskin astuvan hevosensa selästä. Eräs Tuurea seuraavista herroista riensi ottamaan huostaansa marskin hevosen, marskin jatkaessa jalan matkaansa rantaa pitkin.

Nyt aljettiin linnasta ampua, ja uljaan Tuure-herran sydän paisui ilosta ja ylpeydestä nähdessään, kuinka pelottomasti ja kuolemaa halveksivasti hänen velipuolensa kääntyi linnaan päin ikäänkuin tarkastaakseen kuulakivien ratoja. Kolme laukausta ammuttiin hiuskarvankaan taittumatta rohkean ritarin päässä. Silloin tuli lyhyt välihetki, jolloin tykkimestari näkyi valmistuvan neljättä laukasemaan.

"Heretkää, veli Kaarlo!" huusi Tuure-herra, "miksi panette suotta henkenne alttiiksi!"

Mutta marski viittasi vaan kädellään, tykki laukesi ja hän seisoi yhtä rauhallisena ja vahingoittumatonna kuin ennenkin. Hän katsoi hetkisen muurille, ikäänkuin odottaen vieläkin yhtä laukausta, mutta miehet poistuivat kanuunain luota, joten näytti ainakin siltä, kuin olisi ampumisen uudestaan alkamista saatu odottaa. Silloin astui marski rantatörmän päälle taas, kypäräsilmykko kuitenkin yhä laskettuna.

"Tahdotteko veljeni", sanoi hän Tuure-herralle, "tahdotteko, jos aiotte vartioiden kanssa ratsastaa, sanoa päällysmiehille, että saapuvat luokseni aamupäivällä, niin olen teille kiitollinen."

Tuure-herra otti tietysti mielellään tämän tehdäkseen. Tosin tuntui marskin ääni sekä hänestä että huoveista hiukan omituiselta, mutta he eivät panneet siihen erityistä huomiota, sillä tämä omituisuus voi johtua sekä äskeitä vaaraa seuranneesta mielenliikutuksesta että vaan yksinkertaisesti siitä, että silmykko oli laskettuna. Mutta hän astui itse ratsulleen ja ajoi laukaten rantaa pitkin pääkortteeriin takaisin, missä hän näkyi astuvan telttiinsä.

Kesti kauan ennenkuin marski taas tuli näkyviin, ja teltan ovella seisovat vartiomiehet kuulivat hänen vilkkaasti haastelevan jonkun kanssa, jonka ääntä he eivät tunteneet. Vasta kun eri miesosastojen päälliköt rupesivat kokoontumaan, tuli marski näkyviin. Hänet kauniit piirteensä olivat rauhalliset, melkein pä juhllalliset, ja hänen silmissään oli kostea loiste.

Mutta hänen selkänsä takaa näkyivät viheriän ritarin hymyilevät kasvot, ja tämä hymisi:

"Ja lehmukset lehtii ja lehdet varisee,
Vaun maan päällä vihertävät metsät!"

Päivä kului ilman merkillisempiä tapahtumia. Marski neuvotteli miehineen, miten linna saataisiin parhaiten valloitetuksi, ja sitä varten tahtoi marski käyttää hyväkseen itätuulta, joka paraikaa puhalsi, antamalla sen viedä suuren puista kyhätyn palavan lautan linnaa vasten. Näin päätettiinkin ja päällysmiehet läksivät taas osastojensa luo.

Herman Berman, joka oli päällikkönä linnan oikealla puolella, pani kohta osan väkeään työhön, ja niin kului päivä. Niilo Bonpoika tuli Hermanin luo tämän telttiin illalla. Heidän haastellessa Engelbrektistä ja hänen ajoistaan kuului äkkiä vankkoja askeleita, jotka lähestyivät teltin ovea. Tuntui kuin joku olisi kantanut raskasta taakkaa ja pysähtynyt ihan oven eteen. Samassa astui Erkki sisään asettaen varovasti teltin toisella sivulla olevalle vuoteelle haavoitetun miehen, jolla ei näyttänyt enää olevan monta hetkeä elettävänä, ellei hän jo ollutkin kuollut.

"Minä kävelin rannalla", kertoi Erkki, "ja silloin näin erään miehen liukuvan köyttä myöten linnanmuureja alas. Linnalaiset huomasivat hänet ennen kuin hän oli päässyt maahan asti, ja silloin he alkoivat hinata häntä ylös, mutta mies päästi silloin itsensä köydestä irti ja tuli vahingoittumaton maahan, sitten hän syöksyi järveen ja rupesi uimaan tälle puolelle. Hänen peräänsä ponnahti muurilta kokonainen nuolisade, muutamat niistä sattuivatkin häneen, sillä huomasin hänen vajoovan. 'Marski!' huusi hän kerran toisensa perästä luihin ja ytimiin tunkevalla äänellä, niin etten voinut mitenkään vastustaa haluani kokea pelastaa hänet. Se onnistuikin, mutta vaarallisemmassa leikissä olen tuskin ollut, sillä nuolia sinkoili kuin rakeita ... maihin pääsimme sentään ja nyt olen täällä. Miesparka ei ole lausunut sanaakaan, minä olen kantanut hänet rannalta tänne."

Herman ja Niilo asettuivat kuolonkalpean pakolaisen viereen. Tämä näytti enemmän luurangolta kuin ihmiseltä. Hän eli vielä, vaikka hän hengitti raskaasti ja kurkku korisi kuin loppua tehdessä. Herman, joka oli tavattomasti harjaantunut lääketaitoon, tutki tarkasti miehen haavoja ja selitti, etteivät ne olleet itsessään kuolettavia, mutta että miehen ruumiinvoimat olivat niin lopussa, että kuolema kuitenkin olisi tuleva.

Hetkisen perästä avasi mies silmänsä ja mutisi muutamia sanoja, joita ei kuitenkaan voinut kuulla. Sen huomattessaan näytti hän käyvän levottomaksi, ja hänen silmistään näkyi, kuinka hän ponnisteli saadakseen sanotuksi, mitä tahtoi. Vihdoin se onnistui.

"Marski", kuiskasi hän, "marski, antakaa minun puhua marskin kanssa!"

Herman otaksui hänellä olevan jotakin tärkeätä ilmoitettavaa marskille ja sanoi senvuoksi, että hän voi huoletta sanoa läsnäoleville, mikä sydäntään painoi, ja että kuka tahansa heistä veisi sen marskille.

"Marski on pelastanut henkeni!" sanoi kuoleva hetkisen kuluttua, "ja minä olen palkaksi ampunut häntä ... minä tahdon kerjätä häneltä sitä anteeksi ... sallikaa minun puhua hänen kanssaan!"

"Minä lähdän heti marskin luo!" sanoi Niilo Bonpoika lähtien kiireesti teltasta.

Miehen kuihtuneet kasvot kirkastuivat hieman, ja hän sulki silmänsä. Niin kului tunnin verta. Herman ja Erkki läksivät teltasta, etteivät häiritsisi onnettoman unta. Edellinen lähti toimittamaan päällysmiestehtäviään, mutta Erkki sai käskyn vartoa ja pitää pakolaisesta vaaria, kunnes Niilo Bonpoika ja marski ehtivät tulla, jolloin hänenkin tuli lähteä Hermanin mukaan. Mutta Niilo Bonpoikaa saatiinkin odottaa kauvemmin, kuin Erkki ja Herman olivat luulleetkaan.

Erkki kuunteli jännityksellä sitä suuntaa, josta heidän piti tulla, nostaen useita kertoja kätensä silmilleen nähdäkseen tarkemmin. Silloin lähestyi häntä vastaiselta taholta korkea haamu, ja kääntyessään häntä katsomaan tunsu hän sen siksi kummalliseksi mieheksi, jota marskin väki kutsui viheriäksi ritariksi.

"Rodenberg on teltassa?" sanoi ritari, ja kun Erkki myönsi niin olevan, lisäsi hän: "Ja sinä vartioit täällä ulkopuolella, mies... Hyvä, minä menen sisään istumaan miehen ääreen, kunnes marski tulee, ja se kestänee kauankin, sillä hän on tällä hetkellä Söderköpingissä."

Erkiltä vastausta odottamatta astui ritari teltaan. Erkki ei oikein tiennyt mitä tehdä. Aluksi oli hän mielissään päästessään herransa luo lähtemään, mutta tarkemmin ajateltuaan, kuka teltassa istuja oli ja että häntä sanottiin vähäjärkiseksi, päätti hän jäädä paikalleen, koska marski ja Niilo eivät kuitenkaan voisi aivan kauan viipyä. Siinä seistessään kuuli hän sisästä haavoitetun huokaavan. Hän oli rientämäisillään teltaan luullen ritarin tekevän miesparalle pahaa, mutta samassa hän kuuli sieltä niin suurta iloa ilmaisevan huudahduksen, että pysähtyi ja jäi alalleen.

"Te ette ole kuollut, ritari... Jumalan äiti olkoon ijäti ylistetty, joka lähetti teidät tielleni juuri nyt, kun raskaasti suren sitä, että kohtaloni on saattanut minut uudestaan samaan tekoon, jonka tein teitä kohtaan ... silloin kuin te pelastitte henkeni pyhällä haudalla... Voi, teidän rinnallanne olen alati nähnyt unissani sen synkän ritarin, joka siellä otteli kanssani taikakorusta... Hän voitti ja vei koristeen, ja kun minä mielettömässä raivossani nousin maasta aikoen takaapäin iskeä voittajaani, niin teidän pelastava kätenne ehkäisi minun kättäni, ja teidän kielenne puhui sovinnon sanoja kiihtyneelle ritarille, jonka kädestä olisin muuten saanut varman surmani... Älkää keskeyttäkö minua, jalo ritari, minun täytyy palauttaa muistooni kaikki nämä entiset tapahtumat, kun nyt olen viimeiselle matkalleni lähtemässä... Minä vainosin sitten kavalasti onnellisen voittajani henkeä, ilma on siellä saastuttavaa, ja minä unhotin

nimeni, unhotin arvoni ja kunniani, ja tunsin voivani tehdä mitä tahansa saadakseni tuon perkeleitten takoman kaulaketjun... Suuressa keisarikaupungissa kohtasin ystävänne, ja silmiäni häikäisivät kaulaketjun välkkyvät kivet, ja minä valitsin ajan ja paikan, olin järjestänyt kaiken peräti huolellisesti. Hui, kuinka pimeä oli yö, ja kuinka silmissäni silloin säihkyi ja välkkyi ... isku sydämeen, varma, voimakas isku...!"

Niin vilkas oli hänen mielikuvituksensa, ja niin elävänä muistui tämä tapaus hänen mieleensä, että hän vavahteli kuumeisesti sitä kertoissaankin. Erkki ei päästänyt sanaakaan kuulematta. Pitkän äännettömyyden aikana kuului puistatuksen keskeyttämiä nyyhkytyksiä, jolloin ritari tuntui koettavan onnetonta lohdutusta ja rauhoitusta.

"Vapiseva käteni haparoi kaulaketjua, mutta surmatulla ei ollut kaulaketjua", jatkoi Rodenberg, "veri hyytyi suonissani ja kylmä hiki valui otsaltani, ja samassa levisi valoa majatalon edustalle, josta olin koko yön vartonut kaulaketjun omistajaa, ja hän tuli sieltä soihdunkantajan seuraamana... Hän huusi teidän nimeänne ja pari hänen seuralaistaan viittasi sinnepäin, missä minä ja te olimme, ja epätoivo antoi minulle voimia, minä nostin teidät ja kannoin veneeseni, joka oli rannalla... En milloinkaan, en milloinkaan ole unhottanut, mitä sanoitte minulle erotessani teistä ainaiseksi, kuten silloin luulin, ja ainaiseksi sen tapahtuvan sanoi taitava arapialainen lääkärikkin, jonka olin kutsunut teitä hoitamaan... Varokaa, ettette saa rangaistukseksi sitä, että vielä kerran surmaatte sen, joka on henkenne pelastanut!... Minä vannoin pyhän valan, että ennen käteni hiiltyköön."

"Mutta teidän antamanne haava ei ollutkaan kuolettava, Rodenberg... Mauri oli taitava ja kätevä, haavani parani, ja minä vaeltelin ympäri maailmaa... Mutta minua ihmetyttää kuitenkin, että voititte sen tenhovoiman, jolla tieto tämän koristeen voimasta vangitsee ihmismielen..."

"Kun siitä puhutte, niin kummastuttaa se minua itseänikin... Mutta joka kerta kuin ajatukseni kääntyivät sinnepäin, kohosi teidän kuolonkalpea kuvanne kultakorun eteen, ja silloin kavahdin sitä kammaten ja ajattelin hyvää ja jaloa ja päätin sen puolesta taistella... Ehkäpä saattoivat ne pitkät vuodet, jotka orjana palvelin turkkilaista herraa Adrianopelissa, minua teitä paremmin muistamaan ja unhottamaan kaulaketjun... Ellei minun olisi täytynyt niin äkkiä lähteä kiinniottamisen pelosta luotanne ... minä nimittäin tiesin murhan tulleen ilmi ja murhan tekijää etsittäväni ... ellei minun olisi täytynyt niin äkkiä paeta, vaan olisin saanut mukaani tiedon teidän pelastuksestanne, niin olisi vanha halu varmaankin yhäti kalvanut minua. Päästyäni karkaamaan orjuudestani ja tultuani takaisin Westfaliin kuulin sukulaisteni paenneen Tukholmaan, ja silloin heräsi minussa ihmeellinen ikävä lähteä teidän kotimaahanne, ja minä tulin..."

"Se taito, jonka opin puolikuun valtakunnassa, tähtäämisen ja tykillä ampumisen taito ... se on saattanut minut paareille... Saman minkä te teitte minulle, on marsikin minulle tehnyt, ja koko ajan ovat korvissani soineet sananne: varo, ettes surmaa henkesi pelastajaa... Jumala itse on minua auttanut... Palavasti olen rukoillut ja hän on minua kuullut, ei yksikään ampumistani laukauksista ole sattunut... Mutta linnassa pidettiin minua noitana ja aiottiin polttaa roviolla ... minulla oli vaan yksi toivo, päästä marskin puheille ja kerjätä häneltä anteeksi... Hän ei ole tullut, mutta te, ritari, joka olette pelastanut henkeni ja sieluni, te olette tullut!... Oi Jumala, minä kiitän sinua! Nyt lähdän kevein mielin sille matkalle, jolta en enää palaa...!"

Ritari teki moniaita kysymyksiä, ja Rodenbergin vastauksista sai Erkki täyden selvän siitä, miten marski oli Tukholmassa pelastanut tämän hengen, ja miten herra Niilo Steeninpoika oli käyttänyt taitavan ampujan kykyä valheen palkintona.

Samassa tuli Niilo Bonpoika. Hän oli tavannut marskin tämän palatessa Söderköpingistä. Marski ei voinut itse tulla kuolevan tykkimestarin luo, mutta hän antoi Niilon tuoda puolestaan kuolevalle tervehdyksensä sekä anteeksiantonsa.

Niilo astui teltaan ja Erkki tuli mukaan. Rodenberg oli tarttunut viheriän ritarin käteen ja painoi sitä silmiään vasten. Ritari, jonka kasvoja ei teltan hämärässä voinut eroittaa, viittasi toisella kädellään tulijoille. Kului pitkä aika kenenkään mitään lausumatta. Haavoitettu nyyhkytti kiihkeästi ja rintansa korisi pahasti. Pitkä keskustelu ritarin kanssa ja mielenliikutus olivat varmaankin uuvuttaneet hänen voimansa. Kun hän oli vähän tyyntynyt, kumartui ritari häneen päin ja lausui hyvin hiljaa:

"Täällä on marskilta sanomia!"

Silloin siirsi kuoleva ritarin käden kasvoiltaan ja katsoi teltassa olijoihin. Niilo Bonpoika toi marskin terveiset.

"Jumala antakoon hänen syntinsä anteeksi", niin kuuluivat marskin sanat, "mutta eläköön hän tai kuolukoon, niin minä annan hänelle mielelläni anteeksi."

"Jumalassen hänelle palkitkoon!" sanoi kuoleva tuskin kuuluvalla äänellä, "nyt loppuvat minun

tuskani, antakaa minulle kynttilä!"

Erkki toi nopeasti soihdun ja sytytti sen asettaen sen kuolevan käteen, kuten ajan tapa oli.

Moniaan silmänräpäyksen kuluttua oli henki lähtenyt.

* * * * *

Stegeborgin piirittäminen venyi pitkälle. Vasta parin kuukauden kuluttua sai marski sen puolustajat suostumaan pakkosopimukseen. He lupasivat heittää linnan syyskuussa, ellei Niilo-herra sitä ennen toisi apua. Marski lähti sitten Tukholmaan, jossa neuvostolla oli ollut toukokuussa kokous, missä tehtiin päätöksiä eräästä henkilöstä, joka oli vallan uusi Ruotsissa, nimittäin Kristofer Bajjerilaisesta. Hänelle oli jo tarjottu Tanskan kruunu, ja heti oli hän valmis kosimaan Ruotsinkin kruunua.

Kuningas Eerik oli ilmestynyt äkkiä Niilo-herran kanssa Stegeborgin edustalle, mutta oli yhtä äkkiä taas kadonnut. Häneltä oli nyt kaikki jo mennyttä. Teljessäkin oli pidetty suuri neuvostokokous, ja sinne oli Niilo Steeninpoikakin veljineen saapunut, ja he olivat tehneet sovinnon marskin kanssa. Mutta heidän sydäntänsä kirveli siksi pahoin se, että olivat häätyneet myöntymään, ettei ollut toivoa tämän sovinnon kauvan kestävän, ja Maunu Gren oli yhä vielä Borgholmissa marskin äkeänä vihamiehenä.

Pian ruvettiinkin kertomaan, että Niilo Steeninpojan huovit samoilivat Itägöötanmaalla kauheasti hävittäen ja polttaen. Oli jo myöhäinen syksy, marraskuussa. Marskilla oli yllin kyllin tekemistä monien kokousten johdosta, joissa keskusteltiin Kristofer-herttuasta ja hänen ottamisestaan kuninkaaksi; sitä puuhasi varsinkin arkkipiispa Niilo. Hänkin oli kärsinyt suuren vahingon, kun kuolema tempasi nuoren, urhokkaan ja kaikkien rakastaman Tuure Steeninpojan (Bjelken). Tällä aikaa ja niinkauan kuin hänen levottoman lankonsa huovit eivät aivan hurjasti riehuneet, olivat ne saaneet olla rauhassa.

Mutta silloin tuli Herman Berman äkkiä, osasto marskin valioväkeä mukanaan, Kolmordenista Norrköpingiin. Siellä hän sai kuulla Niilo-herran samoihin aikoihin saapuneen Söderköpingiin ja lähteneen ympäristöön, mutta sitä ei tietty, missä hän sillä hetkellä oleksi. Herman saapui muuanna myöhäisenä keskiviikko-iltana Norrköpingiin, ja torstaina matkusti hän Niilo-herraa etsimään. Hänen rinnallaan ratsasti Niilo Bonpoika.

Auringon ollessa korkeimmillaan näkivät he vihollisen, joka oli eräällä niityllä jotenkin Norrköpingin ja Söderköpingin keskivälillä. Herman järjesti heti miehensä ja puhallutti hyökkäykseen, ja silloin sitä mentiin pitkässä rivissä mäenrinnettä myöten alas niitylle. Täällä syntyi ankara tappelu, josta seudun kansa sittemmin kertoi monta tarinaa. Niilo Steeninpojan miehet olivat taisteluun pystyvää väkeä, ja nyt he näyttivät kylläkin voivansa kolmea vastata, kuten he sanoivat, vaikkei se tällä kertaa onnistunut. Niilo-herra itse heilutti kalpaansa jättiläisvoimin, mutta siitä ei ollut mitään hyötyä. Herman miehineen oli häntä voimakkaampi. Illan hämärtyessä oli kenttä kaatuneita täynnä; Niilo Steeninpojan ympärillä ei ollut muuta kuin yhdeksän, ja joka suunnalla oli pelkkiä vihamiehiä.

Silloin hän kannusti ratsuaan koettaen pakenemalla pelastua, ja miehensä seurasivat häntä. Niilo-herra itse pääsi lähimpään kylään, mutta siellä ehätettiin hänet kiinni, ja hänen täytyi antautua vangiksi.

Päivä oli ollut kirkas ja päiväpaisteinen. Oli hiukan kylmännyt, ja nyt valoi kuu heleintä valoaan niityn yli, jolla kaatuneet, miehet ja hevoset, ystävät ja viholliset makailivat sikin sokin. Eräs kaatuneista kohosi ylös ja katseli ympärilleen.

Joka taholla oli kuolleita. Siinä missä hän oli, lienee taistelu siis raivonnut tulisimmin. Hänen hartiolevättinsä oli verinen ja revelty, ja hänen ihokkaastaan ammotti kauhean iskun jälki. Miekkanterä oli luultavasti sattunut johonkin kovaan, joka oli sen pysäyttänyt ja siten pelastanut nuorukaisen hengen, vaikka hän olikin taintunut ja maannut kuin kuollut kuolleitten joukossa, kunnes yötuuli taas herätti hänet elämään. Hän koetteli kädellään veristä päätään ja kaulaansa. Käsi pysähtyi äkkiä ja sormet koettelivat erästä nahkanutun sisässä olevaa esinettä, joka tuntui ketjuntapaiselta. Nopeasti riipasi hän nutun yltään, otti lyhyen veitsen ja leikkasi isommaksi vihollisen tekemän reijän.

Kohta kimalsi sieltä hänen silmiinsä kullan ja jalokivien hohdetta. Siellä oli mitä kallisarvoisin kaulaketju, jonka kivet välkkyivät kuunvalossa, kuin olisi taivaalta valahtanut tähtiä ja asettunut siihen kehään.

Vapisevin käsin otti hän ketjun ja piti sitä silmiensä edessä.

"Se on äidinisäni taikaketju!" huudahti hän laskien sitä pitelevän käden vaipumaan alaspäin.

KOLMAS OSA.

Kristofer-kuningas.

I.

Kukkarokivi.

"Tässä on nyt Raison kirkko, mutta ketään ei ole minua varttomassa!" lausui eräs nuori, uljas mies, jonka tummassa samettilakissa heilui valkea sulkatöyhtö, kun hän ratsasti mainitulle kirkolle vievää tietä myöten.

Hänen rinnallaan ratsasti vähäpätöinen mies, jonka kasvoille tuli aivan omituinen ilme kuullessaan kirkkoa mainittavan ja nähdessään sen tornin kohoavan niin mieltäväisesti taivaalle lauhkeana kevätiltana. Hän oli pienenlätä mies. Kasvot olivat punakat ja ne olisivat olleet kauniitkin, ellei katse olisi ollut niin harhaileva, ikäänkuin alati turvaa etsivä. Ja pelkoa ei tässä katseessa kuitenkaan ilmennyt. Se oli päinvastoin tyly kiintyessään johonkin, ja tylymmäksi se kävi, kuta lempeämmäksi ja sulavammaksi hymy tuli hänen huulillaan. Miehen yllä oli vaaleanruskea, pehmeästä nahasta tehty ihokas, jota koristi leveät viheriät raidat, ja päässä oli hänellä musta lakki, jonka reunat olivat yrmpärinsä ylöspäin käännettyt. Sen alla oleva pääverho, jota kaikkensaätyiset sotilaat käyttivät tähän aikaan, peitti niskan ja leuvan sekä kaulan ja hartiot. Tämä pääverho, joka tavallisesti solmittiin toiselle puolel, oli joko jostakin kalliista kankaasta, tai teräslangasta rautapaidan tavoin tehty, tai, kuten tällä miehellä, paksua ruskeata nahkaa, niin että se hyvinkin varjeli iskun tai pari. Olkapäillä, rinnalla ja selässä päättyi se leveihin, kolmen tai neljän tuuman pituisiin hesuihin.

"Eikös hän tänne halunnut minun tulevan itseään kohtaamaan?" kysyi nuori mies katsoen ystävällisesti hymyillen nahkaröijyyn.

"Kyllä, nuori herra!" vastasi tämä, "tänne juuri; ratsastakaamme vaan vähän lähemmäksi, niin saanemme hänet nähdä..."

Ja he ratsastivat vähän lähemmäksi, tulivatpa kirkkomaan muurille asti, mutta sitä, jota odottivat, eivät he nähneet. Eräs ukko vaan istui kivellä kirkkomaalla katsellen hentoa keväistä ruohonurmea, auringon kullatessa hänen kaunista päätään, jonka valkeat hapsset valuivat hartioille. Näky oli kaunis, tyven, ja rauhaisa kirkkomaa kutsui lepoon.

"Tässäpä viivyn hetken", sanoi nuori herrasmies seuralaiselleen, "hän tulee kenties pian, ja minä tahdon häntä ainakin odottaa, koska hän on sitä pyytänyt."

Puhuessaan hyppäsi hän ratsultaan, satoi sen eräeseen puuhun ja meni kirkkomaalle. Nahkaröijy hymyili tyytyväisesti ja kaihti kädellään silmiänsä katsoen eteläänpäin tasangolle ikäänkuin sieltä odottaen tulijaa, vaikka hän oli ilmoittanut sen aivan toisaalta saapuvan. Syvä ryppy silmäin välissä osoitti, ettei hän ollut oikein tyytyväinen, mutta ryppy katosi vähitellen, kun hän katsoi kirkkomaan muurin yli ja huomasi valkean sulkatöyhden heiluvan siellä puiden välissä.

Tämä nuori mies oli soreavartaloinen, kasvot olivat hyvin muodostuneet, ja niitä valaisi kaksi suurta tummansinistä silmää. Hän lähestyi vanhusta, joka lähempää katsoen näytti papilta ja oli epäilemättä seurakunnan kirkkoherra.

"Terve, arvoisa isä", sanoi ritarillinen nuorukainen tervehtien kunnioittavasti harmaapäätä, "miksi istutte täällä niin suruisena? Ehkä minä voin teitä auttaa, jos jokin mieltänne painaa?"

"Kuka te sitten olette, nuori mies?" kysyi pappi.

"Minä olen Tord Kaarlonpoika ja oleskelen sukulaiseni, marskin luona Turun linnassa."

Viipyi kotvanen, ennenkuin vanhus vastasi, hänen silmänsä siirtyivät ensiksi tummaan metsään päin, jonka latvat hehkuivat ilta-auringon paisteessa, ja siitä kirkkoon ja tornin kullattuun ristiin.

"Mahtava on marski", sanoi hän sitten, "mutta minusta näyttää siltä, että hänen pitäisi osata laulaa ensiksi sama laulu, jonka entinen edeltäjäni täällä Raisiossa lauloi kirkkoa rakennettaessa: 'Pois, Killi,

kirkosta! Pois, Nalli, harjalta!' Ennen ei hän voi sitä hätää parantaa, joka Ruotsissa nyt on... Sisarenpoikani piti lähteä Rostockiin matkustaakseen sieltä Pragin yliopistoon; hänen armonsa, Turun piispa Maunu, kustantaisi hänen kulunsa, mutta hän on joutunut kuningas Eerikin käsiin Visborgiin, ja nyt vaaditaan hänen lunnaikeeseen enemmän rahaa, kuin minä voin hankkia... Minä aion huomenna lähteä Kuusistoon valittamaan hätääni armolliselle herralleni, piispalle, mutta kuinka voin pyytää häneltä niin suurta rahasummaa... Ja jos hän sen tekee, niin kuka takaa, ettei hän joudu uudestaan rosvojen käsiin... Jumala parantakoon kaiken sen viheliäisyyden, joka meitä nyt painaa!"

"Teidän suruunne, kirkkoherra-isä, voitaneeko kyllä löytää apu", sanoi Tord asettuen ukon viereen kivelle, "kaikkia Itämerellä kulkevia laivoja eivät Eerikin vaanijat sentään saavuta, ja mitä lunnaisiin tulee, niin siihen aina neuvo keksittänee... Sukulaiseni, Kaarlo-herra, aikoo käydä huomenna hänen armonsa, Maunu-piispan luona Kuusistossa, ja jos te silloin tulette sinne, niin tapaatte ne molemmat, ja minä luulen, että he yhdessä keksivät keinon pulanne auttamiseksi. Maunu-piispa oli tietääkseni yhteen aikaan kuningas Eerikin suuressa suosiossa ... ehkä hänen sanansa vieläkin tepsivät jonkunverran ja vaikuttavat saman kuin täysinäinen rahakukkarokin."

"Pois, Killi, kirkosta!" mutisi pappi pudistaen hiljaa päätään, vaikka vieraan sanat olivatkin nähtävästi häntä tyynnyttäneet. "Sanon. mitä olen sanonut. Pois, Nalli, harjalta! Ei se siinä ole, että yksi autetaan, meitä täytyy kaikkia auttaa..."

"Ja nyt se kai onnistunee, kun Kristofer on kuninkaana kaikissa kolmessa valtakunnassa", lausui Tord, äänessään hieman katkeruutta, "oma piispanne on tuskin vähemmän hänen ystävänsä kuin Upsalan arkipiispa ja muut piispat ja kirkon herrat!"

"Jumalan kädessä, nuori Tord-herra!" vastasi pappi syvällä totisuudella. "Korkeat kirkon miehet ja maalliset herrat mahtavat paremmin osata paikata repeämät valtakunnan verhossa kuin me, jotka olemme täällä alhaalla hämäryydessä... Mutta minusta näyttää asia vallan toiselta, ja varmaa on, ettei jättiläisen taiassa ollut tehoa, kun hän yritti Raision kirkon kumoon syöstä, vaan sitä oli papin sanoissa, joilla hän vapautti Jumalan seurakunnan ja uuden temppelin peikon vallasta."

"Jos oikein teitä ymmärrän, arvoisa isä, niin tahdotte verrata Kristofer-kuningasta jättiläiseen, mutta mitä siinä asiassa on Raision kirkolla tehtävää?"

"Te ette tunne vanhaa tarinaa Raision kirkon rakentamisesta?"

Pappi kertoi jättiläisen rakentaneen kirkon, mutta että Raision pappi oli eräänä yönä, murehtiessaan mistä saisi rahaa hänen palkakseen, nukahtanut kauvas metsään ja silloin kuullut jättiläisnaisen laulavan lapsilleen: "Killi kirkkoja tekee, Nalli nauvoja takoo rahaisessa Raisiossa", ja saatuaan siten tietää rakentajain oikeat nimet, sai hän samalla vallan heidän ylitseen. Kun he sitte olivat juuri kiinnittämäisillään ristiä kirkonpäätyihin, huusi hän heille:

Pois, Killi, kirkosta!

Pois, Nalli, harjalta! —,

ja siitä muuttuivat jättiläiset kahdeksi ilkeän suureksi korpiksi, jotka lentivät tiehensä. Vähän senjälkeen tuli jättiläinen takaisin kantaen suunnatonta kivilohkareita suuressa kukkarossa selässään; sillä hän aikoi musertaa kirkon. Mutta hän ei löytänyt mitenkään tietä sinne enää, ja kun hän lopuksi tapasi vaimonsa, jolta pappi oli avun saanut, niin tämä näytti suuren joukon kuluneita kenkäräjoja ja murtuneita airoja, joita hän oli käyttänyt Raisioon päästäkseen. Silloin heitti Killikin kaiken toivon ja laski kiven siihen missä oli, ja siinä se on vieläkin Killin kivi eli Kukkarokivi Ruissalon saarella, puolen penikulmaa Turusta, muistona Raision kirkon rakentamisesta ja merkinä merenkulkijoille.

"Niin olen ajatellut", jatkoi pappi, "katseltuani joka puolelta tätä Margareta-kuningattaren rakentamaa viheliäisyyden laitosta, Jumala hänen sieluaan armahtakoon. Hänessä oli jättiläisvoima, ja hänen seuraajansa kuuluvat samaan jättiläisruumiiseen, mutta he kuvaavat jättiläisiä juuri ristiä pystyttämässä. Jumala paratkoon, jos he saavat ristin sinne, kuten näyttävät saavankin, niin on vapaus ja onni mennyttä maasta ja valtakunnasta. Mutta kuka osaa sen taian, joka ajaa peikon pois...? Kukkarokivi on heidän käsissään ... kuka osaa loiehtia pahan voiman ja upottaa kiven meren pohjaan?"

"Yksi on ainakin ollut", lausui Tord hetken kuluttua, "yksi on ainakin ollut, joka sen osasi..."

"Te puhutte Engelbrektistä, herra Tord", sanoi pappi vilkkaasti, "niin, niin, minä tunsin hänet hyvin, sen jalon miehen, ja minä näinkin hänet kerran ollessani hänen armonsa, piispan asialla Ruotsissa Strengnäsän piispan, Tuomaan luona seitsemän vuotta sitten ... niin, hän osasi sen, hän voi huutaa yli valtakunnan kaikuvalla äänellä: 'Pois, Killi, kirkosta!' — Mutta kuka sitä nyt huutaa, ja hyvän voiman täytyy olla yhtä kärsivällinen kuin pahankin voiman, siitä se riippuu."

"Kukapa tiesi sentään", vastasi Tord, "ehkäpä loiehtulaulua vielä kerran lauletaan ... ehkä Kukkarokivi-

kivikin heitetään jättiläisiä itsiään vasten... Sukulaisellani, Kaarlo-herralla on myöskin sana sanottavana, kun aika tulee!"

He istuivat keskustellessaan selät porttiin päin viistossa kirkkoon eivätkä huomanneet, että kirkkomaalle hiipi hiljaa joukko aseellisia miehiä astuen suoraan heitä kohden. Muuan korppi, joka lensi vasemmalla puolen, sai Tordin vilkaisemaan sivullepäin, ja silloin vilahti hänen silmiinsä jotakin, mikä sai hänen kavahtamaan pystyyn. Hän huomasi heti, mitä oli tekeillä ja vetäisi miekkansa esiin käyden miehiä kohden, joiden keskellä hän huomasi saattajansa, hymy yhä naamassa. Pappivanhuskin nousi ylös ja kääntyi, mutta pani vapisten kätensä ristiin nähdessään asemiehet ja nuoren ritarin niin rohkeasti syöksyvän heitä vastaan.

"Mitä tahdotte", huusi Tord, "koska paljain miekoin tunkeutte pyhälle kirkkomaalle?"

"Rauhoittukaa, herra Tord!" vastasi hymyilevä mies, joka näytti olevan muiden johtaja; hän ei myöskään ollut paljastanut miekkaansa kuten kaikki muut, "rauhoittukaa, me emme tee teille mitään pahaa, emme mitään pahaa."

Mutta Tord tarttui hänen rinnuksiinsa, ja muut asettuivat sill'aikaa kehään heidän ympärilleen.

"Jos tämä oli se puhumasi kohta, niin on viimeinen hetkesi tullut, kirottu punaparta", huusi Tord.

"Antakaa anteeksi, nuori herra", sanoi mies tyyneydellä, joka melkein ällistyi Tordia, "antakaa anteeksi, me olemme Eerik-kuninkaan väkeä, ja meidän täytyy hankkia tulomme mistä saamme, muuten jää Kurki pian ilman miehiä... Nyt ovat höyhenenne kullasta, ja ne voivat pian saada peitteen kalliista kivistä, kun otetaan sukulaiseen huomioon, rikas marski etupäässä... Olkaa siis aivan rauhassa, emme tee teille mitään pahaa... Te saatte vaan nukkua pari yötä Kurjella, kunnes olemme saaneet lunnaat teistä, sitten saatte ilomielin ratsastaa Turun linnaan jälleen... Kas niin, ottakaa nyt vaan järkenne vangiksi ja pistäkää miekka koreasti tuppeen... Näettehän että käytän ritarillista kieltä, ja etten aio väkivaltaa käyttää, kun kerran olen melkein turvatonna tässä..."

Näiden sanain iva ja vielä sitäkin ilkeämpi katseen häijyys — se kun himoitsi tiikerin tavoin lävistää saaliinsa — saivat kuumaverisen Tordin aivan raivoihinsa. Kenenkään arvaamatta, ja nähtävästi aivan vasten punaparran luuloa, välähti hänen miekkansa ja sattui rosvon kaulaan, niin että hän kaatui silmänräpäyksessä maahan.

"Ja nyt te!" huusi hän muille, joita ihan tyrmistytti hänen rohkea tekonsa ja uljuutensa, joka ei vastustajia lukuun.

Tord hyökkäsi mieskehään voimalla, joka tuntui vastustamattomalta, ja jo kaatui eräs miehistä, ja siitä hän koetti tunkea kehän läpi, ennenkuin muut ehtisivät käydä hänen kimppuunsa. Hän puolustautui kauan menestyksellä, ja taito korvasi, mitä voimasta puuttui. Jos selkä olisi ollut turvattuna, niin olisi ollut niin ja näin, kumpi olisi voittajaksi tullut. Mutta nyt oli ylivoima liian suuri. Kehä supistui sikäli kuin hänen käsivartensa uupui.

Samassa kuului kirkkomaan toiselta puolen huuto, joka saattoi rosvot odottamattomaan pulaan. Mutta he olivat jo riistäneet miekan Tordin hervahtuneesta kädestä, ja samassa kuin pappi tuli talonpoikajoukon kanssa avuksi, riensivät he portista ulos vieden kallisarvoisen vankinsa mukanaan. Portille pysähtyi kaksi sissiä ehkäisemään talonpoikia, kunnes muut ehtivät päästä vankeineen hevosten selkään; silloin heittäysivät hekin ihmeteltävällä notkeudella ihan portin vieressä olevain hevostensa selkään ja kiidättivät tiehensä talonpoikain turhaan takaa ajaessa.

He palasivat sitte hiljakseen kirkkomaalle, jossa vanha kirkkoherra hommaili miehen ääressä, jonka Tord Kaarlonpojan miekka oli kaatanut. Tämä näytti saaneen surmaniskunsa, veri virtasi hänen ihokastaan pitkin.

"Mitä teemme?" kysyi kirkkoherra talonpojalta, joka ensiksi saapui.

"Saakoon työnsä mukaan", sanoi talonpoika rauhallisesti kirvestään kohottaen... "Minä lähetän hänet pian sinne, jossa hän ei kaipaa kultaa eikä suolaa."

Talonpoika aikoi tehdä sanansa mukaan, mutta kirkkoherra esti häntä.

"Ei, ei", sanoi hän, "ajattelematon teko tuo katumuksen perässään, ajatelkaamme paremmin. Minun mielestäni tulee tästä miehestä paras lunnasraha reippaan Tord-herran edestä... Viekäämme hänet minun luokseni, minä sidon hänet."

Tällä välin tuli paikalle yhä useampia talonpoikia, ja kun asiata vielä kerran harkittiin, niin voitti kirkkoherran mielipide, ja merirosvo kannettiin kirkkoherran tupaan. Kirkkoherra itse asteli hiljakseen kirkkoportille ikäänkuin silmätäkseen seutua, näkyisikö vielä joitakin jälkiä hurjista vitaliveljeksistä.

Tällä välin oli aurinko laskenut ja tullut pimeä, ja idästäpäin alkoi puhaltaa raikas tuuli. Vanhus piti toisella kädellään portin rautaisia puolapuita ja suojusti toisella kädellään korvaansa kuullakseen tarkemmin joka äänen, vaan ei kuullut mitään, josta olisi saanut osviittaa siitä, mihin suuntaan rosvot olivat menneet. Hän otti kätensä vitkaan portista aikoen kääntyä ja lähteä talonpoikain perään kotiinsa, vaan pysähtyikin äkkiä ja katsahti sivullepäin. Hän kuuli laukkaavan hevosen kavioiden kopsetta. Hän vei taas kätensä korvan taakse ja kuuli todellakin ratsumiehen lähestyvän pohjoisesta päin. Vähän senjälkeen näki hän taivasta vasten kuvastuvan miehen haamun eräältä kohdalta, missä tie kulki mäen yli, jolta puut olivat hakatut pois. Kirkkoherra oli juuri huutamaisillaan hänelle, peläten hänen ratsastavan Turkuun kulkematta kirkon sivutse, mutta silloin huomasi hän ratsumiehen hiljentävän vauhtiaan ja lähestyvän kirkon porttia.

"Nuori mies, kuka olette", sanoi vanhus ratsumiehelle, "jos aiotte Turkuun, kuten näyttää, niin voitte viedä sinne erinomaisen tärkeitä uutisia ja tuoda pian tänne apua..."

"Mikä on sitten hätänä?" kysyi nuorekas, sointuva ääni.

"Voi, täällä on huonosti asiat ja voivat tulla vielä huonommiksi, sillä kukaan ei ole enää turvassa, vitaliveljekset ovat tässä edustalla saaristossa, ja ne eivät enää tyydy rannoilta iskemään, vaan sieppailevat miehiä täältä Raision kirkolta asti."

Ja pappi kertoi mitä oli tapahtunut. Ratsumies kuunteli tarkoin joka sanaa, ja kun pappi oli lopettanut, kyseli hän lähemmin kaikkia asianhaaroja, tiedustaen mihin päin rosvot olivat vieneet vankinsa. Samassa tuli Naantalista päin pari nuorta talonpoikaa, jotka lähestyivät kirkkoveräjää kuullessaan kirkkoherran äänen. Tervehdittyään kunnioittavasti kirkkoherraa, olivat he hetken vaiti kuunnellen ritarin kysymyksiä ja papin vastauksia, ja sitten lausui toinen:

"Vitaliveljesten jaala on Kukkarokiven luona ... me kuulumme sen Naantalissa, josta olemme tulossa, ja jos on aikomus ajaa niitä takaa, niin olen minä valmis lähtemään mukaan ja varmaan moni muu myös. Mutta onnettomuus tulee harvoin yksinään, sanotaan, ja varmaa on, että tässä on käytettävä enemmän älyä kuin väkivaltaa, sillä, ellen pety, voi vaara tulla muuten kolminkertaiseksi..."

"Kolminkertaiseksi, Pietari-veli ... mitä tarkoitat?" kysyi kirkkoherra.

"Niin, mustalla Priitalla on ollut korkeita vieraita tänään!"

Pappi teki ristinmerkin mutisten lyhyen rukouksen, mutta Pietari jatkoi:

"Käydessämme sen mäen ohi, jolla hänen tupansa on, kuulumme hevosten hirnuntaa metsästä, ja mieleemme juolahti kohta, että siellä oli vitaliveljeksiä. Me hiivimme mäenrinnettä ylös pensaiden välitse ja näimme arvelumme todeksi ja sielläpä oli vielä nuori Tord-herra vankina heidän keskellään... Silloin riensimme täältä apua noutamaan..."

"Hyvä, hyvä, poikaseni", vastasi pappi, "rientäkää hakemaan pari rotevaa miestä lisäksi, niin voimme auttaa..."

"Ei, ei", vastasi ratsumies, "aika on kallista, tämä tuuli on vitaliveljesten paras ystävä ... hankkikaa itsellenne vaan hevosia ja seuratkaa minua, minä lähdän jo edeltä!"

"Odottakaa sentään, saatte kuulla ensiksi vähän lisää", lausui Pietari viitaten toista talonpoikaa noutamaan useampia osanottajia tähän vaaralliseen yritykseen. "Siellä on muitakin kuin Tord-herra... Me tapasimme poikatollon, joka puhui kahdesta neidistä, jotka olivat tulleet tupaan iltapäivällä, ja me näimme heidän hevosensakin, jotka olivat sidottuina erään koivun juurelle mäen alla..."

"Ja nuo neidit, mies?" kysyi ratsumies suurella innolla.

"Ne olivat linnasta, ja minä panen vetoon parhaan hevoseni, että he olivat Briita-neiti ja Iliana-neiti linnasta... Poika ei tosin tiennyt heidän nimiään, mutta hän oli nähnyt heidät monta kertaa marskin rouvan, Kaarinan seurassa ratsastavan Naantaliin tai menevän metsästäämään, kertoi poika... Niin, ja sentähden emme me saa mennä sinne pauhulla ja metelillä vaan älyllä..."

"Pyhä Jumalan äiti!" huudahti pappi; mutta ratsumies korskutti hevostaan ja näytti olevan mitä kiihkeimmässä mielenliikutuksessa.

"Sinä olet oikeassa, Pietari", sanoi hän lyhyesti ja varmasti, "äly on tarpeen, mutta välttämätöntä on myöskin, ettei hetkeäkään mene turhaan ... tule sinä perästä edellistä tuoden, minä ratsastan nyt kuitenkin kaikitenkin edeltä, kävi miten kävi."

Ja samassa kannusti hän hevostaan poistuen kuin tumma pilvi yöhön.

"Reipas poika tuo!" sanoi kirkkoherra. "Jumala ja kaikki pyhät suosikoot ja suojelkoot häntä!"

"Minä tunsin tuon nuoren herran yhtä hyvin kuin Tord-herrankin", sanoi Pietari, "minä sousin hänet Naantalista, kun hän viimeksi Ruotsiin lähti. Silloin oli jäänlähdon aika ja aallot kävivät niin korkeina kuin Kukkarokiven aukossa konsanaan. Nyt ei hän kiireessään tuntenut minua, mutta minä teen paljon sen miehen edestä."

"Ja mikä hänen nimensä on sitten, Pietari?"

"Hänen nimensä on Niilo Bonpoika, ja mikäli olen marskin miehiltä kuullut, on hän ollut monta vuotta marskin palveluksessa, ja hän kuuluu mahtavaan ruotsalaiseen herrassukuun."

Hänen vielä puhuessa tuli toinen talonpoika takaisin tuoden kolme muuta mukanaan, ja pian ajoivat nämä viisi miestä hyvää laukkaa Naantaliin vievää tietä myöten.

Mutta edeltä lähtenyt yksinäinen ratsumies ajoi hurjinta vauhtia yli kivien ja kantojen yötä myöten. Tuuli, joka kiihtyi, mikäli yö myöhenei, reutoi hänen vaatteitaan ja tukkaansa, mutta hän ei huomannut sitä. Hänen sisässään riehui toisenlainen myrsky. Vaaraa, joka uhkasi mustan Priitan tuvassa olijoita, pahensi ja enenti joka kulunut hetki, joka viipynyt askel. On aivan epäilemätöntä, että hän olisi pannut kaikkensa alttiiksi, ken tahansa olisi joutunut tällaiseen vaaraan, mutta yhtä varmaa on kuitenkin, että nykyiset pelastettavat vetivät häntä niin voimakkaasti eteenpäin, että hän oli todella täydellisesti unhottanut itsensä. Nuori, neitsyeellinen olento katseli häntä kirkkailla, ihanilla silmillään ojentaen rukoillen käsiään häntä kohti koettaen paeta raa'an vitaliveljeksensä syleilyä — se näky kuvastui elävästi hänen mieleensä ajaen verta hänen suonissaan yhtä hurjasti, kuin hän itsekin kiiti vaahtoosella ratsullaan.

Jos joku olisi tänä hetkenä kysynyt, ketä varten hän niin kiihkeästi kiirehti, niin olisi hänen huuliltaan varmaankin päässyt eräs nimi, jota hän ei ehkä koskaan vielä ollut tuntenut niin kalliiksi. Usein sattuu niin, että esine, jota on kauan kantanut mielessään ja jota on tottunut pitämään jonkinlaisena hyvyden ankkurina, joka on antanut rauhan levottomille ajatuksille ja on senvuoksi käynyt rakkaaksi huomaamatta miksi ja miten ja huomaamatta sitäkään, että se todella on käynyt rakkaaksi ... niin, usein sattuu että kun on kadottamaisillaan sen, niin se syöksähtää sieluun kerrassaan aivan aavistamattomassa valossa ja osoittautuu silloin niin koko olemukseen kiintyneeksi, ettei voi menettää sitä menettämättä samalla itseään. Tämä vaara oli nyt auringon säde, joka tunki sydämen maailmaan valaisten sen komeroita oikealla tavalla. Se oli kuin ukkonen päiväkoittaessa. Nuori ratsumies näki nyt täydessä valossa, mikä oli ennen kuumottanut vaan epäselvänä hämynä.

Keskellä sydämen myrskyjä nousi rakkaus taimelle Niilo Bonpojassa, kuten kevään ensi kukkaset avaavat hennot kupunsa kesken jäiden sulantaa.

Pian saikin hän näkyviinsä mustan Priitan tuvan, jonka hän tunsikin hyvin, sillä sen omistaja oli laajalti tunnettu suuruus seudulla. Sen pääty kuvastui yötaivasta vasten mäen rinteellä pienen metsikön reunalla. Mutta siellä ei näkynyt ketään. Hän avasi silmänsä ja kohottausi ylöspäin, mutta tuvassa ei näkynyt ainoatakaan elävää olentoa. Hän pysähtyi tuvan ovelle ja huusi tupaan, ja silloin ilmestyi pitkä tummiin vaatteisiin puettu akka ovelle. Niilo kysyi, oliko hänellä ollut vieraita illalla ja keitä.

"Jumala minua vaivaista armahtakoon", sanoi hän, "täällä on ollut monta vierasta tänään, enemmän kuin kohtuullisesti, ja nyt ne kiitävät merta myöten saaliineen. Ehkä voitte saada heidät kiinni, mutta siitä on hyötyä heille eikä teille, koska te olette yksin ja heitä on ainakin parikymmentä."

"Ja keitä heidän vankinsa ovat, akka?" kysyi Niilo sellaisella äänellä, kuin olisi ollut tukahtumaisillaan.

"Jumala paratkoon, nuori herra, ne olivat ylhäisiä neitiä. Toinen oli marskin veljentytär, Briita-neiti, toinen oli tanskalainen neiti, nimeltä Iliana... Oli Herran onnettomuus, että heidän hevosensa olivat tuolla alangossa, muuten olisin yhtä varmaan pelastanut heidät, kuin he nyt ovat hukassa... Suurin joukko meni heidän kanssaan, sitten lähtivät muut vieden nuorta Tord-herraa..."

"Tiedättekö, mitä tietä ne kulkivat...?"

"Menkää tästä etelään suoraan Perniöön, niin sitä tietä löydätte heidät... Mutta sen sanon teille, että omaan tuhoonne riennätte; yksi mies, vaikkakin noin miehekäs, ei voita niitä kahtakymmentä."

Niilo oli jo matkassaan, ennenkuin akka oli loppuun asti puhunut. Puut vilahtelivat hänen ohitseensa sulaen yhdeksi epäselväksi kasaksi, mutta eteenpäin hän meni mäkeä ylös ja mäkeä alas, levähtämättä.

Ratsastettuaan neljänneksen, näki hän äkkiä muutaman tumman varjojen liikkuvan kentän yli, mutta hitaasti, ikäänkuin tuulen jättämä raskas pilvi, joka riippuu taivaan laella. Silmänräpäyksessä hän oli varjojen rinnalla; miekka välähti hänen kädessään ja ensimmäinen, jota sen terä kohtasi, kaatui

hevosen selästä.

Siinä oli vaan kolme miestä, jotka kulettivat Tord Kaarlonpoikaa välissään. He pysähtyivät äkkiä tämän tulisen hyökkäyksen johdosta, ja mies joka ratsasti Tordin toisella puolen, käänsi äkkiä hevosensa ja pani miekan miekkaa, terän terää vasten. Mutta hän veti tällä kertaa miekkansa onnettoman hetkenä. Sen terä katkesi kappaleiksi, ja hän kaatui maahan kuten toverinsakin. Sillä välin tarttui kolmas Tordin hevosen ohjiin ja vei sitä mukanaan kentän yli. Niilo kannusti taas hevostaan koettaen saavuttaa heitä. Mutta heidän hevosensa olivat, jolleivät voimakkaammat, niin ainakin vähemmän rasittuneet, ja vaikka Niilo voikin aluksi seurata heitä, huomasi hän kuitenkin kohta, ettei voisi päästä niin lähelle, että saisi isketyksi rosvoa.

"Tord, Tord", huusi hän, "heittäydy hevosen selästä!"

Mutta Tord istui liikahtamatta, ja Niilo näki rosvon uhkaavan häntä miekallaan, joka oli hänen vapaassa kädessään. Silloin kannusti Niilo hevostaan viimeiseen epätoivoiseen ponnistukseen, joka vähensikin väliä ainakin muutaman hevosenmitan. Jos hänen kädessään olisi ollut sopiva kivi, olisi hän osannut sillä helposti vitaliveljestä. Mutta saman kuin kivi voi miekkakin tehdä; hän kohosi senvuoksi seisomaan jalustimiinsa, tähtäsi ja heitti miekan voimakkaasti rosvoa kohden.

Se lensi soikeassa kaaressa miestä kohden ja sattui häneen. Vangin hevosta pitelevä käsi heitti ohjakset, ja molemmat ratsumiehet seisautuivat silmänräpäykseksi, joten Niilo ehätti heidät. Vitaliveljen aikomus oli epäilemättä ruveta vastarintaan odottamatonta kostajaa vastaan, mutta hän muutti äkkiä tämän päätöksen huomattessaan, ettei Niilo ollutkaan aseeton, kuten hän oli luullut, vaan heilutti pitkää, leveää veistä kädessään. Hän käänsi hevosensa ja katosi salaman nopeudella ystäväysten näkyvistä.

"Enkeli ei olisi voinut olla minulle tervetullempi tänä hetkenä, Niilo ... hakkaa vaan poikki nuo kirotut siteet, meillä on vielä aimo työ jäljellä. Ilianaa ja Briitaa viedään vitalilaille."

Nuorat, joilla Tordin jalat oli sidottu yhteen hevosen alle, olivat pikemmin poikki, kuin hän oli nämä sanat lausunut, ja sitten irroitettiin ne nuorat, joilla hänen kätensä oli sidottu selän taakse. Niilo sieppasi miekkansa ja antoi Tordille veitsensä, ja sitten antoivat he hevosten mennä hyppylaukassa rantaa kohden, jonka aaltojen loiske rupesi kohta kuulumaan. Sanaakaan vaihtamatta sujui matka. Kumpikin ajatteli vaan niiden vaaraa, jotka he toivoivat vielä kohtaavansa rannalla, ja kumpikin oli varmasti päättänyt uskaltaa henkensä heitä pelastaakseen, joten heidän ei tarvinnut siitä asiasta ajatuksiaan lausua. Sydän hurjasti sykkien ratsastivat he hetkisen kuluttua rantaan Perniön kirkon ohi. Kuu oli noussut levitellen pilvirepaleitten välistä hopeasäteitään aaltoilevalle merenselälle, toiselta puolen häämöitti Ruissalon ranta taajoine lehtoineen ja metsikköineen, jotka eivät kuitenkaan olleet vielä lehdessä. Mutta ranta oli silmäkantamalta ihka tyhjä.

"Vene, Niilo, vene," huusi Tord, "meidän täytyy saada vene, vaikka se maksaisi puolet sukutilastamme!"

Niilo ratsasti rantaa pitkin sinnepäin, missä arveli perniöläisten kirkkoveneiden olevan. Tord seurasi häntä, ja he löysivätkin veneen ja aivot. Mutta samassa he kuuluivat ankaraa kaviain kopsetta takaansa, ja pian tuli viisi miestä näkyviin, jotka ratsastivat nelistäen rantaan.

"Halloo, reippaasti tehty, nuori herra!" huusi etumaisin niistä, "mutta varttokaa vähän, ja antakaa minulle aivot, sillä näillä vesillä ei ole juuri leikittelemistä tällaisella ilmalla!"

Hän hyppäsi kiireesti ratsultaan ja juoksi veneeseen. Se oli Pietari.

"Riennä Perniöön Lauri-herran luo", huusi hän eräälle toisista talonpojista, jotka olivat myöskin astuneet ratsujensa selästä, "ja pyydä hänen hankkimaan teille veneen, ja tulkaa sitten kiireimmän kaupassa perään!"

Sitten lähti vene vesille, ja Pietarin voimakkaat kädet veivät heitä nopeasti ja varmasti levottomain aaltojen poikki Ruissaloa kohden. Pian he olivat rannalla ja näkivät ne veneet, joilla rosvo olivat tulleet vankeineen yli, ja silloin kiihtyi heidän kostonhimonsa yhä vimmatummaksi. Salaman nopeudella he juoksivat tuon kapean saaren yli ja olivat pian sen etelärannalla, joka oli silloin kuten nytkin autiohko ja pohjoisrantaa koleisempi.

Mutta he tulivat liian myöhään. Vitaliveljesten vene näkyi ulapalla ja se katosi juuri Kukkarokiven taakse, joka kumotti korkeana ja aavemaisena kuunvalossa kimmeltävään aaltojen keskeltä.

"Niilo, tämä on turhaa!" huudahti Tord nojaten kalvennutta otsaansa ystävänsä olkapäätä vasten ja halaten häntä kaulasta.

Niilo seiso kiukusta ja kivusta mykkänä tuijottaen vaahtoaiselle selälle. Kukkarokiven takaa kuului

kuin lentoon lähtevän jättiläislinnun siipien humina, ja pian ilmestyi kallion takaa rosvolaivan tumma kokka. Alus purjehti aivan heidän ohitse. Peräkeulan puolesta näkyi muutamia tummia päitä, ja niiden välissä oli kaksi naishaamua, jotka ojentelivat käsiään taivasta kohden.

Ikäänkuin heidän epätoivolleen ivaksi teki laiva samassa pitkän mutkan ja kääntyi sitten täysin purjein ulapalle.

"Kautta elämäni", sanoi Niilo lopuksi tyynellä, syvällä äänellään, "huomispäivä ei ole vielä kovin vanha, kuin minä lähden merelle ajamaan noita kelvottomia takaa vaikkapa maailman ääriin asti."

II.

Kuninkaan viesti.

Aikaisin seuraavana aamuna olivat kaikki liikkeellä Turun linnassa. Marski oli jo edellisenä päivänä käskenyt väkensä valmistaumaan lähtöön, ja senvuoksi oli nyt paljon liikettä sekä linnanpihalla että etenkin Turun kaupungissa, johon suuri osa marskin asemiehiä oli sijoitettu. Kukaan ei tiennyt, mitä oli aikeissa, moniaat arvelivat puuhan tarkoittavan vanhaa Krister Niilonpoikaa, joka oli Viipurissa ja jonka sovintoon marskin kanssa rahvas ei ollut erikoisesti luottanut.

Linnantuvassa, jonka takassa roihusi uhkea halkovalkea, istui vanha harmaapartainen asepalvelija toinen käsi leväten miekankahvalla ja toinen leuvan tukena. Valkean edessä seiso Klaus Lang, eräs huovien päällysmiehiä. Hän seiso kädet selän takana katsellen valkeaan. Muita ei tuvassa ollut, ja varjot heiluivat pitkin sen pöytiä ja penkkiä. Kello oli vähän yli kaksi, että oli vielä pimeä, ja linnantupaa valaisi vaan takkavalkea.

"Mitä meinaatte, Klaus Lang", kysyi harmajaparta pitkän äänettömyyden perästä tirkistäen toisella silmällä päällysmiestä, "vanhan Krister-herran vuoksiko tästä meitä taas ajetaan sängyistämme ylös, kuten miehet sanovat?"

"Mitä itse arvelet, Johannes ukko?" kysyi Klaus hitaasti ja yksitoikkoisesti yhä tirkistäen takkaan.

"Minulla on omat tuumailuni, enkä minä voi sitä saada päähäni, että tuolla saksalaisella ritarilla, joka eilen toi tänne sanomia kuninkaalta, olisi ollut sellaista sanottavaa, joka käskisi marskin käymään drotsin kimppuun, sillä kuningas ei voi olla älyämättä, että tuo vanha herra on hänelle enemmän hyödyksi kuin vahingoksi ja eihän kukaan rupea turhanpäiten omaa silmäänsä puhkaisemaan."

"Mutta Krister-herra voi olla marskille esteeksi, samoin kuin hän on kuninkaalle hyödyksi, ja tiedäthän sinä, kuinka hän on koettanut luovuttaa miehiä Kaarlo-herrasta aina Kristofer-kuninkaan maahan tulosta asti?"

"Hm!" mutisi mies silittäen leveällä kämmenellään leukaansa, "auran ei auta kuitenkaan viipyä joidenkin myyräin vuoksi, ja auran täytyy uurttaa hampaallaan valtakuntaa etelästä hamaan pohjoiseen asti ja puhdistaa maa vieraasta rikkaruohosta. Ja Engelbrektin kaaduttua, Jumala armahtakoon hänen sieluansa, ei ole kukaan sen otollisempi kuin marski täyttämään hänen työtänsä, vaikkapa se päättyisi sillä, että hänestä tulee kuningas. Siksi hän on syntynyt ja kasvanut, ainakin yhtä hyvin kuin nuo Pommerin ja Baijerin herttuat. Te sanotte, että minä näen näkyjä, eikä ole kaukana, että te nyt nauratte partaanne minulle ... mutta siksi se vielä kääntyy sen saatte nähdä. Minä näin avosilmin kuninkaankruunun kimmeltävän marskin pään päällä, kun hän seiso Vadstenan kirkon edessä munkkien laulaessa pyhää messua, silloinkin lapsi huusi äidilleen: 'katso, kuinka marskin päässä on kultainen kruunu!' Minä ja kaikki muutkin kuulimme lapsen sanat, ja nämä omat silmäni näkivät silloin kruunun. Naurakaa, jos tahdotte, mutta se merkitsee jotakin!"

"Näkyjen laita on sama kuin unienkin", vastasi Klaus kartellen, "väliin ne tietävät, väliin eivät."

"Niin teidän sopii sanoa", mörisi harmajaparta, "teidän, joka olette vasta vähän kokenut maailmaa... Mitäs vanha nunna sanoi?... Se tapahtui silloin kuin taistelu Niilo Steeninpoikaa vastaan oli loppunut ja hän oli kuollut ja haudattu, ja kun marski oli saanut tämän linnan käsiinsä Hannu Kröpelinin jälkeen, Jumala armahtakoon heidän sielujansa. Silloin tuli hän, saatuaan viimein Borgholman herran Maunu Greninkin lannistumaan, kerran iltamyöhällä ratsastaen vanhaan luostariin tapaamaan vanhaa nunnaa, joka osaa ennustaa tulevia tapahtumia yhtä sievästi kuin pappi lukee kirjaa... Tiedättekö, mitä vanhus...?"

"En, Johannes, mistä minä sen tietäisin, joka olen ollut täällä Turun linnassa aina siitä asti, kuin se tuli marskin haltuun pari vuotta sitten."

"Mutta minäpä olin marskin mukana, ja siksi tiedänkin sen, minä ja Björn-ukko, joka tuli marskin palvelukseen, silloinkin me olimme Hällemetsässä Eerik Pukea vastassa, Jumala armahtakoon hänen sieluansa, ja kun viheriä ritari ensi kerran ilmestyi marskin hoviin, niin hän ja minä olimme ainoat marskin seuralaiset sinä iltana, ja me tulimme luostariin ja näimme nunnan sekä kuulimme mitä hän sanoi. Minä luulin nähneeni hänen kasvonsa monesti ennenkin ja minä sanoin Björnille lähteissämme: 'eikö se ollut sama, joka kävi marskin luona Eerik Puken kuoleman jälkeisenä aamuna?' sanoin minä, mutta Björn oli tapansa mukaan aivan vaiti, ja minä voin vanhoa, etten väärin muista."

"Ja mitä nunna sanoi?" kysyi Klaus, jonka uteliaisuutta kiihotti sekä kertojan totisuus että asian uutuus.

"Tultuamme keskusteluhuoneeseen", jatkoi mies, "jossa oli niin hiljaista ja pimeätä kuin haudassa, saimme kotvasen odottaa, ennenkuin nunna tuli, ja kun hän viimein tuli, niin ei kuulunut askeltakaan ei hiiskaustakaan; minä en tiedä mistä hän tuli, oli kuin ilma olisi tihennyt ja muuttunut häneksi, minä vaan ajattelin, nyt hän tulee, ja samassa hän seisoikin marskin edessä... Ja marski kysyi häneltä, 'oliko Jumalan tahto, että hän väistyisi Kristofer-kuninkaan tieltä ja luopuisi vallasta?' Nunna vastasi: 'niin olen ymmärtänyt Jumalan tahdon olevan, että hän tahtoo teidät Ruotsin kuninkaaksi ja sentähden on hän varjellut teitä kaikista vaaroista tähän asti!' Mutta silloin sanoi marski: 'kuinka se on mahdollista, nyt tahdotaan Kristoferia kuninkaaksi, ja hän tuleekin siksi!' Kesti kauan, ennenkuin nunna vastasi, mutta sitten hän pudisti päätään, niin että tumma harso heilui peittäen hänen kurttuiset kasvonsa, ja sanoi: 'ellei niin tapahdu kuin nyt olen sanonut, ja kuten Jumala tahtoo', sanoi hän, 'niin käy kolme vaivaa valtakunnan yli, sota, nälänhätä ja rutto. Silloin tapahtuu Jumalan tahto, ja silloin te tulette kuninkaaksi!'"

Mies vaikeni ja katsoa tihruutti tyytyväisenä päällysmieheen, joka näytti vilkkaasti seuraavan kertomusta.

"Mitä marski sitten sanoi?" kysyi hän.

"Lausuttuaan viimeiset sanansa, puhui nunna kotvasen hiljaa marskin kanssa, niin etten kuullut yhtäkään sanaa, ja sitten hän katosi yhtä äänettömästi ja salaisesti kuin oli tullutkin. Marski seiso hetkisen hiljaa käsivarret ristissä rinnallaan, mutta lausui sitten: 'menkään niinkuin Jumala tahtoo ja herrat haluavat; minä en heitä tyrkytä!' Ja sitten hän läksi luostarista ja ratsasti takaisin sinne, mihin oli jättänyt muut huovinsa."

Nyt syntyi pitkä äänettömyys, ja Klaus kohensi valkeata, niin että se räiski ja pemehutti tummanpunaisia säkeniä kattoon. Sitten hän lausui:

"Oli miten oli näiden ennustusten laita, mutta sen ainakin kuulen, että sinä olet henkeesi ja vereesi uskollinen marskille, Johannes, ja sellaisia miehiä hän tarvitsee nyt ja aina..."

"Hm, tuskinpa!" vastasi harmajaparta, "Jumala itse auttaa häntä, Klaus Lang!"

"Jumala itse...?"

"Niin, Jumala ja Pyhä Eerik kuningas, sen työn takia, jota hän toimittaa ja jonka hän on perille viepä! Nähkääs. minä ja kaikki ne, jotka ennen palvelivat Engelbrektiä ja jotka kuulimme ne viisaat sanat hänen suustaan, että miekka on taottu talonpojan ladon lukoksi, olkoon se sitte kuninkaan tai talonpojan kädessä ... minä en kärsi sitä lorua, jota nykyajan nuoriso hokee, että miekka on muka vaan elinkeino, joka on aivan arvoton, kun rauha on maassa, ja jotka eivät senvuoksi muuta toivo kuin sotia ja rauhattomuuksia... Tämä on minun ajatukseni, ja senvuoksi sanon, että Jumala ja Pyhä Eerik kuningas auttavat marskia ja suojelevat häntä ja panevat vielä kerran kruunun hänen päähänsä, jolloin laki ja oikeus pääsevät Ruotsinmaassa valtaan. Sen saatte nähdä Klaus Lang. Herramme ei tee koskaan keskeneräistä työtä, ja johdattaessaan marskin vahingottomana kivisateen läpi Borgholman linnasta oli hänellä suuri tarkoituksensa."

Päällysmies nyökkäsi osoittaakseen jo kuulleensa sen tarinan, mutta mies alkoi kuitenkin kertoa.

"Se tapahtui kesällä kolme vuotta sitten, kun marski matkusti Tukholmasta Kalmariin, lähteäkseen sieltä sitten Ölantiin ja Borgholmin linnaan. Silloin käänsi Maunu-herra kaikki kanuunat laivoja kohden, ja ne ampuivat kuin paholaiset. Kiviä tuli niin taajaan kuin rakeita, ja me jo ajattelimme viimeisen hetkemme tulleen, varsinkin kun marski antoi vaan mennä eteenpäin. Mutta silloin tuli äkkiä pilven patsas, joka asettui peitoksi salmen yli, ettei mastonpäättäkään näkynyt sen läpi. Linnasta ammuttiin yhä siihen kohtaan, jossa he viimeksi näkivät laivat, mutta marski käski kääntää hieman oikealle, niin

että tulimme pyssyn kannon ulkopuolelle, ja kun saimme laivat ankkuriin ja pääsimme maihin, hälveni sumu ja kirkkaassa päivänpaisteessa näki ällistynyt Maunu-herra marskin nousevan kaikkine joukkoineen ja asettuvan linnan ympärille."

Päällysmiehen ja vanhan asepalvelijan haastelun keskeytti kaksi huoneeseen tulevaa miestä, joista toinen huusi tupaan:

"Ritari von Bardenvlethin hevoset!"

Kumpikaan tuvassa olijoista ei vastannut huutoon eikä edes liikahtanut paikaltaankaan, jonka vuoksi miehet riensivät kiirein askelin takan luo asti. Heidän yllään oli kalliit turkis-vaatteet, joita koristivat korkeata arvoa osoittavat merkit. Toinen näytti hyvin suuttuneelta ja hän kysyi kohottaen nokkaansa korkealle, kuultiinko hänen käskyään. Päällysmies ei kuitenkaan näyttänyt suuria välittävän hänen käskystään ja kiukustaan, kun huomasi niin ilmeistä halveksimista, ja yhä korkeammalle kohosi ritarin nokka.

"Näyttää siltä, kuin eräissä linnoissa tässä maassa mielellään unhotettaisiin, minkä verran kuninkaan ritarille on kunnioitusta annettava!" huudahti ritari Bardenvleth suuttuneena.

"Tai pikemmin", vastasi Klaus Lang, "näyttävät kuninkaan ritarit unhottavan, missä maassa ovat. Sen opin voitte viedä täältä Turun linnasta mennessänne, ettei Ruotsin valtakunnan drotsin huovipäällikkö koskaan rupea kenenkään tallirengiksi, olipa se vaikka kuningas itse!"

Tämän sanottuaan käänsi Klaus Lang kummastuneille ritareille selkensä ja lähti linnantuvasta, perässään vanha asemies, joka tirkisteli toisella silmällään ritareja, ikäänkuin nähdäkseen, minkä vaikutuksen nämä ylpeät sanat olivat heihin tehneet tai kuin sanoakseen: niin puhuu vapaa ruotsalainen saksalaiselle onnenonkijalle!

"Hävytöntä väkeä nuo ruotsalaiset!" sanoi julmistunut Bardenvlethin ritari toiselle ritarille, "ne tarvitsevat paljon hiomista ja kuritusta, varsinkin nämä marskin tai kuten nyt sanotaan, drotsin miehet, joksi armollinen herramme, kuningas on tehnyt Kaarlo-herran..."

"Niin, ritari Jost!" sanoi toinen ritari — hyväntahtoisen näköinen mies, jolla oli vilkkaat eloisat silmät, "sekin aika tulee vielä toivoakseni, jolloin me saksalaiset levitämme näistä linnoista ihmistapoja raakaan kansaan. Mitä sanoisitte itse Turun linnasta?" lisäsi ritari kuiskaten.

"Minä olen aina tyytyväinen osaani, minkä armollinen herrani minulle suopi", vastasi Jost-ritari lauhealla ja pehmeällä äänellä. "Mutta vanha drotsi, Krister-herra!"

"Hän on vanha ja, kuten itse sanotte, kivulloinen ja heikko ... hän ei ole enää meidän tiellämme, mutta hän on ollut oiva ase Kaarlo-herraa vastaan... Saatte nähdä, ritari Jost, että kun suuri kallio kerran on vyörynyt, niin pyörivät muut perässä, ja täällä tulee kourakaupalla linnoja, niin ettei muuta kuin valita."

"Ja se suuri kallio räjähytetään nyt?"

"Sentähdenpä olen täällä, kun se ylpeä mies kieltäisi tulemasta Tukholmaan lunnahitta. Te olette toimittanut oivallisesti asianne, ritari Jost, minä olen muistava teitä armollisen herramme, kuninkaan luona. Jos hän vaan saapuu Tukholmaan, ja elleivät kuninkaan kädet ole sidotut, niin haihtuu hänen valtansa kuin sumu... Kuningas ei voi unhottaa tyhmän kansan lorua, että marski muka ansaitsisi kruunun paremmin kuin hän, jota ne, kuten muistatte, huusivat juuri Tukholmaan tultaessakin, eikä hän kuuntele mitään niin mielellään kuin valituksia tätä vaarallista miestä vastaan, joiden nojalla häntä voidaan syyttää ja tuomita oikeudessa... Ratsastakaa te nyt huoletta Viipuriin takaisin ja kehoittakaa vanhaa Krister-herraa tekemään todenperään valituksensa, samoin kuin olette nyt täällä yllyttänyt Kaarloa pysymään taipumaton ja houkutellut luottamaan kuninkaaseen, niin minä sanon, että saatte pian, minä hetkenä tahdotte, valita Viipurin tai Turun!"

Herrat olivat tahallaan käyneet linnantupaan luullen sen jääneen linnassa vallitsevan hölyn ja liikkeen aikana tyhjäksi, joten he voisivat siellä paremmin kuin omissa vierashuoneissaan asiaan kuulumattomain häiritsemättä keskustella. Nyt tuli Kaarlo-herran vanha hovimestari kumarrellen huoneeseen ja keskeytti siten heidät.

"Anteeksi, hyvät herrat, että olette saaneet odottaa", sanoi hän, "mutta vika ei ole minun; minä olen seisottanut hevosianne, Jost-ritari, asuntonne portaiden edessä ja heti kun kuulin teidän haluavan niitä tänne, niin olen tehnyt toivonne mukaan, ne odottavat täällä oven edessä..."

Ritarit nyökkäsivät armollisesti palvelijavanhukselle ja lähtivät tuvasta. Kynnyksellä kumarsi hovimestari toiselle ritarille, jonka tuli vielä jäädä linnaan, ja sanoi, että herransa oli valmis ottamaan hänet vastaan koska tahansa.

"Jumala paratkoon", lisäsi hän huohtaen, "rakas herrani on saanut surullisia uutisia tänä aamuna. Hänen nuori sukulaisensa, herra Tord Kaarlonpoika on joutunut viime yönä vitaliveljesten käsiin..."

"Vitaliveljesten?" toisti ritari, "mistä se tiedetään."

"Raision kirkkoherra on tullut kaupunkiin, se on tapahtunut ihan hänen nähtensä, ja nyt aamulla ovat hän ja tuomiokirkon toimitsija, herra Lauri Skytte, olleet Kaarlo-herran luona kertomassa onnettomuudesta."

Jost-ritari puristi toisen ritarin kättä hiukan kiireisesti, mikä ei jäänyt tältä huomaamatta, sekä hyppäsi ratsunsa selkään. Nyt ei kuitenkaan ollut aikaa kysellä siihen syytä. Jost-ritari ratsasti linnanportista, ja toinen ritari seurasi kumartelevaa hovimestaria marskin luo, joksi Kaarlo-herraa yhä vielä kutsuttiin, vaikka kuningas oli ylentänyt hänet drotsiksi.

Eräässä suuren salin takaisessa huoneessa, jonka sisustus kylliksi ilmaisi omistajansa rikkauden, asteli Kaarlo Knuutinpoika edestakaisin, näöltään hyvin kiihtyneenä. Saksalaisen ritarin sisään astuessa riensi hän häntä vastaan ja saattoi hänet takan vieressä olevalle penkille. Tavanmukaisten tervehdysten jälkeen lausui marski:

"Minä olen tarkoin harkinnut asiaanne ja olen nyt tehnyt päätökseni."

"Ja toivoakseni herrani, kuninkaan mielen mukaisen?"

"Minä saavun hänen luokseen Tukholmaan panttivangeitta, kuten hän on pyytänyt. Siitä näette, kuinka halukas olen puolestani tekemään kaikkea, mikä edistää hyvää suosiota välillämme. Suokoon herramme, Kristofer-kuningas, puolestaan sen eduksi minulle, että saan rauhassa elää valtakunnassa!"

"Minua ilahuttaa enemmän kuin voin sanoa, että olette tulleet tähän päätökseen, ja te tulette kyllin näkemään, kuinka hyvää armollinen herrani, kuningas tarkoittaa teille ja valtakunnalle."

"Jos kuninkaan mieli on sellainen, kuin te sanotte, ritari Albrekt", lausui Kaarlo ylväästi hymyillen, "niin näyttää hän minusta toisin toimivan ja toisin ajattelevan. Sillä jo teidän täällä olonne puhuu aivan toista kieltä, kuin että herramme ja kuninkaamme soisi minulle aivan niin hyvää, kuin hän on monasti luvannut."

"Älkää tuomitko hänen sydäntään hänen kuningasvelvollisuuksiensa mukaan. Sydämessään tahtoo hän olla teille uskollinen, kuten hän sanoi Halmstadissa kohdatessanne toisianne viime vuonna, mutta kuninkaana ... ah, tiedättehän itse, joka olette niin monta vuotta hallinnut Ruotsin valtakuntaa, kuinka vaikeata, jopa mahdotonta on aina totella sydämen käskyjä... Kuninkaallakin on velvollisuutensa..."

"Niinpä täyttäköön kuningas velvollisuutensa", vastasi marski painokkaasti, "mutta minusta tulisi hänen ennemmin käyttää aikaansa sen pahuuden poistamiseksi, jota Eerik-kuningas seuroineen harjoittaa Visbystä käsin, kuin kuunnella minun vihamiesteni sipinää ja supatusta... Mutta siitä sopinee myöhemmin keskustella. Milloin lähdette takaisin kuninkaan luo?"

"Jo tänään", vastasi Albrekt-ritari kohteliaasti kumartaen. "Käyn vaan ensiksi Helgan kuninkaankartanossa Perniössä katsoakseni herrani, kuninkaan puolesta, kuinka luostarin rakentaminen edistyy... On aikomus hankkia uusi paikka Naantalın luostarille, kuten tietänette..."

"Olen kuullut kerrottavan, että Hannu Djekn vaimoineen on aikeissa luovuttaa talon täältä Raision rannikolta luostarille."

"Niin, ja asiasta taitaa tulla tosi... Sieltä", lisäsi ritari, "on minulla tilaisuus päästä Tukholmaan."

Moniaitten sisällöttömäin jäähyväissanain jälkeen lähti ritari, joten Kaarlo jäi yksikseen. Hän istui penkille tulen viereen ja hänen päänsä vaipui rinnalle, käden leikkiessä paksuilla kultavitjoilla, jotka olivat hänen kaulassaan.

Hänen takaansa kuului keveitä askeleita, mutta hän oli niin ajatuksissaan, ettei huomannut häntä lähestyvää suloista olentoa, ennenkuin kaksi pehmeätä, hohtavan valkeata kättä kiertyi hänen kaulansa ympäri ja kuin ruusuinen suu painoi suukoksen hänen taaksepäin nojauvalle otsalleen.

"Sinä tulit eläväksi vastaukseksi sydämeni kysymykselle, Kaarina", sanoi hän, tarttuen hellästi vaimonsa kauniisiin käsiin.

"Ja mitä kysyi sydämesi?" lausui Kaarina-rouva lempeästi hymyillen.

"Se kysyi, missä kasvanevat onneni kukkaset! Mutta ne kasvavat täällä", lisäsi hän puristaen puolisoaan rintaansa vasten sekä asettaen hänen kätensä kaulansa ympäri, "ja tämä on kaunein kaulanauhani."

Hymy, joka säteili Kaarinan kauneilta kasvoilta, ilmaisi puhtainta, sanoin selittämätöntä onnea.

"Varmaa on", sanoi hän, "että minun onneni on sinun rakkautesi, Kaarlo ... sinun rakkautesi on minun kaikkeni, eikä mikään, ei Niilo Bonpojan kaulaketjukaan voisi onneani hiukkaakaan lisätä!..."

Mutta Kaarlon katse synkkeni.

"Miksi mainitset sitä onnetonta kalua, Kaarina?" sanoi hän, ankarasti taistellen tunteitaan vastaan. "Sielussani taistelee kaksi voimaa, ja on hetkiä, jolloin tuskin tiedän, kumpi niistä lopuksi pääsee voitolle. Minussa on hehkuva halu päästä sen omistajaksi, ja minä halveksin itseäni sen halun vuoksi. Mutta sinun luonasi ollessani, Kaarinani, lausuu tunteeni selvemmin kuin muulloin, että ihmiskohtaloja ei vallitse kullan eikä kalliiden kivien valta, vaan niitä vallitsee korkeampi voima... Totisesti oli sinun sankarisi, Engelbrekt, suuri mies... Hänen voimansa asui hänen sisässään... Minä tarvitsen paremmin kuin hän ulkonaisen tuen; se päämäärä minulle vaan kangastelee ja kaukaa häämöittää, jonka hän näki selvästi aina... Voitko sinä olla minulle tukena, voitko aina olla minun parempana minuutenani, turvaenkelinäni, joka kehottaa kieltäni puhumaan ja kättäni toimimaan Ruotsin hyväksi...?"

"Voin, voin ... minä tahdon olla sinun tukenasi" huudahti Kaarina jalolla ihastuksella. "Ja kuulkoot Jumala ja kaikki pyhimykset rukoukseni... Usko minua, Kaarlo, se aarre, joka oli Engelbrektillä, on sinunkin saavutettavissasi, eikä Ruotsin kohtalo riipu kultakaluista! Vahva, rehellinen tahto, jota ei mikään järkytä radaltaan, se on se aarre, joka niin korkealle kohotti Engelbrektin... Ole sinäkin kansan mies, äläkä pidä mitään päämäärää sitä korkeampana, ehkä ne loistanevatkin ja häikäisevät, niin sinä saavutat yhtä suuren ja kauniin kohtalon kuin Engelbrektkin!"

Hän oli ihana puhuessaan. Hänen otsaltaan sädehti kuin synnynnäisen majesteetin valo, ja rakkaus loisti niin lämpimästi hänen kirkkaista silmistään. Kaarlo tarttui ihastuksella hänen käteensä ja painoi sen rintaansa vasten.

"Mutta mitä päämäärää luulisit minun pitävän korkeampana kuin olla Ruotsin kansan mies?" kysyi hän sitten.

"Kuninkaankruunua!" kuiskasi Kaarina-rouva.

"Kuninkaankruunua!" toisti Kaarlo ajatuksiinsa vaipuen. Siten hän lisäsi: "Mutta kuninkaankruunu olisi juuri ehto tullakseni Ruotsin ja sen kansan auttajaksi, ja entäpä jos Niilo Bonpojan ketju olisi kuninkaankruunun saamisen ehtona? — Ja sano, kuka on paremmin Ruotsin kansan mies kuin sen kuningas?"

Hän vaikeni, ja Kaarina-rouva, joka nojasi kyynäspäällään hänen hartiotaan vasten, laski mieltäväisensä päänsä käsiinsä.

"Se on totta, mitä Engelbrekt lausui Vadstenassa, että kuningas Maunu Eerikinpojan jälkeen on Ruotsissa ollut pelkkiä tyranneja", jatkoi marski, enemmän itsekseen puhellen kuin vaimoonsa vaikuttaakseen. "Albrekt-kuningas, Eerik-kuningas ja Jumala paratkoon, Kristofer-kuningaskin näyttävät olevan juuri sitä laatua... Mutta Ruotsin laki, jota parhaillaan korjataan ja joka kohta esitetään kuninkaan vahvistettavaksi, ei salli ulkomaisen miehen kantaa Ruotsin kruunua, ja niin totta kuin elän, ellei tähän tule pian muutosta, niin saadaan pian nähdä, että meistä tulee saksalaisten tai tanskalaisten orjia ikipäiviksi! Sanoppa nyt, Kaarina, sopiiko rehellisen miehen sitä suvaita, ja eikö hänen tule ennemmin käyttää joka keinoa sen poistamiseksi?"

"Kyllä, kyllä!" kuiskasi Kaarina.

"Mutta usko minua kun sanon", lisäsi Kaarlo, "ettei tämä käteni ole konsanaan käytävä keinoja, jotka ritarikunniaani loukkaisivat, ja Niilo Bonpoika on minulle rakas, minä olen hänelle paljosta kiitollinen... Pois se minusta, että tekisin jotakin, joka olisi hänelle vahingoksi... Mutta hän ei halua sitä suuruutta, jota niin moni tavoittelee..."

"Kukapa sentään tietää, Kaarlo", virkkoi Kaarina-rouva, "minusta ainakin näyttää, että te ajatte samaa asiaa, mutta eri teitä; sinä kuninkaankruunun avulla, hän taas..."

"Niilo ... sano pois, Kaarina!"

"Hän näyttää minusta käyvän sitä tietä, jota Engelbrekt kävi... Ehkä olette molemmat yhtä tarpeellisia suuren päämääränne, Ruotsin vapauttamisen hyväksi, ja Herra antakoon teille kummallekin siunaustaan runsaimmalla mitalla!"

Hän syleili Kaarloa ja nojasi päätään hänen rintaansa vasten. Tuli pitkä hiljaisuus, jonka jälkeen

keskustelu kääntyi toisaalle. He rupesivat haastelemaan matkasta kuninkaan luo, johon Kaarlo aikoi jonkun päivän perästä lähteä. Silloin astui huoneeseen vanha hovimestari, Erlanti-ukko, joka ei voinut erota rakkaasta Kaarlo-herrastaan, vaan tahtoi palvella häntä niinkauan kuin jaksoi jalkaa tai kättä liikuttaa.

Vanhuksen muoto oli hänen sisään tullessaan tavallista huolestuneempi. Koko hänen kasvonsa näyttivät lausuvan niitä painavia sanoja, jotka olivat alati hänen kielellään: "ollessanne Fågelvikin herrana olette tarpeeksi mahtava ja rikas." Niillä sanoilla hän tahtoi huomauttaa sekä sitä mieluisaa rauhaa, jota elämä tarjosi tuossa uljaassa herraslinnassa, missä hän itse oli elänyt onnellisimmat päivänsä, että niiden pyrintöjen turhuutta, joiden tähden herransa puuhaili ja taisteli maailmassa. Marski huomasi heti jonkun tavattoman seikan painavan vanhusta, ja Kaarina-rouvakin pysähtyi kuulemaan, mitä hänellä oli asiana.

"Aina pahempaa ja pahempaa", lausui vanhus, "vitaliveljekset ovat vieneet Briita-neidin ja Iliana-neidin!"

Nämä sanat tekivät masentavan vaikutuksen marskiin ja Kaarina-rouvaan. Briita Kaarlontytär, nuoren Tordin sisar oli marskin suuri lemmikki, ja Iliana-neiti kuului sukuun, jonka kanssa marski ei tahtonut millään muotoa joutua epäsopuun. Nyt oli neito ollut hänen vieraanaan, ja hänen oli pidettävä vieraansa turvallisuudesta huolta. Hovimestari kertoi kaiken, mitä oli saanut tietää onnettomuudesta, joka oli tapahtunut luultavasti neitojen ratsastaessa takaisin Aylosista, johon he olivat lähteneet edellisenä päivänä. Muuan raisiolainen talonpoika oli tuskin tuntia sitten tullut Perniöstä ja kertonut asian. Kaksi nuorta herraa oli talonpojan tiedon mukaan tehnyt kaiken voitavansa neitoja pelastaakseen, mutta turhaan.

"Lähetäkää se talonpoika tänne", huusi marski, "minä tahdon itse puhua hänen kanssaan ja kutsukaa Klaus Lang myös... Kiesavita, minä ajan niitä rosvoja vaikka maailman ääriin asti!"

Hovimestari riensi täyttämään herransa käskyä, mutta kohtasi ovelta Niilo Bonpojan ja Tord Kaarlontytären, jotka syöksyivät huoneeseen marskin luo. Tämä äimistyi nähdessään jälkimmäisen, jonka kiinnijoutumisesta hän oli juuri saanut silminnäkijältä tiedon, mutta ei ehtinyt tehdä mitään kysymyksiä. Tulijat vakuuttivat todeksi kertomuksen neitojen kauheasta kohtalosta.

"Ja nyt on pyyntömme teille, sukulaiseni", sanoi Tord, joka johti puhetta, "että annatte meille laivan ja miehistöä, niin lähemme ajamaan takaa tuota merirosvokonnaa ja pelastamme neidot tai uhraamme henkemme."

"Taivaan nimessä Tord", huudahti Kaarlo, "tuskin kuulen sinun pelastuneen, kun tuodaan uusi onnettomuuden sanoma!... Niin, te saatte laivan kumpainenkin, ja itse saatte valita miehistäni apulaiset itsellenne... Ja täyttäköön turvattomain suojelija purjeenne hyvillä tuulilla... Minä lähdän itse Tukholmaan ja odotan teitä siellä asianne toimittaneina miehinä."

Nuorukaiset riensivät toimimaan, ettei yhtään hetkeä valuisi hukkaan. Kun marskin laivat olivat jo valmiiksi taklattuina ja kun heillä oli lupa valita niistä nopeimmat, oli se asia helposti suoritettu. Kauan ei myöskään kestänyt miesten valitseminen, sillä vaikeampaa oli heille päättää keitä jättäisivät, kuin keitä ottaisivat — valioväkeä olivat kaikki. Voimaltaan, kestävyydeltään ja pelottomuudeltaan mainioita miehiä oli heillä varana ottaa vaikka sata. Tord valmistui ensiksi ja tuli sukulaiseltaan hyvästi ottamaan.

Viheriä ritari oli silloin marskin luona ja hänet nähdessään tuli Tordin kasvoille vastenmielisyyden väre. Sillä vaikkei hän koskaan ottanut osaa siihen pilantekoon, jota muut nuorukaiset joka tilaisuudessa harjoittivat tuon omituisen ritarin kustannuksella, ei hänen ylpeä mielensä kuitenkaan voinut sietää, että mies alentui niin kaikkein narriksi kuin Viheriä.

"Mitenkä arvelette?" kysyi marski ritarilta, Tordin astuessa huoneeseen. "Luuletteko, että nuo nuoret pelastuvat tällä keinoin?"

Marski oli nähtävästi kertonut, mitä nyt oli tekeillä, ja ritarin kummastunut katse, jota hänen ikuinen hymynsäkin tuskin voi peittää, osoitti hänen olevan asiasta aivan tietämätön. Mutta nuorukaista suututti tämä marskin kysymys.

"Yhtä hyvin voisitte, sukulaiseni", sanoi hän, "kysyä kissanpojalta, uskaltaako varsa hypätä vallihaudan yli!"

Marski heitti pikaisen, puolittain moittivan katseen nuoreen sukulaiseensa. Ritarin silmä välähti ja hänen arpisille poskilleen leimahti ja katosi punaisia liekkejä. Mutta hymy oli lähtenyt hänen huuliltaan.

"Monta ystävää oli nuorella leijonalla", sanoi hän nauraen, "mutta pieni rotta vaan hänet pelasti!"

"Minä olen valmis purjehtimaan!" keskeytti Tord huolimatta sen enempää ritarin päänäpistöistä, "onko teillä mitään lisää käskemistä minulle, sukulaiseni?"

"Jumalan nimeen, Tord, sitten ... olkoon onni myötäsi ... minulla ei ole sinua varten mitään tehtäviä, ennenkuin Tukholmassa tavataan!"

Marski puristi nuoren sukulaisensa kättä ja tämä läksi. Samassa astui Niilo Bonpoika sisään. Hänkin tuli jäähyväisiä ottamaan.

"Teille ei minun tarvitse toivottaa onnea, Niilo", sanoi marski hänelle, "te olette nyt kerrassaan onnen kultapoikanen ja olette saanut niin paljon sen antimia, että saisitte mielestäni jakaa niitä vähän muillekin."

"Sittenpä hän nähdään, kun ensikerran tavataan, onko retkelläni onnea vai ei!" vastasi Niilo.

Naurava ritari oli ovelta, käsi lukossa, mutta pää sivulle käännettynä, ikäänkuin kuuntelisi puhujain sanoja, tahi olisi ollut poismenon aikeissa. Hänen epäröimisensä ei kestänyt kuitenkaan kauan, sillä hän katosi ovesta, juuri kuin marski kiitti Niiloa hänen viime-öisestä reippaasta toiminnastaan.

"Paljosta saan kiittää teitä, Niilo", sanoi marski tarttuen liikutuksella nuorukaisen käteen, "vieläpä osasta omaakin onneani, ja kuitenkin, Niilo ... niin, kuulkaa se omasta suustani, kuitenkin minä kadehdin teitä ja soisin teidän onnenne pienemmäksi!"

Niilo ällistyi näistä sanoista ja katsoi tutkivasti marskia silmiin.

"Mutta usko minua samalla, Niilo", lisäsi hän puristaen hänen kättään, "että Kaarlo Knuutinpoika paljastaisi ensiksi miekkansa, jos tätä onneasi vaara uhkaisi."

"En ymmärrä sydämenne tarkoitusta", lausui Niilo, "mutta minä uskon, että te suotte minulle yhtä hyvää kuin minä suon teille. Mitä te minulta kadehtisitte, en tiedä... Te olette rikas ja mahtava, olette lähinnä kuningasta Ruotsinmaan mahtavin mies, minulla taasen ei ole muuta kuin hyvä miekkani, sillä sukuni monista tiloista on tuskin yhtäkään jälellä, kuten hyvin tiedätte..."

Marski nyökkäsi päätään vastaamatta ja näytti vaipuvan ajatuksiinsa.

"Toivon, että kohtaamme toisemme iloisina Tukholmassa!" sanoi hän vihdoin laskien kätensä nuorukaisen olalle, samalla kuin hänen tutkiva katseensa näytti haluavan tunkea Niilon sielun pohjalle asti.

Puolta tuntia myöhemmin purjehti kaksi laivaa myötätuuleen Aurajokea pitkin.

III.

Kurjen ajo.

Tord ja Niilo olivat ennen lähtöään tehneet purjehdussuunnitelman. Toinen tarkastaisi saariston ja toinen pitäisi silmällä merta saariston ja Gotlannin välillä. Sillä tavoin toivoivat he pääsevänsä rohkean merirosvon kimppuun molemmilta puolin. Arvalla he 'olivat ratkaisseet kumpaisenkin tehtävät, ja saaristo oli langennut Niilon osalle. He purjehtivat laitatuuleen yhdessä, niinkauan kuin olivat siinä kolmionmuotoisessa merenpoukamassa, jonka pohjoisena rajana on mannermaa Turun ja Naantalin välillä ja lounaisrajana suuri Rymättylän saari. Sen koilliskulmassa on Auran suuta vastapäätä Ruissalo ja tunnettu Kukkarokivi. Nyt aamuauringon välkkyessä sen laella, näytti tämä kallionmöhkäle melkein kuin hiukan mitättömältä, mutta laineet sen edustalla, Kukkarokivenaukon laineet, vyöryivät kuohuen raittiissa itäisessä, joka pyörähti pian koilliseksi. Tord purjehti edellä. Tultuaan mainitusta kolmiosta ulapalle sen kulman kautta, joka on Kukkarokiven ja Rymättylän saaren välillä, kääntyi hän suoraan etelään päin. Niilo näki hänet Tunniemen kohdalla Paraisten saaren edustalla, mutta kadotti hänet näkyvistään, kun hän kääntyi Rymättylän eteläpäässä olevaan salmeen päin.

Tuuli pysyi hyvänä, ja Niilo Bonpojan laiva, jonka nimi oli Hirvi, tanssaili saariston satain luotojen ja saarten välitse. Kaikkein silmät tähystelivät rosvolaivaa, mutta päivä kului mitään näkymättä. Mutta koska he purjehtivat edestakaisin joka salmen, mistä laiva pääsi liikkumaan, eivät he ehtineet pitkälle. Juuri auringon laskiessa kulki laiva erään jyrkän kallioseinän ohi, ja perämies oli aikeissa ohjata sitä muutamaan salmeen, joka ensi silmäyksellä näytti kapealta lahdelta, jota joka puolelta saartoivat

korkeat, alastomat kalliot. Mutta uloinna lännessä osoitti aaltojen kuohuva räiske, että siellä oli avarammat tilat laineilla.

"Ellei Kurki ole lentänyt tähän komeroon, niin emme löydä sitä tänä yönä", sanoi perämies heittäen kysyvän katseen Niilo Bonpoikaan, joka seisoi hänen vieressään tarkasti silmäten näköalaa.

Parin silmänräpäyksen kuluttua lausui perämies taas:

"Tuo tie ei ole leikiten kulettava, jos laskemme Hirven sinne, ei se pääse sieltä tänä yönä pois... Sanokaa senvuoksi tahtonne, herra Niilo, ennenkuin sinne lähdemme, sitten ei enää käy peräytyminen..."

"Tunnetko sen tien?" kysyi Niilo lyhyesti ja varmasti.

"Tunnen varsin hyvin, herra, mutta yön aikaan en ole milloinkaan sitä kulkenut, ja jos tahdotte minun neuvostani huolia, niin laskisimme tähän ankkuriin päivännousuun asti... Kurki ei nimittäin pääse minun ymmärtääkseni näinä tunteina kauemmaksi, kuin missä se nyt on."

Niilo ei arvellut kauvan. Hän huusi kaikki miehet kannelle.

"Tunteeko teistä kukaan", kysyi hän, "tätä reittiä, ja voiko kukaan ottaa viedäkseen Hirveä sen läpi yön pimeydessä?"

Tuli yleinen hiljaisuus, mutta eräs etäimpänä seisovista, muudan pitkä, leveähartiainen mies, tunkeutui esiin.

"Minä ehkä voisin ottaa sen tehdäkseni", sanoi hän syvällä karkealla äänellä.

"Sinäkö?" kysyi Niilo kummastuneena, "oletko purjehtinut näillä vesillä?"

"Kyllä", vastasi mies, "olin kerran ritari Sven Sturen mukana siihen aikaan kuin hän ja ritari Knuutti Bonpoika vallitsivat Pohjaa, ja silloin piti tuntea joka mutkan ja lokero näillä vesillä, varsinkin kun Margareta-kuningatarin sai puolelleen joitakuuta Jumalan ystäviä ja kaikkein vihollisia."

Mies oli pistänyt rintansa yli riippuvan pääverhon molemmat suikaleet korvainsa taakse yli kasvojen, joista ei senvuoksi ollut paljon muuta näkyvissä kuin silmät, jotka tirkistelivät tyynesti ja uhkavarmasti pörhöisten kulmakarvain alta.

Niilo halusi kiihkeästi saada tehtävänsä suoritetuksi, mutta toisaalta ei hän myöskään tahtonut varomattomuudella tehdä koko yritystä tyhjäksi, ja senvuoksi lausui hän epäröiden miehelle:

"Siitä on kulunut jo pitkät ajat, mies ... sinä olet ehkä unhottanut..."

"En!" keskeytti mies innokkaasti, "minä olen purjehtinut tätä väylää monta vaikeaa kertaa ja pahemmilla ilmoilla kuin nyt, vaikka yöksi taitaakin tuuli nyt kiristyä; en ole mitään unhottanut, herra, en väylää enkä sitä, mitä silloin tapahtui, kun viimeksi tästä purjehdin..."

"Taisipa olla merkillinen matka!"

Mies meni Niilon viereen ja kuiskasi hänen korvaansa:

"Sinä yönä kadotti äidinisänne ensi kerran kultaisen kaulaketjuna!"

Niilo säpsähti ja katsoi terävästi mieheen, mutta tämä seisoi hievahtamatta ja katseli suurilla silmillään niin luottavaisesti ja totisesti häneen, että hänen epäilynsä hävisi.

"No, olkoon niin", sanoi hän kotvasen mietittyään, "tartu ruoriin sitten, mies, ja johtakoon kätesi sitä yhtä varmasti nytkin kuin äidinisäni aikoina!"

Mies nyökkäsi päätään ja astui rauhallisesti perään päin ottaen ruorin perämieheltä, joka oli tullut Turussa laivalle ja päässyt kokeneena laivamiehenä perämieheksi. Samassa liukui laiva kallion kylkeä myöten salmeen, jossa vesi kuohui ja vaahtosi, kun riehuva myrskytuuli puhalsi syösten laivaa kuin lastua aaltojen yli.

Mutta pitkä merikarhu seisoi tyynenä ja rauhallisena peräsimmä, ja laiva näytti mukautuvan hänen tahtoonsa kuin elävä olento ikään. Heti salmeen tultua oli tuuli tyntyneempi, vaikka joka mies olikin vähän levoton ja katseli arasti kapeaa solaa, jonka sivuilla näkyi siellä täällä kuohujen välistä vaarallisia salakaria, ja uloinna osoittivat valkovahtoiset laineet vieläkin vaarallisempaa kohtaa, joka oli pelottanut laivuria salmen suussa. Miehistön mieli pysyi rauhatonna, sillä matka oli vähän omituinen ja samoin turkulaisen kertomus, joka kasvoi yhäti kulkiessaan miehestä mieheen. Hämärä tiheni, mutta

vielä voi erottaa aaltojen vaahtoiset harjat, ja kiihtynyt mielikuvitus, joka kaikkea isontaa, oli tietysti heti valmis näkemään siinä haaksirikkoisten valkeita haamuja, jotka häälyivät hurjasti tanssien meren selällä odottaen uusia toveria leikkiinsä.

Yleinen kammo valtasi miehet, joista ei yksikään oikeastaan tiennyt, mitä pelko oli. Mutta nyt olikin heidän rohkeutensa aivan oudossa koetteessa, ja useinhan kauhistaakin pieni vaara, joka on tuntematon sellaistaakin, joka häikäilemättä käypi suuriin vaaroihin, jotka vaan ovat heille vanhoja ja tuttuja. Lopuksi he tulivat miltei epätoivoon. He olivat kyllä valmiit taistelemaan viimeiseen veripisaraansa asti Niilo-herran edestä, mutta mennä suoraan helvettiin kuin sieluton karjalauma — sitä vastaan rupesi heidän luontonsa kapinoimaan.

Silloin katosi viimeinenkin päivänsäde. Oli pilkkopimeätä; tuuli pauhasi kallioiden välistä, ja laiva kitisi ja natisi kamalasti. Silloin syntyi miehiin kuisketta, joka yhä koveni, kunnes se oli kuin jalopeuran kiljuntaa, ennenkuin se katkoo köytensä riehuakseen ilmoille kaiken vankeudessa säästämänsä kiukun. Viimein lähestyi eräs heistä peräkeulaa, jossa Niilo Bonpoika seiso i lähellä perämiestä. Hän oli nojallaan laivanreunaa vastaan eikä nähnyt eikä kuullut tällä hetkellä muuta kuin aaltojen pauhua ja laivan natisemista sen kiitäessä eteenpäin hyppien ylös ja alas ikäänkuin ollakseen nimensä arvoinen.

"Herra Niilo", sanoi mies tultuaan lähemmäksi, ja ääni ilmaisi hänen mielensä olevan ankaran liikituksen vallassa, "herra Niilo, tiedättekö, kuka peräsimestä on, tiedättekö, että hän on hullun ritarin palvelija?"

Niilo kääntyi mieheen päin ja näki tämän ja hänen takanaan olevan mustan miesjoukon. Mutta puhujan viereen ilmestyi muiden eteen turkulaislaivurin helposti tunnettu vartalo.

"Herra", lausui mies, "tällaisena yönä ei itse paholainenkaan voisi liikkua ... me seuraamme teitä kuin yksi mies, sen kyllä tiedätte, mutta nyt viedään sekä teitä että meitä suoraan hornan kitaan, emmekä me voi sormellammekaan puolustaa itseämme ... mutta siihen me emme suostu... Antakaa senvuoksi laskea ankkuri, herra Niilo, se on meidän yhteinen tahtomme, ja se on teidän omaksi parhaaksenne."

Tämä oli Niilolle koetuksen hetki, jota hän ei ollut odottanut, ja päästyään selville, mitä tarkoitettiin, valtasi hänet kiihkeä suuttumus. Häntä ei suuttanut ainoastaan miesten rohkeus, vaan vielä enemmän se uhkamielinen ja opettavainen ääni ja tapa, jolla se lausuttiin. Se kuohutti hänen vertansa niin, että hän tuskalla sai hillinneeksi itsensä.

Mutta peräsimestä olija oli yhtä rauhallinen kuin ennenkin. Hän näytti tuskin huomaavaan laivalla syntynyttä meteliä. Kuitenkin säkenöivät hänen silmänsä, kun hän vähäväliä vilkaisi Niiloon, ja jos joku olisi voinut tarkata hänen kasvoniilmeidensä vaihteita olisi selvästi huomannut, että hän seurasi tarkoin menoa laivalla, hoitaessaan varmallalla kädellä peräsintä. Sitten hän lausui — ehkä tehdäkseen Niilon koetelemusta suuremmaksi:

"Tälle kohtaa ei ankkuri totisesti tartu ... meidän täytyy eteenpäin tai kuolla! Mutta älkää huolehtiko, hyvät miehet, ettekö näe, että kuu on ylhäällä ja valaisee tietämme, kunhan vaan pääsemme tuon kallionkielekkeen ohi?"

Nämä sanat katkaisivat kerrassaan kaiken maltin. Koko tumma joukko liikkui eteenpäin, miekat kalahtelivat, ja siitä kuului tukahutettu raivonhuuto. Silmänräpäyksessä olisi kaikki ollut mennyttä. Mutta nopeammin kuin ajatus oli Niilo Bonpoika miesjoukon edessä paljastettu miekka kädessään.

"Kalpani ei ole koskaan vielä juonut ystävän verta", huusi hän, "mutta Jumalan nimessä, joka ottaa askeleenkin, on kuoleman oma."

Samoin kuin susilauma säikähtää äkkinäistä tulen leimausta sävähtivät nämäkin miehet herransa voimakasta vihanpuuskaa. Mutta nuorukaisen sana oli yksi säkene vaan. Jos hän olisi hiukankaan epäröinyt, käden käänteensäkin arvellut, olisi se ollut kuin veripisara sudelle. Mutta kapinoijat eivät ehtineet ensi tyrmistyksestään tointua, kun he saivat uuden puuskan herraltaan.

"Onko paholainen järkenne villinnyt", huusi hän, "oletteko te samoja, jotka valitsin marskin miesten joukosta tietäen ne uljaiksi ja rohkeamielisiksi miehiksi. Oletteko unhottaneet kaikki ne kerrat, joina olemme yhdessä käyneet ilomielin kuolemata vastaan, ja oletteko unhottaneet sen valan, jonka vannoitte minulle tälle matkalle lähteissämme? Kuulkaa miehet, minä en ole valaani unhottanut, minä palaan tältä retkeltäni voittajana, tahi en palaa ollenkaan ... ja jos niin on ollakseen, että minun on tänä hetkenä kuoleminen, jos henkeni on teidän kauttanne hukkuva, teidän, joita olen pitänyt uljaimpina niistä monista sadoista, joita marskillä on, — niin, olkoon! tulkaa pois, minä en peräydy!"

Hänen vielä puhuissa liukui laiva kallionkielekkeen ohi, ja samassa välähti mitä kaunein kuutamo valaisten kirkkaasti Niilon kasvoja, joka seiso i valoon päin. Ja jos hänen sanansakin olivat jo sattuneet miesten sydämiin, niin masensi tämä näky heidät kokonaan. Heidän uhkansa ja raivonsa lauhtui, hän oli

niin valoisana ja leppeänä heidän edessään, tuulen liehuttaissa hänen tuuheita hiuksiaan ja kypärän sulkatöyhtöä, että miehet unohtivat itsensä kokonaan. Paljastetut miekat vaipuivat alas, ja etumaisena seisovat loivat silmänsä maahan nuorukaisen leimuavan katseen edessä.

Silloin tarttui Niilo miekkansa kärkeen ja ojensi sen kahvan lähinnä seisovalle.

"Kas tuossa!" sanoi hän, "ota miekkani, minä annan henkeni teidän käsiinne ... astukoon esiin, jolla on rohkeutta, lävistäköön hän sydämeni, minä odotan!"

Mutta mies, jota ojennetun miekan kahva oli koskettanut, pisti omansa tuppeen että helähti.

"Ei, ei!" huusi hän, ojentaen molemmat kätensä Niiloa kohden, "tuhat kertaa uhraisin elämäni teidän edestänne, herra Niilo ... ja sen minä isken paikalla maahan, joka uskaltaa kohottaa sormenkin teitä vastaan ... sanokaa miehet", huusi hän tovereihinsa kääntyen, "onko teidän joukossanne yhtäkään, joka ajattelee toisin! Hän astukoon esiin!"

Tuli kotvaseksi äänettömyys, mutta kukaan ei liikahtanut paikaltaan. Jokaisen oli hetken juhlallisuus vallannut, ja juhlahetki onkin epäilemättä se hetki, jona henki voittaa ruumiin, totuus valheen. Nuorukaisen vapaa, rohkea ja avomielinen esiintyminen ja puhe vallitsi miesten hurjistuneen mielen. Muuten oli tämä heidän hurjuutensa, johon oli syynä väärä käsitys hetken vaarasta, johtunut etupäässä harhaan menneestä halustaan pelastaa juuri häntä, jota he uhkasivat, mutta jota he kaikki rakastivat. Heidän kiihtynyt verensä näytti kuitenkin vaativan jonkun uhrin, sillä nyt he kääntyivät turkulaislaivurin puoleen, joka koki turhaan vetäytyä syrjään.

"Tämä on sinulle supinastasi", huusi muuan iskien miestä niskaan, että tämä kompastui laivan kannelle. Ja useita nyrkkejä kohosi täydentämään rangaistusta.

Tämä oli jonkinlainen hyvitys nuorelle johtajalle ja samalla rangaistus niistä loruista, joilla mies oli saanut houkutelluksi miehet sopimattomaan tekoseensa. Mutta Niilo ei päästänyt tätäkään myrskyä valloilleen.

"Antaa miehen olla", sanoi hän, "pahin rangaistus on hänelle, että saa nähdä, kuinka urheat miehet käyvät kuolemaan!"

Laivuri raukka pujottelihe kuin ankerias miesten välitse ja katosi etukeulan puoleen.

"Ja minä kiitan teitä tästä hetkestä, miehet. Jos pääsemme hengissä tältä matkalta, niin saatte aina tietää minut uskolliseksi ystäväksenne ... jos taas on niin sallittu, ettemme tältä retkeltä palaa, niin on iloista tietää teidät miehiksi eikä akoiksi, ja ehkäpä meidänkin muistoamme joskus lauletaan!"

"Terve teille, Niilo Bonpoika!" huusi nyt viisikymmentä karkeata ääntä, "me seuraamme teitä vaikka kuolemaan, terve, terve!"

Tämän tapahtuessa eivät Niilo ja miehet olleet huomanneet, että laiva kiiti nyt lisätyllä vauhdilla niillä avarammilla tiloilla, jotka aukenivat kallionkielekkeen ja siinä olevan vaarallisen paikan takaa. Laiva oli myöskin saanut toisenlaisen liikkeen. Oli kuin Hirvi olisi takertunut pakoretkellään pensaikkoon, josta ei päässyt mihinkään, — siinä se potki ja potki kärsimätönnä ja kaikilta puolin saarrettuna, se ponnisti viimein kaikki voimansa yrittäen tehdä epätoivoisen hypyn.

"Katsokaa laivuria, miehet", kuului perämiehen voimakas ääni, terävämpänä ja käskevämpänä kuin tavallisesti.

Nyt hajautui joukko, miehet katsahivat ympärilleen, ja muutamat niistä kiiruhtivat ottamaan laivuria kiinni. Vuono oli tässä leveä, ja pohjoiseen päin se oli täynnä kallioita ja kareja, joita vastaan aallot murtuivat kamalasti pauhaten. Laivan peräpuolella taasen törötti alaston kallionkärki uhkaavana ja korkeana melkein laivaan asti, joka näytti olevan joka hetki vaarassa musertua sen teräviin särmiin.

Niilo jäi seisomaan peräsimen luo, miehet asettuivat seisomaan peräkeulan reunaa pitkin. Kaikki olivat ääneti. Oli kuin henki olisi kuiskannut joka miehen korvaan, että vaarallisin hetki oli tullut. Perämies oli syvään etukumarassa, ja hänen katseensa oli niin läpitunkeva kuin olisi hän mielinyt halaista sillä ilmakehän. Hänen koko voimansa näytti keskittyneen tanakkaan käteen. Äkkiä kuului etukeulan puolelta kimeä vihellys, joka tunki läpi myrskyn ja aaltojen pauhunkin. Se kuului samalta kuin suuren petolinnun vihellys, johon on sattunut kuolettava nuoli juuri kuin se levitti siipensä lähteäkseen pakoon; kuolontuska puristaa silloin sen rinnasta samallaisen kolkon ja vihlovan äänen. Kaikkien silmät kääntyivät kokkaan ja Niilokin astui pari askelta sinnepäin. Mutta Hirvi teki nyt sellaisen hyppäyksen, kuin olisi kerrassaan päässyt jostakin satimesta, ja kohta tunsu laivan tasaisesta keikunnasta ja hurjasta vauhdista, että oli tultu väljemmille vesille.

"Pelastetut!" kuului perämiehen voimakas ääni.

Mutta Niilo ja miehet eivät huomanneet sitä, sillä samassa toi kaksi kovakouraista miestä turkulaislaivuria laivan peräkeulaa kohden.

"Se roisto oli laskenut ankkurin", lausui toinen miehistä. "Se joutui pirunsolan aaveiden saaliiksi, kun minä iskin ankkuritouvin poikki, ja samassa hyppäsi Hirvi kurimuksesta pois... Silloin kirkaisi petturi, ja minä en tahdo marskin leipää syödä, ellei sillä koiralla ole ollut konnuuksia mielessä koko päivän..."

Nyrkin isku laivurin kuonolle tuli tämän puheen päättimeksi. Niilo katsoi häntä terävästi kasvoihin, mutta laivuri ei näyttänyt erityisesti välittävän kummastakaan.

"Jos on totta, mitä mies sanoo, laivuri", sanoi Niilo, "niin taidamme kulkea Kurjen perävedessä?"

Laivuri oli vaiti, ja Niilo jatkoi:

"Eikä se liene kaukana, koska sinä luulet huutosi kuuluvan sinne!... Sinä huomaat kuitenkin, ettei viekkautesi ole paljoa hyödyttänyt, sillä me nipistämme sen yhtä varmaan, kuin olemme osanneet kulkea sen omaa reittiä... Kiireesti, miehet, sitokaa kavaltaja vahvoilla köysillä, kytkekää hänet kokkaraakaan, häneltä ei pidä jäädä mitään näkemättä, kun leikki alkaa!"

"Se odotus tulee teille pitkäksi, yhtä varmaan kuin teillä on enemmän kuin yksi vitaliveljes laivalla", sanoi laivuri, jonka kieli vihdoinkin irtautui, "sillä hornan kautta vannon, ettei tätä tietä kulje muut kuin vitaliveljekset."

Miehet säikähtivät, mutta Niilo toisti käskynsä.

"Tuolla hän on, tuo tuolla!" huusi laivuri puiden nyrkkiään perämiestä kohden, "mutta minä vannon taivaan ja helvetin kautta, että hänen sydänverensä vuotaa minun käteni kautta ... hänen sydänverensä vuotaa kuin puristetun omenan mehu... Kuule, mies, valani, kuule! Sinä tunnet minut!"

Mutta Niilo oli jo kääntänyt hänelle selkensä, ja miehet kiskoivat häntä kokkaan päin, pilkaten häntä törkeästi ja katkerasti, kuten sellaisissa tilaisuuksissa oli tavallista. Samalla he suorittivat tehtävänsä mitä tarkimmasti, ja kun mies oli saatu sidotuksi pitkäkseen keularaa'alle, antoi toinen miehistä hänelle iskun kaupantekijäisiksi lausuen:

"Makaa siinä nyt ja tuumi valaas, lemmon merisusi!... Kun Hirvi sysää sarvensa Kurkeen, niin taidat saada jatkaa matkaasi Kurjen mastonhuipussa, ja kun sinne pääset kiikkumaan, niin mahdat vähemmän irvistellä, kuin olet tänään irvistellyt!"

Mutta vaara oli nyt ohi ja mieliala laivalla rauhoittui. Joka mies tunsu itsessään enemmän voimia, lisääntynyttä toivoa, kuten aina voitettun vaaran jälkeen. Näköpiiri laajeni yhä, ja myrsky tuntui yhä heikommalta, kuta kauemmaksi tultiin vaarallisesta salmesta, ja Kihdin salmen avara selkä leveni Hirven kokan eteen. Mies toisensa perään katosi kannen alle mennäkseen nukkumaan. Lopulta ei kannella ollut muita kuin Niilo, joka seisoi yhä perämiehen vieressä, ja vahtivuorossa oleva mies kokassa, jonka raskaat askeleet tömähtelivät yön hiljaisuudessa.

"Kuinka luulet, ukko", kysyi Niilo, katseltuaan jonkun aikaa aavaa merta ja aaltojen korkeutta, "kuinka luulet, saavutammeko sen, ennenkuin se pääsee pujahtamaan Ahvenan saaristoon?"

"Sitä en usko", vastasi mies, "se on päässyt vähän liiaksi edelle... Mutta me pidämme suuntaa Lapvettä ja Kumlinkia kohden; ellei Tord-herrakin ole saanut vitaliveljeä peräsimeensä, niin arvelen, että huomenna otamme sen kiinni, piileilköön missä tahansa!"

"Jumala suokoon?" lausui Niilo, "minun mielestäni he tarvitsevat perämiehensä itse!"

"Mutta parempaa palvelusta ne tuskin tekevät itselleen kuin johtamalla vainoojiansa... Te olitte liian hätäisiä, herra Niilo, sekä te että Tord-herra ... he aavistivat hyvin, mitä aiottiin ja tarjoutuivat senvuoksi..."

"Kirotot! ... ne pääsevät siis käsistämme!"

"Sitä ei tiedä, mutta marskin miehissä on monta entistä vitaliveljeä, ja Tord-herrallakin on hyvää ja luotettavaa väkeä laivallaan!"

"Oletko sinäkin ollut vitaliveljenä, kuten tuo petturiraukka sanoi?" kysyi Niilo, tyyntyneenä Tordiin nähden ja päästyään pelosta, ettei asia onnistuisi.

"Minä olin äidinisänne miehiä, herra Niilo!" vastasi mies, öinen väre äänessään.

Tämä seikka ja äidinisän nimen mainitseminen saattoivat Niilo Bonpojan ajatukset toisaalle. Hän

muisti nyt, että mies oli sanonut peräsimeen tarttuessaan hänen äidinisänsä kadottaneen vaarallisessa salmessa sen kaulaketjun, jonka hän oli sitten testamentannut nimensä mukana tyttärensä pojalleen. Kokonainen maailma uusia kuvia ja haamuja sukeltui samassa hänen mieleensä. Äidinisä, tuo tuima, karkea merirosvo kuvastui hänen muistonsa ja hänen rinnallaan oli äitivainajan lempeä haamu, ja samalla hän tunsi kalliin sukukoristeen kivien painavan ihokkaan alla kaulaansa. Ritarivanhus näytti osoittavan rautakintaisella kädellään koristeeseen päin, äidin viitatessa hymyillen korkeuteen päin, ja nuorukaisen kasvoille levisi surumielinen hymy, joka ilmaisi mitä tunteita nämä haamut hänessä herättivät.

Niilo oli kantanut tätä kaulaketjua kauan tietämättään, kunnes löysi sen sattumalta ihokkaansa sisästä, kun taisteltiin viimeksi hänen setäänsä Niilo Steeninpoikaa vastaan. Hän ei tiennyt, milloin oli sen saanut, eikä se ollut suinkaan tuonut hänelle sitä onnea ja sisäistä rauhaa, kuin hän oli uneksinnut, ennenkuin tiesi miten saisi sen käsiinsä. Olivatpa vaan varsin epämääräisiä sen herättämät tunteet. Sillä mitä olikaan sen vuoksi tehty ja tapahtunut? Siitä asti, kuin hän sai kuulla sairaalta äidiltään äidinisänsä testamentin, siihen kunnes hän ensi kerran näki tämän kummallisen kalun, oli hän kokenut paljon. Senvuoksi oli verta vuodatettu ja rikoksia tehty, sen salainen tenhovoima oli sytyttänyt palamaan intohimoja, joiden rinnalla ystävyys, sukulaisuus ja kaikki jalo ja pyhä oli maahan tallattu. Eipä siis ollut ihmettä, että Niilo Bonpoika tunsi koko kapinetta kohtaan enemmän kammaa kuin halua sitä omistaa.

Tosin oli kullalla viekoitteleva loiste, ja jalokivien välke saattoi kyllä lumota ihmismielen, vaikkei hän olisikaan tuntenut sen salaista voimaa, mutta tämä ei voinut himmentää niitä synkkiä varjoja, joita tämä ketju aina herätti nuorukaisen mielessä. Se saattoi vaan useinkin hänen muistamaan erästä miestä, joka oli aina persoonallisessa seurustelussaan tehnyt nuorukaiseen syvän ja pysyvällisen vaikutuksen tämän sitä tajuamattakaan ja jonka vaikutuksen Tuomas-piispan opetukset olivat tehneet sellaiseksi, ettei hän kunnioittanut pyhimyksiäkään niin paljon. Tämä muisto, suuren Engelbrektin muisto ja se rakkaus, jota Niilon ja jokaisen ruotsalaisen sydän tunsi häntä kohtaan, oli myöskin taikakalu, jonka loiste oli katoamatonta laatua. Hänestä tuntui, kun hän aatteissaan vertasi niitä toisiinsa, että toinen veti häntä maahan, toinen taivaaseen. Mitenkä voisi hän siis epäröidä, kumman valitsisi? Hymy kohosi hänen huulilleen osoittaen kuinka vähäarvoisena hän piti äidinisänsä kallista perintöä.

"Sinä tunnet äidinisäni kaulaketjun historian, mies?" kysyi Niilo peräänpitäjään kääntyen.

"Osittain", vastasi mies, "ainakin senverran, että pelkään sitä enemmän kuin äskeitä pirunsolaa!"

"Olet siis siinä asiassa päässyt kauemmaksi kuin moni muu!" lausui Niilo.

"Kuta enemmän muut ovat sitä tavotelleet, ja kuta enemmän he ovat sitä saavuttaakseen panneet alttiiksi, sitä synkemmin olen minä sitä kironnut, ja yksinkertaisen järkeni mukaan luulen, että sen yli lepää enemmän kirousta kuin siunausta! Eikä ankara ritari, Sven Sturekaan, jolla se oli ennen teitä, ollut minun nähdäkseni onnellisempi sitä omistaessaan kuin muutenkaan. Minusta se oli, kuten hänen ystävänsäkin kerran sanoi, helvetinkalu, joka voi ryöstää voiman todelliselta ritariketjulta, jota joka ritari kantaa sydämessään."

"Lienet oleskellut hyvinkin lähellä äidinisääni ja hänen ystävänsä, koska he puhuivat tuollaisista sinun kuultesi?"

"Kuten sanotte; niin olinkin, ja kun hän hukkasi kaulaketjunsä pirunsolassa, joksi hän aina kutsui äskeitä vaarallista salmea, niin juuri minä ja hänen ystävänsä hankimme sen hänelle takaisin."

"Mutta eikö hän menettänyt sitä Landskronassa Gotlannissa?" kysyi Niilo.

"Niinpä niin, siten hän itse sanoi aina, mutta asia oli näin. Mies, joka vei kaulaketjun yöllä, huomattiin heti, ja aamulla näimme hänen soutavan salmeen päin. Sven-ritarin tahdosta annettiin laivan mennä hänen peräänsä. Raivoissaan ei hän välittänyt muusta kuin taikakalun takaisin saamisesta. Hänelle sanottiin, että hänen laivansa oli mahdotonta kulkea salmen läpi ja että oli sulaa hulluutta sitä yrittääkään, mutta hän huusi, että eteenpäin on mentävä, vaikka suoraan helvettiin. Niin mentiin salmeen ja aika vauhtia mentiinkin. Käytti jo erän siltäkin, että me saavutamme karkurin, mutta samassa näimme sen lähestyvän muuatta laivaa, joka oli pirunsolan tuolla puolen. Hän nousi siihen, ja laiva lähti purjehtimaan. Sven-ritari pui kiukusta nyrkkiään, ja samassa törmäsi laiva kariin ja rupesi vuotamaan. Me emme tunteneet tarpeeksi väylää silloin, meidän olisi pitänyt pysytellä lähempänä vuorensä. Vuoto ei ollut kuitenkaan aivan paha. Me saimme sen korjatuksi ja läksimme laivaa takaa ajamaan. Mutta se oli sellainen purjehtija, ettemme olleet vielä moista nähneet. Mahdotonta oli meidän sitä saavuttaa, ja kun saimme silmiimme Landskronan huiput, oli se hävinnyt."

"Laivako?"

"Ei, mies. Laivalla ei ollut enää vähääkään kiirettä, ja ritari nuuskitutti joka kolon siinä ja joka miehen samoin, mutta ei löytänyt mitään. Laivuri intti ritarin olevan aivan harhassa. Se oli ollut peräti toinen laiva, hän oli muka nähnyt siitä laskettavan venettä vesille samana hetkenä, jona hän oli huomannut ritarin purjeen pohjoisesta päin. Mutta tämä laiva oli hänen sanainsa mukaan kadonnut Hammarniemen taa. Me olimme kuin noitut, mutta ritari päätti purjehtia rantaa pitkin; me purjehdimmekin, mutta laivaa emme nähneet. En ole koskaan nähnyt Sven-ritaria sellaisena, kuin hän silloin oli. Mutta kullakin on aikansa. Me astuimme maihin Gotlantiin, se tapahtui maaliskuun ensi päivinä 1398, ja saman kuun lopulla saapui ritarikunnan laivasto Preussista, johtajanaan ritarikunnan mestari, Konrad von Jungingen."

"Ja onni?" kysyi Niilo.

"Onni oli mennyt kaulaketjun mukana... Huomatkaa sentään, että siihen saattoi yhtä hyvin olla syynä Sven-ritarin oma epätoivo, hän sai tuskin yhtä selvää ajatusta ajatelleeksi, hänen tavallinen voimansa ja reippautensa oli kuin pois puhallettu... Minun käsittääkseni oli tämä yhtä paljon, ellei enemmän kuin kaulaketjun menettäminen syynä niihin onnettomuuksiin, joita siitä pitäin meitä kohtasi. Summa vaan oli, että kaikki meni takaperoon sekä Landskronan että sittemmin Visbyn luona. Porvarit eivät ottaneet kuullakseenkaan sodankäynnistä ritarikunnan suurmestaria vastaan, ja kun tämä toi ritarijoukkonsa kaupunkia vastaan, ei Juhana-herttualla ja Sven-ritarilla ollut vallassaan muuta kuin Seilitorni ja Hoikkaheikki. Sinä päivänä tuli tuima herranilma, muistan sen kuin eilisen päivän, mutta Sven-herra asteli edestakaisin Seilitornissa, ajatellen yhä kadonnutta kaulaketjuaan, ikäänkuin olisi aivan järkensä menettänyt. Ja siltipä niin kävikin. Keskustelut aljettiin, ja moniaan päivän kuluttua oli kaikki valmiina. Pitkänäperjantaina allekirjoitettiin sopimus kaupungin antaumisesta ja pääsiäispäivänä marssivat ritarit kaupunkiin. Laivasto — johon kuului kokonaista 48 alusta — purjehti samalla Visbyn satamaan."

Vanhan uroon sanat tekivät syvän vaikutuksen Niiloon. Se ikäänkuin vahvisti hänen omaa käsitystään tuosta onnettomuutta tuottavasta kalusta. Ehkäpä vaikutti miehen kertomuksen omituinen väritys ja se voima, joka johtui hänen hurskaasta ja, kenties, yksinkertaisesta, mutta eloisasta ja vakuuttavasta varmuudestaan — ehkäpä vaikutti tämä osaltaan melkoisesti siihen, että hänen sydämessään vahvistui totuuden; voima valheen rinnalla ja tosielämän voima varjokuvan rinnalla. Mies oli yksinkertainen ja vähäpätöinen, ja nuoruus ja voima ei ole halukas kuuntelemaan yksinkertaisuuden viisautta. Mutta kun tämä viisaus puhuu sydämelle, joka jo on avoinna kaikelle, mikä on suurta ja pyhää, niin silloin hälvenee kuoren ylenkatsottu vähäpätöisyys, ja totuuden voima vaikuttaa välittömästi, samoin kuin kultarahaa lyödessä voi karkeinkin käsi painaa kullalle muodon, kun muotti on vaan valmis.

"Koska tiedät näin paljon, mies", sanoi Niilo hetkisen perästä, "niin tietänet senkin, kuinka äidinisäni sittemmin sai kaulaketjunsä takaisin?"

"Sitä en tiedä", vastasi mies, "mutta mukana olin kyllä, kun hän sen sai takaisin. Se annettiin hänelle silloin muutamilla hyvillä sanoilla, joita ritarin olisi pitänyt noudattaa, jos hän olisi viisas ollut. Mutta asia oli nyt senlaatuinen, että kaulaketju oli peräti kasvanut hänen sieluunsa, sen avulla hän näki ja kuuli, eli ja toimi ... ja senvuoksi oli hän mihinkään kykenemätön, kun se oli poissa! Hän risteili kyllä Suomen ja Ruotsin saaristoissa ja katsasteli Pohjan rannoilla olevia monia linnoja, jotka olivat hänen ja Knuutti Bonpojan vallassa, mutta jo vuoden 1398 kuluessa menetettiin ne toinen toisensa perään, kun Knuutti oli ensiksi häätyynyt luovuttamaan Turun linnan Margaretalle. Siihen suuntaan asiat sitten kulkivat, kunnes ei ollut muuta neuvoa kuin antautua armoille. Silloin, juuri suurimman hädän hetkenä, sai hän kaulaketjun takaisin, ja silloin tuli hänestä entinen mies. Nyt hän taas sekä näki että kuuli, ja varmaan olisi hän voinut ottaa omansa takaisin ja uudistaa valtansa, mutta keskustelut tulivat väliin, ja kuningatar ja hän ojensivat toisilleen sovinnon kättä, joten Sven-herra todella voittikin enemmän kuin hän olisi muuten voittanut."

"Kuka hänelle antoi uudestaan ketjun?" kysyi Niilo.

"Hm ... hänen hyvä ystävänsä, Fjalar-ritari", vastasi mies vitkaan.

"Ja minkä neuvon hän antoi samalla?"

"Että hän uhraisi taikakalun pyhälle kirkolle! Mutta Sven-ritari ei tehnyt niin ... hän piti sitä kuolemaansa asti. Senverran vaikutti hurskaan ritarin puhe kuitenkin, että hän luopui siitä viimeisenä elinvuotenaan, ja sen te tuntenette paremmin kuin minä, koska kapine kerran on hallussanne. Ankara herravainaja lähti Visbyhyn, ja sieltä palatessaan ei hänellä enää ollut ketjua. Mihin hän oli sen pannut, ei kukaan tietänyt, mutta kuolinvuoteellaan oli hänellä pitkä keskustelu tyttärensä, teidän äitinne, Kaarina-rouvan kanssa, ja talonväki luuli hänen silloin ilmaisseen kaulaketjun salaisuuden."

Niilo muisti elävästi äitinsä sanat, tämän kertoessa, missä kaulaketju oli, että äidinisä oli antanut

hänen itsensä päättää, tahtoiko kaulaketjua vai ei, ja että ellei hän tahtois, niin saisi se olla kätkössään tuomiopäivään asti. Sekö oli ainoa apu ystävän neuvosta? Mutta ellei se tehnyt muuta vaikutusta vanhaan ritariin, joka oli monen monta vuotta lämmitellyt tämän ihmeellisen kalun taikasäteissä, ellei se saanut häntä muuta tekemään kuin antamaan tyttärenpoikansa vapaasti päättää, huolisiko onnenkalusta vai ei, niin herätti se sensijaan tässä ajatuksen, joka kerrassaan täytti hänen sielunsa. Hän päätti uhrata sen pyhälle kirkolle, ja samassa kuin tämä ajatus syntyi, ilmestyi hänen sydämensä pyhästään kuin tähtikirjaimilla toinenkin ajatus, nimittäin että hän ripustaisi ketjun jonkun pyhimyksen kaulaan kirkossa, joka oli jostakin syystä ollut ritarin ystävälle rakas. Hän kysyi senvuoksi mieheltä tätä, mutta hän ei tiennyt antaa siihen mitään tyydyttävää selitystä.

"Eikö tämä Fjalar-ritari sitten milloinkaan halunnut onnenketjua?" kysyi Niilo.

"Jos hän olisi sitä halunnut, niin miksei hän pitänyt sitä, kun se kerran oli hänellä Sven-ritarin siinä mitään tietämättä?... Ei, ei, Niilo-herra, siksi paljon oli Fjalar-ritari nähnyt maailmaa!"

"Sittenpä hän lienee ollut monessa suhteessa erilainen kuin muut... Mikä hänen kilpimerkinsä oli?"

"Ei mikään! ... 'Herra tuntee minut kilpimerkittäkin', sanoi hän, 'ja Herran ritari minä vaan tahdon olla!'"

"Äidinisänikään ei siis tuntenut häntä?"

"Sitä asiaa en minä tiedä..."

"Entäs sinä, mies ... tiedätkö sinä mitään hänestä?"

Mies pudisti päätään merkiksi, ettei hän voinut siihen kysymykseen vastata, ja Niilo vaipui mietteisiinsä.

Mutta laiva kiisi hyvää vauhtia, ja ison Kihdin vaahtoinen pinta leveni yhä laajempaan Hirven keulan eteen.

IV.

Kurjen päällikkö.

Vanhan rosvopäällikön kokenut palvelija tunsu perinpohjin Ahvenan sataisen saariston, jonka lukemattomat luodot ja lahdemat olivat mainioita piilopaikkoja purjehtijoille. Mutta vielä enemmän hyödyksi oli se, että hän tiesi, missä vitaliveljekset tavallisesti oleksivat, ja senvuoksi saivatkin Hirven miehet sangen pian — paljoa pikemmin kuin näistä tietämättömän perämiehen johdolla — rosvolaivan näkyviinsä.

Pari päivää purjehdittuaan huomasivat he purjeen pohjoisessa päin. Se oli kuitenkin niin kaukana, ettei voinut sanoa oliko se kauppa-alue vai rosvolaiva, mutta kaikki tähystivät sitä ja pinnistivät silmiään nähdäkseen sen taklauksesta ja varustuksista, kumpaa laatua se oli. Vihdoin päästivät miehet kuin yhdestä suusta valtaavan hurraahuudon.

"Kurki, Kurki!" huusivat he ja tunkeutuivat laivan reunalle nauttiakseen oikein mielin määrin tästä ilahuttavasta näystä.

Niilo hypähti nopeasti seisaalleen — hän istui peränpitäjän vieressä — ja kaihti kädellään silmiään nähdäkseen paremmin. Mutta perämies sanoi hänelle samassa päättäväisesti:

"Ei se ole Kurki! Mennään eteenpäin vielä hetkinen!"

Niilo ei väittänyt vastaan, mutta arveli kuitenkin kevytmieliseksi päästää purjetta näkyvistä.

"Sillä on sama suunta kuin meilläkin", vastasi mies, "ja parin tunnin kuluttua, kun tulemme tuon saaren eteläpuolelle, näette, että olen oikeassa!" Hän käänsi Hirveä kuitenkin hiukan pohjoiseen päin, että se tuli laitatuuleen. Tuskin oli Hirvi päässyt kääntymään, niin pohjoisesta vilkahti esiin uusi purje, vaikka idempänä edellistä. Perämies katseli kotvasen tätä purjetta, sitten hän käänsi laivan vielä jyrkemmin pohjoista kohden.

"Tuo on, luulen, Kurki", sanoi hän, "se tulee hypellen kuin tanssiin käydäkseen."

"Jos niin on, niin toivoisinpa, että Hirvellä olisi kaksinverroin purjeita... Kas, kas, kuinka vinhaan se kiittää... Me emme saavuta sitä. vaan petyimme taas kuin pirunsolassakin!"

"Ellei se käänny tuon saaren takana pohjoiseen päin, niin vastaan siitä, että saavutamme sen, herra Niilo ... kunpa olisimme olleet meripenikulmaa idempänä, kun se meidät huomasi... Sillä jos se luulee saavansa meidät jälkeensä, niin kääntyy se varmasti etelään käsin pakoon, sen saatte nähdä, ja silloin me tavoitamme, sen yks' kaks'!"

"Ja jos se ei käänny?" kysyi Niilo.

"Niin saamme purjehtia Pohjan ympärinsä!"

Mitä suurimmalla jännityksellä tarkastelivat Hirven miehet merenpintaa ja edessä olevia purjehtijoita. Ne eivät näyttäneet vähintäkään muuttavan suuntaansa. Jo katosi ensiksi huomattu alus muutaman pitkän saaren taa, ja pian katosi sinne sekin, jota perämies oli sanonut Kurjeksi. Mutta Hirvi ei muuttanut suuntaansa, vaan mies antoi kiristää purjeita yhä tiukemmalle saadakseen tuulen hyödykseen niin paljon kuin mahdollista. Hirvi puolestaan pani parastaan, ikäänkuin senkin sydän olisi hyppinyt ilosta, kun matkan tarkoitus nyt vihdoinkin oli saavutettavissa. Mentyään kappaleen siihen suuntaan kääntyi se tuulen alle, kulki hetkisen myötätuuleen saaren lounaiskärkeä kohden.

Sanaakaan ei enää lausuttu laivalla; kaikki vartoivat vaan sitä hetkeä, jona Kurjen kanssa törmättäisiin yhteen. Kukaan ei enää epäillyt, ettei peränpitäjä, jonka arvo oli noussut suunnattomasti pirunsolan tapauksen johdosta, pitäisi nytkin sanansa, vaikka tässä olikin yhtä mahdollisuutta vastaan kymmenen muuta.

Nyt kuljettiin mainitun pitkän saaren viertä ja tultiin yhä lähemmäs nientä, josta nähtäisiin oliko oikein laskettu. Vihdoin saavuttiin siihen; silloin käski perämies päästää purjeet "elämään", eli läpättämään tuulella, joten Hirven vauhti lakkasi, vaikka se sentään vielä liikkui eteenpäin. Samalla käskettiin miesten pitää ankkuria valmiina, jos sitä tarvittaisiin.

"Jos olemme oikein laskeneet, herra Niilo, niin tulee Kurki nyt siksi kauas, että me voimme luovia tuulta vastaan ... ja jollei niin käy, ei pieni lepo ole meille haitaksi!"

Kun hän oli puhunut, odottivat kaikki Hirven miehet hengitystään pidättäen ja katselivat niemenkärkeen, jonka takaa parin silmänräpäyksen kuluttua kuului ryske, kuin jättiläinen olisi kurikoinut vaatteitaan.

Äkkiä pisti niemen takaa esiin Kurjen terävä kokka, ja samassa kuului Hirvellä käsky kiristää purjeita, ja ennenkuin rosvolaiva ennätti tointua hämmästyksestä, joka sen nähtävästi valtasi huomattuaan Hirven, oli tämä jo päässyt niin hyvään tuuleen, että rosvot selvästi huomasivat mahdottomaksi enää paeta. Kurjella kuuluikin nuori, raitis ääni jakelevan taistelun alussa tarpeellisia käskyjä, ja samalla halkaisi ilmaa läpätunkeva vihellys niin vihlovasti, kuin olisi mielinyt kuulua maailman ääriin asti.

"Iskuhaat ulos!" huusi Niilo, mutta kääntyi samassa äkkiä perämieheen lausuen: "Mitä hän mahtaa tarkoittaa vihellyksellään, lieneekö se avunhuuto vai varoitusmerkki?"

"Tuhat tulimmaista, herra Niilo", vastasi mies, "kauppa-alus taitaakin kuljettaa sitä lastia, jota me etsimme, ja jos arveluni on oikea, niin on meidän turha tässä verta vuodattaa ... vihellys oli varoitusmerkki eikä avunhuuto!"

Sillävälin lensi molemmista laivoista iskuhaat ilmaan, ja ne iskivät koukkunäppinsä vastustajain köysistöön vetäen laivoja liki toisiaan. Laivojen reunoilla syntyi kiivas ottelu, mutta kun Hirvellä oli isompi miehistö, niin ei kestänyt kauan, ennenkuin taistelu siirtyi Kurjen kannelle. Ja etummaisena oli aina Niilo itse, hänen kalpansa välkkyi auringossa kuin tulenliekki ja mies toisensa perään vitalijoukosta kellistyi hänen eteensä.

Mutta ottelu Kurjen päällikön kanssa ei ollutkaan leikintekoa, vaikka hänen miehistönsä oli vähälukuinen, ja vaikka Kaarlo Knuutinpojan palvelijat ehkä olivat näidenkin rinnalla verrattomia. Niilon hyökätessä miehineen Kurjen kannelle, sattui tämän päällikkö olemaan uloinna kokassa. Niilo taasen oli ollut oman laivansa perässä, joten hän tuli vihollislaivankin peräkeulalle. Siten joutuivat päälliköt aluksi taistelemaan eri sivustoilla. Mutta äkkiä huomasivat oikean sivustan miehet Niilon puolella, että vihollisten päällikkö, joka oli aluksi taistellut suurella uljuudella, oli kateissa. Taistelun hälinässä eivät he kuitenkaan joutaneet panemaan siihen erinomaisempaa huomiota. Hän oli tietysti joko kaatunut tai luultavammin mennyt haavojaan sidottamaan, koska miehet jatkoivat taisteluaan yhtä urheasti.

Samassa rupesi kuulumaan voimakkaita iskuja köysistöstä taistelijain päitten päältä. Sinne katsoessaan näkivät miehet rosvopäällikön olevan mastossa hakkaamassa iskuhakain köysiä poikki, siirtyen toiselta toiselle.

"Kestäkää hetkinen, Jumalan nimessä!" huusi hän sieltä väelleen, "kestäkää, minä otan tämän laivan yksinäni!"

Ja tätä sanoessaan liukui hän viimeistä hakaköyttä myöten Hirven kannelle ja kohotti miekkansa iskeäkseen poikki senkin, joka oli nyt ainoana siteenä laivain välillä. Ne olivat jo erinneet toisistaan, niin että hyppäys Kurjesta Hirveen oli jo mahdoton, ja edellisen perämies osasi näppärästi yhä leventää väliä ja samalla antaa Kurjen mennä eteenpäin, että sen peräkeula oli pian Hirven laidan kohdalla.

"Hypätkää mereen!" huusi nyt Kurjen päällikkö, "voitto on meidän, ja tässä otimmekin Ruotsin marskin parhaan aluksen."

Samassa heittäysivät kaikki rosvot — jotka vaan voivat kättä tai jalkaa liikuttaa — mereen päästäkseen uimalla Hirven luo ja kiivetäkseen sen kyljillä riippuvia iskuköysiä myöten kannelle. Tämä kävi niin äkisti ja oli niin odottamatonta, että Niilo miehineen oli kotvasen kuin pilvistä pudonneina. Niilo vilkaisi Hirven kannelle, olisiko vanha urho vielä peräsimestä. Mutta hän oli poissa ja Niiloa pahoitti suuresti varomattomuutensa, kun taistelukiihkönsä jätti laivansa miehittömäksi. Hän tuli täydelliseen epätoivoon. Ainoa pelastamisen keino oli koettaa mennä rosvojen perään köysiä myöten Hirven kannelle — epätoivoinen yritys, mutta tällä hetkellä ainoa mahdollinen. Hän käski jo puolen miehistöstä seurata itseään tälle vaaralliselle tielle ja he olivat jo syöksymäisillään laivanreunalta mereen, kun kuului äkisti huuto:

"Herra Niilo, herra Niilo, tännepäin herra Niilo, tätä tietä!" Kaikki tunsivat äänen vanhan perämiehen ääneksi.

Niilo, joka oli tarttunut erään mastosta riippuvan köyden päähän aikoen sen avulla hypätä mereen, pysähtyi ja katsahti perään päin, josta huuto kuului. Hän huomasi silloin laivain vielä olevan jollakin käsittämättömällä tavalla toisissaan kiinni. Hän riensi kiireesti miestensä seuraamana perämiehen paikalle. Täällä näkivät he perämiehensä pitävän pitkällä keksillä Hirvestä päin Kurkea kiinni, mutta he näkivät vihollisten päällikön samassa kohottavan miekkaansa hänen päänsä yli. Hetki oli ratkaiseva, sillä jättiläisvoimistaan huolimatta ei mies voinut tehdä muuta kuin pitää laivoja yhdessä. Ja köysiä myöten kiipesi jo toinen rosvoista toisensa perään miekka hampaissa Hirven kannelle.

Mutta Niilo ei epäröinyt hetkeäkään. Mahtavalla hyppäyksellä oli hän Hirven kannella mitellen miekkaansa rosvon kanssa. Heidän välillään syntyi kahdenkamppailu, jota kannatti katsoa. Ensi kerran olivat laivain päälliköt nyt vastakkain, ja sankari-iskuja annettiin molemmin puolin. Tällävälän hyppäsi toinen toisensa perään Niilon miehistä tuon vaarallisen kuilun yli Kurjesta Hirveen, ja rosvoista lähestyi myöskin jo useita Hirven kokkaa. Mutta kummaltakin puolen jäätiin ihmetellen katselemaan päälliköiden uljasta taistelua. Silloin tapahtui jotain aivan odottamatonta, joka kerrassaan päätti taistelun.

Kurjen päällikkö pudotti äkkiä miekan kannelle ja ojensi molemmat kätensä Niiloa kohden.

"Niilo Bonpoika!" huudahti hän ääni omituisesti värähdellen. Hän ei ollut vielä varma, tohtisiko uskoa silmiään. Niilo tirkisteli puolestaan rosvon kasvoja, keksimättä mitään selitystä tämän käytökselle.

"Tunnetko minut?" kysyi hän.

"Tunnenko teidät?" vastasi rosvo melkein etelämaisella vilkkauksella, "tunnenko teidät... Ettekö muista Silfverhättäniä, ettekö muista Visborgin ankaraa herraa, Trued-ritaria?" Niilon katse osoitti hänenkin muistinsa vähitellen selviytyvän, jolloin suunnaton ilo kuvastui rosvon ahavoittuneilla kasvoilla.

"Brodde!" huusi Niilo viskaten hänkin miekan kädestään ja rientäen ojennetuin käsin rosvoa kohden.

Mutta tämä vaipui polvilleen kyynelten vuotaessa hänen perkirehellisistä silmistään. Hän peitti Niilon kädet suuteloilla. Synkkä, tumma miesjoukko katseli kummastuksella tätä omituista näytelmää. Yhdet kasvot vaan, tai paremmin yksi silmäpari hymyili, nimittäin Sven Sturen aikaisen vanhan meriurhon silmät. Hänen kasvonsa olivat peitossa, eikä yksikään laivan miehistöstä ollut nähnyt häntä. Kaikki pitivät häntä viheriän ritarin palvelijana, koska hän oli tullut samana päivänä marskin palvelukseen, kuin viheriäkin ilmestyi marskin hoviin. Hän kertoi jonkun kasvokivun tähden pitävänsä kasvojaan peitossa merellä ollessaan, ja kun ei tämä seikka koskenut muita kuin häntä yksinään ja kun hän oli ehtinyt saavuttaa sekä Niilon että Hirven muiden miesten suuren suosion, ei kukaan pitänyt tarpeellisena siitä sen enempää kysellä.

Nyt nousi Brodde seisoaan ja lausui tovereilleen vielä liikutuksesta vapisevalla äänellä:

"Kuulkaa, te merten ja myrskyjen miehet!... Minä olen kerran vannonut kuuluvani tämän vihollislaivan päällikölle... En tiedä, huoliiko hän enää minusta joukkoonsa, kun olen joutunut ensimmäiset taisteluni taistelemaan toisaalla kuin hän ja ehkä myöskin sellaisissa olosuhteissa, ettei ritari haluaisi niihin ryhtyäkään. Mutta kukaan ei voi kohtaloaan vastustaa, ja minä en tahdo enää erota Niilo Bonpojasta. Hän on pelastanut henkeni, ja kun ei sadoista yksikään tohtinut kättään avuksi kohottaa, niin hän pelasti vanhan äitini ja minut Trued-ritarin hevosen jaloista... Ja nyt saatte te jatkaa taistelua jos mielenne sitä haluaa, — minä taistelen Niilo Bonpojan puolesta... Jos taas rupeatte kuten minäkin Niilo Bonpojan tai hänen herransa palvelukseen, niin takaan teidät uskollisiksi kunnonmiehiksi, jotka osaavat heiluttaa sekä nuijaa että kalpaa."

Useimmat rosvoista kohottivat kätensä ja huusivat seuraavansa päällikköään ja hänen ystävänsä vaikka surman suuhun. Muutamat näyttivät epäroivän. Niilo Bonpoika lausui silloin lyhyesti, että kaikki ne pääsevät marskin palvelukseen, jotka olivat siihen vapaaehtoisesti suostuneet, mutta muiden täytyi antautua armoille. Ja kun he hyvin älyivät, ettei tässä ollut taistelua yrittämisenkään, täytyi heidän mukautua kohtaloonsa.

Silloin käski Niilo tuoda kavaltaijan esille, joka oli siihen asti ollut Hirven kokkaan kytkettynä. Hän oli kurjassa tilassa, ja Niilo nuhteli häntä ankarasti hänen kehnon aikomuksensa tähden.

"Minun pitäisi oikeastaan hirttää sinut Kurjen emäraakaan, mutta kun asiat nyt ovat tälle tolalle kääntyneet, niin riittääköön toistaiseksi se rangaistus, jonka jo olet kärsinyt. Marski saa sitten itse ratkaista kohtalosi!"

Tämä ja kymmenen Kurjen miehistä vietiin nyt Hirven alaruumaan. Niilo antoi sitten tarpeelliset käskyt laivain hoidosta ja läksi sitten Brodden ja perämiehen kanssa Hirven peräkannelle neuvottelemaan.

"Tämän miehen läsnäollessa minä otan sinut palvelukseeni, Brodde", sanoi Niilo tarttuen tämän käteen. "Sen lupasin viisi vuotta sitten Visbyssä, ja kun nyt olet miltei varman voiton uhrannut uskollisuutesi todisteeksi ja sillä osoittanut haluavasi hyljätä nykyisen toimesi, niin minä täytän silloisen lupaukseni."

"Juuri niin, herra Niilo!" lausui silloin perämies nuorukaisten katsellessa toisiaan sopimuksensa vahvikkeeksi. "Olkaat varma siitä, että monta rehtiä miestä on vitalilaivallakin, vaikka ne harjoittavatkin kunniantonta ammattia."

Brodde katsoi terävästi miestä. Hänen kasvoistaan näkyi, että hän tunnusteli miehen ääntä ja silmiä, vaikkei aika tällä kertaa sallinut hänen mitään kysellä.

"Nyt lienen, Brodde", alkoi Niilo, "lähellä päämäärääni ... sano, missä ne neidot ovat, jotka otitte vangiksi Raison kirkon ja Naantalin välillä? Ovatko ne Kurjella?"

"Eivät, rakas Niilo-herra, eivät ne ole siellä", vastasi Brodde, "minä purjehdin vaan teille syötiksi tänne... Neidot ovat toisella laivalla, joka purjehtii aivan toisaalle..."

"Viiden haavan nimessä, Brodde, minä tahdon sen laivan käsiini!" huudahti Niilo. "Sen tahdon, tahi muuten en enää huoli polkea Ruotsin maata!"

"Kunhan taistelumme olisi tapahtunut tänä aamuna aamupäivän asemesta, Niilo-herra", vastasi Brodde rypistäen huolekkaan näköisenä kulmakarvojaan, "niin olisi toiveenne täyttynyt, nyt ... nyt..."

"Sano pois, Brodde ... kaikki, kaikki on uskallettava sen asian vuoksi... Milloin ja miten he läksivät Kurjelta?"

"Nyt ihan tuolla saaren takana. Nähtyäni laivanne, jonka hyvin tiesin olevan meitä takaa ajamassa, aion ensiksi purjehtia saaren alle viedäkseni teitä harhaan ja kääntyäkseni sitten takaisin Turun saaristoon. Sieltä aion sitten lähettää miehiä vaatimaan marskilta lunastusrahaa vankien edestä, mutta kun näin ettette te menneetkään saaren eteläpuolta, vaan pääsitten myötätuulta tullaksenne meidän kimppuumme perästäpäin, niin päätin kääntyä salmeen tietäen pääseväni tarpeeksi etukynteen ehtiäkseni ajoissa Vårdön puoleen..."

"No, ja sitten, Brodde..."

"Silloin huusi minulle sen laivan kippari, jonka näitte solahtavan salmeen meidän edellämme. Minä en välittänyt hänen huudostaan, mutta silloin hän huusi päällikkömme, Jösse Bonpojan, nimeä pyytäen meitä tulemaan luokseen. Vastasin, että vihollinen oli perässämme, mutta hän ei huolinut siitä, vaan vaati minua yhä luokseen..."

"Jösse Bonpoikako?" kysyi Niilo, "onko hän Kurjen päällikkö?"

"Onpa niinkin", vastasi Brodde, "mutta nyt hän on ankkurissa Raision papin luona. Me luulimme hänen saaneen surmansa sinä yönä, jona otimme neitokset, mutta hänellä olikin vaan lievempiä vammoja, ja nyt hän on antanut laivalla olevalle ritarille vallan ottaa haltuunsa Kurjella olevat vangit."

"Jumalan nimessä, Brodde ... mikä sen ritarin nimi oli?"

"Jost von Bardenvleth!..."

Niilo kalpeni tämän nimen kuullessaan. Neitoraukat olivat siis varmaan hukassa, ellei niitä joku ihme pelastaisi sydämettömältä vainoojaltaan. Niilo muisti elävästi tapauksen Altunan kirkolla, hän muisti eukon, jota tuo konna koetti elävältä paistaa hiilustalla, ja häntä hirvitti.

Broddekin kauhistui nähdessään minkä vaikutuksen Jostin nimikin teki Niiloon. Hän kiiruhti senvuoksi lisäämään:

"Olkaa huoletta, Niilo-herra ... tällä laivalla otamme ritarin kiinni yhtä varmaan, kuin minä olen valmis teidän kanssanne kuolemaan..."

"Mitenkä siis?" kysyi Niilo, enemmän katseella kuin sanoilla, sillä hänen äänensä oli niin kumea ja helytön, kuin Hirvi olisi vajonnut hänen jalkainsa alta ja hän jo kaiken toivon jättänyt.

"Ritari laski salmessa ankkuriin", vastasi Brodde, "ja ellen pety, varoo hän itäänpäin lähtemistä nyt. Mutta hän ei näyttänyt pitävän mitään kiirettä, niin että luulen hänen varttovan toista tuulta, ennenkuin taas lähtee... Vähän näppäryyttä siis vaan, niin otamme hänet vankeineen kuin lokki salakan."

"Purjeet kuntoon, ankkuri ylös", huusi Niilo, "ei hetkeäkään saa vitkastella... Se ilmakin on myrkyä, jota Jost von Bardenvleth hengittää?"

"Jos aiotte pelastaa neidot, herra Niilo", sanoi Brodde nyt vakaasti, "ettekä itse tahdo syöstä heitä vielä pitempään onnettomuuteen, tahi mahdollisesti kuoloon meren pohjaan, niin tehkää kuten sanon... Minä tunnen Jost-ritarin... Hän ei ole ensi kertaa Jösse Bonpojan kanssa tekemisissä ... ja sen sanon, että jos menettelemme malttottomasti, niin hän sytyttää laivansa tuleen tai upottaa sen meidän nähtemme..."

Vaivoin suostui Niilo Brodden neuvoa noudattamaan.

"Jättäkää Kurki ja osa miehistöänne tähän niemen nenään", sanoi tämä, "ja luovikaamme me Hirvellä salmen pohjoispäähän... Silloin ei vihollisenne ainakaan pääse karkuun, ja sitten..."

"Ja sitten...?" kiiruhti Niilo, ikäänkuin Brodde olisi tahallaan keskeyttänyt puheensa.

"Sitten ei tarvita juuri muuta kuin joitakuita miehiä pelastamaan vankeja ja ottamaan ritaria kiinni... Jos haluatte, niin voimme me kahden lähteä sille matkalle... Onhan siinäkin vaaransa, mutta Jost-ritarin sydämessä ei ole muuta kuin viheliäisyyttä — kun hän huomaa tulevaisuutensa tosi tekemisiin, niin hän on heti valmis peräytymään."

Niilo mietti hetkisen. Hänelle tuotti joka viivytyksen hetki kiduttavia tuskia. Hän kuvitteli mielessään, millainen vaara Jost-ritari todella oli vangeilleen. Hän ei tosin lähemmin tuntenut tätä ritaria, mutta hän inhosi vaistomaisesti miestä, joka saattoi kylmästi räakätä turvattoman naisen kuoliaaksi ja vielä röyhkeästi sysätä synnystä viattoman niskoille. Voihan sellainen mies olla valmis mihin konnantyyppöön tahansa. Mistä ritari oli saanut tietää neitojen ryöstöstä ja miksi hän oli niin innokas saamaan heitä käsiinsä, että oli ollut tekemässä oikein sopimuksen siitä merirosvon kanssa? Niilo tuli melkein toivottomaksi ajatellessaan neitojen kohtaloa. Mutta samalla hänen myöskin täytyi myöntää todeksi Brodden huomautus, että tuo tunneton ritari ennemmin hukuttaisi itsensä uhreineen kuin suostuisi antamaan niitä pois. Senvuoksi hän malttoi mielensä ja suostui Brodden ehdotukseen lausuen:

"Olkoon niinkuin sanot, Brodde, mutta varo, jos..."

Hän jätti lopun lausumatta ja riensi määräämään, kutka miehet pääsisivät Kurjelle, kutka jäisivät Hirvälle. Kun tämä oli tehty, ja laivat pantu kuntoon, lähti Hirvi purjeet pulleina luovimaan tuulta vastaan saaren koilliskulmaa kohden.

Heidän sinne tultua oli aurinko jo laskenut ja meri punerteli iltaruskon hohteessa. Niilo seisoi kärsimätönnä laivan kaiteella odotellen veneen kuntoon panoa. Kaksi miestä tarttui airoihin, hän itse asettui keskiveneeseen ja Brodde tarttui peräsimeen.

V.

Kristofer=kuningas.

Oli huhtikuun alkupäivät. Ilma oli lämmin ja päiväpaisteinen. Tukholmassa oli tavaton liike niillä kaduilla, jotka veivät Eteläportilta Isolletorille, jossa marskin, eli nykyään drotsin, talo oli. Kaupunkilaisia kumpaakin sukupuolta liikkui edestakaisin Läntistä Pitkäakatua myöten kaupungin portilta Mustaveljesluostarin ahteelle asti — luultiin nimittäin marskin tulevan sitä tietä. Tämä oli aamulla saapunut rantaan laivastolla, jossa oli kymmenen isompaa ja pienempää laivaa. Kuningas oli hänet kutsunut Tukholmaan, ja kaikki kertoivat yksityiskohdittain hänen tulostaan. Marskillä oli mukanaan ritareita ja asemiehiä aina viiteensataan, "jotka olivat jokainen" — sanottiin — "pulskeimpia miehiä, kuin konsanaa on nähty."

"Mutta marski saa katsoa eteensä", sanoi muuan turhanviisas porvari naapurilleen seisossaan eräässä vanhassa porttiholvissa, joka oli samalla muutaman kujanteen suuna, "marski varokoon itseään, kuninkaalla on jo hyvä silmä häntä kohtaan kruunajaisista alkaen viime syksynä... Ne kuiskeet, joita tässä on miehestä mieheen kulkenut, että marski olisi ansainnut kruunun paremmin kuin kuningas itse, ovat tulleet hänenkin korvilleen, ja monen puheiden mukaan ne ovat tuoneet hyviä hedelmiä..."

"Sehän on jo kauan ollut selvänä", lausui toinen porvari vihaisella äänellä. "Sanoihan lankoni, joka on hänen armonsa, arkkipiispa Niilon kirjuri, että kuningas oli jo syksyllä Upsalassa ollessaan kieltänyt marskia kulkemasta rinnallaan, kun he kerran menivät kirkkoon. Hän oli sanonut, että 'kansasta pitää hävitä se typerä jaaritus, että minun muka pitäisi olla palvelija ja teidän herra, kun kerran olette kauniimpi mies', niin hän sanoi!"

"Totta hän ainakin silloin puhui, pyhimysten nimessä", lausui taas edellinen porvari, "marskia kauniimpaa miestä ei ole maailmassa, eikä kukaan sen paremmin ansaitsisi kruunua kuin hän. Onpa varmaa, etteivät nuo saksalaiset, jotka taaskin, Jumala paratkoon, ovat ruvenneet niin mahtavina kohottelemaan päitään täällä, kuin me olisimme muukalaisia omassa kaupungissamme, — etteivät he tohtisi pitää nokkaansa puoleksikaan niin korkealla, jos täällä olisi ruotsalainen hallitsemassa... Rangaiskoon Jumala niitä, jotka sen tekivät, että marski sysättiin syrjään, hänen vertaansa ei toista tule!"

"Ei, ei koskaan!" lisäsi toinen varmasti, "ei koskaan tule hänen vertaistaan!"

Tämä tyytymättömyys, joka näkyi porvarien puheesta, oli levinnyt koko Tukholmaan, ainakin sen ruotsalaiseen väestöön. Kansa rakasti marskia, ja se vaino, jonka alaisena marski oli ollut sekä kuninkaan palattua kruunajaisistaan Upsalasta, että nyt, kuten huhu kertoi, — oli omiaan lujittamaan tätä rakkautta. Oltiinpa valmiit unhottamaan sekin, että tämä vaino lähti osaksi ruotsalaisista miehistä, niistä, jotka olivat jollakin tavoin joutuneet kärsimään marskin ollessa valtakunnan päämiehenä ja jotka nyt halusivat siitä kosta ja korvausta. Innokkain niistä oli Kaarlon vanha vastustaja, valtakunnan drotsi, Krister Niilonpoika. Kuningas taasen puolestaan pelkäsi mahtavaa, kansan ihailemaa marskia, ja kuunteli senvuoksi mielellään kaikkia valituksia häntä vastaan saadakseen tekosyitä hänen valtansa vähentämiseen. Marski oli luopunut valtakunnan päämiehyydestä ja sallinut Kristoferin saada Ruotsin kruunun, saaden itse korvaukseksi koko Suomen, Ölannin ja Borgholmin. Mutta kruunajaiset olivat tuskin päättyneet, kun Krister-herra tuli Suomesta ja sai taivutetuksi kuninkaan tekemään sovintoehdotuksen hänen ja Kaarlon välille. Ehdot olivat vaikeat, mutta Kaarlo suostui niihin kuitenkin. Kristerin tuli siten saada Viipuri vapunpäivään asti 1442, Raaseporin linna neljäksi ja Korsholma neljäksitoista vuodeksi. Jos Krister sitä ennen kuolisi, tulisivat nämä linnat kuninkaalle. Linnoja seuraisi vielä läänit, s.o. koko Kaakkois-Suomi ja Pohjanmaa, joten Kaarlo menettäisi melkein puolet läänityksistään, mitkä neuvosto ja kuningas olivat läänityskirjalla nimenomaan luovuttaneet hänelle.

Noilla kahdella porvarilla oli siis hyvin syytäkin kutsua kuninkaan menettelyä Kaarloa kohtaan vainoksi. Se oli tehnyt hyvin ikävän vaikutuksen sekä marskiin itseensä että kansaan, eikä sitä voinut parantaa kuninkaan ystävällisyyksään, kun hän sitten Svartsjön linnassa "vei ristille" marskin tytärtä, s.o. oli tämän kummina. Porvarit pohtivat ja harkitsivat näitä asioita niin puolelta kuin toiseltakin haastellessaan edellä mainitulla paikalla.

Silloin kuului kaupungin portilta räikeitä torven töräyksiä, jotka ilmoittivat odotetun lähestyvän. Se lopetti paikalla keskustelut sekä näiden ukkojen että muiden väliltä, ja kaikki kääntyivät portille päin.

Torvien pauhu, jolle rumpujen päristys antoi lisää mahtia, tuli yhä lähemmäksi, ja pian kuului kaupunginportilta äänekkäitä huutoja ilmoittaen marskin ratsastaneen portista sisään. Hän ratsasti ylevänä ja majesteetillisena valkealla orhillaan, joka myöskin näytti kuormastaan ylpeilevän. Hän tervehteli niin lempeästi ja ystävällisesti riemuitsevaa kansaa, että kaikkein sydämet kiintyivät taasen

häneen jo pelkän esiintymisensäkin vuoksi. Ja hänen seurueensa teki samoin valtavan vaikutuksen. Siinä oli monta ritaria loistavissa varusteissa ja asemiehiä tuli ryhmä ryhmän perästä, aina sata kussakin ryhmässä — mikä todisti kouraantuntuvasti, kuinka mahtava mies marski oli, ja kohotti kansan silmissä hänen arvoaan, joka oli vuosi vuodelta yhä kasvanut. Kuningaskin, jonka tieltä marski oli saanut väistyä, oli pikemmin lisännyt kuin vähentänyt hänen arvoaan, yksistään senvuoksi, että kansa vertasi heitä toisiinsa. Sillä verratessa joutui kuningas sekä ulkonaisten että sisällisten ominaisuuksiensa puolesta auttamatta tappiolle ja sai kansan toivomaan, että tuleva aika uudistaisi vanhat suhteet. Tämä kansan mielessä kangasteleva tulevaisuusunelma oli kuin toteutunutta jo, kun marski, tuo uljas mies, osoitti jo ulkonaisella mahdollaankin voivansa kannattaa aitoruotsalaisuutta kuningasta vastaan. Ei ole siis ihmettä, että monenkin mieleen taas johtui kuninkaankruunu, jonka lapsi oli Vadstenassa nähnyt Kaarlon pään päällä väikkyvän, ja että moni toivoi Ruotsille ruotsalaista kuningasta, joksi Kaarlo Knuutinpoika oli täysin arvollinen.

Mutta jos kansa mietti näin, niin herrat miettivät aivan toisin. Oli hyvin ymmärrettävää, että se puolue, joka oli vastustanut marskia siitä alkain kuin hän rupesi pyrkimään valtaan, sai pontta hommilleen, kun heidän asiansa ajajaksi tuli kuningas. Kuningas oli siis herroihin vaikuttanut päinvastoin kuin kansaan. He tunsivat nyt itsensä mahtavammiksi kuin koskaan, eikä yksikään uskonut Kaarlon tästä pulasta enää pelastuvan.

Marski ei kyllä ollut heidän aikeistaan tietämätön, mutta hän ei osannut oikein arvostella heidän voimaansa, eikä hän ymmärtänyt välttää kaikkia niitä aseita, joita hänen vastustajansa häikäilemättä käyttivät, ja muuten oli hänen luonteensa sellainen, että hän uskoi niinkauan kuin suinkin hyvää vihamicheistäänkin. Ja nykyään varsinkin, kun hän huomasi olevansa rakkauden ja luottamuksen esineenä, tuli tuo hänen hyväntahtoisuutensa kaikessa näkyviin. Kansan toiveet hänestä herättivät hänen uinuvat voimansa valveille ja avasivat hänen sydämensä, mutta samalla ne himmensivät hänen valppautensa ja varovaisuutensa. Jos kansan ilo hänen ratsastaessa Ruotsin pääkaupunkiin todisti, mitä sen sydämessä liikkui, niin sai hän kohta myöskin tuta, mitä hänen vanhat vihamicheensä nykyään mielessään hautoivat. Sen hän sai selville kohta taloonsa tultuaan, kun vanha sukulaisensa, Kustavi Anundinpoika (Sture) tuli hänen luonaan käymään.

Hän oli vanha, kokenut mies, vaikkei hän ollutkaan eturivissä yleisten asiain johdossa. Arbogassa oli hän kuitenkin vuonna 1436 valtaherrain joukossa nimensä panemassa siellä tehdyn tärkeän päätöksen alle ja samoin Teljen kokouksessa kahta vuotta myöhemmin. Hän oli naimisissa marskin sisarpuolen, Briita Bjelken kanssa.

"Terve, rakas Kaarlo", sanoi ritarivanhus astuessaan marskin luo. Sitten kyseltiin kuulumiset kummankin perheistä, ystäivistä ja sukulaisista, jonka jälkeen Kustavi-ritari jatkoi: "tehän tulette sellaisilla sotavoimilla, kuin ette panttivankeja tarvitsisikaan."

"Aivan niin", vastasi Kaarlo hymyillen, "kuningas on nähdäkseni itse minut siihen pakottanut, koska hän ei kerran ole ottanut kuullakseenkaan sitä, että minä tarvitsen takeita turvallisuudestani, ja eihän tämä mikään huviretki ainakaan liene."

"Hm! ... olette todellakin oivaltanut asian oikean laidan ... Kristofer-kuningas on hyvin ärtynyt teitä kohtaan. Mutta saatte nähdä, ettei kauan kestä, ennenkuin hän on vieroittanut luotaan monta, jotka häntä nyt taivasiin ylistävät...!"

"Miksi niin arvelette?"

"Eikö Itämaille [Suomeen] ole vielä saapunut siitä sanaa?... Olisipa sen jo pitänyt ehtiä valtakunnan kauimpaankin kolkkaan... Uskotteko te sitä, että läänityskirjat ovat nyttemmin tulleet kauppatavaraksi vanhassa Ruotsissamme!"

"Mitä ... läänityskirjat kauppatavaraksi ... puhutteko totta, vai lasketteko leikkiä...?"

"Se on ilmeinen totuus", vastasi Kustavi-herra hieman innokkaasti, ikäänkuin asia olisi koskenut häntä itseään, "läänityskirjoja saadaan nyt ostaa! Aivan sanan mukaan! Ja jos ostat tänään jonkun läänityksen, niin myöhdään se huomenna jollekin toiselle taas. Niin on asian laita ... läänit kiertävät miehestä mieheen, ja kirjat ostetaan kuninkaan kanslerilta ...

"Oletteko nähnyt maassamme saksalaista, Kustavi-lanko, joka ei olisi ollut ahne rahalle?"

"Uusin uutinen kuninkaasta on, että hän rakastaa maanmiehiään ja asettaa mielellään niitä korkeimmille sijoille, aivan kuin hänen edeltäjänsäkin, Eerik ja Albrekt!"

"Jos kysymys on vaan pöytätiloista pidoissa, niin ei vahinkoa kannata surra", lausui Kaarlo houkutelukseen lähempiä tietoja asiasta, tarvitsematta sitä suoraan kysellä.

"Eiköhän ole selvää, että sitä, joka saa parhaat palat kuninkaan pöydästä, muistetaan silloinkin, kun valtakunnan sarkaa jaetaan ansiollisille miehille. Lieneeköhän yksikään ruotsalainen, ellei mahdollisesti joku Krister-herran kannattajista, saanut tässä kohden syytä kuningasta kiittää... Ja hänen armonsa arkkipiispa ... niin, hän rakennuttaa paraikaa itselleen linnaa Almarestäkiin."

"Arkkipiispa on siis jo lunastanut sikäläisen maan sen omistajilta, kuten Arbogassa päätettiin syksyllä 1440... Onhan teilläkin siellä maata Kustavi-lanko?"

"Se on harkinnan alaisena. Jo syksyllä laadittiin vaihtokirja minun ja arkkipiispan välille siitä maasta, jonka olen sieltä perinyt äitivainajaltani, Jumala armahtakoon hänen sieluansa, mutta mitään varmaa päätöstä ei ole vielä tehty. Samoin on muiden sikäläisten maanomistajain laita. Mutta arkkipiispa toimii ripsasti. Ja linnasta ei tullekaan maan pienimpiä, kunhan ehtii valmistua, ja varmaa on myöskin, että Ruotsin herroista on arkkipiispalla tähän aikaan kuninkaan neuvotteluissa enimmäin sanomista."

"Entä Jöns Pentinpojalla?" lisäsi marski.

"Ei, ei, Jöns-herra on pysynyt rauhassa tuomiokirkollaan, lähdettyään teidän häidenne jälkeen Tukholmasta!"

"Soo-o ... hän arvelee siis saaneensa tarpeeksi tästä maailmasta?"

"Mitä hän miettinee tulee kait aikanaan näkyviin. Monet sanovat, että hän on sieluna arkkipiispan kaikissa neuvotteluissa, ja hänen aatoksensa lienee sekin uusi laitos siellä Almarestäkissä. Jos olen oikein tarkannut sitä miestä, niin on hän äidinisäänsäkin viekkaampi ja yhtä taipumaton ja jäykkä luonteeltaan kuin hänen omat isänpuoleiset sukulaisensa. Hänen isänsä, Pentti-herra, lienee määrätty arkkipiispan ja kahden muun kanssa ohjaamaan valtakuntaa, kun kuningas lähtee maasta pois..."

"Onhan sekin taas uutinen!" lausui Kaarlo.

"On, ja koskee hyvin paljon teitä, koska te olette Ruotsin drotsi ja siis itseoikeutettu valtakunnan haltijaksi kuninkaan poissa ollessa."

"Keitä ne kaksi muuta ovat?" kysyi Kaarlo, rupeamatta selvittämään omaa suhdettaan tähän tärkeään asiaan, "enpä ihmettelisi, vaikka niiksi olisi valittu kaksi saksalaista!"

"Miehestä mieheen kerrotaan hovissa, että herra Erengisle Niilonpoika on toinen ja Maunu Gren toinen."

"Erengisle Niilonpoikako!" huudahti Kaarlo kummastuneena. "Erengisleä olen luullut uskollisimpiini kuuluvaksi! Onko hän hierautunut niin kuninkaan armoihin ja ruvennut pahinten vihamiesteni seuraan!"

"Ehkeivät tietoni ole varmoja, ehkä on erehdytty, mutta niin kerrotaan. Olen pitänyt tarpeellisena kertoa tämän kaiken tilan selvitykseksi teille. Varmaan on toinenkin höyhen teistä nykitty, ennenkuin pääsette kuninkaan hovista lentämään."

"Tiedättekö mitä läänityksiä kuningas nyt aikoo minulta vaatia?"

"En, sitä en tiedä, mutta olkaa varuillanne, teillä ei ole kuninkaan hovissa monta ystävää, ja kuningas on liukaskielinen kuten hänen oikea kätensä, Albrekt Mörerkin. Olkaa varma ettei Rolf-kuningasta ja hänen satureitaan vastaan oltu enemmän ansoja viritetty, kuin täällä nyt on niitä teidän varallenne..."

"Kiitos teille siis tästä ystävyttenne todisteesta, Kustavi lanko... Minä huomaan tarvitsevani hyvää ystävää täällä!"

"Ystäviä teillä on paljon, vaikkei kuninkaan seurueessa", vastasi Kustavi-ritari, "ja niiden joukossa olen minäkin, kuten olen aina ollut. Mieleni todisteeksi tarjoan teille nuoren poikani. Teidän seurueessanne on minun mieleisiäni nuoria miehiä ... nuori sukulaisenne, Tord Kaarlonpoika, Niilo Bonpoika, ... näkisin mielelläni Steenini heidän joukossaan..."

"Hän tulee heidän joukkoonsa!" vastasi Kaarlo vilkkaasti, "ja jos hän on teidän kaltaisenne ja jos hän on enonsa, urhean Ture-herran kaltainen, niin on hänen tulonsa minulle suuri ilo."

"Kiitos, kiitos, lanko, niistä sanoista ... minä lähetän hänet kohta luoksenne!"

Ritari nousi lähteäkseen pois, mutta samassa tuli eräs kamaripalvelija sisään ilmoittaen herra Albrekt Mörerin, joka astuikin samassa huoneeseen. Kaarlo otti hänet ystävällisesti vastaan. Albrekt-herra lausui mielihyväänsä siitä, että marski oli noudattanut kuninkaan kutsumusta, mutta hänen sanainsa läpi kuulti selvästi, että herrat olivat melkoisesti pettyneet. Sitten hän ilmoitti kuninkaan haluavan nähdä häntä luonaan huomenaamuna kello 3 ja 4 välillä. Sitten hän läksi.

Seuraavat tunnit kuluivat eräitä sukulaisia ja vanhoja ystäviä vastaanotettaissa. Senjälkeen läksi marski Klaaran luostariin, jonka abbedissalle hän oli antanut ensi aviostaan syntyneen tyttärensä, Kristiinan, kasvatettavaksi. Hän viipyi siellä kauan ja palasi vasta myöhään illalla kaupunkiin. Seuraavana aamuna läksi hän kuninkaan luo, annettuaan tarpeelliset käskyt ja neuvot miestensä päälliköille.

Bykirkon kellon kolmea lyödessä astui hän ritareineen linnanportista sisään, ja vajaan puolen tunnin kuluttua siitä vei kuninkaan hovimestari, Pentti Juhonpoika (Oxenstjerna), Salestadin herra, hänet kuninkaan yksityiseen huoneeseen. Huone oli sama, jossa marski oli asunut valtakunnan päämiehenä ollessaan, kuningas oli vaan sen toisella tavalla sisustanut. Siellä oli nimittäin sekä tavallisia ylhäisyyden ja rikkauden tuntomerkkiä, joita siellä oli Kaarlonkin aikana, kuten kalliita mattoja, tyynyjä ja tapetteja, arvokkaita hopea- ja kultakaluja y.m., että eräitä ylellistä ventoutta todistavia esineitä, jotka osoittivat enemmän levon kuin työn tarvetta.

Kaarlo vilkaisi sivumennen tätä komeutta, jota hän oli kyllä saanut nähdä matkustellessaan Saksanmaalla, mutta jota hän ei ollut huolinut omaan kotiinsa tuoda. Hänen huulensa menivät hymyyn, mutta samassa tuli kuningas huoneeseen.

Kristofer-kuningas oli pieni lihavahko mies. Hyvänsävyinen piirre antoi hänen yleensä hyvinmuodostuneille kasvoilleen miellyttävänlaisen sävyn, vaikkei hänessä muuten ollut vähääkään miehekkyyttä ja voimaa, jota ruotsalainen aina vaatii kuninkaaltaan. Hänen silmänsä eivät olleet ilman eloa, mutta se ei ollut miehekkyyden eikä tyynen voiman heijastusta, vaan se oli pikkumaisuuden virvatulta, tyhjää sisällötöntä leimahdusta. Ei hänestä ollut ulkonaisenkaan kuninkuuden kantajaksi, ja kuten pieni tulee suuremman rinnalla yhä pienemmäksi, niin näytti Kristoferkin häviävän aivan mitättömiin uljaan marskin rinnalla. Kansa on usein säälimätön arvosteluissaan, mutta yhtä usein se myöskin lyö niillä naulan kantaan. Niinpä se piti nytkin Kaarlo Knuutinpoikaa kuningasta parempana, mikä koski syvästi jälkimmäiseen. Se koski hänen heikointa kohtaansa, ja senvuoksi hän oli melkein sairaloisen kärkeä kuuntelemaan kaikkea, mikä voi marskia vahingoittaa ja hänen arvoaan alentaa.

Nyt oli tämä kansan lempimä mies hänen edessään. Hän ei voinut olla itseksensä myöntämättä hänen ulkonaista etevämmyyttään. Mutta se saikin hänen katkeruutensa kiihtymään ylimmilleen, ja kun hän koki sitä peittää ystävällisen ja hymyilevän naamarin taa, niin syntyi siitä omituinen myrkyllinen seos, joka on hyvin tunnettu seuraelämässä.

Hän kävi marskia tervehtämään tarjoten hänelle kätensä, ja pyytäen häntä viereensä istumaan. Tätä kohteliaisuutta oli marski kuitenkin liian viisas noudattamaan; hän katsoi paremmaksi jäädä seisomaan.

"Te olette koonnut paljon tyytymättömyyttä ja valituksia vastaan, herra drotsi!" lausui kuningas, siten käyden asiaan suoraan kiinni.

"Ehkäpä", vastasi Kaarlo, "mutta laita on sellainen, että kuta vähemmin valittajia on, sitä pahemmin ne kirkuvat, että tietämätön voisi luulla niitä olevan paljo enemmän, kuin niitä todella onkaan."

"Vähä tai paljo, mutta niitä on olemassa, ja kuninkaana tulee minun katsoa, että kaikki saavat oikeutensa."

"Niin on, herra kuningas, se on teidän velvollisuutenne, ja minä toivon, ettette sulje minua siitä oikeudesta pois. Että minulla on vihamiehiä, olen tiennyt ennenkin, ja senvuoksi, jos muistatte, oli ensimmäinen asia, jota teiltä sopimusta tehdessämme vaadin, että kaikki mitä olin sitä ennen tehnyt ja toiminut olisi unhotettua, ja ettei minua eikä minun käskyläisiäni saisi niistä milloinkaan syyttää."

Kuninkaan haamo muuttui näiden sanain johdosta. Hän tähysteli tarkasti hyvin ruokottuja kynsiään ja lausui:

"Te tarkoitate, ettei minulla ole oikeutta vetää teitä oikeuteen, mutta senpä saatte nähdä, olkaa kuinka mahtava tahansa! Kuninkaanvalani lienee aina painavampi kuin teille antamani lupaus."

"Jumala varjelkoon minua, herra kuningas, millään ehkäisemästä teitä kuninkaallisen valtanne käytössä. Sitä en tahdo, mutta en myöskään konsaan luovu niistä oikeuksista, jotka minulle kuuluvat!"

"Te puhutte pöyhkeitä sanoja kuninkaallenne, drotsi Kaarlo, ja minä tiedän mikä ne panee suuhunne, mutta saadaanpa nähdä, enkö minä voi siipiänne leikata!"

Kuningas rupesi hätiköimään yhä enemmän, ja marskin tyyne vakavuus ei saanut häntä suinkaan rauhoittumaan.

"Muistatteko, kuningas Kristofer", lausui marski, "kuinka sukulaisenne, Eerik-kuninkaan, kävi...?"

"Ja te uskallatte muistuttaa minulle siitä...?" huusi kuningas hypäten ylös pehmeältä, kultaompeleiselta tyynyiltä. Hän oli kiukusta kalpeana ja hänen silmänsä liekehtivät.

"Niin, minä uskallan", vastasi Kaarlo, "ja minä uskallan enemmänkin, minä sanon teille, kuningas Kristofer, että Ruotsin lain yli ette minulle ettekä kenellekään muulle mitään mahda, ja jos te rohkenette nostaa sormeannekaan minua ja Ruotsin lakia vastaan, niin te samalla nostatte kruunun päästänne!.... Nämä ovat sanani ja niistä vastaan, vaikka selkänne takana olisi sata Ruotsin miestä vertani vaatimassa. Te olette koonnut, kuningas, vihamieheni ympärillenne, mutta älkää unhottako, että niitä on vaan kourallinen ystäviini verraten, ja ne voivat toimittaa heille ja teille leikin, jota ette halua."

"Drotsi Kaarlo!" huusi kuningas täydessä raivossa, "drotsi Kaarlo...! Te saatte tyrmässä katua sanojanne, minä en aio sallia samanlaista kohtelua kuin sukulaiseni, Eerik... Ja että te julkenette minulle mainita hänen nimeään! Tahdon sanoa teille jotakin, minun kädessäni on eräs asia, joka tuottaa teille tuhon... Te kannatte nurjaa kilpeä kuningastanne ja isänmaatanne vastaan..."

Kuningas pysähtyi nähdäkseen, minkä vaikutuksen tämä sana tekee paljastettuun kavaltajaan. Hänen silmänsä pyörivät hurjasti, ikäänkuin olisi mielinyt syöstä kuolettavan keihään vihatun uhrinsa sydämeen.

Kaarlo hämmästyí myöskin. Hän älysi tosin heti, että tämä oli kavalain juonien hedelmiä. Mutta hän tiesi, että ne voivat olla hyvin mietittyjä ja että ne voivat perustua näennäisesti tosiin asianhaaroihin. Hänen mieleensä muistui myöskin eräs synkkä, kalpea ritari, joka sai sellaisten salajuonten uhrina häpeällisen kuoleman Söderköpingissä. Hän synkistyi, ja siitä sai hänen kuninkaallinen syyttäjänsä yhä suuremman varmuuden luuloonsa. Kuningas nautti marskin hämmennyksestä, ja saadakseén jutun samalla ratkaistuksi, soitti hän pöydällä olevaa kultakelloa. Kuninkaallinen kamaripalvelija astui sisään, ja kuningas käski hänen kutsua ritari Jost von Bardenvlethin huoneeseen. Moniaan hetken perästä tämä tulikin tervehtäen mitä sulavimmilla liikkeillä sekä kuningasta että marskia.

Mutta edellinen huusi hänelle, osoittaen kiihkolla marskia:

"Tuossa hän nyt on, Jost-ritari ... puhutelkaa häntä, lausukaa syytöksenne, saattakaa hänet syyhyn, niin ratsastatte läänitysherrana Turun tai Viipurin linnaan, kumman vaan niistä haluatte; häneltä ne otetaan pois."

Kaaron katse synkistyi, ja veri syöksyi hänen poskilleen kadotakseen niiltä samassa taas. Mutta norea ritari asettui hymyillen hänen eteensä.

"Kuninkaani tahto on minun lakini", sanoi hän, "ja niin vaikeata kuin minun onkin ruveta teidän syyttäjäkseen, herra drotsi, en voi toisin tehdä."

"Älkää suotta surkutelko velvollisuuttanne, herra Jost! — Minä olen valmis kuuntelemaan teitä", lausui Kaarlo kiiruhtain, kun ritari vitkasteli ikäänkuin sanoja etsien.

"Minulla on ollut surettava kohtaús erään miehenne kanssa, drotsi Kaarlo", lausui ritari vihdoin, "surettava enemmän sen vuoksi, että se niin pahoin häiritsee teidän ja armollisen herramme, kuninkaan välejä, kuin minun vuokseni, vaikka minäkin, sanon sen vielä..."

"Turhaa", lausui Kaarlo, joka kävi jo kärsimättömäksi, "asiaan, ritari, asiaan!"

Ritari vilkaisi kysyvästi kuninkaaseen. Mutta tämä oli selin heihin ja katseli akkunasta ulos, ettei ritari ensinkään saanut kysyvään silmäykseensä vastausta.

"Olin merellä", lausui ritari, "kuljin herrani ja kuninkaani asioilla, niin tapasin äkkiä erään noita vitalilaivoja, joita nykyään vilisee näillä pohjoisilla vesillä. Siellä oli ryöstettyä tavaraa, vieläpä kaikkein kallisarvoisinta..."

"Oh!" huudahti marski, mikä sai kuninkaankin kääntymään voidakseen tarkastaa hänen kasvojaan.

Mutta ritari kiiruhti lisäämään päästämättä marskia lausumaan, mitä aikoi:

"Laivalla oli kaksi ylhäistä neitoa, teidän sukulaisenne Briita Kaarlontytär oli toinen, toinen oli neiti Iliana Äkentytär... Minä sain ne vapautetuksi, mutta olin tuskin ehtinyt kääntää selkäni rosvoille ja lähteä tänne Tukholmaan, kun jouduin tekemisiin erään toisen aluksen kanssa, ja te tiedätte, mikä se oli, herra drotsi?"

"Arvatenkin joku miehiäni, joka oli ajamassa takaa noita rohkeita rauhanhäiritsijöitä, mutta jonka edelle ehditte."

"Niin, drotsi Kaarlo, hän oli eräs miehiänne, nimittäin Niilo Bonpoika. Mutta hän tuli omituisessa

seurassa, joka ei oikein sovi teidän nimellenne ja asemallenne. Hänen kanssaan oli eräs vitaliveljes, vieläpä eräs hurjimpia, muuan Bartolomeus Voethin arvollisia oppilaita..."

Asia rupesi valkenemaan marskille, niinpian kuin hän kuuli Niilo Bonpojan nimen. Mutta käsittämätöntä hänestä oli, miten sitä nimeä voitiin lausua merirosvon nimen ohella. Ja tämä teki hänet hämillisen ja samalla synkän näköiseksi, mikä antoi hyvin tuulta hänen syyttäjänsä purjeisiin.

"Ja tämä Niilo Bonpoika tuli Hurjan Haukan kanssa vaatimaan neitoja minulta, vaatimaan niitä teidän nimessänne, drotsi, juuri teidän nimessänne ... he yllättivät minut, kehotin, että asia annettaisiin kuninkaan ratkaistavaksi, ja rukoilin, ettei hän paljastaisi teidän nimeänne, herra drotsi, — ei mistään apua ... he ottivat minun laivaltani väkisin neidot ... ja silloin minä läksin tänne herrani ja kuninkaani luo uskomaan asiani hänen huostaansa."

"Siinä kuulette, drotsi!" huudahti kuningas asettuen puhkuvan punaisena Kaarlon eteen, "siinä kuulette! Te olette rikollisessa yhteydessä luovutetun kuninkaan miesten kanssa... Mitä teillä on sanottavaa...?"

"Te olette erehtynyt, herra kuningas", vastasi Kaarlo, mutta kuningas keskeytti hänet äkkiä.

"Uskallatteko sanoa vasten silmiäni, että minä olen erehtynyt, uskallatteko sanoa niin ritarin puheidenkin jälkeen?"

"Uskallan!"

Kuningas kalpeni kiukusta eikä saanut kotvaan sanaakaan suustaan.

"Minä uskallan sanoa, että te olette erehtynyt, herra kuningas", toisti Kaarlo, "ja te tulette sen näkemään, kun asia laillisesti tutkitaan. Niilo Bonpojan kunnian takaan hengelläni ja omaisuudellani. Minä olin itse lähettänyt sekä hänet että sukulaiseni, Tord Kaarlonpojan, ajamaan takaa rosvoja, jotka olivat tohtineet ryövätä nuo viattomat neidot melkein linnani edustalta, ja tämän ritarin puheesta kuulen, että se onnistuikin..."

"Riittää, riittää, drotsi Kaarlo", keskeytti kuningas, "en halua nyt kuulla vastaustanne. Tahdoin vaan näyttää, ettei muuta kuin viittaus minulta, niin vyöryy päänne maassa."

"Ja teidän kruununne samoin!" lisäsi Kaarlo järkkymättä.

"Sen saamme nähdä", lausui kuningas, "teidän asianne tulevat neuvostossa tutkittavaksi, sekä tämä että ne, joista muut teitä syyttävät. Neuvosto kokoontuu kello seitsemän, siellä näemme toisemme taas."

Kuningas oli nyt melkoista tynnempi. Kaarlo puolestaan tahtoi niinkauan kuin suinkin olla hyvissä väleissä kuninkaan kanssa ja lausui senvuoksi lähteissään:

"Minä haluan, että kaikki selkkaukset välillämme selviävät, vaikkapa laillisen oikeudenkäynnin kautta. Ja minä toivon, että te huomaatte, mitä ette ole nyt tahtonut kuulla, nimittäin että minä en mitään niin halua kuin saada olla teidän uskollinen palvelijanne."

Kuningas oli muuttunut. Mutta marski ei voinut käsittää, mikä hänet nyt oli niin äkkiä muuttanut. Ehkä sen vaikutti ritarin epävarmuus, joka ei oikein soveltunut hänen kerskumaansa urotyöhön, tahi ehkä kuninkaan luonne oli sellainen, että hän vihan ensi kuohujen jälkeen oli valmis taas korjaamaan, mitä oli kiukkuutilassa rikkonut. Ja ehkä Kaarlon käytöskin ja hänen peloton puheensa saivat Kristoferin lauhtumaan ja pysäyttämään syytösaikkeensa tähän.

"Jos asia on, kuten sanotte, herra drotsi", lausui kuningas lopuksi, "niin saatte piankin todistaa puheenne ja viattomuutenne, samoin kuin miestenne viattomuuden. Jätän teidät kello seitsemään asti. Neuvosto kokoontuu silloin. Ellei miehenne ole siksi saapunut ... ymmärrättehän itekin, että jos hän on halunnut käyttää samaa tuulta kuin Jost-ritarikin, pitäisi hänen jo paljoa ennen olla täällä ... ellei hän siis ole täällä ennen neuvoston kokoontumista, niin täytyy minun katsoa asianne menetetyksi."

Turhaan etsi Kaarlo syitä tätä väitöstä vastaan; hän ei keksinyt mitään, ja ennenkuin hän ehti sanaakaan lausua, oli kuningas jo kääntänyt selkensä ja lähtenyt pois.

Marski katseli suurilla silmillään hetkisen terävästi Jost-ritaria, joka oli yhä hymyilevänä ja leppeänä entisellä paikallaan. Hän oli pelkkää hyvänsuontia ja ystävällisyyttä.

"Katsokaa eteenne, ritari Jost", lausui Kaarlo vihdoin hieman ylenkatseellisesti, "katsokaa vaan, ettei tämä leikki tule teille kalliimmaksi kuin luulettekaan!"

"Minä täytän vaan armollisen herrani tahtoa!" vastasi ritari nopeasti, mutta samalla niin nöyrästi,

kuin olisi vallan yhtä kernaasti pitänyt marskia kuin kuningastakin herranaan. Ritari Pentti Juhonpoika astui huoneeseen ja marski läksi pois. Mutta tullessaan kuninkaan saleihin näki hän kaikkialla pelkkiä olkapäiden nykäyksiä ja kaksimielisiä hymyilyjä, kuten aina tapahtuu, kun langennut suuruus tulee niiden pariin, jotka ovat hänen mahtinsa ja kunniansa perineet.

Kaarlo palasi hyvin kiihtyneessä mielentilassa asuntoonsa. Oli luonnollista, että kuningas tahtoi viedä asian niin kauas kuin suinkin. Ja nyt oli sattuma tuonut hänen käteensä rikollisuuden todistuksen marskia vastaan, vieläpä hyvin vaarallisenkin. Sillä mikään ei ollut tähän aikaan niin vaaranalaista kuin yhteyden pitäminen luovutetun kuninkaan kanssa. Sekä kaupunkien että maarahvaan silmissä alenisi Kaarlon arvo auttamattomasti, jos saataisiin toteennäytetyksi kuninkaan syytös, että hän oli salaisessa yhteydessä kuningas Eerikin kanssa. Tämä sieppasi kerrassaan hänen altaan sen kallion, jolle hän oli monien vaiheiden jälkeen lopulta päässyt — sillä mitä hän oli ilman rahvaan kannatusta? Mitä hän silloin voisi, vaikka hänellä olisi kaksi sen vertaa aseellisia miehiä, mitä hän voisi kuningasta vastaan? Ei mitään, ei mitään! — kuiskasi eräs ääni hänelle.

Hän älysi, ettei hän voinut olla joissakin määrin alistumatta, ellei mielinyt kaikkea menettää. Hän mietti siis, mitä kuningas mahtoi oikeastaan vaatia, ja minkä verran kansansuosio, jonka merkitystä kuningas ei vielä oikein käsittänyt, voisi häntä suojata liiallisilta myönnytyksiltä.

Hän soitti kiivaasti hovipoikaansa, ja tämän tultua kysyi hän oliko viheriä ritari jo saapunut. Ei, hän ei ollut vielä saapunut, ja Kaarlon ajatukset kiihtyivät. Nyt, jos koskaan, oli hyvä neuvo tarpeen, ja nyt tarvitsi hän miestä, joka osasi katsella asioita useammaltakin kuin yhdeltä puolen. Klaus Lang ja muutamat muut saivat käskyn tiedustella saaristolaisilta, olivatko he nähneet saaristossa jotakin marskin laivaa, ja ellei heillä olisi siitä tietoa, tulisi Klaun itsensä lähteä saaristoon, ja niin kiireesti kuin mahdollista.

Klaus Langin lähdettyä, tulivat marskin luo ritarit Kustavi Anundinpoika (Sture) ja Kaarlo Tordinpoika (Bonde). He tiedustelivat, mitä kuninkaan luona oli tapahtunut, eikä Kaarlo sitä salannutkaan. Mutta tyttärensä ryöstöstä kuunteli vanha Kaarlo-herra paljota tyvenemmin kuin marski oli odottanut. Tähän asti ei hänellä ollut siitä ollut mitään tietoa, mutta hän rauhoittui kokonaan kuultuaan sekä Tordin että Niilo Bonpojan olevan rosvoja takaa ajamassa.

Mutta marskin asian ymmärsivät molemmat selvästi nyt joutuneen huonolle tolalle. Hän oli todella sangen paljon kuninkaan käsissä, ja he miettivät kauan, miten siitä pulasta oli selviydyttävä.

"Kuningas tahtoo säilyttää teitä", sanoi Kaarlo Tordinpoika vihdoin, "ja hän pelkää teitä vieläkin... Mitenkä hän muuten olisi laskenut teitä linnasta pois. Uskoni on, että hän koettaa käyttää tätä pulaanne riistääkseen teiltä osan läänityksiänne pois... Arvatenkin sen, mitä teillä on Suomessa vielä. Kuulen, että te olette hänestä kuin sopimaton nalkki Viipurin ja länsirannan välillä..."

"Viipurin?" kysyi Kustavi-herra, joka oli tähän asti ollut vaiti.

"Sukulaiseni tarkoittaa, että kohdakkoin rupeaa olemaan se aika, jolloin Kristerin tulee jättää se minulle. Mutta hän ei tienne, ettei vanhaa vihamieheni niin hevillä luovukaan Viipurista", lausui marski.

"Niin minäkin luulen", sanoi Kustavi-herra, "ja mikäli tunnen sekä Krister-herraa että kuningasta, on tästä Viipuriin paljo koukkuja meressä. Te ette konsanaan ratsasta Viipurin nostosillan yli Krister-herran eläessä."

Vanha laamanni katsoi kummastuneena innostuneeseen Kustavi-ritariin.

"No", lausui edellinen, "antakaa Suomen mennä, sitä enempää ei kuningas ainakaan vaadi. Jäähän teille vielä Svartsjö Mälariissa ja Borgholm sekä Ölanti, että pysytte sittekin valtakunnan rikkaimpana miehenä."

"Entäs laki ja oikeus ja lupaukset, entäs kuninkaan pyhät valat...!" kysyi Kaarlo.

"Ne haihtuvat kuin sumu tuuleen, veljenpoikani, ja ellette sitä keskeytä, niin paisuu tuulesta myrsky, joka vie paljota enemmän, kuin voitte aavistaakaan."

"Minä puolestani luulen", lausui Kustavi-herra, "että tuuli on jo paisunut myrskyksi, ja että teille on kysymyksessä voitto tai kuolema."

Marskin silmät säihkyivät, mutta laamanni, rauhallismielinen Kaarlo Tordinpoika, istui lattiaan katsellen. Kustavi-ritari jatkoi innolla:

"Kristofer-kuningas on vaativa teiltä kaikki. Hän ei tyydy Suomeen, hän ottaa kaikki, mitä teillä on läänityksiä, ja te jäätte kuorituksi puuksi, jonka oksat pian ruskettuvat. Ja jos kansaan leviää tieto siitä,

mistä kuningas teitä syyttää, niin ette puhdistu siitä elinpäivinäne. Ei, Kaarlo-lanko, toisin minä neuvoisin...!"

Marski ja hänen setänsä katselivat jännityksellä kuumaveristä ritaria. Tämä oli noussut seisoalleen, tarttuen vasemmalla kädellään miekkansa kahvaan ja osoittaen oikealla eteensä. Hän odotteli, ennenkuin antaisi neuvonsa, jonkavuoksi molemmat kuulijansa sanoivat:

"Lausukaa neuvonne, mitä olisi tehtävä?"

"Lähetäkää taisteluvaatimus kuninkaalle", vasaasi Kustavi Anundinpoika.

"Taisteluvaatimus!" huudahti Kaarlo ponnahtaen ylös kuin manauksesta.

"Niin!" vastasi ritari. "Käskekää kaupungin pormestarien — nehän ovat henkensä ja verensä uhalla teille uskollisia — kutsua kaupungin neuvosto kokoon, esittäkää siellä asianne ja saartakaa kohta senjälkeen kuninkaan linna... Lähetäkää sitten arpakapulat kiertämään, vannon kilpeni kolmen lumpeen kautta, että teillä on viikon kuluessa väkeä tarpeeksi muistuttaaksenne jaloa kuningastamme, mitkä ovat hänen velvollisuutensa ja lupauksensa."

Marski vaipui aatoksiinsa. Toiset ritarit katselivat häneen. Kustavi-ritarin silmistä loisti syvän vakaumuksen tuli, Tord-herran katse oli tutkiva ja tarkasteleva.

"Mutta hetket ovat kalliit, lanko", jatkoi Kustavi marskin viivytellessä. "Nyt on pelastus käsissänne, jonkun hetkisen kuluttua se on myöhäistä... Ja ajatelkaa samalla, ettei vaara ole yksin teidän, vaan koko Ruotsinmaan. Mitä teillä on menetettävää, lanko...? Tuskin enempää, kuin muutenkaan menetätte. Mutta sillä teolla te ansaitsette valtaa ja kunniaa ja jälkimaailman kiitosta...!"

Kaarlo mietti vielä, ja laamanni nojasi leukaansa miekankahvalle laskettuja käsiään vasten.

Vihdoin marski nousi ja katsoi odottavaan ritariin.

"Ei, ei lanko", sanoi hän, "neuvonne lienee hyvä, mutta kuningas on saanut lupaukseni, ja hän ei ole vielä rikkonut omaansa..."

Marski aikoi lisätä vielä jotakin, mutta puhe keskeytyi hovipojan tullessa ilmoittamaan kuninkaan uskotun, ritari Albrekt Mörerin tuloa. Kustavi-ritari vetäysi silloin ikkunapenkille laamannin viereen. Marski odotti seisoallaan suosikin tuloa. Albrekt-ritari tuli kylmänä ja muodollisena. Hänen kasvojensa suopea ilme ei päästänyt syvemmälle silmäämään hänen sydämeensä. Hän alkoi kertoa jotenkin huolettomasti asiastaan. Hänen liikkeistään ja äänestään paistoi selvästi, kuinka varmoja hän ja kuningas olivat asiastaan. Hän esitti marskille jonkinlaista sovinnon tekoa, molemmat muka myöntäisivät jonkunverran. Kuningas jättäisi syytöksensä sikseen, jos marski puolestaan luopuisi lääneistään. Baijerilainen koki varsin vielä osoittaa, että oli kuninkaalta suuri armo, kun niin vähällä päästi vihamiehensä.

"Teillä on nyt erilainen puheentapa kuin Turun linnassa tavatessamme, ritari Albrekt!" sanoi Kaarlo vihdoin terävästi ja niin arvokkaasti, että baijerilainen oikein ihmestyi.

"Yksinkertaisesti siitä syystä vaan, herra drotsi", vastasi tämä, "että silloin oli paljon tekemättä, mikä nyt on tehtynä!"

"Ja ellei kuninkaalle olisi tullut tätä keppihevosta, niin olisi hän löytänyt toisia syytä saattaakseen minut syyhyn", lausui Kaarlo, halveksivasti hymyillen. "Mutta minä sanon teille erään asian, ja viekää te se kuninkaalle tervehdykseksi Ruotsin korkeimmalta virkamieheltä... Kristofer-kuningas varokoon leikkimästä lupaustensa ja valainsa kanssa samoin kuin entiset muukalaiskuninkaat ovat, Jumala paratkoon, tehneet tässä maassa. Muuten hän voi helposti ruveta katumaan sitä peliä, jota hän nyt mieli kanssani pelata; yksi Gotlanti ja yksi Visborg ovat jo nekin Ruotsille liikaa!"

"Se on helposti tehty, herra drotsi", vastasi ritari väistäen, vaikka hänen silmistään samalla vilahti suurta katkeruutta, "mutta aika joutuu, neuvosto kokoontuu kohta ... suostutteko vai ette, drotsi?"

"Oletteko unhottanut ne kirjat, jotka kuningas on minulle antanut ja valtaherrat nimillään ja sineteillään vahvistaneet?" kysyi marski vastaukseksi. "Julistaako kuningas kolmen valtakunnan kuullen itsensä valapatoksi?"

"Kristofer-kuningas ei unhota valojansa, herra drotsi, mutta muistakaa te puolestanne, että suhteet ovat nyt peräti toiset, kun te olette ruvennut valtakunnan vihollisten yhdysmieheksi... Enempää en huoli sanoa...?"

"Ette, minä tunnen perin pohjin sen laulun, jonka kuningas nyt aikoo laulaa..."

"Yksi värssy lienee teille kuitenkin outo", sanoi baijerilainen purevalla hymyllä, "sen kuulin tiellä tänne tullessani, ja se puhuu enemmän kuin kaikki muut yhteensä..."

"Ja se on...?"

"Kuninkaan väki on ottanut viime yönä kiinni erään rosvolaivan, jolla oli viisitoista vitaliveljestä. Ja nämä kaikki tunnustivat teidän käskyläisenne, Niilo Bonpojan, herrakseen! Kuninkaan päällysmies, joka on ollut aina sitten ritari Jost von Bardenvlethin tulon metsästämissä, oli juuri kuninkaan luo menossa ja kohtasi minut tänne tullessani."

Kaarlo oli kuin salaman iskemänä. Hänen koko luontonsa nousi kuohuksiin, että hän sai vasta mitä suurimmalla vaivalla itsensä hillityksi. Äkkiä hänelle juohtui Klaus Lang mieleen. Jos tuollainen seikka on todella tapahtunut, niin täytyi Klaus Langin varmaan saada siitä tieto. Oli siis koetettava viivyttää ritaria, kunnes tämä palaisi. Molemmat sukulaisritarit tulivat tässä avuksi.

Sekä laamannista että Kustavi-ritarista oli tämä niin sadunomaista, että he nousivat paikoiltaan ja rupesivat ritarilta kyselemään tarkemmin tuosta merkillisestä tapahtumasta ja samalla osoittamaan, että sen täytyi olla ilmeisesti erehdystä. Heidän juuri tästä keskustellessa tempasi Klaus Lang oven auki ja syöksyi sisään. Hän oli todellakin kuullut rosvolaivan valtaamisesta. Eräs kuninkaan asemiehistä, jonka hän tunsikin ja joka oli ollut mukana, oli kertonut, että eräs rosvolaiva oli valloitettu kiivaan ottelun jälkeen, jossa oli monta kaatunut. Niilo Bonpoikakin oli ollut joukossa, oli mies kertonut. Hän oli laivan päällikkönä ja hän oli taistellut äärettömällä miehuudella ja uljuudella, kunnes viimein surmanhaavan saatuaan sortui laivansa kannelle. Kuninkaanlaivan päällikkö, joka ei tuntenut häntä, kysyi silloin hänen nimeään ja hän oli kuollessaan kuiskannut: Niilo Bonpoika. Yleinen tyrmistys valtasi kaikki läsnäolijat Klaun lyhyen kertomuksen johdosta. Syvimmin se koski marskiin. Hän kääntyi selin toisiin ja vei kiivaasti kätensä silmilleen. Kääntyessään uudestaan Albrekt-ritariin päin, oli hän kalpea ja synkeä, ikäänkuin parantumattoman haavan saanut.

Vanha Tord-herra rupesi nyt katselemaan asiaa toisilla silmillä, kuin ensiksi jutun kuultuaan. Ja samalla paisuivat hänenkin tunteensa täyteen valtaansa, ikäänkuin hän nyt vasta olisi saanut täyden selvyuden vaaran suuruudesta. Hän astui ritarin luokse tarttuen kovasti tämän käsivarteen.

"Tyttäreni", huusi hän pauhaavalla äänellä, kyynelten valuessa hänen pörröisten, harmaiden kulmakarvainsa alta. "Kautta elämäni, kuningas saa vastata minulle tyttäreni hengestä, tai hän ei ole parempi kuin Visborgin rosvokuningaskaan!"

Sitten hän löi nyrkeillä rintaansa huutaen:

"Ne neuvot, jotka saitte veljenipojalta viedäksenne kuninkaalle, saatte viedä hänelle vanhalta ritarilta, Kaarlo Tordinpojaltakin! Onko tämä aika niin kurja, ettei Ruotsin kuninkaalla ole voimaa hillitä ja rangaista yhtä viheliäistä merirosvoa... Viiden haavan nimessä, ritari, sellainen kuningas ei kelpaa Ruotsin kansalle!"

Käsi kovasti miekankahvassa astui tuo kelpo vanhus tuimin askelin huoneesta paukauttaen oven jälkeensä, että talo jyrähti.

Tämän kunnianarvoisan ritarin sanat eivät olleet tekemättä melkoista vaikutusta ritariin — siihenkin asiaan katsoen, joka oli kuninkaan ja marskin välillä tekeillä. Älykäs Albrekt Mörer ymmärsi helposti, että näistä sanoista voi sukeutua yleinen tyytymättömyys hänen herraansa kohtaan, varsinkin kun vanhan kuninkaan rosvoukset eivät häirinneet yksin Ruotsia vaan Tanskaakin ja etupäässä suuria hansakaupunkeja. Hän katsoi siis parhaaksi hellittää vähän joustaan, ettei kuningas menettäisi hyviä toiveitaan.

Sen hän tekikin, ja teki sen niin hienosti ja taitavasti, ettei Ruotsissa oltu näihin aikoihin vielä moista nähtykään. Niinpä olikin asia hänen lähteissään jo siksi valmis, että sen sopi hyvillä toiveilla esittää neuvostolle. Marskin piti luopua Turun linnasta lääneineen. siis koko Suomesta, sillä Viipuria ei tässä otettu puheeksikaan; muut saisi marski pitää. Silloin ritari meni.

* * * * *

"Halloo laivuri!" huusi Brodde, tullessaan Niilo Bonpojan kanssa veneineen niin lähelle, että näkivät laivurin, joka oli nojallaan peräkeulaa vasten ja katseli uinaillen melkeästi tyyntynyttä merenpintaa.

Heidän veneensä oli kulkenut rantaa pitkin, joten he olivat päässeet melkein huomaamatta kauppalaivan ääreen asti. Laivuri hyppäsi pystyyn kuullessaan huudon ja koetti tirkistellä, keitä tulijat olivat. Pian hän tunsikin Brodden.

"Tehän annoitte neidit ritarille päivällä!" huusi hän takaisin.

"Niin annoin!" vastasi Brodde.

Vene hiipoi nyt laivan kylkiä pitkin.

"Köysiportaat alas, laivuri!" huusi Brodde, "minulla on vielä hiukan puhumista ritarille."

Laivuri epäröi kotvasen, mutta ymmärsi pian, että vastustaminen olisi turhaa. Rosvolaiva oli tietysti lähellä, ja sieltähän heidän oli helppo saada vahviketta, sillä hänen raskasuuntinen haahensa ei tietenkään ehtisi salmesta päästä. Hän noudatti siis käskyä.

Moniaan silmänräpäyksen kuluttua olivat Niilo ja Brodde rostokkilaisen Mustan Joutsenen kannella.

"Missä ritari on?" kysyi Niilo käyden laivuria kohden, joka osoitti viekkaasti hymyillen kannen alle.

Mutta Brodde tarttui hänen käsivarteensa pidättäen häntä ja käski laivurin mennä sanomaan ritarille, että Kurjen päällikkö tahtoi häntä puhutella. Laivuri lähti jättäen miehet kahdenkesken. Sitten kuuluivat portaat narisevan ja kohta ilmestyi ritari Jost von Bardenvleth kannelle. Brodde tarttui kovasti Niilo Bonpojan käsivarten merkiksi, että hän olisi hiljaa.

Ylpeänä ja uhkaavana astui ritari Brodden eteen, joka puolestaan oli käynyt vähän etemmäksi Niilosta.

"Mitä tämä tietää, Haukka?" kysyi hän, "mikset jätä laivaa rauhaan?"

"Teidän täytyy antaa neidot minulle takaisin, ritari... olen saanut uuden käskyn ottaa ne pois teiltä!"

Ritari astahti säikähtäen askeleen taaksepäin, mutta sitten hän levitti kätensä ja nauroi, ikäänkuin olisi pitänyt asiaa pilana, tosin huonona, mutta jolle kuitenkin sopi nauraa. Mutta Brodde tarttui äkisti hänen käsivarteensa ja vei hänet Niilon luo.

"Laivuri", huusi hän sitten, "tuokaa neidot paikalla kannelle!"

Jost-ritari kiemurteli kuin käärme, vaan ei voinut irtautua Niilon lujista kourista. Oikea kätensä oli vapaana ja sillä hän sivalsi miekkansa heiluttain sitä Niilon pään päällä.

"Päästä minut koira!" huusi hän, "tai pääset kurjasta hengestäsi!"

Nyt hän vasta äkkäsi, kuka häntä oikeastaan oli kiinni pitämässä, ja siitä hän niin tyhmistyi, että kielikin kangistui suuhun. Niilo tarttui äkisti vasemmalla kädellään ritarin oikeaan ranteeseen ja väänsi jokseenkin helposti miekan siitä pois.

"Nyt ansaitsisit todella, että oma miekkasi joisi mustan veresi, sinä murhamies ja naisrosvo... Mutta Niilo Bonpoika ei saastuta sillä kättänsä... Ruotsin valtakunnan drotsi tuomitkoon sinut, hänen luokseen sinä nyt pääset!"

Ihmisillä, jotka eivät tarkoituksiinsa keinoja valitse, on aina suuri kylmäverisyys ja levollisuus sekä tavaton kekseliäisyys, joka aina pelastaa heidät suurimmistakin vaaroista. Nämä ominaisuudet oli Jost-ritarillakin. Hän oli ollut jo tarpeeksi kauan Ruotsissa ja ruotsalaisten joukossa oppiakseen tuntemaan heidän luonteensa yleispiirteet. Ja jos hän oli sattunut tulemaan jonkun kanssa erityisiin tekemisiin, niin otti hän aina perinpohjaisen selon hänen luonteestaan. Siksi hän sangen hyvin tunsikin nykyisen vastustajansa, paremmin kuin tämä itse, ja katsoi sopivaksi käyttää tätä seikkaa hyväkseen.

Vaistomaisesti ymmärsi hän tilansa vaarallisuuden. Hän tiesi, että tästä voi seurata hänelle täydellinen tuho. Siksi hän pani kaikki voimansa liikkeelle pelastuakseen ainoaa mahdollista tietä. Hän päätti vedota vastustajansa ritarillisuuteen, joka oli hyvin herkkä tunne Niilo Bonpojalla.

"En tiennyt", sanoi hän, "että ruotsalaiseen miehuuteen kuuluu salakavalain hyökkäystenkin taito ... ja viimeksi olisin teiltä sitä odottanut, herra Niilo..."

Mutta ritarin kummaksi vastasi Niilo:

"Voitte olla oikeassa, vaan lieneeköpä teillä käsitystä ritarin velvollisuuksista...?"

"Ainakin siksi, etten rupea miestä kuulustelematta tuomitsemaan?"

"Mutta te annatte muiden tuomita sen sijaan, ja se on paljoa pahempaa... Muistakaa tupaa Altunan kirkolla, muistakaa sitä, kun olimme yhdessä Räfvelstassa Krister-herran luona... Olikohan tekonne silloin täysin ritarillinen?"

Jost von Bardenvleth puri huultansa kalveten. Mutta samassa kuului portailta kepeitä askeleita ja pian ilmestyi kannelle kaksi valkopukuista vartaloa, jotka katselivat säikähtyneinä ympärilleen.

Nähtyään Niilo Bonpojan, syöksyi toinen heistä kädet ojennettuina häntä vastaan ja heittäysi hänen rinnoilleen.

Niilo unhotti kaiken nähdessään neidon. Laiva, ritari, kaikki tyyni hälveni hänen mielestään. Ympäristö oli kolkko ja pimeä, mutta hänen poveensa syyty ihana liekki.

Vaan ihastuksen hetki oli lyhyt. Hänestä oli Briita-neiti öin ja päivin uneksinut ja häneen aina sovittanut kauneimmat ajatuksensa miesihanteesta, ja nyt tuli hän pelastajana häntä noutamaan mitä suurimmasta vaarasta. Se herätti neidossa niin valtavia tunteita, että ne saattoivat hänen ilmaisemaan sydämensä salaisuuden juuri hänelle, rakastetulleen. Mutta samassa heräsi naisellinen kainous hänen rinnassaan, joka sai hänen punastuen irroittamaan nuorukaisen syleilystä.

"Ritari hyppäsi mereen!" huusi silloin karkea ääni. Huutaja oli eräs laivan miehistä, joka seisoi uloinna laivan perässä. Kaikki kääntyivät katsomaan sinnepäin. Brodde, joka oli kumarruksissa laidan yli, tarkastellen oliko vene valmiina Niiloa ja pakolaisia varten, hypähti äkisti pystyyn ja riensi laivan perään.

"Tuosta!" sanoi merimies, osoittaen sitä kohtaa, josta ritari oli hypännyt laidan yli.

Brodde katseli alas, hän silmäili aaltoja ja tarttui erääseen lähellä olevaan joutseen. Hän aikoi nähtävästi ampua nuolen pakolaiseen, joko keskeyttääkseen hänen matkansa, kunnes vene hänet saavuttaisi, tai lähettääkseen hänet samaa menoa autuaammille purjehdusvesille. Mutta aalloista ei näkynyt pakenijan päätä. Ne loiskivat tynesti syvässä lahdessa, jonkavuoksi Brodde viskasi joutsen pois, odotettuaan niinkauan, kuin sukeltaja voi olla hengittämättä veden alla.

"Hän upposi pohjaan oitis", sanoi merimies, "ja sen olisin voinut sanoa jo ennenkin."

Brodde katseli epäluuloisesti miestä, mutta Niilo riensi paikalle ja lausui päättävästi:

"Olkoon kuollut tai elävä, ei hän sieltä enää palaja!"

Ja siksi se jäi. Brodde tosin vaatieli laivan tarkastamista, sillä hän ei luottanut miehen sanoihin, mutta Niilo ajatteli vaan naisruukkain pelastamista. Hän ajatteli vaan, että niille oli suureksi tuskaksi joka hetki, joka heidän täytyi viettää Mustan Hanhen kannella.

He astuivat siis kaikki Hirven veneeseen, joka pantiin huimaa vauhtia halkomaan aaltoja, että vesi pärskyi kokassa. Pian he saapuivatkin Hirvelle, joka läksi heti liikkeelle Kurkea kohden salmen eteläsuuhun. Se oli vielä paikallaan. Silloin päätettiin, että Brodde lähtisi sillä lähimpään satamaan lähettämään sieltä marskille tiedon, että retki oli hyvin onnistunut.

Niilo itse purjehti eteläisempään suuntaan viedäkseen Briita-neidin ystävineen oman toivomuksensa mukaan Söderköpingiin, johon olisivat kuitenkin parin päivän päästä lähteneet Turusta, ellei ryöstö olisi tullut väliin. Niilo tekikin tämän matkan sitä mieluummin, kun toivoi siten tapaavansa Tordin.

"Ja vietyäsi siten minun terveiseni marskille", sanoi Niilo Brodden kättä pudistaen, "sano hänelle olevasi minun mieheni, ja jos hän kysyy, niin sano pelotta kaikki suoraan... Nimeni on, luulen, yksinään riittävä suositus marskin silmissä."

Vielä puhuissaan näkivät he pohjoisessa päin laivan. Brodden terävä silmä tunsi sen kohta Mustaksi Hanheksi, ja hän ihmetteli, että se oli niin pian lähtenyt liikkeelle. Musta Hanhi kulki täysissä purjeissa nopeasti saarten pohjoispuolitse länteen päin.

"Jos se tuota kurssia pitää, niin se aikoo selvästi Väddöhön", sanoi Brodde, "minulla olisi sittenkin hyvä halu käväistä vielä kerran tarkastamassa Mustan Hanhen sisustaa; eiköhän se vaan liene täynnä kuolleitten luita?"

"Ei", huudahti Niilo, "älä tee sitä...! Marski odottelee levotonna Tukholmassa, johon hän on jo saapunut ammoin tällä tuulella... Sinun pitää luvata mennä suoraa päätä sinne..."

Brodde lupasi, ja sillä he erosivat.

Niilo seisoi kannella odottaen, kunnes Kurki oli levittänyt siipensä lentoa varten. He purjehtivat sitten kotvasen rinnakkain. Mutta yön hämärtyessä olivat laivat jo erinneet kumpikin taholleen.

* * * * *

Tuuli tyveni, ilmanhenkeä oli vaan senverran jälellä, että purjeet pysyivät kiinteällä. Mutta Hirvellä oli

hiljaista. Sen kannella ei ollut muita kuin vanha Margaretan aikuinen meriurho sekä vartiomies. Tämä kutsui kädellään viitaten edellistä luokseen.

"Nyt on tyyni", sanoi hän, "ja elleivät merkkini petä, menee matka hyvin ... väylämme on suora kuin katu. Kutsu Hollinger Tostenpoika tänne ylös."

Mies meni ja hetkisen kuluttua tuli kutsuttu tallustaen unimielissään perään päin. Perämiesvanhus katseli muuatta metsäistä saarta, joka uinaeli kuunvalossa, rannallaan pieni kalastajan mökki. Hirvi kulki sellaista suuntaa, että se oli kohta tuleva niin lähelle tätä saarta, että notkea mies voi hypätä siitä rannalle. Ukko kiintyi niin tähän katselemiseen, ettei huomannut haukottelevaa miestä, joka seisoi hänen edessään odottaen puhuttelua.

"Haluatko tavata isääsi?" kysyi ukko vihdoin lakattuaan katselemasta saarta.

"Isäänikö?" kysyi tämä vilkkaasti tirkistäen kysyjää. "Haluanko nähdä häntä ... tarvitseeko sitä kysyä?"

"Hyvä!" vastasi edellinen, "sinä olet kohtaava hänet, jos viet tämän aluksen satamaan!"

"Söderköpingiin?"

"Niin, tai Tukholmaan, mikäli herra Niilo Bonpoika käskee. Sen mukaan mitä kerroit, kun haastelimme odottaissamme Niilo-herraa ja neitoja, tunnet hyvin tämän reitin. Ja minä luotan sinuun, sillä sinusta näyttää hyvin voivan uskoa samaa kuin isästäsikin, Toste-ukosta, että olet mies pitämään sanasi!"

"Kyllä voitte siihen luottaa", vastasi Hollinger, "minä vien Hirven Söderköpingiin tai Tukholmaan yhtä varmasti kuin pappi vei kalkan ehtoollisvieraan huulille, ja sitten...?"

Hollingerin ääni vapisi, mutta muuten ei hänestä näkynyt merkkiäkään siitä, että hänen karkean ulkokuorensa alla löytyi hellempiä tunteita. Vanhus hymyili ja näytti sisällisellä ilolla ajattelevan niitä menneitä aikoja, jolloin hän eleli Tosten ja muiden silloisten urhojen parissa. Ne miehet olivat tosin hieman raakoja ja hiomattomia, eikä niiden joukossa pidetty niin suurta lukua naarmuista ja arvista, mutta koskaan ei heidän keskuudessaan tapahtunut sanan syömistä eikä petosta. Heidän hiomattoman pintansa alla oli puhdasta kultaa.

"Sitten menet suoraa päätä marskin herra Kaarlo Knuutinpojan luokse, ja siellä näet Tosten", sanoi vanhus, "tahi, jos hyvin käy, tulee Tord-herra Haukalla vastaan, ja silloin näet hänet siellä... Niin, poika, nyt tiedät, mitä on tehtävä, anna kätesi tänne!"

Hollinger ojensi ukolle kätensä, ja siten oli lupaus vahvistettu.

"Näetkö tuolla rannalla tuvan, Hollinger?"

Hollinger nyökkäsi myöntävästi.

"Siellä elää eräs minun ja isäsi vanhoja ystäviä, ja minä tahdon levätä hänen luonaan tämän vartion perässä... Kun Niilo kysyy minua huomenna, niin sano, että me kyllä näemme toisemme taas, kun aika tulee, mutta että minä olen nyt ottanut lomaa. Älköön hän sitä pahaksi panko äitinsä ja äidinisänsä tähden... Sano hänelle niin ja käy peräsimeen kiinni... Ohjaa niin lähelle rantaa kuin voit, mutta älä minusta huoli ... minä tunnen vanhastaan tämän tien!"

Hollinger astui peräsimen ääreen, ja vanhus katosi keskilaivalla olevan purjeen taa.

Nyt meni Hirvi läheltä sitä paatta, jolla kalastajanmökki oli — niin läheltä, että näytti kuin se olisi mielinnyt asettua siihen lepoon. Hollinger katsoi hyvillään laivan tekemää mutkaa ajatellen itsekseen tehneensä tien niin lyhyeksi kuin ystävä konsanaan voi sen tehdä ystäväelleen.

Hiljainen loiskaus kuului laivan ja rannan väliltä nostaen leveän hymyn Hollingerin kasvoille.

Äkkiä käänsi Hirvi keulansa ulapalle. Silloin tuli eräs miehistä juosten ja huutaen henki kurkussa, että yksi mies oli hypännyt mereen.

"Se oli vedenhaltija!" vastasi Hollinger hymyillen. "Hiljaa, älä puhu sanaakaan, sillä se maksaa yhden miehen hengen, ennenkuin satamaan pääsemme!"

"Vedenhaltija?" kysyi mies kuiskaten, voimatta hillitä haluaan kuulla enemmänkin niin suuresta herrasta.

"Niin, ymmärräthän sen", selitti Hollinger leukaansa sivellen, "ettei Hirvellä olisi sellaista onnea ollut, ellei sillä olisi ollut vedenhaltijaa mukana... Katsoppas nyt, kun tuuli kiihtyy, mutta se on nyt livahtanutkin idän puoleen."

Mies meni ja Hollinger vilkaisi taakseen. Silloin hän näki mökin vieressä rannalla pitkän harteikkaan miehen kiipeävän rantatörmää ylös ja katoavan tuvan varjoon.

Mutta tuuli tuimeni ja Hirvi hyppeli aalloilla kuin neitonen kukkaskedolla.

Päivän sarastaessa oli ehditty hyvä matka etelään. Noustessaan aamulla kannelle äkkäsi Niilo ensimmäiseksi purjeen etelässä päin.

"Missä olemme?" kysyi hän.

"Tuolta kokan puolelta siintää Tukholman saariston ulkoreuna!" vastasi Hollinger.

Niilo silmäsi perämiestä ja kysyi, kuka hän oli. Tämä sanoi nimensä selittäen kuinka oli tullut peränpitäjäksi, eikä Niilo sen enempää huolinut kysyä. Hän oli saanut niin suuren luottamuksen äidinisänsä vanhaa toveria kohtaan, ettei hiukkaakaan epäillyt uskoa laivan ohjausta sen käsiin, jota hän oli suosittanut. Se häntä kuitenkin vähän ihmetytti, että mies oli lähtenyt niin suu sanan pyyhkimättä laivasta pois.

Mutta silloin tuli Briita-neiti hänen viereensä tuoden päivän hänen mieleensä takaisin. Se tyytymättömyyden varjo, joka siellä oli hetkisen ollut, hävisi oitis. Kaikki sai heti toisen värin, laiva urheine miehineen, meri, jonka lakkapäiset laineet vyöryivät katkeamattomana sarjana pitkin ääretöntä selkää, maa vuorineen ja laaksoineen, linnoineen ja kaupunkeineen. Kaikki oli niin suloista ja ihastuttavaa ja kuitenkin niin vähäpätöistä. Sillä mitä se kaikki oli hänen rakastettunsa hymyilyn rinnalla. Hän oli taivas, kaikki muu oli maahan kuuluvaa.

"Purje, purje!" huusi Briita-neiti, "voi, jos se olisi Haukka, ajattelleppa, Iliana, jos se olisi veljeni ... katso, etkö näe jonkun viittaavan kannelta, etkö näe valkeata sulkatöyhtöä..."

"Se on kauppalaiva!" sanoi Hollinger.

"Kauppalaiva!" matki neito tyytymätönnä, "ja minä luulin sitä Haukaksi... Sanoppa. Iliana, etkö nähnyt valkeata sulkatöyhtöä?"

"Lapsiparka", sanoi Iliana, joka oli myöskin noussut kannelle, "veljesi taitaa olla kaukana täältä. Hän luovii nyt ehkä Ahvenanmaan tuolla puolen, vai kuinka, herra Niilo?"

"Kas tuolta kauempaa etelästä tulee toinenkin purje!" huusi Briita käsiään taputtaen.

"Luultavasti kauppalaiva sekin!" sanoi Niilo hymyillen kauniin tytön innolle.

"Tästä menee Tukholmaan väylä", ilmoitti Hollinger.

Päivän kuluessa he näkivät muitakin aluksia, jotka purjehtivat samaan suuntaan kuin nämäkin, mutta ne olivat kaikki suurten hansakaupunkien kauppalaivoja, jotka kulkivat tyvenesti ja varmasti Ruotsin kuningaskaupunkiin. Rupesi melkein jo kyllästyttämään, kun nämä paksut ja mahtavat hansalaivat liikkuivat niin kylmästi ja välinpitämättömästi eteenpäin, Hirvellä olijain hartaasti odottaessa siromuotoisen Haukan sukeltautuvan aalloista näkyviin.

Mutta päivä kului ja tuli jo seuraava aamu, eikä Haukkaa näkynyt. Toivo Tordin tapaamisesta alkoi näyttää turhalta, mikä kuitenkin koski nähtävästi enemmän Ilianaan kuin Briitaan. Edellinen istui vaiti tirkistellen ulapalle, ja kun hän joskus jotakin lausui, puhui hän vaan kauniista lahdesta, jota kohden Hirvi kulki ja jossa Stegeborg ja Kaarlonsaari olivat. Hän muisteli niitä ihania kemuja, joita siellä oli pidetty linnan piirityksen aikana.

Äkkiä vähän puolipäivän jälkeen, kun Niilo istui taasen neitojen kanssa peräkannella heitettyään jo kokonaan toivon nähdä Haukkaa, tuli eräs harmaapartainen laivamies isonpurjeen alitse heidän luokseen ja lähestyi Niilo-herraa.

"Ellen ole aivan pettynyt", sanoi hän, "niin luulen, että Haukka on vähän sivullapäin etelässä!"

Niilo ja neidot hyppäsivät ylös katsomaan alusta.

"Kauppalaiva se ei ole, se on varmaa ainakin", sanoi Hollinger vähän ajan päästä.

"Mutta se voisi olla...?" huudahti Iliana-neiti tarttuen Niilon käsivarteen.

"Se voisi olla", jatkoi Hollinger niin tyyneesti, kuin asia olisi ollut vähäpätöisin maailmassa, "se voisi olla vitalilaiva!"

Iliana kalpeni, mutta Briita painautui Niiloa vasten.

"Onko se vitalilaiva?" kysyi hän katsoen luottavaisesti Niiloon ja koettaen näyttää niin rohkealta kuin voi kyynelten tippuessa hänen pitkään silmäripsiensä välistä.

"Parasta on joka tapauksessa", vastasi Niilo, "että te, arvoisat neidit, menette kannelta pois."

Tuli kamalan jännittävä hetkinen. Koskaan ei Niilo Bonpoika ollut vielä vaaraa pelännyt, mutta nyt häntä pelotti niin oudosti, ettei hän sitä voinut itsekään käsittää. Mutta sitä kesti vaan hetkisen; se katosi pian, ja hän tunsu rohkeutensa palaavan ja voimansa kasvavan. Nyt hänen tuli taistella sydämensä lemmityn edestä. Silloin kuului taas Hollingerin ääni.

"Ei se ole vitalilaiva ... sen näkee taklausesta... Se on hiuskarvalleen Haukan näköinen!"

"Ford, Tord!" huusi Briita. "Jumalan äiti olkoon kiitetty, sinä siis tuletkin!"

Iliana-neitikin risti kätensä, ja pari kirkasta kyyneltä vieri hänen hienoja poskiansa pitkin.

Se olikin todella Tord Kaarlonpoika, ja ennen iltaa oli hän päässyt Hirvelle. Hän toi tietoja laamannilta, isältään, joka oli mennyt Tukholmaan tapaamaan veljensäpoikaa, marskia. Eräs heidän perhepalvelijoitaan, joka oli lähtenyt muutamalla lyybekkiläisellä aluksella laamannin asioille, oli tuntenut Kaarlon Haukalla, kun laivat tulivat vastakkain, ja tuonut terveisiä kotiväeltä. Näiden tietojen johdosta päätettiin suunnata molemmat laivat suoraa päätä Tukholmaan.

Tord-herra jäi Hirvelle, jolla nyt vallitsi ilo ylimmillään. Vuoroin laskettiin leikkiä, vuoroin puhuttiin vakavia asioita. Tord kertoi matkansa vaiheista. Hän oli luovinnut edestakaisin ilman muuta huvia kuin Tukholmasta tulevain ja sinne menevään kauppa-alusten katseleminen. Aika oli tullut kovin yksitoikkoiseksi, varsinkin kun hän lopuksi rupesi arvaamaan, että Niilo oli tullut neitojen onnelliseksi pelastajaksi.

"Meitä siis kuitenkin ajattelit, Tord!" lausui Briita-neiti hymyillen herttaisesti veljelleen.

Tämä katseli Iliana-neitiä, joka puolestaan istui silmät alas luotuina leikitellen hansikallaan. Näöltään kuunteli hän aivan välinpitämättömänä kertomusta nuorukaisen kärsimyksistä, vaikka kaikki kuulivat, että ne olivat etupäässä kestetyt juuri erään tähden heidän joukostaan. Ilianasta siirsi Tord katseensa Niiloon tarttuen lämpimästi hänen käteensä lausuen:

"Sinä olet ollut minua onnellisempi, Niilo, nyt kuten aina...! Yhtä ainoata seikkaa valitan ... sitä, että herra Jost von Bardenvleth pääsi pakoon. Silloin lienevät ajatuksesi olleet toisaalla, kuin niiden olisi pitänyt olla."

Briita-neiti otti nyt sananvuoron ja kertoi juurtajaksain, kuinka asian laita oli, tullen siihen päätökseen, ettei pyhimyskään olisi voinut toisin tehdä. Veli hymyili hänen lämpimän puolustuspuheensa johdosta, ja sisar punastui huomattuaan taasenkin erehtyneensä menemään vähän liian pitkälle Niiloon nähden.

Sitten kääntyi keskustelu neitojen oleskeluun Kurjella. He kertoivat epätoivostaan, kun heidät oli otettu ennustaja-akan luona kiinni ja viety rosvolaivalle, josta he olivat nähneet Tordin ja Niilon tulevan liian myöhään heille avuksi. Kun Kurki oli sitten lähtenyt purjehtimaan ulapalle, ja heidän ensi pelästyksensä oli ehtinyt asettua, olivat he kuitenkin huomanneet tilansa paljoo paremmaksi, kuin olivat luulleetkaan. Erinomattain ylistivät he laivan nuorta päällikköä, Hurjaa Haukkaa, kuten häntä kutsuttiin. Hän oli ollut niin kohtelias, niin huomaavainen ja ystävällinen, että he selvästi näkivät, että hän olisi heti laskenut heidät maihin lähimpään satamaan, jos olisi voinut. Hurja Haukka tuli suorastaan ruususeppeliin kiedotuksi; Briita varsinkin oli innokas häntä kukittamaan; varmaankin siitä hyvinymmärrettävästä syystä, että hän tiesi, kuinka paljon Niilo tuosta nuoresta miehestä piti. Mutta Iliana-neitikin tuhlassi niin paljon kiitosta häneen, että Tord-herra rupesi pitämään sitä liioiteltuna ja synkkenä nähtävästi.

"Niin, hän saattoi minun melkein ajattelemaan sitä sulhasta, jonka se ennustaja-eukko lupasi minulle vähää ennen onnettomuuden tapahtumista!" lopetti neito punastuen ylistyspuheensa.

"Soo-o", hymyili Tord-herra katkerasti, "se ennustus meni siis pian täytäntöön!"

"Sinun korvasi lienevät menneet myrskyn pauhussa lumpeen, veljeni", sanoi Briita päästäen helakan naurun, "etkö kuule, että Iliana-neiti sanoo Hurjan Haukan saattaneen hänet ajattelemaan sitä, jolle hän lahjoittaisi sydämensä!"

"Sen kuulen varsin hyvin, siskoseni!" vastasi Tord hieman pakotetusti hymyillen, "ja minä toivotan neidille onnea, että hän niin pian löysi miehen, jolle hän..."

"Merimatkat eivät näy olevan terveellisiä nuorille miehille", keskeytti Briita-neiti, jonka ylen onnellinen sydän ei voinut nähdä pientäkään surun pilveä tänä onnen hetkenä. "Sinustahan on tullut oikea merikarhu, Tordini. Kostoksi pitäisi minun panna kieleni loppuksi päivää lukkoon."

Tord tarttui ystävällisesti tytön käteen ja suuteli häntä katsoen rakkaasti häntä silmiin.

"Pidätkö minua todellakin nyt, hyvä siskoseni, merikarhuna?" kysyi hän.

"En nyt, ja siitpä tahtoisin sinulle jotakin sanoa..." sanoi Briita.

"Sano, sano!" rukoili veli, aavistaen, että hänellä oli jotakin oikein suloista sanottavaa. "Mitä tahtoisit sanoa?"

"Sitä, mitä se eukko ennusti", hymyili Briita veitikkamaisesti.

"Briita, mitä sinä nyt!" huudahti Iliana-neiti äkkiä sydämellisesti nauraen.

"Se ennustus..." vastasi Briita.

"Mutta kosto on tuleva samalla mitalla, Briita!" varoitti Iliana lempeällä vakavuudella.

"Sanokaa meillekin, sanokaa", pyysi Tord, "mitä eukko ennusti? Auta minua, Niilo ystäväni... Me saanemme kaiketi kuulla mikä nämä arvoisat neidot sai niin myöhälle unhottaumaan eukon luo, että joutuivat siihen onnettomuuteen, jota oli minulle aiottu."

Mutta Niilo vaan hymyili, ja Tord sai yksinään rukoilla ja pyytää. Vihdoin hänen onnistui taivuttaa sisartaan lupaamaan kertoa. Tämä alkoi sitten kertoa, kuvaili ensiksi tupaa ja eukkoa itseään ja hymyili joka kerta, kuin katsoi veljeänsä nähdessään, kuinka kärsimätön hän oli. Ja Iliana auttoi häntä täydentäen kertomusta, joka kerta kuin Briita unohti jotakin pois. Vihdoin päästiin ennustukseen asti. Mutta silloin teki eräs seikka kertomuksesta äkkinäisen lopun.

Hollinger, joka oli peräsimestä tapansa mukaan tarkastellen joka puolelle, näki äkkiä suuren laivan pistäyvän esiin pitkän niemen päästä. Se oli kuninkaan laivoja, sen näki heti, ja hän riensi varoittamaan Niilo-herraa, joka istui aivan lähellä. Sekä Niilo että Tord hyppäsivät ylös Hollingerin huudon kuultuaan ja silmäelivät laivaa, jonka he paikalla tunsivat kuninkaan laivaksi, vaikkei siinä olisi ollutkaan Kristofer-kuninkaan merkkiä.

"Se on nähnyt meidät!" sanoi Niilo, laivan tullessa kokonaisuudessaan näkyviin niemen takaa.

Laiva kääntyi hitaasti ja raskaasti.

"Se tulee meidän kimppuumme!" virkkoi Hollinger. "Jos vanhat merkit paikkansa pitävät, tulee tästä ottelu tai pako eteen ... paras valita ajoissa."

Niilo heitti Hollingeriin terävän katseen.

"Muista, että olet Ruotsin marskin laivalla, mies", sanoi hän.

"Älkää panko sitä niin pahaksenne, herra", vastasi Hollinger, "se on vaan vanha sananparsa... Ja mitä tahansa tässä tapahtuukin, tunnen Hirven jo tarpeeksi hyvin. Se voisi hypätä vaikka tuon raskaan otuksen yli, jos tahtoisit!"

Ei ollut mitään aihetta ajateltavissa, jonka vuoksi kuninkaan laiva rupeisi ahdistamaan marskin laivaa. Mutta, kuinka olikin, se laski ihan suoraan Hirveä kohti. Molemmat laivat olivat purjetuudessa, ja Hirvi, joka oli nopeakulkuinen, lähestyi nopeasti kuninkaanlaivaa. Se sai vielä vähän väistääkin jälkimäisen leveätä keulaa, joka ikäänkuin ilkeästi irvisti sille.

Neljän, äsken niin hilpeän, Hirvellä olijan levottomuus ei kuitenkaan ollut lähimainkaan niin suuri, kuin se olisi ollut, jos he olisivat tienneet, mistä syystä kuninkaanlaiva oli pantu liikkeelle.

"Ystävyyttä ei sillä ole mielessä!" virkkoi Hollinger, "ajanko päin, herra?"

Niilo viittasi kädellään myöntävästi ja kääntyi samassa Tordin pyytäen häntä viemään neitoja kannen alle.

Moniaan silmänräpäyksen perästä olivat laivat niin liki toisiaan, että huuto voi kuulua toiselta toiselle. Jonkun matkaa perässä päin tuli marskin toinen laiva, Haukka.

VI.

Ennustus.

"Kuka on päällikkönä laivalla?" huudettiin kuninkaan laivalta. Äänestä kuuli, että huutaja oli saksalainen, joka ei ollut vielä oleskellut tarpeeksi kauan pohjoismaissa oppiakseen sikäläistä kieltä.

"Niilo Bonpoika", vastattiin, "ja laiva on herra Kaarlo Knuutinpojan, Ruotsin valtakunnan drotsin, oma!"

Paikalla tämän huudon saavuttua saksalaisen päällikön korviin alkoi laiva kääntyä.

"Väistä, Hollinger", huusi Niilo, "puhutaan ensiksi kuninkaallisten kanssa, ennenkuin tulemme liian likelle."

Hän oli tuskin saanut lausutuksi tämän, kuin saksalaisen ääni taasen kuului.

"Asettukaa tähän viereen, Niilo-herra!" huusi hän, "minä julistan teidät herrani, Kristofer-kuninkaan vangiksi."

"Mitä käskynne tarkoittaa, herra?" huusi Niilo vastaan. "Onko kuninkaan ja marskin välille syttynyt vihollisuutta? Ja jos min on, niin älynnette hyvin, että minä ennemmin uppoan väkeni kanssa, kuin antaudun teidän vangiksenne!"

"Suuret sanat eivät teitä nyt auta, Niilo Bonpoika", huusi mies taas. "Pankaa purjeet kokoon, tai otan teidät väkisin ... herraanne, marskia, en tunne, minä tottelen vaan kuninkaan käskyä... Te olette ryöstänyt vitaliveljesten seurassa kaksi ylhäistä neitoa ritari Jost von Bardenvlethilta... Hän tuli aikaisin aamulla kuninkaan luo valittamaan teidän tekoanne sekä hänelle että marskille, ja silloin lähetettiin minut ja eräs toinenkin kuninkaan laiva ottamaan teitä kiinni."

Hollinger piti mestarillisesti perää. Hirvi teki terävän käänteen, joten se sai kuninkaanlaivan peräkeulan eteensä. Se oli iso pettymys tälle, jonka tarkoituksena oli nähtävästi ollut syöksyä myötätuuleen suoraan Hirveen pahki. Hollinger irvisti silloin niin leveästi, ettei Tordkaan, joka seisoi Niilo Bonpojan vieressä, voinut pidättää hymyään.

"Kuulkaa vastaukseni!" huusi Niilo Bonpoika saksalaiselle herralle, joka nyt oli näkyvässä perämiehen vieressä. "Minun laivallani ovat ne ylhäiset neidot, mutta minä olen luvannut viedä ne marskin, Kaarlo Knuutinpojan, enkä kuninkaan luo, ja niin aion tehdäkin... Sitten vastaan kuninkaalle, mutta hänen vangikseen en rupea koskaan!"

"Viimeisen kerran, purjeet kokoon, Niilo Bonpoika!" huudettiin taas.

Mutta kun ei Hirvellä näkynyt mitään merkkejä siitä, että käskyä aiottiin totella, näkyi saksalainen antavan merkin, ja samassa pöllähti sieltä sinertävä savupilvi ja kuului pamaus kuin ukkosen jyrähtäessä. Ilmasta kuului suhinaa ja Hirvellä olijat näkivät suuren kiven kiitävän ylitseen ja putoavan mereen kappaleen Hirven tuolla puolen.

"Se on Kotka", huudahti Niilo, "sillä on fööglareita, ja minun tietääkseni ei kellään muulla kuninkaanlaivalla ole niitä."

Hirvellä syntyi hämmennystä. Oli vielä outoa, että laivoilla oli kanuunia, ja se synnytti epäilyksiä, voiko silloin ensinkään pelastua. Hyvin tähdätty laukaus voi kerrassaan katkaista maston ja saattaa Hirven aivan avuttomaksi kuninkaallisten käsiin. Se totuus valtasi äkisti joka miehen.

Uusi pilvi ja leimaus Kotkalla näytti vahvistavan Hirven miehistön pelon. Mutta samassapa nähtiin myöskin, ettei keinuvan laivan kannelta ollutkaan sama ampua kuin linnan vallilta. Tämä laukaus osoittautui paljoa vaarattommaksi kuin ensimmäinen. Se mennä suhautti pari syltä laivan taakse.

"Ennenkuin heidän fööglarinsa on uudestaan valmiina, olemme jo ehtineet vapaille vesille", huusi Hollinger, ja hänen sanansa pitikin paikkansa.

"Olkoon, kuten äsken sanoin", huusi Niilo vielä kerran kuninkaallisille, "jos saavutatte minut, niin ratkaisoon miekka välimme, ellette, odotan teitä kuninkaan luona, jollei jotakin muuta satu sitä ennen tapahtumaan."

Ja kummastuttavalla nopeudella suihki Hirvi eteenpäin. Ennenkuin Kotka oli ehtinyt kunnolla kääntyäkään ja päästä tuuleen, oli Hirvi jättänyt sen jo tarpeeksi kauas taakseen ollakseen vaaralta suojassa. Pian näkyi kuitenkin, että Kotka oli parempi purjehtimaan, kuin luultiinkaan. Niilo mainitsikin

siitä Tordille, mutta Hollinger rauhoitti heitä.

"Jos olisimme avoimella merellä", sanoi hän, "niin saattaisi näyttää pahaltakin ... luulen kuitenkin, että silloinkin selviytyisimme. Nyt olen siitä varma... Hirvi voi kulkea solukoita, joihin suuri Kotka ei tohdi pistää nenäänsä, varsinkin kun yö on juuri lankeamassa."

Ilta pimenikin, ja ennen kuun nousua oli Hirvi pujahtanut saaristoon, johon Kotka ei voinut sitä seurata. Vaara ei ollut siltä vielä ohi. Se voi tulla näkyviin taas, kun päästiin syvemmille vesille. Niilo ja Tord neuvottelivat, olisiko parasta nyt yön turvissa laskea neidot maihin, vai kääntyisivätkö merelle pyrkiäkseen syrjäväyliä myöten Tukholmaan tai Penningebyhyn. Tämä tila kuului Tordin isälle, herra Kaarlo Tordinpojalle, ja näissä olosuhteissa, kun ei ollut varmaa, mitä kuninkaan ja marskin välillä oli tekeillä, näytti tämä keino kaikin puolin parhaalta.

Koko yö ja seuraava päivä vartioitiin tarkasti, näkyisikö Kotkaa, varsinkin isommilla ulapoilla. Nuoret neidot eivät saaneet ensinkään tulla kannelle. Mutta kaikki kävi hyvin. Tuulikin näkyi koettavan parastaan sekä hälventääkseen sitä levottomuutta, joka Hirvellä vallitsi, että jouduttaakseen viivähtynyttä matkaa.

Oli ihana ilta Hirven pujahtaessa Ahvenanmereltä pitkään Edsvikiin. Laineet kimaltelivat tervehtivästi tulijoille ilta-auringon hohteessa, ja tumma hongikko levitti lämpimän ja ystävällisen sylinsä väsyneitä matkamiehiä vastaan. Kokassa lauloivat muutamat miehet erästä laulua, jonka sävel oli omituisen huumaava, kuten pohjoismaisten kansain sävelet ovat. Ja ikäänkuin vastaukseksi kajahteli kaukaa metsästä torven pitkäveteinen ääni.

Silloin nuo neljä nuorta taasen kokoontuivat iloiten ja leikkiä laskien kannelle, ensiksi seipitettiin piloja kuninkaanlaivasta ja eilisistä tapahtumista. Sitten jouduttiin huomaamatta puhumaan siitä kohtauksesta, jonka kuninkaallisten tulo keskeytti. Tord muistutti nyt sisartaan jatkamaan kertomusta ennustaja-akasta. Mutta nyt ei Briita-neiti ollutkaan mieluisa tätä pyyntöä täyttämään, joko jonkun keskustelun vuoksi Iliana-neidin kanssa tai ehkä siitä syystä, jonka hän nyt mainitsi.

"Ei", sanoi hän, "täällä, jossa aaltoset laulavat meille lapsuutemme tarinoita ja jossa aurinko maalaa kullalta kimmeltäviä tauluja nähtäviimme, en tahdo muistella ennustajan kolkkoja sanoja ... saat odottaa Tord!"

"Kolkkoja, sanot", lausui Tord, "eipä se eilen siltä kuulunut..."

"Silloin oltiin merellä, harmajalla myrskyisellä merellä ... siellä kävi se laatuun, ei täällä... Ei, nyt en voi muuta ajatella kuin tuota metsää ja kaikkia niitä, jotka ovat olleet minulle elämässäni rakkaita. Tuo torvensoittaja tuolla metsässä on Marit, etkö tunne sitä äänestä, Tord ... niin ei voi kukaan muu soittaa."

Herttaisen tytön puhe oli niin lemmeikästä, ja hänen silmänsä säteilivät niin enkelinsuloisesti, ettei Tord raatsinut häiritä hänen haaveilujaan, vaikka olisikin mielellään antanut paljon saadakseen käännetyksi hänen mielensä Maritin soitosta raiiolaisen eukon ennustuksiin.

"Mutta teillä, arvoisa neiti, ei ole täällä mitään lapsuuden muistoja, jotka estäisivät teitä ajattelemasta sitä tapausta, joka oli tämän yhteisen seikkailumme alkuna. Te ette tahtone kauemmin kiusata nuoren miehen mieltä."

Näin lausuen kääntyi Tord Iliana-neidin puoleen, joka myöskin vaan hymyili viehättävästi eikä näyttänyt haluavan, enemmän kuin Briitakaan, noudattaa hänen pyyntöään. Hän käänsi katseensa metsästä tuohon uljaaseen ja vahvaan nuorukaiseen, ja silloin näkyi surumielinen väre hänen kauniilla kasvoillaan ja hän punastui hieman. Hän näytti olevan suostumaisillaan pyyntöön, mutta samalla hän oli hämillään ja epäröi, jolloin Briita-neiti tuli hänelle kiireesti avuksi.

"Katso, Tord", huusi hän, "tuolla lentää haukka metsästä ... luuletko, että se on minun ... niin, niin, se on minun, minun!"

"Sydämmellenne voinette sen nähdä, neiti", sanoi Niilo, "mutta tuskin uskon, että erotatte sen silmillänne."

Neito rupesi houkuttelemaan luokseen lintua, joka leijaili suurissa kehissä heidän päänsä päällä. Kehät kävivät yhä pienemmiksi, lintu näytti kääntävän päätään ikäänkuin katsoakseen, kuka häntä kutsui. Äkisti se syöksyi alas nopeaan kuin ajatus, levitti taasen siipensä, teki puolen kierrosta noiden neljän ympäri ja asettui vihdoon neidon olalle. Briita hyväili sitä kiihkeästi antaen sille kaikkia mahdollisia lempinimiä, ja lintu istui kuninkaallisen ylpeänä käännellen päätään ja katsellen ympärilleen viisailta, terävillä silmillään.

"Mitä arvelette, herra Niilo!" huudahti Briita ihastuksissaan, "onko yhdelläkään muulla aatelisneidolla tällaista haukkaa?"

"En luule, myönnän sen", vastasi Niilo, silmissään pieni kateuden vilahdus, kun neito niin innokkaasti hyväili haukkaa, "kummastelen kuitenkin, että..." hän aikoi sanoa jonkun kohteliaisuuden, mutta haukka keskeytti hänet nähtyään emäntänsä sopulireunuksen alta pistävän esiin palasen kultaketjua; se iski koukkunokkansa siihen, koettaen vetää sitä pois. Briita kirkaisi, ja Niilo tarttui linnun päähän, että se laski saaliinsa irti, mutta iski samassa nokkansa Niilon käteen.

"Harmaa haukka, harmaa haukka!" huudahti Briita-neiti uhaten sormellaan lintua, "etkö ole heittänyt pois pahaa tapaasi? Se on aina ollut halukas kiittäviin kaluihin", sanoi hän Niiloon kääntyen... "Häpee, harmaa haukka, mutta pyhä Jumalan äiti, teistä vuotaa verta, herra Niilo."

Niilo vakuutti nauraen ettei ollut vaaraa vähääkään, mutta antoi suloisen neitosen kuitenkin mielellään sitoa haavan, johon tämä käytti esiliinansa siteeksi. Tord oli tälläväläin puhellut Iliana-neidin kanssa, ja keskustelu näytti olevan hyvin mieluisaa molemmille. Briita oli tuskin ehtinyt sitoa haavan, kun maalta kuului laukkaavan hevosen kopsetta. Eräs ratsastaja tuli virralla ratsulla rannalle.

Hirvi kulki varsin läheltä rantaa, ja ratsastaja tuli pian niin kauaksi, että voi erottaa, kuka hän oli.

"Se on Ove Laurinpoika", sanoi Tord, "sepä sopii, me saamme siten Penningebystä hevosia laivavalkamaan!"

Samassa tuli Ove rantaan. Hän tervehti kohteliaasti neitoja ja kannusti hevostaan saadakseen sitä veteen osoittaen vilkkailla eleillä iloansa. Hän katseli koko ajan Briitaa, aivankuin kaikki hänen ilonsa olisi tarkoittanut yksin häntä. Briita katseli myöskin iloisesti ja lämpimästi häntä, nauraen sydämellisesti niille hullunkurisille hypyille, joita hän antoi hevosensa tehdä rannalla. Kun nuoren ratsastajan ilo oli senverran tyntynyt, että hän voi selvästi vastata, kertoi hän lähteneensä iltapäivällä jahtiin ja saaneensa haukkain hoitajalta Briitan haukan mukaansa. Mutta heillä oli ollut huono onni molemmilla, sekä hänellä että haukalla, ja tultuaan Edsvikin rannikolle, oli hän päättänyt laskea haukan vielä kerran ilmaan — ellei se nytkään keksisi saalista, oli hän aikonut ratsastaa kotiin takaisin.

"Mutta teidän haukkanne sai parhaan saaliin, minkä se voi Ove Laurinpojalle konsanaan saada", sanoi Ove-herra nauraen iloisesti sukkeluudelleen.

Leikki ei ollut kuitenkaan Briita-neidin mieleen, mutta ennenkuin hän tai Ove ehtivät enempää sanoa, alkoi Tord-herra kysellä isästään ja marskista, sekä mitä kuninkaan ja marskin kohtauksesta kuului Tukholmasta. Siitä ei iloinen Ove tiennyt mitään kertoa, mutta herra Kaarlo Tordinpoika oli eileisin tullut ratsain Penningebyhyn, synkkänä ja umpimielisenä kuin ukkospilvi kertomatta kuitenkaan mitään muille kuin vaimolleen, jalolle Cecilia-rouvalle, joka oli vanhuksen lohdutuksena ja neuvonantajana kaikissa vaiheissa.

"Nyt on meillä eräs pyyntö teille, herra Ove", sanoi Tord vihdoin, "jonka luulen teidän mielellänne täyttävän näiden arvoisain neitojen vuoksi."

"Kyllä, kyllä!" huusi Ove-herra. "Sanokaa, herra Tord ... minä ajan vaikka hevoseni kuoliaaksi heidän tähtensä, jos tahdotte."

"Ratsastatteko siis", vastasi Tord, "Penningebyhyn sanomaan, että lähettävät sieltä hevosia meitä vastaan rantaan."

Ove-herra heilautti joustaan ja antoi hevosensa tehdä hurjan hypyn sekä ajaa karahutti sitten maalle päin niin nopeaan, että oli samassa tuokiossa kadonnut laivalla olijain näkyvistä.

"Reipas poika", huudahti Tord, "oikein minun mieltäni myöten ... vai mitä sinä arvelet, Niilo?"

"Sen mukaan mitä näin ja kuulin, olen samaa mieltä", vastasi Niilo, mutta niin vakavasti, että se Tordia ihmetytti.

Hänen päänsä oli kuitenkin niin ajatuksia täynnä, ja ilontunne siitä, että kohta sai astua kotikaton alle, niin vilkas, että ainoastaan sivumennen huomasi ystävänsä omituista äänenvärähdystä. Hauskasti keskustellen kuljettiin sitten loppu matkaa, kunnes Hirvi laski maihin. Niilo sai täällä yhtä ja toista hommaa laivan kuntoon järjestämisessä, ja Tord antoi eräälle miehistöstä käskyjä sen varalta, että Haukkakin olisi sattunut kulkemaan samaa tietä, mikä ei kuitenkaan ollut todennäköistä.

Hevosia ei ruvennut saapumaan Penningebystä. Aurinko lähestyi jo taivaanrantaa, ja varjot pitenevät niityillä ja vedenselillä, ja iltakylmä hiipi vähitellen maisemille, niin että tuntui hyvältä kääriä turkkiviitat ympärille ja vetää päähineet alas korvain yli. Niilo ja Tord olivat taasen lyöttäytyneet neitojen seuraan, ja jälkimmäinen johdatti puheen uudestaan suomalaiseen noita-akkaan.

"Nyt luulen", sanoi hän, "on hetki kaikin puolin sovelias siihen. Tässä on samanlainen metsä ja meri, ja iltakin on samanlainen kuin harharetkemme alkaessa ... kuka tietää milloin taasen yhteen osumme. Huomenaamalla aikaisin lienemme me, Niilo ja minä, matkalla marskin luo, ja isäni luona illalla ette luulenma halua puhua siitä..." Syyt olivat painavia, ja Briitassa heräsi halu tehdä veljelle mieliksi. Hän oli kuitenkin nyt paljoo totisempi ja juhlallisempi kuin edellisenä iltana, jonkavuoksi mieliala seurueessa muuttuikin aivan toiseksi, kun hän sai lyhyesti esittäneeksi sen, mitä tähän asti oli asiasta puhuttu.

"Näen kaksi ruusua, niin puhui eukko", lausui Briita, "kaksi ruusua, toinen on valkea ja toinen punainen, ne kukkivat niin kauniisti, ja aurinko paistaa ja tuuli suhisee metsässä ... näen kaksi koivua, ne seisovat kumpikin kukkasensa vieressä, ja niiden uljaat, lehväiset latvat heiluvat tuulessa. Kukat ovat onnellisia koivujensa varjossa, ne nojautuvat kainosti kumpikin puuhunsa... Mutta huomatkaa, ylhäiset naiset! ... toisen koivun ympäri on pitkä käärme kietoutunut...! Kun valkea kukka ulettuu koivun sydämeen ja luulee saavuttaneensa suurimman onnen, silloin nousee käärme ... katso, katso, se kiemurtelee ylöspäin ... katso, katso, sekin saavuttaa koivun sydämen... Voi, voi ... surun musta verho häilyy sinun onnesi yli, sinä valkea kukkanen ... itke ja rukoile, itke ja rukoile!"

"Paha ennustus!" sanoi Tord äänellä, joka selvästi ilmaisi, että häntä oli kertomuksen kolikko sisältö syvästi liikuttanut.

"Minulle ovat kaikki ennustukset samanlaisia", virkkoi Niilo, "sumua ja iloa lähempänä eli kauempana ... sellainen on elämän juoksu, ja sitäpä on eukkokin tiennyt ennustaa."

"Mutta kuka valkea kukkanen sitten on?" kysyi Tord innolla älyämättä ystävänsä huomautusta.

"Sitä emme saaneet tietää", vastasi Briita vakavasti, "tarkoittiko se minua vai Ilianaa, tulevaisuus saa sen näyttää."

"Entäpä punainen kukkanen?" kysyi Niilo. "Eikö hän mitään siitä sanonut?"

"Hänellekin ennustettiin paljon pahaa, mutta kuitenkin enemmän päivää kuin pimeyttä, enemmän lämpöä kuin kylmyyttä. 'Iloitse, iloitse', sanoi hän, 'sinä punaruusunen, korkeimman siunaus varjoo sinua suvusta sukuun ...! mutta huomaa! ... kun sinä nojautut koivun sydäntä vasten, olet suuren onnettomuuden partaalla! ... rukoile, rukoile ja kumarru tomuun asti ... herra yksin on voimakas... Minä näen pimeyden jakautuvan, näen valon, kirkkaasti säteilevän valon ... iloitse, punainen kukka, ja ylistä Herraa!'"

Syntyi yleinen hiljaisuus. Kumpikin tunsu hyvin, että ketä valkorusuulla tarkoitettiin, hänen onnettomuutensa tulisi toisen onneksi, eikä kukaan halunnut senvuoksi asiasta enempää puhua. Mutta varmaa on, että kukin näistä neljästä itsekseen kyseli: "kuka on valkea kukkanen!"

Oli vaikeata johtaa ajatuksia toiselle tolalle. Mielen apeus ei tahtonut lientyä. Niilo Bonpoika oli ainoa, joka hiukkasen sai hälvennetyksi raskasta mielialaa, ja siitä hän sai monta kiitollista katsetta Briita-neidiltä. Hilpeys ei kuitenkaan kestänyt kauan. Alakuloisuus sai kohta uudelleen vallan nuorten sydämissä.

Viimeinkin saapui muutamia ratsumiehiä, jotka lähestyivät nopeasti rantaa. Ne toivat hevosia Penningebystä, ja etunenässä ratsasti Ove-herra huutaen äänekkäästi:

"Kiireesti, kiireesti matkaan ... vanha Kaarlo-herra on itse lähtenyt teitä vastalle."

Pian olivat kaikki hevoset rannalla. Neitokset hyppäsivät ratsujensa selkään, ja samoin Tord ja Niilo. Mutta nyt sai herra Ove Laurinpoika yksinään pitää keskustelua yllä, ja sen hän näkyi tekevänkin hartaimmalla halulla. Hän oikein riemuitsi siitä, että sai yksinään olla äänessä.

Niilo Bonpoika ajoi pian muiden edelle, lausuen haluavansa ratsastaa vanhaa Kaarlo-herraa vastaan. Lieneekö syy todella ollut se, vai katsoiko hän itseään tarpeettomaksi seurueessa, emme tiedä. Varmaa on kuitenkin, että jos hän olisi nähnyt sen katseen, jolla Briita-neiti seurasi häntä, hän epäilemättä olisi pitänyt vanhan herran tapaamista vähemmän tärkeänä ja sietänyt pahempaakin kuin puheliaan nuoren miehen lörpötystä.

Tämä puolestaan näytti yltyvän entistäänkin innokkaammaksi Niilon mentyä. Hän kertoi toisen sukkelan jutun toisensa perään, kunnes laamanni ja Niilo vihdoinkin näkyivät tulevan vastaan jonkun matkan päässä tiellä. Silloin kirkkasi Ove-herra riemastuneena, ja kun vanhus puristi tytärtään rintaansa vasten, nyyhkytti Ove aivan kuin vanha täti. Sitten syöksyi hän hurjalla vauhdilla Penningebyhyn päin, jonka valaistut ikkunat viittailivat etäältä tervehtäin tulijoille.

Penningebyn suuressa salissa istui Cecilia-rouva toisen tyttärensä ja aputyttöjensä kera. Mutta vartijan ilmoittaessa porttitornista tulijain saapuneen nousi hän ylös ja riensi portaita myöten pihalle

sulkeakseen odotetun tyttärensä syliinsä.

"Tässä hän on terveenä ja raittiina, vaimoni!" huusi laamanni hänelle.

Briita hyppäsi keveästi kuin lintu ratsunsa selästä, ja haukka kohosi hänen olaltaan ilmaan. Ove Laurinpoika heilutti käsiään ja piti niin suurta melua kuin mahdollista, ei ainoastaan pihalla vaan vielä portaissakin.

Kaarlo ja Tord riensivät huoneisiinsa riisumaan sotisopansa pois. Sitten he läksivät isoon saliin, johon kaikki pian kokoontuivat suuren takkavalkean ympärille. Nyt kerrottiin kaikki, mitä oli tapahtunut neitojen ryöväämisestä alkain, kun nämä olivat kotimatalla Naantalın luostarista Turkuun, siihen asti kuin Niilo Bonpoika heidät pelasti, sekä miten sitten kohtasivat Tordin ja kuninkaanlaivan. Cecilia-rouva risti tuon tuostakin kätensä katsahtaen hartaasti ylöspäin sekä ilmaisten vähänväliä pienillä huudahduksilla, kuinka vilkkaasti hän seurasi kertomusta ja niitä vaaroja, joissa nuoret olivat olleet. Sigrid teki samoin, ainoastaan vähän vilkkaammin ja kiihkeämmin. Hän tarttui yhä uudestaan sisarensa ja Iliana-neidin käteen, kyynelten valuessa hänen silmistään. Tämä Sigridkin oli herttainen lapsi, kuten vanhan laamannin koko perhe tuoksautti joltakin oikein hyvältä, lämpimältä ja rehelliseltä.

Itse istui vanhus vakavana ja hiljaisena; olisi luullut hänen ajatustensa harhailevan aivan toisaalla kuin Hirven tai Kurjen harharetkillä, ellei hän olisi väliin sydämellisellä rakkaudella katsellut Briitan ruusuisia ja ilosta säteileviä kasvoja.

"Hartain kiitos teille, Niilo Bonpoika", sanoi hän vihdoin tarttuen nuorukaisen käteen, "hartain kiitos laamanni Kaarloilta ja hänen vaimoltaan siitä, mitä olette nyt tehnyt lapsellemme... Tämä on vanhuuteni kukkanen, Briita ... tule tänne, Sigrid, sinäkin", hän veti puhuessaan toisen tyttärensä luokseen laskien kätensä hänen vyötäisilleen ikäänkuin osoittaakseen pitävänsä häntä yhtä rakkaana, "sinä myöskin, lapsi, sinä myöskin... Herran siunaus on levännyt huoneeni yli kaikkina päivinä!... Mutta juuri sentähden, niin juuri sentähden olenkin, Jumala paratkoon, valmis nurisemaan, suuttumaan kohta, kun pieninkin onnettomuuden varjo kohtaa perhettäni... Jumala rangaiskoon minua kiukkuisuuteni tähden...!"

"Amen!" kuului lempeä ääni oven suusta.

Se oli laamannin perhepappi, vanha hopeahapsinen mies, jonka silmistä loisti lapsekas hyvyys. Hän oli tullut laamannin puhuessa, mutta oli jäänyt äänetönnä ovelle.

"Terve, terve, Juhana-isä", huusi laamanni hänelle, "tule katsomaan minun onneani ja rukoile sitten Jumalaa, että hän varjelisi vanhaa Kaarlo Tordinpoikaa ylpistymästä siitä."

"Jumala kaikkivaltias kuulkoon rukouksenne!" sanoi pastori, astuen hiljaisesti muiden piiriin. "Tosin olette vihallanne kyyneleitä synnyttänyt, laamanni Kaarlo, mutta olette myöskin ollut valmis niitä pois pyyhkimään, ja kuka tietää, eivätkö nyt niiden rukousten siunaukset, joita puolestanne on Isämme tykö noussut, juuri levitä lämpöä ja rauhaa elonne ehtoolle."

Laamannia liikuttivat hurskaan papin sanat, ja hän oli äänetönnä koko illan. Mutta kun yksinkertainen illallinen oli lopetettu ja pastori toimittanut ehtoorukouksen ja kaikki menneet huoneisiinsa levolle, jäi laamanni kahdenkesken vaimonsa kanssa, ja tarttui hänen käteensä lausuen:

"Jumala antakoon minulle anteeksi, mutta niin luulen Cecilia, että sinä olet onneni luoja ... totta on kuitenkin, että Jumala itse on antanut sinut minulle!"

VII.

Kaksi neuvonantajaa.

Neuvoston kokous, jossa kuningas vaati marskilta pois tämän läänityksiä, päättyikin jälkimmäiselle paljoo onnellisemmin, kuin hän oli voinut toivoakkaan. Yllä kerrottujen seikkojen vuoksi ei kuningas voinut nostaa vaatimuksiaan niin korkealle kuin oli alkuaan aikonut. Hänen luonteensakin oli sellainen, että hän jätti sikseen, mitä ei voinut kerrassaan toimittaa. Silloin hän jätti ajan tehtäväksi päättää, mitä hän oli pannut alulle.

Ruotsin valtakunta oli Kristofer-kuninkaalle kuin hyötyisä puu, jossa marski oli kiusallinen oksa, niin

valtava, että se oli melkein itsenäinen puu suuren valtakunnanpuun rinnalla. Kuningas oli repinyt siitä lehden toisensa perään, nyt hän oli aikonut iskeä kirveensä oksan tyveen erottaakseen sen kokonaan puusta. Isku ei onnistunut. Kuninkaan kädessä ei ollut tarpeeksi voimaa nostaa raskasta kirvestä, eikä kuninkaan mielessä tarpeeksi miehuutta kestääkseen sitä myrskyä, jonka isku voi herättää. Oksa voi kaatuessaan syöstä kumoon hänetkin. Siksi luopui kuningas neuvostossa pian useimmista vaatimuksistaan, ja marskille tehtiin ainoastaan kysymys, eikö hän suostuisi luopumaan Turun läänistä, niin kaikki riidat hänen ja kuninkaan välillä loppuisivat.

Edellisten tapahtumain tähden uskoi jokainen marskin myöntyvän, ja herra Albrekt Mörer hieroi kuninkaan tuolin takana käsiään, ja hänen pienet mustat silmänsä kiiluivat tyytyväisesti. Kuningas itse oli niin lempeän ja ystävällisen näköinen kuin jaloja myönnytyksiä tehnyt ainakin. Kumpikin ajatteli siepanneensa Suomen vaaralliselta vihamieheltään. Samaa tunsivat muutkin neuvostossa olevat marskin vastustajat, joihin useimmat läsnäolijoista kuuluivat. Marskin ystäviä oli siellä varsin vähän. Herra Kustavi Anundinpoika (Sture) oli yksi niitä, Kaarlon setä, joka oli turhaan yrittänyt tavata kuningasta, oli kiukuissaan lähtenyt kaupungista pois.

Salissa vallitsi senvuoksi yleinen jännitystila. Kaikki tahtoivat tarkasti kuunnella joka sanaa, minkä marski lausui puolustukseksi, ja nähdä jokaista värähdystä hänen kasvoillaan. Mutta marski vastasi viipymättä: "ehdottomasti en voi jättää käsistäni Turun linnaa lääneineen. Te tiedätte hyvin, herra kuningas, ja te muut hyvät neuvoston herrat, te tiedätte, että sen sopimuksen mukaan, jonka minä viime syksynä tein herra Krister Niilonpojan kanssa, hän sai Viipurin linnan lääneineen haltuunsa tämän vuoden toukokuun ensi päivään asti... Minä suostun jättämään Turun linnan, kenelle tahdotte, herra kuningas, niin pian kuin olen saanut Viipurin käsiini."

Tämä rohkea vaatimus sekä tyyneys, jolla se lausuttiin, hämmästytti kaikkia. Muut linnat, nimittäin Raasepori ja Korsholma, joutuisivat kuninkaalle, jos Krister-herra kuolisi niiden neljäntoista vuoden kuluessa, joiksi hän sai viimemainitut, eikä kukaan ollut pannut kysymykseenkään, ettei Viipurin kävisi samoin. Kaikki odottivatkin, että kuningas jyrkästi kieltäisi marskin pyynnön, mutta näin ei käynyt.

Kuningas mietti hetkisen, vilkaisi huomaamatta Albrekt-ritariin, joka samoin huomaamatta nyökkäsi myöntävästi päätään, ja sitten kuningas lausui suostuvansa marskin vaatimukseen. Sekä kuningas, että ritari aprikoivat epäilemättä, että marskin ja Krister-herran välille syntyisi riita tästä linnasta, mikä antaisi monta tilaisuutta käydä heidän väliinsä ja riistää linnan heiltä pois. Saadessaan Turun, joka oli verrattomasti tärkeämpi näistä, tuli kuninkaan haltuun tärkein osa Suomea, eikä hänen siltä tarvinnut luovuttaa pois mitään, josta voisi hänelle itselleen vaaraa koitua.

Samana päivänä, jona tämä kokous pidettiin, läksi kuningas kaupungista sisämaahan päin, mukanaan lukuisa ritariseurue. Marski aikoi myöskin lähteä etelään päin Kalmariin ratkaisemaan erästä omaisuuskysymystä. Hän odotti vaan lähempiä tietoja Niilo Bonpojan ja kuninkaanlaivan välisestä kohtauksesta. Siitä ei kuningas maininnut sanaakaan. Hän oli nähtävästi käyttänyt sitä vaan keinona pelottaakseen ja pakottaakseen marskia.

Puolenpäivän aikoina astui Klaus Lang herransa luo ja kertoi, että toinen niistä kuninkaanlaivoista, jotka oli lähetetty ottamaan kiinni rosvolaivaa, oli palannut ja hinannut sen mukanaan, sekä että kaikki vangit oli viety linnaan.

"Ja Niilo-herra?" kysyi marski hypäten kiivaasti ylös.

"Häntä en nähnyt", vastasi Klaus, "mutta eräs miehistänne, joka on vankien joukossa, sanoi, kun kysyin päällysmiestä, että hän oli kaatunut taistelussa, ja että kuninkaan päällysmies oli yöllä heittänyt hänen ja muiden kaatuneiden ruumiit mereen."

"Jumalan äiti, mikä kuolema sellaiselle miehelle!" huudahti marski.

"Kuninkaanlaiva kohtasi rosvot saaristossa tässä lähellä, kun he olivat eronneet toisesta rosvolaivasta, joka purjehti kauemmaksi etelään. Niilo-herra, jos hän todella oli siinä, kulki suoraan Tukholmaa kohti... Jumala lohduttakoon hänen sieluaan, kyllä hän oli sellainen mies, jolla oli sydän paikallaan, eikä teillä ole yhtäkään miestä, ei ainoatakaan, joka ei vilpittömästi surisi hänen aikaista kuolemaansa!"

"Entä veljentyttäreni ja Iliana-neiti...?" kysyi marski yhä levottomampana.

"Jos olisin päässyt oikein puhelemaan teidän miehenne kanssa", vastasi Klaus Lang, "niin olisin saanut heistä varmoja tietoja. Nyt puhun saksalaisten asemiesten puheita, minkä verran tosia ne sitten lienevät. He sanoivat, että neidot olivat olleet laivalla, mutta että ritari Jost von Bardenvleth oli ne pelastanut; hän ratsasti nyt kuninkaan kanssa kaupungista, ja kuuluu olevan hänen suosikkinsa yhtä suuressa määrin kuin viekas Albrekt-ritarikin... Mutta siihen ei ole luottamista, ja minun ymmärtääkseni olisikin parempi joutua uljaiden miesten käsiin, kuten nuo rosvot ovat, kuin tuon

saksalaisen ritarin... Kun kaikki tulee ilmi ja totuus saadaan selville, nähdään vielä, ettei näissä huhuissa ole paljon perää missään."

Marski näytti olevan samaa mieltä, mutta oli vaiti. Voihan puhe olla yhtä hyvin totta kuin valettakin. Tuli hetkiseksi hiljaisuus, sitten kysyi päällysmies mitä vangituille miehille oli tehtävä.

"Ei hiuskarvaakaan saa heidän päästään taittaa", sanoi marski lujasti, "ei minun miesteni eikä niiden, jotka Niilo-herra on palvelukseeni ottanut, vaikka he olisivatkin ennen kuuluneet vitaliveljeksiin ja Eerik-kuninkaan palvelijoihin ... ei karvaakaan, tai lähetän paikalla taisteluvaatimukseni kuninkaalle. Vie ne terveiset linnan päällysmiehelle!"

Tämä asia selviytyikin marskin mielen mukaan, vaikka vasta seuraavan päivän iltana. Miehet laskettiin vapaiksi, mutta vasta huomisin aamun koittaessa sallittaisiin heidän lähteä linnasta. Tämän sanoman tullessa oli marski tärkeässä keskustelussa erään varsin nuoren miehen kanssa, joka oli tullut Tuomas-piispan luota, mukanaan eräitä kirjoja. Sen päätyttyä meni hän melkeästi tyyntyneenä levolle. Tämä tapahtui samana iltana, jona Hirvi laski Edsvikin rantaan ja jona Penningebyssä vallitsi hilpeä ilo ja suloinen rauha nuorten saapumisen johdosta. Seuraavana aamuna, kun marski parhaillaan valmistautui ottamaan vastaan vapautettuja miehiään, saadakseen heiltä kuulla, kuinka asian laita oikeastaan oli, tuli hänen vanha hovimestarinsa suurella kiireellä sisään huutaen:

"Herra Kaarlo, herra Kaarlo ... ne tulevat, ne tulevat...!"

Hän unhotti innoissaan sanoa kutka, ettei marski tullut ajatelleeksikaan muita kuin miehiään.

"Hyvä, hyvä", sanoi hän, "te voitte jäädä tänne, niin saatte tekin kuulla, kuinka nuorten on oikeastaan käynyt."

"Nuorten!" huudahti ukko, "nuoret juuri tulevatkin tänne teidän luoksenne nyt!"

Hän oli tuskin ehtinyt lausua tämän, kun Tord ja Niilo syöksyivät huoneeseen.

Ilo oli täällä yhtä suuri kuin Penningebyssä, kun kaikki saatiin kerrotuksi ja marski kuuli, että neidot olivat hyvässä turvassa hänen setänsä luona Penningebyssä.

Sitten ruvettiin hankkimaan marskin lähtöä etelään, josta palatessaan hän lupasi Tordille pistäytyä Penningebyhyn, ennenkuin lähtisi Suomeen takaisin. Tord toivoi saavansa sitä ennen viettää jonkun aikaa kodissaan ja mainitsi jotakin siitä sukulaiselleen. Mutta marskilla oli aivan toisia aikeita häneen nähden. Hänen tulisi lähteä Suomeen ottamaan marskin puolesta ja nimessä Viipurin linna herra Krister Niilonpojalta, sekä luovuttaa Turun linnan senjälkeen, kenelle kuningas määräisi. Jos Krister-herra kieltäytyisi lähtemästä pois, niin tulisi Tordin sulkeutua Turkuun eikä antaa sitä kellekään, ennenkuin marski itse saapuisi.

Tämän luottamustoimen kunniakkuus korvasi Tordille vähän sitä pettymystä, ettei päässyt toivonsa mukaan Iliana-neidin seurasta nauttimaan. Kolmesataa marskin miehistä tulisi hänelle mukaan, ja hänen piti lähteä kiireimmiten. Niilo sai toisen yhtä kunniakkaan tehtävän. Hänen tuli jälellä olevain kahdensadan miehen kanssa seurata marskia etelään. Seuraavana päivänä piti lähdeä.

Sen johdosta saivat sekä Tord että Niilo yltäkyllin tekemistä siksi päiväksi. Marskilla taasen oli tärkeitä neuvotteluja herra Kustavi Anundinpojan ja muiden ystävänsä sekä Fransiskaani luostarin teinin kanssa. Marskilla oli aikomuksena tehdä luostarille melkoinen lahjoitus. Myöhään illalla hän läksi Klaaran luostariin tavatakseen vielä kerran tytärtään.

Sieltä palatessaan hän tapasi huoneessaan Niilo Bonpojan, joka odotti tilaisuutta keskusteluun hänen kanssaan.

"Minulla on pyyntö teille", sanoi Niilo. Marski tarttui ystävällisesti hänen käteensä taluttaen hänet ikkunapenkille, jolle molemmat istuivat.

"Olen kuullut", sanoi Niilo, "että Strengnäsän vanha piispa, Tuomas, on huonona sairaana, ja minä haluaisin mielelläni häntä vielä kerran tavata, jos se teille sopii, herra marski."

"Niin on todella", vastasi marski, "piispan kirjuri oli eilen luonani ja hän kertoi samaa... Aivan niin, Niilo Bonpoika, kernaasti voitte käydä Tynnelsössä, ja keskusteltuanne piispan kanssa tulette Fågelvikiin, jossa viivyn jonkun aikaa, ellette voi lykätä matkaanne siksi, kunnes palaamme takaisin pohjoiseen kuun lopulla..."

Tätä ei Niilo kuitenkaan tahtonut tehdä. Hän ei tahtonut, kun tehtävänsä marskin toimissa sen kerran sallivat, päästää käsistään tilaisuutta tavata piispaa, sillä vanhukselle voi muutamissa viikoissa tapahtua paljon. Antaakseen marskille vihjauksen siitä, että asia, josta aikoi piispan kanssa puhua, oli

tärkeätä laatua, lausui Niilo:

"Vanha piispa on ollut minulle melkein isän asemassa, kuten tiedätte, ja nyt tahtoisin häneltä kysyä neuvoa eräässä hyvin tärkeässä asiassa, joka etupäässä koskee minua, mutta myöskin äidinisääni Svenherra vainajata sekä äitiäni, Jumala armahtakoon heidän sielujansa!"

"Äidinisääne?" kysyi marski silmissään omituinen, tutkiva ilme.

"Niin!" vastasi Niilo, "asia koskee hänen testamenttiaan!"

"Ja nytkö vasta olette tullut sitä ajatelleeksi?"

"Sattumalta sain juuri nyt rosvoja takaa-ajaessamme siitä tietoja, joita en ennen ollut kuullut."

"Keneltä sitten...?"

"Eräältä teidän miehistänne... Hän oli ollut äidinisäni mukana siihen aikaan, jolloin hän kulki vitaliveljesten kanssa, ja hän tunsu hyvin kaikki ritarivainajata koskevat seikat."

"Eräs miehistäni?" huudahti marski, värin vaihtuessa äkisti hänen poskillaan. "Missä hän on, ja mikä hänen nimensä on?"

"Hän erkani matkalla, mutta saapuneen piankin luokseenne takaisin... Hän tuli samaan aikaan palvelukseenne, kuin viheriä ritari saapui hoviinne."

Marski vaipui ajatuksiinsa ja istui ison ajan katsellen suoraan eteensä. Viimein hän nousi ylös, käveli kerran edestakaisin lattian yli ja pysähtyi sitten Niilon eteen tarttuen hänen käteensä.

"Teistä tuntunee kummalta", sanoi hän syvällä äänellä, katsoen vakaasti Niiloa, "teistä tuntunee kummalta, että olen niin paljon kyseltyä teiltä tästä asiasta... Nyt en voi sanoa miksi, mutta ehkä joskus vastedes... Mutta minäkin haen hyvää neuvoa erääseen asiaan, joka myöskin koskee vanhaa ritaria, äidinisääne."

Hän vaikenen tarkaten huolellisesti Niilon kasvoniilmeitä sekä lisäsi sitten:

"Sitä saatte kuitenkin aina ajatella minusta, Niilo Bonpoika, että tahdon kaikissa vaiheissa pitää teitä ystävänäni ja toimia myöskin teitä kohtaan ystävänä... Uskotteko näitä sanojani?"

Niilo ei vastannut, mutta puserti lämpimästi marskin kättä, ja hänen katseensa oli niin suora ja vilpittön, ettei sanoja tarvittu vastaukseksi.

Huomisin erosivat marski ja Niilo Tordista Tukholmassa, ja Söderteljen kohdalla erosivat ensinmainitut toisistaan. Marski lähti etelään käsin, Niilo matkasi Mälärin rantaa pitkin Strengnäsiin.

* * * * *

Toinen neuvonantaja.

Hiljaisen järven rannalla metsän synkässä siimeksessä on rauhallinen luostari. Tuuli humisee puitten välitse, kääntäen hiljaa tornien huipuissa olevia viirejä ja rientää järven yli kuiskaten aalloille, mitä oli kuullut ja nähnyt matkoillaan.

Kynttiläin valo loistaa luostarikirkon ikkunoista, ja nunnain laulu kaikuu sieltä leviten kauas, kauas. Se pyrkii taivaaseen ja saapuukin sinne, vaikkei ihmissilmä ja -korva voi sen lentoa havaita.

Yksinäinen ritari vaeltaa metsässä. Hän kuulee tuulen ja nunnain laulun ja hän näkee pyhät valot kirkon ikkunoista. Hän hiljentää käyntiään, hän pysähtyy ja kuuntelee. Lieneekö rukous herättänyt outoja tunteita hänen rinnassaan, hän kohottaa silmänsä taivaaseen päin katsellen tähtien pyhää kirjoitusta. Onko hänen rinnassaan päivä vai yö? Onko se pimeyden voimain vallassa, ikävöikö se voittoa ja vapautta, vai vieläkö se taistelee, vieläkö on voitto vihollisesta epävarma, etsiikö se tuskissaan apua ja lohdutusta?

Pyhä laulu loppuu, nunnat vaeltavat kammioihinsa. Valot sammuvat kirkossa, ainoastaan pyhimysten alttareilla tai jonkun ritarin haudalla palaa vielä tuikkiva kynttilä valaisten heikosti avarata kirkkoa.

Silloin lähestyy ritari luostarin porttia, hän koputtaa siihen, kohottaa vielä kerran käsiänsä taivaaseen päin ja katoaa luostarin hämärään käytävään.

"Tänne, tänne", kuiskaa porttia vartioiva sisar, liikkuen ritarin edellä, kädessään sarvilyhty, joka ei valaissut muuta kuin lähimmän ympäristönsä.

He kulkevat läpi pitkän käytävän ja tulevat luostarin puutarhaan. Toisella puolen on korkea luostarikirkko, toisella itse luostarirakennus, ja etäämpää puunlatvain takaa, joihin lehti on juuri ruvennut puhkeamaan, häämöittää korkea luostarinmuuri. Tähdet vilkkuivat taivaalta hiljaisina ja ihmettelevinä, ikäänkuin olisivat nähneet jokaisen raskaan askeleen, kuulleet jokaisen huokauksen sumuisesta maasta.

"Tänne!" kuiskasi saattajatar, viitaten erästä kirkkoon vievää sivuovea.

Ritari avasi matalan kirkonoven. Nunna seiso i hetkisen paikallaan, kääräisi kaapun tiukemmin ympärilleen ja tarttui oveen sulkeakseen sen ritarin jälkeen.

"Kellon kahtatoista lyödessä tapaatte Bengta-sisaren!" sanoi hän sulkien hiljaa oven.

Ritari käveli hitain askelin eteenpäin temppelissä. Oli niin hiljaista, niin juhlallista. Kynttiläin valokin näytti ylevältä ja pyhältä. Pääalttarin ääreen laskeusi ritari polvilleen ja rukoili kumartuneena siinä, ja vielä kun torninkello lyöä kumahutteli kahtatoista oli hän samassa asennossa.

Silloin kohousi hämärästä äänettömänä ja aavemaisena, vitkaan ja vapisten harmaa varjo, ja haudanomainen ääni lausui:

"Kukas olet, pahan maailman lapsi, joka häiritset Jumalan pyhästön rauhaa?"

Ritari kohotti päätään. Hänen edessään seiso i o jennetuin käsin harmaapukuinen nunna, jonka niskaan vedetyn päähineen alta kiilui syvistä kuopistaan kaksi läpituokevaa silmää.

"Tunnettehan minut, Bengta-sisar!" vastasi ritari nousten seisolle, "tulen sanomaan teille sanasen sen johdosta, mitä puhuitte minulle viimeksi tavatessamme."

Nunna hypähti askeleen taaksepäin, ja hänen ruumiinsa näytti vavahtavan.

"Te puhuitte minulle kultaisesta kaulaketjusta ja siitä onnesta, jonka se toisi minulle, jos sen saisin ... te sanoitte vielä, että tämä onni levittäisi loistoa yli koko Ruotsin maan ja tulisi Engelbrektin alkaman työn päättimeksi... Siitä pitäen se on ollut mielessäni yötä päivää, ja se on viehättänyt mieltäni ja viehättää yhä... Nyt olen tullut sanomaan teille, että minä en saata yrittää haltuuni tuota korua, jonka voi saavuttaa ainoastaan ystävyuden pettämisellä... Eikö teillä ole muuta neuvoa antaa? Enkö voi kunniaa muuten saavuttaa, eikö Ruotsi tule muilla keinoilla onnelliseksi?"

Kesti hetkinen, ennenkuin nunna vastasi. Hän seiso i kankeana ja näytti niin kapealta, kuin nunnanpuvun alla olisi ollut pelkkä luuranko. Mutta hänen synkeät silmänsä katselivat lakkaamatta terävästi ritariin.

"Omituisia ajatuksia! aivan kuin veljellänikin... Hänkin pilkkasi tuota pyhää kalua, ja senvuoksi hän menetti henkensä... Te uskotte siihen, mutta pelkäätte sitä, ikäänkuin se riippuisi ristiinnaulitun kuvalla, jonka verta eräässä sen kivessä on... Ja mitä yksi ihmiselämä kuitenkin on, kun on kysymyksessä kokonainen kuningaskunta, mitä on yksi ystävä, kun tuhanten miesten ja naisten pelastus riippuu tuosta pyhästä ketjusta?... Totisesti sanon sinulle, Kaarlo, päämääräsi on varma, mikä tahtosi lieneekin... Sinun täytyy omistaa tämä koru, muuten on onnettomuutesi lähellä..."

"Tulkoon siis onnettomuus", vastasi ritari. Sitten hän lisäsi vapisevalla äänellä, "minä en rohkene ostaa onneani sillä hinnalla."

Äänen vapiseminen ilmaisi nunnalle tarpeeksi, että hän oli voittanut, ja kun mies lausui: "en rohkene", vaikka hänen olisi tullut lausua yksinkertaisesti: "tahdon" tai "en tahdo", varmisti hänen voittonsa. Tahto oli hyvä, mutta voima heikko, rukous ei ollut antanut hänelle voimaa.

"Aikoja sitten olen kääntänyt ajatukseni maallisesta", sanoi nunna, "miksi häiritsette pyhää rauhaani, mitä tahdotte?"

"Tahdon apua teiltä, joka kerran puhalsitte minuun halun saada tuon koristeen, tahdon teiltä apua temmatakseni sen sydämeistäni pois. Tahdon toimia vapaasti kuten ennen, ja tulla mahtavaksi omalla voimallani, että voisin avoimin katsein astua Herran pyhimysten eteen."

"Menkää, menkää, ja jättäkää minut rauhaan!" huusi nunna, "voiko mitään, joka ei ole Jumalalle otollista, tulla minun huuliltani?... Pois se! Mutta teillä on valta ottaa vastaan tai hyljätä... Minulla on ollut elämässäni eräs tehtävä, jonka hyväksi olen uskollisesti toiminut. Olen ollut valmis antamaan elämäni, niin enemmän kuin elämäni, sen suuren tarkoituksiperän edestä, joka minulla on ollut, ja joka on juuri sama, jonka suuri Engelbrekt alotti... Toivoin, että veljeni täyttäisi hänen työnsä; se toivo ei toteutunut ... olen tahtonut asettaa teidät veljeni sijaan, enkä ole säikkynyt mitään saavuttaakseni tarkoitukseni... Puhutte ystävyuden pettämisestä...! Niin, minä olen pettänyt ystäväni, jota sydämeistäni

rakastin, olen ollut valmis surmaamaan hänen poikansa, ja hänkin on voittanut myötätuntoisuuteni, sillä hän on pelastanut henkeni ja auttanut minua kostamaan veljeni puolesta tuolle vanhalle petturille, joka otti hänen henkensä... Ja sittenkin olen valmis uhraamaan nuorukaisen elämän, ja hänen verensä säteilisi käsilläni kuin pyhimyskehä ... sen silmissä nimittäin, joka tuomitsee aikomusten mukaan. Ystävyys, rakkaus ja kaikki, mikä on maallista, on kyllä kaunista ja suurta, mutta kauniimpaa ja suurempaa on isänmaan pelastaminen ja sellaiset urostyöt, joita muistetaan vuosisadasta vuosisataan..."

Nunna vaikeni, ja hänen sanansa kajahtelivat syvällä kirkkoholvin sokkeloissa. Kynttiläin liehuvassa valossa näyttivät pyhään kuvan ja muut esineet liikkuvan, ikäänkuin nunnan vahva tahto olisi antanut puulle ja kivellekkin elämän. Hän oli kuin mahtava ihmeitten tekijä, loitsijatar tänä öisenä hetkenä, syvä ja selittämätön kuin yö itse.

"Sanokaa vielä", lausui nunna taas, "sanokaa, onko teille mieluista nähdä tämän kalun omistajan nousevan porras portaalta kunnian ja vallan ja suurten muistojen kukkuloille?... Muuta ei teillä ole valittavana. Hän tai te, jompikumpi, on työni tekevä... Ymmärrättekö?"

"Ymmärrän!" mutisi ritari.

"No, sitten tiedätte myöskin tehtävänne... Mutta että olette vitkastellut, on onnettomalle maallemme tapahtuva kaikki se, mitä Herra on vihassaan päättänyt. Rutto tulee, nälkä tulee, sota tulee. Ellei teillä ole taikakoristetta, olkaa valmis kestämään pahinta, mikä miestä voi kohdata, mutta jos se on teillä, saatte Ruotsin kuningaskruunun!"

Tuli taas hiljaisuus. Ritarin pää oli rinnalle vaipunut. Hän kohotti vihdoin sitä, ja kohotti sitä ylpeästi ja varmasti, ikäänkuin hyvä henki olisi kuiskannut hänelle sen sanan, jonka hän aikoi lausua. Mutta nunna oli jo hävinnyt. Harmaa pylväk oli vaan sillä kohtaa, jossa hän oli seisonut.

Hän seisoikin hetkisen pylvääseen katsoen. Mutta valtavia myrskyjä riehui hänen rinnassaan. Hän risti kätensä kohottaen ne ristiinnaulitun kuvan puoleen.

"Niilo, Niilo!" lausui hän sitten vapisevin huulin vaipuen taasen polvilleen rukoilemaan.

* * * * *

Toinen.

Samaan aikaan oli Niilo Bonpoika Tuomas-piispan luona Tynnelsön linnassa.

Uuras piispa, joka oli väsymätön ja aina ankarampi itseään kuin muita kohtaan, oli heti, kun tunsikin voimain joissakin määrin palanneen, lähtenyt tarkastusmatkalle Nerikeen, mutta häntä odotettiin joka päivä kotiin. Niilo saapui Strengnäsiin illalla muuana päivänä ja päätti odottaa piispan kotiin tuloa. Mutta kului päivä, jopa kaksikin, eikä piispaa kuulunutkaan. Niilo, jolla ei ollut aikaa odotella, lähti summanpäiten ratsastamaan länteenpäin piispaa tavatakseen. Segerstadissa hän vihdoin sai kuulla piispan saapuvan sinne samana päivänä, ja siellä hän saikin tavata rakastetun vanhuksen.

Mutta millainen olikaan Tuomas-piispa nyt! Jo käydessään Herman Bermanin kanssa viimeksi Tynnelsössä piispan luona, huomasi hän kuinka paljon aika ja surut olivat hänen tomumajaansa riuduttaneet. Viimeiset neljä vuotta olivat täydentäneet hävitystyön. Ennen niin hilpeästä, avomielisestä ja lujamielisestä miehestä oli varjo vaan jäljellä. Hän oli nyt kumarainen ukko, joka vapisevin käsin kävellä hoiperteli piispansauvansa varassa, kutistunut haamu, vaan entisen Tuomas-piispan heikko kajastus. Syvästä sydänsurusta kertoivat hänen kellertävät, kuihtuneet piirteensä, ja lempeissä silmissään oli surumielinen katse, joka melkein muistutti talviauringon kelmeätä valoa.

Tämän äkkinäisen riutumisen syynä oli Eerik Puken kuolema, johon hänkin katsoi olevansa ainakin osittain syyppää. Hän oli, kuten arkkipiispa Olavi vainajakin, pannut nimensä Eerik-herran turvakirjan alle, ja kun tuo urhokas ritari siitä huolimatta otettiin kiinni ja vietiin Tukholmaan sekä tuomittiin siellä kuolemaan, olivat piispa-vanhukset siitä saaneet surun, joka ei koskaan haihtunut. Edellinen katsoi itseään arvottomaksi enää jakamaan pyhiä sakramenteja, ja hän lähetti vielä pyhälle isälle Roomaan pyynnön saada rikoksensa anteeksi; jälkimmäinen ei myöskään saanut sentähden rauhaa, vaan rankaisi itseään ankarasti ja piti sittemmin itseään aina kunniattomana miehenä. Arkkipiispan pian senjälkeen sattunut kuolema raskautti yhä enemmän Tuomas-piispan omantunnon taakkaa, jota lisäsivät vielä useat senjälkeen tapahtuneet seikat. Uudella arkkipiispalla, Niilo Ragvaldinpojalla, ei ollut sitä henkeä, jonka Engelbrekt oli ystäviinsä ja miehiinsä luonut. Vielä vieraampi mieliala levisi maahan, kun muukalainen kuningas rupesi edellisten tavan mukaan kulettamaan Ruotsiin omia tylyjä maanmiehiään, koettaen samalla polkea maahan Ruotsin lakia ja vanhoja tapoja. — Ei ole kummaa, että vanhan engelbrektiläisen mieli silloin synkkeni ja sydän murehtui.

Siksi oli hänen elämänsä ollut aina Eerik Puken kuolemasta asti yhtä pitkää parannuspäivää, jonka ankaruutta hän lakkaamatta kovensi. Eräinä hetkinä luuletti tämä jalo vanhus Juudaan tavoin pettäneensä ystävänsä. Paastotessaan ja itseään ruoskiessaan kiihtyi hänen mielikuvituksensa siihen määrään, että hän oli näkevinään Engelbrektin edessään — ylevänä ja lempeänä, kuten eläissään aina — mutta samalla kääntävän surullisen näköisenä kasvonsa vanhasta ystävästään, piispasta, ja ojentavan kätensä uskolliselle Eerik Pukelleen. Nämä hetket olivat katkerimmat piispan parannusajalla, mutta samaan suuntaan kulki koko hänen sielunelämänsä. Tämän sydäntä jäytävän surunsa hän on ilmaissut laulussaan "hävinneestä uskollisuudesta", jonka hän sepitti katumusajanaan. Usein kun hän istui yksinään työhuoneessaan, kuultiin hänen itsekseen lausuvan kappaleita tästä runoelmasta, ja jos silloin käytiin hänen luokseen, vuotivat tuliset kyyneleet pitkin hänen ryppyisiä poskia ja valkeata partaansa.

Kulunut vuos' oli murhan vuos', kun uskokin petti. Se takaisin ei palaa, vaan synkkänä, salaa maastansa lähti.

Kavaluus ja valhe on valtansa alle sortanut maan. Usko ja kunto ja totuudentunto on murheissaan.

Pois vääryys lyö, niin kurjuutes yö on valkeeva taas! Jumalahan turvaa niin syntien surmaa ei enää löydy maass'.

Oi, onnellinen, ken kavaluuden on karttanut tien! Ole uskollinen, niin taivahasen se varmasti vie!

Tällainen oli Tuomas-piispa nyt Niilon kohdatessa hänet. Nuorukaisen silmissä kimelsi kyynel, kun hän näki tämän raihnaisen jäännöksen miehestä, jonka hän oli nähnyt hänen voimansa ja miehuutensa päivinä. Piispa äkkäsi kyyneleen ja ojensi hymyillen kätensä Niilolle.

"Tynnelsössä, Tynnelsössä!" sanoi hän sitten hiljaisesti ja katosi, palvelijainsa kannattamana, piispantaloon.

Piispa oli nyt tyyten väsynyt matkastaan ja meni heti levolle. Mutta siitä huolimatta jatkettiin seuraavana päivänä matkaa Arbogaan, ja Niilon piti ratsastaa piispan rinnalla. Tämä itse makasi neljän hevosen kantamilla makuupaareilla. Mutta piispa oli niin nääntyneenä ja heikkona, ettei jaksanut paljon puhua. Arbogassa antoi hän kulettaa itsensä laivalleen ja Niilo istui hänen viereensä.

Matka Mälarin yli, jonka rannat hymyilivät matkustajille keväisessä vehreydessään, näytti tekevän piispalle hyvää.

"Tänä iltana haluan puhella kanssasi, poikani!" sanoi hän kerta toisensa perästä puristaen Niilo Bonpojan kättä.

Tuli ilta, ihana ilta, niin rauhainen ja valoisa kuin morsion kasvot, kun hän huokailee rakkautta sulhonsa rinnalla. Niityt, pilvet ja vedet olivat kuin avattu lipas täynnä pyhiä kaluja, kaikki puhui luojan ihmeistä, kaikkivallasta ja rakkaudesta.

Tultuaan työhuoneeseensa seisoi piispa kauan Niilo Bonpojan käsivarteen nojaten ja katseli kaunista maisemaa. Sitten hän huokasi, ja kyyneleitä rupesi tippumaan hänen silmistään.

"Se on rangaistukseni, Niilo", sanoi hän, "se on rangaistukseni! Vanhan rikollisen ystäväsi täytyy katsoa, tarkkaan katsoa Jumalan kaunista maailmaa, sillä silloin muistuu rikos ankarampana mieleen... Herra, herra, ole minulle syntiselle armollinen!"

Niilo oli liikutettu, hänen mielensä heltyi. Hänestä tuntui kuin taivaasta olisi enkeli astunut alas viilentämään vanhuksen palavaa sydäntä, peilikirkas järvi kuvasti taivaan tuhansia tähtiä, joiden lempeä tuike näytti vuodattavan viihdytystä ja lohdutusta vanhan parannuksentekijän raskautettuun rintaan.

Piispa katseli kauan hievahtamatta kaunista näkyalaa. Sitten hän pani kätensä ristiin ja rukoili, ja vielä istuutuessaan lepotuoliin hän katseli sinistä taivasta, johon hänen ajatuksensa olivat tottuneet vaeltamaan sekä myöhään että varhain.

"Minun iltani on tullut, rakas poikani", sanoi hän hetkisen kuluttua kääntäen katseensa Niiloon, "tunnen sen ja toivon Jumalan armoa synneilleni."

Kotvasen perästä hän taasen tarttui nuorukaisen käteen lausuen:

"Mutta nyt tahdon kysyä sinulta asiaasi, poikani, mitä haet vanhalta Tuomas-piispalta?"

"Tahdon kysyä teiltä neuvoa, hurskas isä", vastasi Niilo.

"Aivotko siis jättää marskin?" kysyi piispa, muistellen Niilon ja Herman Bermanin käyntiä hänen luonaan neljä vuotta sitten.

"En!" vastasi Niilo. "nyt haluaisin teiltä kysyä neuvoa erääseen asiaan, joka koskee äidinisääni, herra Sven Sturea, Jumala armahtakoon hänen sieluaan, ja sitä testamenttia, jonka hän minulle antoi."

Sitten hän kertoi kaulaketjun koko historian, miten äitinsä oli kuolinvuoteellaan ilmoittanut isänsä tahdon mukaan, missä se löytyi, miten hän oli sitten lähtenyt Visbyhyn sitä noutamaan, miten tämä aie epäonnistui, ja miten hän lopulta sen sittenkin oli saanut ja pitänyt sitä, sekä miten se oli pelastanut hänen henkensä ottaen vastaan hänelle aiotut iskut, jotka olisivat muuten tuottaneet hänelle ehdottoman surman. Sitten hän vielä kertoi, miten oli löytänyt sen hirvennahkaiseen ihokkaaseensa neulottuna taistelun jälkeen setäänsä, Niilo Steeninpoikaa vastaan. Lopuksi hän lausui odottamatta tavanneensa äidinisänsä vanhan asepalvelijan, joka oli kertonut hänelle erään uuden tarinan kaulaketjusta ja sen kantajoista. Piispa kuunteli häntä tarkkaavasti, mutta hänen kasvonsa eivät ilmaisseet vähääkään, mitä hän ajatteli ja mitä hän mahdollisesti sanoisi. Niilon lopetettua hän istui kauan ääneti ikäänkuin mietiskellen erikseen joka eri kohtaa kaulaketjun historiassa verraten niitä toisiinsa, harkiten ja valikoiden. Vihdoin levisi hänen kasvoilleen heikko hymy, ja hän lausui kuin itseksensä:

Spernere quod prosit et amare quod obsit, ineptum est;
Quod prodest fugimus, et quod amamus obest.

[Nämä latinaiset värssyt, jotka Ericus Olai on lainannut Aisopokselta, kuuluvat suomeksi näin:

Hupsu, ken hyötyään halveksii, ken vahinkoa mieli;
Hyötyä kartamme me — mit' etsimme, vaan pahaks' on.]

Niilo ei tietysti ymmärtänyt latinaisia värssyjä, eikä hän tahtonut häiritä isällistä ystäväänsä kysymyksellä, joten äänettömyys jatkui. Hymy katosi vanhuksen huulilta, ja hänen katseensa muuttui ankaraksi, kuten taivaanranta auringon laskiessa, joka myöskin vähitellen kadottaa lämpimän loisteensa ja muuttuu pian harmaaksi, kylmäksi ja koleaksi. Silloin tuntee ihminen kylmyyttä rinnassaan, ja elämän vakavuus, elämän ankaruus esiintyy silloin kaikessa alastomuudessaan sielussa, kunnes tähdet taas levittävät sinne valoaan, kutsuen meitä luokseen toiseen maailmaan, jossa kaikki on pelkkää lämpöä ja valoisuutta.

Tämän kylmyyden synnytti piispan katseeseen arvattavasti silmäys hänen omaan sydämeensä. Se selveni vähitellen, ja vaikka hymy ei palannutkaan, oli hänen äänessään kuitenkin pehmeä sävy, kun hän taasen kääntyi Niilon puoleen.

"Sanoppa minulle, rakas poikani", sanoi hän, "mitä itse arvelet tuosta taikakalusta?"

Niilo teki selvää kaikesta, hän avasi koko sydämensä vanhukselle, jolloin tämän katse yhä enemmän lauhtui ja entinen hymy rupesi ilmestymään niihin:

"Ja nyt kysyisin teiltä hurskas isä", niin hän lopetti, "olenko oikeutettu menettelemään äidinisäni koristeen kanssa mieleni mukaan, ja voinko äidinisäni sijasta täyttää, mitä hänen ystävänsä Fjalar-ritari hänelle neuvoi, — voinko uhrata sen jollekin Jumalan pyhimmälle ... voiko tämä kalu, jota niin paljo veri, niin monet kyyneleet ja pahat toivomukset, rikokset ja kiroukset saastuttavat, voiko se olla otollinen uhri pyhälle kirkolle!... Tähän kysymykseen pyydän vastausta teiltä!"

"Monet ovat ne keinot, joita Herra käyttää kiusaukseksi ihmisille", alkoi piispa, "äidinisäsi koriste on yksi niistä. Niin, voimmepa sanoa, että sellainen viettelevä houkutus riippuu näkymättömistä langoista joka ihmisen mielessä. Se on sama vanha totuus, jonka tunnemme ensimmäisen ihmisen syntiinlankeemuksesta. Silloin oli viettelijänä käärme, tässä sinä on kultainen kaulaketju. Mutta kiusaus on yhtä välttämätön ihmissydämelle kuin tuli raa'alle malmille. Se saa edellisestä puhdistetuksi sen, mikä siinä on jaloa, samoin kuin tuli eroittaa kuonan ja kullan. Totuus syntyy vasta taistelun kautta, mutta taisteluun tarvitaan rohkeutta ja voimaa, ja ainoastaan se, joka taistelee ja voittaa, saavuttaa todellisen onnen. Se löytyy sydämen hiljaisella pohjalla, kuten ehta helmi raakkunsa kuoresta meren pohjalla. Jolla on rohkeutta, noutakoon sen sieltä; jolla ei sitä ole, ei konsanaan sitä saavuta, vaikka hänellä olisi kymmenen äidinisäsi kaulaketju."

Piispa istui tätä lausuessaan nojallaan tuolissansa ja katseli lakkaamatta taivaaseen päin, jossa tähdet vilkkuen paloivat, ja Niilosta tuntui kuin vanhus olisi ainoastaan tulkinnut niiden salaperäisen kirjoituksen hänelle käsitettävällä kielellä. Lopetettuaan puheensa loi hän silmänsä alas. Hänen syväsisältöisten sanainsa jälkeen seurasi sitten hiljaisuus aivan itsestään, sillä niiden täysi ymmärtäminen näytti vaativan aikaa kotiutuakseen nuorukaisen sieluun.

Nyt kohotti piispa syvän katseensa Niiloon sekä jatkoi:

"Sinä olet taistellut, sinä olet taistellut Herran siunauksen varjossa, poikani, ja siksi olet voittanut. Sinun onnesi asuu sinussa itsessäsi, sitä ei voida sinulta ryöstää. Älä vaan luule, että taistelusi on loppunut ... ei, ei, oikeata ritarikeijua ei saavuteta muuten kuin taistelulla, joka vaatii sinua seisomaan vartiopaikalla miekka kädessä koko elämäsi, ja temppele, jossa vartiotasi suoritat, on se, jonka lattiana on maa, ja kattoholvina taivas, ja kun se vartio on päättynyt ja sinä astut temppeleistä elämään ... oikeaan elämään, niin silloin ripustavat ketjun sinun kaulaasi suuret vainajamme Pyhä Eerik ja Engelbrekt, ja taivaalliset sotajoukot huutavat silloin hallelujaa!"

Vanhuksen silmiin kohosi kyyneleitä ja hänen äänensä vapisi, kun hän jatkoi:

"Herra on sallinut palvelijansa nähdä sinun aamuvartiosi... Kohta seison heidän luonaan taivaassa. Mutta iloisena voin viedä heille sen tervehdysten, että vielä löytyy kuntoa ja rehellisyyttä Ruotsinmaassa... Minä onneton, vanha ja vaivainen, joka lähden täältä valapattoisena ja tahrattuna ... oletko armahtanut minua, Herra... Katsotko armollisesti palvelijasi puoleen?"

Vanhus oli syvästi liikutettu. Hän painoi molemmat kätensä kasvojansa vasten eikä voinut ponnistuksellakaan pidättää kiihkeätä nyyhkytystä. Mutta vähitellen taltui hänen mielenliikutuksensa, ja hän voi taasen hillitä tunteitaan.

"Mieluista on puheesi ollut minulle, poikani, se on ollut kuin palsamia sydämelleni... Voit hyvällä omallatunnolla antaa tuon kalliin korukalun pyhälle kirkolle. Se riippukoon jollakin pyhäinkuvalla ihmisten periviholliselta saatuna voitonmerkinä. Ja tulkoon se sinulle muistutukseksi, että parhaimmat voittonsa mies saavuttaa ristiinnaulitun kuva sydämessään, mutta että paha kasvaa hyvän rinnalla, ja että miehen elämä on kulkua taistelusta taisteluun, ja että taistelun vaara kasvaa hänen voimainsa mukaan... Tämä on vanhan Tuomas-piispan vastaus kysymykseesi, poikani. Olkoot hyvät henget seuranasi!"

Niilo aikoi nousta ylös, mutta piispa laski kätensä hänen olalleen ja katsoi häntä silmiin.

"Varmaan puhumme nyt viimeistä kertaa toistemme kanssa, Niilo Bonpoika... Minun päiväni ovat luetut. Mutta tahdon nyt sanoa sinulle, ennenkuin eroamme, mitä olen ajatellut, mitä olen sinusta toivonut... Ja mitä sanon sinulle, vien mukani toiseen maailmaan, josta katselen, kuinka sinä täytät sen lupauksen, jonka sinusta annan! Se taistelu, jota olet tähän asti taistellut, poikani, on ollut oma taistelusi, ja se voitto, jonka olet voittanut, on tullut omaksi kunniaksesi... Mutta miehen ei ole taisteltava ainoastaan omia yksityisiä taisteluitaan, hän ei elä ainoastaan itseänsä varten, vaan maatansa ja kansaansa, Ruotsiamme varten. Sinäkin, Niilo Bonpoika, saat elää tätä suurempaa elämää, jossa on suuret viettelykset ja koettelemukset, suuret surut ja riemut... Ja juuri nyt ovat taistelutorvet kajahtaneet, nyt on kysymyksessä Ruotsin kansan elämä tai kuolema. Sinä tulet tämän kansan mieheksi..."

"Mutta enhän minä muuta haluakaan, hurskas isä!" sanoi Niilo.

"Ymmärrä minua oikein, poikani", jatkoi piispa, "monet haluavat näinä aikoina olla kansan miehiä, mutta harvat todella ovat... Älä luule, että kansamme taistelu taistellaan vuorenhuipulla, ei, ei, se taistellaan syvällä laaksossa, kansan sydämessä. Taistelijat saavat tyytyä olemaan näkymättöminä ja niiden unhottamina, jotka seisovat huipulla ja luulevat yksinään tekevänsä kaiken. Mutta sinun paikkasi, poikani, on laakson varjossa... Se sana, jonka sanoit Engelbrektille, kun kuudit hänen ensi kerran puhuvan yhteiskunnan ensimmäisille, se lupaus, jonka annoit minulle hänen haudallaan — ne vetävät sinua kansan luo, talonpojan luo, ja usko minua, siellä saavutat voiton, jonka kunnia on etsimisen arvoinen... Niin, rakas poikani, jos Ruotsi tahtoo elää vapaana, kuten se ennen muinoin on elänyt, niin se vaatii miestä, joka voi uhrata itsensä, joka voi kieltäytyä maailman kunnia ja palkinnoista, kuninkaan suosioista, korkeista viroista, vieläpä itse kuningaskruunustakin, kuten hän teki, tuo piskuinen mies, tuo saavuttamaton, jonka muisto on senvuoksi elävä, niinkauan kuin Ruotsissa miehiä löytyy... Sano minulle, Niilo Bonpoika, tahdotko pyrkiä täksi mieheksi Ruotsinmaassa?"

"Tahdon!" vastasi Niilo lämpimästi.

"Ajattele, että sinun tulee senvuoksi karttaa korkean vallan loistoa... Voi tulla sekin aika, että sinä olet niin suosiossa Ruotsin miesten kesken, että he tarjoavat sinulle kuninkaankruunua... Onko sinulla, poikani, voimaa kieltäytyä siitä? Se viehättää valtaavasti miehen mieltä, se on vaikuttava sinuun samalla voimalla kuin kaulaketjukiin... Voitko säilyttää nuoruudenvoimasi, voitko kieltäytyä, voitko uhrata kuningaskruunun Ruotsin tähden, kuten olet uhrannut kaulaketjun itsesi tähden?"

"Niin totta kuin Herra ja hänen pyhänsä kuulevat sydämeni rukouksen", vastasi Niilo, "niin ottakaa vastaan lupaukseni, isä, ja sen kuulko Jumala ja Pyhä Eerik kuningas!"

"Herra antakoon sinulle runsaimman siunauksensa, rakas poikani ... niin, me rukoilemme sinun kanssasi ja pyydämme Herran edessä armoa Ruotsin kansalle!... Minä näen kruunun loistavan sinun ja sinun huoneesi yli. Ellei sitä oteta alas ja panna näkyväisessä muodossa sinun tai jonkun sinun omaisesi päähän, niin se on säteilevä häviämättömällä loistolla läpi tulevien aikojen ja julistava syntyville sukupolville sinun kunniaasi, vaikka se saavutettiin laakson varjossa... Kaikkivaltias Jumala olkoon kanssasi, ja hänen henkensä seuratkoon sinua elämäsi ehtoolle asti!"

Niilo oli langennut polvilleen ja piispa piti vapisevia käsiään hänen päänsä päällä.

VIII.

Harmaa Haukka.

Eräänä kauniina aamuna toukokuun alussa ratsasti muutamia ritareita loistavalla seurueella Tukholman pohjoisportista Brunkebergin yli pohjoiseen päin. Ne olivat vanha laamanni, herra Kaarlo Tordinpoika, hänen veljensäpoika, herra Kaarlo Knuutinpoika, herra Kustavi Anundinpoika (Sture), ja marskin seurueessa oli herra Niilo Bonpoika, Klaus Lang ja muutamia muita hänen päällysmiehiään. Kolme ensiksi mainittua ratsasti edellä, kappaleen heidän takanaan tuli Niilo Bonpoika, ja hänen rinnallaan pienellä hevosella muuan nuori poikanen, joka saattoi olla noin kymmenvuotias, mutta oli vahva ja suurikasvuinen ikäisekseen. Hän oli ritari Kustavi Anundinpojan poika, Steen Kustavinpoika Sture. Heidän jälessään vähän matkan päässä tulivat asemiehet. Marskin asemiesten joukossa oli jo mainittu Klaus Lang ja eräs vanha harmaapartainen urho, Johannes, jota päällysmiehet ja erittäinkin Klaus Lang ja toiset asemiehet pitivät suuressa arvossa.

Kaikkialla näkyi vilkasta puhelua. Vanhemmat herrat keskustelivat tärkeistä valtakunnan asioista. Kuningas Kristofer oli edellisinä päivinä eli toukokuun 2 päivänä palannut kuningasmatkaltaan valtakunnasta ja juhlallisesti vahvistanut kuningas Maunu Eerikinpojan korjatun maanlain, ja tätä piti laamanni erittäin huomattavana tapahtumana. Kaarlo Knuutinpoika huomautti silloin, että Ruotsissa kuitenkin oli kuninkaalla ja valtaneuvostolla lakiasäättävä valta rahvaan suostumuksella, pannen painon sanoille: "rahvaan suostumuksella". Mutta laamanni kiivastui ja kysyi, mitä marski sillä tarkoitti.

"Minusta näyttää", vastasi marski, "että tämä laki on säädetty aivan rahvasta kuulematta."

"Mitä sanotte, veljenpoika", huudahti laamanni, "mitä sanotte? Enkö minä, Kaarlo Tordinpoika, ole Vestmanlannin laamanni, kuten herra Pentti Juhonpoika on Upplannin laamanni, ja emmekö me puhu ja toimi rahvaan nimessä, niinkuin muutkin valtakunnan laamannit toimivat."

"Olette oikeassa, setä", vastasi Kaarlo, "mutta sanotaan kuitenkin, että tämän lain on neuvosto tehnyt..."

"Neuvosto, niin ... niin on, kuten sanotte", lausui laamanni, "mutta istummehan mekin neuvostossa, me laamannit, samoin kuin piispatkin, onhan siis rahvaan etu siellä valvottuna."

"Teidän täytyy kuitenkin myöntää, etteivät laamannit aina valvo neuvostossa rahvaan parasta, eipä edes valtakunnan parasta!" lausui marski.

Ja tämä täytyi laamannin myöntää. Mutta nyt tulisi tämä muuttumaan, sillä se täytyi kuitenkin oikeuden mukaan tunnustaa, että Kristofer-kuningas todella harrasti lakia. Siitä hän oli antanut monta asetusta, ja laamanni muistutti erittäin sitä, jonka hän oli edellisenä syksynä lähettänyt hiippakuntiin ja jossa hän lausui rakkaille ritareilleen, asemiehilleen, vapaasukuisille miehille ja virkamiehilleen, kauppamiehille, talonpojille ja maalaisille: "Teidän pitää lakia noudattaa, ja itsekunkin tulee lain ja oikeuden mukaan elää, jos mielihenkeänsä ja omaisuuttansa loukkaamattomana nauttia."

"Se asetus luettiin täällä arkkhiippakunnan kirkoissa lokakuun kuluella viime vuonna", lisäsi laamanni. "Ja luuletteko te, veljenpoikani, että olisitte niin helpolla päässyt siitä murhajutusta, jonka Pietari Ulfvinpojan pojat nostivat teitä vastaan, ellei kuningas olisi pitänyt niitä teille antamia lupauksia, ettei teitä ahdistettaisi mistään, jota olitte valtakunnanhoitajana tehnyt ... vai mitä arvelette, veljenpoikani?"

Kunnon vanhus oli aivan toisella tuulella saatuaan tyttärensä terveenä takaisin. Marski sanoi hymyillen säästäväänsä arvostelunsa kuninkaasta siksi, kunnes oli saanut Viipurin linnan käsiinsä.

Keskustelu pysähtyi sitten hetkiseksi. Mutta sitä vilkkaammin haastelivat Niilo ja hänen nuori kumppaninsa. Nuori Steen oli tiedonhaluinen, hän kyseli kyselemistään kaikenlaista.

"Tuota kavalaa teeskentelijää", huusi hän pudistaen pientä nyrkkiään, "minä rankaisen vielä, kun jaksan, noita Natt och Dag-suvun herroja."

"Kun se aika tulee, Steen", hymyili Niilo, "niin levännee toinen jo ijäistä lepoaan, laamanni nimittäin, herra Pentti Steeninpoika, ja toinen, hänen poikansa, on katkerasti katunut tekoansa. Minä näin itse kerran hänen Engelbrektin haudalla Örebron kirkossa ruoskivan paljasta selkäänsä verille ja huutelevan syvimmän tuskan ja katumuksen sanoja tekonsa tähden!"

"Ja sitten, sitten?" kysyi Steen kärsimättömästi, "onko hän näyttänyt, että katumuksensa oli todellista? Minä olen kuullut, että hän on vastustanut marskia."

"Niin hän todella on, hän kuten kaikki muutkin sukulaiseni, Jumala paratkoon, isänikin..."

"Mutta te olette totisesti korjannut, mitä isänne ovat rikkoneet!" sanoi poika innostuneena katsoen Niiloa ystävällisesti silmiin.

"Jumala antakoon minulle voimaa täyttämään velvollisuuteni!" vastasi Niilo Bonpoika, ja hänen äänensä harras sävy ja hänen vaikuttava katseensa tekivät hyvän vaikutuksen poikaan.

Steen istui hetkisen pää kumarruksissa mitään lausumatta. Äkkiä hän katsoi kirkkain, varmoin katsein Niiloon.

"Isäni sanoi minulle", sanoi hän, "että kun tulen marskin hoviin, niin koettaisin saavuttaa jonkun vanhemman asemiehen ystävyyden, mutta jonkun sellaisen, jonka kelvollisuutta kiitetään ... hän mainitsi erityisesti teidän nimenne, Niilo Bonpoika", lisäsi hän matalalla äänellä katsoen ujosti Niiloon.

"Hyvä, hyvä, Steen", vastasi tämä, "kunhan vaan oikein käyttäydyt, niin saavutat kyllä Niilo Bonpojan ystävyyden ja Tord Kaarlonpojankin sekä jokaisen oikeamielisen miehen ystävyyden!"

"Niin isänikin sanoi, mutta minä tahtoisin jotakin muuta ... minä kyllä tiedän, kuinka kaikki hyvin kävisi!"

"Kuinka sitten, Steen?" kysyi Niilo ystävällisesti hymyillen.

"Jos te olisitte ystäväni alusta alkain, jos sanoisitte minulle aina, mitä minun tulee tehdä ... voi, minä pitäisin teistä niin paljo, ja te ja kaikki muutkin olisitte kyllä minuun tyytyväisiä, marskikin!"

Niilo tarttui poikasen käteen ja sanoi lempeällä vakavuudella:

"Minä rupean sinulle sellaiseksi ystäväksi ... osaatko puhua totta, poikaseni?"

"Tottako ... totta osaan puhua!"

"Se on ensimmäinen opetus, jonka annan sinulle ... ja pian saanen koetella sinua siinä suhteessa!"

Eräs ratsastaja tuli täydessä laukassa heidän perässään. Hiljalleen liikkuvat asemiehet estivät häntä näkymästä, mutta kohta hän ilmestyi tien viereen heidän sivulleen, ja samassa hän kiiti Niilon ja Steenin ohi eikä pysähtynyt ennenkuin vanhain herrain kohdalla. Hänen yllään oli viheriä ihokas, ja hartioilla liehui hänen ratsastaessaan pitkä, valkea viitta.

"Oliko hän ritarikuntalainen?" kysyi Steen.

"Ei, hän on viheriä ritari!"

"Viheriä ritari?... Mutta mikä hänen nimensä sitten on... Katsokaa, kuin hän hymyilee marskille rumalla naamallaan... Mutta marski näyttää iloiselta, mikä hänen nimensä on?"

"Luulen, että tuskin kukaan muu kuin hän itse tietää hänen oikeata nimeään", vastasi Niilo, "marskin hovissa ei häntä kutsuta muuksi kuin viheriäksi ritariksi."

Steen, joka aina tyystiin tutki kaikkea, silmäili vierasta ritaria hyvin tarkasti, ja huomattuaan hänen arpiset kasvonsa, joissa leuan ja suun seutuvilla oli karheata parransänkeä, ja nähtyään hänen ainaisen naurunvirnistyksensä, ei hän voinut itse olla sydämellisesti nauramatta. Niilo katsoi häneen silloin ja sanoi:

"Niin kummalliselta kuin tuo viheriä ritari näyttääkin, Steen, hän kuitenkin nauttii jossakin määrin marskin luottamusta. Olet huomaava hänet vielä kummallisemmaksi, kun saat enemmän häntä katsella, olet näkevä, että monet pitävät häntä pilanaan ... mutta muista, poikani ... et koskaan saa ottaa siihen

pilaan osaa, et koskaan saa nauraa viheriälle ritarille, jos haluat pitää minua ystävänäsi!"

"Mutta hän näyttää hyvin hassulta", vastasi poika pudistaen kiharaista päätään.

"Älä kuitenkaan anna koskaan hänen ulkomuotonsa tai muiden pilan vietellä itseäsi ottamaan hänen ivaamiseensa osaa ... lupaa se, Steen!"

"No, minä lupaan, koska te tahdotte ... en kuitenkaan ymmärrä, miksi te sitä tahdotte."

"Sen vielä huomaat itse!"

Hekin vaikenivat nyt hetkiseksi, mutta alkoivat pian taasen puhella yhtä vilkkaasti, ja Niilo oli yhtä väsymätön vastaamaan ja selittämään uudelle ystävälleen, kuin tämä oli uuttera kyselemään.

Puolenpäivän seutuna tultiin Garnsvikiin, joka on nykyään järvenä, mutta menneinä aikoina sen kautta kulki vesireitti Biskopstunan rannikoilta syvälle Upplantiin aina Lundan ja Skeppstunan pitäjiin asti Säminghundran kihlakunnassa. Siihen oli vilkkaan liikkeen vuoksi syntynyt kauppala, jota kutsuttiin Folklandstingiksi. Vielä näihin aikoihin oli maa siellä hyvin vesiperäistä. Saaristolaisten laivakulku sen kautta oli kuitenkin lakannut osaksi hallituksen kiellon vuoksi, koska läheisen Sigstunan kauppa kärsi Folklandstingin kaupasta, osaksi maanpinnan kohoamisen vuoksi. Nykyään osoittavat Garnsvikin, Vadasjön ja Hedervikin järvet sekä näitä yhdistävät vedet tämän reitin vanhaa suuntaa, ja samoin todistavat monet nimet aina Skeppstunasta alkaen mereen asti sen ennen olleen olemassa.

Biskopstunan läheisyydessä levähtivät herrat parisen tuntia. Tämä talo kuului arkkipiispan istuimelle — sinne oli pahamaineinen arkkipiispa, Johannes Gerkenpoika, teettänyt kivirakennuksen. Sieltä jatkettiin matkaa Penningebyhyn, johon saavuttiin myöhään illalla.

Penningeby oli veden ympäröimällä saarella Länna- eli Vassbyjärven koillisrannalla. Järvestä kulki virta erääseen kapeaan merenlahteen. Rakennuksen muurit olivat ikivanhat, vaikka rakennus muuten oli ollut monien muutosten alaisena. Tornista oli avara näkyala järven ja ympäristön metsäisten kumpujen yli, ja kansa tiesi linnasta kertoa lukemattomia vanhoja muistoja ja tarinoita.

Täällä setänsä luona aikoi marski viettää muutamia päiviä ennen Suomeen lähtöään. Täällä tuli nuorelle Steen Sturelle myöskin ensimmäiset koetuksensa ansaitakseen Niilo Bonpojan ystävyyttä. Päivät kuluivat joko syvissä ja vakavissa keskusteluissa, joita vanhemmat herrat pitivät ja joihin saapui muutamia vähäpätöisempiä herroja lähiseuduilta, taikka metsästyksellä kartanon riistaisissa metsissä. Iltaisin kisailtiin ja tanssittiin suuressa salissa tai ruusulehdon nurmikolla. Mutta aina oli viheriä ritari näissä karkeloissa tavallisuuden mukaan nuorison pilan ja ivan esineenä.

Eräänä päivänä, kun vanhemmatkin herrat, laamannia lukuunottamatta olivat olleet metsällä, ja kun taas keräydyttiin nurmelle tanssimaan, kesti nuori Steen ensimmäisen koetuksensa. Laamanni istui erään suuren lehmuksen varjossa viheriän ritarin kanssa shakkia pelaamassa, ja lähellä heitä pelasi marski lautaa herra Kustavi Anundinpojan kanssa, nuorison kisaillessa ja laulellessa vähän matkaa heistä.

Kaunein kisailijoista oli kieltämättä laamannin nuorin tytär, Briita-neiti. Neljän viime vuoden kuluella oli hän kehittynyt lapsesta immeksi, eikä milloinkaan ole naisen sydän katsellut maailman kirjavuutta kauniimmilla silmillä kuin hän. Oli taivasta ja päivää hänen katseessaan, ja se taivas oli niin valoisa ja puhdas ja päivä niin lämmin, että selvästi näki hänen sydämensä vielä kokonaan säilyneen elämän häiritseviltä myrskyiltä. Iliana-neiti oli hänkin kaunis, mutta aivan toisella tavalla. Hänessä oli jotakin reipasta, voimakasta ja varmaa. Hän näytti olevan luotu taistelemaan onnensa edestä ja kantamaan pystyin päin vastoin käymisiä, jos niitä sattuisi häntä kohtaamaan. Hänen suurista tummista silmistään loisti kypsytynen naisen sielu, ei lapsen mieli. Ulkomuodoltaan hän oli ihastuttava. Hänen runsaat, tummat kiharansa valuivat molemmin puolin mitä puhdaspiirteisimpiä, jaloimpia kasvoja, ja hänen hiipiänsä oli hieno ja läpikuultava kuin marmori.

Briitan kauneus oli kuin hänen silmiinsä keskittynyt, mutta hänkin oli ihmeen kaunis. Hänen kasvonsa olivat enemmän pyöreähhöt, huulensa pulleammat ja vartalonsa täyteläisempi. Mutta sielun aateluus väikkyi molemmista ja kun he nyt tanssivat kevein askelin lehdon kukkasten keskellä, näyttivät he hengettäriiltä, jotka olivat tulleet tänne maan päälle ihmisiä ilahuttamaan ja lohduttamaan.

Ja kaikki saivat tulla yhtä lähelle näitä suloisia olentoja, kaikki saivat yhtä paljon iloita heistä. Oli ainoastaan yksi poikkeus — kun Niilo Bonpoika lähestyi Briitaa. Hymy ei tosin kadonnut hänen huuliltaan, mutta se ikäänkuin kelmeni ja kovettui; se oli siinä vaan ollakseen, mutta ei lämmennyt entiselleen; se oli kuin kukan terällä väräjävä kastehelmi, josta ei tiedä tuuliko vai aurinko sen poies pyyhkii. Ja lapsimaisuus ikäänkuin väistyi ja piilottui hänen silmistään Niilo Bonpojan häntä katsellessa. Tämä huomasi muutoksen ja etsi tarkkaan syytä siihen. Jo ensi näkemällä oli Briitan käytöksessä jotakin outoa, selittämätöntä. Hän tervehti tosin Niilon tullessa lämpimästi puristaen ystävällisesti hänen

kättään ja hymyili hänelle, mutta kohta sen jälkeen hän vetäytyi syrjään alkaen puhella ja laskea piloja iloisen herra Ove Laurinpojan kanssa.

Näin tapahtui ensi kohtauksessa, ja pahemmaksi se yhä kävi. Briita tuli Niilolle yhä enemmän arvoitukseksi, jota hän ei voinut toivoa koskaan selvittävänsä. Niin, hän ei nähnyt sitä lämmintä, sitä rakkautta uhkuvaa silmäystä, jolla neito seurasi häntä, kun tiesi, ettei kukaan sitä huomannut, Niilo varsinkaan! Hän ei tiennyt, kuinka ujo, kuinka tunteikas ensimmäinen, puhdas rakkaus on, kuinka nuoren immen sydän vavahtelee, kuinka se ikäänkuin itseään pakenee, kuitenkin aina uudelleen palaten katselemaan, uneksimaan ja nauttimaan — taas sitten paetakseen.

Niilo kävi alakuloiseksi. Briita karttoi häntä nähtävästi, hän näytti oikein nauttivan siitä, että sai näyttää, kuinka vähän hän Niilosta välitti. Ja Niilo teki sen huomion, että Ove Laurinpoika aina sai osakseen hänen iloisimmat hymynsä, ja hänen kanssaan hän mieluummin kisaili tanssissa ja leikeissä. Hänen kanssaan puhuessaan Briita myöskin oli kaikkein vapain, ja kun Ove jotakin kertoi, niin oli hänen katseessaan aina mitä herttaisain lapsekas hymy. Niin Niilosta ainakin näytti, ja kolkko kylmyys paneutui silloin hänen sydämensä ympärille, hän vetäytyi erilleen ja kulki mieluummin yksinään metsästelemässä.

Niin hän oli tehnyt tänäkin päivänä, mutta oli tavannut metsässä Briitan ja Oven; jotka olivat siellä ratsastelemassa. He aikoivat juuri mennä erään pienen, syvän puron yli, joka juoksi kuohuten jyrkkäin kalliorantainsa välissä. Niilo, joka tunsu seudun paremmin, osoitti heille sopivamman tien ja sai silloin Briitalta katseen, joka muistutti hänelle entisiä aikoja. Se tosin katosi samana hetkenä, mutta se herätti kuitenkin häneen takaisin toivon, joka oli jo kuolemaisillaan. Hän kätki kuitenkin rakkautensa sydämensä salaisimpaan sopukkaan ja saapui muitten mukana ruusulehtoon. Hän oli ottanut osaa karkeloon, olipa hän tanssinut Briitankin kanssa, mutta huomasi selvästi, että se, mitä hän oli nähnyt tai luuli nähneensä aamupäivällä metsässä, oli ollut erehdyttä ja senvuoksi hän vetäytyi leikeistä pois.

Silloin tuli Iliana-neiti hänen luokseen ja pakotti hänet puoleksi leikillä, puoleksi lempeällä vakavuudella tulemaan vielä tanssiin, vaikkapa kerran hänen kanssaan. Tämä tanssi oli juuri silloin käynnissä, kun vanhemmat herrat olivat istuutuneet lehmuksen alle. Mutta Ove-herra tanssi Briita-neidin kanssa. Tanssin loputtua jäi Niilo seisomaan Ilianan viereen. Hän oli niin ystävällinen ja lempeä, ja heidän seurustelunsa oli samaa vapaata, avomielistä ja eloisaa, joka oli syntynyt merellä Suomesta tultaessa.

"Taisi olla merkillinen matka, jonka teitte marskin kanssa, herra Niilo", sanoi hän, "tuskin enää tunnen teitä!"

"Niinkö arvelette, neiti Iliana?" kysyi Niilo surumielisesti hymyillen.

"Tahi olette saanut täällä huolia, jotka tekevät teidät surulliseksi."

"Ja jos niin olisi?" vastasi Niilo katsoen kysyvästi neitoon.

"Sanokaa silloin se minulle... Ehkä voin auttaa tai neuvoa teitä!"

Hän hymyili niin kauniisti tätä sanoessaan, että se oikein lämmitti Niilon sydäntä. Mutta samassa hän sattui vilkaisemaan Briitaan, joka oli lähellä ja näytti niin kauniilta ja hyvältä, mutta leikki eräällä Oven antamalla kukalla. Tämä oli itse lähtenyt pois ja mennyt vanhempain herrain luokse lehmuksen alle.

"Te ette kuitenkaan voi!" vastasi Niilo, jäätävän kylmyyden taas levitessä hänen sydämeensä. Hänen poskensa olivat kalpeat, kun hän lisäsi, "enkä minäkään voi sanoa teille, mikä mieltäni painaa."

"Minä sanon sen sitten itse!" vastasi Iliana, "teidän sydämessänne on epäilyksiä erään tähden."

"Eikö minulla sitten ole syytä?"

Ei, oli jo Ilianan huulilla, ja hänen silmissään oli lohduttava katse, mutta hän ei ehtinyt edellistä lausua, ja jälkimmäistä ei Niilo huomannut. Lehmuksen alla tapahtui eräs kohta, joka veti sekä hänen että Iliana-neidin että kaikkein muiden huomion puoleensa.

Kun Ove Laurinpoika, mieli tulvillaan siitä menestyksestä, jonka luuli Briita-neitiin nähden saavuttaneensa, lähestyi pelaavia herroja, oli laamanni juuri lopettamaisillaan erään pelin viheriän ritarin kanssa. Vanhuksen silmistä loisti ilmeinen tyytyväisyys, sillä hän piti voittoaan varmana, ja shakkipelin voittaminen oli hänellä pienenä ylpeytenä.

"Olenpa varma, että asia on nyt selvä!" sanoi hän silittäen kädellään pitkää, hopeanvalkeata partaansa.

"Niin", vastasi viheriä ritari nauraen, "asia on selvä ... te olette hävinnyt!"

Ja yhdellä vedolla teki ritari vastapelaajansa matiksi. Tämä ei tahtonut ensi harmissaan silmiään uskoa, ja sitten hän rupesi syytämään suustaan sanoja, jotka olisivat pahoin loukanneet jokaista muuta kuin tätä vastapelaajaa. Mutta viheriä istui kuin mistään tietämättä ja katseli hymyhuulin viattomasti Ove-herraa.

Tämä katsahti äkisti ympärilleen nähdäkseen, huomasiko Briita-neiti hänet, ja kun havaitsi niin olevan laidan ja kun ritarin katse samalla tuntui hänestä kiusoittavalta, tuli häneen äkkiä halu pitää hauskaa ritarin kustannuksella ja saavuttaa vielä yhden voiton iloiselta Briita-neidiltä. Hän otti senvuoksi äkkiä yhden shakkinappulan käteensä ja sanoi:

"Katsokaa vaan minuun, viheriä, siinä teette oikein, minä näytän teille, millainen nenänne on joskus maailmassa ollut." Hän tähtäsi sitten shakkinappulalla ja heitti sen niin, että se sattui ritarin typistettyyn nenään. Ritari sävähti, ja tuli leimahti hänen silmistään, joka olisi pahoin säikäyttänyt tuota nuorta miestä, ellei se olisi samassa sammunut. Nuori Ove-herra nauroi täyttä kurkkua lyöden kämmeniään yhteen. Laamannikaan ei voinut olla vetämättä suutaan hymyyn.

Mutta oli eräs, joka ei nauranut, nimittäin nuori Steen Kustavinpoika. Hän oli koko ajan seisonut vieressä peliä katsellen ja hän oli huomannut, että niin hupsulta kuin viheriä ritari näyttikin, hän kuitenkin oli shakkipelissä paljon etevämpi vanhaa herraa, ja se oli ihmetyttänyt häntä niin, että hän oli aivan unhottanut naurun. Kun Ove-herra sitten tuli taasen ritaria pilkkaamaan ja ivaamaan, kuohutti se pojan verta, ja hänen poskilleen nousi suuttumuksen puna.

Kukaan ei kuitenkaan huomannut häntä, ja iloinen Ove-herra sieppasi jo toisen shakkinappulan ja kohotti kättään heittääkseen vielä kerran viheriätä ritaria. Samalla hän nauroi ja melusi sanoen aikovansa herättää ritarin muistia eloon. Laamannin katse synkkeni ja hän oli jo antamaisillaan varoittavan sanan nuorukaiselle, kun kymmenvuotias Steen äkkiä juoksi esiin antaen nyrkillään sellaisen iskun Ove-herralle, että tämä pudotti nappulan ja kääntyi harmistuneena Steeniin päin.

"Teidän, joka olette suuri mies, pitäisi ymmärtämän olla leikittelemättä vanhan miehen kanssa!" huudahti Steen säihkyvin silmin ja hehkuvien poskin.

Iloinen Ove-herra aikoi nyt vuorostaan käsivoimin muistuttaa rohkeata poikaa, mutta laamanni remahti nauramaan, ja kaikki muutkin, mikäli paikalle ehtivät, yhtyivät hänen tyytyväisyyteensä siitä, että röyhkeää nuorukaista oli rangaistu. Siten joutui Ove-herra kaikkien nähden sen naurun alaiseksi, jota hän oli aikonut viheriälle ritarille. Hän oli kiukusta ja vihasta kalpeana, mutta siitä ei ollut nyt apua; asia ei siitä parannut.

Mutta silloin astui Kustavi-herra esiin katsoen ankarasti poikaansa. Poika loi silmänsä alas ja astui isänsä luokse.

"Poika!" jymisi ritari, "mitä olet rohjennut tehdä?"

"Olen pitänyt väärin ahdistetun puolta, isä!" vastasi poika, katsoen kauniin silmin suuttunutta isäänsä, joka ilmeisesti näytti sydämessään hyväksyvän poikansa käytöksen.

Mutta ennenkuin isä ehti sanoa mitään tai häntä rangaista, kääntyi poika reippaasti Ove-herraan päin.

"Se oli tyhmä teko", sanoi hän, "ja minua saatte kiittää siitä, ettette sitä kahta kertaa tehnyt ... mutta jos arvelette minun nyrkiniskuni ansaitsevan niin paljon kosta, niin tässä olen ... niin, en lähde pakoon ... lyökää pois!"

Kaikkia miellyttivät nämä reippaan pojan sanat. Mutta iloinen Ove-herra oli miltei järkensä menettänyt, hänestä tuntui nyt peräti tukalalta tämä hetki, josta hän oli niin paljon odottanut. Ja hän kohotti kiiluvien silmin kättänsä. Vastenmielisyyden melua kuului katselijan joukosta, mutta se ei vaikuttanut Oveen.

Silloin laskeusi eräs käsi Oven olalle, ja Niilo Bonpoika lausui tyvenesti hänen korvaansa:

"Heittäkää vihanne, Ove herra ... ja ellette sitä tahdo, niin voitte katsoa saamaanne iskua minun antamakseni!"

Tämä oli kuin öljyä tuleen, mutta senverta sillä kuitenkin voitettiin, että Ove-herra voi vetäytyä jotakuinkin eheällä sotakunnialla taistelusta pois, kun hän nyt ainakin voi saada hyvitystä jos tahtoi. Hän otti loukkaantuneen muodon, ja näytti ikäänkuin harkitsevan hyvityksen ehtoja, mutta katsahdettuaan ylöspäin huomasi hän Niilon jo kääntäneen hänelle selkensä ja astelevan linnaa kohden taluttaen Steeniä kädestä.

Nuoriso kokoontui taasen leikkimään, ja kohta näytti äskeinen tapahtuma unohtuneen. Ainoa koko

iloisessa seurueessa, johon ilo ei enää näyttänyt pystyvän, oli Briita-neiti, ja turhia olivat kaikki Ove-herran kokeet houkutella hymyä hänen huulilleen. Se katkeroitti nuorukaista ja sai hänen äskeisen häpeänsä pistelemään yhä kipeämmin hänen mieltään.

Mutta Niilo ja Steen astuivat käytävää myöten linnaa päin. He kävelivät kauan äänettöminä, mutta vihdoin kysyi poikanen hiljaisesti:

"Oletteko tyytyväinen minuun?"

"Olen!" vastasi Niilo puristaen hänen kättään, "sinulla on sydän paikallaan, poikaseni! Kiitos siitä teosta!"

Steen tunsu rintansa paisuvan, ja helakka puna kohosi hänen poskilleen. Sitten ei puhuttu enää mitään. Tultuaan kivitetylle pihalle erosivat he toisistaan. Steen näki haukkamestarin hommailevan haukkain kanssa ja lähti sinne, osoittaen kysymyksillään olevansa perehtyneempi lintujen hoitoon, kuin olisi luullutkaan.

"Kenen tuo kaunis haukka on?" kysyi hän osoittaen erästä suurimpia ja vahvimpia.

"Se on harmaa haukka", vastasi mestari, "sitä käyttää Briita-neiti tavallisesti."

Ja poika koetteli tuntijan silmillä haukan selkää ja kaulaa. "Hyvin ruokottu, hyvin muodostunut eläin!" sanoi hän näyttäen niin peräti ymmärtäväiseltä, ettei haukkamestari voinut olla hymyilemättä hänelle.

Mutta poika ei siitä huolinut, Hän otti aivan rauhallisesti harmaan haukan käteensä punniten sitä, kuten oli nähnyt metsästäjain tekevän, ikäänkuin kokisi linnun painosta päättää, kuinka vahva sen luusto olisi, ja kuinka paljon voimaa löytyisi sen jäntereissä.

Hän keskusteli kauan haukkamestarin kanssa, ja hänen vielä ollessa siellä, tulivat vanhat herrat jo linnaan päin, ja vähän matkaa heistä tulivat nuoret. Steen katseli tarkasti heitä kaikkia, mutta se, jota hän etupäässä halusi nähdä, kääntyi selin juuri pihalle tullessaan. Tämä näytti Steenistä kummalta, ja hän ajatteli mielessään, että eiköhän vaan juuri hän siihen määrään pelättänyt ylimielistä nuorta miestä, ettei hän uskaltanut tulla. Katseltuaan sitten muita, kaipasi hän heidän joukostaan sitä, joka oli häneen tehnyt parhaimman vaikutuksen kaikista, nimittäin Briita-neitiä. Hän ei kuitenkaan välittänyt niin paljoa tästä vaan meni yksin jäätyään takaisin haukkatarhalle, vihelteli ja heitti tutkivan silmäyksen komeihin lintuihin. Viimein hän ojensi kätensä haukalle, ja lintu katseli häntä ensin toisella silmällä, sitten toisella ja hyppäsi sitten keveästi hänen sormelleen. Ylpeänä kuin kuningas meni hän sitten, tuo kaunis lintu kädellään, pihan yli ja astui siihen torniin, jossa oli Niilo Bonpojan huone.

Se oli tyhjänä. Mutta eteläinen ikkuna oli auki, ja ilta-aurinko paistoi sisään vastaisesta ikkunasta. Steen meni avoimen ikkunan ääreen ja näki siellä jotakin, joka kokonaan veti hänen huomion puoleensa. Sieltä näkyi ruusulehto ja niityt, joilla oli karkeloitu; siellä hän näki suuren lehmuksen vieressä valkopukuisen naishaamun, jonka hän tunsu Briita-neidiksi, ja hänen edessään oli polvillaan Ove-herra, joka nousi juuri seisoaalleen Steenin tullessa ikkunan ääreen. Jonkun matkaa heistä näki hän Niilo Bonpojan.

Mutta Steenin katsellessa, mitä lehmuksen luona tapahtui, oli harmaa haukka ruvennut terävillä silmillään tarkastelemaan huoneessa olevia esineitä, varsinkin muuatta.

Suurella tammipöydällä oli pienehkö puulaatikko erinomaista tekoa, ja sen vieressä oli runsailla jalokivillä koristettu kultainen kaulaketju. Se sädehti ja välkkyi ilta-auringossa, kuin joku taideniekka kääpiö olisi istunut näkymätönnä pöydän ääressä liittelemässä auringonsäteistä koristetta, jollaista ihmissilmä ei vielä ole nähnyt.

Harmaan haukan pyöreät, säihkyvät silmät pienenisivät ja laajenisivat, se kohautti siipiään, käänteli päätään joka taholle, mutta kiintyi taas katselemaan loistavaa korua.

Yhdellä heilauksella se siirtyi pöydälle pojan olkapäältä, johon tämä oli antanut sen istua.

Äkisti, mutta voimakkaasti tarttuivat sen keltaiset kynnet ketjuun, ja suhisten pujahti harmaa haukka Steenin editse korkealle sinitaivaalle, viiltäen hurjasti ilmaa avaroissa kehissä ja pitäen varmasti kynsissään loistavaa ketjua.

Vihdoin, kun lintua itseään ei enää voinut erottaa, näkyi taivaalla kuin tulen säkene kohoavan näkinkengän kehissä ylöspäin.

Poika seisoi kuin ukkosen iskemänä kädet ojennettuina ja suu ammoltaan katsellen, katsellen...

IX.

Mennyt.

Pää täynnä synkkiä ajatuksia tuli Niilo Bonpoika huoneeseensa erottuaan Steenistä. Hän oli nyt varma siitä, ettei hänellä ollut toivomista saada väliään Briitan kanssa enää entiselleen. Hän rakasti tätä suloista neitoa, eikä hän voinut sanoa, missä ja milloin tämä rakkaus oli syttynyt hänen sydämeensä. Hän ei ehkä vieläkään täysin tajuaisi rakkauttaan, ellei neidossa olisi tapahtunut tuota omituista äkillistä muutosta, jota hän ei osannut selittää.

"Teillä on epäilyksiä erään tähden", oli Iliana-neiti sanonut, ja Niilo toisteli itsekseen yhäti niitä sanoja, ja hymy hänen huulillaan muuttui yhä katkerammaksi. Ei, hän ei epäile — niin hänen ajatuksensa päättyivät — hän ei epäile, hän on aivan varma. Hän ei mitään enää toivonut. Se on mennyttä.

Tulla onnelliseksi — hän tunsu, että olisi voinut tulla onnelliseksi, jos olisi saavuttanut tämän tytön rakkauden. Sitten hän tarkasteli tätä rakkauttaan joka puolelta ja muisteli piispavanhuksen sanoja sekä kyseli itseltään, vetäisikö tämä onni, jota hän kuvitteli mielessään, häntä pois siitä tehtävästä, joka hänellä oli miehenä.

Kiusaus! — lausui eräs ääni hänen sielussaan, ja hän kuunteli sitä pelvolla ja koetteli vaistomaisesti kädellään kaulaansa, jossa taikakoriste tavallisesti oli. Hän oli heti Kalmarinmatkalta tultuaan ottanut ketjun kaulastaan ja säilyttänyt sitä pienessä puulaatikossa, jonka aikoi viedä arkkhiippakunnan tuomiokirkkoon, kunnes voisi lähemmin määrätä, jättäisikö sen sinne vai lähettäisikö sen johonkin muualle. Nyt heräsi hänessä se ajatus, että rakastetun kylmäkiskoisuus ehkä oli seuraus siitä, että hän oli pannut kaulaketjun pois, ja että hän siis voisi taasen saavuttaa neidon rakkauden, jos uudestaan panisi sen kaulaansa. Kiusaus ilmestyi siis nyt hänelle ihanimmassa ja täydellisimmässä muodossaan..

Hän otti esille puulaatikon, avasi sen, otti kaulaketjun käteensä ja katseli sitä tarkasti. Sen ihanat kivet välkkyivät omituisella loistolla. Hän punnitsi sitä kädessään katsellen taittuneiden valonsäteiden vaihtelevaa säihkettä. Panisiko sen kaulaansa, käyttäisikö sen salaista voimaa saavuttaakseen onneaan ... voihan hän sitten uhrata sen ja luopua siitä ainaiseksi...? Riehuvia ajatuksia tulvasi hänen mielensä täyteen, melkein tukahuttaen hänet, ja kaikki ne huusivat: ota se, ota se, sinunhan se on! Hän tarttui jo ihmekalun lukkoon ja avasi sen. Hurja tuli loisti hänen silmistään. Hän oli viemäisillään sen kaulaansa, mutta silloin hän sattui katsahtamaan laatikon kanteen, johon hän oli leikkauttanut sanat: "Voi lupauksenriikkojaa!" Kesti silmänräpäyksen ajan, ennenkuin nuo sanat ehtivät tunkeutua hänen sielunsa syvyyteen. Hän toisti niitä värittömällä äänellä itsekseen, ja oli kuin hänen henkensä olisi jo ollut niin ketjun tuottaman onnen vallassa, ettei voinut enää kääntää siitä katsettaan tai vapautua sen tenhosta.

Tämä oli koettelemus, jota Niilo ei ollut koskaan voinut arvata. Mutta koettelemuksen hetki tulee kerran joka ihmisen elämässä, yhtä varmasti kuin lupauksenkin hetki. Tulee hetki, jolloin ihmisen pitää näyttää, jaksaaako hän uhrata kaiken sen edestä, minkä on lupauksen ylevänä hetkenä vannonut pyhänä pitävänsä, tulee hetki, jolloin tämä näyttää inhottavalta, koska se sotii hänen sydämensä toiveita vastaan ja näyttää kutistuvan vähäpätöiseksi näiden rinnalla. Kokonainen maailma onnea, kunniaa, vapautta leviää hänen ihastuneen silmänsä eteen, ääretön ihanuus kutsuu häntä luokseen. Ja tämän runsauden kangastaessa hänelle, unhottaa niin helposti, että toisellakin puolen löytyy runsaus, mutta sellainen, jolla ei ole ulkonaista loistoa, vaan joka päinvastoin usein ilmenee rumassa ja pelottavassa muodossa. Mutta näistä on ihmisen kuitenkin toinen tahi toinen valitseminen, hänen tulee joko kaikki hyväksyä tai kaikki hyljätä. Ja jos hän valitsee varjonjättäen todellisuuden, niin hän samalla omin käsin kytkee jalkansa orjankahleisiin. Aluksi ei hän sitä sokeudessaan huomaa, kun viettelyksen petollinen sulous häntä häikäisee, ja huomattuaan sen vihdoin, on palaaminen jo myöhäistä. Hänen otsalleen on jo painettu orjan polttomerkki, ja harvoilla on enää sitten voimaa sitä siitä poistaa.

Kuka lähettää tuulen, joka repii reijän mustaan pilviseinään päästään auringon valaisemaan maailmaa! Hän lähettää myöskin taistelun hetkenä vilvoittavan, taivahisen tuulahduksen siihen ihmissydämeen, jota on huolella hoidettu ja joka on vakavasti pyrkinyt uhrautumaan sen puolesta, mikä on hyvää, kaunista ja oikeata maailmassa. Hän koettelee, mutta Hän ei muserra, kiusaus on elämäksi eikä kuolemaksi. Näistä sanoista: voi lupauksenriikkojaa! levisi Niilo Bonpojan sieluun hänen tietämättään valo, joka sai hänen katselemaan kaikkea aivan toisella tavalla.

Pelkuri voi rikkoa sanansa, voi hyljätä pyhimmät aatteensa; vapaa, ponteva mies ei!

Ja hän tempasi voimakkaasti koristeen kaulastaan heittäen sen pöydälle ja astui toisen ikkunan ääreen.

Mutta hänen koettelemustensa mitta ei näyttänyt olevan vielä täysi. Kun hän oli tuskin saanut riistetyksi mielestään sisällisen taistelunsa ristiriidat ja saavuttanut jonkinlaisen tasapainon — niin kohtasi häntä nyt eräs näky, joka olisi epäilemättä musertanut hänet ja tehnyt tyhjäksi sen voiton, jonka hän oli juuri saavuttanut itsensä yli, ellei hänen tahtonsa olisi edellisessä taistelussa karaistunut.

Hän näki sydämensä lemmityn lehmuksen varjossa. Hän oli niin yli-inhimillisen kaunis, että olisi kernaasti antanut henkensä hänen edestään. Ja häntä lähestyi Ove Laurinpoika. Se oli sen kohtauksen alku, jonka lopun Steen Kustavinpoika sai nähdä. Ove riensi kiihkein askelin neitoa kohden. Hän oli ankaran liikutuksen vallassa, se näkyi kaikista hänen eleistään. Hän puhui kauan neidolle, näyttipä hän kyöneleitäkin vuodattavan, ja neito katsoi useamman kerran häneen.

Sitten lankesi Ove-herra polvilleen ja tarttui neidon käteen sitä suudellen, ja tämä antoi hänen pitää käden ja näytti hymyilevän hänelle.

Tämä oli tuskan kalkki pohjasakoineen Niilo Bonpojalle. Mutta juuri sitä juodakseen, voidakseen itselleen ja omalletunnolleen vakuuttaa voittonsa varmuutta, päätti hän mennä lähemmältä katsomaan tuota kohtausta.

Ja hän riensi huoneesta portaille ja sieltä pihalle. Hän oli tuskin ehtinyt nostosillalle, kun Steen tuli haukkatarhasta pihalle kädessään harmaa haukka ja meni vuorostaan torniin.

Jos Niilo Bonpojalla olisi ollut oikea kuuntelijan taito, niin olisi hän tällä matkallaan varmasti koonnut aivan toisia kokemuksia kuin hän nyt kokosi. Hän astui tosin siksi paljon sivulle, etteivät Briita ja Ove aluksi häntä huomanneet, mutta se tapahtui enemmän sattumalta kuin tarkoituksella. Tultuaan niin lähelle, että voi kuulla heidän keskusteluansa, pysähtyi hän, mutta ei minkään lehtiverhon taa, vaan niin, että nuo nuoret hyvästi voivat hänet nähdä. Etteivät he oitis häntä huomanneet, johtui heidän mielensä jännitystilasta.

"Annatte siis anteeksi", kuuli Niilo Ove-herran sanovan. "Oi, saan siis olla varma, että olette antanut sen anteeksi!"

"Kyllä, kyllä!" vastasi Briita.

"Ja rakkautenne, rakkautenne, Briita ... sanokaa, sanokaa, olenhan saavuttanut senkin?" rukoili Ove äänellä, joka ilmaisi hillitöntä mielenkuohua.

Nyt kohotti Briita päätään ja äkkäsi Niilo Bonpojan kalmankalpeat kasvot, ja päästi kauhistuksen huudon.

Tämä käytti kaiken voimansa säilyttääkseen malttinsa. Mutta myrsky hänen sisässään oli niin valtava, ettei hän saanut sanotuksi sanaakaan. Ove-herra sitävastoin hyppäsi ylös polvistuneesta asemastaan.

"Tekin olette siis kuuntelija, Niilo Bonpoika!" sanoi hän, ääni ja katse ivaa ja kiukkua puuskuen.

"Niin, olen kuunnellut!" vastasi Niilo, "olen kuunnellut, suokaa se anteeksi ... annan teille siitä hyvitystä, herra Ove, missä ja milloin tahdotte... Tahdoin omin silmin nähdä ja omin korvin kuulla tuomioni... Olen sen kuullut, eikä minulla ole muuta kuin lausua hyvästi ja mennä..."

Kaino neito seisoi kalpeana, katse tuijottavana. Hän painoi tajuttomasti kätensä sydäntään vasten ja koki puhua. Mutta sanaakaan ei tullut hänen huuliltaan. Kieli oli kuin kivettynyt. Niilo katsoi häntä, ja hänen katseensa oli niin lämmin, mutta kuitenkin niin tuskaa täynnä, että Briitasta tuntui kuin veri olisi lakannut virtaamasta hänen suonissaan, ja sydän lyömästä hänen rinnassaan.

"Hyvästi, Briita-neiti", kuuli hän Niilon sanovan, "hyvästi, olkoon onni teille suosiollinen, ja unhottakaa te helpommin minut, kuin minä unhotan teidät."

Enempää ei neito kuullut. Nyt kuoli ajatus pois, hän seisoi yksinään autiolla kankaalla synkeänä yönä. Hän vaipui hiljaa maahan kukkain keskeen.

Mutta Niilo meni raskain askelin kivipihan yli torniin. Steen tuli juosten sieltä. Niilo ei huomannut tätä eikä sitäkään, että marski tuli samassa häntä vastaan.

Hän olisi jatkanut käyntiään, ellei marski olisi viitannut häntä luokseen. Hän oli saanut tietoja Suomesta Tordilta. Viipurin linna oli hänen käsissään, ja Turku oli annettu kuninkaalle. Marski näytti odottavan näiden uutisten johdosta jotakin kysymystä Niilolta, mutta kun sitä ei tullut, niin hän lisäsi itse:

"Vanha Krister-herra on kuollut!"

"Kuollut?" lausui Niilo koleasti.

Marski katsoi kummastuksella häneen, mutta huomasi hänen kiihtyneen, melkein epätoivoisen katseensa. Mutta hän ei halunnut tunkeutua hänen uskotukseen, vaan tahtoi antaa hänelle aikaa tyyntyä ja lausui senvuoksi hymyillen:

"Minulla olisi tärkeitä sanottavaa teille ... pyydän senvuoksi, että saavutte luokseni tunnin perästä!"

Sitten he erosivat, ja Niilo jatkoi matkaansa kiviportaita myöten huoneeseensa torniin. Aluksi hän ei huomannut siellä mitään muutosta tapahtuneen siitä kuin lähti sieltä. Hän pysähtyi ikkunan ääreen, josta oli äsken katsellut maisemaa. Hän näki nyt Oven tulevan vuorostaan linnaa kohden. Mutta Briita-neitiä hän ei nähnyt.

Syvä huokaus hiipi hänen rinnastaan. Hänestä oli niin vaikea luopua tästä onnesta, joka oli kukka hänen nähtensä kasvanut. Se oli noussut oraalle ja kukkinut — hän ei ollut sitä huomannutkaan, mutta ei myöskään voinut ajatella, että asia voisi mitenkään toisin olla. Nyt se oli kuitenkin poissa, kuihtuneena, juuret revittynä ... se oli mennyttä. Hän olisi ollut, jos sitä vaadittiin, valmis uhraamaan hänen tähtensä kaiken, hengen ja omaisuuden, kaiken sen elämän hyvyden, jota ihmiset toisiltaan kadehtivat, — kaiken hän olisi uhrannut sen onnen edestä, joka häntä vastaan hymyili tästä kainosta kukkasesta, kuten hän jo oli uhrannut sen taikakalunkin, jonka voimasta kaikki maailman onni riippui. Mutta häntä, tuota ihanaa neitoa, saada häneltä rakkautta ja häntä rakastaa, — sen menettämistä hän ei jaksanut kantaa.

Hän oli tosin sanonut hänelle jäähyväiset, hän oli täydellä todella päättänyt olla näkemättä häntä, hän riistäisi rakastettunsa kuvan kokonaan pois sydämeensä. Mutta sydämessä on, kuten joka temppelissä, ulompi ja sisempi osa. Siinäkin on eräs kaikkein pyhin, ja mikä on sinne sijansa saanut, sitä ei niinkään sieltä riistetä ja karkoiteta, mitä järki ja viisas harkinta käskeneekin. Briitan kuva säteili siellä nyt melkein kauniimpana kuin ennen. Niin, nousipa hänen sieluunsa vieläkin kerran ajatus voittaa hänet kaulaketjun avulla.

Ja hän kääntyi pöytää kohden, jolla kaulaketju oli.

Mutta se oli poissa.

Hän säpsähti ja koetteli sitten kädellään pöytää, nosti puulaatikkoa ja kantta. Mutta kaulaketjua hän ei löytänyt. Hän tuijotti siihen paikkaan, jossa se oli ollut, hän miltei lävisti pöydän katseellaan. Mutta hän näki vaan tyhjän tilan, sitä ei siinä ollut. Niilo kääntyi huoneeseen päin tarkastaen ympäri huoneen. Mutta tulos oli sama. Koru, josta hänellä oli ollut niin paljon huolta ja josta hän oli päättänyt luopua, oli ja pysyi poissa.

Niilo meni taasen ikkunan ääreen. Maisema oli hymyilevän rauhallisena hänen edessään ja korkeudessa kaarteili taivaan sininen holvikatto. Katsahdettuaan ylöspäin näki Niilo kuin tulisäkenen liikkuvan korkealla taivaalla.

Ovi avattiin hänen takanaan, mutta hän ei sitä huomannut.

"Mitä te mietiskelette, Niilo Bonpoika?" kysyi eräs ääni hänen takanaan, "mitä te katselette taivaalle?"

Kysyjä oli marski itse. Niilo sävähti, hän ei aluksi oikein tiennyt, mitä vastasi. Hän osoitti loistavaa säkenettä, joka liikkui korkeudessa hiljaan avaroissa kehissä, ikäänkuin olisi ollut näkymättömissä liitelevän linnun säihkyvä silmä. Marski katseli kauan tuota outoa ilmiötä, johtumatta siitä mihinkään erityiseen mielentilaan.

"Siellä on lintu, joka lentelee kierrellen", sanoi hän, "olenpa varma, että se on Briitan haukka, joka on päässyt irti ja sitten varastanut jonkun loistavan esineen... Kas, kas — tuolla tulee kotka! Siitä syntyy taistelu... Harmaa haukka ei kernaasti pakene, tunnen sen vanhastaan, Briita on sen minulta saanut..."

"Se pakenee!" sanoi Niilo, joka seurasi jo näkyvissä olevain lintujen liikkeitä suurella tarkkuudella.

"Se pakenee ... pakenee todellakin!" huudahti marski.

Niilon mieleen välähti ajatus marskin puhuessa. Lintu oli epäilemättä harmaa haukka, jonka ominaisuuksista Briita-neiti oli jutellut Hirven kannella. Ja loistava esine sen kynsissä ei liene ollut muu kuin kaulaketju? Niilo kalpeni, eikä voinut olla huudahtamatta:

"Kaulaketjuni!"

Mutta nyt kalpeni marski vuorostaan. Hän tarttui kiivaasti Niilo Bonpojan käsivarteen huudahtaen:

"Kaulaketjunne, Niilo! ... mitä sanotte, onko se kaulaketjunne?"

Niiloa, joka ei aavistanut marskin tuntevan hänen salaisuuttaan, kummastutti hieman marskin kiihkeys, mutta tällä hetkellä hänellä ei ollut malttia harkita ja punnita mitään. Hän vastasi senvuoksi empimättä:

"Olen hukannut erään kallisarvoisen kaulaketjun ... se oli lahja äidinisältäni, herra Sven Sturelta, ja minä olin aikonut uskoa sen arkkipiispan, herra Niilo Ragvaldinpojan käsiin. Tähän laatikkoon aion sen panna, mutta se on kadonnut pöydältä, ja jos oikein arvaan, niin harmaa haukka tuolla nyt lentelee kaulaketjuni kanssa."

Marski seiso äänetönnä käsiänsä väännellen. Niilolle oli tämä kuitenkin onneksi, sillä se esti marskia tekemästä kysymyksiä Niilon muuttuneen ulkomuodon johdosta, jota varten hän oli tullut. Nyt oli marski saanut jo tarpeeksi selitystä. Mutta ellei Niilon mieli olisi ollut niin kokonaan kiintynyt toisiin asioihin, olisi hänen kummastustaan epäilemättä herättänyt marskin omituinen katse, kun Niilo ensiksi kertoi, miten kaulaketjun oli käynyt. Marskin, jolla oli niin tavaton valta itsensä yli, oli kuitenkin helppo salata sitä liikutusta, joka hänessä alussa syntyi, ja kääntää se nuorukaisen vahingon surkutteluksi. Mutta Niilo sanoi katkerasti hymyillen:

"Niinpä niin, mutta laitapa onkin, että ... minä aion hankkia itselleni toisen, paremman kaulaketjun."

"Eipä niinkään", vastasi marski, "lähettäkäämme ensin joku ottamaan selvää, mihin päin haukka menee, ja katsomaan, mihin se laskeutuu."

Ja hän riensi huoneesta pannakseen aikomustansa toimeen. Niilon katkera kasvoin ilme muuttui surumieliseksi. Hän ajatteli vanhaa rakasta piispaa, hän muisti äitiänsä, ja rupesi näkemään asiat aivan toisessa valossa. Rauhan hengähdys tunkihe hänen sieluunsa, sanomaton levontunne valtasi sen. Hän tunsu itsensä vapaammaksi, voimakkaammaksi. Nyt oli hänen onnensa siellä, ja ainoastaan siellä, josta jokainen sen löytää, Jumalan ja pyhimysten käsissä sekä omassa hyvässä miekassaan.

Hän astui varmoin askelin marskin perään pihalle. Tämä oli todella lähettänyt pari reipasta miestä haukkaa seuraamaan, mutta hän oli innoissaan ryhtynyt vielä ottamaan selkoa, kuinka haukka oli päässyt irti ja kuinka se oli tullut tornikamariin, ja laamanni auttoi häntä siinä. Talonväki koottiin herrain eteen, ja Steen seiso vähän sivullapäin, mutta kukaan ei pannut huomiota häneen. Toinen toisensa perään palvelijoista kutsuttiin esiin kuulusteltavaksi, mutta kenelläkään ei ollut mitään tietoa asiasta. Kukaan ei tehnyt myöskään itseänsä ristipuheluun syypääksi, jottei ketään voitu epäilläkään. Kaikki olivat siten jo olleet esillä, kun haukkamestari saapui paikalle. Hänet oli lähetetty muiden mukana haukkaa seuraamaan, mutta metsässä hän oli pudonnut alas jyrkältä kalliolta ja vahingoittanut siinä itsensä pahoin ja tuli nyt senvuoksi takaisin. Hänet otettiin nyt vuorostaan kuulusteltavaksi. Hän ei tiennyt enempää kuin muutkaan, mutta kertoi asepoika Steenin olleen hänen luonaan haukkatarhassa ja hommanneen siellä yhtä ja toista, mikä sai tämän herrain silmissä epäilyksen alaiseksi.

"Steen!" huusi marski ankaralla äänellä. Steen astui peljästyneenä ja vapisten lähemmäksi tulevaa herraansa.

"Oletko ollut haukkatarhassa?"

"Olen!" vastasi Steen.

"Oletko pidellyt haukkaa?"

Steen katsoi haukkamestariin ikäänkuin pyytäen tätä selittämään asiaa. Ja tämä, joka oli pohjaltaan hyvä mies, riensi auttamaan poikaparkaa.

"Ei, ei, ankara herra", sanoi hän. "Haukka ei ollut hänen käsissään... Hän lähti haukkatarhasta ennen minua, juuri kuin herrat ja neidit palasivat tanssista ruusulehdosta."

Marski mietti kotvasen ja katsoi kysyvästi Steeniin, joka oli nyt pitävinään asiaa aivan selvänä.

"Etkö ole pidellyt haukkaa, sitä haukkaa, jota kutsutaan harmaaksi?"

"Olen!" vastasi Steen.

Steen katsoi vielä kerran haukkamestariin, ja tämä oli taas valmis häntä auttamaan. Mutta marskin kasvot kävivät yhä ankarammiksi. Oli helppo nähdä, että kova rangaistus odotti sitä onnetonta, joka oli ollut syypää haukan pakoon ja varkauteen. Steen kalpeni ja punastui vuoroin.

"Vastaa itse, poika!" ärjäsi marski.

"Minä sain sen haukkamestarilta", vastasi Steen, "ja hänelle sen annoin takaisinkin!"

"Ja senjälkeen et ole harmaata haukkaa pidellyt?"

"En!" vastasi Steen.

Mutta samassa hän katsahti ylös ja näki Niilo Bonpojan katselevan häntä. Silloin hän kovasti punastui, mutta mikä oli sanottu, oli sanottu.

Marskilla ei näyttänyt nyt enää olevan mitään kyselemistä Steeniltä, vaan hän kääntyi sen sijaan setänsä, laamanni Kaarlon puoleen.

"Kuinka tämä nyt lieneekin, setä", sanoi hän, "niin näyttää vika minusta olevan haukkamestarinne, ja minä ehdotan, että häntä ankarasti rangaistaan huolimattomuudestaan."

"Saatte itse määrätä hänen rangaistuksensa", vastasi laamanni, jota oli hyvin harmittanut se, että niin kallis kapine, kuin marski oli kertonut, oli hävinnyt hänen talossaan epäilemättä jonkun hänen palvelijansa huolimattomuuden tai laiminlyönnin tähden.

"Tahdon kuitenkin huomauttaa teille, että eiköhän tuo miesparka liene jo saanut tarpeeksi rangaistusta", lisäsi hän osoittaen pahoin runneltua, verta vuotavaa miestä. Häntä säälytti nimittäin, kun oli ehtinyt tyyntyä, vanhan, koetellun palvelijan onnettomuus.

"Tuollainen virhe on kuitenkin rangaistuksensa ansainnut", vastasi marski. "Tahdon, että mies pannaan tyrmään yöksi, ja ellemme saa huomiseksi täyttä selkoa asiasta, niin määrään hänelle rangaistuksen."

Kaarlo-herra oli hyvin suuttunut, suuttuneempi kuin kukaan muisti nähneensä häntä pitkiin aikoihin. Hänen silmänsä säkenöivät ja hänen poskensa vuoroin kalpenivat, vuoroin punastuivat. Oltiin kuitenkin sitä mieltä, että hän piti hyvää huolta miehistään, koskapa niin innokkaasti huolehti, jos joku heistä oli jotakin hukannut. Sellaista herraa on hyvä palvella, arvelivat moniaat, mutta toiset viisaspäisemmät olivat huomaavinaan, että hän käsitteli asiata vähän liiemmäksi omanaan. Mutta kaikki olivat siitä yksimielisiä, että haukkamestaria odotti mitä ankarin rangaistus.

Tämä oli ehkä itse kaikkein varmin siitä. Mutta sitäpaitsi oli vielä eräs syy, joka teki hänelle kovaksi ja sietämättömäksi rangaistukseksi jo sen, että hänen täytyi viettää yksi yö tyrmässä.

"Armollinen herra", sanoi hän, katsoen rukoillen marskiin kyynelten noustessa hänen silmiinsä, "minulla on sairas veljenpoika ... pahoin sairas ... hän sanoi minulle, kun lähdin aamulla toimiini, 'hyvästi', sanoi hän, 'ehkei minua enää olekaan, kun illalla tulet takaisin' ... niin hän sanoi ... ja hän on minulle rakas kuin oma poikani ... sallikaa minun olla menemättä tyrmään, ankara, armollinen herra!"

"Ei!" vastasi marski.

"Sallikaa minun edes käydä kotona vähäisen ... tulen sitten takaisin", pyysi vanhus.

Mutta marski viittasi vaan kädellään ja kääntyi mennäkseen pois.

Steen oli aluksi, päästyään kieltämisellään kuulustelusta vapaaksi, käynyt jäntevin, vaikka hitain askelin vähän syrjään, mutta nyt hän taasen palasi. Hän tähysteli Niilo Bonpojan katsetta, ja huomattuaan, että tämäkin katsoi häneen, loi hän nopeasti silmänsä maahan. Kuultuaan sitten, minkä kohtalon haukkamestari sai, ja nähtyään marskin vihastuneen katseen, hänen silmänsä säihkyivät, ja vanhan palvelijan rukous viilsi niin hänen sydäntään, että hän kävi reippain askelin tulevan herransa eteen lausuen:

"Herra", — ääni oli varma, vaikka hän ei kyllä saanutkaan pidätetyksi kyyneliä valumasta poskilleen — "herra, vanhus on syytön. Minä yksin olen syyllinen ja minua on senvuoksi rangaistava kaksinkerroin, sillä ensimmäiseen virheeseen olen vielä lisännyt valheen."

"Sinäkö, Steen!" huudahti marski, mutta rupesi samassa odottamaan pojan vastausta, huomattuaan hänen rehelliset kasvonsa ja sen vilpittömän surun, joka niistä näkyi.

"Niin!" vastasi Steen, "minä sen tein, ja vaikka minulle on suureksi häpeäksi, niin täytyy tunnustaakseni, että vihanne pelko sai äsken kieleni siteeseen..."

Marskin kehotuksesta kertoi Steen sitten, kuinka tapahtuman oikea laita oli, ja lopetettuaan jäi hän odottamaan tuomiotansa. Marski seiso i kauan häntä katsellen. Vihdoin hän lausui:

"Kahdella on valta sinua tuomita ... Niilo Bonpojalla, jonka asia tämä on, ja ... haukkamestarilla, joka oli sinun tähtesi saamaisillaan ankarin rangaistuksen."

Steen suuteli herransa kättä ja juoksi sitten ukon luokse.

"Riennä vanhus", sanoi hän ukon käteen tarttuen, "sano rangaistukseni ja riennä veljenpoikasi luo ... ja unhota, jos voit, sen tuskan, jonka sait minun tauttani kärsiä."

"Niin reippaan pojan tähden, kuin sinä olet", sanoi vanha haukkamestari, "olen valmis kärsimään minkä rangaistuksen tahansa... Jumala teitä siunatkoon!"

Haukkamestari oli liikutettu, ja Steen samaten. Silmät maahan luotuina, lähestyi hän hitain askelin Niilo Bonpoikaa.

"Rangaiskaa minua kovasti", sanoi hän tälle vapisevalla äänellä, "rangaiskaa minua kovasti ... en unhottanut teille antamaani lupausta, mutta minä pelkäsin... Rangaiskaa minua, etten koskaan pelon tähden olisi totta puhumatta... Yhtä vaan pyydän teiltä, älkää ottako ystävyyttänne minulta!"

"Olet korjannut, minkä olet rikkonutkin, Steen", sanoi Niilo, laskien vasemman kätensä pojan olalle ja tarttuen oikealla hänen käteensä. "Ystävyyttäni saat täst'edes enemmän kuin ennen ... olet hyvin kestänyt koetuksesi."

Kaarlo Knuutinpoika seisoi tätä katsellen, ja kun Niilo oli lausunut sanansa, astui hänkin Steenin luokse tarttuen hänen käteensä.

"Pidän sinusta, poika", sanoi hän, "minustakin saat hyvän ystävän."

Ja kaikki palvelijat kohottivat innokkaan eläköönhuudon reippaalle Steen Sturelle.

Vanha laamanni, jonka silmiin oli vähitellen ruvennut ilmestymään kyyneleitä, viittasi sitten pojan luokseen, tarttui hänen käteensä ja astui hänen kanssaan kiviportaille, joilla ritari Kustavi Anundinpoika oli seissyt kuullen ja nähden kaiken, mitä kentällä tapahtui. Tullessaan pojan kanssa pysähtyi laamanni ystävänsä, vanhan ritarin ääreen. Tämä laski kätensä pojan pään päälle ja katsoi häntä syvästi silmiin.

"Pysyköön tämä aina elävänä muistossasi, poikani!" sanoi hän.

Tämä oli sekä rangaistus että palkinto. Muuta hän ei tehnyt eikä sanonut. Mutta isän katsetta ja ääntä, jolla hän nämä sanat lausui, ei poika hevin unhottanut.

Marski seisoi aivan heidän takanaan, ja alemmaa pihasta lähestyi vitkaan Niilo Bonpoika. Mutta haukkamestari nilkutti häntä kohden, saavutti hänet ja kuiskasi huomaamatta hänen korvaansa:

"Veljenpojallani olisi teille vähän sanomista, Niilo-herra!"

Marski kääntyi samassa portailla ja viittasi Niiloa luokseen. Mutta ukko hävisi muiden palvelijain joukkoon.

X.

Haukkamestarin veljenpoika.

Kokoonnuttiin illalliselle.

Kaulaketju-juttu tuli silloin keskusteluaiheeksi ja kysymys toisensa perään tehtiin sen johdosta Niilo Bonpojalle. Hän teki selkoa kaikesta, minkä katsoi voivansa ilmaista kaulaketjustaan, mutta kysymykset lisääntyivät kuten tavallista sikäli, kuin hän otti niihin tyydyttävästi vastatakseen. Niilolle olisi lopulta käynyt vaikeaksi kunnolla niistä selviytyä, ellei marskin vanha hovimestari olisi samassa tullut sisään ilmoittamaan, että miehet olivat palanneet ilman muuta tietoa harmaasta haukasta, kuin että olivat nähneet sen lentävän itään merelle päin.

Marski, joka oli koko ajan ollut tavattoman sanatonna, kävi tämän tiedon tultua vielä vaateliaammaksi, ja riensi heti salista pois, kun perhekappalainen oli saanut luetuksi rukouksen. Mennessään hän tarttui Niilo Bonpojan käteen, joka siten pääsi enemmistä kysymyksistä.

Kulkeissaan erään oven ohi pysähtyi marski äkkiä. Siinä seisoi Briita kalmankalpeana ja katse niin

surullisena, että marskin täytyi vasten tahtoaankin pysähtyä puhuttelemaan häntä.

"Jumalan nimessä, Briita", sanoi hän, "mihin ovat ruusut poskiltasi yht'äkkiä hävinneet?"

Neito ei vastannut, ja marski näki kyynelten tunkeuvan hänen silmiinsä.

Hyvää tarkoittava marski ei voinut aavistaa, että nämät sanat olivat pakahduttaa neitosen sydämen. Eikä hän nähnyt sitäkään kuinka kalpeana ja hiljaisena Niilo Bonpoika oli hänen takanaan. Hän puristi nopeasti Briitan kättä hyvästiksi ja lähti sitten Niilon seuraamana pois.

Huoneessaan sanoi hän Niilolle, että tämän tuli heti seuraavana aamuna valmistautua lähtemään paluumatkalle Suomeen. Niilo saisi mennä Hirvellä, mukanaan kaikki Penningebyssä olevat marskin miehet. Itse hän aikoi mennä Tukholmaan ja lähteä muiden kanssa sieltä heti Viipuriin.

Niilolle ei mikään voinut olla tervetulleempaa. Hän riensi heti noudattamaan marskin käskyä, haluten jo sinä yönä nukkua Hirvellä. Niinpian kuin hänen hevosensa oli satuloitu, nousi hän siis sen selkään ja ratsasti Penningebystä rantaa kohden, jossa Hirvi oli tempomassa kärsimätönnä ankkuriköyttään.

Kivenheiton päässä suuresta herraskartanosta eli linnasta, joksi voisimme sitä kutsua, koska siinä oli kaksi torniakin, oli suurten tammien varjossa haukkamestarin tupa, jonka ääreen Niilo pysähtyi. Niilo hyppäsi hevosen selästä ja riensi sisään.

Tuvassa oli jo hämärä, sillä ilta oli jo myöhäinen ja puiden lehvät varjostivat tuntuvasti mökkiä, mutta takassa paloi kuiva päre, josta levisi häilyvä valo huoneeseen. Yksi seinä tuvassa oli aivan täpötäynnä kaikenlaisia metsästyskaluja, jotka osoittivat, kuinka suurta luottamusta ukko nautti isännältään. Vastaisella seinällä oli sänky, jossa sairas makasi, ja hänen vieressään istui haukkamestari.

Ukko nousi ylös ovea avattaessa ja kävi tulijaa vastaan.

"Hän nukkuu, herra Niilo, hän nukkuu ... mutta hän herää kohta ... istukaa, niin kerron, kuinka hän on tullut tupaani."

Niilo meni hiljaa sängyn ääreen ja katsoi sairasta.

Se oli Hurja Haukka, se oli Brodde. Mutta kuinka muuttunut hän oli siitä, kuin hän erosi Niilosta Hirvellä lähteäkseen valloitetulla rosvolaivalla Tukholmaan! Hän oli nyt kalpea haamu, ristiin rastiin sidottu ja ikäänkuin siteitten koossa pitämä. Näytti ihmeeltä, että hän oli voinut niin kauan elää sen kauhean taistelun jälkeen, jossa hänet oli niin runneltu. Niilo katseli kauan haavoitettua. Hänellä oli tosin ilo tavata häntä vielä elossa, mutta sellaisessa tilassa... Jos hän tulisi elämäkseen vaivaiseksi, niin olisi kuolema ollut hänelle parempi. Tämä oli Niilolle kolmas suru tänä tapausrikkaana päivänä!

Hän katsoi vanhaan haukkamestariin, joka nyökkäsi hänelle ystävällisesti ja alkoi kuiskaten selittää, kuinka sairas oli tullut hänen kattoonsa alle.

"Se tapahtui eilen aamulla", sanoi hän, "juuri päivän sarastaessa. Aamulla, kun olin ulos menossa, kohtasin ovelta vanhan miehen, jota en tuntenut... 'Oletko sinä Faste, Penningebyn herran, Kaarlo Tordinpojan, haukkamestari?' kysyi hän, ja kun sanoin olevani, kertoi hän, että veneensä oli tällä rannalla, jolla hän toi tänne erästä kuolemaisillaan olevaa sukulaistani pyytäen hänelle sijaa. Arvaatte, kuinka minä kummastuin tästä ... minä, joka en ollut kuullut yhdestäkään sukulaisestani moneen herran vuoteen."

"Te olette siis myöskin Gotlannista?" kysyi Niilo.

"Olen kuin olenkin ... isäni oli yksi niistä kahdeksastatoistasadasta porvarista, jotka kaatuivat Visbyn Eteläportin kentällä, se tapahtui 1386", huokasi ukko.

"Ja te olette joutunut näin kauas?"

"Minä ja veljeni", vastasi ukko, "olimme silloin aivan pieniä, minä en ollut vielä vuottakaan, ja vartuttuamme nuorukaisiksi tulivat onnettomuuden vuodet Albrekt-kuninkaan aikana, sittenkuin Margareta-kuningatar, Jumala armahtakoon hänen sieluansa, oli hänet voittanut. Minä tulin silloin kuten veljenikin vitaliveljesten joukkoon, vaikk'en minä ole juuri koskaan ollut oikein kelvollinen taistelumies. Vankina tulin sitten Tukholmaan, ja kun kaupunkien sotaväet antoivat Tukholmankin Margaretan ja Eerik-kuninkaan käsiin, pääsin minä irti ja tulin herra Kaarlo Tordinpojan palvelukseen, jossa olen ollut tähän asti. Veljeni oli sitävastoin mainio sotaurho; hän kuletti omaa laivaa ja vitaliveljesten joukossa saavutti hän paljon kunniaa ja kultaa. Mutta kun onnettomuudet vihdoin loppuivat, silloinkuin kuningatar sai Gotlannin haltuunsa, niin veljeni asettui rauhaan asumaan Visbyhyn. Siellä hän sitten nai, niin kerrottiin, samana vuonna, jona Eerik-kuningas mestautti herra Abraham Broderinpojan. Siitä on siis kaksineljäntä vuotta, sillä muistan, että silloin tuli eräs saksalainen

kauppamies syksymyöhällä tänne tuoden tietoja sekä Abrahami-herrasta että veljestäni. Muutamia vuosia kului sitten ennenkuin kuulin hänestä. Ankara ritari Broder Sveninpoika tuli nimittäin kerran tänne sodasta palattuaan, ja eräältä hänen miehistään kuulin silloin veljeni lähteneen uudestaan vitaliveljesten joukkoon merille vanhalla laivallaan. Sillä matkallaan hän kuitenkin lienee saanut surmansa, sillä hän ei enää palannut. Mutta silloin, vähäistä jälkeen hänen lähtönsä, niinmuodoin kaksikymmentä seitsemän vuotta sitten lienee syntynyt tämä veljenipoika, joka nyt on kait viimeisillään!"

"Jumala varjelkoon!" lausui Niilo, joka oli, ukon kertoessa veljensä historiaa, hievahtamatta katsellut nukkuvaa. "Niin voimakas mies kuin veljenpoikanne on, tulee varmaan toipumaan noista haavoista, kuinka pahoja ne lienevätkin..."

"Niin hänkin sanoi, mies, joka auttoi Broddea tänne kalamiehen veneestä", huokasi ukko, "mutta se on pyhimysten vallassa, ja minun silmissäni se näyttää aivan toiselta."

"Mistäs mies oli löytänyt Brodden?" kysyi Niilo keskeyttäen sillä kaikki synkät aavistukset... "Kurjellahan hän kaatui, ja, mikäli minulle on kerrottu, heitettiin hänet mereen."

"Vanha mies, joka oli myöskin ollut aikanaan vitaliveljenä", alkoi haukkamestari taas, "oli harvasanainen, — ihminen tulee siksi merellä, varsinkin kun kulkee mieluummin yöllä karttaen kirkasta päivänvaloa — hän sanoi erään ystävänsä tulleen hänen luokseen muuanna yönä. Seuraavana päivänä oli Ljusterön edustalla ollut taistelu erään kuninkaanlaivan ja vitalilaivan välillä. Tuo ystävä oli pyytänyt häntä hinaamaan veneensä vesille ja lähtemään hänen kanssaan varttomaan erästä laivaa, jonka piti silloin tulla. Hän oli lähtenytkin, ja sitten he yhdessä seilailivat edestakaisin saaristossa Rindön lähistöllä ... ja silloin oli vitalilaiva tullut... tämä veljenpoikani oli sen päällikkönä ... ne menivät kuin viimeistä päivää, ja venemiehet menivät perässä. Myöhemmin päivällä olivat vitaliveljet kohdanneet kuninkaanlaivan; siitä syntyi ottelu, ja Brodde oli taistellut kuin jalopeura, sanoi mies, niin että sitä oli hauska katsella, ja jos hänellä ja hänen ystävällään olisi ollut aseita, olisivat he kohta tehneet kuninkaanlaivaan upotusreiän, mutta heillä ei ollut."

"Tunnen tuon taistelun", keskeytti Niilo kiirehtääkseen ukon liian tarkkaa kertomusta, "mitä sitten tapahtui?"

"Niin sitten ... sittenkuin taistelu oli päätynyt, viskasivat he Brodden ja pari muuta kuoliaaksi luultua mereen..."

"Ja veneessä olijat onkivat Brodden ylös?"

"Niin ne ottivat hänet veneeseensä ja menivät hänen kanssaan kalastajan tupaan... Vanhus oli ymmärtänyt verihaavain hoitoa ja hän oli sitonut nuoren miehen ja keittänyt hänelle juoman muutamista saarella kasvavista yrteistä... Toistaiseksi oli katsottu parhaaksi jättää sairas kalastajan luokse, mutta sitten oli toinen ukoista lähtenyt eräällä ahvenalaisella veneellä Tukholmaan, ja sieltä hän oli nyt lähettänyt sanan, että olisi aika tuoda sairas minun luokseni!"

Niilo rupesi jo aavistamaan asian juoksua. Hän arvasi, että kalastajaukon vanha ystävä oli sama mies, joka oli hänen laivaansa ohjannut Turun saaristossa ja siellä niin salaperäisesti sitten hävinnyt sen päivän jälkeisenä yönä, jona Hirvi oli valloittanut Kurjen ja jona neidot oli saatu pelastetuksi ritari Jost von Bardenvlehtin käsistä. Senvuoksi oli luultavasti myöskin vanha haukanesyttäjä saanut käskyn kääntyä hänen itsensä, Niilo Bonpojan puoleen. Hän kysyi ukolta sitä, ja tämä oli karkäs kertomaan asiaa perinpohjin.

"Kalastaja kysyi kohta", sanoi hän, "oliko marski linnassa, ja oliko herra Niilo Bonpoika siellä, ja kun sanoin teidän olevan, niin hän kuiskasi minulle, että 'sopivassa tilaisuudessa ilmoittaisin teille, että täällä oli eräs, joka tarvitsi apua ja hoivaa.' Sitten hän taas läksi veneineen pois. Etsin teitä jo tänään aamulla, mutta en löytänyt, ja metsästykseltä palattua ei ollut tilaisuutta sanoa sanaakaan teille ... harmaan haukan lennettyä tiehensä olin juuri aikeissa tulla luoksenne tornikamariin, mutta silloin kohtasin marskin, joka oli tulikiukkuisena, ja minä juoksin, minkä pääsin vanhoilla koivillani miesten kanssa metsään... Mutta harmaa haukka ei tule enää takaisin, sanon sen, herra, se ei tule enää ... se ei olekaan tavallista lajia, se on noiduttu ... olen huomannut..."

Sairas liikahti. Niilo huomasi sen ja viittasi ukkoa vaikenemaan sekä kumartui Brodden yli. Tämän kasvot olivat aivan siteiden peitossa, ainoastaan silmät olivat vapaat, ja avatessaan ne näki hän heti Niilo Bonpojan. Kului hetkinen, ennenkuin hän näkyi tajuavan, kuka siinä seiso, mutta lopulta hänen katseensa kirkastui, ja selvästi näki, kuinka iloiseksi hän tuli.

"Ole huoletta, Brodde", kuiskasi Niilo, "sinä tulet terveeksi, ja me saanemme koettaa yhdessä vielä monta kuumaa ottelua, ennenkuin todenteolla eroomme toisistamme."

"Tuskin!" vastasi Brodde vaivaloisesti.

"Suokoon Jumala, että voisin ottaa sinut mukaani Suomeen, Brodde", jatkoi Niilo, "minä lähdän huomenna sinne marskin käskystä Hirvellä, joka on täällä lahdessa. Mutta sinä tulet perästä, Brodde, minä en saa rauhaa, ennenkuin sinä olet näkyvissäni ... kuka osaa sinua täällä hoitaa?"

"Se vanha merimies", vastasi haukkamestari Brodden sijasta, "hän, joka pelastikin hänet silloin taistelun jälkeen..."

"Oletko sinä puhutellut häntä?"

"Olen ... hän auttoi kalastajaa ja minua tuomaan veljenpoikaani tänne ... hän on ollut täällä tänä päivänä panemassa uusia voiteita haavoille."

"Hyvä ... sitten olen tyyni, mutta jos marski sallii minun ottaa hänetkin mukaani matkalle, niin pitää sinunkin tulla..."

Äkkinäinen peljästyks kuvastui Brodden silmiin, kun marskin nimeä mainittiin. Niilo, joka luuli ymmärtävänsä syyn, kiiruhti lisäämään:

"Älä pelkää, Brodde ... sinä olet toiminut, kuten urhean miehen tulee, minä olisin tehnyt aivan samoin, ja sinusta tulee yksi marskin päällysmiehiä, siitä vastaan... Pysy vaan tyynenä, niin haavasi pian paranevat."

Tyytyväisyyden kajastus ilmestyi Brodden silmiin. Niilo kumartui hänen ylitseen laskien toisen kätensä hänen olkapäälleen.

"Rehellinen kiitos siitä taistelusta, Brodde, rehellinen kiitos!"

Brodde sulki silmänsä, ikäänkuin nämä sanat olisivat liian häikäisevästi valaisseet hänen sieluaan.

"Kiitos!" mutisi hän, "kiitos, herra Niilo."

"Älä puhu!" sanoi Niilo, "älä puhu; kun ensi kerran tapaamme, voimme puhua sitä enemmän."

Mutta Brodde ei totellut. Hän tointui äskeisestä liikutuksestaan ja teki liikkeen ikäänkuin kohottaakseen toista kättään, mikä taasen sai vanhan haukkamestarin suuresti kauhistumaan. Yrttimies, joksi hän kutsui Brodden hoitajaa, oli ankarimmasti kieltänyt Broddea hiukkaakaan liikahuttamasta, ei kättä eikä jalkaa saanut vaivata, eikä edes puhua. Mutta nyt ei Broddea voitu pidättää.

"Luulin", sanoi hän, "että tämä päivä olisi viimeiseni, mutta hyvä Jumala on suonut minun nähdä teidät, herra Niilo, ainoan jota sydämeni on ikävöinyt tässä elämässä, ainoan, jonka edestä henkenikin uhraisin..."

Hän vaikeni ja kokosi voimiaan. Mutta ajatus, joka nyt kohosi hänen sieluunsa, väräjä sen herkimmillä kielellä.

"Kuolen tyytyväisenä", sanoi hän kyöneleet silmissä, "kuolen tyytyväisenä, kuultuani omasta suustanne, että pidätte minusta ettekä minua halveksu, vaikka olenkin ollut vitaliveljenä ... se oli perintö isältäni... Jos minun nyt pitää lähteä sitä suurta merta purjehtimaan, niin lähdän riemuiten ... odottamaan teitä, herra Niilo, kun teidän hetkenne lyö, palvellakseni teitä siellä valon maassa, kuten korkein toivoni tässä elämässä on ollut päästä teidän mieheksenne!"

"Ei, ei, Brodde", huudahti Niilo liikutettuna laskien kätensä sairaan suulle, "sinun pitää elää, usko minua, sinä tulet terveeksi taas, ja me taistelemme kauan yhdessä pahan valtaa vastaan maailmassa... Ajattele sitä, ja muista, että minä rukoilen Jumalaa ja kaikkia pyhimyksiä antamaan sinulle terveyttä!"

Taaskin vaipuivat Brodden silmät kiinni. Tuli hetkisen hiljaisuus tupaan, ja ulkoa kuului hevosten hirnuntaa ja joidenkuiden henkilöiden keskustelua. Niilo katseli läpitukevasti rakkaan sairaan kalpeita kasvoja, senverran kuin niitä oli näkyvissä. Sitten hän kääntyi ukolta kyselemään yrttimiehestä. Ukko kertoi kaiken, mitä tiesi hänestä, mutta Brodde antoi tärkeimmän tiedon.

"Se on sama mies", sanoi hän, "joka oli Hirvellä perämiehenä!"

Tämä tyynnytti Niiloa melkoisesti, eikä hän enää tahtonut Broddea mukaansa. Mutta hän rupesi miettimään, miten saisi marskilta tälle miehelle luvan jäädä Penningebyhyn, kunnes Brodden terveys ja voimat tulisivat entiselleen. Tätä oli kuitenkin vaikea toimeen panna, kun oli jo niin myöhäinen, että marskia oli mahdoton tavata. Tätä ajatusta hän yhä hautoi ottaessaan Broddelta ja haukkamestarilta jäähyväisiä.

Onni näytti kuitenkin tahtovan kerrankin hymyillä Niilolle tänä päivänä.

Tultuaan tuvasta astuakseen ratsulleen ja mennäkseen kartanoon takaisin, jossa marskia voisi ehkä vielä tavata, näki hän viheriän ritarin valkean viitan kumottavan hänen ratsupalvelijansa takaa.

"Oh, terve, jalo ritari", huusi hän ilostuneena ja kävi hevosensa ympäri ritaria tervehtimään, "olkoon tämä nyt suotuisa kohta...!"

"Ha-ha-ha", nauroi ritari, "te pitennätte tietänne, herra Niilo...!" ja ikäänkuin viitatakseen kautta rantain Niilon tänpäiväisiin suruihin, lisäsi hän tapansa mukaan:

Valheelle arvoa annettiin
Se kunniaa sai sekä valtaa.

Sitten hän pysähtyi hetkiseksi, jatkaen taas:

Totuutta enää tuskin mainittiin
Se surulla sai päiviään kantaa.

"Mitä tarkoitatte, ritari, en tiedä", keskeytti Niilo hänet kärsimättömästi, huomaamatta touhuissaan, kuinka läheltä ritarin värssyt tarkoittivat häntä itseään. "Mutta jos voitte kuulla yhden vakavan sanan, ja jos tahdotte tehdä minulle ystävänpalveluksen, niin olette siihen tilaisuudessa paremmin kuin kukaan muu..."

Ritari nyökkäsi, mutta Niilo ei voinut hämärässä erottaa hänen kasvonilmettään. Hän kertoi lyhyesti, mitä Broddelle oli tapahtunut ja viittasi siihen, että mies oli hänelle hyvin rakas, ja selitti, mitä nyt tarvittiin, ja millä ritari voi asiaa auttaa.

"Lupaatteko nyt, ritari, puhua marskille tästä asiasta ... jos sen teette, niin olen varma, että mies saa jäädä haavoja hoitamaan... Varmaan kuulisi marski minunkin rukoustani. Teettekö sen, ritari?"

Ritari näytti miettivän asiaa, mutta sitten hän vastasi:

"Kyllä, kyllä teen! —"

Ja ääni, jolla hän sen lausui, oli niin vakava, niin luja ja niin erilainen kuin viheriän ritarin tavalliset puheet, että Niilo ällistyi ja uudisti kysymyksensä. Mutta silloin ritari nauroi kuivaa nauruaan lausuen:

"Marski nukkuu yläparvella ... totuutta ja usko ... ole siellä ... luotatteko viheriään ritariin, nuori mies?"

"Luotan!" vastasi Niilo.

"Ha-ha-ha", nauroi ritari, "sitten lupaan, että mies saa jäädä!"

Sitten hän kääntyi äkkiä ympäri ja meni puiden taa, jossa Niilo kuuli hänen mennessään laulavan:

Ja lehmukset lehtii, ja lehdet varisee,
Vaan maan päällä vihertävät metsät.

Niilo hyppäsi ratsunsa selkään ja ratsasti rannalle päin, toistellen itsekseen kummallisen ritarin säkeitä. Mutta auringon noustessa idästä nostettiin Hirvellä purjeet.

XI.

Viipurin linnanherra.

Noin kuusi vuotta edellä kerrotuista tapahtumista, kulki eräs ratsujoukko Viipurin linnaan päin idästä tulevaa tietä myöten. Joukko oli hyvin pieni, mutta miehet olivat valioväkeä, ja kelmeä talviaurinkokin, joka paistoi niiden kiiltäville haarniskoille ja kuuraisille parroille ja hiuksille, näytti mielihyvällä heijastavan säteitään heidän välkkyviin varuksiinsa.

Joukon etupäässä ratsasti nuori ritari. Hän oli tavattoman lujarakenteinen, ja hänen ulkomuotonsa oli niin jalo ja voimakas, että hän näkyi olevan kuin luotu yhteiskunnan kukkuloita varten. Hänen

liikkeensä ja käytöksensä oli reipasta ja miehekästä, mutta osoitti samalla, että hän oli aikaisin seurustellut ylhäisten ja korkeain parissa. Koko hänen olemuksensa osoitti niin sanoaksemme kypsynyttä voimaa. Hänen luonteensa ei näyttänyt olevan sitä laatua, joka silmänräpäyksessä kuohahtaa ja voi silloin sielun jännitystilassa tehdä tekoja, jotka katsojaa hämmästyttävät; hänen tarkoituseränsä täytyi olla korkeampi ja vaikeampi saavuttaa. Sellaista työtä, joka vaatii tuota tasaista, väsymätöntä työskentelyä kokonaisen ihmis-ijän, — sellaista työtä täytyi ajatella tämän ritarin elämäntyöksi, sellaista varten hän näytti olevan luotu. Ylevä tyyneys kuvastui hänen otsaltaan, ja rohkeat piirteet hänen suunsa ympärillä osoittivat päättäväisyyttä, ja silmistä loisti lämpö, jonka tuottaa ainoastaan mielen lujuus ja hyvän omantunnon kesäaurinko.

Ritarin kilpi, joka riippui satulannupista, oli jaettu kahteen vaakasuoraan kenttään, joista toinen oli valkea, toinen musta, ja auringonsäteet välkkyivät kuurahelmillä, ikäänkuin solmiakseen muistoseppeleen kilpimerkin ympärille. Se oli Natt-och-Dag -suvun kilpimerkki, ja ritari oli Niilo Bonpoika Sture. Hän palasi tutkimusmatkalta Venäjän rajalta, jonka maan kanssa rauha oli kaikkea muuta kuin varma. Tosin oli Viipurin linnanhera vähän neljättä vuotta sitten vakavasti kurittanut muutamia venäläisiä mahtimiehiä ja ottanut joukon vankeja, jotka venäläinen ruhtinas Aleksander Vasiljevitsch oli lunastanut, mutta toissa vuonna (1445) oli Kristofer-kuningas tehnyt liiton liiviläisen Kalparitariston suurmestarin kanssa suurta Novgorodia vastaan, ja senvuoksi piti Suomessa olla varuillaan.

Sekä ritari että ratsumiehet olivat vaiti. Tultuaan lähelle erästä paikkaa, jossa merenlahdelma levisi hopeankirkkaana tasankona nähtäviin, pysähtyi ritari katselemaan kaunista maisemaa. Siitä oli nimittäin mitä ihanin näköala pienen Viipurin kaupungin, sen muurien ja luostarien yli. Edellisinä vuosina oli Kaarlo Knuutinpoika suurilla kustannuksilla korjannut linnan, osittain lisää rakentaen, niin että se herätti kaikkein katselijain ihmettelyä, ja sitä pidettiin valtakunnan lujimpana ja kauneimpana linnana. Se ei ollut kuitenkaan vielä aivan valmis. Päätornin aikoi marski tehdä korkeammaksi, työ oli jo alettu vuonna 1447, mutta se ei ollut vielä valmis, vaan telineet olivat yhä paikoillaan torninmuurin sisäpuolella, ja niitä peitti nyt tilapäinen laudoista kyhätty katto.

"Kauniimpaa linnaa ei löydy!" sanoi eräs etummaisista ratsumiehistä lähestyen Niiloa. "Mitä on Eerik-kuninkaan Visborg tämän rinnalla?"

"Varmimpana on kuitenkin Eerik-kuningas Visborgissaan, Hollinger", vastasi ritari kotvasen äännettömyyden perästä, "kuin marski Viipurissa."

"Mutta katso", huudahti Hollinger, "kuinka myrsky ryytyttelee torninkattoa ... jos se vielä tuosta vähän paranee, niin luulen, että koko katto lentää tiehensä."

Koko aamupäivän oli puhaltanut ankara myrsky, ja honkametsä oli huokaillut, ikäänkuin siinä asuva haltia olisi tuntenut vankeutensa raskaaksi ja ikävöinyt vapauttansa. Mutta tiheät lumioksaaiset kuuset olivat kuitenkin olleet hyvänä suojana etteivät miehet olleet paljon tulleet myrskyä huomanneeksi. Nytkin he olivat siltä suojattuina metsänrinteellä, josta lähti siinä kohden leveä suikale rantaan päin. Mutta juuri tänä hetkenä näyttivät myrskyn henget kokoavan kaiken voimansa. Ilmasta kuului jyminää, meren jää ja metsä natisi, ikäänkuin jättiläiskäsi olisi koettanut murtaa puiden mahtavia runkoja ja syöstä ne maahan.

Samassa lensi mainittu lautakatos Viipurin tornista kiitäen kauas meren jälle. Silloin näkyi erään miehen pää torninmuurin yläpuolelta. Ritari miehineen oli kuin paikalle naulattuna. Tapaus sattui melkein heti, kuin Hollinger oli saanut sanotuksi, että niinkin voisi käydä.

"Niin totta kuin elän, herra Niilo", huusi Hollinger, "niin luulen, että marski itse on tuolla tornissa!"

Niilo katsoi ja tunsu hänet marskiksi samoin kuin kaikki miehetkin.

"Lienee tärkeä asia, joka pitää marskia tuolla tornissa tällaisella ilmalla!" mutisi eräs harmaapartainen mies Niilon vieressä. Mutta Niilo kannusti hevostaan, ja laukassa ratsastivat he sitten hirmumyrskyä vastaan kaupunkiin ja linnaan päin.

Siellä oli Kaarlo Knuutinpoika (Bonde) helluntaista huhtikuun 29 päivästä asti 1442 linnanherrana; vanha herra Krister Niilonpoika (Wasa) kuoli silloin, ja linna tuli marskille. Hän eli siellä niin komeasti, ettei yksikään Viipurin entisistä linnanherroista ollut hänelle vertoja vetänyt ja, kuten mainitsimme, oli vanhan linnan ulkomuotokin hänen käsissään muuttunut. Kustannuksia hän ei säästänyt uutisrakennuksissaan ja korjauksissaan, ja koko sielullaan hän muutenkin otti niihin töihin osaa, iloiten joka kohdasta, mikä valmiiksi saatiin. Siinä hänelle oli suureksi hyödyksi suuri kokemus ja tieto siitä, miten ruhtinaat ja ritarit vieraisissa maissa linnojaan varustivat. Hänen kaunis rouvansa, joka elävästi ymmärsi herransa ajatukset, oli myöskin suureksi avuksi. Hän nimittäin usein muodosteli oman päänsä mukaan marskin suunnitelmia, antaen niille aina hienomman ja aistikkaamman muodon. Tämä tapahtui

kuitenkin etupäässä huoneiden sisustamista järjestettäessä.

Kuten linna ihanine ympäristöineen ja lammikoineen oli ulkomuodoltaan kaunein, mitä nähdä voi, niin oli sillä sisäpuolellaankin huoneita, jotka varustustensa puolesta olivat kuninkaanlinnan huoneita komeammat. Täällä eli Kaarlo Kaarinansa kanssa mitä mieluisinta elämää, täällä hän vietti rauhallisimmat ja huolettomimmat vuotensa. Illoin kokoonnuttiin linnan suureen saliin, jossa olivat läsnä ritarit ja huomattavimmat päällysmiehet sekä linnan kappalainen. Viimemainittu luki silloin seurueelle kappaleita jostakin kronikasta, tai marski kertoili, mitä oli nähnyt ja kokenut vieraisissa maissa. Kaarina-rouvan kauniit kasvot hymyilivät silloin niin suloisesti, ja marskikin hymyili huomattavasti, että hänen kertomuksensa olivat Kaarinasta hupaisia.

Mutta kirkkaimmallakin päivällä on varjonsa, ja niin oli tälläkin elämällä. Se johtui marskin kunnianhimosta leviten siitä synkkänä hänen nykyisen elämänsä viehkeälle nurmikolle, ja oli hetkiä, jolloin ei mikään, ei edes Kaarinan hymyily, voinut sitä karkoittaa. Hän, joka oli tottunut olemaan valtakunnan johtajana, ei voinut tätä suuruuttaan unhottaa. Ajatellessaan entisyyttään ja tulevaisuuttaan tuntui Viipurin linna kaikkine loistoineen hänestä koristetulta haudalta.

Tällaisina epätoivon kolkkoina hetkinä häilyi hänen mielessään paljon sellaista, joka kuului menneisyyteen ja jonka olisi pitänyt sinne iäksi päiväksi jäädäkin. Mutta useimmin kuvasteli hänen mielessään vanha nunna, ja hänen ohellaan kimalteli aina mielikuvituksessaan loistava kaulaketju, tuo onnen taikakalu, jonka salainen voima kasvoi sikäli, kuta mahdottomammalta alkoi näyttää että hän konsanaan saisi sitä omakseen.

Onneksi löytyi jotakin, mikä veti hänen aatoksiaan ja voimiaan toisaalle pakottaen häntä jättämään sisäiset intohimonsa unhotuksiin. Niin oli venäläisten kanssa ollut rajakahakoita, ja hän oli itse tehnyt matkan Tukholmaan 1446. Marski oli nimittäin sinä vuonna kutsuttu Tukholmaan erään retken johdosta, jota hommattiin Erik-kuningasta vastaan Gotlantiin. Hän tuli suuri ja loistava seurue mukanaan, ja tällä kertaa oli kuningas niin lempeä ja ystävällinen, kuin olisi hyvinkin ollut Kaarlon paras ystävä. Samanlainen oli myöskin hänen kuningattarensa, Dorotea Brandenburgilainen, jonka Kristofer-kuningas oli edellisenä vuonna nainut. Tukholmassa vietettiin aika alinomaisilla pidoilla, ja kuningatar oli silloin — niin kerrotaan — heittänyt marskille "monta leikkisää sanaa" ja saanut häneltä kallisarvoisia lahjoja. Muutamissa suurissa pidoissa, jotka marski pani toimeen, oli läsnä paitsi kuningasta ja kuningatarta myöskin lähettiläs suuresta Novgorodista. Mutta marski älysi hyvin kuten kaikki muutkin, että tämä ystävyys oli pelkästään ulkonaista. Valta oli muitten käsissä, suuret tapahtumat kulkivat menoaan, kenenkään välittämättä entisen valtiohoitajan toiveista ja mielipiteistä, ja hänen vanhat vastustajansa lämmittelivät kuninkaallisen suosion päiväpaisteessa. Se kävi marskin sydämelle, ja katkeruus lisääntyi, kuta enemmän hän aprikoitsi, kuinka toisin asiat olisivat voineet olla.

Gotlannin retki ei tuottanut mitään tärkeitä seurauksia. Paluumatkalla särkyi kuninkaan laiva salakarille ja upposi, että hän paitasillaan hädin tuskin pelastui Stäkeholmaan, josta hän läksi Kalmariin kohtaamaan kuningatartaan. Sieltä hän sitten matkusti Tanskaan.

Marski palasi Svartsjöhön ja piti siellä loistavat häät tyttärelleen Kristiinalle ja eräälle nuorelle tanskalaiselle Eerik Eerikinpojalle (Gyllenstjernalle). Häät olivat, kuten sanottu, loistavat, mutta keskellä niiden iloja tapahtui jotakin, mikä vei Kaarolta kauaksi kaiken riemun. Hän oli menemässä isosta salista, jossa tanssi oli paraikaa käynnissä, holvikäytävää myöten ritariparvelle. Silloin hän huomasi mennessään erään soihdun valossa harmaamunkin nojallaan seinää vasten. Munkki kuiskasi hänen nimeään, hän säpsähti ja pysähtyi. Ääni oli tuttu. Se oli Bengta-rouvan ääni.

"Kaulaketju?" kysyi hän.

Kaarlo kertoi hänelle lyhyesti tapahtuman Penningebyssä. Mutta nunna kohotti rankaisevasti kättään.

"Heikkouskoinen!" sanoi hän, "etsi, etsi, niin löydät. Minä olen saanut selityksen erääseen uneeni ... ja minä olen tullut tämän pitkän matkan sanoakseni sen sinulle, kun kuulin, että olet täällä Svartsjössä ... etsi, niin löydät ... löydät sen kolmen vuoden kuluessa, ja sitten...!"

Samassa tuli holvikäytävä ihmisiä täyteen. Joukko herroja aikoi mennä ritariparvelle kuten marskikin. He pysähtyivät huomattuaan marskin ja munkin. Mutta tämä tahtoi joko saada kuulijaansa enemmän luottamusta siihen, mitä aikoi sanoa, tahi mieli häntä rangaista — hän ei huolinut vähääkään uutten kuulijain tulosta, vaan pikemmin korotti kuin hiljensi ääntään sanoessaan:

"Herra Kaarlo, olkaa valmis tulemaan kolmen vuoden kuluessa maan kuninkaaksi; sanon, että Jumalan tahto on totisesti erottaa Kristofer-kuningas vallasta, ennenkuin se aika on loppuun kulunut!"

Kaarlo tyrmistyi. Nämä olivat vaarallisia sanoja niin monen kuullen. Mutta hän malttoi liikutuksensa ja sanoi:

"Isä, varokaa tuollaisia puheita; jos kuningas saa sen kuulla, niin se tulee teille kalliiksi!"

Munkki oli taipumaton.

"Minä en huoli", sanoi hän, "kuka puhettani kuulee, tai siitä itkee ja suree. Kristofer-kuningas ei tule Ruotsiin enää!"

Marski vastasi munkille samaan tapaan kuin äskenkin sekä käänsi hänelle selkänsä mennäkseen pois. Hän meni takaisin tanssisaliin, että käytävään tulleet herrat voivat jatkaa matkaansa ritari-parvelle, mutta munkki seurasi häntä, ja kuiskasi Kaarlon tarttuessa oveen hänen korvaansa:

"Silloin, Kaarlo, ellei sinulla ole kaulaketjua, olet kaiken menettänyt!"

Sitten harmaamunkki katosi, ja ne sanat kaikuihin aina hänen korvissaan, kun joku tapaus johti hänen ajatuksensa menneisiin asioihin. Hän näki harmaaveljen ja Bengta-rouvan palavan katseen syvään painetun munkkipäähineen alta, ja kaikki, mitä tapahtui sellaista, joka näytti munkin ennustuksia toteuttavan, lisäsi rauhattomuutta hänen sielussaan.

Tuli nälänhätä. Kerrottiin, että kuninkaalla oli maassa matkustaessaan niin suuri seurue, että hevosille meni joka päivä viisi kuormaa ohria appeeksi, ja kansa sai syödä pekkuleipää. Miehet, jotka palasivat Viipuriin jostakin marskin talosta Ruotsista, kertoivat tätä, ja he toivat myöskin herralleen useita pilkkalauluja kuninkaasta, joita kansan kesken ruvettiin yleisesti laulamaan. Eräskin oli tällainen:

Kun hän on herrana, kaikki on kurjaa;
Kylissä on nälkä, ja mieltä on nurjaa.
Ja vanhat ja nuoret hänehen suuttuu
Ja pettükuninkaaksi kutsuu.

Rutto tuli vieden paljon ihmisiä, ja Tukholmassa raivosi suuret tulipalot. Kaikki tämä lisäsi häiriötä marskin elämässä ja kuta lähemmäksi niiden kolmen vuoden loppu tuli, joista nunna oli puhunut, sitä kiihkeämmäksi ja kärsimättömämmäksi muuttui marskin mieli.

Niin päättyi vuosi 1447. Joulua vietettiin leikeillä ja tansseilla Viipurin linnassa. Kaarlo ei tahtonut, että hänen rakkaan Kaarinansa elämä kävisi ikäväksi, vaikkei hän itse voinut ottaa iloon osaa. Jos hän tuli saliin tanssien aikana, katseli hän sitä, tavotti Kaarinan katsetta ja näytti riemastuvan, kun se kirkkaana säteili häntä vastaan, mutta samassa se oli jo poissa. Ja sitten hän kulki rauhatonna paikasta toiseen.

Tänään tammikuun 4 päivänä 1448 oli hän viettänyt aamua keskustelemalla erään oppineen dominikaanimunkin kanssa, joka oli matkustellut paljon vieraisissa maissa. Hän oli hyvin perehtynyt rakennustaitoon, ja nyt hän kertoi marskille eräästä tornista Roomassa ja oli saanut marskin suuresti innostumaan siihen ja miettimään, että Viipurin linnan keskeneräisen tornin ehkä voisi samoin rakentaa.

Munkki oli tuskin lähtenyt, niin Kaarlo otti käteensä vasaran, jota hän piti aina kulkiessaan tarkastelemassa linnan rakennustöitä, ja lähti torniin. Tuuli kipakasti, jonka vuoksi marski kääri pehmeät kalliit turkkinsa tiukkaan ympärilleen. Hän ryhtyi heti niin toimeensa tutkimaan suunnitelmaansa, ettei huomannut myrskyä, joka yltyi pelottavasti pitäen kamalaa meteliä lautakatoksessa. Se vinkui ja ulvoi, kuin kaikki pimeyden henget olisivat tulleet laulamaan laulujaan tuolle levottomalle miehelle.

Äkkiä tuli tuulenpuuska, joka repäisi hirvittävällä räiskeellä lautakaton pois. Marski joutui soran ja pölyn keskelle, hän katseli ympärilleen, ikäänkuin nyt vasta huomaten hirmumyrskyn. Pian senjälkeen kuuli hän tornin portailta raskaita askeleita. Siellä tuli rakennusmestari katsomaan, mitä vahinkoja torni oli kärsinyt ja kuinka niitä voisi korjata. Hän pysähtyi kummissaan huomattuaan linnanherran. Pölypilvestä, jota tuuli lennätti ilmaan, tarttui Kaarlon turkkeihin tukko höyheniä. Hän aikoi pyyhkäistä ne pois kädellään, mutta silloin hän tuli lähemmin silmänneeksi niitä ja otti kiireesti ne kouraan. Hän katseli niitä rakennusmestarin tullessa.

"Ovatko muuraajat maanneet täällä?" kysyi Kaarlo huolimatta kuulla, mitä rakennusmestarilla oli sanottavaa.

"Eivät", vastasi tämä, "eivät he ole!"

"Mutta nämä höyhenet ... mistä ne ovat?"

"Nuo höyhenet!" sanoi rakennusmestari katsellen hetkisen niitä, kunnes muistinsa selveni, jolloin hän lausui hymyillen: "nuo höyhenet löysimme syksyllä ruvetessamme täällä muuraamaan... Ne ovat eräästä

haukasta, joka on tullut tänne tuosta vanhasta torninreiästä ja tarttunut niin kiinni, ettei ole päässyt irti."

Rakennusmestari osoitti puhuessaan paikkaa, jossa vanha torninreikä oli ollut. Se oli nyt muurattu kiinni ja sen päällä oli vaan yksi kerros kiviä; siitä alkoi suuri muurinaukko, joka oli täytynyt jättää syksyllä töiden päätyttyä keskeneräiseksi. "Katsokaa", sanoi rakennusmestari, "tuossa kohden oli muurissa halkeama, johon sain mahtumaan koko käteni, ja siitä löysimme höyhenet ja täydellisen haukan luuston."

"Haukan!" huusi marski tarttuen miestä niin kovasti käsivarteen, että tämä luuli jotakin hengenvaarallista sanoneensa.

"Niin, armollinen herra", vakuutti hän, "se oli haukka, siitä olen varma, koska itse sovitin kiven reikään. Höyhenet ovat muiden muurauksijäännösten kera jääneet siivoamatta tänne ... varmaan ovat luutkin täällä vielä, ellei tuuli ole niitä nyt vienyt... Ei, kas tuollahan ne ovat."

Marski päästi miehen käden, ja tämä juoksi ottamaan luita nurkasta ja toi ne marskille.

"Haukka!" sanoi tämä tutkien tarkasti luita. Kaksi suurempaa niistä oli myrsky painanut erään hirren alle, joka oli estänyt niitä lentämästä pois, kuten se oli kaiken muun lennättänyt ilmoille.

Marskissa tapahtui nyt nähtävästi jotakin, mikä kokonaan valtasi hänen mielensä. Viime vuosina olivat Bengta-rouvan puheet kaulaketjusta syöpyneet syvälle hänen sieluunsa, ja senvuoksi oli harmaan haukan muisto ollut alinomaa elävänä hänen mielessään. Tämä tapahtuma herätti tietysti tämän kaiken nyt uudella voimalla eloon. Myrskystä oli hän kuulevinaan Bengta-rouvan sanoja, ja sen pauhina muistutti harmaan haukan siipien suhinaa. Tultuaan siis varmaksi että ne höyhenet, jotka hänellä olivat kädessään, olivat todella joskus> kuuluneet haukalle, kääntyi hän kiireesti säikähtyneen rakennusmestarin puoleen.

"Entä sitten, mies!" huusi hän, "mitäs muuta?"

"Mitä muuta? ... ei mitään, ankara herra, ei mitään!"

"Etkö löytänyt mitään muuta ... etkö mitään!"

Marskin silmät paloivat, ja hänelle näytti olevan vaikea puhuakin.

"Ei!" toisti rakennusmestari, "ei mitään muuta kuin vanhat kuivettuneet luut ja höyhenet!"

Marski kumartui lähemmin katselemaan muuria, jossa vanha torninreikä selvästi näkyi. Hän löi vasarallaan sen alapuolella oleviin kiviin, ja niistä lähti ontto ääni.

Noustessaan seisoaalleen oli marski kalmankalpea, ja kylmiä hikipisaroita tippui hänen ohimoiltaan.

"Hyvä, hyvä!" sanoi hän nyökäten rakennusmestarille, "olkoon se nyt sinään, myrsky tunkee ihan läpi luiden. Olen muuten saanut toisia tuumia torniin nähden ... tule huomenna luokseni, niin saamme lähemmin siitä puhella!"

Sitten hän meni pois ja rakennusmestari seurasi häntä. Marski meni huoneeseensa ja kielsi vanhan hovimestarinsa ketään sisälle laskemasta. Mutta kun hän oli sulkemaisillaan ovea, tuli Kaarina-rouva pyytäen puhutella häntä, eikä hän hennonnut sitä kieltää.

Hovimestari jäi paikalleen ulompaan huoneeseen, johon hän istuutui takkavalkean ääreen, ihmetellen enemmän herransa omituista ulkonäköä kuin pihalla riehuvaa myrskyä, joka pian saattoi työntää ikkunat sisään, kuten se nosti tornin katonkin.

"Fågelvik, Fågelvik!" huokasi hän, "sinne emme enää taida tulla."

Hetkisen kuluttua avattiin ulompi ovi kiivaasti, ja Niilo Bonpoika astui huoneeseen.

"Terve, vanha Erland!" sanoi hän tervehtäin ystävällisesti ukkoa, "missä marski on?"

Ukko kertoi, mitä oli tapahtunut, ja sanoi että marski oli kieltänyt ketään sisään päästämästä.

"Onko marski siis vielä yhtä synkkämielinen kuin minun lähteissäni?" kysyi Niilo tarkastellen ukon huolestuneita kasvoja.

"On, Jumala paratkoon", vastasi tämä, "kyllä hän on, ja minä suren sitä, herra, sillä marski kärsii siitä enemmän kuin kukaan uskoo... Hän ei ole entisensä kaltainen, hän ei näe eikä kuule, ja väliin hän näkee ja kuulee taasen enemmän kuin kukaan muu. Pyhä kolminaisuus antakoon tälle onnekkaan lopun,

mutta kummalta se näyttää minun vanhoille silmilleni... Voi Fågelvik, herra, Fågelvik!... Niin kauan kuin siellä olimme, oli Kaarlo-herra onnellinen mies! Asia on kuten olen sanonut, niin kauan kuin hän tyytyi Fågelvikiin oli hän sekä tarpeeksi mahtava että rikas, mutta nyt ... niin, Jumala on kai armossaan kaiken siksi katsonut, mutta ihmissilmälle..."

Niilo, joka tunsu ukon heikkouden, ettei hän tahtonut koskaan lopettaa ruvettuaan puhumaan rakkaasta Fågelvikistä, nyökkäsi ystävällisesti hänelle ja meni ulos. Hän tarvitsi hyvinkin pitää huolta itsestään vaivaloisen ratsastuksen perästä, ja puolipäivän jälkeen toivoi hän pääsevänsä marskin puheille.

Mutta marski käveli edestakaisin huoneessaan kuumeenomaisessa tilassa. Kaarina-rouva jätti hänet hyvin levotonna. Sellaisena ei hän ollut vielä milloinkaan häntä nähnyt.

Ja hänen synkeä, levoton mielenjännityksensä kesti koko päivän. Hän pysyi huoneissaan eikä näyttänyt puolipäivissä eikä illallakaan.

Kun yön hämärä verho oli hiipinyt linnan yli ja kaikki nukkuivat untaan, lähti marski huoneistaan alas linnanpihalle. Hän otti eräästä lautasuojuksesta, jossa muuraajain työkalut olivat, rautakangen ja astui torniin.

Siellä hän alkoi työskennellä varovaisesti, mutta samalla niin kiihkeästi, että joka jäntere oli ankarasti jännitettynä. Hän tutki tarkasti jokaista sen kiven liitosta, joka peitti vanhaa torninreikää, ja rupesi sitten soveliaimmalta kohtaa hakkaamaan aseellaan pois muurisavea ja irroitamaan siten kiveä. Se onnistui suurella vaivalla, jonka jälkeen hän menetteli samoin sen alla olevan kiven kanssa, ja sai lopuksi irti sen kiven, joka peitti vanhan aukon. Sitten hän alkoi käsin tutkia aukon pohjaa.

Myrsky oli jonkunverran talttunut, mutta pauhasi vieläkin tarpeeksi jäähdyttääkseen ihmismielen. Marski ei kuitenkaan tuntenut kylmyyttä. Hän ei nyt joutanut huolimaan muusta kuin omista hommistaan.

Hän tarttui taas kankean. Aukon pohjalla oli hänen vapiseva kätensä tuntenut syvän, täyttyneen halkeaman, ja kaksinkertaisella innolla ryhtyi hän taasen työhönsä. Nyt oli ensiksi saatava muurisavi halkeamasta pois. Se oli hyvin vaikeata, mutta kävi laatuun kuitenkin. Hetkisen perästä huomasi marski sen olevan poissa, ja voimakkaalla sysäyksellä työnsi hän kangen koko pituuttaan myöten halkeamaan. Hän nousi seisomaan, pani kangen syrjään ja otti taskustaan paksun nuoran, johon oli sitonut lyijyluodin. Hän laski sen halkeamaan, tutkien sillä sen syvyyttä. Se oli kynnärän vertaa kangen pituutta syvempi. Hän mietti hetkisen, mutta teki nopeasti päätöksensä. Hän riensi kiireesti portaita myöten pihalle. Siellä oli kalustuhuoneen nurkalla muutamia hoikkia riukuja. Mutta juuri ojentaessaan kättään ottaakseen yhden niistä, kuuli hän kahden miehen puhuvan aivan lähellä.

Yö oli pimeä. Ei nähnyt kättäänkään edessään, veri hyytyi marskin suonissa, hän voi tuskin hengittää.

"Nyt siellä on hiljaista", sanoi toinen, "mutta iso aika siellä taottiin ja paukutettiin."

"Se on marskin onni", vastasi toinen, "etkö tiedä, että kun rakentajalla on onni, niin häntä auttaa joku, jota ei kukaan näe?..."

"Niin, niin ... kukapa siellä muuten viitsisi hommailla sydänyöllä tällaisessa myrskyssä!"

Miehet menivät linnantupaan päin, johon marski kuuli heidän astuvan. Hän veti syvään henkeään ja seisoi vielä kotvasen kuunnellen. Kun ei enää mitään kuulunut, ojensi hän kätensä ja tarttui riukuun rientäen taasen portaita myöten torniin.

Tultuaan sinne seisoi hän vähän aikaa hiljaa, merkitsi nuorallaan halkeaman syvyyden riukuunsa, mutta viivytteli vielä senkin tehtyä. Jotakin puuttui ennenkuin sitä voi käyttää. Hän piti sitä kädessään kopeloiden sen terävää päätä. Äkkiä hän hätkähti ja asetti riu'un seinää vasten.

Hän tempasi turkkinsa auki ja sieppasi sieltä pitkän hopeaha'an, jolla se oli kaulan ympäri kiinni. Tämän ha'an hän taivutti niin, että se voi tarttua kiinni parin sormen levyiseen esineeseen, sitoi sen sitten kiinni riu'un hoikempaan päähän, koetteli sen lujuutta ja lähestyi sitten halkeamaa.

Sitten hän laski riukunsa varovasti reikään kulettaen sitä ympyrässä, mikäli voi aukon suulta sen suuntaa ohjata. Hän älysi kohta, että tässä kohden oli muurissa ontelo, jota ei kukaan tiennyt, ja hän rupesi ajattelemaan, että siinä oli ehkä joku salainen porraskäytävä, jonka pää oli jostakin syystä muurattu umpeen. Mutta tämä ajatus herätti hänessä melkein epätoivoa. Jos koriste oli siellä, niin oli se solunut alemmaksi, ja silloin täytyi tornin seinä särkeä.

Mitä suurimmalla varovaisuudella hän sen vuoksi pisti riu'un pohjalle asti kuletellen sitä siellä. Siellä oli todellakin alaskulkevat portaat. Hän voi tunnustella sitä porras portaalta, ja riuku oli niin pitkä, että

se tuli alimmalle sysättynä ihan vinoon asentoon. Hän kuletti hiljaa sitä pitkin alinta parrasta. Siellä ei ollut mitään. Sitten hän nosti sen seuraavalle portaalle tutkien sitä samoin tarkasti. Siinäkään ei ollut mitään.

Nostaessaan onkensa sitä seuraavalle portaalle tuli se kohtisuoraan asentoon. Suurimmalla tarkkuudella ja varovaisuudella kuletti hän sitä nyt ulkoseinältä sisäänpäin, ja tunki keskiportaalla jotakin, mikä otti hieman vastaan, mutta siirtyi kuitenkin mukana. Mutta silloin rupesi hänen ruumiinsa niin vapisemaan, että hän näytti melkein kykenemättömältä enempää tekemään. Hän pääsi siitä kuitenkin kohta ja sai jänteveytensä takaisin. Hän kuletti hakaa hiljaa esineen ympäri. Hän vei sitä sivulle päin nostaessaan sitä ylös. Se tuli mukana. Hän nosti sitä ylemmäksi ja ylemmäksi...

Ensi hetkenä hän piteli kaulaketjua vapisevassa kädessään.

Kaksi viikkoa tämän jälkeen tuli Tukholmasta pikaviesti Viipuriin. Se oli Herman Bermanin lähettämä ja toi häneltä kirjeen.

Kirje toi sanoman Kristofer-kuninkaan kuolemasta. Hän oli kuollut puolenpäivän aikana tammikuun 4 päivänä Helsingborgissa, ollessaan matkalla Jönköpingiin kuulutettuun herrainkokoukseen.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK NILO BONPOIKA STURE 1: KULTAINEN
KAULAKETJU ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are

removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.

- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.